Olje- og energidepartementet
Vedlegg til St. prp. nr. 1, 1982—83.
Vassdrags- og elektrisitetsvesenet

MEDDELTE VASSDRAGSKONSESJONER

(ERVERVS-, REGULERINGS- OG KRAFTLEIEKONSESJONER)

TILLATELSER MEDDELT I 1981

Innholdsfortegnelse.

Side

1. Nye Stavanger Staal A/S. Tillatelse til å erverve A/S Ryfylke Kraftanlægs fallrettigheter og til regulering i Jørpelandvassdraget. Kongelig resolusjon 30. januar 1981 5
2. A/S Årdal og Sunndal Verk. Regulering og overføring av Gautingdalsvassdraget m. v. i Høyanger. Kongelig resolusjon 24. juni 1977. Endring av manøvreringsreglementet. Olje- og energidepartementets samtykke 5. februar 1981 16
3. Foreningen til Bægnavassdragets Regulering. Ny tillatelse til regulering av Strandefjord, Volbufjord og Øyangen i Bægnavassdraget. Kongelig resolusjon 13. februar 1981 16
4. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap. Regulering av Haugsdalsvassdraget. Ytterligere fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 26. februar 1981 20
5. A/S Kvænangen Kraftverk. Erverv og regulering av Abbujåkka m. v. Kongelig resolusjon 15. mai 1964, 6. januar 1967 og 11. februar 1972. Planendring for overføring av Sarvesjavri, samt endring av kotehøyder. Olje- og energidepartementets samtykke 12. mars 1981 20
6. Kraftverkene i Orkla. Tillatelse til å bygge ut Svorkmo Kraftverk i forbindelse med Orkla-Granautbyggingen uten ekstra forbislippingsventil. Kronprinsregentens resolusjon 20. mars 1981 20
7. Tokke-Vinjevassdraget. Statsregulering. Endring av reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement. Fastsatt ved kongelig resolusjon 26. juni 1964. Kronprinsregentens resolusjon 8. april 1981 31
8. Bergen Bank. Søknad om konsesjon på erverv av aksjer i A/S Union (Union Co.) og i Forenede Papir og Cellulosefabrikker A/S. Olje- og energidepartementets samtykke 14. mai 1981 62
9. Mjøsa og Øyeren. Endring av manøvreringsreglement. Kongelig resolusjon 15. mai 1981 62
10. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap. Evanger kraftanlegg. Søknad om fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 21. mai 1981 103
11. Årdal og Sunndal Verk A/S — Høyanger Verk. (Fornyet konsesjon på leie av inntil 14 MW/84 GWh fastkraft pr. år fra Statskraftverkene. Kongelig resolusjon 29. mai 1981 103
12. Frydenlund Schous Bryggeri A/S. Fornyet konsesjon på leie av inntil 3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfelding kraft fra Oslo Lysverker. Kongelig resolusjon 5. juni 1981 106
13. Norsk Elektrokemisk Aktieselskap (NEA) og A/S Vafos Brug. Konsesjon i Kragerøvassdraget. Forskyvning av innløsningstidspunktet. Kongelig resolusjon 5. juni 1981 109
14. Lyse Kraftverk. Tillatelse til erverv og regulering m. v. for utbygging av Tjodan Kraftverk i Lysebotn. Kongelig resolusjon 19. juni 1981 113
15. A/S Vigeland Brug. Tillatelse til erverv av bruksrett til Vennesla kommunes andel av fallene i Hallandsfoss. Kongelig resolusjon 19. juni 1981 119
16. A/S Salten Kraftsamband. Tillatelse til erverv og utbygging av Sjønstå kraftverk i Sulitjelmavassdraget. Kongelig resolusjon 19. juni 1981 125
17. Foreningen til Bægnavassdragets Regulering. Oppland Fylkes Elektrisitetsverk. Tillatelse til overføring av Øystre Slidrevassdraget og tillatelse til erverv av fallrettigheter og bruksrett til fall m. v. for utbygging av Lomen Kraftverk. Kongelig resolusjon av 19. juni 1981 129
18. Bergen Lysverker. Tillatelse til regulering og til utbygging av Kvittingen kraftverk. Kongelig resolusjon av 26. juni 1981 138
19. Årdal og Sunndal Verk A/S. Tillatelse til erverv og regulering av Nyset-Steggjevassdragene i Årdal kommune. Kongelig resolusjon 26. juni 1981 174
20. Elkem A/S. Søknad om konsesjon på erverv av samtlige aksjer i Sauda Smelteverk A/S, A/S Saudefaldene og A/S Meråker Smelteverk. Olje- og energidepartementets samtykke 30. juni 1981 180

Side

21. Kobbelv-vassdraget m. v. Samtykke til statsregulering og utbygging. Kongelig resolusjon 10. juli 1981 183
22. Foreningen til Bægnavassdragets regulering. Ny dam Strandefjord. Søknad om fristforlengelse. Olje- og energidepartementets samtykke 3. august 1981 189
23. Orkla Industrier A/S. Konsesjon på leie av ytterligere inntil 30 MW/222,5 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune. Kongelig resolusjon 11. september 1981 189
24. L/L Sunnhordland Kraftlag. Tillatelse til å bygge ut fallet fra Opstveitvatnet til sjøen i Blåfalli I kraftverk. Kongelig resolusjon 11. september 1981 198
25. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen. Statsregulering for utbygging av Savtso Kraftverk i Altavassdraget. Endring av manøvreringsreglement. Olje- og energidepartementets samtykke 18. september 1981 122
26. Sande Paper Mill A/S. Fornyet og utvidet konsesjon på leie fra Vestfold Kraftselskap av inntil 14 000 kW fastkraft til produksjon av halvkjemisk masse og bølgepapir samt inntil 25 000 kW tilfeldig kraft til drift av elektrokjele ved selskapets industrianlegg i Sande kommune. Kongelig resolusjon 9. oktober 1981 122
27. Vigeland Metal Refinery A/S. Fornyet konsesjon på leie av inntil 26 000 kW fra A/S Vigelands Brug til drift av selskapets anlegg i Vennesla kommune. Kongelig resolusjon 9. oktober 1981 227
28. Otteraaens Brugseierforening/I/S Øvre Otra. Planendring vedrørende regulering av Skarjesvatn m. v. Kongelig resolusjon 30. oktober 1981 230
29. Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk. Tillatelse til erverv og regulering m. v. for utbygging av Mosvik Kraftverk i Mossa. Kongelig resolusjon 4. desember 1981 243
30. A/S Norsk Jernverk. Fornyet konsesjon på leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik i Bergen. Kongelig resolusjon 11. desember 1981 294

1. Nye Stavanger Staal A/S.

(Tillatelse til å erverve A/S Ryfylke Kraftanlægs fallrettigheter og til regulering i Jørpelandvassdraget.)

Kongelig resolusjon 30. januar 1981.

A/S Ryfylke Kraftanlæg ble ved kongelig resolusjon av 30. desember 1909 meddelt konsesjon på erverv av fallrettighetene i Jørpelandsvassdraget. Anlegget består av 2 kraftstasjoner med i alt 5 reguleringsmagasiner.

A/S Ryfylke Kraftanlæg har vært et datterselskap av Stavanger Staal A/S. Denne bedriften måtte melde oppbud den 30. desember 1977, og det ble deretter etablert et nytt selskap — Nye Stavanger Staal A/S. Planen med nyopprettelsen var først og fremst å videreføre virksomheten på Jørpeland for å sikre flest mulig arbeidsplasser.

Staten sto som eier av produksjonsanleggene på Jørpeland, men disse er siden blitt tilbakeført til Nye Stavanger Staal A/S. Ved brev av 28. mai 1979 har selskapet søkt om konsesjon på kjøp av A/S Ryfylke Kraftanlæg. Det vil i denne forbindelse være nødvendig med ny ervervs- og reguleringskonsesjon.

Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har ved brev av 13. november 1979 avgitt følgende innstilling i saken:

«Ved oversendelse av 15. juni 1979 fra Olje- og energidepartementet har Hovedstyret fått følgende søknad av 28. mai 1979 fra Nye Stavanger Staal A/S til uttalelse:

«Nye Stavanger Staal A/S har, i henhold til St. prp. nr. 116 (1977—78) fått anledning til å benytte de deler av tidligere Stavanger Staal A/S som den nye bedriften måtte ha bruk for, inklusive A/S Ryfylke Kraftanlæg. Stortingsproposisjonen gir uttrykk for at bedriften kan benytte anlegget vederlagsfritt i inntil 3 år.

Styret i Nye Stavanger Staal A/S har i mellomtiden funnet det riktig å søke om å få kjøpe tilbake anleggene på Jørpeland, og søknad om dette er til behandling i Industridepartementet.

Kraftanlegget har opp gjennom årene vært datterselskap til produksjonsselskapet Stavanger Staal A/S. Samarbeidet mellom de to selskaper har hele tiden foregått på flere områder, idet ledelsen for Kraftanlegget også har vært ansvarlig for elektrisk vedlikehold og tilsyn innen produksjonsbedriften. Likeledes er Jørpelandsvassdraget, som danner grunnlaget for Kraftanlegget, også vannforsyningskilde for produksjonsbedriften. Produksjonsselskapet har på den annen side hele tiden hatt den administrative styring av Kraftanlegget og ydet de tilhørende tjeneste.

A/S Ryfylke Kraftanlæg ble stiftet 14. desember 1909. Den 30. desember samme år ble selskapet meddelt konsesjon på erververse av vannfallsrettigheter i Jørpelands-elven. Ifølge konsesjonsbetingelsene, § 12, tilfaller anlegget Staten med full eiendomsrett og uten vederlag etter 80 år, dvs. den 30. desember 1989. Anlegget består av 2 kraftstasjoner, én bygget i 1912 med en årsproduksjon på ca. 6 mill. kWh. Den andre stasjonen kom i drift i 1920, og årsproduksjonen her er ca. 36 mill. kWh.

Produksjonskvantumet tilsvarer det årlige kraftbehov som den nye bedriften har for fremstilling og foredling av produktene.

Samtidig som det søkes om tilbakekjøp av anleggene på Jørpeland, tillater vi oss også å søke om konsesjon på kjøp av tidligere A/S Ryfylke Kraftanlæg, et kjøp som på samme måte som re-etableringen av Nye Stavanger Staal A/S, må ses på som en kontinuitet av de tidligere driftsforhold på Jørpeland.

Bruksretten til Kraftanlegget vil bety både praktiske og økonomiske fordeler for Nye Stavanger Staal og bidra til trygging av de arbeidsplasser som nå er kommet igang igjen etter konkursen ved Stavanger Staal A/S.

Vi håper vår søknad om gjenervervelse av Kraftanlegget vil bli imøtekommet av Dem.»

Søknaden har vært forelagt distriktet til uttalelse, ved siden av den interne behandling i NVE.

Strand kommune, formannskapet, har i møte 1. oktober 1979 avgitt slik enstemmig uttalelse:

«Strand formannskap viser til søknad fra Nye Stavanger Staal A/S fra 28. mai 1979 om tilbakekjøp av A/S Ryfylke Kraftanlæg. Strand formannskap vil på det sterkeste anbefale at Nye Stavanger Staal A/S får kjøpe tilbake A/S Ryfylke Kraftanlæg. Etter formannskapets vurdering vil et tilbakekjøp av anlegget gi praktiske og økonomiske fordeler for stålverket samtidig som det vil bidra til trygging av de arbeidsplasser som nå er ved Nye Stavanger Staal. Dessuten vil formannskapet påpeke de fordeler som det kan være ved at kraftanlegget føres tilbake til Nye Stavanger Staal når det gjelder samarbeid mellom Midtre Ryfylke Elektrisitetslag og A/S Ryfylke Kraftanlæg.»

Fylkesrådmannen i Rogaland har den 24. september 1979 gjort slikt framlegg for fylkesutvalget:

«Som trykt vedlegg følger brev av 28. mai 1979 fra Nye Stavanger Staal A/S, brev av 22. juni 1979 fra NVE med fylkesmannens påtegning av 29. juni 1979 og halvårsrapport 1979 fra styret i NSSA.

Som kjent ble Nye Stavanger Staal A/S stiftet 15. mars 1978 for å videreføre deler av den virksomhet som ble drevet av Stavanger Staal A/S på Jørpeland. Driften har siden starten vært bedre enn hva som var forventet i utgangspunktet. Regnskapet for 1978 viste balanse, og styret har lagt frem halvårsrapport for 1979 med overskudd på vel 1 mill. kroner etter beregnede kapitalkostnader og avskrivninger. Egenkapitalen er økt fra 5 mill. kroner til 9,2 mill. kroner. Forøvrig vises det til halvårsrapporten fra styret.

Selskapets utvikling gir på kort sikt grunnlag for en dempet optimisme.

For å få flere ben å stå på har selskapet inngått en rekke avtaler med det svenske selskapet Sandvik A/B på produksjon av hardmetallsprodukter. Produksjonen ventes å sysselsette 15—20 personer.

Den relativt gunstige økonomi og mulighetene for interessante samarbeidspartnere ved disponering av anleggene var som kjent bakgrunnen for at styret den 16. februar 1979 søkte Industridepartementet om overtagelse. Denne søknaden omfattet samtlige eiendommer til Stavanger Staal A/S. Søknaden ble behandlet av fylkesutvalget i møte sak 103/79 med følgende vedtak:

> «Rogaland fylkeskommune viser til brev av 16. februar 1979 fra styret i Nye Stavanger Staal A/S om overtagelse av statens anlegg på Jørpeland og Strand formannskaps vedtak av 12. februar 1979. Fylkesutvalget støtter styrets vedtak og rår til at staten opprettholder de øvrige forpliktelser i henhold til St. prp. nr. 116 (1977—78) og gir garanti for de påhvilende partialobligasjonslån.»

Fylkesutvalget har da allerede uttalt seg indirekte om kraftanlegget. Bakgrunnen for at dette kommer opp igjen er den egne konsesjonsbehandling som gjelder i slike saker.

Søknaden har vært forelagt Elkraftutvalget og Industriutvalget, som i møter henholdsvis 11. september og 21. september 1979 enstemmig anbefalte søknaden innvilget.

Forslag til vedtak:

Rogaland fylkeskommune anbefaler at konsesjon innvilges til Nye Stavanger Staal A/S for drift av Ryfylke Kraftanlæg.»

Den vedlagte halvårsrapport er slik:

«*Omsetning.*

Omsetningen i årets seks første måneder utgjorde 30 mill. kroner mot 26,3 mill. kroner i annet halvår 1978.

Regnskap.

Regnskapsoverskuddet før årsoppgjørsdisposisjoner og skatter — og etter beregnede avskrivninger og kapitalkostnader — er 1,1 mill. kroner.

Salg.

Markedsmessig har utviklingen gått omtrent som forventet. På grunn av noe ujevnt belegg i begynnelsen av året er utfakturert mengde blitt hengende noe etter, men med en forbedring av ordrereserven er utsiktene for jevn og god produksjon i annet halvår mer tilfredsstillende. Tilgjengelig produksjonskapasitet vil likevel bare bli utnyttet med ca. 50—60 pst.

Som ventet har markedssituasjonen generelt vært vanskelig, idet det på den ene side er betydelig ledig kapasitet også hos våre konkurrenter, samtidig som det norske kostnadsnivå vanskeliggjør salgsaktiviteten på eksportmarkedene. På den annen side er våre kunder i Norge, spesielt skipsbyggings- og verkstedindustrien, meget forskjellig beskjeftiget.

Etter lange forhandlinger har det lykkes å bli eneleverandør for Burmeister & Waingruppen i Skandinavia på smidde exhaustventilspindler for 1980.

Også på støperisiden ser det ut til at kunder, som helt eller delvis hadde funnet ny støpegodsleverandør før Nye Stavanger Staal A/S kom igang, nå kommer tilbake og plasserer ordrer for tiden fremover hos oss.

Arbeidet med å finne innpass i offshorevirksomheten, særlig med tanke på leveranser av stålstøpegods med høye kvalitetskrav, tar sin tid. Olje- og energidepartementet har vært oss behjelpelig med å bli introdusert for aktuelle forretningsforbindelser.

Servicevirksomhet.

I løpet av første halvår har bedriften utført serviceoppdrag — vesentlig for offshorevirksomheten — for ca. 1 mill. kroner. Med de ressurser som står til rådighet — såvel med hensyn til utstyr som personale — synes det å være mulig å øke denne aktiviteten betydelig etter hvert som vi finner frem til de best passende arbeidsområder.

Innkjøpene er blitt dyrere enn forventet til tross for prisstoppen. En viss mangel, spesielt med hensyn til legeringer, har gjort det nødvendig å foreta innkjøp mer avhengig av den øyeblikkelige leveringssituasjon enn av hensyn til aktuelt behov. Likividiteten har tillatt innkjøp av varer før prisstigning fant sted, f. eks. fyringsolje og stål til videreforedling. Dette har resultert i beholdningsøkning i forhold til budsjettert, men er gjort for å stabilisere driftsgrunnlaget for annet halvår.

Videre utvikling.

Den videre utvikling av sandstøperiet er blitt viet bred oppmerksomhet. Målsettingen er å finne frem til den best mulige prosess — både for å tilfredsstille kundenes stadige krav om høyere kvalitet — og for å gjøre støperiet til en miljømessig god arbeidsplass for de ansatte. Valg av riktig formeprosess og bindemiddel er en hovedfaktor, sammen med utvikling av den faglige støperi-metallurgiske kompetanse.

Stavangerbor A/S.

Forhandlingene med Sandvik AB om opprettelse av Stavangerbor A/S ble avsluttet like før ferien, og det nye selskapet vil suksessivt komme igang utover høsten. :Stavangerbor A/S vil med det første beskjeftige 10 personer og senere øke med et tilsvarende antall.

Beskjeftigelse.
Nye Stavanger Staal A/S beskjeftiget pr. 30. juni 1979 247 personer, hvorav 10 på deltid og 6 eldre arbeidstagere, som i samarbeide med Arbeidsformidlingen midlertidig utfører vedlikeholdsarbeide.
Med den bedrede beleggssituasjonen kan det bli aktuelt å øke arbeidsstyrken med 5 til 10 arbeidsplasser utover høsten, men det må vises den største aktsomhet, både i forbindelse med mannskapsøkning og andre kostnader som kan påvirke regnskapsresultatet i ugunstig retning. Fleksibilitet i produksjonen sammen med fortsatt god innsatsvilje hos de ansatte, er avgjørende for å oppnå de planlagte resultater.

Overtagelse av anleggene.
Det er sendt søknad til Industridepartementet om overtagelse av eiendomsretten til produksjons- og kraftanlegget. Søknaden er fortsatt til behandling.

Utsiktene fremover.
Markedsutsiktene fremover synes ikke å gi grunnlag for optimisme med hensyn til å øke aktivitetsnivået vesentlig. Det synes imidlertid rimelig å anta at en viss økning i forhold til første halvår vil kunne skje.
Korte leveringstider, god kvalitet og pålitelighet er forutsetningene for å kunne hevde seg i den harde konkurransen.»

Fylkesutvalget i Rogaland fattet i møte 8. oktober 1979 enstemmig vedtak i samsvar med tilrådingen i framlegget av 24. september 1979.

Fylkesmannen i Rogaland har i brev av 11. oktober 1979 gitt slik uttalelse:

«Det er innhentet uttalelse i saken slik:
Rogaland fylkeskommune uttaler at utviklingen på Det Nye Stavanger Staal A/S gir på kort sikt grunnlag for optimisme idet halvårsrapporten for 1979 viser overskudd. Selskapet har bl. a. inngitt avtale med et større svensk selskap om produksjon av hardmetallprodukter. Fylkeskommunen påpeker at økonomisk utvikling sammen med muligheten for interessante samarbeidspartnere gir grunn til å gå inn for søknaden. Fylkesutvalget har i møte 8. oktober 1979 gjort enstemmig vedtak om å anbefale at konsesjon innvilges for drift av Ryfylke Kraftanlegg.
Strand kommune anbefaler på det sterkeste at Nye Stavanger Staal A/S får kjøpe tilbake A/S Ryfylke Kraftanlegg. Etter kommunens vurdering vil dette gi praktiske og økonomiske fordeler for Stålverket og bidra til trygging av arbeidsplasser m. v.
Det vises til uttalelsene som vedlegges.
Fylkesmannen legger stor vekt på at alle forhold som bidrar til å utvikle Nye Stavanger Staal A/S tilrettelegges. Et ledd i dette synes å være kjøp av A/S Ryfylke Kraftanlegg ettersom dette tidligere var datterselskap til produksjonsselskapet, og at det mellom disse to selskaper opp gjennom årene har vært et nøye samarbeid både gjennom forsyninger og ved elektrisk tilsyn.
Forøvrig kan opplyses at Nye Stavanger Staal A/S nå beskjeftiger ca. 250 personer.
Fylkesmannen vil ellers slutte seg til de foranstående uttalelser.»

Hovedstyret vil bemerke:
A/S Ryfylke Kraftanlæg ble stiftet 14. desember 1909 med det formål for øyet å utnytte kraften i Jørpelandsvassdraget. Ved kongelig resolusjon 30. desember 1909 ble selskapet meddelt konsesjon på erverv av fallrettighetene Jørpelandsvassdraget. I første omgang skulle det nyttes et konsentrert fall på ca. 75 meter ved vassdragets utløp i fjorden. Konsesjonen ble meddelt for et tidsrom av 80 år, med hjemfall til staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Dette vil inntreffe 30. desember 1989. Ved kongelig resolusjon av 26. april 1935 ble det gitt tillatelse til regulering av Liarvatn, og ved reguleringstillatelser av 5. juni 1941 og 21. mai 1942, stadfestet ved kongelig resolusjon av 16. august 1946, ble det gitt tillatelse til å regulere Langevatn og Varustjern, samt til å foreta en ytterligere regulering av Liarvatn på uforandrede vilkår.

Det nå utbygde anlegget består av 2 kraftstasjoner, én ble bygget i 1912, og har en årsproduksjon på ca. 6 GWh, og den andre var ferdig i 1920, og har en årsproduksjon på ca. 36 GWh, dvs. at hele anlegget produserer ca. 42 GWh pr. år. Denne produksjon tilsvarer det årlige kraftbehov som den nye bedriften har for framstilling og foredling av produktene.

A/S Ryfylke Kraftanlæg har vært et datterselskap til produksjonsselskapet Stavanger Staal A/S, og det var hele tiden et nøye samarbeid mellom disse to selskaper. Stavanger Staal A/S gikk imidlertid konkurs, og det ble reetablert et nytt selskap — Nye Stavanger Staal A/S — som ble stiftet 15. mars 1978. Sistnevnte selskap skulle videreføre deler av den virksomhet som ble drevet av Stavanger Staal A/S på Jørpeland.

Nye Stavanger Staal A/S har i henhold til St. prp. nr. 116 (1977—78) fått anledning til å benytte de deler av tidligere Stavanger Staal A/S som den nye bedriften måtte ha bruk for, inklusive A/S Ryfylke Kraftanlæg. Stortingsproposisjonen gir uttrykk for at bedriften kan benytte anlegget vederlagsfritt i inntil 3 år.

Styret i Nye Stavanger Staal A/S har i mellomtiden funnet det riktig å søke om å få kjøpe tilbake anleggene på Jørpeland, og søknad om dette er nå til behandling i Industridepartementet. Samtidig har det nye selskapet søkt om konsesjon for kjøp av A/S Ryfylke Kraftanlæg, da det ser på dette som en kontinuitet av de tidligere driftsforhold på Jørpeland. Et slikt erverv mener selskapet

vil bety både praktiske og økonomiske fordeler for Nye Stavanger Staal A/S, og bidra til trygging av de arbeidsplasser som nå er kommet i gang igjen etter konkursen ved Stavanger Staal A/S.

Søknaden har vært forelagt distriktet til uttalelse, samt vært behandlet internt i NVE.

Alle innkomne uttalelser anbefaler at Nye Stavanger Staal A/S får tillatelse til å kjøpe det omtalte kraftanlegget.

Hovedstyret er enig i at man må se på et slikt kjøp som en kontinuitet av de tidligere driftsforhold på Jørpeland. Selskapets økonomi synes å være i bedring og det er også inngått flere kontrakter, bl. a. om produksjon av hardmetallsprodukter som vil sikre flere arbeidsplasser. Det må imidlertid være helt klart at kraftanlegget vil bli gjenstand for hjemfall til staten 30. desember 1989, slik den opprinnelige tillatelse for Stavanger Staal A/S var utformet. Hjemfallet vil da skje om ca. 10 år. Etter de opplysninger Hovedstyret har innhentet, skal kraftanlegget være et gammelt, men godt vedlikeholdt verk, i god stand sett i forhold til alderen.

Hovedstyret mener videre at det må være en forutsetning for ervervet at kraftanleggets produksjon går til dekning av Nye Stavanger Staal A/S's behov.

Når de nyttbare fall overdras til annen eier, må også magasinene følge med. I alt er det fem magasiner som nyttes. For uten de tre nevnte som er konsedert, er to andre — Dalevatn og Svortungsvatn — etablert konsesjonsfritt i henhold til erklæring fra Departementet for de offentlige Arbeider og fra Vassdragsdirektøren i brev til A/S Ryfylke Kraftanlæg av henholdsvis 31. august 1939 og 19. september 1912 om at det var antatt unødvendig med tillatelse for å gjennomføre disse reguleringer.

Overfor det nye selskap er ikke staten forpliktet av den tidligere erklæring om konsesjonsfrihet. Det nye selskap er avhengig av ny reguleringskonsesjon. Det er i denne forbindelse da naturlig når hjemfallet i henhold til ervervskonsesjonen også omfatter reguleringsanleggene — jfr. uttrykket «bassænger» i post 12 i vilkårene for denne — å se det slik at de to magasiner som er regulert uten konsesjon må inngå som en likestillet del av de samlere reguleringsmagasiner. En forutsetning fra Hovedstyrets side for å anbefale konsesjon er derfor at den nye reguleringskonsesjon omfatter alle magasiner.

På denne bakgrunn vil Hovedstyret anbefale at Nye Stavanger Staal A/S får erverve A/S Ryfylke Kraftanlæg som omsøkt på visse vilkår, som følger i vedlagte utkast.

Det er A/S Ryfylke Kraftanlæg som er enerådende hva angår reguleringene i vassdraget, og vi foreslår derfor — slik det er vanlig i lignende tilfeller — at vilkårene for ervervskonsesjonen blir slått sammen med dem som blir oppstilt for reguleringstillatelsen.

Så vidt angår vilkårene, vil Hovedstyret bemerke:

Konsesjonstid, post 1.

Tillatelsen er foreslått gjort gjeldende fram til 30. desember 1989, som er det tidspunkt den opprinnelige tillatelsen fra 1909 gjaldt for. Anlegget hjemfaller deretter til staten uten vederlag.

Årlige avgifter, post 2.

Hovedstyret har ved fastsettelsen av avgiftene for både ervervs- og reguleringstillatelsen fastsatt disse til et beløp som er i tråd med avgiftssatsene for nye konsesjoner, nemlig kr. 8,00 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 1,50 til staten.

Teknisk tilsyn, post 7.

Dette vil nå også omfatte de to magasiner som tidligere ikke har vært konsedert.

For øvrig bemerkes at Hovedstyret ved fastsettelsen av vilkårene har gått ut fra de eksisterende forhold i vassdraget. Når tiden for hjemfall til staten kommer — 30. desember 1989 — vil det være anledning til å ta reguleringsvilkårene opp til ny prøvelse.

Forslag til manøvreringsreglement ligger ved.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møte 12. november 1979.

Forslag til vilkår for Nye Stavanger Staal A/S for å erverve A/S Ryfylke Kraftanlægs fallrettigheter og til regulering i Jørpelandsvassdraget:

1.

Konsesjonen gjelder til 30. desember 1989. Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Ved konsesjonstidens utløp tilfaller vassfallet med alle de innretninger, hvorigjennom vatnets løp og leie forandres, så som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m. m., de til utbyggingen og kraftanlegget ervervede grunnstykker og rettigheter, kraftstasjonene med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger, som hører med til kraftanlegget, staten med full eiendomsrett og uten vederlag. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller forlange fjernet innen en av departementet fastsatt frist.

Ved konsesjonstidens utløp skal anlegget med bygninger og installert maskineri være i fullt ut driftsmessig stand. Tvist herom avgjøres ved skjønn. Konsesjonæren plikter å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme. Skjønnsretten avgjør hvem som skal bære skjønnsomkostningene.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 8,00 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiften tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket, samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 12, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Konsesjonæren skal ved ombygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris (med tillagt toll), som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsanleggene og vassfallenes utbygging slik at ombyggingsarbeider ikke kan iverksettes før planene er approbert av NVE.

Anlegget skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Dets utførelse så vel som dets senere vedlikehold og drift unlergis offentlig tilsyn.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at anlegget er satt i drift. Utgiftene som er forbundet med dette, betales av anleggets eier.

8.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidene. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt

erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten med mindre departementet treffer annen bestemmelse.

9.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kultur-historiske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

10.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 500 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

11.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille de innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

12.

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordeling av kraften bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

13.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren etter vedkommende departements nærmere fastsatte regler.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 10, 12 og 13, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

14.

Eieren skal uten vederlag for det utførte anlegg finne seg i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag, som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

15.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene og overføringene kan medføre forpliktelser.

Forslag til manøvreringsreglement for Nye Stavanger Staal A/S for regulering av tidligere A/S Ryfylke Kraftanlægs anlegg i Jørpelandsvassdraget:

1.

Reguleringer:

	HRV	LRV	Reg.høyde m
Dalevatn	289,37	287,90	1,47
Liarvatn	297,25	293,25	4,00
Langevatn	441,00	438,00	3,00
Varustjern	441,00	438,00	3,00
Svortungsvatn ..	464,00	454,5	9,50

Høydene refererer seg til kraftanleggets egne nivellementer.

Reguleringsgrensene skal betegnes med faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner. Ved flom kan vasstanden stige noe over øvre reguleringsgrense.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragets tidligere flomvassføring ikke forøkes. Heller ikke må dets tidligere lågvassføring forminskes til skade for andres rettigheter.

For øvrig foregår vasslippingen etter kraftanleggets behov.

3.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

6.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann fastsette de endringer i reglement som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Miljøverndepartementet har i brev av 20. august 1980 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 21. desember 1979 vedlagt Hovedstyrets innstilling i saken.

Departementet har ikke merknader til at konsesjon gis.

Vilkår av hensyn til fisk, vilt, m. v.

Hovedstyret har ikke forelagt saken for Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. De-

partementet har forelagt Hovedstyrets innstilling for Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Direktoratets uttalelse av 27. juni 1980 oversendes vedlagt i kopi. Foruten generelle vilkår foreslår Direktoratet at konsesjonæren skal innbetale kr. 200 000 for å øke fiskemulighetene i Jørpelandsvassdraget. Det er spesielt tenkt på å bygge en fisketrapp for å øke den lakseførende delen av Jørpelandsåna. Departementet slutter seg til Direktoratets forslag til generelle vilkår. Tatt i betraktning at konsesjon bare skal vare frem til 30. desember 1989, vil departementet for sitt vedkommende ikke foreslå noen egen innbetaling til laksetrapp. Dette spørsmålet vil bli tatt opp ved eventuell konsesjonsfornyelse i 1989.

Tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning.

Miljøverndepartementet har forholdsvis få opplysninger om forurensingstilførselen til vassdraget. Noe forurensing mottas imidlertid fra spredt bebyggelse, hytteområder og jordbruksarealer. For å hindre en uønsket forurensingssituasjon, finner departementet det derfor nødvendig med krav om minstevannføring. I tillegg må det tas med et generelt krav vedrørende forurensingsvirkningen som står i forbindelse med reguleringen, og et krav vedrørende vassdragsundersøkelser.

Følgende vilkår må derfor fastsettes for at tillatelse i medhold av lov om vern mot vannforurensing skal kunne gis:

— Konsesjonæren tilpliktes av hensyn til forurensingssituasjonen i vassdraget å opprettholde en minstevannføring på 0,9 m^3/s. målt nederst i vassdraget, tilsvarende en vannføring på 0,7 m^3/s. målt ved utløpet av Dalevatn.
— Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser helt eller delvis å la utføre eller bekoste andre tiltak som skyldes forurensingsvirkninger som står i forbindelse med reguleringen.
— Konsesjonæren kan tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser helt eller delvis å la utføre eller bekoste undersøkelser av forurensningsforholdene i vassdraget.»

Direktoratets uttalelse lyder:

«Deres oversendelse av 31. mars d. å. Saken har vært forelagt Fiskerikonsulenten i Vest-Norge til uttalelse. Kopi av Fiskerikonsulentens uttalelse av 19. mai d. å. følger vedlagt.

Direktoratet er enig i Fiskerikonsulentens vurderinger og vil foreslå følgende vilkår m. h. t. vilt og fisk dersom tillatelse blir gitt:

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste tiltak i den lakseførende del av Jørpelandsvassdraget for å sikre oppgang og fremme fisket av laks, sjøaure og innlandsfisk hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
d. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
e. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
f. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III.

Konsesjonæren plikter å innbetale et engangsbeløp på kr. 200 000. Beløpet skal brukes etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk til å øke fiskemulighetene i Jørpelandsvassdraget først og fremst ved bygging av laksetrapper.

IV.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

I tilknytning til foregående uttalelse har Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kommet med følgende tilleggsuttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 29. august d. å. angående ovennevnte sak.

Ved behandling av saken i møte 12. november 1979 la Hovedstyret til grunn at den gamle konsesjon ville løpe ut 30. desember 1989 og at det ville være naturlig ved det tidspunkt å ta konsesjonsvilkårene generelt opp til ny vurdering. Denne behandling er i samsvar med tidligere praksis. I denne sak hvor en konkurs har vært årsak til eierskiftet, og hvor dette skiftet skal gi grunnlag for å videreføre den virksomhet som ble drevet av den tidligere eier, synes det å være liten grunn til å fravike denne praksis. Miljøverndepartementets forslag vedr. fisket kan bety betydelig

mere tyngende vilkår i årene fram til 1989 selv om departementet ikke har gått inn for kr. 200 000 som engangsbeløp til fiskefremmende tiltak. Forpliktelsene vil dog avhenge av hvorledes vilkåret blir praktisert. Under alle omstendigheter bør vel pkt. 1 i DVF's forslag gå ut for så vidt som dette tar sikte på en ren anleggsperiode.

Når det gjelder forslag til vilkår vedr. vern mot vannforurensing har dette bakgrunn i egen lov, og Hovedstyret har ikke noe å innvende mot at dette tas med. Den vasslipping som er foreslått, har liten betydning for produksjonen i kraftverket.»

Departementet skal bemerke:

A/S Ryfylke Kraftanlæg ble ved kongelig resolusjon av 30. desember 1909 meddelt konsesjon på erverv av fallrettigheter i Jørpelandsvassdraget for et tidsrom av 80 år. Ifølge konsesjonsvilkårene skulle anlegget tilfalle staten den 30. desember 1989 med full eiendomsrett og uten vederlag.

Anlegget består av 2 kraftstasjoner, bygget i h.h.v. 1912 og 1920, med en samlet årsproduksjon på ca. 42 GWh. I tilknytning til disse er det bygget i alt 5 magasiner. Den berørte kommune er Strand kommune i Rogaland fylke.

A/S Ryfylke Kraftanlæg har vært et datterselskap av produksjonsselskapet Stavanger Staal A/S på Jørpeland. Disse to selskapene har opp gjennom årene hatt et nært samarbeid på flere områder.

Den 30. desember 1977 måtte Stavanger Staal A/S melde oppbud. Konkursen omfattet også A/S Ryfylke Kraftanlæg.

Stortinget ga den 2. mai 1978 tilslutning til en plan for videreføring av virksomheten, jfr. St. prp. nr. 116 (1977—78) «Om videreføring av deler av virksomheten ved Stavanger Staal A/S på Jørpeland». Som et ledd i denne planen kjøpte staten ved Industridepartementet bedriftens anlegg. Et nytt selskap — Nye Stavanger Staal A/S — fikk benytte de deler av anleggene de måtte ha bruk for. Eierandelene i det nye selskapet består av 40 pst. Industrifondet, 40 pst. Rogaland fylkeskommune og 20 pst. Strand kommune. Den nye bedriften kunne få benytte anleggene vederlagsfritt i 3 år.

Allerede 16. februar 1979 fant imidlertid styret i Nye Stavanger Staal A/S grunnlag for å søke Industridepartementet om å få kjøpe tilbake anleggene på Jørpeland. — Denne søknaden er imøtekommet av Stortinget jfr. St. prp. nr. 1 (1979—80), Tillegg nr. 11 og Budsjett-innst. S. nr. 8, Tillegg nr. 3 (1979—80). Tilbakeføringen gjaldt også A/S Ryfylke Kraftanlæg.

I brev av 28. mai 1979 til Olje- og energidepartementet har Nye Stavanger Staal A/S søkt om de nødvendige konsesjoner i tilknytning til kjøpet av A/S Ryfylke Kraftanlæg. Søknaden begrunnes med at bruksretten til Kraftanlegget vil bety både praktiske og økonomiske fordeler for bedriften. Dessuten vil det bidra til å trygge de arbeidsplasser som nå er kommet igang igjen etter konkursen ved Stavanger Staal A/S.

I forbindelse med tilbakeføringen av anleggene på Jørpeland, rådde Industridepartementet til at konsesjon gis slik at selskapets søknad om tilbakeføring av kraftanlegget også kan bli imøtekommet. Industridepartementet viser her bl. a. til at et debitorskifte forutsetter en statlig garanti overfor pantekreditorene og at kraftkostnadene utgjør en viktig faktor i vurderingen av selskapets inntjeningsevne.

Strand kommune, Rogaland fylkeskommune og Fylkesmannen i Rogaland går alle inn for at søknaden innvilges.

Miljøverndepartementet har i henhold til brev av 20. apgust 1980 ingen merknader til at konsesjon gis. Miljøverndepartementet krever imidlertid at det fastsettes visse tilleggsvilkår vedrørende forurensing for at tillatelse skal kunne gis i medhold av lov om vern mot vannforurensing. — Samtidig har Miljøverndepartementet forelagt saken for Direktoratet for vilt og ferskvannfisk. Direktoratet har foreslått at det tas inn visse vilkår av hensyn til fisk og vilt. Disse vilkårene har i hovedsak fått Miljøverndepjartementets tilslutning. — Miljøverndepartementets forslag til vilkår vil bli tatt inn i konsesjonen, jfr. nedenfor i bemerkningene til de enkelte vilkår.

Olje- og energidepartementet vil peke på at statens beveggrunner for sitt engasjement i denne saken hovedsakelig er å finne i ønsket om å opprettholde flest mulig arbeidsplasser. Ved å la Nye Stavanger Staal A/S selv få stå som eier og bruker av den kraft som produseres ved A/S Ryfylke Kraftanlæg, får selskapet fordelen av egenprodusert kraft fram til 1989. En antar at dette vil være et viktig ledd i en videre konsolidering av bedriften.

Den plan Stortinget ga sin tilslutning til, forutsatte bl. a. at staten på midlertidig basis skulle betale kapitalkostnadene knyttet til anleggene på Jørpeland ved å tre inn som eier av disse. Etter at anleggene nå er tilbakeført, er det naturlig at bedriften også får tilbake rettighetene til kraftanlegget. En vil derved oppnå mest mulig kontinuitet i de tidligere driftsforhold på Jørpeland.

Departementet vil ut fra det foregående rå til at det gis ny ervervskonsesjon etter ervervslovens § 2, og ny reguleringskonsesjon etter vassdragsreguleringslovens § 2.

I samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse foreslås videre at det gis nødvendig

tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning.

Tillatelse tilrås gitt på vilkår som foreslått i brev av 13. november 1979 fra NVE, Hovedstyret, med de endringer som framgår av departementets bemerkninger til de enkelte poster nedenfor.

Samtidig anbefales at det fastsettes et manøvreringsreglement overensstemmende med det foran inntatte forslag fra NVE, — også dette med de endringer som følger av departementets bemerkninger nedenfor.

I ovennevnte brev fra Hovedstyret pekes det på at bare tre av de fem magasiner kraftanlegget benytter er konsedert. De to øvrige — Dalevatn og Svortungsvatn — er etablert konsesjonsfritt. Dette skjedde i henhold til erklæring fra Departementet for de offentlige Arbeider og fra Vassdragsdirektøren i brev av henholdsvis 31. august 1939 og 19. september 1912 om at det var antatt unødvendig med tillatelse for å gjennomføre disse reguleringene.

Hovedstyret mener at siden hjemfallet i henhold til ervervskonsesjonen også omfatter reguleringsanleggene, er det naturlig at de to magasinene som er regulert uten konsesjon må inngå som en likestillet del av de samlede reguleringsmagasiner.

Departementet viser til at staten ikke er forpliktet av den tidligere erklæring om konsesjonsfrihet overfor det nye selskapet. — En finner det på denne bakgrunn riktig å la den nye reguleringskonsesjonen omfatte samtlige fem magasiner.

Departementet skal dessuten peke på at det er en forutsetning for ervervet at kraftanleggets produksjon går til dekning av Nye Stavanger Staal A/S's kraftbehov.

Departementets bemerkninger til vilkår for erverv av fallrettigheter og til regulering i Jørpelandsvassdraget.

Post 1. *Konsesjonstid.*

Den opprinnelige tillatelsen av 1909 ble gjort gjeldende for et tidsrom av 80 år. I samsvar med dette har Hovedstyret foreslått at den nye konsesjonen skal gjelde inntil 30. desember 1989. Deretter hjemfaller anlegget til staten uten vederlag og med full eiendomsrett.

Departementet slutter seg til dette forslaget.

Post 2. *Årlige avgifter.*

Hovedstyret har rådd til at avgiftssatsene blir kr. 8,00 pr. nat.-hk til kommuner og kr. 1,50 til staten. Satsene er tenkt gjeldende for avgiftene både etter ervervs- og reguleringsloven.

Departementet finner det riktig at avgiftene justeres i samsvar med avgiftssatsene for nye konsesjoner. I tråd med departementets nyere praksis foreslås avgiften til staten satt til kr. 2,00 pr. nat.-hk.

Post 7. *Teknisk tilsyn.*

I samsvar med det som er anført ovenfor, vil det tekniske tilsyn nå også omfatte de to anleggene som tidligere ikke er konsedert.

Post 10. *Vasslipping, forurensing.*

Miljøverndepartementet har som nevnt i det foregående stillet krav om at konsesjonen må inneholde visse vilkår av hensyn til forurensningssituasjonen, for at tillatelsen skal kunne gis i henhold til lov om vern mot vannforurensing. Dette finnes nødvendig av hensyn til den forurensing Jørpelandsvassdraget tilføres fra spredt bebyggelse, hytteområder og jordbruksarealer.

I samsvar med Miljøverndepartementets forslag får post 10 etter dette følgende ordlyd:

«Konsesjonæren tilpliktes av hensyn til forurensningen i vassdraget å opprettholde en minstevassføring på 0,9 m^3/s målt nederst i vassdraget, tilsvarende en vassføring på 0,7 m^3/s ved utløpet av Dalevatn.

Vasslippingen skal for øvrig foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelse helt eller delvis å la utføre eller bekoste

a) tiltak som skyldes forurensningsvirkninger som står i forbindelse med reguleringen, og
b) undersøkelser av forurensningsforholdene i vassdraget.

En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 500 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.»

Ny post 10 a. *Fisk og vilt.*

Miljøverndepartementet har forelagt saken for Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Direktoratet har foreslått nærmere angitte vilkår av hensyn til fisk og vilt inntatt i konsesjonen. Foruten mer generelle vilkår foreslås at konsesjonæren skal innbetale kr. 200 000 for å øke fiskemulighetene i Jørpelandsvassdraget. Det er spesielt tenkt på å øke den lakseførende del av Jørpelandsåna. Miljøverndepartementet slutter seg til Direktoratets forslag til generelle vilkår, men foreslår ikke innbetaling til laksetrapp.

Olje- og energidepartementet antar at vilkårene vedrørende fiske og vilt kan representere relativt tyngende tilleggsvilkår i konsesjonen, avhengig av hvordan de blir praktisert. En finner det imidlertid riktig å akseptere forslaget til generelle vilkår, men vil i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse ikke tilrå innbetaling til laksetrapp.

Forøvrig har Olje- og energidepartementet etter konferanse med Miljøverndepartementet foretatt visse endringer i pkt. I i Direktoratets forslag for så vidt dette tar sikte på en ren anleggsperiode.

Konsesjonsvilkårene får etter dette en ny post 10 a, med følgende ordlyd:

«Konsesjonæren plikter å påse at han selv og andre som har med kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensing av vassdragene.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste tiltak i den lakseførende del av Jørpelandsvassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske av laks, sjøaure og innlandsfisk hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
d. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
e. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
f. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

Departementets bemerkninger til manøvreringsreglementet.

Post 2. *Vasslipping.*

Som nevnt ovenfor har en funnet det nødvendig å fastsette bestemmelser om minstevassføring i konsesjonsvilkårene av hensyn til forurensingssituasjonen. Det må derfor innføres en tilsvarende endring i manøvreringsreglementet. Post 2 får etter dette følgende ordlyd:

«Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragets tidligere flomvassføring ikke forøkes. Heller ikke må dets tidligere lågvassføring forminskes til skade for andres rettigheter.

Av hensyn til forurensningssituasjonen i vassdraget skal det opprettholdes en minstevassføring på 0,9 m^3/s målt nederst i vassdraget, tilsvarende en vassføring på 0,7 m^3/s målt ved utløpet av Dalevatn.

Forøvrig foregår vasslippingen etter kraftanleggets behov.»

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

1) I medhold av Lov av 14. desember 1917 nr. 16 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. og Lov av samme dato nr. 17 om vassdragsreguleringer gis Nye Stavanger Staal A/S tillatelse til å erverve A/S Ryfylke Kraftanlægs fallrettigheter og til regulering i Jørpelandsvassdraget samt Lov av 26. juni 1970 nr. 75 om vern mot vannforurensing § 4, jfr. § 10 gis Nye Stavanger Staal A/S tillatelse til å erverve A/S Ryfylke Kraftanlægs fallrettigheter og til regulering av Jørpelandsvassdraget i samsvar med og på de vilkår

som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 30. januar 1981.

2) Det fastsettes manøvreringsreglement for Jørpelandsvassdraget i samsvar med forslag inntatt i ovennevnte foredrag som gjeldende inntil videre.

2. A/S Årdal og Sunndal Verk.

(Regulering og overføring av Gautingdalsvassdraget m. v. i Høyanger. Kongelig resolusjon 24. juni 1977. Endring av manøvreringsreglementet.)

Olje- og energidepartementets samtykke 5. februar 1981.

Det vises til søknad av 21. mai 1979 fra A/S Årdal og Sunndal Verk om endring av manøvreringsreglementet for ovennevnte regulering. Søknaden er oversendt Olje- og energidepartementet ved brev av 2. september 1980 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) som oversendes vedlagt.

Olje- og energidepartementet samtykker i at post 2 i ovennevnte manøvreringsreglement endres i samsvar med ÅSV's søknad slik at siste setning i reglementets post 2, første ledd, utgår.

3. Foreningen til Bægnavassdragets Regulering.

(Ny tillatelse til regulering av Strandefjord, Volbufjord og Øyangen i Bægnavassdraget.)

Kongelig resolusjon av 13. februar 1981.

Stortinget har i møte 11. desember 1980 fattet følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at Foreningen til Bægnavassdragets Regulering får ny tillatelse til regulering av Strandefjord, Volbufjord og Øyangen i Bægnavassdraget, alt i det vesentlige i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag 25. april 1980 og Industrikomitéens innstilling.»

Vedtaket var i samsvar med innstilling fra Industrikomitéen i Innst. S. nr. 98 for 1980—81. Denne bygget på departementets tilråding i St. prp. nr. 93 for 1979—80, men fravek proposisjonen når det gjaldt utkastet til reguleringsbestemmelser på følgende punkter:

1) Konsesjonsavgiftssatsen til kommuner er hevet til kr. 9 pr. nat.-hk. Konsesjonsavgiften til staten er hevet til kr. 2 pr. nat.-hk. I St. prp. nr. 93 for 1979—80 var avgiftene foreslått fastsatt til kr. 7,50 pr. nat.-hk til kommunene og kr. 1,50 pr. nat.-hk til staten.
2) I post 10 utgår 10. ledd. I dette leddet hadde departementet foreslått at bestemmelsene om kraftavståelse skulle gjelde inntil videre og skulle kunne endres i samsvar med endringer i reguleringslovens bestemmelse om konsesjonskraftlevering.
3) Næringsfondet til de berørte kommunene er hevet til 8 mill. kroner. I St. prp. nr. 93 var næringsfondet foreslått til 4 mill. kroner.
4) I post 13 er det i første setning tatt inn et innskudd, jfr. en nærmere omtale av dette under «Departementets bemerkninger.»

Etter at de endringer som er vedtatt av Stortinget er innarbeidet, får reguleringsvilkårene følgende ordlyd:

«1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonsvilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra 18. august 1976. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Dersom vassfall som ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringene eller blir medeiere i anleggene, gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 60 år fra 18 .august 1976. Ved konsesjonstidens utløp har staten rett til å kreve disse vassfallseieres andeler i anleggene avstått uten viderlag.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

For den økning av vasskraften som ved reguleringen tilflyter eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til staten kr. 2 pr. nat.-hk.

Til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 9 pr. nat.-hk.

Etter 10 år fra 18. august 1976 kan fastsettelsen av avgiften tas opp til ny prøvelse.

Økingen av vasskraften beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vannføring, som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Hva deri hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved reguleringen innvunne øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Hvis det blir vedtatt lovendring i vassdragsreguleringsloven vedrørende avgiftsberegningen, skal avgiften fra denne endrings ikrafttreden beregnes etter de nye regler. Plikten til å betale disse avgifter gjelder fra 18. august 1976.

Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket, samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 10, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og prisstigning tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

Anleggene skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand. Deres vedlikehold og drift undergis offentlig tilsyn. Utgiftene som er forbundet med dette, betales av anleggenes eier.

7.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal forestå manøvreringen.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til statskassen på inntil kr. 10 000 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

8.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte reguleringsgrenser markeres ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

9.

Etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement plikter konsesjonæren å bekoste:

(1) Utsetting av yngel og/eller settefisk, herunder 2-somrig og eldre fisk, av aure eller annen laksefisk.
(2) Vilt- og fiskeribiologiske undersøkelser i reguleringsområdet, og
(3) Andre tiltak til fremme av vilt- og fisket i reguleringsområdet som kan motvirke skader som følge av reguleringene såfremt det som derved vinnes står i rimelig forhold til kostnadene.

Dersom pålegg gitt med hjemmel i punkt (1) ovenfor ikke kan effektueres ved levering av fisk fra eksisterende fiskeanlegg, kan konsesjonæren av Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger pålegges å foreta nødvendig utvidelser i anleggskapasiteten eller delta med andelsinnskudd i annet anlegg i distriktet.

10.

De vannfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved reguleringen innvunne driftsvann er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner, som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vannfall innvunne økning av kraften (beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vannfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1 pr. dag for kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

11.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale følgende beløp med tillegg av 6 pst. rente fra 18. august 1976 som avsettes til næringsfond til kommunene:

Nord-Aurdal	kr.	3 600 000
Østre Slidre	kr.	1 600 000
Vestre Slidre	kr.	1 200 000
Vang	kr.	800 000
Sør-Aurdal	kr.	800 000

Fondene anvendes etter nærmere bestemmelse av de enkelte kommunestyrer til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for næringsfondene skal være undergitt godkjennelse av vedkommende departement.

12.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelse av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 7 og 10 eller 12 første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake eller til at enkelte deltakeres rett til å bruke reguleringsvatn faller bort, i samsvar med vassdragsreguleringslovens § 12, post 17, annet og tredje ledd.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

13.

Dersom det skulle være behov for å benytte noe av reguleringsvannet til annet formål enn kraftproduksjon utover det enhver grunneier til vassdraget normalt har rett til å bruke i henhold til vassdragslovens §§ 14 og 15, kan departementet bestemme at en del av reguleringsmagasinet skal stilles til disposisjon til annet nærmere bestemt bruk. Brukere av denne del av magasinvolumet betaler regulantens investeringsutgifter og driftsutgifter i forhold til det magasin de disponerer.

14.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen kan medføre forpliktelser.»

Stortinget har i samsvar med forslaget i St. prp. nr. 93 for 1979—80 vedtatt følgende manøvreringsreglement for Strandefjord, Øyangen og Volbufjord:

«1.

	Nat.vst.	Reguleringsgrenser		Reg.høyde
		Øvre	Nedre	m
Strandefjorden:				
Nord for Ulnes bro (Granheimsfjorden)	353,77	355,27	349,27	6,0
Syd for Ulnes bro	353,77	355,27	348,27	7,0
Øyangen	670,58	676,58	668,28	8,3
Volbufjord	432,23	434,23	431,23	3,0

Høydene refererer seg til NGO's høydesystem.

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vannstandsmerker som det offentlige godkjenner.

2.

Etter lavvassperioden om vinteren skal magasinene søkes fylt så raskt som mulig, og de må senere ikke tappes lavere enn 1 m under HRV før 1. september. Det skal likevel ved manøvreringen has for øye at magasinenes flomvasstander og vassdragets flomvassføringer så vidt mulig ikke forøkes. Den regulerte lavvassføring som i dag gjelder i henhold til inngått avtale om driften av Skoltefoss kraftverk må ikke underskrides uten Olje- og energidepartementets samtykke og etter at fiskerisakkyndige har uttalt seg. Fra Strandefjorden skal avløpet, uavhengig av ovenstående fyllingsbestemmelser, i tiden 15. mai—15. september ikke underskride 10 m^3/sek. og i den øvrige tid ikke underskride 2 m^3/sek.

For øvrig kan vasslippingen skje etter konsesjonærens behov, dog slik at reglementet tas opp til fornyet behandling dersom det iverksettes en hovedutbygging i fallet mellom Øyangen og Strandefjord.

3.

Det avgis det til den alminnelige fløting nødvendig vann dersom ikke framføringen av tømmeret ordnes på annen måte.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybde m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

5.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet kan bestemme hvor damvokterne skal bo og at de skal ha telefon i sine boliger.

6.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

7.

Viser det seg at vannslippingen eller reglementet medfører skadelige virkninger for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Departementet skal bemerke:

Stortinget har under behandlingen av saken sluttet seg til departementets standpunkter. Disse går i hovedtrekk ut på at staten ifølge reguleringsloven i visse tilfelle skal kunne unnlate å gjøre hjemfall gjeldende. Dette gjelder bl. a. i nærværende sak. Stortinget er videre enig med departementet i at det er et vilkår for at en kommune skal få tildelt inntil en tredjepart av reguleringsanlegget eller dets verdi at staten benytter seg av sin hjemfallsrett. Det uttales videre i Industrikomitéens innstilling, som Stortinget har sluttet seg til, at man ikke kan se at det finnes hjemmel for å oppta nytt skjønn til fastsettelse av nye erstatninger. For øvrig vises til Industrikomitéens innstilling.

Olje- og energidepartementet tilrår at det gis ny tillatelse til regulering av Strandefjord, Øyangen og Volbufjord på de vilkår som er fastsatt av Stortinget. Den nye reguleringstillatelsen medfører ikke endringer i vannføringen i Øystre Slidrevassdraget i forhold til den vannføring som har vært i henhold til den gamle reguleringstillatelsen. Den nye reguleringstillatelsen kan derfor tas i bruk uten at det gis tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning.

Når det gjelder post 13, var det i proposisjonen foreslått at brukere av reguleringsvann til annet formål enn kraftproduksjon skal betale regulanten investeringsutgifter og driftsutgifter i forhold til det magasin de disponerer. Under Industrikomitéens arbeid med saken kom det inn merknader som gikk ut på at grunneiere langs magasinene skal kunne nytte vann til egne vanningsanlegg og eget forbruk vederlagsfritt. Komitéens flertall presiserer at dette gjelder normalt forbruk av vann og ikke i tilfelle det skal etableres større vanningsanlegg. Flertallet ber departementet føye et nytt ledd til post 13 i samsvar med dette. Departementet antar at det som kan betegnes som normalt forbruk av vann er det som grunneieren har rett til i henhold til vassdragslovens §§ 14 og 15. Man har derfor latt første setning i post 13 få et innskudd hvor dette fremgår. Bestemmelsen er da i samsvar med det komitéen har gitt uttrykk for.

Stortinget besluttet i forbindelse med behandlingen av Industrikomitéens innstilling angående reguleringssøknaden å oversende følgende forslag fremsatt av representanten Åge Hovengen til Regjeringen:

«For at avkastningen av næringsfondet skal opprettholde sin reelle verdi innbetaler konsesjonæren hvert 5. år et beløp til fondet tilsvarende økningen i konsumprisindeksen. Ved prisnedgang vil fondet tilsvarende måtte reduseres til fordel for konsesjonæren.»

Spørsmålet om justering av næringsfondet tilsvarende endringene i konsumprisindeksen vil bli vurdert av departementet i samråd med Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen på et mer generelt grunnlag.

Olje- og energidepartementet forutsetter at det er bemyndiget til å samtykke i mindre planendringer, herunder de endringer av manøvreringsreglementet som slike planendringer måtte betinge.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 gis Foreningen til Bægnavassdragets regulering ny tillatelse til regulering av Strandefjord, Volbufjord og Øyangen i Bægnavassdraget på de vilkår og under de forutsetninger som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 13. februar 1981.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringene i samsvar med det i ovennevnte foredrag inntatte utkast som gjeldende inntil videre.

4. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap.

(Regulering av Haugsdalsvassdraget. Ytterligere fristforlengelse.)

Olje- og energidepartementets samtykke 26. februar 1981.

«Det vises til kraftselskapets brev av 21. juli 1980.

I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr. 17 § 12, post 1 og bemyndigelse gitt ved kongelig resolusjon av 28. juni 1946 bestemmer departementet:

Den ved departementets brev av 19. april 1977 fastsatte frist for fullføring av ovennevnte regulering forlenges til 19. desember 1985 på uendrede vilkår.

1 eksemplar av Hovedstyrets innstilling av 15. desember 1980 vedlegges til orientering.»

5. A/S Kvænangen Kraftverk.

(Erverv og regulering av Abbujåkka m. v. Kongelig resolusjon 15. mai 1964, 6. januar 1967 og 11. februar 1972. Planendring for overføring av Sarvesjavri, samt endring av kotehøyder.)

Olje- og energidepartementets samtykke 12. mars 1981.

«Det vises til A/S Kvænangen Kraftverks brev 7. desember 1978, oversendt Olje- og energidepartementet ved brev 22. januar 1979 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og kraftverkets brev til departementet 14. desember 1979 med bilag.

Etter departementets vurdering vil en overføring ved pumping av 1,7 km² av Naranasjavrits nedbørsfelt til Sarvesjavri innebære en planendring i de tillatelser som er gitt i forbindelse med overføring og utbygging av Kvænangen. Departementet finner ikke at det foreligger tilstrekkelige opplysninger om virkningene av overføringen til at en på det nåværende tidspunkt vil ta standpunkt til om det kan gis tillatelse til pumpeoverføring av dette nedbørsfeltet. A/S Kvænangen Kraftverk har imidlertid ikke søkt om tillatelse til å foreta overføringen, men har kun uttrykt ønske om at muligheten for å gjennomføre denne blir stående åpen. Departementet ber derfor A/S Kvænangen Kraftverk om å sende inn ny søknad om overføring av Naranasjavrits nedbørsfelt innen 1. juni 1981 dersom en ønsker å gjennomføre overføringen. Dersom søknad ikke innsendes, faller overføringstillatelsen for Naranasjavrit bort. Inntil dette spørsmålet er avklaret settes muligheten for å overføre 1,7 km² av Naranasjavrits nedbørsfelt åpen i manøvreringsreglementet.

På bakgrunn av de opplysningene som er fremkommet i saken, samtykker Olje- og energidepartementet i at A/S Kvænangen Kraftverk får tillatelse til å la være å overføre 0,8 km² av Naranasjavrits nedbørsfelt til Sarvesjavri og å foreta den endringen i manøvreringsreglementet for regulering av Abbujåkka m. v. som denne utvidelsen av det overførte nedbørsfeltet fra Abbujåkka medfører.

Departementet har videre ikke noe å bemerke til at utført nivellement medfører senking av reguleringsgrensene for Åbbujavri med 5 m.

Etter dette får manøvreringsreglementet for Abbujåkka m. v., fastsatt ved kongelig resolusjon 11. februar 1972 følgende endringer:

Reguleringen av Abbujavri får naturlig sommervannstand på kote 687 og nedre reguleringsgrense på kote 669.

Reglementets post 1, I, første og annet ledd får følgende ordlyd:

«Høydene for Cårrujavrit (Småvatna), Abbujavri og Lassajavri refererer seg til TP VIII i Fjellangers oppmåling og luftkartleggings nivellement, som har høyden 294,703 m o. h., mens grunnlaget for høydene ved Soikkajavri er NGO's kartblad Nabar.»

Post 1, II a) får følgende ordlyd:

«a) Sarvesjavri.
Avløpet fra Sarvesjavri — et nedbørsfelt oppgitt til 14,5 km² — overføres til Stuora Mållesjavris nedbørsfelt. Ytterligere 1,7 km² kan overføres fra Naranasjavrits nedbørsfelt etter departementets avgjørelse. Ved overføringen senkes Sarvesjavri permanent 5 m til kote 892.»

Post 1, II f) får følgende ordlyd:

«f) Abbujåkka.
Avløpet fra et nedbørsfelt på 14,0 km² i Abbujåkka umiddelbart nedenfor Abbujavri overføres til Lassajavri.»

6. Kraftverkene i Orkla.

(Tillatelse til å bygge ut Svorkmo Kraftverk i forbindelse med Orkla-Granautbyggingen uten ekstra forbislippingsventil.)

Kronprinsregentens resolusjon 20. mars 1981.

Innledning:

«Kraftverkene i Orkla som består av Hedmark Kraftverk, Sør-Trøndelag Kraftselskap og Trondheim Elektrisitetsverk fikk ved kongelig resolusjon 16. juni 1978 tillatelse til regulering og utbygging av Orkla/Granavass-

draget. Tillatelsen omfatter bygging av tre kraftverk i Øvre Orkla, et kraftverk i Granavassdraget og et kraftverk, Svorkmo, nedenfor samløpet mellom Orkla og Garana. Svorkmo Kraftverk skal ha inntak ved Bjørset i Meldal kommune og utslipp ved Svorkmo i Orkdal kommune.

I St. prp. nr. 86 (1977—78) Om Orkla-Granautbyggingen ble det fastsatt som vilkår i manøvreringsreglementets post 2, 13 at det skal anordnes arrangement for forbislipping av vann ved eventuell driftsstans i Svorkmo Kraftverk.

Da utbyggingstillatelsen ble gitt, var det planlagt å bygge Svorkmo Kraftstasjon med ett aggregat. Planene for Svorkmo er senere forandret slik at det nå skal installeres 2 aggregater i kraftverket med hver sin utførselslinje for kraften.

Kraftverkene i Orkla har i brev av 12. desember 1979 søkt om at vilkåret om å anordne egen forbislippingsanordning i Svorkmo må frafalles. Søknaden har følgende ordlyd:

«Det vises til manøvreringsreglementet for Orkla og Grana, gitt i ervervs- og reguleringstillatelsen meddelt ved kongelig rsolusjon den 16. januar 1978.

I reglementets punkt 2 er vi blant annet pålagt å anordne arrangement i Svorkmo kraftverk for forbislipping av vatn ved eventuell driftsstans. Formålet med denne forbislippingsanordningen er å hindre overløp over inntaket ved Bjørset i vinterperioder hvor dette antas å ha uønskede virkninger på isforholdene nedstrøms inntaket.

I konsesjonssøknaden for Orkla og Grana er Svorkmo kraftverk prosjektert med bare ett aggregat, og pålegget om en forbislippingsanordning var derfor rimelig. Imidlertid har nærmere analyser og beregninger ført til reviderte planer, og Svorkmo kraftverk er nå prosjektert med 2 aggregater. Det vil dessuten være to uavhengige linjer ut fra stasjonen. Hvert aggregat og hver linje vil ha tilstrekkelig kapasitet til å ta unna alminnelig vinterproduksjon. Sannsynligheten for driftsstans i kritiske vinterperioder med derpå følgende overløp over inntaket ved Bjørset er derfor meget liten.

Aggregat nr. 2 vil i realiteten erstatte den pålagte omløpsventil.

Vi finner det derfor riktig herved å søke om å slippe den pålagte forbislippingsanordningen.

Det vises til vedlagte notat av 27. november 1979 for nærmere redegjørelse vedrørende stasjonsutforming og mulighetene for driftshavari.»

Det vedlagte notatet fra Kraftverkene i Orkla av 27. november 1979 har følgende ordlyd:

«Konsesjonsbetingelsene gir i henhold til manøvreringsreglementet pålegg om å arrangere forbislipping av vatn forbi Svorkmo kraftverk ved eventuell driftsstans.

Formålet med forbislippingen er å hindre overløp over inntaket ved Bjørset under driftsstans ved Svorkmo kraftverk i vinterperioden. Det er antatt at overløp over Bjørset ut over pålagt vintervassføring, vil føre til isvansker og derpå følgende skader nedover vassdraget i den kritiske tidsperioden november—februar.

I denne forbindelse skal det påpkes at Svorkmo kraftverk er prosjektert med to aggregater hvor hvert av aggregatene vil ha stor nok kapasitet til å sluke alminnelig driftsvannføring om vinteren. Dette innebærer at det ene aggregatet kun vil stå i beredskap i vinterhalvåret. I henhold til vedlagte notat 218.554. Værnes/ah, vil det også være to uavhengige linjer ut fra Svorkmo som hver kan overføre vinterperoduksjonen fra kraftverket.

Forutsatt dobbel samleskinne fra kabelsjakt til uttak vil betingelsene for driftsstans i Svorkmo kraftverk være enten at to uavhengige linjer faller ut samtidig, eller at begge aggregatene havarerer samtidig. Vedrørende stans som følge av vannveiblokkering så vil dette bli kommentert senere.

Sannsynligheten for at begge aggregatene skal være i ustand samtidig i den kritiske vinterperioden, vil være forsvinnende, da ett av aggregatene til enhver tid vil stå i beredskap.

Når det gjelder mulighetene for samtidig linjeutfall av linja Svorkmo—Orkdal og linja Svorkmo—Evjen—Orkdal, vises det til tall fra «Norsk statistikk over feil under driftsforstyrrelser i hovednettet for året 1978» utgitt av Samkjøringen for kraftverkene i Norge. Av publikasejonen fremgår det at for femårsperioden 1974—1978 var det i gjennomsnitt 3,7 feil pr. 100 km linje for 66 kV-linjer. 32,1 pst. av disse feilene var såkalte «varige feil», dvs. feil som kan tenkes å ha konsekvenser for isforholdene nedstrøms Bjørset. For region 3 (Trøndelag) inntraff 42,1 pst. av feilene i perioden 1. november—1. mars. Dette tidsrommet antar vi å være kritisk for utilsiktet overløp over Bjørset inntaket.

Tallene gir 0,5 «varige feil» pr. kritisk periode og 100 km linje. Feilfrekvensen på den 8 km lange linja fra Svorkmo til Orkdal blir etter dette: $0{,}08 \times 0{,}5 = 0{,}04$ feil pr. kritisk periode. På den 42 km lange strekningen Svorkmo—Evjen—Orkdal blir feilfrekvensen: $0{,}42 \times 0{,}4 = 0{,}21$ feil pr. kritisk periode. Sagt på en annen måte så vil linja Svorkmo—Orkdal i gjennomsnitt falle ut hvert 25. år i den kritiske vinterperioden. Linja Svorkmo—Evjen—Orkdal vil falle ut hvert 5. år. Ser vi på utfall av linjene som uavhengige hendelser, så vil det statistisk sett gå ca. 125 år i gjennomsnitt mellom hver gang det oppstår feil på begge linjer i samme vinterperiode. Nå er det lite sannsynlig at en linjefeil vil vare hele vinterperioden, noe som forutsettes dersom samtidig linjeutfall i den kritiske perioden skal bli en slik 125 års hendelse. Reell sannsynlighet blir derfor enda mindre. I tillegg er det heller ikke tatt i betraktning mulighetene for å mate kraft inn til Meldal, Løkken og Moshaugen om linjeutfallet f. eks. skjer på strekningen Evjen—Orkdal.

Å se på utfall av to linjer som uavhengige hendelser, er ikke ubetinget riktig. Naturkreftene kan tenkes å forårsake havari på to linjer samtidig. Naturårsaker unntatt torden vær utgjorde knapt 20 pst. av alle drifts-

forstyrrelser i perioden 1974—1978. En liten del av disse årsakene vil være uvær og storm, noe som altså kan tenkes å forårsake linjehavari på to forskjellige steder.

Samlet vil imidlertid sannsynligheten for driftsstans i Svorkmo kraftverk som følge av aggregat- eller linjehavari, være så liten at det ikke kan nødvendiggjøre installasjon av en forbislippingsventil med en kostnad på opp mot 5 mill. kroner.

Når det gjelder driftsstans som følge av at vannveien blokkeres av ras, fremmedlegemer o. l., vil en eventuell ventil også bli blokkert. Ventilen kan ikke fungere i et slikt tilfelle.»

Søknaden om frafall av pålegg om forbislippingsanordning har vært oversendt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen som i brev av 6. mars 1980 avga følgende uttalelse:

«Vårt iskontor foretok i januar i år en befaring for å vurdere forholdene. Til orientering vedlegges kopi av notat av 28. februar 1980.

Vi har ikke noe vesentlig å tilføye og vil anbefale at søknaden imøtekommes på følgende vilkår:

«Kraftverkene i Orkla plikter å anordne og holde i drift et automatisk varslingsanlegg som trer i funksjon når det inntreffer en farlig øking av vassføringen i elveleiet nedenfor Bjørset dam. Anlegget skal godkjennes av departementet.»

Det må videre være en forutsetning at såvel Grindal som Brattset kraftverk i tilfelle full stans ved Svorkmo kraftverk vinterstid øyeblikkelig reduserer kjøringen, evt. helt stanser inntil problemer vedrørende isforholdene på strekningen Bjørset—Svormo er avklaret.

Behandlet etter instruksens § 10 og vil bli referert i Hovedstyrets neste møte.»

Det vedlagte notat av 28. februar 1980 fra Iskontoret i NVE har følgende ordlyd:

«Orkla har på den ca. 23 km lange strekningen Bjørset—Svorkmo kraftverk et fall på 96 m. Fallet er så stort at elva har vanskelig for å islegge seg uten at isdammer deler opp elva i trappetrinn. Dette gjelder spesielt ved stor vintervassføring.

Etter at Svorkmo kraftverk er bygget vil vintervassføringen mellom Bjørset og Svorkmo reduseres betydelig og elva vil lettere kunne islegges. Normalt vil denne elvestrekningen etter utbyggingen være helt islagt i månedsskiftet november—desember. All snø som faller etter at isen har lagt seg, vil bli liggende i elveleiet.

Ved en rask, sterk øking av vassføringen på denne strekningen, ved f. eks. at driftsvassføringen ved Svorkmo kraftverk, måtte slippes i det naturlige elveleiet, er det stor fare for at dette vil føre til isgang her. Størrelsen på isgangen vil avhenge av vassføringen som slippes og av is- og snømengden i elveleiet. Isgangene vil kunne føre til store ulemper og skader i form av oversvømmelser og erosjon.

For å eliminere eller redusere faren for ovennevnte vinterflommer med isganger er utbyggeren i følge konsesjonsbetingelsene pålagt å bygge en omløpstunnel til bruk i tilfelle Svorkmo kraftverk må stoppe vinterstid.

Etter at konsesjon er gitt har utbyggeren bestemt seg for å forsyne Svorkmo kraftstasjon med to aggregat istedenfor ett. Disse aggregatene vil være på 33 og 20 MW som tilsvarer tilnærmet driftsvassføringer på henholdsvis 35 og 22 m^3/s. Brattset kraftverk vil normalt ha en driftsvassføring på 15—18 m^3/s om vinteren og Grana 12—13 m^3/s. Dette vil si at i praksis vil det største aggregatet ved Svorkmo kraftstasjon kunne ta hele vintervassføringen, og selv det minste vil kunne ta unna det meste. Om det minste aggregatet skulle stoppe vil dette således normalt ikke føre til at mer vann må slippes forbi dammen ved Bjørset og ut i det naturlige elveleiet. Stopper det største aggregatet, må nok vanligvis noe mer vann enn den påbudte restvassføringen slippes forbi dammen, men denne økingen antas normalt ikke å ville føre til store problemer eller skader på den kritiske strekningen fra Bjørset til Svorkmo. I slike tilfeller bør imidlertid forholdene på denne strekningen overvåkes og ved tegn på alvorlige problem eller skader, må kjøringen ved Brattset og/eller Grana reduseres. Er det spesielt mye snø i elveleiet, bør muligens vassføringen i de ovenforliggende kraftverk reduseres øyeblikkelig.

Skulle begge aggregatene måtte stoppe samtidig om vinteren, blir situasjonen med ett mer alvorlig. Uten omløpstunnel må da alt vannet slippes ut i det naturlige elveløpet fra Bjørset og nedover. Som tidligere nevnt er da faren for oversvømmelser og isganger meget stor på strekningen Bjørset—Svorkmo. Dette vil kunne føre til betydelige skader ved erosjon m. m., men neppe noen fare for våningshus. Dette siste vurdert under en befaring i januar 1980.

Selv om muligheten for at begge aggregatene skal stoppe samtidig vinterstid er små, må en likevel regne med at dette kan skje og være forberedt på en slik situasjon. I tilfelle full stopp, må ovenforliggende kraftverk øyeblikkelig redusere kjøringen kraftig eller stoppe helt inntil forholdene på strekningen Bjørset—Svorkmo er avklaret. Ved full driftsstans ved Svorkmo kraftverk vil den økte vassføringen fra Bjørset dam gå som en flombølge nedover, der mektigheten vil avhenge av is- og snømengde i elveleiet. Det bør derfor være et opplegg for varsling langs den kritiske strekningen slik at spesielt barn, men også andre som befinner seg på isen eller i umiddelbar nærhet av elva, kan bli varslet.

Etter dette finner Iskontoret at ved installering av to uavhengige aggregater vil risikoen for å måtte slippe større vannmengder forbi dammen ved Bjørset og ut i det naturlige elveløpet være liten. Iskontoret antar også at selv om begge aggregatene skulle måtte stoppe samtidig, vil skadene være begrenset til landområdene nærmest elva og ikke være noen trussel mot våningshus og folk som bor i disse. Iskontoret mener likevel det bør opprettes et varslingssystem som i tilfelle stopp

varsler folk, spesielt barn, som befinner seg på isen eller i umiddelbar nærhet av elva på den kritiske strekningen, om fortest mulig å komme seg bort fra elveområdet.»

Departementet har innhentet uttalelse fra de berørte kommunene angående søknaden fra KVO og NVE's bemerkninger til denne.

Orkdal kommune har i kommunestyremøte 6. mai 1980 fattet følgende vedtak:

«Kontorsjefens tilråding:
Kontorsjefen rår til slikt vedtak:

«NVE Iskontorets uttalelse i notat av 28. februar 1980 beskriver usikkerhets- og faremomenter av slik art at Orkdal kommunestyre har visse betenkeligheter med å tilrå søknaden fra Kraftverkene i Orkla.

Dersom konsesjonsgivende myndighet finner grunnlag for å frafalle pålegget om bygging av omløpsventil, forutsetter kommunestyret at det blir stilt følgende vilkår om beredskap, varsling og tiltak:

— KVO må bygge og drive et automatisk varslingsanlegg som anført av NVE i brev til departementet av 6. mars 1980,
— KVO må utføre det bygningsmessige arrangement for omløpsventil slik at ventilen kan monteres hvis det skulle vise seg påkrevet. (Alt. 2.)

I tilfelle stans ved Svorkmo kraftverk vinters tid, må KVO
— sørge for overvåking av forholdene i elveleiet ved daglig synfaring,
— redusert evt. stoppe kjøringen ved ovenforliggende kraftverk.»

Formannskapets tilråding:
Som kontorsjefens tilråding med den endring at «visse» i 3. linje, første setning skiftes ut med «store».
Tilråding er enstemmig.

Vedtak:
Som formannskapets tilråding — enstemmig.
Første setning får da følgende ordlyd:

«NVE Iskontorets uttalelse i notat av 28. februar 1980 beskriver usikkerhets- og faremomenter av slik art at Orkdal kommunestyre har store betenkeligheter med å tilrå søknaden fra Kraftverkene i Orkla.»

Meldal kommunestyre har i møte 19. mai 1980 fattet følgende vedtak i saken:

«Det kommunale arbeidsutvalg for kraftutbyggingssaker har behandlet søknaden i møte den 11. april 1980 og uttaler følgende:

«Det går fram av Iskontorets rapport at det er stor fare for at en eventuell driftsstans ved Svorkmo kraftverk vinters tid kan føre til sterk isgang på strekningen Bjørset—Svorkmo. Ved spesielt ugunstige forhold, kan det oppstå flombølger som medfører fare for folk som oppholder seg langs elva. Det kan også bli påført store skader på fast eiendom.

Selv om det blir montert 2 aggregater i Svorkmo kraftstasjon, mener utvalget at en ikke er gardert mot fullt driftsstans. Sett på bakgrunn av den forholdsvis beskjedne investering forbistlippingsventilen representerer i det totale bildet, finner utvalget ikke å kunne tilrå at kommunen skal være med å ta ansvar for de følger en sløyfing av denne anordning innebærer.

Utvalget vil derfor legge fram slik

Tilråding:
Meldal kommune kan ikke godta at KVO gis tillatelse til å sløyfe den forbislippingsanordning ved Svorkmo kraftverk som er pålagt i manøvreringsreglementet i forbindelse med ervervs- og reguleringstillatelsen gitt ved kongelig resolusjon av 16. januar 1978.

Formannskapets tilråding:
Som tilrådinga — enstemmig.»

Kraftverkene i Orkla har i brev av 25. august 1980 avgitt en ny uttalelse i saken:

«Det vises til vår søknad av 12. desember 1979 om frafall av pålegg om forbislippingsventil i Svorkmo kraftverk.

I henhold til vår tidsplan skal vi i løpet av de nærmeste uker påbegynne utsprengningen av stasjonshall og trykksjakt for Svorkmo kraftverk. Hvorvidt forbislippingsventil må monteres eller ikke, vil innvirke på planløsningen i stasjonen. Det er derfor påtrengende for oss å få svar på vår søknad om frafall av pålegg om forbislippingsventil med det aller første.

Dersom det trekker i langdrag før vi får svar, finner vi det nødvendig å utføre bygningstekniske ararngementer for ca. 1 mill. kroner for å muliggjøre installasjon av ventilen på et senere tidspunkt. Dette vil være en unødvendig investering dersom søknaden imøtekommes.

Av de uttalelser vi kjenner fra Vassdragsdirektoratet og de berørte kommuner vedrørende søknaden, kan vi ikke se at det er framkommet momenter av teknisk-økonomisk eller sikkerhetsmessig art som taler for at ventilen bør installeres.

Bakgrunnen for konsesjonsbetingelsene om forbislippingsanordning var at Svorkmo kraftverk opprinnelig ble prosjektert med bare ett aggregat. Når kraftverket nå er bestemt med to aggregater og to uavhengige linjer utad, kan ikke vi se annet enn at det ene aggregatet og den ene linjen må erstatte den planlagte ventilen hva funksjonssikkerheten angår. Vi ser det derfor slik at denne løsningen i virkeligheten oppfyller konsesjonsbetingelsene, og at vår søknad var av mer formell art. Hvis vi skal følge Vassdragsdirektoratets forslag om å montere et varslingsanlegg som trer i funksjon ved utilsiktet overløp ved inntaket, vil dette øke sikkerheten ytterligere.

For å rydde en eventuell uklarhet av veien, må det understrekes at heller ikke en forbislippingsventil er noen garanti mot utilsiktet slipping av vann. Ved tilfeller som ras i tilløpstunnelen, blokkering av inntaket og teknisk eller menneskelig svikt, vil en ventil ikke kunne hindre overløp. Uansett tiltak, må derfor elveløpet nedenfor inntaket alltid anses som farlig område. Muligens kan en «sikkerhetsventil» bidra til en falsk trygghetsfølelse.

Sannsynligheten for overløp ved inntaket i den kritiske vinterperioden er meget liten, slik vi redegjorde for i vår søknad. Når vi tar i betraktning de tilfeller som er angitt ovenfor, hvor heller ikke en ventil kan forhindre overløp, så vil ventilen i liten grad kunne bedre sikkerheten mot utilsiktet overløp.

Vi er ikke kjent med at det er gitt lignende pålegg for norske kraftanlegg under tilsvarende omstendigheter. En ventil av dimensjonen som skal kunne ta unna tenkelige vintervannføringer ved inntaket til Svorkmo, er heller ikke til nå utprøvd og konstruert her til lands.

Vår oppfatning er derfor fremdeles at vi finner det galt å bruke så store beløp på denne ventilen i tillegg til at kraftverket nå utføres med 2 aggregater.»

I brev av 4. september 1980 har Kraftverkene i Orkla oversendt en ytterligere uttalelse i saken:

«Det vises til telefonsamtale 4. september 1980 vedr. turbinkapasiteter.

De to turbinene vi forhandler med Kværner Engineering om vil ha nominelle maksimalytelser på henholdsvis 33 og 20 MW. Dette tilsvarer nominelle maksimalvassføringer på 40,5 og 24,5 m^3/s. Den minste turbinen vil bli konstruert slik at hvis ønskelig eller påkrevet, skal den tåle inntil 10 pst. overlast. Det vil si inntil 27 m^3/s. Dette kan bekreftes hos Kværners saksbehandler Per Schanke.

Den minste turbinen er forøvrig nettopp dimensjonert ut fra ønsket om å kunne ta unna alminnelige vintervassføringer. Dette ikke bare på grunn av overløpssikring, men også ut fra rent økonomiske driftskriterier.

Dersom departementets vurdering skulle være at denne turbinen er for liten til å fungere som overløpssikring, vil vi selvsagt kunne tenke oss å øke dimensjonene på den.»

Olje- og energidepartementet har i brev av 6. oktober 1980 til Meldal kommune bedt kommunen om en ny uttalelse i saken under hensyntagen til de vilkår som man antok ville bli satt ved et eventuelt frafall av pålegget om forbislippingsanordning:

«Det vises til departementets brev til kommunen 26. mars 1980 med oversendelse av ovennevnte søknad fra Kraftverkene i Orkla. Videre vises til kommunens vedtak av 19. mai 1980.

Departementet vil imidlertid se det som en fordel dersom kommunen vurderte saken på nytt under hensyntagen til de vilkår som antas å ville bli satt ved et eventuelt frafall av pålegget. Man forutsetter en installasjon av to aggregater med separate utførselslinjer fra Svorkmo Kraftstasjon. Videre forutsettes følgende vilkår av sikkerhetsmessige hensyn for å unngå skadeflom ved full stans i stasjonen:

1) Kraftverkene i Orkla plikter å anordne og holde i drift et automatisk varslingsanlegg som trer i funksjon dersom det inntreffer en farlig øking av vannføringen i elveleiet nedenfor Bjørset dam. Anlegget skal godkjennes av departementet.
2) Dersom det oppstår full stans i Svorkmo Kraftverk vinterstid må kjøringen av Grindal og Brattset Kraftverker øyeblikkelig reduseres eller helt stanses inntil problemer vedrørende isforholdene på strekningen Bjørset—Svorkmo er avklaret.
3) Ved stopp i ett av aggregatene i Svorkmo slik at noe av driftsvannet må slippes i elveleiet, må elvestrekningen fra Bjørset til Svorkmo overvåkes og kjøringen av Brattset og/eller Grana Kraftverk reduseres dersom det oppstår fare for alvorlige problemer eller skader på elvestrekningen.
4) Kraftverkene i Orkla plikter å utføre det bygningsmessige arrangement for en omløpsventil slik at ventilen kan monteres dersom det skulle vise seg påkrevet.

Man ber om kommunens uttalelse snarest mulig.»

Kraftverkene i Orkla har i brev av 17. oktober 1980 til Meldal kommune med kopi til departementet kommet med enkelte supplerende opplysninger:

«Under behandlingen av søknaden har Vassdragsdirektoratet og departementet hatt adgang til supplerende opplysninger. Vi er inneforstått med at det her gjelder forskjellige momenter som kanskje ikke er blitt gjort kjent for Meldal kommunestyre.

I korthet vil vi påpeke noen av disse momentene.

1. Begge turbiner vil være store nok alene til å kunne ta unna alminnelige vintervannføringer. Dette innebærer at om vinteren vil så og si alltid bare den ene turbinen være i drift, mens den andre står i beredskap med egen linje utad og fungerer således som en «sikkerhetsventil» (jfr. KVO's brev 4. september 1980).
2. En forbislippingsventil gir ikke 100 pst. sikkerhet mot utilsiktet overløp (jfr. KVO's brev 25. februar 1980, 6. avsnitt).

   En viss risiko for overløp vil alltid være tilstede. Med eller uten forbislippingsventil må derfor elvestrekningen nedenfor Bjørset anses som utrygt område. Et alarmsystem som foreslått av departementet, gir derfor større sikkerhet enn en ventil.
3. Ved driftshavari kan en få inntrykk av at det momentant vil komme feiende en stor flodbølge nedover elva. Utviklingen vil ikke være så dramatisk. I et ugunstig tilfelle vil det minst gå 5—6 minutter fra alarmen går til det i det hele tatt skjer overløp. Videre vil det ta ca. 10 minutter før minstevannføringen er fordoblet like nedenfor dammen. Det vil gå omtrent en halv time føre hele driftsvannføringen renner over dammen.

   Overløpsvannet vil bevege seg med en hastighet av ca. 1 m/s. eller 3,6 km/t, tilsvarende 15—20 minutter pr. kilometer. Vanlig gangfart for en person er 5—6 km/t (jfr. KVO's notat 15. oktober 1980).

Til slutt vil vi vise til departementets forslag om at vi plikter å utføre de nødvendige arrangementer slik at en ventil kan monteres sener dersom det skulle vise seg påkrevet.

Vedrørende installasjon av ventil i Brattset kraftverk, så er denne en forholdsvis liten ventil med kapasitet på 10 m³/s. En vesentlig funksjon for denne ventilen er å sørge for nødvendig laksevannføring ved driftsstans og revisjoner om sommeren. Stasjonen har forøvrig heller ikke to separate linjer ut.»

KVO's notat 15. oktober 1980 angående utvikling av flombølge ved utilsiktet overløp ved inntak Bjørset:

«Dersom det skjer fullstendig driftshavari ved Svorkmo kraftverk om vinteren, vil det over noe tid bygge seg opp en vannføring nedstrøms inntaksdammen ved Bjørset tilsvarende vassføringen inn i Bjørsetbassenget. Under forutsetninger gitt i neste kapittel, vil vi få følgende utvikling u m i d d e l b a r t nedenfor dammen:

Idet fullstendig driftsavari inntreffer, vil alarmen gå. Nedenfor dammen renner det da den pålagte minstevannføring på 4 m³/s. Det vil gå minimum 5 — 6 m i n u t t e r fra alarmen går til denne vannføringen i det hele tatt øker. Etter ca. 10 minutters forløp, er vannføringen økt til cirka det dobbelte. Etter ca. et kvarter er vannføringen kommet opp i 20 m³/s., og først etter en halv times tid renner det like mye vann nedenfor dammen som inn i dammen, dvs. antatt 34 m³/s.

Flombølgen vil bevege seg med ca. 1 m³/s. (3,6 km/t) tilsvarende 1,5—2 minutter pr. 100 meter, eller 15—20 minutter pr. kilometer.

Dette innebærer at det vil ta 5—6 timer før overløpsvannet kommer ned til Svorkmo.

Overløpsberegning.

Det forutsettes en driftsvannføring på 30 m³/s. I tillegg kommer pålagt minstevannføring på 4 m³/s. Ved full driftsstans ligger vannstanden på HRV=k. 129,50. Topp luke (overløp) ligger på k. 129,70.

Lukene forutsettes holdt stengt ved fullt driftshavari. Overløpet er 80 m bredt, og overløpskonstanten settes til 2,0. Overløpskapasiteten blir da: $q = 160 \cdot H^{3/2}$ hvor q er vannføring i m³/s. og H er overløpshøyden i meter. Magasinvolumet er på ca. 3 000 pr. m³ pr. 5 cm, stigende til ca. 3 500 m³ pr. 5 cm.

Følgende skrittvise beregning kan da settes opp (pålagt minstevannføring kommer i tillegg):

Vannstand ved inntak Bjørset	Vannføring inn (m³/s.)	Vannføring ut (m³/s.)	Netto inn (m³/s.)	Magasin (m³)	Tid sek.	Tid min.
129,50		0				
	30		30	10 000	333	5,6
129,70		0				
	30	(0,9)	29,1	3 000	103	1,7
129,75		1,8				
	30	(3,5)	26,5	3 000	113	1,9
129,80		5,1				
	30	(7,2)	22,8	3 000	132	2,2
129,85		9,3				
	30	(11,8)	18,2	3 000	165	2,8
129,90		14,3				
	30	(17,2)	12,8	3 300	258	4,3
129,95		20,0				
	30	(23,1)	6,9	3 500	507	8,5
130,00		26,3				
	30	(29,8)	0,2	3 500		
130,05		33,3				

Utvikling av utilsiktet overløp umiddelbart nedenfor dammen blir i henhold til den skrittvise beregning:

	Overløp m³/s.	Pålagt minstevannf. m³/s.	Sum vannf. m³/s.
Tidspunkt 0	0	4	4
Etter 5— 6 min. ..	0	4	4
» 7— 8 » ..	1,8	4	5,8
» 9—10 » ..	5,1	4	9,1
» 11—12 » ..	9,3	4	13,3
» 14—15 » ..	14,3	4	18,3
» 18—19 » ..	20,0	4	24,0
» 27—28 » ..	26,3	4	30,3
» ca. ½ time ..	30	4	34

Flombølgehastighet fra dam Bjørset til Svorkmo.

Hastigheter på flombølger i Orkla er tidligere undersøkt av siviling. Tor Åmot ved Vassdrags- og havnelaboratoriet. Forutsatt en opprinnelig vannføring i elva på ca. 30 m³/s. ble det på strekningen Grindal—Bjørset beregnet en gjennomsnittlig flombølgehastighet på 0,9 m³/s. (3,2 km/t).

På strekningen Bjørset—Svorkmo er det ikke foretatt en lignende beregning. Fallet i elva på denne strekningen er imidlertid brattere enn på strekningen Grindal—Bjørset, noe som bidrar til økt hastighet. Ved overløp vinterstid ved Bjørset, vil det imidlertid opprinnelig gå bare 4 m³/s. nedenfor dammen, mot 30 m³/s. i undersøkelsen. Jo lavere opprinnelig vannføring i elva er, desto lavere vil også flombølgehastigheten bli.

Alt i alt synes det derfor å være en forsiktig antagelse at flombølgen nedstrøms Bjørset vil bevege seg med en hastighet på ca. 1 m^3/s., eller dvs. 15—20 min. pr. kilometer.»

Meldal kommune har i kommunestyremøte 20. januar 1981 fattet følgende vedtak:

«Saken har tidligere vært behandlet av kommunestyret i møte den 19. mai 1980 og i møte den 13. november 1980 hvor saken ble vedtatt utsatt. En viser for øvrig til behandling i formannskapet den 29. oktober 1980, samt i tiltaksnemnda (arbeidsutvalget for kraftutbyggingssaker) i møte den 11. april 1980, 20. oktober 1980 og 5. januar 1981.

Som vedlegg følger særutskrift av kommunestyresak 180/80 i møte den 13. november 1980, kopi av brev fra Hydroconsult datert 3. desember 1980 samt kopi av brev fra NVE (Iskontorets behandling av saken) datert 12. desember 1980.

Tiltaksnemnda (arbeidsutvalg for kraftutbyggingssaker) har med bakgrunn i brev fra Hydroconsult av 3. desember og brev fra NVE av 12. desember f. å. behandlet saken på nytt i møte den 5. januar d. å. Tiltaksnemndas flertall (3 medlemmer) tilrår at kommunen avgir følgende uttalelse:

«Svorkmo kraftverk — uttalelse.

Etter at planene for Svorkmo kraftverk nå er revidert, og det vil bli montert 2 aggregater og 2 uavhengige linjer ut fra stasjonen, synes sannsynligheten for full driftsstans i kritiske vinterperioder å være liten. Hvert aggregat og hver linje har tilstrekkelig kapasitet til å ta unna alminnelig vinterproduksjon.

Med de vilkår som Olje- og energidepartementet har antydet vil bli foreslått av sikkerhetsmessige hensyn, skulle faren for større ødeleggelser eller ulykker som følge av at forbislippingsanordningen ved Svorkmo kraftverk sløyfes være vesentlig redusert.

Etablering av et varslingssystem vil derimot kunne medføre økt sikkerhet, ved at driftsstanser som ikke skyldes maskinhavari, f. eks. ved ras eller annen blokkering av inntaket, også kan varsles. Også når Svorkmo kraftverk er i drift om vinteren, vil det bli sluppet vann forbi dammen ved Bjørset. Vannmengden tilsvarer omtrent normal vintervannføring før utbyggingen. Selv om en full stans ved Svorkmo kraftverk kan føre til økt vannføring over en kortere periode, skulle ikke dette medføre katastrofale følger.

Det vises i den forbindelse til notat fra Trondheim E-verk av 15. oktober 1980, hvor det går fram at det ikke vil bli noen dramatisk økning i vannføringen nedenfor dammen ved Bjørset ved et evt. driftshavari.

Ut fra foranstående, og sett på bakgrunn av den store kostnad omløpsventilen representerer, finner Meldal kommune å kunne anbefale at pålegget om montering av forbislippingsanordning ved Svorkmo kraftverk blir frafalt.

Det er da en forutsetning at Kraftverkene i Orkla blir pålagt å iverksette de tiltak som er nevnt i skriv fra Olje- og energidepartementet av 6. oktober 1980 når det gjelder å hindre skader ved en eventuell full driftsstans i kritiske perioder, men med den endring at pkt. 3 gis denne ordlyd:

Ved stopp i ett av aggregatene i Svorkmo kraftverk, må kjøringen av Brattset og/eller Grana kraftverk i vintertiden begrenses slik at det gjenværende aggregats kapasitet, sammen med pålagt minsteslipping forbi Bjørset, ikke overskrides.

Det varslingssystem som skal opprettes må skje i samråd med Meldal kommune.»

Mindretallet i tiltaksnemnda (1 medlem) stemte for følgende:

«Spørsmålet om sløyfing av forbislippingsventilen ved Svorkmo kraftverk har på nytt vært forelagt Iskontoret til uttalelse og intet nytt er fremkommet. Videre er saken fremlagt for Hydroconsult som også gir en negativ uttalelse for sløyfing av forbislippingsventilen. Ut fra dette kan Meldal kommune ikke godta at KVO gis tillatelse til å sløyfe den forbislippingsanordning ved Svorkmo kraftverk som er pålagt i manøvreringsreglementet i forbindelse med ervervs- og reguleringstillatelsen gitt ved Kgl. res. av 16. januar 1978. Videre vises til uttalelse av arbeidsutvalget i møte den 11. april 1980.»

Spørsmålet om evt. bortfall av krav om en forbislippingsanordning har vært behandlet flere ganger. Det har i denne forbindelse vært reist spørsmål om en økning av næringsfondet. Dette har vært drøftet med KVO, og det er nå helt klart at KVO med bakgrunn i Stortingsvedtaket ikke kan foreta en økning av næringsfondet i Meldal, da dette er fastsatt av Stortinget.

Ved vurdering av de alternativ som foreligger, tatt i betraktning at en evt. forbislippingsventil ikke vil kunne sikre mot alle muligheter for driftsstans, vil elveløpet nedenfor inntaket ved Bjørset uansett løsning alltid måtte anses som «farlig» område. Den skisserte løsning fra Olje- og energidepartementet vil også sikre at man får varsel ved overløp som ikke skyldes stans i selve kraftverket. Med den store investering en slik forbislippingsventil innebærer, og tatt i betraktning de betingelser departementet vil stille med den endring som er anført for pkt. 3 for at man skal frafalle pålegg om montering av denne, synes løsningen med bortfall av ventilen samt montering av et automatisk varslingsanlegg m. v. å gi en større sikkerhet totalt sett. En finner således å kunne slutte seg til flertallsvedtaket i tiltaksnemnda og fremmer slik tilråding:

«*Svorkmo kraftverk — uttalelse.*

Etter at planene for Svorkmo kraftverk nå er revidert, og det vil bli montert 2 aggregater og 2 uavhengige linjer ut fra stasjonen, synes sannsynligheten for full driftsstans i kritiske vinterperioder å være liten. Hvert aggregat og hver linje har tilstrekkelig kapasitet til å ta unna alminnelig vinterproduksjon.

Med de vilkår som Olje- og energidepartementet har antydet vil bli foreslått av sikkerhetsmessige hensyn, skulle faren for større ødeleggelser eller ulykker som følge av at forbislippingsanordningen ved Svorkmo kraftverk sløyfes være vesentlig redusert.

Etablering av et varslingssystem vil derimot kunne medføre økt sikkerhet, ved at driftsstanser som ikke skyldes maskinhavari, f. eks. ved ras eller annen blokkering av inntaket, også kan varsles. Også når Svorkmo kraftverk er i drift om vinteren, vil det bli sluppet vann forbi dammen ved Bjørset. Vannmengden tilsvarer omtrent normal vintervannføring før utbyggingen. Selv om en full stans ved Svorkmo kraftverk kan føre til økt vannføring over en kortere periode, skulle ikke dette medføre katastrofale følger.

Det vises i den forbindelse til notat fra Trondheim E-verk av 15. oktober 1980, hvor det går fram at det ikke vil bli noen dramatisk økning i vannføringen nedenfor dammen ved Bjørset ved et evt. driftshavari.

Ut fra foranstående, og sett på bakgrunn av den store kostnad omløpsventilen representerer, finner Meldal kommune å kunne anbefale at pålegget om montering av forbislippingsanordning ved Svorkmo kraftverk blir frafalt.

Det er da en forutsetning at Kraftverkene i Orkla blir pålagt å iverksette de tiltak som er nevnt i skriv fra Olje- og energidepartementet av 6. oktober 1980 når det gjelder å hindre skader ved en eventuell full driftsstans i kritiske perioder, men med den endring at pkt. 3 gis denne ordlyd:

> Ved stopp i ett av aggregatene i Svorkmo kraftverk, må kjøringen av Brattset og/eller Grana kraftverk i vintertiden begrenses slik at det gjenværende aggregats kapasitet, sammen med pålagt minsteslipping forbi Bjørset, ikke overskrides.

Det varslingsystem som skal opprettes må skje i samråd med Meldal kommune.

Formannskapets tilråding:

Som kontorsjefens tilråding med 5 mot 2 stemmer.

Mindretallet stemte for følgende forslag fra Johan Vaula:

«Spørsmålet om sløyfing av forbislippingsventilen ved Svorkmo kraftverk har på nytt vært forelagt Iskontoret til uttalelse og intet nytt er fremkommet. Videre er saken fremlagt for Hydroconsult som også gir ei negativ uttalelse for sløyfing av forbislippingsventilen. Ut fra dette kan ikke Meldal kommune godta at KVO gis tillatelse til å sløyfe den forbislippingsanordning ved Svorkmo kraftverk som er pålagt i manøvreringsreglementet i forbindelse med ervervs- og reguleringstillatelsen gitt ved Kgl. res. av 16. januar 1978. Videre vises til uttalelse av arbeidsutvalget i møte den 11. april 1980.»

Vedtak:

Ved alternativ avstemning ble formannskapets flertallstilråding vedtatt med 17 mot 8 stemmer.

Mindretallet stemte for Johan Vaulas forslag i formannskapet.»

Særutskrift av møtebok for Meldal kommunestyre i møte 13. november 1980:

«Kommunestyret behandlet i møte den 19. mai d. å. spørsmålet om forbislippingsanordning ved Svorkmo kraftverk, og fattet der følgende vedtak:

> «Meldal kommune kan ikke godta at KVO gis tillatelse til å sløyfe den forbislippingsanordning ved Svorkmo kraftverk, som er pålagt i manøvreringsreglementet i forbindelse med ervervs- og reguleringstillatelsen gitt ved Kgl. res. av 16. januar 1978.»

Bakgrunnen for kommunestyrets vedtak i saken var uttalelse fra det kommunale arbeidsutvalg for kraftutbyggingssaker som hadde behandlet saken i møte den 11. april 1980 og det uttalte følgende:

> «Det går fram av iskontorets rapport at det er stor fare for at en eventuell driftsstans ved Svorkmo kraftverk vinters tid kan føre til sterk isgang på strekningen Bjørset—Svorkmo. Ved spesielt ugunstige forhold, kan det oppstå flombølger som medfører fare for folk som oppholder seg langs elva. Det kan også bli påført store skader på fast eiendom.
>
> Selv om det blir montert 2 aggregater i Svorkmo kraftstasjon, mener utvalget at en ikke er gardert mot full driftsstans. Sett på bakgrunn av den forholdsvise beskjedne investering forbislippingsventilen representerer i det totale bildet, finner utvalget ikke å kunne tilrå at kommunen skal være med å ta ansvar for de følger en sløyfing av denne anordning innebærer.»

Etter at planene nå er revidert for Svorkmo kraftverk, vil det bli montert 2 aggregater og 2 uavhengige linjer ut fra stasjonen.

I brev av 6. oktober 1980 blir kommunen anmodet av Olje- og energidepartementet om å vurdere saken på nytt under hensyntagen til de vilkår som antas å ville bli satt ved et eventuelt frafall av pålegget. Man forutsetter en installasjon av to aggregater med separate utførselslinjer fra Svorkmo kraftstasjon. Videre forutsettes følgende vilkår av sikkerhetsmessige hensyn for å unngå skadeflom ved full stans i stasjonen:

1. Kraftverkene i Orkla plikter å anordne og holde i drift et automatisk varslingsanlegg som trer i funksjon dersom det inntreffer en farlig økning av vannføringen i elveleiet nedenfor Bjørset dam. Anlegget skal godkjennes av departementet.
2. Dersom det oppstår full stans i Svorkmo kraftverk vinterstid må kjøringen av Grindal og Brattset Kraftverker øyeblikkelig reduseres eller helt stanses inntil problemer vedrørende isforholdene på strekningen Bjørset—Svorkmo er avklaret.

3. Ved stopp i ett av aggregatene i Svorkmo slik at noe av driftsvannet må slippes i elveleiet, må elvestrekningen fra Bjørset til Svorkmo overvåkes og kjøringen av Brattset og/eller Grana Kraftverk reduseres dersom det oppstår fare for alvorlige problemer eller skader på elvestrekningen.
4. Kraftverkene i Orkla plikter å utføre det bygningsmessige arrangement for en omløpsventil slik at ventilen kan monteres dersom det skulle vise seg påkrevet.

Trondheim Elektrisitetsverk v/Anders Sæter har i notat av 15. oktober d. å. vurdert utvikling av flombølge ved utilsiktet overløp ved inntak Bjørset, jfr. vedlegg.

Den vurdering som nå foreligger av en eventuell utvikling av flombølge mellom Bjørset og Svorkmo gir et annet bilde enn hva en tidligere hadde tenkt seg. Videre vil jo en løsning som den som nå er skissert også gi en sikring ved eventuelle driftsstanser som skyldes tilfeller som ras i tilløpstunnelen, blokkering av inntaket m. v.

Tatt i betraktning at en evt. forbislippingsventil ikke vil kunne sikre mot alle muligheter for driftsstans, vil elveløpet nedenfor inntaket ved Bjørset alltid måtte anses som «farlig» område. Den skisserte løsning fra Olje- og energidepartementet vil også sikre at man får varsel ved overløp som ikke skyldes stans i selve kraftverket (blokkering av inntak, ras i tunnel m. m.). Med den store investering en slik forbislippingsventil innebærer, og tatt i betraktning de betingelser departementet vil stille for at man skal frafalle pålegg om montering av denne, synes løsningen med bortfall av ventilen samt montering av automatisk varslingsanlegg m. v. å være den beste totalløsning.

Med denne bakgrunn finner arbeidsutvalget for kraftutbyggingssaker å ville fremme følgende forslag til uttalelse fra kommunen:

Svorkmo kraftverk — uttalelse.

Etter at planene for Svorkmo kraftverk nå er revidert, og det vil bli montert 2 aggregater og 2 uavhengige linjer ut fra stasjonen, synes sannsynligheten for full driftsstans i kritiske vinterperioder å være liten. Hvert aggregat og hver linje har tilstrekkelig kapasitet til å ta unna alminnelig vinterproduksjon.

Med de vilkår som Olje- og energidepartementet har antydet vil bli foreslått av sikkerhetsmessige hensyn, skulle faren for større ødeleggelser eller ulykker som følge av at forbislippingsanordningen ved Svorkmo kraftverk sløyfes være vesentlig redusert.

Etablering av et varslingssystem vil derimot kunne medføre økt sikkerhet, ved at driftsstanser som ikke skyldes maskinhavari, f. eks. ved ras eller annen blokkering av inntaket, også kan varsles. Også når Svorkmo kraftverk er i drift om vinteren, vil det bli sluppet vann forbi dammen ved Bjørset. Vannmengden tilsvarer omtrent normal vintervannføring før utbyggingen. Selv om en full stans ved Svorkmo kraftverk kan føre til økt vannføring over en kortere periode, skulle ikke dette medføre katastrofale følger.

Det vises i den forbindelse til notat fra Trondheim E-verk av 15. oktober 1980, hvor det går fram at det ikke vil bli noen dramatisk økning i vannføringen nedenfor dammen ved Bjørset ved et evt. driftsavari.

Ut fra foranstående, og sett på bakgrunn av den store kostnad omløpsventilen representerer, finner Meldal kommune å kunne anbefale at pålegget om montering av forbislippingsanordning ved Svorkmo kraftverk blir frafalt.

Det er da en forutsetning at Kraftverkene i Orkla blir pålagt å iverksette de tiltak som er nevnt i skriv fra Olje- og energidepartementet av 6. oktober 1980 når det gjelder å hindre skader ved en eventuell full driftsstans i kritiske perioder.

Formannskapets tilråding:

Som tilrådinga — med 5 mot 2 stemmer, men med følgende tillegg:

«Det er videre en forutsetning at Kraftverkene i Orkla styrker det kommunale næringsfond med kr. 500 000.

Bakgrunnen for dette krav er:

De inngrep som blir foretatt i Meldal i forbindelse med kraftutbyggingen er større enn forutsatt under konsesjonsbehandlingen. Det vises i den forbindelse til endrede planer ved Bjørset dam, utvidelse av tverrsnittet på tunnelen mellom Bjørset og Svorkmo m. m.

Sett i forhold til Tynset og Rennebu kommuner, synes Meldal å ha fått et urimelig lite næringsfond. Det pekes i denne forbindelse på at Meldal ikke får noe kraftverk innen sine grenser, og derfor kommer uheldigere ut enn de andre kommunene også når det gjelder fremtidige skatteinntekter. Det forutsettes videre at det varslingssystem som skal etableres må skje i samråd med kommunen.»

Mindretallet stemte for følgende forslag fra Lars Pedersli:

«Formannskapet finner det rimelig ut i fra det materiell som foreligger at omløpsventilen kan sløyfes.

Men i pkt. 4 i de av Olje- og energidepartementet, foreslåtte vilkår — og som en mener må følges — står det at det bygningsmessige må utføres på en slik måte at en ventil kan monteres senere hvis nødvendig.

Det skulle derfor ikke være noe i veien for en oppstarting av arbeidet, og vi på vår side kan få tid til å få en vurdering fra en nøytral ekspertinstans før endelig vedtak fattes.»

Vedtak:

Saken ble enstemmig vedtatt utsatt til neste møte.»

Brev av 3. oktober 1980 fra Hydroconsult:

«Vi viser til Deres brev av 20. november 1980 og vil gi følgende kommentarer til spørsmålet om sløyfing av forbislippingsventil.

Installasjon av to aggregater, og spesielt to uavhengige kraftlinjer og samleskinner medfører en betydelig større sikkerhet mot driftsstans enn tidligere forutsetninger.

Den største faren for driftsstans ligger i linjefeil. Her er det igjen tordenvær som forårsaker de fleste feil. Utfall på grunn av tordenvær er imidlertid som regel av kort varighet (mindre enn 15 minutter). Dessuten er tordenvær ikke så hyppige i vinterperioden, som er kritisk når det gjelder isforholdene.

«Varige feil» på overføringslinjene om vinteren vil som regel bestå i mastebrudd og/eller linjebrudd. Disse feilene forårsakes av vind og snølast, ras eller steinsprang, ofte i forbindelse med sterke uvær. Da linjene ligger nær hverandre k a n samme uvær påvirke begge linjer, men sannsynligheten for at begge skal bryte sammen samtidig er liten.

Sannsynligheten for feil totalt sett er likevel av en slik størrelse at en må regne med at driftstans i begge aggregater vil skje, og at full vintervannføring fra Brattset og Grindal må slippes i elva. I den forbindelse vil vi bemerke at selv om Brattset og Grindal stenges umiddelbart ved driftsstans i Svorkmo, vil det ta mange timer før vannføringsreduksjonen gjør seg gjeldende ved Bjørset. Hvis Svorkmo faller ut, er det således ingen ting som kan hindre flomslipping med isgang i elva.

Forutsetningen for å sløyfe forbislippingsventil i Svorkmo må da være at skadene ved flomslipping ventes å bli mye mindre enn kostnaden av ventilen. Vi oppfatter de foreliggende rapporter slik at dette er tilfelle, men har ikke hatt anledning til å foreta noen egen vurdering av dette.

Under enhver omstendighet vil det bygningsmessige arrangement for omløpsventilen bli bygd hvis departementets forslag til vilkår blir vedtatt. Dette anser vi meget viktig. Ventilen kan da senere monteres dersom ulempene viser seg å bli større enn ventet.

Under de forutsetninger som er foreslått av departementet synes det således ikke urimelig at bygging av ventilen sløyfes (utsettes).

Vi synes imidlertid det bør presiseres sterkere at ved driftsstans i ett aggregat i Svorkmo, må det kjøres meget forsiktig fra ovenforliggende anlegg fordi en ikke har noen ekstra sikkerhet. Det bør derfor i alle fall ikke kjøres mer enn dette ene aggregat kan ta unna. Etter dette vil vi foreslå at pkt. 3 i departementets oppstilte vilkår endres som følger:

3) Ved stopp i ett av aggregatene i Svorkmo må kjøringen av Brattset og/eller Grana kraftverk i vintertiden begrenses, slik at det gjenværende aggregatets kapasitet, sammen med pålagt minsteslipping forbi Bjørset, ikke overskrides.

Vi håper at disse kommentarene vil være til nytte ved kommunens vurdering.»

Brev 12. desember 1980 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

«Med uttrykket «supplerende opplysninger» fra Kraftverkene i Orkla går vi ut fra at De sikter til kopi av brev m/bilag av 17. oktober 1980 til Meldal kommune.

Disse opplysningene har vært forelagt iskontoret, som imidlertid ikke finner at de gir grunnlag til å foreta en ny vurdering. Iskontoret peker på at det i kontorets notat av 28. februar 1980 var regnet med driftsvassføringer i de to aggregatene i Svorkmo Kraftverk på 35 m³/sek. og 22 m³/sek. Når Kraftverkene i Orkla senere har opplyst at maksimalvassføringene er henholdsvis 40,5 m³/sek. og 27 m³/sek., vil dette i den aktuelle sammenheng virke i positiv retning.»

D e p a r t e m e n t e t s bemerkninger:

Svorkmo Kraftverk er tatt med i utbyggingsplanene for Orkla-Granavassdraget som et tiltak for å avhjelpe de vanskelige isforholdene som ventes å oppstå i den nederste delen av vassdraget som følge av reguleringene høyere oppe. Det anses som svært viktig for å unngå isproblemer at reguleringsvannet kan ledes bort fra elveleiet på den kritiske strekningen mellom Bjørset og Svorkmo. Med ett aggregat i Svorkmo Kraftstasjon ble det ansett nødvendig å installere en forbislippingsanordning for å unngå at driftsvannet for Svorkmo må slippes nedover i elveleiet dersom kraftstasjonen faller ut av drift om vinteren.

Etter at kraftverket nå er prosjektert med to aggregater med to uavhengige kraftlinjer ut fra stasjonen, vil driftsvannet for kraftverket kunne ledes gjennom det ene aggregatet, mens det andre står stille. Hvis det ikke installeres en forbislippingsanordning, vil det bare bli nødvendig å slippe driftsvannet for Svorkmo Kraftstasjon nedover i elveleiet dersom begge aggregatene skulle falle ut av drift samtidig.

Iskontoret i NVE har i sin uttalelse i saken anført at slipping av hele driftsvannføringen i eleveleiet om vinteren vil medføre stor fare for isgang. Størrelsen på isgangen vil avhenge av vassføringen som slippes og av is- og snømengden i elveleiet. Isgangene vil kunne forårsake store ulemper og betydelige skader i form av oversvømmelser og erosjon. Ved full driftsstans ved Svorkmo vil den økte vassføringen fra Bjørset dam gå som en flombølge nedover, der mektigheten vil avhenge av is- og snømengden i elveleiet. Skadene vil være begrenset til landområdene nærmest elven og ikke være noen trussel mot våningshus og folk som bor i disse.

Kraftverkene i Orkla har imidlertid opplyst at ved driftshavari vil det ta ca. 10 minutter før minstevannføringen er fordoblet like nedenfor dammen. Det vil gå omtrent en halv time før hele driftsvannføringen renner over dammen. Overløpsvannet vil bevege seg med en hastighet av ca. 1 m pr. sek. som tilsvarer ca. 15—20 minutter pr. kilometer. Dette er under vanlig gangfart for en person.

Sjansene for at begge aggregatene skal være ute av drift samtidig om vinteren vil

være meget liten, men man må likevel regne med at dette vil kunne inntreffe.

KVO har i et notat til sin søknad redegjort for hvor liten sannsynligheten er for at begge aggregatene skal falle ut av drift samtidig i den kritiske vinterperioden. Utfall av aggregatene kan skje enten ved havari i selve kraftstasjonen eller ved brudd på linjene ut fra kraftverket.

Dersom det bare var en linje ut fra kraftverket, ville begge aggregatene i kraftstasjonen måtte stanse ved linjebrudd slik at det oppsto fullt driftsavari. Det er derfor av vesentlig sikkerhetsmessig betydning at aggregatene i Svorkmo får hver sin utførselslinje slik at bare det ene aggregat faller ut dersom det oppstår brudd på en av linjene. Driftsvannføringen vil da kunne kjøres gjennom det andre aggregatet.

Normalt vil hele driftsvannføringen for Svorkmo kjøres i det ene av de to aggregatene om vinteren. Da vil det andre aggregatet stå i beredskap og vil kunne settes i drift dersom det første må stoppe. Det ene aggregatet er på 33 MW og vil kunne ta unna hele vintervannføringen. Det andre aggregatet på 20 MW er dimensjonert for å kunne ta unna alminnelige vintervannføringer. Ved utfall av det største aggregatet ved større vintervannføringer må noe av vannet slippes i elveleiet i tillegg til den påbudte minstevannføringen. Denne økningen antas normalt ikke å ville medføre store problemer eller skader på den kritiske strekningen fra Bjørset til Svorkmo.

I forbindelse med søknaden har Kraftverkene i Orkla også gjort rede for kostnadene ved installering av en forbislippingsordning. En ventil med tilstrekkelig kapasitet til å ta unna hele driftsvannet for Svorkmo Kraftstasjon er kostnadsberegnet til 4,5 mill. kroner. En vesentlig mindre ventil som vil kunne hindre overløp over Bjørset-dammen etter 3—6 timer dersom Grana Kraftverk stanses og Bratset Kraftverk reduserer kjøringen, er beregnet til 3 mill. kroner. Utførelsen av det bygningstekniske arrangement for den minste ventilen for å kunne montere denne senere hvis det skulle vise seg påkrevet, er beregnet til å koste 1 mill. kroner.

NVE har anbefalt at søknaden fra Kraftverkene i Orkla om frafall av pålegget om forbislippsanordning i Svorkmo imøtekommes. Som vilkår for at søknaden skal innvilges, har NVE under henvisning til Iskontoret foreslått at Kraftverkene i Orkla pålegges å anordne et automatisk varslingsanlegg som trer i funksjon hvis det inntreffer en farlig økning av vannføringen i elveleiet nedenfor Bjørset dam. Videre setter NVE som en forutsetning at Grindal og Brattset Kraftverk i tilfelle full stans ved Svorkmo Kraftverk vinterstid øyeblikkelig reduserer kjøringen, eventuelt helt stanser inntil problemet vedrørende isforholdene på strekningen Bjørset —Svorkmo er avklaret.

Iskontoret i NVE har funnet at ved installering av to uavhengige aggregater med egne linjer vil risikoen for å måtte slippe større vannmengder forbi dammen ved Bjørset og ut i det naturlige elveleiet være liten. Iskontoret mener likevel at det bør opprettes et varslingssystem som i tilfelle stopp varsler folk, spesielt barn, som befinner seg på isen eller i umiddelbar nærhet av elva på den kritiske elvestrekningen, om fortest mulig å komme seg bort fra elveområdet. Iskontoret har også anført at forholdene i elva bør overvåkes dersom det må slippes en ekstra vannføring i elveleiet. Ved tegn på alvorlige problem eller skader må kjøringen ved Brattset eller Grana reduseres. Dersom det er spesielt mye snø i elveleiet, bør etter Iskontorets vurdering muligens vannføringen i de ovenforliggende kraftverk reduseres øyeblikkelig.

Orkdal kommune har store betenkeligheter med å tilrå søknaden fra Kraftverkene i Orkla. Dersom konsesjonsgivende myndighet likevel finner grunnlag for å frafalle pålegget om omløpsventil, forutsetter kommunestyret at det blir stilt vilkår om varslingsanlegg og redusert kjøring i ovenforliggende kraftverk med stans i Svorkmo. Det forutsettes også at Kraftverkene i Orkla må utføre det bygningsmessige arrangement for omløpsventil slik at ventilen kan monteres hvis det viser seg påkrevet.

Meldal kommune har funnet å kunne anbefale at pålegget om montering av forbislippinsanordning ved Svorkmo Kraftverk blir frafalt under forutsetning av at kraftverkene i Orkla blir pålagt å iverksette visse tiltak av sikkerhetsmessig betydning. Disse tiltakene omfatter opprettelse av et automatisk varslingsanlegg i samråd med kommunen, øyeblikkelig reduksjon i kjøringen av Grindal og Brattset Kraftverker ved full stans i Svorkmo, begrensning av kjøringen av Brattset og/eller Grana ved stopp i et aggregat i Svorkmo slik at gjenværende aggregats kapasitet og minstevannslippingen ved Bjørset ikke overskrides samt utføring av det bygningsmessige arrangement for en omløpsventil.

Etter Olje- og energidepartementets vurdering er en installasjon av to aggregater med separate utførselslinjer fra Svorkmo Kraftstasjon fra et sikkerhetsmessig synspunkt en vesentlig forbedring fra et kraftverk med ett aggregat. Siden det ene aggregatet i Svorkmo normalt vil stå stille om vinteren, fordi det andre tar hele driftsvannføringen for

kraftverket, vil det aggregatet som ikke er i drift tilnærmet fungere som en omløpsventil. De separate kraftlinjene vil også redusere sjansene for fullt utfall av kraftstasjonen i vesentlig grad.

Etter det som er anført i saken spesielt fra NVE vurderer departementet skadene som vil kunne oppstå ved at det største aggregatet er ute av drift mens vannføringen er så stor at noe vann må slippes over Bjørset-dammen som ubetydelige dersom utbyggeren pålegges de vilkårene som er foreslått av NVE og kommunene.

Ved utfall av kraftverket p. g. a. blokkering av tilløpstunnelen vil det være det samme om kraftstasjonen har to aggregat eller ett aggregat og omløpsventil. Da må i alle tilfelle driftsvannet slippes gjennom det naturlige elveleiet. I slike tilfelle vil et varslingsanlegg kunne gi en ekstra trygghet.

Olje- og energidepartementet tilrår at Kraftverkene i Orkla får tillatelse til å frafalle pålegget i manøvreringsreglementet for Orkla-Granautbyggingen, om å anordne arrangementet for forbislipping av vann ved eventuell driftsstans.

Tillatelsen medfører at manøvreringsreglementets post 2, 13 om pålegg av forbislippingsarrangement i Brattset og Svorkmo Kraftverker bare skal gjelde for Brattset.

Etter forslag fra NVE og Orkdal og Meldal kommuner foreslår departementet følgende vilkår for tillatelsen:

1) Kraftverkene i Orkla plikter å anordne og holde i drift et automatisk varslingsanlegg som trer i funksjon dersom det inntreffer en farlig økning av vannføringen i eleveleiet nedenfor Bjørset dam. Varslingsanlegget må opprettes i samråd med Meldal kommune og godkjennes av departementet.
2) Dersom det oppstår full stans i Svorkmo Kraftverk vinterstid må kjøringen av Grindal og Brattset Kraftverker øyeblikkelig reduseres eller helt stanses inntil problemer vedrørende isforholdene på strekningen Bjørset—Svorkmo er avklaret.
3) Ved stopp i ett av aggregatene i Svorkmo Kraftverk, må kjøringen av Brattset og/eller Grana Kraftverk i vintertiden begrenses slik at det gjenværende aggregats kapasitet, sammen med pålagt minsteslipping forbi Bjørset, ikke overskrides.
4) Kraftverkene i Orkla plikter å utføre det bygningsmessige arrangement for en omløpsventil slik at ventilen kan monteres dersom det skulle vise seg påkrevet.

Olje- og energidepartementet
tilrår:

Kraftverkene i Orkla gis tillatelse til å frafalle pålegg om å anordne arrangement for forbislipping av vann i Svorkmo Kraftstasjon i samsvar med foredrag av 20. mars 1981 og på de vilkår og med den endring av manøvreringsreglementet som fremgår av foredraget.

7. Tokke-Vinjevassdraget.

(Reglement for statsregulering. Endring av reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement. Fastsatt ved kongelig resolusjon 26. juni 1964.)

Kongelig resolusjon 8. april 1981.

Ved kongelig resolusjon 26. juni 1964 ble det fastsatt reguleringsbestemmelser for ytterligere statsregulering av Tokke-Vinjevassdraget. I bestemmelsene inngikk bl. a. inntak av 7 bekker med et samlet nedbørfelt på 29,9 km² for overføring til Førsvatn i forbindelse med utbygging av Tokke 4, som senere har fått betegnelsen Kjela kraftverk.

På bakgrunn av ønske fra Vinje kommune om å fastsette en minstevassføring i Kjelavassdraget, eventuelt ved å holde 6 av de ovennevnte bekker utenfor utbyggingen ba Stortingets industrikomité (i forbindelse med budsjettbehandlingen vedrørende Kjela kraftverk i 1975) NVE og departementet legge vekt på å finne fram til tilfredsstillende løsninger for Vinje kommune, selv om man måtte akseptere en noe dårligere løsning for utbygging av Kjela kraftverk.

I anledning saken har Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen avgitt følgende innstilling av 10. juli 1980:

Direktoratet for statskraftverkene har 24. januar 1979 sendt Vassdragsdirektoratet følgende brev:

«Ved kronprinsregentens res. 8. februar 1957 fikk vi tillatelse til å regulere Bordalsvatnet, Ståvatnet og Kjelavatnet. Avløpet fra disse magasinene ble tillatt overført til Førsvatnet ved kgl. res. 28. oktober 1960, og ved kgl. res. 26. juni 1964 ble tillatelsen utvidet med seks bekkeinntak foruten at inntaket i Kjelavatnet ble flyttet ned i Vesle Kjelavatnet.

De tre magasinene ble etablert i 1959/60 mens arbeidet med overføringstunnelen ble utsatt og ikke påbegynt før i 1976.

Vedlagt følger oversiktskisse.

I brev av 28. november 1975 fra Industridepartementet ble NVE bedt om å foreslå en løsning i samsvar med Industrikomitéens utta-

lelse under budsjettbehandlingen. Fra uttalelsen siteres:

«Komitéen er klar over at det er gjeve konsesjon på utbygging av Kjela kraftverk etter dei planar som no ligg føre. Komitéen er og klar over at det i konsesjonsvilkåra for Tokke-utbygginga ikkje vart teke med bestemmelser om minstevassføring og at dette har skapt betydelege problem i kommunen mellom anna i miljøsamanheng. Komitéen vil rå til at en høveleg institusjon, t. d. NIVA får i oppdrag å vurdera desse problema og at denne vurderinga blir gjennomført så raskt at ikke igangsettinga av anlegget vert unødig senka. Komitéen vil og gjeva uttrykk for at det frå NVE og departementet si side bør leggjast vekt på å finne fram til fullnøyande løysingar på dei problem Vinje kommune har peika på, sjølv om det skulle bety at ein måtte akseptere ei noko dårligare løysing når det gjeld utbygginga av Kjela kraftverk enn den dei någjeldande planar representerar.»

Siden dengang har vi arbeidet med en revurdering av manøvreringsreglementet for Kjelavassdraget på strekningen fra Vesle Kjelavatnet til Hyljelihyl (inntaket for overføringen til Totak), heri medregnet tilløpene på begge sider. Vi har konsentrert oss om følgende:

1. Vannkvalitet
2. Fiske
3. Energi

Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA) og Fiskerikonsulenten for det Østenfjelske (DVF-Ø) ble engasjert for å utrede vannkvalitet og fiske.

Etter at NIVA og DVF-Ø hadde levert sine rapporter, ble det holdt et møte i Vinje 12. juni 1978 for alle interesserte. Før dette møtet distribuerte vi den første utgaven av SBG-notatet av 24. mai 1978.

Notatet ble revidert 17. oktober 1978, og etter avtale med Vinje kommune oversendte vi et utkast til søknad. Kommunen kommenterte utkastet i brev av 15. desember 1978:

1. Ønske om «naturlige» vannføringsvariasjoner i restfeltet.
2. Isløsningen forsinkes, og det forverrer lokalklimaet om våren.
3. Minstevannføringer ved utløpet av Eikelihylen: 1,0 m³/sek. om vinteren, 2,0 m³/sek. om sommeren og overgangstid i oktober.
4. Noe av vintervannet fryser bort.
5. Foruten Eikelihylen må det være et kontrollpunkt (med lavere minstevannføringer) høyere opp i vassdraget. Foreslår ved inntaket, subsidiært ved innløpet til Løyningvatnet.
6. Bygge flere terskler.
7. Reservere magasin i Kjelavatnet for sikre minstevannføringen.

Disse punktene ble kommentert av oss i SBG-notat av 9. januar.

Herved søker vi om følgende justering av manøvreringsreglementet fastlagt ved kgl. res. 26. juni 1964:

1. f) Fem inntak på overføringstunnelen fra Bordalsvatnet til Førsvatnet: Tyrvelibekken, restfelt Kjela, Hestvollbekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken (Fossebekken). Samlet nedbørfelt er 27,9 km².

Tilføyes til 2) Minstevannføringen i Kjela elv ved utløpet av Eikelihylen skal være 2,0 m³/sek. i tiden fra vårflommen til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til vårflommen. I oktober avtar minstevannføringen jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek.

Nødvendig vanntilskudd tas fra inntaket i Kjela elv. Når magasinene i Ståvatnet og Kjelavatnet er tomme, er vanntilskuddet begrenset oppad av det naturlige tilløpet til inntaket. Fordi målestedet ligger langt fra tappestedet tillates at for liten tapping en dag oppveies av for stor tapping en annen dag. Disse minstevannføringene gjelder fram til 1984 hvoretter de revurderes.

Som underlag for søknad viser vi til SBG-notat av 24. mai 1978, revidert 17. oktober 1978. Dette notatet bygger delvis på følgende:
NIVA's rapport 0-36/76 av 28. mars 1978
NIVA's notat av 9. juni 1978
DVF-Ø's rapport av 3. mars 1978

Typisk for elvestrekningen Vesle Kjelavatnet—Hyljelihylen er de mange småvannene. Ved å konsentrere interessen om disse kan man oppnå bra forhold etter regulering bare ved hjelp av beskjedne vanntilskudd for å sikre minstevannføring.

Samlet for landets vassdrag er det betydelige energitap på grunn av slik vannslipping. Ved valg av minstevannføring er det derfor viktig å skjelne mellom Kjela elv og vassdrag med ugunstigere lengdeprofil.

SBG-notat.

Dette notatet ble distribuert til alle interesserte i saken. Vi har ikke mottatt skriftlige kommentarer fra andre enn kommunen.

Minstevannføring.

Som minstevannføring i prøvetiden på fem år vil vi anbefale NIVA's forslag om 2 m³/sek. om sommeren. Derimot fraråder vi 1 m³/sek. om vinteren, for dette ville medføre tap av energi som etter vår mening er av større verdi enn nytten av slik minstevannføring. NIVA har ikke begrunnet sitt forslag. Vi vil i stedet foreslå 0,5 m³/sek. Det bør ikke være brå overgang om høsten mellom disse to vannføringene, og vi foreslår derfor oktober som overgangstid.

På møtet 12. juni 1978 ble det henvist til manøvreringsreglementet for Otra, hvor det ved Hoslemo vannmerke skal være minst 1 m³/sek. om vinteren. Med i den forbindelse vil vi henvise til Orkla hvor man tilsvarende krever 0,5 m³/sek.

Vårt forslag er derfor ikke usedvanlig, og vi mener det er et godt utgangspunkt for en fem års prøvetid.

Et eventuelt kontrollpunkt høyere opp i vassdraget kan først plasseres etter befaring sommeren 79. Som et alternativ antyder vi utløpet av Løyningvatnet og minstevannføringer 0,5 m³/sek. om sommeren og 0,1 m³/sek. om vinteren.

Bekkeinntak.
Foruten hovedinntaket har vi tillatelse til seks bekkeinntak. Vi har nå besluttet å sløyfe de to minste, Lille Hestvolltjønn og Setebekken. Grunnen til dette er følgende forhold som alle gjør disse inntakene mindre lønnsomme enn antatt hittil:
1. Dårlig fjell, det vil si høyere kostnad.
2. Detaljkart viser at nedbørfelt er mindre.
3. Krav til minstevannføring i hovedelva.

En liten del av nedbørfeltet vil likevel bli benyttet ved hjelp av overføring i dagen til andre bekkeinntak. Reduksjon i forhold til kgl. res. av 26. juni 1964 blir således ca. 2 km^2.
De fire andre bekkeinntakene, Tyrvelibekken, Hestvollbekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken (NGO: Fossbekken) er klart lønnsomme, og vi går inn for at de beholdes. Tilsammen gir de ca. 15 GWh/år for en anleggskostnad på ca. 5 mill. kroner. I dag legges det stor vekt på at små kraftkilder utnyttes. Riktignok mener NIVA — og DVF-Ø at bekkeinntakene bør sløyfes, men vi har ennå ikke sett noen begrunnelse som er god nok.
Når det gjelder Tyrvelibekken, mener vi at minstevannføring ikke bør komme på tale under dagens forhold. Men dersom planene og videre utbygging i Tyrveliområdet blir realisert, kan vi komme tilbake til saken. Inntaket vil bli forberedt for vannslipping.

Overgangsperiode i 1979.
Kjela kraftverk er planlagt satt i drift 1. mai 1979, og til den tid rekker man ikke å vedta det nye reglementet.
Sommeren 79 vil vi sikre minstevannføring på 2,0 m^3/sek. ved Eikelihylen. Vi håper at saken kan avgjøres innen 1. oktober.

De fire bekkeinntakene.
Inntak Kvernhusbekken er ferdig. Ved Hestvollbekken og Skåfonnbekken er sjaktene sprengt, og man har utført betongkonstruksjonene ved innløpet til sjakten.
For Tyrvelibekken er intet gjort. Sjakten vil bli sprengt i løpet av 1. halvår 1979, men avsluttes slik at den ikke kan ses utenfra.
Resten av arbeidene utføres fra dagen og kan derfor utsettes. Vi vil vente med å overføre vann fra bekkene til saken er avgjort.»

I det følgende gjengis det vesentlige av det såkalte SBG-notatet av 24. mai 1978, revidert 17. oktober s. å.:

«Flerbruksplan. Etter hvert som man går over fra ekstensiv til intensiv utnyttelse av naturressursene, blir det flere og flere konflikter mellom brukerinteresser, og det blir mer og mer påkrevet med en flerbruksplan. Dette gjelder også for vassdrag. Ved slik intensiv utnyttelse blir det mindre tale om natur enn kultur. En flerbruksplan kan bety at det blir for trangt om plassen til at naturlige forhold kan bevares. I stedet søker man å tilfredsstille enkelte brukerinteresser ved hjelp av kultiveringstiltak.
Energimessig er det enkelt. Man kan ikke høste energien i vann som forbitappes inntaket.

Når det gjelder fisket derimot, har man mange muligheter. Vi mener derfor at våre engasjerte eksperter er for unyanserte når de hevder at de seks bekkene må bevares i naturlig tilstand bl. a. av hensyn til gyting og tilførsel av alloktont materiale (næring), se senere.
Prøvesak. Tilsynelatende er det her tale om så små energimengder at man kan hevde at vi behandler saken for omstendelig. Men tilsvarende problemstillinger vil man møte i en rekke vassdrag, og vi betrakter derfor denne saken som en prøvesak.
Undersøkelser. For å få underlagsmateriale for vannkvalitet og fiske ble Norsk institutt for vannforskning (NIVA) og Fiskerikonsulenten for Øst-Norge (DVF-Ø) straks kontaktet. Rapportene bygger på observasjoner 1976—77 og ble levert mars/april 78. De er på henholdsvis 91 og 124 sider. Til tross for sammendrag er de etter vår mening ikke lesbare nok for lekfolk. I dette notatet har vi derfor trukket ut vesentlige opplysninger og supplert med viktige spørsmål som ikke er besvart.
Vannkvalitet. I brev av 12. mars 1976 ble NIVA bedt om å lage et undersøkelsesprogram. Programmet av 21. juni 1976 ble muntlig bestilt 12. juli 1976 og bekreftet i brev av 2. september 1976. Oppdraget omfattet også en kartlegging av forholdene i vassdraget på strekningen Hyljelihyl—Vinjevatn, men her omtales bare den del av rapporten som omhandler forhold oppstrøms Hyljelihyl:

1. Naturlige forhold
2. Forurensningskilder
3. Biologiske forhold
4. Overvåkningsundersøkelse

Naturlige forhold. Det er ikke påvist vesentlige forskjeller mellom vann fra de enkelte delene av nedbørfeltet. Vannet er nøytralt til svakt surt (pH=6—7), så sammenlignet med mange andre vassdrag har man ikke problemet med surt vann. Vannet er næringsfattig.
Hovedelva går gjennom en rekke små vann, og vannets oppholdstid der virker utjevnende på kortvarige variasjoner i vannkvaliteten (innsjøeffekten).
Endringer. Uansett hvilke tiltak som gjøres, vil en regulering gi andre vannføringer enn i naturlig tilstand, og dermed fås endringer i en rekke forhold. Man må derfor klarlegge hvilke endringer som er til ulempe og hvilke som er til fordel.
Alle organismer har mer eller mindre tilpasset seg de livsvilkår som råder der de lever. Noen ganger er tilpasningen så ekstrem at selv små forandringer i miljøet reduserer deres mulighet for å overleve. Jo større forandringene blir, desto flere organismer er det som ikke klarer å omstille seg. Dette er årsaken til at enkelte organismer forsvinner ved reguleringsinngrep.
Deres plass i systemet kan i noen tilfeller bli overtatt av andre som har bedre forutsetninger for å klare seg under de nye forholdene. Men i andre tilfeller blir plassene stående tomme, og man får et mer artsfattig plante- og dyreliv. Vanligvis ønsker man ikke å klusse med naturen, og derfor er det en motvilje mot endringer som gjør at enkelte

organismer erstattes av andre. Men når man får en endring i miljøet uansett, må man være på vakt mot overdrevne tiltak for å bevare de naturlige organismesamfunnene. Det kan da tenkes tilfeller hvor det er riktigere å bruke ressursene til å påskynde tilpasningen til de nye forholdene, for en naturlig overgang kan være meget langvarig.

Rent energimessig ville det være riktig å satse på det organismesamfunn som klarer seg best ved liten eller ingen vannslipping fra de regulerte nedbørfeltene. Her bør man utnytte erfaringer fra «Terskelprosjektet», som startet i 1975.

Forurensningskilder. Ordene forurensning og næring brukes i hver sin forbindelse, men kan bestå av de samme stoffene. Om et vassdrag betegnes som forurenset eller ikke avhenger av hva man vil bruke vassdraget til. Drikkevannet setter ofte de strengeste kravene. Men her er siktemålet at man skal unngå generende begroning og gjøre forholdene gode for fisket, for drikkevann tas ikke direkte fra elva.

Med dette som mål kan man beregne den optimale næringsmengden for vassdraget. I sterilt vann er det intet liv. Foran er det angitt at vannet er næringsfattig, og dermed antar vi at det er gunstig med ytterligere næringstilgang til optimum nås. Enda mer næring vil gi forurensningsproblemer.

Det må skjelnes mellom næringsmengde og næringskonsentrasjon (mengde pr. m^3 vann). For fiske teller mengden, men for forurensningsproblemene teller konsentrasjonen.

Forurensningskildene kan deles i spredte og konsentrerte, i varige og midlertidige.

Tverrslaget i Tyrveli er den viktigste midlertidige og konsentrerte forurensningskilden. Samtlige anleggsarbeider var planlagt avsluttet i 1979. Men på grunn av vanskelige fjellforhold blir ikke tunnelseksjonen mot Bordalsvatnet ferdig før i 1980. Imidlertid er mye slam bunnfelt i Tyrvelitjørni, så det ventes at dette slammet vil påvirke vannkvaliteten i lang tid fremover. Men virkningen avtar etter hvert.

Hotellene er varige konsentrerte forurensningskilder. Men fordi de er konsentrerte, kan man lage renseanlegg. Disse kan ikke gjøres 100 pst. effektive, så noe vil i alle tilfelle komme ut i vassdraget. Ved en eventuell videre utbygging i Tyrveliområdet vil man vurdere et alternativ med å pumpe avløpet inn gjennom tverrslaget.

For ordens skyld påpekes at bare to av de fem nåværende hotellene vist på side 24 i NIVA-rapporten har avløp til det uregulerte restfeltet, nemlig Botn skysstasjon og Vågslid Høgfjellshotell.

For de spredte forurensningskildene vil rensingen bli dårligere, og særlig gjelder dette jordbruket. Men i dette tilfellet er jordbruksarealet lite i forhold til restfeltet.

NIVA antyder at de nye resipientforholdene ikke nødvendigvis medfører problemer, men tar forbehold om økning i virksomheten som hotelldrift, hyttebygging og camping.

Etter at det nye manøvreringsreglementet blir vedtatt, må det tjene som en av forutsetningene for all planlegging i området slik at man ikke risikerer at nye utslippproblemer kreves løst ved avgivelse av stadig mer vann fra de regulerte nedbørfeltene. Dette vannet er tilsynelatende gratis for den som har utslippet, men har betydelig energiverdi for samfunnet som helhet.

Tilpasning til mer næringsrikt vann. Rent produksjonsmessig kunne det tenkes at optimum ligger ved en så høy næringskonsentrasjon at ørreten utgår og må erstattes av andre fiskeslag. Vi antar imidlertid at målet ikke er å få høyest mulig fiskefangst i kg, men at forholdene skal være gode for sportsfisket.

Biologiske forhold. Her teller ikke bare næringsstoffene, men også temperatur, lys, middelvannføring og variasjoner i vannføring og vannhastighet.

Ved vurdering av temperaturendringer bør man dele i tre perioder.

Om sommeren, det vil si når det er netto varmetilførsel fra stråling og varmeutveksling med luften, blir temperaturen høyere fordi vanndybden er mindre og vannhastigheten er lavere. At de høyestliggende nedbørfeltene fjernes, skulle man tro virket i samme retning. Men det stemmer ikke der hvor dette vannet har lang transporttid og ble oppvarmet samtidig som restfeltet har betydelig grunnvanntilløp med lav temperatur. Det fremgår ikke av rapporten om alle disse forholdene er vurdert, men NIVA konkluderer med at temperaturen stiger.

I den isfrie tiden om høsten, det vil si når det er netto varmetap, blir temperaturen lavere. Dette letter isleggingen.

Om vinteren, det vil si når vassdraget er islagt, vil is og snødekke isolere mot varmetap. Grunnvanntilløpet er forholdsvis varmt og har relativt stor betydning. Særlig i innsjøene er det derfor grunn til å vente ganske høye temperaturer. Hvor varmt bunnvannet blir, avhenger av sjøens dybde og hvor mye omrøring man hadde av vind og høye vannføringer like før isleggingen.

Det kan foreløpig ikke sies noe om hvor store temperaturendringene blir og om de vil medføre endring i organismesamfunnet. NIVA påpeker at gulalgen kan være et begroningsproblem i dag. Da den er en kaltvannsart, vil en temperaturstigning være gunstig i denne forbindelse.

Begroning for øvrig (eutrofiering) øker med temperaturen. NIVA sier at så lenge eutrofieringtendensen er så liten at den ikke endrer de biologiske samfunnene, vil økt temperatur gi høyere produksjon av organismer på alle ledd i næringskjeden, og dette kan gi økt fiske.

Slam reduserer lystilgangen, og dette reduserer i første omgang planteproduksjon i vannet. Men slam i seg selv kan være en næringstilførsel, og dette avhenger av hvor slammet kommer fra. Slam kan felle ut fosforforbindelser ved fnokkedannelse, kfr. breslammets betydning fra Gudbrandsdalslågen og Mjøsa. Uorganisk slam kan kvele «filter feeders» (organismer som får sin næring ved å filtrere ut organisk næring fra vannet). Dette viser at slam kan ha både ugunstige og gunstige virkninger.

Man må vite om slamkonsentrasjonen er størst i de regulerte nedbørfeltene eller i restfeltet. Det kan tenkes at organismene i vassdraget er tilpasset slamholdig vann under vårflommen, men at slam til andre årstider kan ha negativ virkning.

Vi antar imidlertid at man ikke har og ikke vil få slamproblem i Kjelavassdraget.

Middelvannføringen blir langt mindre enn før. Hvor mye det produktive bunnarealet dermed reduseres, avhenger av tverrprofilet, det vil si om stranden er bratt eller slak. Med terskler kan vannstanden heves, så bunnarealene igjen økes. Det er allerede bygget seks terskler i hovedelva.

NIVA fremhever at en utjevnet vannføring gir et mer artsrikt liv i vassdraget. Men samtidig anses naturlige vannføringsvariasjoner å være et gode. Her trengs en bedre beskrivelse.

Flommer spyler vassdraget. Men dermed fjernes både det som er ugunstig og gunstig. Elveleiet blir stabilere når man ikke lenger har erosjon under flom.

Jo høyere vannføringen er, desto større blir vannhastigheten. NIVA påpeker at de fleste av dagens organismer er «strømelskende». Med dette menes ikke nødvendigvis at de trives best i strøm, men i hvert fall klarer de seg bedre enn sine konkurrenter.

F i s k e t. I brev av 23. juli 1976 ble DVF-Ø bedt om å lage et undersøkelsesprogram. Programmet av 22. november 1976 ble bestilt 9. desember 1976.

Næringskjedene har sin basis i produksjonen av organisk materiale. Mengden av materialet som produseres i det vassdragsavsnitt vi undersøker (autoktont materiale) reduseres dersom bunnarealet reduseres, men i motsatt retning virker økt vanntemperatur, se foran.

Alloktont materiale er det materialet som er produsert oppstrøms, enten på land (for eksempel løv) eller i vann.

DVF-Ø mener at bekkeinntakene bør sløyfes, både av hensyn til gyting m. m. og tilførsel av alloktont materiale. Etter vår mening er dette for unyansert.

Når det gjelder gyting og oppvekst, må målet presiseres tydelig. Vi har forstått det slik at det er selve fisket man er interessert i. Dermed skulle det tilsynelatende være uinteressant om fisken er «naturlig» eller om den kommer fra et klekkeri. Vi er klar over betydningen av stedegen rase, men dette kravet kan tilfredsstilles med «kunstig» fisk. Man må da sette ut så mye at man motvirker den kunstige fiskens høyere dødelighet. Det må vurderes om man skal bruke yngel eller fisk. Utsetting av fisk er omtalt i terskelrapport nr. 7.

DVF-Ø har undersøkt seks sjøer og funnet at i dag er Arbuvatnet, Eikelyhylen og Hyljelihylen overbefolket, Løyningvatnet er i balanse og Eivindbuvatnet og Vågslivatnet er underbefolket. Bekkeinntakene reduserer vannføringen i gytebekker for Løyningvatnet, Eivindbuvatnet og Arbuvatnet.

Dette indikerer at utsettingspålegg bør prioriteres i rekkefølgen Eivindbuvatnet, Vågslivatnet, Løyningvatnet og Arbuvatnet.

Kjelavassdraget mister alloktont materiale på grunn av bekkeinntakene. Men den del som er i bekken ved bekkeinntaket blir ikke borte når man ser et større område under ett, men kommer til nytte i Førsvatnet og videre nedover der det regulerte vannet går. Bare tilførselen fra strekningen nedstrøms inntaket forsvinner. Selv om denne strekningen er kort, må man huske at den er den mest vegetasjonsrike.

Vi savner data om dette alloktone materialet. I Kjela elv bør man se nærmere på muligheten av å skaffe næring på kunstig vis. Vi tror neppe bekkene skaffer så mye næring at problemet med den kunstige næringen blir m e n g d e. Forskningen må derfor gjelde k v a l i t e t.

B e k k e i n n t a k. Foruten hovedinntaket har vi tillatelse til seks bekkeinntak. Vi har nå besluttet å sløyfe de to minste, Lille Hestvolltjørn og Setebekken, se mer om dette i brevet til Vassdragsdirektoratet.

Vi mener uten videre at de tre gjenværende på sydsiden må beholdes, så her diskuterer vi kun Tyrvelibekken.

Nedbørfeltene er planimetrert på NGO's 1/50 000-kart:

	Før reg.	Etter reg.	Restfelt
Ved inntak	6,9 km²	0,0 km²	0 %
Samløp Tvitjørnbekken	8,5 km²	1,6 km²	19 %
Utløp i hovedelva	10,3 km²	3,4 km²	33 %

Bekkeinntaket gir 10 mill. m³/år, og det tilsvarer 4,2 GWh/år i Kjela kraftverk. Dessuten oppnås en fordel for kraftverkene nedstrøms ved at vannet flyttes fra Totak til Førsvatnet, som har mye høyere magasinprosent.

Etter vår mening er dette en «småkraftkilde» som bør utnyttes. Under dagens forhold mener vi at minstevannføring ikke bør komme på tale. Men dersom planene om videre utbygging i Tyrveliområdet blir realisert, kan vi komme tilbake til saken. Inntaket vil bli forberedt for vannslipping.

M i n s t e v a n n f ø r i n g i h o v e d e l v a. Vi har foreslått at man prøver seg frem til foreløpige minstevannføringer i de første fem årene etter at Kjela settes i drift våren 1979. Deretter fastsettes manøvreringsreglementet på grunnlag av overvåkningsundersøkelsen i denne perioden.

Bortsett fra eventuell vannslipping til Tyrvelibekken mener vi at alt vanntilskudd fra de regulerte feltene bør komme fra inntaket i hovedelva. Her er det uregulerte delfeltet svært lite, så mesteparten av vanntilskuddet må skaffes ved tapping fra Kjelavatnet, se senere.

Som kontrollpunkt for minstevannføring har vi foreslått vannmerke nr. 1209, som ligger i Eikelihylen. Da målestedet ligger langt fra tappestedet, vil det være tidsforsinkelse mellom tapping og måling. I praksis bør man ta hensyn til det ved å tillate at underskudd en dag oppveies med økt tapping neste dag. Det er underforstått at slike avvik gjøres så små som praktisk mulig.

NIVA og DVF-Ø har antydet at kontrollpunktet legges lenger oppstrøms. Prinsipielt har vi ikke noe mot det, for Eikelihylen ble bare valgt fordi man allerede har vannmerke der. Men fordi man også må tenke energiøkonomisk, må punktet velges slik at også restfeltet gir bidrag til minstevannføringen. Derfor mener vi det er galt å sette kravet

helt oppe ved inntaket i hovedelva. Den øverste km, fra inntaket til samløpet med bekken fra Krekledyrskardet, bør betraktes som «tørrlagt» og aksepteres som dette.

Utløp av innsjøer	Restfelt km²	Q. midl.	Q. min. «sommer»	Q. min. «vinter»
Løyningvatnet	9,7	0,54	0,49	0,12
Arbuvatnet	24,8	1,31	1,19	0,30
Vågslivatnet	34,8	1,71	1,56	0,39
Eikelihylen	54,7	2,20	[1]) 2,00	[1]) 0,50

[1]) Vårt forslag til foreløpig reglement.

Varierte avløpet i takt over hele restfeltet, ville det være enkelt å angi restvannføringene overalt i elva, og det er det som er gjort i tabellen ovenfor. Når restfeltet gir nok vann til å tilfredsstille kravet til minstevannføring, beregnes punkter oppstrøms ved å multiplisere med en konstant mindre enn en. Ved tapping vil denne konstanten bli høyere, og den blir høyere og høyere jo mer som tappes.

Ser man på et eksempel om sommeren hvor restfeltet bare gir 1,0 m³/sek. ved Eikelihylen, er det nødvendig å slippe 1,0 m³/sek.,og dermed blir vannføringen ved Løyningsvatnet 1,25 m³/sek., som er langt høyere enn tabellen angir. Men avløpet varierer ikke i takt. Ugunstigst for punktene oppstrøms er det når restfeltet har nok vann, men mesteparten av avløpet kommer fra den del av feltet som ligger lengst nedstrøms. Frykter man slike skjevheter, kan man ha et tilleggskrav høyere opp.

For å få et konkret forslag å diskutere antydet vi i 1975 minstevannføringer ved Eikelihylen på 1,0 m³/sek. 16. juni—30. september og 0,5 m³/sek. resten av året. Under snøsmeltingen vil restfeltet gi vannføringer langt over dette. Valg av 16. juni som «start sommer» har derfor liten betydning, men ble satt for å sikre at reglementets «sommer» ikke starter for tidlig når vårflommen er sen. Det blir jevne vannføringer ved kontrollpunktet, og man kan beregne samlet vannslipping i mill. m³. Denne vannmengden kan for vår del gjerne slippes ujevnt for å få «naturlige» vannføringsvariasjoner slik som ønskes av NIVA og DVF-Ø.

Det bør også vurderes om den foreslåtte vinter/sommerfordeling er optimal. Kanskje vassdraget er mer tjent med at noe av vannslippingen overføres fra vinter til sommer?

I NIVA's notat av 9. juni 1978 foreslår minstevannføringer på 2 m³/sek. 1. juni—30. september og 1 m³/sek. resten av året. Målestedet fremgår ikke klart av notatet, men vi har senere fått bekreftet at man mener Eikelihylen

Dette notatet ble utdelt på møtet 12. juni, og representanten fra SFT fremhevet at det måtte være et riktig prinsipp å ha rikelig minstevannføring i prøvetiden. Vi kan forsåvidt være enige i dette, men må da presisere at man etter prøvetiden må fastsette reglementet på helt fritt grunnlag, og det innebærer at det også kan bli aktuelt å redusere minstevannføringen. Etter vår mening bør NIVA's forslag legges til grunn for sommeren. Hvorvidt man lar sommeren starte 1. juni eller 16. juni er uten praktisk betydning. Da de naturlige sesongene ikke er bundet til kalenderen, vil vi ikke bruke noen av disse datoene, men sette «fra vårflommen». Under vårflommen vil minstevannføringene i alle tilfelle bli tilfredsstilt ved hjelp av snøsmelting i restfeltet. For høsten og vinteren derimot anbefaler vi lavere minstevannføring, se brevet til Vassdragsdirektoratet.

Tapt energi. For uregulert tilstand er observasjonene 1956—59 bearbeidet. Etter den tid er observasjonene forstyrret av tapping av regulert vann fra Kjelavatnet.

I beregningen av tapt energi brukes avløpsfordelingen 1956—59, og de enkelte døgnvannføringer skaleres ned med en faktor tilsvarende forholdet mellom middelvannføringen i restfeltet og hele det naturlige nedbørfeltet. En slik skalering gjør at resultatene må brukes med forbehold, for avløpsfordelingen i det naturlige nedbørfeltet er neppe representativ for restfeltet.

Ifølge beregningen medfører det foreslåtte manøvreringsreglementet en vannslipping på 3,5 mill. m³/år, og dette tilsvarer et produksjonstap i Kjela kraftstasjon på 1,5 GWh/år. Verdien av denne energien er høy fordi mye av vannslippingen er om vinteren og dessuten er den stor i tørre år og liten i gode vannår.

Bekkenes energi. De fire bekkeinntakene har et tilløp på 38 mill. m³/år, som gir ca. 16 GWh/år i Kjela kraftstasjon. Men kravet til minstevannføring gjør at tilskuddet fra bekkene blir lavere.

Med bekkene uregulert fås en vannslipping på 1,9 mill. m³/år, det vil si en reduksjon på 1,6 mill. m³/år i forhold til ovenstående beregning. Bekkeinntakenes nettotilskudd blir dermed 38÷2=36 mill. m³=ca. 15 GWh/år. Får man et kontrollpunkt høyere opp i vassdraget, vil dette nettotilskuddet øke fordi noen av bekkene har naturlig utløp nedstrøms punktet.

Tilpasning til restfeltet. På lang sikt skulle man tilsynelatende få en tilpasning til et vassdrag med ny og lavere «naturlig» vannføring. Eventuelt sikres en viss lavvannføring ved hjelp av vannslipping fra regulert nedbørfelt.

Imidlertid kan man bli forstyrret av flom fra de regulerte feltene. Det bør vurderes om man bør unngå slike flomoverløp i Kjelavassdraget ved at de mest mulig tas i Bordalsvatnet til Bora og i Førsvatnet til Førsvassåi. Hvis dette er av interesse, må vi se nærmere på muligheten av å overføre disse flommene ved å øke flomstigningen i Bordalsvatnet og Førstvatnet og å øke flomvannføringen i Bora og Førsvassåi.

Overvåkingsundersøkelse. Undersøkelsen skal følge utviklingen i kjemiske og biologiske forhold i hovedelva og innsjøene

for å klarlegge reguleringens virkning på vassdraget og skaffe grunnlag for endelig fastsettelse av minstevannføring. NIVA fremhever at feltarbeidet bør gjøres i lavvannperioder på sensommeren, for da vil problemene være størst. Etter vår mening bør man også ha undersøkelser om vinteren, for vintertilløpet er av ekstra stor energimessig verdi, og da bør minstevannføringen ha tilsvarende grundig underlag.

Tapping av Kjelavatnet. I situasjoner hvor elsystemet tilsier at luken er stengt, men at man har behov for vanntilskudd til minstevannføringen, har man vært redd for at en så stor luke ikke klarer å levere så lite vann. SBM (vårt maskinkontor) har imidlertid fortalt at her er det segmentluke, og den egner seg for finjustering av tappingen (struping).

Videre har man fryktet isproblemer for luken dersom den strupes om vinteren. Risikoen for dette er imidlertid mindre enn andre steder. Kjelavatnet og det ovenforliggende Ståvatnet er bimagasiner, det vil si at de ikke er inntaksmagasiner. I tappesesongen tappes bimagasinene først, for da beholdes stor fallhøyde lengst mulig i kraftstasjonene. Ståvatnet og Kjelavatnet har så lav magasinprosent at de alltid skal tømmes i tappesesongen og etter at de er tømt, blir lukene stående helt åpne slik at det naturlige tilløpet tappes. Skulle dette likevel gi isproblemer, kan man henge opp en presenning ved tunnelutløpet, og dermed heves lufttemperaturen ved luken.

Forslag til endring i manøvreringsreglementet. I reglementet fastlagt ved kgl. res. 26. juni 1964 foreslås følgende tilføyelse til punkt 2:

Minstevannføringen i Kjela elv ved utløpet av Eikelihylen skal være 2,0 m³/sek. i tiden fra vårflommen til 31. august og 0,5 m³/sek. fra 1. oktober til vårflommen. I september avtar minstevannføringen jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek. Nødvendig vanntilskudd tas fra inntaket i Kjela elv. Når magasinene i Ståvatnet og Kjelavatnet er tomme, er vanntilskuddet begrenset oppad av tilløpet. Fordi målestedet ligger langt fra tappestedet tillates at for liten tapping en dag oppveies av for stor tapping en annen dag. Disse minstevannføringene gjelder frem til 1984 hvoretter de revurderes.»

Statskraftverkene har videre lagt fram et ytterligere notat, SBG-notat av 9. januar 1979. I dette notatet er det gitt kommentarer til enkelte punkter i en uttalelse av 15. desember 1978 fra Vinje formannskap. Kommunen var holdt orientert om sakens gang og var blitt forelagt et foreløpig utkast til brev til Vassdragsdirektoratet. For oversiktens og kronologiens skyld gjengis først et utsnitt fra Vinje formannskaps nevnte uttalelse, der de aktuelle punktene er omtalt:

«3. *Rapportane frå faginstansane NIVA og DVF-Ø.*

NIVA har lagt fram sitt arbeid i rapport, datera 28. mars 1978 og notat av 9. juni 1978. Likeeins DVF-Ø med rapport av 3. mars 1978. Ein føreset desse dokument lagt fram av Statskraftverka i den vidare handsaming.

Hovudkonklusjonen i NIVA og DVF-Ø's rapportar er:

3.1. Minstevassføring vil sikre allsidig bruk av vassdraget, m. a. sikre rekreasjonsverdien ved at vassdraget ikkje blir tørrlagt, sikre at botnarealet for produksjon av næringsdyr til fisk blir oppretthalde, sikre resipienttilhøva, sikre bakteriologisk tilfredsstillande vatn.

3.2. Minstevassføring skjer best ved å halde delar av nedbørsfeltet utanfor regulering. M. a. derfor bør alle bekkane sparast. Dette har betydning for heile vassdraget, ved at ein då — rett nok i liten målestokk — får naturlege variasjonar med m. a. vårflaum.

Dette er eit syn som er sterkt støtta av Statens Forurensningstilsyn. Dette har også stor betydning for at ikkje isløysinga og dermed våren skal bli urimeleg seinka i dette høgfjellsområdet. Me visar i den samanheng til uttale frå statsmeteorolog Carl A. Boe, datera 13. september 1978 (vedlegg 4).

Ei slik regulering av minstevassføringa vil også vera avgjerande for naturleg reproduksjon av fisk, ved at gyteplassane vert sikra.

3.3. Minstevassføringa bør vera minst 2 m³/sek. om sumaren, i tida 1. juni—30. september, og 1 m³/sek. resten av året. Det er vesentleg at det over ein periode på ca. 1 månad etter 30. september blir jamn overgang til vintervassføringa. Det er antatt at det i eit medianår berre sjeldan vil vera behov for ekstra vass-slepp om sumaren, men det er derimot nødvendig om vinteren.

Vintervassføringa på 1 m³/sek. er betrakta som eit absolutt minimum for å kunne oppretthalde eit visst liv i vassdraget. Ein del av dette vatnet frys bort. For å sikre biologisk liv i vassdraget — noko som er essensielt — må dette vera sikra både sumar og vinter, og i heile vassdraget.

3.4 Det opprettast eit nytt vassmerke ved utløpet av Vesle Kjelavatn, eventuelt ved innløpet til Løyningvatn, og det blir gjennomført prøveslepp frå Kjela dam med ulike vassmengder, for å fastlegge ei minstevassføring i øvre del av vassdraget. Dette blei avtala på møte i Vågslid 12. juni 1978, kfr. møtereferat side 4, punkt 2 (vedlegg 5).

NIVA førebudde dette til hausten 1978, men det blei avlyst av NVE.

3.5. Bygging av tersklar vurderast.

3.6. Det skal vera ei prøveperiode på 5 år, NIVA har utarbeidd overvakingsprogram, datera 17. august 1978.

4. Notat frå NVE — SBG, revidera 17. oktober 1978.

Innleiingsvis må det her vera tillatt å peike på at Stortinget gjennom sitt vedtak har bede NVE engasjere faginstansane NIVA og DVF-Ø for å vurdere utbygginga i Kjelavassdraget. Dersom NVE sjølv hadde denne ekspertise ville eit slikt engasjement vore unødvendig.

Det er derfor NIVA og DVF-Ø's konklusjonar som her må tilleggast vekt.

SBG-notatet framstår i form og innhald som ein samanfattande hovudkonklusjon av NIVA og DVF-Ø's rapportar, men med motsett forteikn. Notatet er svært polemisk i argumentasjonen og prøvar punktvis å desavuere dei konklusjonar faginstansane har kome til. Såleis blir det eit partsinnlegg for å ivertaka e i av sidene i det ein forstår med fleirbruksplan, nemleg kraftproduksjonen.

Når det gjeld den av NVE føreslegne minstevassføring på 0,5 m³/sek. så er det m. a. visa til andre reguleringar. Ein må då nemne som samanlikning at i Øvre Otra vil den truleg bli 3 m³/sek., og for Numedalslågen ved Dagali 2,5 m³/sek. NIVA's forslag om 1 m³/sek. må derfor karakteriserast som svært lågt og eit absolutt minimum.

Ein finn ikkje grunn til her å gå nærare inn på notatet, men visar til det som er sagt ovanfor.»

SBG-notatet av 9. januar 1979 lyder:

«*«Naturlige» vannføringsvariasjoner.*

Ønsket om dette er ikke begrunnet. Imidlertid gjør vi oppmerksom på at avgitt vannmengde for å sikre minstevannføringer i Kjela elv kan omfordeles slik at restvannføringen varierer mer «naturlig».

Forsinkelse av isløsningen.

En tilsvarende sak ble behandlet av Tokkeskjønnet som ble avhjemlet 19. mars 1977, og vi siterer fra rettsboka:

> «Retten vil først nevne at det ikke vites at spørsmålet om en vassdragsregulerings innvirkning på lokalklimaet har vært gjenstand for behandling ved skjønn tidligere i den form det her foreligger. Det foreligger visstnok lite av rent vitenskapelige undersøkelser omkring dette spørsmål, hvilket i høy grad har vanskeliggjort de sakkyndiges arbeid. På den annen side har de sakkyndige selv gjennomført en omfattende undersøkelse før de avga sine utredninger. Disse må derfor anses så godt funderte som det er mulig i dag.
>
> Som det går fram av de sakkyndiges utredninger, finner den issakkyndige å kunne anslå forsinkelsen av isløsningen på grunn av reguleringen til ca. 7 dager. Denne forsinkelse fører ifølge den meteorologiske sakkyndige til ca. 0,5° C lavere middeltemepratur inntil en høyde av 35—40 m over vannflaten som ifølge de jordbruksakkyndige igjen fører til en forsinket vekststart og dermed forsinket beiteslipp på ca. 1 dag. Etter de jordbrukssakkyndiges beregninger innebærer dette tap av et visst antall fôrenheter for alle bruk med jordbruksarealer som ligger lavere enn 35—40 m over vannflaten. Samtlige saksøkte har imidlertid anført i sine utredninger at det ikke alltid ligger eksakte beregninger til grunn for de resultater de er kommet fram til og at de i noen grad har måttet bygge på skjønn.»

Skjønnet gjaldt langs Tveitevatnet og Grungevatnet, og konklusjonene kan ikke uten videre overføres til Vågslid.

I følge skjønnet medfører endringen fra naturlig vårflom til dagens restvannføring at veksten forsinkes ett døgn. Inntak av bekkene betyr en langt mindre endring, og vi antyder derfor at isløsningen bør få liten innvirkning på avgjørelsen.

Minstevannføring i overgangen sommer/vinter.

Når det gjelder prinsippet om jevn overgang fra sommer til vinter, er kommunen helt på linje med SBG-notatet. Spørsmålet er n å r man skal ha denne overgangen. Vi har foreslått september mens kommunen går inn for oktober.

Verken NIVA eller DVF-Ø har vurdert valget av «høst». Heller ikke lengden av overgangstiden kan betraktes som endelig.

Simuleringene indikerer at «høst» i oktober betyr en beskjeden økning av energitapet i forhold til «høst» i september. Vi foreslår derfor at man velger oktober i prøvetiden.

Men da dette er av betydning for en rekke andre vassdrag, må NIVA og DVF se nærmere på hva som bestemmer valget av «høst».

Valg av minstevannføring om vinteren.

0,5 m³/sek. er ingen ubetydelig vintervannføring. Det må bero på en misforståelse når kommunen argumenterer med at noe av vannet fryser bort. Jo mer som fryser bort, desto mer må slippes for å tilfredsstille kontrollen ved Eikelihylen.

Kontrollpunkt lenger opp i vassdraget.

NIVA fikk ikke innpasset befaringen i sitt arbeidsprogram 1978, og etter avtale med oss ble den utsatt.

Befaringen bør tas sommeren 1979. Når det gjelder plasseringen av vannmerket, kan det tenkes at man bør følge kommunens alternative forslag, men vi foreslår at punktet i hvertfall flyttes til u t l ø p e t av Løyningvatnet.

Terskler.

Overskjønn i Kjela elv ble avhjemlet 29. april 1965, og man forutsatte at bekkene skulle tas inn i tunnelen. På strekningen Kjelavatnet—Hyljelihylen inngikk fem terskler i skjønnsforutsetningene, og retten påla oss å bygge en til. De seks tersklene er bygget, og resultatet skal visstnok være vellykket. Tersklene er i Løyingvatnet, Sveivihylen, Eivindbuvatnet, Arbuvatnet, Vågslivatnet ved utløpet av Kvernhushylen og Eikelihylen. Mener kommunen det trengs flere terskler, bør man komme med et konkret forslag.

Ekstern eller intern ekspertise.

I flerbruksplanlegging behandler vi faguttalelser uavhengig av om de kommer fra ekstern eller intern ekspertise.

Kommunens kommentar til SBG-notatet.

Dessverre unnlater kommunen å angi eksempler på hvor notatet er «polemisk» og «eit partsinnlegg».

Reservert magasin i Kjelavatnet for å sikre minstevannføringen.

Vannmerket har 218,3 km² «naturlig» nedbørfelt. (På grunn av sperredam Bordalsvatnet er øvre Rafdøla fraført.) Etter Kjelautbyggingen vil dette være delt i:

Hovedinntaket	139,4 km²
Bekkeinntak	24,2 »
Restfelt	54,7 »
	218,3 km²

Når magasinene Ståvatnet og Kjelevatn er tomme, disponeres tilsiget fra 194,1 km² nedbørfelt for å sikre minstevannføringen. I observasjonstiden er laveste målte vannføring 0,24 m³/sek (20.—29. mars 1956), som tilsvarer 1,1 l/sek/km². På grunn av måleunøyaktigheter, særlig den skjønnsmessige korreksjon på grunn av isoppstuving, kan ikke slike tall aksepteres blindt. Men 1 l/sek/km² er et rimelig anslag for laveste vintertilsig.

Naturlig vintervannføring er som oftest langt høyere.

Det har vært et vanlig prinsipp at minstevannføringer er begrenset av det naturlige tilløpet. Vi synes derfor at man bør akseptere vårt forbehold.

Simuleringer av energitap.

Kommunen går inn for 1,0 m³/sek minstevannføring om vinteren og «høst» i oktober mens vi foreslår 0,5 m³/sek og september. Simuleringer med observasjonsperioden 1956—59 viser følgende vannslippinger i mill. m³/år:

Q. min. vinter m³/sek	«Høst» Sept.	Okt.	Differanse
1,0	9,83	11,02	1,19 = 0,50 GWh/år
0,5	3,49	5,05	1,56 = 0,66 GWh/år
Diff.	6,34	5,97	
GWh/år	2,66	2,51	

Fordi observasjonsperioden er for kort til å være representativ og fordi vannføringsmålinger om vinteren er unøyaktige, må man ikke ta disse beregningene altfor bokstavelig.

I tillegg kommer ekstra vannslipping på grunn av et eventuelt kontrollpunkt høyere opp i vassdraget. I fradrag kommer vannføringsvikten når Ståvatnet/Kjelavatnet er tomme og tilsiget er for lavt til å dekke minstevannføringskravet.»

Saken ble kunngjort i Norsk lysingsblad og to lokalaviser og har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet. Dokumentene har vært lagt ut til ettersyn på kommunekontoret i Vinje.

Vinje formannskap har i møte 24. april 1979 sluttet seg til det som er framholdt fra grunneierhold, og til kommunens tekniske sjefs forslag til uttalelse.

Teknisk sjef har innledningsvis gitt en oversikt over bakgrunnen for at saken om revurdering av reglementet ble tatt opp. Deretter er gjentatt omtalen av rapportene fra NIVA og DVF-Ø og SBG-notatet ,— gjengitt ovenfor i utdraget fra formannskapsvedtaket 15. desember 1979. Videre heter det:

«Statskraftverka nemner i sitt brev av 24. januar 1979 til Vassdragsdirektoratet at notatet blei distribuera til alle interessera i saka. Det blir gjort eit nummer av at Statskraftverka ikkje har mottatt skriftlege kommentarar frå andre enn Vinje kommune.

Til det er det å seie at notatet blei kraftig imøtegått på møtet i Vågslid 12. juni 1978. Ellers er det å merke at Statskraftverka ikkje bad om kommentarar til notatet. Det er vel også å vente at faginstansane NIVA og DVF-Ø fann liten grunn til å kommentere eit notat av denne karakter, der det einaste føremålet synest å vera å polemisere mot og desavuere faginstansanes rapportar.

4.2. *NVE — SBG — notat av 9. januar 1979.*

Avtala med Statskraftverka var at Vinje kommune skulle få til uttale den søknad om endring i manøvreringsreglementet som Statskraftverka ville fremje til Vassdragsdirektoratet.

Statskraftverka har sett seg tent med også å polemisere mot denne uttale gjennom det føreliggande notat.

Me finn grunn til å legge vekt på den sakkyndige uttale frå statsmeteorolog Carl A. Boe, framfor Statskraftverkas påstand, med omsyn til forsinka isløysing.

Ei minstevassføring om vinteren på 0,5 m³/sek. blir av Statskraftverka karakterisera som «ingen ubetydelig vintervassføring». Det er ein ubegrunna påstand. NIVA er av ei anna meining.

Vurdering av øvre del av vassdraget med nytt målepunkt blei planlagt av NIVA utført hausten 1978. NIVA's forslag til program, blei ikkje tatt stilling til av Statskraftverka. Det er derfor Statskraftverkas ansvar at ikkje dette blei gjennomført, noko som er beklageleg.

Når det gjeld karakteren av SBG — notat revidera 17. oktober 1978 er det nok å vise til dette høve til rapportane frå NIVA og DVF-Ø.

4.3. *Statskraftverkas sakshandsaming.*

Vinje kommune ga klart uttrykk for ynskjet om eit samarbeid med Statskraftverka ved utbygginga av Kjela. Trass i dette har samarbeidet frå starten vore vanskeleggjort frå Statskraftverkas side. Ved starten av anlegget blei me nekta å få planane utlevera.

Me meiner å ha dekning i Stortingets vedtak for at dei ikkje skulle utførast arbeid med bekkeinntaka, før det var avgjort om desse skulle haldast utanfor utbygginga. Før anleggsarbeidet tok til fekk med stadfesta frå Statskraftverkas side at så ikkje skulle skje. Trass i dette har Statskraftverka utan vårt kjennskap utført eindel arbeid på bekkeinntaka, dette har me protestert på.

Me har likevel fått forsikring frå Statskraftverka om at desse arbeid har blitt utført av reint driftstekniske årsaker, og at dei utførte arbeid ikkje skal brukast som argument for å ta bekkane med i utbygginga. Også frå Statskraftverkas side er det gjeve klart uttrykk for at avgjersla skal treffast på fritt grunnlag. Me må derfor be om at det blir sett bort frå siste avsnitt i brev frå Statskraft-

verka til Vassdragsdirektoratet av 24. januar 1979.

5. *Samanfatning.*

Vinje kommune har no i mange år ført ein seig kamp for i ei viss mon ivaretaka lokalsamfunnets interesser i samband med utbygginga av Kjela kraftverk. Me meiner det er moderate og rimelege krav som er sett fram. Krava betyr umåteleg mykje i eit område som frå før er sterkt berørt av vasskraftutbygging, utan at miljømessige omsyn den gong blei tekne. Energipolitisk betyr desse krava lite for Kjela kraftverk, endå mindre for Tokke-verka samla sett, og ingenting i ein større samfunnsmessig samanheng.

Me minner om Stortingets uttale om at det

> «bør leggast vekt på å finna fram til fullnøyande løysingar på dei problem Vinje kommune har peika på, sjølv om det skulle bety at ein måtte akseptere ei noko dårlegare løysing når det gjeld Kjela kraftverk enn den dei någjeldande planar representerar.»

Dei faginstansar som her er engasjera etter ynskje frå Stortinget, NIVA og DVF-Ø, har uttala seg. Desse uttaler er støtta av ei rekke organ. Situasjonen er faktisk den at NVE står heilt åleine med sitt syn mot alle faglege og politiske organ.

Det er NIVA og DVF-Ø som her representerar den faglege ekspertise, og som gjennom sitt arbeid ivaretek intensjonane med ein fleirbruksplan, innanfor dei tronge rammer som eksisterar.

Det har heile tida vore Vinje kommunes syn at den minstevassføring som blir fastlagt for Kjelavassdraget, blir ført vidare frå Hyljelihyl, slik at det kjem heile Tokke-Vinjevassdraget tilgode. Det er frå før ikkje fastlagt noko minstevassføring. Det er i samsvar med NIVA's vurderingar å få dette.

Vinje kommune bed no om at det blir teke omsyn til dei synspunkt ein i alle desse åra har hevda, og som er i samsvar med Stortingets vilje, og den faglege vurdering.

Ut frå dette tillet ein seg å fremja fylgjande endring av manøvreringsreglementet fastlagt ved kgl. res. 26. juni 1964:

5.1. *Punkt 1 f)*

Inntak av bekker på Tokke 4's tilløpstunneler og dermed overføring til Førsvatn, 7 bekker med et samlet nedbørsfelt på 29,9 km² tas inn på tilløpstunnelene og overføres til Førsvatn u t g å r.

5.2. *Tillegg til punkt 2)*

Minstevassføringa i Kjela elv ved utløpet av Eikelidhylen skal til ei kvar tid ikkje underskride 2,0 m³/sek. i tida 1. juni til 30. september, og 1,0 m³/sek. i tida 1. november til 31. mai. I oktober avtar minstevassføringa jamt frå 2,0 til 1,0 m³/sek.

Ved utløpet av Vesle Kjelavatn, eventuelt ved innløpet til Løyningvatn, etablerast nytt vassmerke, og NIVA og DVF-Ø fastlegg gjennom prøveslepping nødvendig minstevassføring sumar og vinter, for å oppretthalde tilsvarande kvalitet på denne øvre del av vassdraget som for resten. Dette skal utførast i 1979.

Nødvendig vasstilskot skal takast frå inntaket i Kjela elv. Det skal reserverast nødvendig tilskotsvatn i magasinet i Kjelavatn.

Desse minstevassføringar gjeld i ei prøveperiode fram til utgangen av 1984, då dei kan revurderast.

5.3. *Nytt punkt.*

Den fastlagde minstevassføring blir ført forbi Hyljelihyl til nedanforliggande vassdrag.

Grunngjeving:

Det springande punkt for Vinje kommune har heile tida vore at a l l e bekkane blir haldne utanfor utbygginga, som delvis bidrag til minstevassføringa.

Det er semje om storleiken på sumarvassføringa, og også tidsrommet for denne. Vinje kommune støttar seg til NIVA og DVF-Ø når det gjeld vintervassføringa. 1 m³/sek. må vera eit minstekrav.

Me ser det som nødvendig at det blir reservera nødvendig tilskotsvatn i Kjelamagasinet. Det må ikkje bli gjeve løyve til overføring av alt vatn til Førsvatn, då ein såleis ikkje vil få noko minstevassføring og dermed katastrofale fylgjer for livet i vassdraget.

Måling av minstevassføring ved utløpet av Eikelidhylen er berre akseptabelt ut frå ei minstevassføring i samsvar med punkt 5.1 og 5.2 ovanfor.

Dersom det trass alle vurderingar skulle bli fastlagt ei minstevassføring slik Statskraftverka føreslår, må denne målast ved innløpet til Løyningvatn. Dersom så ikkje skjer vil øvre del av vassdraget bli tørrlagt og dermed totalt øydelagt.

Vinje kommune ser sitt krav som moderat og heilt i samsvar med Stortingets vedtak og dei faginstansar som Stortinget påla Statskraftverka å engasjere. Me vonar no å få medhald i vårt syn slik at bekkane blir haldne utanfor. Dette var også dei opprinnelege planar for Kjela kraftverk. I motsatt fall kan me sjå oss nøydde til på nytt å få lagt saka fram for Stortinget.»

V å g s l i d g r u n n e i g a r l a g s uttalelse, som Vinje formannskap som nevnt sluttet seg til, er datert 4. april 1979 og lyder:

«Ein har merkt seg at Statskraftverka står fast på å ta inn dei omstridde bekkene på tunnelen med unnatak av 2 (Setebekkene). Vidare er det gjort framlegg om ei minstevassføring på 0,5 og 2,0 m³/sek. målt ved utlaupet av Øykelihylen.

Dette er eit framlegg som på ingen måte stettar våre interesser og den aksjon me tok opp alt i 1971, og som enno ikkje har ført til noko avgjerd. Våre krav var sparing av alle bekkene.

Måling av foreslått minstevassføring ved Øykelidhylen vil i normale nedbørsår truleg føre til at det ikkje trengst sleppast vatn i det heile frå inntak Kjela med det nedslagsfelt ein har nedanfor alle bekkeinntak.

Kva dette vil føre til for vassdraget og miljøet frå Vågslid og oppover mot Kjelavatn er urovekkjande: Det gjeld fiske, resipient, innverknad på beite og klima (isløysing om våren) og skjemming av natur i eit sterkt nytta friluftsområde.

Det er vel heller ingen som trur at konsesjonen frå 1964 ville blitt gjeven idag utan atterhald.

Som kjent har vi fått medhald i vår aksjon frå ei rekkje faglege og politiske organ.

Me hadde venta å bli møtt med større velvilje frå ein offentleg etat som Statskraftverka i denne sak når ein er kjend med at same etat i røynda får omlag 40 pst. meir vatn i dette området enn det det er skyna og gjort opp for.

Når ein vidare ser dei store anleggsskader utbygginga fører med seg ved uttapping av gode fisketjønnar og drenasje av store, fyrsteklasses beiteområde, då tykkjer me det må vera eit rimeleg krav at me blir møtt med forståing for vårt syn.

Ut frå dette må vårt krav om sparing av bekkene stå ved lag.

Dersom dette ikkje fører fram må minimumskravet vera at minstevassføringa vert målt ved Løyningvatn.»

Fylkesmannen i Telemark har med brev av 12. juli 1979 oversendt innkomne distriktsuttalelser og bemerker:

«Fylkeskommunens faglige el-utvalg vedtok i møtet 7. mai 1979 å støtte seg til de synspunkt som kom frem i fylkesmannens brev av 1. desember 1975. Fylkets el-nemnd og fylkesfriluftsnemnda har tidligere sluttet seg til disse synspunkt.

Fylkeskommunens utbyggings- og næringsutvalg samt natur- og miljøvernutvalget støtter begge vedtaket i Vinje formannskap der det i hovedsak forutsettes at ingen av bekkene blir gjenstand for utbygging og at det sikres en minstevannføring i Kjela slik det er tilrådd av de sakkyndige konsulenter NIVA og DVF-Ø.

Fylkesutvalget har i møtet den 31. mai 1979 fattet følgende enstemmige vedtak:

> «Fylkesutvalget stør framlegget frå Vinje formannskap, og rår til at kommunens og grunneigaranes syn på endringane i manøvreringsreglementet vert godteke.»

Fylkesmannen slutter seg i hovedsak til uttalelsene fra Vinje kommune og fylkeskommunens utvalg.

Fylkesmannen har i ovennevnte brev av 1. desember 1975 til NVE uttalt bl. a.:

> «Fylkesmannen vil presisere at det må vere rimeleg å revurdere ein så gamal konsesjon. I dag har ein eit stort materiale å bygge på når det gjeld skadeverknadene av tidlegare utbyggingar. Det må vere rett å ta omsyn til dei røynslene som er gjort i den tida som er gått sidan konsesjonane vedkomande Tokke IV blei gitt.»
>
> — — —
>
> «Eg ser det i det heile som viktig at ein stendig følgjer med i verknadene av vassdragsreguleringane slik at ein, om mogleg, kan kome fram til minstevassføring og tiltak elles som tar omsyn til dei ulike brukarinteressene.»

Etter fylkesmannens syn forutsetter et samlet, avveiet hensyn til brukerinteressene at de tiltak som kommer til uttrykk i kommunenes, fylkeskommunens og de sakkyndiges uttalelse må komme til utførelse.

Dette er også i samsvar med uttalelsen til Stortingets industrikomité som særlig påpeker at det må legges vekt på å komme fram til tilfredsstillende løsninger på de problem Vinje kommune har pekt på.

Når det gjelder spørsmålet om minstevannsføring i vassdraget nedenfor Hyljelihylen, viser fylkesmannen til NIVA's rapport O-36/76 s. 79 hvor det foreslåes igangsatt en overvåkingsundersøkelse i Kjelavassdraget.

En viser også til møtet i NVE den 9. februar 1976 og i Vinje kommunehus den 10. mars 1976 hvor det ble enighet om at Statskraftverkene gir NIVA i oppdrag å undersøke hele strekningen fra Kjelavatn til Vinjevatn.

Fylkesmannen har fått opplyst at NIVA den 17. august 1978 har utarbeidet et program for slik undersøkelse.

Fylkesmannen ser det som meget viktig at denne undersøkelse kommer igang og at en bl. a. på dette grunnlag får klarlagt virkningene av reguleringen og kan skaffe grunnlag for det videre arbeid med fastsettelse av minstevannføring.»

Fylkesrådmannen i Telemark hadde i sin tilråding til fylkestinget følgende merknader:

«NVE-Statskraftverka har på førespurnad opplyst følgjande årlege produksjonstap ved å nytte det manøvreringsreglement som Vinje formannskap har gjort framlegg om i forhold til det som NVE-Statskraftverka sjøl har søkt om:

Redusert kraftproduksjon i Kjela kraftstasjon på grunn av auka minstevassføring og bortfall av bekkar oppstrøms Hyljelihyl ..	17,0 GWh
Redusert kraftproduksjon i Vinje kraftstasjon på grunn av auka minstevassføring nedstrøms Hyljelihyl	23,4 GWh
Samla årleg produksjonstap	40,4 GWh

Det er brukt førebels og avrunda tal i oppstillinga. Samla energitap svarar til årleg kraftforbruk for om lag 4 000 personar.

Vassføringa i tidlegare tørrlagd vassdrag nedanfor Hyljelihylen blir påvirka av manøvreringsreglementet for nedanforliggjande kraftverk, men ikkje for Kjela kraftverk. NVE-Statskraftverka hevdar difor at dette punkt (nytt punkt i framlegg til manøvreringsreglement frå Vinje formannskap) korkje logisk eller formelt har noko med denne saka å gjere, og eventuelt må reisast som eigen sak. Eg deler dette synspunktet, men viser til at NIVA i si utgreiing peiker på behovet for vassundersøkingar nedstrøms Hyljelihylen. Det er klårt at minstevassføringa her må fastleggjast på grunnlag av faglege vurderingar. Eg finn det likevel rimeleg alt no å fastleggje ei minstevassføring her som er like stor som oppstrøms kraftstasjoner av di dei same interessene skal ivaretakast. Så får heller undersøkingane vise om ein eventuelt må auke denne minstevassføringa.

For å vere sikker på at det blir arbeidd vidare med spørsmålet om minstevvassføring nedanfor Hyljelihylen, finn eg det likevel rett å ta dette punktet med i nærverande sak.

Nærverande sak gjeld i realiteten ei avvegning mellom lokale verneinteresser og ønskjet om større bruk av vasskrafta for å møte ei manglande oppdekkink av behovet for elektrisk kraft i nær framtid. Fylkesutvalet har i samband med prognoser for energibalansen (sak nr. 24/1978) tilrådd varsom vasskraftutbygging i ikkje-verna vassdrag i fylket etter nøye vurdering av konsekvensane i kvart høve. Eg legg i denne saka vesentleg vekt på dei faglede vurderingane og den samrøystes lokale oppslutninga om dei krava til manøvreringsreglement som Vinje formannskap har lagt fram. Eg sluttar meg soleis til vedtaka i utbyggings- og næringsutvalet og natur- og miljøvernutvalet.»

Telemark Natur- og Miljøvern konkluderer en uttalelse vedtatt på styremøte 17. april 1979 med å støtte Vinje kommunes forslag til reglementsendring.

Haukeli/Edland Jeger- og Fiskerforening har etter styremøte 25. april 1979 gitt følgende uttalelse:

«Foreninga viser til at det aktuelle området har stor verdi som utfartsstad og når det gjeld sportsfiske og næringsfiske. Ein reduksjon av vassføringa slik det er lagt opp til i endringsframlegget, vil ha klåre konsekvensar for vassdraget langt nedover.»

Foreningen støtter også uttalelse fra fiskerikonsulenten i Øst-Norge, som i brev til Vinje kommune har gitt uttrykk for det syn som går fram av tidligere refererte rapporter.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF) har 29. august 1979 uttalt:

«*Fiskeribiologiske undersøkelser.*

Arbeidet med oppsamlingen og overføringen av vannet i bekkene som er omtalt i manøvreringsreglementets punkt 1 f ble startet i 1976. I denne forbindelse ble Fiskerikonsulenten i Øst-Norge gitt i oppdrag av DVF å undersøke fiskebestandene i vannene mellom Vesle-Kjelavatn og Hvljelihylen, samt i de aktuelle bekkene og Kjela. Resultatene fra denne undersøkelsen som er publisert i en egen rapport av mars 1978 fra fiskerikonsulenten i Øst-Norge, viste at de fleste vatna hadde tett aurebestand bestående vesentlig av småfisk. I Vågslivatn var det fisk av god kvalitet, og bestanden så ut til å være i god likevekt med næringsgrunnlaget. Fiskebestandene i de andre vatna viste tegn til overbefolkning (Løyningsvatn, Eivindbuvatn, Hyljelihylen) eller de hadde tydelig for stor bestand (Arbuvatn, Eikelihylen) i forhold til næringsgrunnlaget.

Kjela, Tyrvelibekken, Hestvollbekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken har alle betydning som gyte- og oppvekstområder for auren i vassdraget. Bekkene og elva tilfører også vannene store mengder organisk materiale, og dette er med på å opprettholde den nåværende produksjon av næringsdyr.

I tillegg til de fiskeribiologiske undersøkelser har NIVA foretatt undersøkelser i vassdraget.

Regulerings virkninger på fisken og fisket.

Overføringen av Kjela og de fire bekkene, med en reduksjon av vannføringen til det foreslåtte nivå på 2 m³/sek. om sommeren og 0,5 m³/sek. om vinteren ved Eikelihylen, vil redusere aurens gyte- og oppvekstmuligheter i vassdraget. I tillegg vil den totale produksjon av næringsdyr i vassdraget reduseres. Mulighetene for utøvelse av sportsfiske på de nedre elvestrekningene vil bli vesentlig begrenset, og fiskemulighetene vil bli totalt ødelagt på de øvre elvestrekningene. Disse uheldige virkninger av reguleringen forsterkes av de forbehold som søkeren tar til sitt forslag om minstevannføringer: «Når magasinene i Ståvatn og Kjelavatnet er tomme, er vanntilskuddet begrenset oppad av det naturlige tilløpet til inntaket. Fordi målestedet ligger langt fra tappestedet tillates at for liten tapping en dag oppveies av for stor tapping en annen dag.»

Muligheten for utøvelse av sportfiske står etter direktoratets oppfatning sentralt i denne saken. Vassdragets beliggenhet like ved E 76 og det faktum at det inneholder en ren aurebestand, gjør vassdraget svært attraktivt som sportsfiskeområde. I tillegg kommer at vassdraget har særlig stor verdi i et område hvor det fra før er foretatt store og omfattende vassdragsreguleringer. Dersom elvestrekningene mellom vatna får sterkt redusert vannføring vil denne sportsfiskeverdien bli vesentlig forringet idet sportsfiske i rennende vann er den mest attraktive delen av fritidsfisket. En naturlig pulsering i vannstanden er videre en viktig forutsetning for utøvelsen av sportsfiske.

Konklusjon.

Direktoratet vil primært tilrå at Tyrvelibekken, restfelt Kjela, Hestevollbekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken (Fossebekken) ikke blir overført.

Alternativt vil direktoratet tilrå følgende modifikasjoner til Statskraftverkenes søknad om justering av manøvreringsreglementet:

1. For å oppnå bedre kontroll med, og sikring av en minstevannføring også i vassdragets øvre deler må kontrollpunktet for vannføringsmålinger legges lenger oppstrøms, ved utløpet av Vesle Kjelavatn.
2. Minstevannføringen i Kjela elv ved utløpet av Vesle Kjelavatn skal være 2,0 m³/sek. i tiden fra vårflommen til 1. september, og 0,5 m³/sek. fra 15. september til vårflommen. I første halvdel av september avtar minstevannføringen jevnt fra 2,0 m³/sek. til 0,5 m³/sek. (Denne forholdsvis tidlige avtrapping fra sommervannføring til vintervannføring skal forhindre at auren gyter på steder som senere blir tørrlagt.)
3. Magasinene Kjelavatn og Ståvatn må manøvreres slik at man til enhver tid er sikret minstevannføring.

Manøvreringsreglementet tas opp til ny vurdering i 1984.»

Statens forurensningstilsyn (SFT) har gitt uttalelse i brev av 22. novem-

ber 1979. I brevet er innledningsvis gitt en beskrivelse av vassdraget m. v., der det bl. a. er pekt på at utbyggingen av Kjela kraftverk i en viss grad vil berøre hovedvassdraget også nedenfor Hyljelihylen, i og med at magasinkapasiteten øker og tilfeldig vasslipp (flomtap) derved blir redusert.

Videre heter det:

«Som tidligere nevnt er den elvestrekning som berøres mest ca. 14 km lang. Elvestrekningen omfatter flere vatn bl. a. Løyningvatn, Eivindbuvatn, Arbuvatn og Vågslivatn. Riksvei E-76 følger vassdraget på hele strekningen og det må nevnes at vassdraget i stor grad nyttes til fiske og rekreasjon.

Det er ca. 70 fastboende i nedbørfeltet til det berørte vassdragsavsnitt. Det er to hoteller, med vel 30 000 gjestedøgn i året, to campingplasser og ca. 100 hytter i området.

I tillegg er det noe jordbruk i nedbørfeltet. Nevnte bebyggelse og aktivitet medfører belastning på vassdraget i form av kloakkutslipp m. v.

Av hensyn til brukerinteressene i vassdraget og den registrerte forurensningsbelastning samt vassdragets tilstand har NIVA foreslått en minstevassføring på 2 m³/sek. i sommerhalvåret og ca. 1 m³/sek. i vinterhalvåret.

Det fremgår av dokumentene at det i denne sak har vært vanskelig å foreslå en endelig minstevassføring i Kjelavassdraget. Man er derfor enig om å få til en prøveordning som kan følges opp med en overvåking av vassdraget og etter 5 år tas opp til ny vurdering. SFT vil slutte seg til dette syn.

Under henvisning til det ovennevnte anser SFT det nødvendig at det fastsettes krav om minstevassføring i Kjelavassdraget. Av opplysningene fremgår at en vesentlig del av forurensningsbelastningen til vassdraget skjer til Vågslivatn. Vi vil derfor foreslå at krav om minstevassføring refereres til utløpet av Vågslivatn, hvor det oppgitte nedbørfelt er 34,8 km². Vassføringen bør ved dette punkt være minimum 2,0 m³/sek. i tiden fra 1. juni til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til 31. mai. I oktober avtar minstevassføringen jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek.

SFT anser det viktig ut fra forholdene i vassdraget at den nødvendige minstevassføring i vassdraget skjer ved at en tilstrekkelig del av nedbørfeltet blir unntatt fra regulering/utbygging. På denne måte vil man få en mer naturlig vassføringsvariasjon i det berørte vassdragsavsnitt, og i større grad enn ved slipp av vann opprettholde det naturlige biologiske system i vassdraget. Med en gjennomsnittlig avrenning på ca. 46 l/km²/sek. vil dette kreve et nedbørfelt på ca. 43,5 km². Det oppgitte nedbørfelt ved utløpet av Vågslivatn er 34,8 km². Unntas Tyrvelibekken fra regulering øker nedbørfeltet til 41,7 km² og gjennomsnittlig vassføring blir da ca. 1,9 m³/sek. For vinterhalvåret vil Q min. bli ca. 0,5 m³/sek. På dette grunnlag vil SFT foreslå at Tyrvelibekken unntas fra regulering. Ved dette oppnås også at Tyrvelibekkens nedre del ikke får sterkt redusert vassføring eller blir tørrlagt som planlagt. Dette har betydning i forurensningssammenheng da området ved Tyrvelibekken er tenkt utnyttet til fritidsaktiviteter m. v.

Slipp av vann for øvrig for å oppnå påbudt minstevassføring bør skje fra Kjelavatn. Det bør i den forbindelse stilles krav om at nødvendig vann må holdes tilbake i magasinet for slipp til minstevassføring.

For å kontrollere minstevassføringen bør det opprettes et nytt vannmerke i Kjelavassdraget. Vannmerket bør plasseres nedstrøms Tyrvelibekkens utløp i vassdraget.

Ut fra forurensningsforhold finner en ikke grunnlag for å kreve slipp av vann til Hestvollbekken, Skåfonnbekken eller Fossbekken. Vi har heller ikke grunnlag for å foreslå slipp av vann til Bora på strekningen fra Bordalsvatn til Venemodammen.

Nedstrøms overføringsstedet, Hyljelihylen, i Kjelavassdraget vil som nevnt forholdene i en viss grad bli berørt av nevnte utbygging.

Vi finner det likevel vanskelig å foreslå bestemte tiltak som f. eks. slipp av vann i forbindelse med denne reguleringssaken. Dette både fordi ovennevnte regulering i mindre grad berører det nedenforliggende område og fordi man i dette område nå er i ferd med å iverksette kloakkrensetiltak, og fordi undersøkelsesgrunnlaget for å foreslå tiltak synes for lite.

Det foreslås derfor at en oppfølgingsundersøkelse (overvåking) av Kjelavassdraget også bør omfatte området til og med Grungevatn, slik at det kan være mulig å komme tilbake til dette forholdet senere.

Til sist vil vi foreslå at det stilles krav om at regulanten skal bekoste en oppfølgingsundersøkelse av Kjelavassdraget.

Dette gjøres for at en skal kunne komme tilbake til saken om minstevassføring etter 1984. Overvåking av Kjelavassdraget til Grungevatn bør likevel fortsatt også utover dette tidspunkt.

Under henvisning til det ovennevnte og lov om vern mot vannforurensning §§ 4 og 10 vil vi foreslå at det settes følgende vilkår:

— Tyrvelibekken tillates ikke tatt inn på overføringstunnelen fra Bordalsvatn til Førsvatn.
— Minstevassføring i Kjelaelv ved utløpet av Vågslivatn skal være 2,0 m³/sek. i tiden fra 1. juni til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til 31. mai. I oktober avtar minstevassføringen jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek. Nødvendig vann tas fra inntaket i Kjela elv. Magasinene i Ståvatn og Kjelavatn reguleres slik at minstevassføringen kan opprettholdes.
— Det opprettes et nytt vannmerke i Kjelaelv. Plasseringen fastsettes av Vinje kommune i samråd med Vassdragsdirektoratet.
— De fastsatte minstevassføringer tas opp til ny vurdering etter 1984.
— Konsesjonæren skal etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelse bekoste utført overvåkingsundersøkelser i Kjelavassdraget på strekningen fra Kjelavatn til og med Grungevatn.»

Statskraftverkene har fått seg forelagt de innkomne uttalelsene og har i brev av 21. januar 1980 uttalt:

«Til følgende uttalelser har vi kommentarer:

1. Vinje formannskap sak 197/1979 31/5 -79 bilag:

a. Vinje kommune, teknisk etat 13/3 -79.
2. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF) 26/9 -79 bilag:
   a. DVF-Fiskerikonsulenten i Øst-Norge (DVF-Ø) 29/8 -79.
3. Statens forurensningstilsyn (SFT) 22/11 -79.
4. Haukeli/Edland Jeger og Fiskarforening 25/4 -79 bilag:
   a. DVF-Ø 13/11 -78
   b. DVF-Ø 30/11 -78.

I våre kommentarer henvises til ovenstående nummerering i parentes.

Manøvreringsreglement.
Her spriker uttalelsene. Vi foreslår at SFT's uttalelse brukes som utgangspunkt, men med overgang sommer-vinter slik som DVF angir av hensyn til gytingen. Dermed fås følgende endringer i punktene 1 f og 2 i manøvreringsreglementet fastlagt ved kgl. res. 26. juni 1964:

1 f) Fem inntak på overføringstunnelen fra Bordalsvatnet til Førsvatnet: Tyrvelibekken, restfelt Kjela, Hestevollbekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken (Fossebekken). Samlet nedbørfelt er 27,9 km². Inntaket av Tyrvelibekken (6,9 km²) skal dog utsettes inntil videre.

Tilføyes til 2) Minstevannføringen i Kjela elv ved utløpet av Vågslivatnet skal være 2,0 m³/sek. i tiden fra vårflommen til 1. september og 0,5 m³/sek. fra 15. september til vårflommen. I første halvdel av september avtar minstevannføringen jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek.

Nødvendig vanntilskudd tas fra inntaket i Kjela elv. Når magasinene i Ståvatnet og Kjelavatnet er tomme, er vanntilskuddet begrenset oppad av det naturlige tilløpet til inntaket. Fordi målestedet ligger langt fra tappestedet tillates at for liten tapping en dag oppveies av for stor tapping en annen dag.

Disse minstevannføringene gjelder inntil videre, og de revurederes i 1985.

Prøvetiden fram til 1985.
Kjela kraftverk er allerede satt i drift, og man bør ikke vente lenger på et midlertidig reglement. I prøvetiden fram til 1985 håper vi å komme fram til et endelig reglement.

Fisket (2 og 4).
Etter vår mening bør man først og fremst satse på kultiveringstiltak.

Tyrvelibekken.
Det an tenkes at man senere vil ønske å utnytte denne «småkraftkilden» helt eller delvis. Vi bør derfor legge forholdene til rette ved å beholde den juridiske tillatelsen, men utsette inntaket.

Med «delvis» menes alternativ hvor bare flommene utnyttes, for eksempel med inntaket åpent under vårflommen og stengt resten av året. Også andre unyttelsesmåter kan komme på tale.

Overvåkingsundersøkelser (3).
Vi minner om at denne saken kun gjelder vassdraget oppstrøms Hyljelihyl. For øvrig er vi enig i SFT's forslag til vilkår. NIVA har laget et programforslag, som vi har sendt SFT til uttalelse.

Vannmerke (3).
Dersom reglementforslaget blir vedtatt, vil vi opprette vannmerke ved utløpet av Vågslivatnet. Eventuelle andre vannmerker vil muligens bli opprettet i forbindelse med overvåkingsundersøkelsene, og vi må avvente det enedlig programmet.

Vi kan ikke forstå hvorfor det foreslås at k o m m u n e n skal fastsette plasseringen.

«Utløpet av Vågslivatnet» må ikke oppfattes bokstavelig. Målepunktet plasseres ut fra måletekniske hensyn, og vi vil be Hydrologisk avdeling befare når snøen er gått.

Valg av målepunkt (1 a og 2).
Energimessige hensyn tilsier at målepunktet velges slik at også restfeltet gir bidrag til minstevannføringen. Derfor mener vi det er galt å sette kravet helt oppe ved inntaket i hovedelva. Den øverste km, fra inntaket til samløpet med bekken fra Krekledyrskardet, bør betraktes som «tørrlagt» og aksepteres som dette. Denne lille delen av vassdraget er den vanskeligst tilgjengelige. Ved å avskrive den, innvinnes en betydelig energiressurs.

Vinje kommune (1 a).
Mesteparten av uttalelsen fra teknisk etat kom allerede i brev av 15. desember 1978 og ble kommentert av oss i SBG-notat av 9. januar 1979, se søknaden.

Her kommenteres bare den del av uttalelsen som er tilføyet senere.

Vedlagt følger kopier av vårt brev av 10. mai 1979 til statsmeteorolog Boe og hans svarbrev av 14. juni 1979. Overskjønnet ble avhjemlet 31. mai 1979. Man kom til at veksten blir forsinket ett døgn langs Tveitevatnet og Grungevatnet og 2½ døgn ved Mosvatnet (Byrte). Dette gjelder endringen fra naturlig vårflom til dagens restvannføring, hvilket er en betydelig endring.

Fraføring av de omstridte bekkene er i sammenligning en langt mindre endring. Selv om ovenstående konklusjoner ikke uten videre kan overføres til Vågslid, mener vi derfor at de omstridte bekkene betyr lite for veksten.

Tapt energi.
Hydrologisk underlag er angitt i SBG-notat av 24. mai 1978, revidert 17. oktober 1978. Ovenstående foreslåtte reglementsendring gir en vannslipping på 3,5 mill. m³/år og hertil kommer Tyrvelibekken med 10,0 mill. m³/år. Tilsammen blir energitapet 5,7 GWh/år. Verdien av denne energien er høy fordi Kjela har rikelige magasiner.

Hvis Tyrvelibekken tas inn i tunnelen, blir vannslippingen 4,5 mill. m³/år, det vil si 1,9 GWh/år.

Overgang sommer-vinter.
Her er det uoverensstemmelse mellom DVF og SFT. I vårt reglementsforslag har vi fulgt DVF, men om man heller vil bruke SFT's forslag, har vi ingen innvendinger. SFT's «høst» er i oktober og ville medføre at ovenstående energitap øker til henholdsvis 6,5 og 2,8 GWh/år.»

H o v e d s t y r e t vil bemerke:

Ved kongelig resolusjon 26. juni 1964 ble det fastsatt reguleringsbestemmelser for yt-

terligere statsregulering av Tokke-Vinjevassdraget. I bestemmelsene inngikk bl. a. inntak av 7 bekker med et samlet nedbørfelt på 29,9 km² for overføring til Førsvatn i forbindelse med utbygging av Tokke 4, som senere har fått betegnelsen Kjela kraftverk. Manøvreringsreglementet, fastsatt samme dag, har ingen bestemmelser om minstevassføringer i Kjelavassdraget.

Byggingen av Kjela kraftverk ble lenge stilt i bero, bl. a. ut fra økonomiske vurderinger, og gjennomføringen ble først aktuell i 1975. Reguleringene i øvre del av vassdraget med magasiner i Kjelavatn og Ulevåvatn/Ståvatn var imidlertid utført allerede i 1959—60 i henhold til reguleringsbestemmelser fra 1957—58.

Fra lokalt hold i Vinje kommune ble det i 1971 tatt til orde for en mer lempelig utbygging av Kjela kraftverk, og i møte 14. august 1971 vedtok Vinje formannskap å be NVE om å spare bekkene på vestsiden av vassdraget. Senere har kommunen reist krav om at også Tyrvelibekken på østsiden av vassdraget må tas ut av planen. Videre kreves opprettholdt minstevassføringer i elva.

Stortingets industrikomité som ble gjort kjent med kravet, bad i forbindelse med budsjettbehandlingen vedrørende Kjela kraftverk i 1975 NVE og departementet legge vekt på å finne fram til tilfredsstillende løsninger for Vinje kommune, selv om dette skulle innebære en noe dårligere utbyggingsplan.

Etter dette gjorde Statskraftverkene det klart at inntak av to av de minste bekkene i alle tilfelle bør sløyfes, fordi disse inntakene i økonomisk henseende har vist seg å være ugunstigere enn tidligere antatt. Nedbørsfeltene som derved utelates, utgjør ca. 2 km². For øvrig mente Statskraftverkene at utbyggingsplanen burde opprettholdes, men anbefalte minstevassføringer, målt ved Eikelihylen, ca. 1 km ovenfor avløpstunnelen fra Kjela kraftverk. Om sommeren ble tilrådet 2 m³/sek., om vinteren 0,5 m³/sek. Nærmest subsidiært ble videre antydet at det ved et kontrollpunkt ved Løyningsvatn kunne holdes 0,5 m³/sek. om sommeren og 0,1 m³/sek. om vinteren.

Vinje kommunes krav til minstevassføring er stort sett sammenfallende med Statskraftverkenes forslag om sommeren, — resten av året kreves 1 m³/sek. Dessuten krever kommunen minstevassføring også for øvre del av elvestrekningen, med referanse til målepunkt i Vesle Kjelavatn eller Løyningsvatn. Omfanget av kravet er ikke nærmere spesifisert, men foreslått overlatt til NIVA og DVF å fastlegge etter forutgående prøveslipping.

Disse to organer har etter 1976 foretatt undersøkelser i vassdraget med utgangspunkt i Stortingskomitéens uttalelse og har lagt fram utredninger som konkluderer med forslag om tiltak i store trekk på linje med Vinje kommunes krav.

SFT har ansett det nødvendig å beholde Tyrvelibekkens vassføring uavkortet i vassdraget, mens de øvrige bekkene kan tas inn på overføringstunnelen Bordalsvatn—Førsvatn. Som minstevassføringer sommer og vinter foreslår SFT henholdsvis 2,0 m³/sek. og 0,5 m³/sek. — altså samme størrelser som Statskraftverkene — men med den forskjell at referansepunktet flyttes fra Eikelihylen til det ovenforliggende Vågslivatn, der restfeltet er ca. 20 km² mindre.

Såvel Statskraftverkene som alle lokale og sentrale instanser som har uttalt seg, har gitt klart uttrykk for at de tappebestemmelser som nå skal faststettes, bør være midlertidige og at de skal tas opp til ny vurdering etter 5 år.

Hovedstyrets vurdering:

Ovenfor er gjengitt industrikomitéens anmodning til bl. a. NVE om å finne fram til en tilfredsstillende løsning for Vinje kommune. Hovedstyret er i tvil om hva komitéen legger i denne anmodningen. Man finner det ikke naturlig at komitéen har tenkt seg en fullstendig revurdering av de reguleringsbestemmelser som ble fastsatt for Kjela kraftverk så sent som i 1964, men antar at de miljøproblem som er nevnt er slike som i første rekke har sammenheng med loven om vern mot vannforurensing som kom i 1970. Derimot er det ikke tvil om hva Vinje krever: Sløyfing av alle bekkeinntak på driftstunnelen for Kjela kraftverk + garantert minstevassføring både i Kjela og videre nedover hele Tokke-Vinjevassdraget.

Hovedstyret oppfatter vassdragsreguleringslovens bestemmelser slik at statsreguleringer i alt vesentlig skal vurderes og behandles på tilsvarende måte som andre reguleringer jfr. således lovens §§ 5 og 22, og betrakter denne sak som en prinsippsak. Den saksbehandling som er vanlig i dag med fastsetting av f. eks. minstevassføringer ut fra hensynet til almene interesser, ut fra den nye forurensningsloven eller ut fra brukerinteresser i et bredere spektrum er av forholdsvis ny dato. Ut fra Hovedstyrets syn er det et klart behov for revurdering av konsesjonsvilkårene inklusive behov for pålegg om minstevassføring i en lang rekke av eldre konsesjoner. En imøtekommelse av kravene i denne saken vil der-

for få vidtgående konsekvenser. Det synes naturlig at magasinkommunene ved andre statsreguleringer (som f. eks. Nore, Aura, Røssåga, Innset, Rana) melder lignende krav som Vinje har fremmet. Og etter Hovedstyrets syn bør kommuner med private eller kommunale reguleringer behandles på samme måte som statsreguleringskommuner, hvis lovreglene gir høve til det.

Hovedstyret mener at en i mange tilfeller må akseptere generelle almene interesser av at det finnes vatn i elvene. Slike interesser er særlig knyttet til visuelle og følelsesmessige forhold. De har ofte sammenheng med friluftsliv i vid betydning av ordet. Ellers er det klart at interesser i forbindelse med friluftsliv i mange situasjoner opptrer på linje med andre brukerinteresser som f. eks. jordbruksvatning, resipientforhold osv. Terskelprosjektet har bl. a. vist at minstevassføring kombinert med terskelbygging kan ha meget stor og positiv betydning for de biologiske forholdene i regulerte vassdrag. Det har også vist at selv små sidebekker som holdes utenom reguleringer kan ha stor betydning for gyteforholdene og dermed for rekruttering av fisk i vassdraget.

Vinje kommunes ønsker om at det ut fra forurensningshensyn må foretas mulige endringer i tidligere konsederte og etablerte forhold i vassdragene må vurderes i relasjon til de fastsatte reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement og den seinere vedtatte lov av 26. juni 1970 om vern mot vannforurensning.

Eventuelle endringer av tidligere fastsatte konsesjonsvilkår av hensyn til almene interesser reiser spørsmål om rett og anledning for konsesjonsmyndighetene til å gjøre dette uten å komme i konflikt med grunnlovens § 97 og den alminnelige rettsbeskyttelsen en konsesjonær har mot ny og skjerpet lovgivning innen det området det gjelder.

Når slike spørsmål reises i tilknytning til en statsregulering vil eventuelle innvendinger på rettslig grunnlag ha mindre vekt. Staten må kunne pålegge seg selv endrede og skjerpede vilkår så langt dette skjer i almenhetens interesse og kan gjennomføres uten skadevirkninger for andre rettsbeskyttede interesser.

For andre konsesjonærer vil spørsmålet stille seg annereledes. Det har tidligere i stor utstrekning vært gjort gjeldende at en konsesjon er å betrakte som en avtale mellom staten og konsesjonæren og derfor ikke ensidig kan endres av den ene av partene uten den annens samtykke. Det må også antas at en innehaver av offentlig bevilling er ganske godt beskyttet mot at forvaltningen tar fra ham bevillingen. Men noen særlig beskyttelse mot ny lovgivning er det derimot normalt ikke. Hovedstyret finner imidlertid ikke å ville gå nærmere inn på dette forhold i den foreliggende saken. I stedet vil man komme tilbake til spørsmålet i en annen sak — trolig allerede kommende høst — der problemstillingen er mer aktuell, ettersom det der dreier seg om en regulering med kommunale og private deltagere.

Ut fra det som tidligere er sagt om industrikomitéens anmodning, finner Hovedstyret det videre riktig å begrense saken til i denne omgang bare å gjelde Kjela-området.

Ellers slutter Hovedstyret seg til det syn som deles av alle instanser i saken, nemlig at de tappebestemmelser som nå skal fastsettes, bør være midlertidige og gjelde i 5 år. Særlig vil man peke på at det i løpet av denne perioden utvilsomt vil innvinnes erfaringer bl. a. vedrørende minstevassføringene som gjør det mulig å uttale seg med større sikkerhet når endelig eller mer permanent reglement skal utformes.

I denne prøveperioden vil Hovedstyret anbefale at den øverste av de aktuelle bekkene, Hestevollbekken, tas ut inntil videre. På den måten vil det også på den øvre strekningen fra og med Løyningsvatnet bli et visst tilskudd av vatn der tilløpet følger naturlige variasjoner.

SFT har gått inn for at Tyrvelibekken holdes utenom utbyggingen, — ut fra denne bekkens betydning i resipientsammenheng, ettersom området ved nedre del av bekken er planlagt utnyttet til fritidsaktiviteter bl. a. med skisenter. Hovedstyret vil likevel hevde at det såvel for Tyrvelibekken separat som for vassdraget som helhet ville være en bedre løsning at det vesentlige av de forurensningene som måtte oppstå ved bekkens nedre del ble pumpet inn på tunnelen Bordalsvatn—Førsvatn. På den måten ville man oppnå en langt bedre fortynning enn hva som kan påregnes i eget vassdrag.

Da Hovedstyret som tidligere nevnt går inn for at reglementet bare skal gjelde midlertidig, vil Hovedstyret foreslå at også Tyrvelibekken får renne fritt inntil videre.

Hovedstyret vil anbefale at det i gjeldende reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement foretas de endringer og tilføyelser som framgår av vedlagte utkast. Utkastet følger i hovedsak SFT's opplegg, men avviker likevel i betydelig grad fra den formulering SFT har benyttet.

Til de forskjellige punktene i utkastet har man følgende kommentarer:

Overvåkingsundersøkelser (post I, 22).

SFT har foreslått at det skal foretas overvåkingsundersøkelser på strekningen fra Kjelavatn til og med Grungevatn.

Strekningen nedenfor Hyljelihylen er forlengst tørrlagt gjennom mesteparten av året ved at vassdraget er overført til Bora ved Venemo. Bare under flomsituasjoner der vassføringen overstiger overføringstunnelens kapasitet, går det rent sporadisk vatn i elveleiet. Etter at tilleggsreguleringen i Førsvatn er ferdig, vil riktignok enkelte slike flommer bli redusert eller helt bortfalle, men Hovedstyret anser likevel denne nedre strekningen for å bli så ubetydelig påvirket av Kjelautbyggingen at man ikke kan tilrå tatt inn bestemmelser om overvåkingsundersøkelser lenger ned enn til Hyljelihylen.

Overføring til Førsvatn (reglementets post 1 f).

SFT har foreslått at det i vilkårs form skal framgå at Tyrvelibekken i k k e skal overføres. Som nevnt ovenfor mener Hovedstyret at den beste løsning av et mulig framtidig forurensningsproblem i Tyrveliområdet vil være å ta bekken inn på tunnelen og samtidig pumpe kloakkavløpet inn. Så lenge reglementet er ment å gjelde bare foreløpig, finner man det mest hensiktsmessig at det i ordlyden presiseres at Tyrvelibekken inntil videre ikke tas inn. Tilsvarende gjelder også for Hestevollbekken. Når endelig vedtak så skal fattes, vil det også for så vidt angår reglementsutformingen måtte klargjøres om bekkene skal tas ut av planen eller om innføringen skal settes i verk.

Minstevassføringer (post 2).

Hovedstyrets utkast er i samsvar med SFT's, både når det gjelder vassføringer og referansepunkt. Man har imidlertid utelatt en passus om at nødvendig vatn skal tas fra inntaket i Kjela elv og at magasinene i Ståvatn og Kjelavatn skal reguleres slik at minstevassføringen kan opprettholdes. Denne passus er etter Hovedstyrets syn overflødig. Når det som her ubetinget pålegges minstevassføringer nedenfor et reguleringsmagasin, er det regulantens plikt å reservere så mye av magasinet til dette formål at pålegget kan bli etterlevet.

Når det gjelder tidspunktet for overgang fra vinter- til sommertapping, slutter Hovedstyret seg til Statskraftverkenes forslag som man finner naturlig og nærliggende, — nemlig at overgangen ikke fastlåses til en bestemt dato, men at den følger vårflommen. De fiskesakkyndige har også sluttet seg til dette forslaget, mens SFT uten nærmere begrunnelse holder fast ved 1. juni, en dato som NIVA antydet før Statskraftverkenes endelige utredninger forelå.

For ordens skyld vil man presisere at spørsmålet er av helt underordnet betydning i produksjonssammenheng.

For overgangstidspunktet om høsten finnes ikke noe tilsvarende naturlig kriterium som vårflommen. DVF som i sin konklusjon subsidiært har foreslått minstevassføringene referert til utløpet av Vesle Kjelavatn, har ønsket nedtrapping allerede i første halvdel av september for å hindre gyting på steder som senere blir tørrlagt.

Hovedstyret finner likevel å måtte tillegge den forurensningsmessige siden større vekt og har valgt å følge SFT's forslag, slik at man får en jevn overgang fra 2,0 m³/sek. til 0,5 m³/sek. i løpet av oktober måned.

Øvrige bemerkninger.

SFT har fremmet forslag om opprettelse av et nytt vassmerke i Kjelaelv, men det går ikke fram hvilket formål dette nye merket skulle ha.

Hovedstyret er klar over at det i Vågslivatn i alle tilfelle må opprettes et nytt vassmerke (eventuelt med limnigrafarrangement e. l.) for kontroll av de minstevassføringer som er foreslått pålagt. Dersom ytterligere observasjonssteder blir nødvendige under de foreslåtte overvåkingsundersøkelsene, går man videre ut fra at vassmerker opprettes selv om ikke dette konkret går fram av pålegg i reguleringsbestemmelser eller manøvreringsreglement.

For øvrig finner ikke Hovedstyret grunn til å foreslå noe ekstra kontrollpunkt i øvre del av vassdraget når hovedreferansepunktet blir flyttet fra Eikelihylen til Vågslivatn og så lenge Hestevollbekken får renne fritt.

Som nevnt tidligere forutsetter Hovedstyret at det i denne omgang bare fastsettes et midlertidig reglement. Av denne grunn har man ikke funnet det nødvendig å gå inn på de produksjonstap som uten videre vil bli følgen hvis bekker holdes utenfor og minstevassføringer blir pålagt. Man vil likevel avslutningsvis antyde hvilke kraftmengder det her dreier seg om.

Dersom Tyrvelibekken og Hestevollbekken holdes utenfor og minstevassføringer slippes etter Hovedstyrets forslag, vil kraftproduksjonen bli redusert med ca. 12,3 GWh i forhold til kraftverksdrift uten restriksjoner. Av dette utgjør de to bekkene netto nær 9,5 GWh.

Som tidligere nevnt har Hovedstyret ment at den foreliggende saken må begrenses til bare å gjelde Kjelavassdraget. Skal Vinje kommunes krav om videreføring av minste-

vassføringer forbi Hyljelihyl tas til følge, vil dette få virkninger både for Vinje og Tokke-kraftverker.

Hovedstyrets forslag til minstevassføringer ved Vågslivatn utgjør ca. 33 mill. m^3 på årsbasis. Dette tilsvarer i Vinje kraftverk ca. 18 GWh, i Tokke ca. 31 GWh, i alt 49 GWh. Vinje kommunes krav til minstevassføring overstiger Hovedstyrets forslag og utgjør ca. 43 mill. m^3 pr. år. Legges dette tall til grunn, vil produksjonstapet i Vinje kraftverk bli ca. 23 GWh, i Tokke ca. 40 GWh, i alt 63 GWh.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møter 18. februar, 16. juni og 30. juni 1980.

Vedlagt forslag til endring av reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement for statsregulering av Tokke-Vinjevassdraget, fastsatt ved kgl. res. 26. juni 1964.

Reguleringsbestemmelsene, ny post I, 22:

«Reguleringsanleggenes eier skal etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelse bekoste overvåkningsundersøkelser i Kjelavassdraget på strekningen fra Kjelavatn til og med Hyljelihylen.»

Manøvreringsreglementet:

Pkt. 1, f endres til:

«Inntak for overføring til Førsvatn.

Avløpet fra Tyrvelibekken, restfelt Kjela, Hestevollbekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken (Fossebekken) med et samlet nedbørsfelt på 27,9 km^2, tas inn på tunnelen fra Bordalsvatn og overføres til Førsvatn. Inntaket av Tyrvelibekken (6,9 km^2) og Hestevollbekken (8,0 km^2) skal dog utsettes inntil videre.»

Pkt. 2 gis følgende tillegg:

«Minstevassføring i Kjelaelv ved utløpet av Vågslivatn skal være 2,0 m^3/sek i tiden fra vårflommen til 30. september og 0,5 m^3/sek fra 1. november til vårflommen. I oktober avtar minstevassførdingen jevnt fra 2,0 til 0,5 m^3/sek.

Bestemmelsene om minstevassføring kan tas opp til ny vurdering etter 5 års driftstid.»

Følgende har Telemark fylkeskommune uttalt i brev av 27. august 1980:

«Av NVE's hovedstyres innstilling av 10. juli 1980 vedrørende ovenstående framgår det at det ikkt er tatt hensyn til uttalelsene fra de lokale instanser (grunneierlaget, kommunen og fylkeskommunen), og som fylkesmannen i Telemark har sluttet seg til. Det framgår ikke noe av Hovedstyrets innstilling som tilsier at en fra Telemark fylkeskommunes side skulle ha annet syn enn det som framgår av fylkesutvalgets vedtak av 31. mai 1979.

Jeg viser til dette vedtak.»

Telemark fylkesutvalg gjorde slikt samrøystes vedtak i sak nr. 197/1979 i møte 31. mai 1979:

«Fylkesutvalet stør framlegget frå Vinje formannskap, og rår til at kommunens og grunneigaranes syn på endringane i manøvreringsreglementet vert godtekne.»

I skriv av 9. september 1980 har Vinje kommune uttalte følgende:

«Vedlegg:
1. Utskrift i sak 357/80 frå Vinje formannskap.
2. Protokoll.
3. Framlegg til uttale frå Vinje kommune.

Innstilling frå Hovudstyret i NVE til Olje- og energidepartementet vert vedlagt sakskartet ved utsending.

Tilrådin: Framlegg til uttale frå utvalet vert vedteke.

Representanten Hallstein Kroken gjorde framlegg om at Vinje kommune slutta seg til NVE's framlegg til endring av manøvreringsreglementet. Dette framlegget fall mot 4 røyster.

Vedtak: Samrøystes:

Tilrådinga frå formannskapet vert vedtekee med nokre få rettingar og tillegg, fremja av teknisk sjef, og innarbeidd i uttala.»

Vedlegg 1, sak 384/80.

UTSKRIFT

or møteboka til Vinje formannskap i møte den 7. august 1980.

F-sak 357/80 A/ 551. Oppretting av utval. Uttale til innstilling frå Hovudstyret i NVE vedkomande revurdering av manøvreringsreglement for Kjelavassdraget.

Vedlegg: 1. Brev til medlemmer, datert 23. juli 1980.

Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen fekk konsesjon for utbygging av Kjelavassdraget i 1957. Dei tre magasina blei etablert 1959/60, medan arbeidet med overføringstunnelen vart utsett og byrja på i 1976.

Ved Industrikomitéens handsaming av budsjettet i 1975, blei Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen og departementet oppfordra til «å finne fram til fullnøyande løysingar på dei problem Vinje kommune peika på, sjølv om det skulle bety at ein måtte akseptere ei dårlegare løysing når det galt utbyggingen av Kjela kraftverk enn den dei någjeldande planar representerar».

Det er særleg at bestemmelsar om minstevassføring manglar i konsesjonsvilkåra for Tokke-utbygginga, og dei store problem kraftutbygging har påført kommunen i miljøsamanheng som ligg bak oppfordringa frå Industrikomitéen.

Hovudstyret i NVE har handsama saka og gjeve ei innstilling overfor Olje- og energidepartementet. Departementet har sendt denne innstillinga til kommunen til uttale. Uttalefrist er sett til 15. september 1980.

Merknader frå sakshandsamar:
Dette er ei viktig sak for Vinje kommune i miljøsamanheng. Dei økonomiske konsekvensar for kommunen reknar ein ikkje med vil bli vesentlege ved egentuelle endringar frå NVE for å redusere dei miljømessige skader. Tidlegare gjevne konsesjonar kan verke urimelege på bakgrunn av dei krav som vert stilte i dag. Då prisen på elektrisk kraft er vesentleg auka i dei seinare åra, med etterfølgjande auka lønsemd for kraftprodusenten, vil det ikkje verke urimeleg at NVE godtek endringar i konsesjonsvilkåra for å avhjelpe dei miljømessige skader for kommunen.
Eg kan ikkje sjå at Hovudstyret i NVE i sin innstilling har teke Industrikomitéens oppfordring til følgje.
Med desse førebels notatane rår eg formannskapet til å gjera følgjande

v e d t a k :

1. Med føremål å gje ei tilråding til formannskapet til uttale vedkomande innstilling til Olje- og energidepartementet frå Hovudstyret i Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen vedkomande revurdering av manøvreringsreglementet for Kjelavassdraget, vert oppretta eit utval på 7 medlemmer.
   Frist vert sett til 1. september 1980.
2. Som medlemmer vert valde: Ordførar, varaordførar og formann i friluftsnemnd, viltnemnd, fjellstyre, jordstyret og bygningsråd.
   F-sak 357/80. Oppretting av utval. A-551.
2. Utvalet vel sjølv sin formann.
   Sekretariatet vert lagt til teknisk etat.

Sakshandsamar: Kontorsjef Magne Johan Bjørk.

Vedtak: Samrøystes:
Framlegg frå sakshandsamar vert vedteke med slik endring at vedtaket vert sålydande:

1. Med føremål å gje ei tilråding til formannskapet til uttale vedkomande innstilling til Olje- og energidepartementet frå Hovudstyret i Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen, vedkomande revurdering av manøvreringsreglementet for Kjelavassdraget, vert oppretta eit utval på 8 medlemmer.
   Frist vert sett til 1. september 1980.
2. Som medlemmer vert valde:
   Varaordførar, formann i friluftsnemnda, viltnemnda, fjellstyret, innlandsfiskenemnda, skogrådet, bygnnigsrådet og Vågslid grunneigarlag.

Vedlegg 2, sak 384/80.

PROTOKOLL

frå møte 13. august 1980 og 20. august 1980 i utvalet med mandat å gje tilråding til formannskap og kommunestyre vedrørande endring ireguleringsbestemmelsar og manøvreringsreglement for Kjela Kraftverk.

Tilstades ved møte 13. august 1980:

Varaordfører Olav Nystog.
Formann i Vinje Viltnemnd Olav Vesaas.
Formann i Vinje Jordstyre Johan Vaa.
Formann i Vinje Skogråd Olav B. Tveito.
Formann i Vinje Fjellstyre Olav Nordgarden.
Formann i Vinje Friluftsnemnd Bjørg Krossbakken.

Dessutan møtte kontorsjef Magne Johan Bjørk og teknisk sjef Gisle Mjaugedal.

Jordstyreformann Johan Vaa blei av utvalet beden om å delta i både dette og seinare møte.
Tilstades ved møte 20 .august 1980, i tillegg til ovannemnde:

Formann i Vinje Bygningsråd Kåre Wrålid.
Formann i Vågslid Grunneigarlag Ivar Kåsa.

Dessutan møtte ordførar Aslak O. Versto.

Sak 1 — *Konstituering.*
Kontorsjef Bjørk opna møtet og ynskte velkomen. Utvalet hadde ingen merknader til innkallinga eller mandatet.
Som formann blei vald varaordførar Olav Nystog. Han overtok deretter leiinga av møtet.

Sak 2 — *Tilråding frå utvalet.*
Framlegg til uttale utarbeidd av teknisk sjef blei tilrådd vedteken med eindel mindre redaksjonelle endringar.

Avslutning.
Utvalet ser etter dette sitt arbeid som avslutta. Formannen takka medlemane for oppmøtet.
Formannen i Vinje Innlandsfiskenemnd Paal Wendelbo har seinare slutta seg til tilrådinga. Protokoll opplesen og vedteken.

KJELA KRAFTVERK

Revurdering av manøvreringsreglementet.
Uttale frå Vinje kommune til brev av 18. juli 1980 frå Olje- og energidepartementet, vedlagt innstilling av 10. juli 1980 frå NVE — Hovudstyret.

1. *Bakgrunn.*
1.1. I Vinje kommune er det gjennomført ei omfattande kraftutbygging med Tokkeanlegga. Dette skjedde i ei tid då ein ikkje tenkte på dei skadeverknader som ville oppstå. Fleirbruksplan og minstevassføringar var ukjende omgrep. Det er omfattande negative sider som fylgjer med dette, med tørrlagde elvefar, vanskar med vassforsyning og resipientproblem, øydelagde fiske og klimaendringar.
1.2. Konsesjonane for regulering og utbygging av Kjela Kraftverk skriv seg frå 1957, 1958, 1960 og 1964. Ved den siste konsesjonen i 1964 blei 6 bekkar og restfelt Kjela teke med i reguleringa. Ein var i den tid ikkje tilstrekkeleg merksam på skadeverknadene, og utbygginga syntes uaktuell. Det blei ikkje fastlagd noko minstevassføring. Men ein fekk røynsle med dette etter kvart.
Konsesjonane er no altså frå 16 til 23 år gamle. Mykje vatn har sidan den tid runne i havet, og synet på vassdragsutbyggingar endra seg, bortsett då frå NVE sitt syn i denne saka.
1.3. I 1975 var det blitt lønsamt, både pga. energiprisane, og fordi det har visa seg å vera minst 40 pst. større vassmengder enn fyrst rekna med.

2. *Krav om revurdering av konsesjonane.*

2.1. Alt i 1971 tok Vågslid Grunneigarlag opp saka, med krav om å halde dei 6 bekkane + restfelt Kjela utanfor reguleringa.

Vinje formannskap, Fylkesmannen i Telemark og Norges Naturvernforbund støtta dette, men NVE avslo å revurdere planane.

2.2. I møte med NVE—Statskraftverka 12. september 1975 fremja Vinje kommune på nytt krav om revurdering av konsesjonane, m. a. med tanke på minstevassføring. Kravet blei avvisa med fylgjande: «Vi tar rubb og rake.» Me blei også nekta å få planane for kraftverket utlevera.

Vinje kommune utarbeidde eit notat om saka, datert 3. oktober 1975.

Hovudpunkta i notatet er:

— Det er rimeleg å få revurdera så gamle konsesjonar og utbyggingsplanar det her gjeld, heilt tilbake til 1957.
— Ei utbygging i 1975 må skje etter dei krav ein no set til minstevassføring, fleirbruksplan m. v.
— Hydrologiske målingar har visa at vassføringa er 40 pst. større enn opprinneleg rekna med.

Notatet konkluderar med fylgjande krav:

1. Fagleg økologisk og miljømessig vurdering av vvassdraget slik at det kan takast nødvendige omsyn til desse spørsmål i samband med kraftutbygginga.
2. Fastlegge nødvendig minstevassføring i vassdraget for å oppretthalde tilstrekkeleg kvalitet på vatnet for framtida.
3. Dei 6 bekkane bør utelatast frå utbygginga, og tene som heilt eller delvis bidrag til minstevassføringa.

Dette notatet låg til grunn for møte i NVE 16. oktober 1975 med leiinga i Vassdragsdirektoratet og Statskraftverka der også Miljøverndepartementet, DVF-Ø, NIVA, Norges Naturvernforbund og Vinje kommune var representera. Våre krav blei også her like kontant avvisa. Slike undersøkingar ville bety «kroken på døra» for kraftverket — ifylgje NVE—Statskraftverka.

2.3. Med brev av 20. oktober 1975 tok Vinje kommune ved h.r. advokat Ingolf Vislie opp saka med Miljøverndepartementet, med spørsmål om å få vurdera utbygginga i medhald av Lov om vern mot vannforurensing av 26. juni 1970.

Miljøverndepartementet sende 30. oktober 1975 brev til Industridepartementet og ba om opplysningar i saka. Miljøverndepartementet skriv at ein foreløpig er komen til at dei synspunkt som er anført av Vinje kommune talar for handsaming etter vannvernlova.

I telefon 28. februar 1977 purra kommunen på endeleg svar frå Miljøverndepartementet. Me fekk opplyst at det truleg ikkje kom noko slikt svar, dei meinte det ville vera best å ordne saka «i minneleghet».

Me må spørje om Vannvernlova ikkje gjeld for NVE og norske styresmakter.

2.4. Vårt notat av 3. oktober 1975 blei så lagt fram for Stortingets Industrikomité i møte 5. november 1975.

Industrikomitéen — og seinare eit samrøystes Storting — gjorde fylgjande vedtak (Budsjett-innst. S. nr. 8 (1975—76), side 17 ((understreking av oss):

> Komitéen er i tilknytning til post 35—4 Kjela Kraftverk ((Tokke 4) vorte gjort merksam på at Vinje kommune har vendt seg til NVE og bedt om at det vert gjennomført ei fornya vurdering av dei føreliggande planer for utbygging av dette kraftverket før anlegget vert sett i drift på ein slik måte at det vert bunde til dei någjeldande planer. Bakgrunnen for kommunen sitt initiativ er ønsket om å få vurdert muligheten av å få fastlagt ei minstevassføring i den del av vassdraga det her gjeld, eventuelt ved å halde 6 nærare nemnde bekkar utanom utbyggingа. Komitéen er klår over at det er gjeve konsesjon på utbygging av Kjela Kraftverk etter dei planar som no ligg føre. Komitéen er og klår over at det i konsesjonsvilkåra for Tokke-utbygginga ikkje vart teke med bestemmelser om minstevassføring og at dette har skapt betydelege problem i kommunen mellom anna i miljøsamanheng. Komitéen vil rå til at ein høveleg institusjon, t. d. NIVA får i oppdrag å vurdere desse problema og at denne vurderinga blir gjennomført så raskt at ikkje igangsettinga av anlegget vert unødig senka. Komitéen vil og gjeva uttrykk for at det frå NVE og departementet si side bør leggjast vekt på å finna fram til fullnøyande løysingar på dei problem Vinje kommune har peika på, sjølv om det skulle bety at ein måtte akseptere ei noko dårlegare løysing når det gjeld utbygginga av Kjela Kraftverk enn den dei någjeldande planar representerar.

Vinje kommune syntes med dette å ha fått gjennomslag for sine krav.

2.5. I Hovudstyrets innstilling av 10. juli 1980 (side 36) står:

> Hovedstyret er i tvil om hva komitéen legger i denne anmodningen. Man finner det ikke naturlig at komitéen har tenkt seg en fullstendig revurdering av de reguleringsbestemmelser som ble fastsatt for Kjela Kraftverk så sent som i 1964, men antar at de miljøproblem som er nevnt er slike som i første rekke har sammenheng med loven om vern mot vannforurensing som kom i 1970. Derimot er det ikke tvil om hva Vinje krever: Sløyfing av alle bekkeinntak på driftstunnelen for Kjela Kraftverk + garantert minstevassføring både i Kjela og videre nedover hele Tokke—Vinje-vassdraget.

Til ein slik tvil er det å sei at Stortingets Industrikomité som grunnlag for sitt vedtak hadde Vinje kommunes notat av 3. oktober 1975. Me må sei oss heilt usamde i Hovudstyrets tolking av Stortingets vedtak. Denne tolkinga saman med Hovudstyrets innstilling elles — gjer at Vinje kommune no må krevje saka lagt fram for Stortinget på nytt. Me kan

ikkje finne oss i ei slik handsaming frå eit statleg organ. Det må her vera lov å nemne at Vinje kommune har sterkt bidrege til storsamfunnets beste, gjennom ei hardhendt utbygging av Vinje—Tokkevassdraga, utan ein drope i minstevassføring. Vårt nøysame krav om dette øvst i vassdraget, må no takast omsyn til. Det er støtta av alle faglege og politiske organ. NVE er åleine i sitt syn.

3. *Rapportane frå faginstansane Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA) og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk ved fiskerikonsulenten i Øst-Norge (DVF-Ø).*

NIVA har lagt fram sitt arbeid i rapport, datera 28. mars 1978 og notat av 9. juni 1978. Likeeins DVF-Ø med rapport av 3. mars 1978.

Hovudkonklusjonen i NIVA og DVF-Ø's rapportar er:

3.1. Minstevassføring vil sikre allsidig bruk av vassdraget, m. a. sikre rekreasjonsverdien ved at vassdraget ikkje blir tørrlagt, sikre at botnarealet for produksjon av næringsdyr til fisk blir oppretthalde, sikre resipienttilhøva, sikre bakteriologisk tilfredsstillande vatn.

3.2. Minstevassføring skjer best ved å halde delar av nedbørsfeltet utanfor regulering. M. a. derfor bør a l l e bekkane sparast. Dette har betydning for heile vassdraget, ved at ein då — rett nok i liten målestokk — får naturlege variasjonar med m. a. vårflaum. Dette har også stor betydning for at ikkje isløysinga og dermed våren skal bli urimeleg seinka i dette høgfjellsområdet. Me visar i den samanheng til uttale frå statsmeteorolog Carl A. Boe, datera 18. september 1978.

Ei slik regulering av minstevassføringa vil også vera avgjerande for naturleg reproduksjon av fisk, ved at gyteplassane vert sikra.

3.3. Minstevassføringa bør vera minst 2 m³/sek .om sumaren, i tida 1. juli—15. september, og 1 m³/sek. resten av året. Det er vesentleg at det over ein periode på ca. 1 månad etter 15. september blir jamn overgang til vintervassføringa. DVF-Ø meiner overgangen til vintervassføring bør byrje 15. september, ikkje 30. september som NIVA og SFT føreslår. Dette for å hindre at fisk gyter på plassar som seinare blir tørrlagde. Det er antatt at det i eit mediaår berre sjeldan vil vera behov for ekstra vass-slepp om sumaren, men det er derimot nødvendig om vinteren.

Vintervassføringa på 1 m³/sek. er betrakta som eit absolutt minimum for å kunne oppretthalde eit visst liv i vassdraget. Ein del av dette vatnet frys bort. For å sikre biologisk liv i vassdraget — noko som er essensielt — må dette vera sikra både sumar og vinter, og i heile vassdraget.

3.4. Målepunktet for minstevassføringa må vera oppstrøms i vassdraget, ved utløpet av Vesle Kjelavatn alternativt innløpet til Løyningvatn.

På møte i Vågslid 12. juni 1978 blei det avtala med NVE å opprette eit slikt nytt vassmerke ,og gjera prøveslepp frå Kjela dam med ulike vassmengder. NIVA førebudde dette hausten 1978, men det blei avlyst av NVE.

3.5. Bygging av tersklar vurderast.

3.6. Det skal vera ei prøveperiode på 5 år. NIVA har utarbeidd overvakingsprogram, datera 17. august 1978.

I brev av 11. september 1978 til Generaldirektøren i NVE skriv NIVA at programmet då ikkje var godkjent av NVE, og undersøkinga derfor ikkje sett i gang. Enno i dag, 2 år etterpå, er situasjonen den same.

Dette, saman med avlysinga av prøveslepping (pkt. 3.4) får ein til å spørje om NVE bevisst overser det arbeid NIVA og DVF-Ø har gjort og skal gjera i prøveperioda.

3.7 NIVA skriv ellers i brevet 11. september 1978:

«Vannet og vassdraget er meget ømfintlig for forurensningspåvirkning — og selv minimale konsentrasjonsøkninger av forskjellige forurensningsstoffer kan medføre sjenerende tilstander for de nevnte bruksinteresser.

Etter grundige vurderinger og overveielser er vi ut fra forurensningsbetraktninger kommet fram til at en minstevannføring på 2 m³s. om sommeren og 1 m³/s. om vinteren muligens kan aksepteres. Det er imidlertid meget viktig at vannføringsvariasjonene er mest mulig naturlige. Dette vil av to årsaker best kunne gjennomføres ved å holde de omstridte bekkene utenfor regulering:

1. Selve vannføringsvarasjonene blir naturlige.
2. Variasjoner i vannets kjemiske kvalitet vil bli mest mulig naturlig.

4. *Statens Forurensningstilsyn (SFT).*

4.1 I møte 12. juni 1978 støtta SFT synet til NIVA og DVF-Ø om å spara alle bekkane. Dette av same grunn. Vidare at den usikkerhet det er med omsyn til nødvendig minstevassføring må koma vassdraget til gode — dvs. det må startast med ei rikeleg minstevassføring.

Frå uttale 22. november 1979 går det m. a. fram:

4.2 Utbygginga av Kjela Kraftverk vil i ein viss grad berøre hovudvassdraget også nedanfor Hyljelihyl.

4.3 Det er p. g. a. brukarinteressene, m. a. fiske og resipientbelastning, nødvendig å fastsetje krav om minstevassføring. Då ein vesentleg del av forurensinga skjer i Vågslivatn bør minstevassføringa målast ved utløpet av dette. Den bør på dette punkt vera 2 m³/sek. om sumaren og 0,5 m³/sek. om vinteren. Dette er ei vurdering ut frå resipienttilhøva, ikkje andre tilhøve som f. eks. fiske.

4.4 SFT ser det som viktig ut frå tilhøva i vassdraget at den nødvendige minstevassføring skjer ved at ein tilstrekkeleg del av nedbørsfeltet blir unnateke frå regulering utbygging. På denne måten vil ein få ein meir naturleg variasjon i vassføringa, og opprettholde det biologiske system i større grad enn ved kunstig slepp av vatn. Av denne grunn bør Tyrvelidbekken haldast utanfor regulering. Ut frå f o r u r e n s n i n g s t i l h ø v e finn SFT ikkje grunnlag for å kreve vasslepp frå dei andre bekkane.

4.5 Slepp av vatn ellers bør skje frå Kjelavatn. Det bør stillast krav om at nødvendig vatn må haldast tilbake i Kjelamagasinet for slepp av minstevassføring.

4.6 SFT konkluderar slik:

«Under henvisning til det ovennevnte og lov om vern mot vannforurensing §§ 4 og 10 vil vi foreslå at det settes følgende vilkår:
— Tyrvelibekken tillates ikke tatt inn på overføringstunnelen fra Bordalsvatn til Førsvatn.
— Minstevassføring i Kjela-elv ved utløpet av Vågslidvatn skal være 2,0 m³/sek. i tiden fra 1. juni til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til 31. mai. I oktober avtar minstevassføringen jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek. Nødvendig vann tas fra inntaket i Kjela elv. Magasinene i Ståvatn og Kjelavatn reguleres slik at minstevassføringen kan opprettholdes.
— Det opprettes et nytt vannmerke i Kjela elv. Plasseringen fastsettes av Vinje kommune i samråd med Vassdragsdirektoratet.
— De fastsatte minstevassføringer tas opp til ny vurdering etter 1984.
— Konsesjonæren skal etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelse bekoste utført overvåkingsundersøkelser i Kjelavassdraget på strekningen fra Kjelavatn til og med Grungevatn.»

5. *Vinje kommune.*

5.1 Ut frå Stortingets vedtak, og etter lovnad frå NVE-Statskraftverka, 10. mars 1976, skulle det ikkje gjerast noko med bekkeinntaka, før dette spørsmålet var endeleg avgjort. Trass i dette, og trass i fleire protestar frå kommunen, har Statskraftverka utført det alt vesentlege av anleggsarbeida, såleis sprengt sjaktene, og støypt inntaksarrangement. Me protestera straks med blei kjent med dette, fyrst i brev av 9. februar 1977, seinare i ei rekke brev, og sist i møte med Generaldirektøren i NVE 6. september 1978. Direktøren for NVE-Statskraftverka innrømma her at dei har tatt ein sjanse med bekkeinntaka. Dei ville vurdere å stanse ytterlegare arbeid. Dette blei ikkje gjort.

På møte i Vågslid 12. juni 1978 protestera også kommunen på dette. Me fekk då til svar at det måtte vera opp til NVE-Staskraftverka om ein vil kaste bort pengar på slike arbeid. Dette — saman med det som er nemnt i pkt. 3.4 og 3.6 ovanfor — set NVE i eit underleg lys i høve til Stortinget.

Me har forstått Stortingets vedtak slik at det ikkje kunne utførast arbeid med bekkeinntaka før denne saka var avgjort.

Me stilte då spørsmål ved om NVE i det heile teke hadde løyving til dette arbeidet ut frå Budsjett-innst. S. nr. 8 (1975—76). Dette spørsmål synest for oss enno aktuelt å vurdere.

5.2 Då kommunen etter påtrykk fekk utlevera planane for kraftverket, blei desse handsama i medhald av Bygningslovas § 84 og 93. Statskraftverka protestera på dette, og meinte konsesjonane sette ei handsaming etter Bygningslova til sides. Saka blei førelagt Kommunaldepartementet, som gav kommunen medhald. Trass i dette, og trass i konsesjonsvilkåra for avløp frå anleggsleirane, blei dei lovheimla krav neglisjera av NVE i den grad at Fylkesmannen vurdera å stoppe heile anlegget. Dette fortel litt om den totale mangel på samarbeidsvilje frå NVE's side, til trass for eit klart uttrykk frå kommunens side om eit slikt samarbeid.

5.3 Når det gjeld dei faglege vurderingane av vassdraget, støttar Vinje kommune seg til dei faginstansar som Stortinget har bede om blir engasjera, nemleg NIVA og DVF-Ø.

Kommunens krav er konkret formulera i punkt 8 nedanfor. Det er dei same krava som blei sett fram i Vinje formannskaps uttale av 24. april 1979, med tillegg av eindel presiseringar.

6. *Andre uttaler.*

Vinje kommunes krav er stetta av ei lang rekke organ. Det finst ingen organ, bortsett frå NVE, som går mot kommunens krav. Me nemner her desse uttaler:

6.1 Fylkesmannen i Telemark og Norges Naturvernforbund i 1971 — sparing av bekkane.

6.2 Frå 1975 og fram til idag, i samband med utbygginga og undersøkinga av vassdraget:
— Fylkesmannen i Telemark, i brev 1. desember 1975 til NVE, i samband med førestående undersøking.

Det siterast:

«Fylkesmannen vil presisere at det må vera rimeleg å revurdere ein så gamal konsesjon. Idag har ein eit stort materiale å bygge på når det gjeld skadeverknadene av tidlegare utbyggingar. Det må vere rett å ta omsyn til dei røynslene som er gjort i den tida som er gått sidan konsesjonane vedkomande Tokke IV blei gitt.»

— Vågslid Grunneigarlag.
— Haukelid Jeger og Fiskeforening.
— Telemark Natur og Miljøvern.
— Telemark Fylkesfriluftsnemnd.
— Telemark fylkes el-nemnd.
— Telemark fylkeskommunes utbyggings- og næringsutvalg.
— Telemark fylkeskommunes natur- og miljøvernutvalg.
— Telemark fylkeskommunes fylkesutvalg samrøystes vedteke 31. mai 1979:

«Fylkesutvalget stør framlegget frå Vinje formannskap, og rår til at kommunens og grunneigaranes syn på endringane i manøvreringsreglemen vert godteke.»

I si tilråding til fylkesutvalget skriv fylkesrådmannen:

«Vassføringa i tidlegare tørrlagde vassdrag nedanfor Hyljelihylen blir påvirka av manøvreringsreglementet for nedanforleiggjande kraftverk, men ikkje for Kjela kraftverk. NVE-Statskraftverka hevdar difor at dette punkt (nytt punkt i framlegg til manøvreringsreglement frå Vinje formannskap) korkje logisk eller formelt har noko med denne saka å gjera, og eventuelt må reisast som eigen sak. Eg deler dette syns-

punktet, men viser til at NIVA i si utgreiing peiker på behovet for vassundersøkingar nedstrøms Hyljelihylen. Det er klårt at minstevassføringa her må fastleggjast på grunnlag av faglege vurderingar. Eg finn det likevel rimeleg alt no å fastleggje ei minstevassføring her som er like stor som oppstrøms kraftstasjonen av di dei same interessene skal ivaretakast. Så får heller undersøkingane vise om ein eventuelt må auke denne minstevassføringa.

For å vera sikker på at det blir arbeidd vidare med spørsmålet om minstevassføring nedanfor Hyljelihylen, finn eg det likevel rett å ta dette punktet med i nærverande sak.

Nærverande sak gjeld i realiteten ei avveging mellom lokale verneinteresser og ønskjet om større bruk av vasskrafta for å møte ei manglande oppdekking av behovet for elektrisk kraft i nær framtid. Fylkesutvalget har i samband med prognoser for energibalansen (sak nr. 24/1978) tilrådd varsom vasskraftutbygging i ikkje-verna vassdrag i fylket etter nøye vurdering av konsekvensane i kvart høve. Eg legg i denne saka vesentleg vekt på dei faglege vurderingane og den samrøystes lokale oppslutninga om dei krava til manøvreringsreglement som Vinje formannskap har lagt fram. Eg sluttar meg soleis til vedtaka i utbyggings- og næringsutvalget og natur- og miljøvernutvalget.»

— Fylkesmannen i Telemark, uttale 12. juli 1979.

Det er verdt å nemne at Fylkesmannens 3 uttaler er gjevne av 3 forskjellige personar i embetet, herav tidlegare industriminister Haukvik og tidlegare justisminister Berrefjord.

7. *NVE's sakshandsaming.*

7.1 Vinje kommune gav i 1975 klart uttrykk for eit ynskje om samarbeid ved utbygginga av Kjela kraftverk, men me blei møtt med ei kald skulder. Det skulle vore unødvendig for ein kommune å møte så mykje motbør, og måtte vende seg heilt til Stortinget for å få forståing for sitt syn. NVE har på grunn av si haldning blitt ein motpart til kommunen og dei andre organ, noko me beklagar.

7.2 Denne haldning frå NVE si side har også vart ved etter at NIVA og DVF-Ø blei engasjera, jfr. pkt. 3.4, 3.6, 5.1 og 5.2 ovanfor.

Stortinget har gjennom sitt vedtak bede NVE engasjere faginstansane NIVA og DVF-Ø for å vurdere utbygginga i Kjelavassdraget. Dersom NVE sjølv hadde denne ekspertise ville eit slikt engasjement vore unødvendig. Det er derfor NIVA og DVF-Ø's konklusjonar som her må tilleggjast vekt.

NVE opptrer likevel som dei har den overordna ekspertise på alle felt, og overprøvar og set til side fagutalene frå NIVA og DVF-Ø. Ja, også SFT's uttaler — gjevne i medhald av Vannvernlova — blir utan vidare sett til sides.

Etterkvart som dei ymse uttaler låg føre, har NVE tatt desse for seg, sitera utsnitt og polemiserar mot dei. Såleis desavuerar NVE dei konklusjonar andre faginstansar har kome til, og blir eit partsinnlegg for e i av sidene i det ein forstår med ein fleirbruksplan, nemleg kraftproduksjon.

Me har tidlegare peika på dette, men NVE skriv då (Hovudstyrets innstilling side 18): «Dessverre unnlater kommunen å angi eksempler på hvor notatet er «polemisk» og «eit partsinnlegg».

Dette skal me ikkje unnlate, og eksempel fylgjer nedanfor, med tilvising til sidetal i Hovudstyrets innstilling:

7.3 Side 4: «Riktignok mener NIVA og DVF-Ø at bekkeinntakene bør sløyfes, men vi har ikke sett noen begrunnelse som er god nok.»

7.4 Side 5: «Vi mener derfor at våre engasjerte eksperter er for unyanserte når de hevder at de 6 bekkene må bevares i naturlig tilstand bl. a. av hensyn til gyting og tilførsel av alloktont materiale (næring).»

7.5 Side 6: «Til tross for sammendrag er de (NIVA's og DVF-Ø's rapportar) etter vår mening ikke lesbare nok for lekfolk.»

7.6 Side 9: «NIVA fremhever at en utjevnet vannføring gir et mer artsrikt liv i vassdraget. Men samtidig ansees naturlige vannføringsvariasjoner å være et gode. Her trengs en bedre beskrivelse.»

7.7 Side 9: «DVF-Ø mener at bekkeinntakene bør sløyfes, både av hensyn til gyting m. m. og tilførsel av alloktont materiale. Etter vår mening er dette for unyansert.»

7.8 Side 11: «NIVA og DVF-Ø har antydet at kontrollpunktet legges lenger oppstrøms. Prinsipielt har vi ikke noe mot det, for Eikelihylen ble bare valgt fordi man allerede har vannmerke der. Men fordi man også må tenke energiøkonomisk, må punktet velges slik at også restfeltet gir bidrag til minstevannføringen. Derfor mener vi det er galt å sette kravet helt oppe ved inntaket i hovedelva. Den øverste km, fra inntaket til samløpet med bekken fra Krekledyrskaret, bør betraktes som «tørrlagt» og aksepteres som dette.»

7.9 Side 12: «Dette notatet ble utdelt på møte 12. juni, og representanten fra SFT fremhevet at det måtte være et riktig prinsipp å ha rikelig minstevannføring i prøvetiden. Vi kan forsåvidt være enig i dette, men må da presisere at man etter prøvetiden må fastsette reglementet på helt fritt grunnlag, og det innebærer at det også kan bli aktuelt å redusere minstevannføringen.»

7.10 Side 14: «Nødvendig vanntilskudd tas fra inntaket i Kjela elv. Når magasinene i Ståvatnet og Kjelavatnet er tomme, er vanntilskuddet begrenset oppad av tilløpet.»

7.11 Side 16: ««Naturlige» vannføringsvariasjoner — ønsket om dette er ikke begrunnet.»

7.12 Også Hovudstyret i NVE imøtegår NIVA, DVF-Ø, SFT og kommunen, og konkluderar som Statskraftverka. Hovudstyret ser saka som ei prinsippsak, at det er eit klart behov for revurdering av konsesjonsvilkåra inklusive pålegg om minstevassføring. Vidare: «Det har også vist at selv små sidebekker som holdes utenfor reguleringer kan ha stor betydning for gyteforholdene og dermed for rekruttering av fisk i vassdraget» (side 37).

Etter desse innrømmelsar, argumenterast det i motsatt retning: «En imøtekommelse av kravene i denne saken vil derfor få vidtgående konsekvenser.» Det blir reist spørsmål ved om ei endring av konsesjonsvilkåra kjem i konflikt med Grunnlovas § 97. Hovudstyrets utkast til endring av manøvreringsreglement «følger i hovedsak SFT's opplegg, men avviker likevel i betydelig grad fra den formulering SFT har benyttet.»

7.13 Konklusjonen på NVE's sakshandsaming og forslag er:

— ta alle bekkane som er økonomisk lønsamt å bygge ut.
— minstevassføring målt nedst i vassdraget.
— øvre del av vassdraget tørrlagt.

Dette betyr i praksis at kommunens, NIVA's, DVFØ's og SFT's krav totalt er sett til side. Alt tilgjengeleg vatn blir teke til kraftproduksjon, det blir ikkje nødvendig med nemnande vass-slepp frå Kjela.

Dette er også ei tilsidesetting av Stortingets vedtak, noko kommunen ikkje kan godtaka.

8. *Vinje kommunes krav.*

Dei grunngjevne og presisera krav som her fylgjer, er i samsvar med tilrådingane frå NIVA, DVF-Ø og SFT, og etter vår meining heilt i tråd med Stortingets vedtak. Det er eit minimum ut frå det ein forstår med fleirbruksplan.

8.1 Alle seks bekkane og restfelt Kjela blir for alltid haldne utanom reguleringa.

Jfr. punkt 3.2, 3.7, 4.4, 6.1, 6.2. Me må elles nemne at det alt no er på det reine at det blir omfattande drensajeskader. Heile nedbørsfeltet til Tyrvelidbekken er sterkt berørt. Det pågår her drensajeskjønn. Såvidt ein kjenner til, meiner dei sakkyndige geologar ved drenasjeskjønnet, at drenasja i Tyrvelidbekkens nedbørsfelt er i stroleiksorden 5 m^3/min! Langtidsverknadene for denne og dei andre bekkane er idag ukjent, men deira nedbørfelt blir berørt sjøl om dei blir haldne utanfor regulering.

8.2 Minstevassføring i Kjela elv, målt ved nytt vassmerke ved utløpet av Vesle Kjelavatn skal vera 2,0 m^3/sek. i tida frå vårflaumen til 15. september, og 1,0 m^3/sek. frå 15. oktober til vårflaumen. I tida 15. september til 15. oktober avtar minstevassføringa jamt frå 2,0 til 1,0 m^3/sek.

Det må reserverast nødvendig vatn i Kjelamagasinet til sikring av minstevassføring.

Denne minstevassføringa skal ikkje seinare kunne reduserast, jfr. punkt 3.1, 3.3, 3.4, 3.7, 4.5 og 4.6.

Me ser det som heilt nødvendig at det blir reservera nødvendig vatn i Kjelamagasinet til minstevassføringa. Me kan ikkje godtaka NVE's forslag om total tørrlegging, med dei katastrofale fylgjer for livet i vassdraget dette vil få.

8.3 Det skal vera ei prøveperiode på 5 år rekna frå tidspunktet for igangsetting av overvakingsundersøking.

I prøveperioda skal NVE etter Miljøverndepartementets nærare bestemmelse koste overvakingsundersøking i Kjelavassdraget på strekninga frå Kjelavatn til og med Grungevatn. Undersøkinga skal utførast av NIVA og DVF-Ø.

Endringar i manøvreringsreglementet etter prøveperioda kan ikkje gjerast utan etter godkjenning av Vinje kommune.

Jfr. punkt 3.6, 4.6. Dette krav grunnar seg ellers i at det har drege ut med denne overvaking, og me veit ikkje no når den blir sett i verk. Kommunen må reservere seg mot å miste det ein no oppnår, ved at det etter 5 år blir gjort endringar mot kommunens vilje. Slike endringar blir fastsette i Statsråd, og etter kommunens røynsler hittil, er med med rette redde for ikkje å bli høyrde. Denne saka har vore tung å føre for ein liten kommune som Vinje, mot ein mektig motpart. Det må me unngå skal bli nødvendig i framtida.

8.4 Minstevassføringa, representera ved dei seks bekkane, restfelt Kjela, og slepp frå Kjela dam (pkt. 8.1 og 8.2) skal førast forbi Hylielihyl til det nedanforliggande vassdrag.

Jfr. pkt. 3.1, 3.2, 3.3, 4.2, 6.2 (sitat frå fylkesrådmannens tilråding).

I tillegg nemner me at då konsesjon blei gjeve, var dette ut frå ei antatt vassføring, som seinare har visa seg å vera 40 m.s.t. høgare. Me stiller spørsmål ved om NVE utan vidare har rett til dette vatnet. Installasjonen i kraftverket er endra frå det konsedera 50 MW til 62 MW. Generalplanen for Tokke-verka, datera primo september 1968 er endra tilsvarande, utan påføring av endringsdato eller heimel for endringa.

Me bed om Stortingets vurdering av kor vidt dette er i samsvar med dei gjevne konsesjonar. I alle fall må dette tilhøve tale for at kommunens krav blir imøtekomne.

9. *Konklusjon frå Vinje kommune.*

Vinje kommune har no i mange år ført ein seig kamp for i ei viss mon ivaretaka lokalsamfunnets interesser i samband med utbygging av Kjela kraftverk. Me meiner det er moderate og rimelege krav som er sett fram. Krava betyr umåteleg mykje i eit område som frå før er sterkt berørt av vasskraftutbygging, utan at miljømessige omsyn den gong blei tekne. Energipolitisk betyr desse krava lite for Kjela kraftverk, endå mindre for Tokke-verka samla sett, og ingenting i ein større samfunnsmessig samanheng.

Etter oppgåver frå NVE-Statskraftverka (brev av 2. september 1980) betyr dei ulike forslag til minstevassføring fylgjande:

9.1 Hovudstyrets forslag, med inntak av Tyrvelidbekken og Hestevollbekken:		
Produksjonstap	2,8 GWh, dvs. 1,1 pst.	av total produksjon
9.2 Vinje kommunes krav:		
— Kjela kraftverk,		
produksjonstap bekkane	15,96 GWh, dvs. 6,2 pst.	av total produksjon
produksjonstap minstevassføring	16,84 GWh, dvs. 6,5 pst.	av total produksjon
totalt produksjonstap Kjela	32,8 GWh, dvs. 12,7 pst.	av total produksjon
— Vinje kraftverk,		
produksjonstap	42,1 GWh, dvs. 4,1 pst.	av total produksjon
— Tokke kraftverk,		
produksjonstap	72,6 GWh, dvs. 3,4 pst.	av total produksjon
Total produksjonstap Kjela, Vinje og Tokke ..	147,5 GWh, dvs. 4,0 pst.	av total produksjon

Dette krav må sjåast i lys av den 40 pst. større vassmengde i Kjela, som representerar ein auke i produksjonen på 56 GWh berre for Kjela kraftverk i høve til planane då konsesjon blei gjeven. I tillegg ein tilsvarande auke for Vinje og Tokke kraftverk. Det er ein liten del av denne auka vassmengda Vinje kommune no krev som minstevassføring.

Me minner om Stortingets uttale om at det

> «bør leggast vekt på å finne fram til fullnøyande løysingar på dei problem Vinje kommune har peika på, sjølv om det skulle bety at ein måtte akseptere ei noko dårlegare løysing når det gjeld Kjela kraftverk enn den dei någjeldande planar representerar.»

Dei faginstansar som her er engasjera etter ynskje frå Stortinget, NIVA og DVF-Ø, har uttala seg. Desse uttaler er støtta av ei rekke organ. Situasjonen er fakisk den at NVE står heilt åleine med sitt syn, mot alle faglege og politiske organ.

Det er NIVA og DVF-Ø som her representerar den faglege ekspertise, og som gjennom sitt arbeid ivaretek intensjonane med ein fleirbruksplan, innanfor dei tronge rammer som eksisterar.

Me kan ikkje godtaka den ekspertise som NVE måtte representere, då denne ekspertise einsidig argumenterar for maksimal kraftproduksjon, sjøl om den uttalar seg om fiske, biologi, resipienttilhøve eller anna. NVE tek derfor ikkje vare på dei ulike sider i en fleirbruksplan. Hovudstyret set også til side SFT's pålegg imedhald av vannvernlova, noko me ikkje kan godtaka.

Me har skriftlege belegg for alt som er halde fram i denne uttale.

Vinje kommune ser sitt krav som moderat, og heilt i samsvar med Stortingets vedtak og dei faginstansar som Stortinget påla NVE å engasjere. Krava er stetta av alle faglege og politiske organ.

Hovudstyrets innstilling er i den grad i strid med dette, at me derfor må be om at Stortinget handhamar saka på nytt.

Me ser ei tilslutning frå Stortingets side i dei her framsette krav, som ein naturleg og nødvendig konsekvens av tidlegare vedtak i Budsjett-innst. S. nr. 8 (1975—76).

Vedlagt fylgjer Vinje kommunes forslag til nytt manøvreringsreglement, basera på denne uttale.

FORSLAG

til endring av reguleringsbestemmelsar og manøvreringsreglement for statsregulering av Tokke-Vinjevassdraget, fastsett ved kgl. res. 26. juni 1964.

Reguleringsbestemmelsane, ny post 22:

Reguleringsanleggas eigar skal etter Miljøverndepartementets nærare bestemmelse koste overvakingsundersøking i Kjelavassdraget på strekninga frå Kjelavatn til og med Grungevatn.

Manøvreringsreglement:

Punkt 1 f: Utgår.

(Inntak av bekker på Tokke 4's tilløpstunneler og dermed overføring til Førsvatn. 7 bekker (6 + restfelt Kjela) med et samlet nedbørfelt på 29,9 km² tas inn på tilløpstunnelene og overføres til Førsvatn.)

Tillegg til punkt 2:

Minstevassføring i Kjela elv, målt ved nytt vassmerke ved utløpet av Vesle Kjelavatn, skal vera 2,0 m³/sek. i tida frå vårflaumen til 15. september, og 1,0 m³/sek. frå 15. oktober til vårflaumen. I tida 15. september til 15. oktober avtar minstevassføringa jamt frå 2,0 til 1,0 m³/sek. Denne minstevassføring skal ikkje seinare kunne reduserast.

Det skal reserverast nødvendig vatn i Kjelamagasinet til sikring av minstevassføring.

Det skal vera ei prøveperiode på 5 år, rekna frå tidspunktet for igangsetjing av overvakingsundersøking, jfr. reguleringsbestemmelsane post 22. Bestemmelsane om minstevassføring kan takast opp til ny vurdering etter prøveperioda.

Den her fastlagde minstevassføring skal førast forbi Hyljelihyl til det nedanforliggande Vinje-Tokkevassdraget.

Landbruksdepartementet har uttalt følgende i brev av 7. november 1980:

«Da Landbrukedepartementet mottok saken fra Olje- og energidepartementet, hadde verken fylkeslandbruksstyret eller fylkesskogrådet fått den til uttalelse. Landbruksdepartementet blei derfor nødt til å sende saken til våre lokale etater. Dette har forsinket vår saksbehandling og vi håper at tilsvarende manglende saksforberedelse kan unngås i framtida.

Forslaget til endring av manøvreringsreglementet berører i liten grad landbruksinter-

esser. Landbruksdepartementet vil derfor akseptere den foreslåtte endring.»

Olje- og energidepartementet ba i brev av 24. november 1980 Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen om følgende tilleggsopplysninger:

«Det vises til Hovedstyrets innstilling i saken av 10. juli 1980.

I forbindelse med departementets behandling av saken vil vi be om følgende opplysninger:

Hvilken minstevannføring vil en få i Eikelihylen/Hyljelihylen hvis bekkene (som ble tillatt tatt inn ved kgl. res. 26. juni 1964) og restfelt Kjelavatnet fikk renne fritt. Herunder ønskes opplysninger om hvordan nedbørfelt og minstevannføringen er fordelt på ovennevnte vannkilder.

Hvilket produksjonstap vil bekkene med og uten restfelt Kjelavatnet gi i Kjela Kraftverk?

Hvilken minstevannføring er det på strekningen Hyljelihyl—innløp Grungevatn?

Hvor stort ville produksjonstapet bli i Vinje kraftverk hvis man fra Hyljelihyl slapp 2,0 m³/sek. i tiden fra vårflommen til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til vårflommen. I oktober avtar minstevassføringen jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek.?

Må det tekniske forandringer til hvis restfelt Kjelavatnet tar renne fritt og ovennevnte minstevassføring slipper fra Hyljelihyl. I tilfelle hvilke og til hvilken kostnad?

Til slutt, hvilken tillatelse gjelder for nåværende drift av Haukeli kraftverk?»

I anledning tilliggsopplysningene har Norges vassdrags- og elektrisitets vesen uttalte følgende av 8. desember 1980:

«Vi viser til Departementets brev av 24. november 1980. Brevet har vært forelagt direktoratet for statskraftverkene, som har utarbeidet vedlagte notat 28. s. m.

Vi vil anta at notatet gir svar på de spørsmål som er stillet og har for vår del ikke noe å tilføye.»

Vedlagt notat av 28. november 1980 fra Statskraftverkene:

«Det vises til brev av 24. november 1980 fra departementet og til samtale 25. november 1980 med overingeniør Gudal.

«7 bekker.»

	Km²	Mill. m³/år
Restfelt Kjela	3,7	6
To bekker, som er sløyfet	2,0	4
Fire bekker	24,2	38

«Minstevannføring.»

I departementets brev er uttrykket «minstevannføring» brukt i uregulert nedbørfelt. Byråsjef Haagensen fortalte i telefon 26. novemeber 1980 at man mener gjennomsnittsvannføring.

«Restfelt Kjela.»

«Restfelt Kjela» er nedbørfeltet mellom Kjelvatnet og inntaket i Kjela elv. Å la dette restfeltet renne fritt lar seg ikke gjøre uten å flytte inntaket opp til utløpet for tappetunnelen fra Kjelavatnet, det vil si en tunnelforlengelse som ville koste over 10 mill. kroner.

En tilsvarende sak hadde i sin tid Lyse Kraftverk. Overføringen fra Årdalselva var fra Breiavad mens den første konsesjonen bare gjaldt for nedbørfeltet ned til Nilsebuvatnet. I tidsrommet frem til 16. juni 1961 slapp man «restfelt Breiavad» ut i Årdalselva. Dette ble ikke gjort bokstavelig, men ved å slippe proposjonalt det beregnete tilløpet til Nilsebuvatnet. Tappingen ble manøvrert manuelt, så man fikk ikke proporsjonalitet til enhver tid. Men summen var riktig.

Ønsker man å la restfelt Kjela renne fritt, foreslår vi at man rent praktisk gjør dette ved å slippe en minstevannføring gjennom inntaket uten å variere i takt med tilløpet til Kjelavatnet. Summen over året tilsvarer avløpet fra restfeltet.

Eikelihylen.

	Km²	Mill. m³/år	M³/sek.
«7 bekker» ..	29,9	48,0	
Restfelt	52,7	65,5	
	82,6	113,5	3,60

Hertil ville komme det vannet som måtte slippes for å tilfredsstille eventuelle krav til minstevannføring, f. eks. ved utløpet av Vågslivatnet, se Hovedstyrets innstilling av 10. juli 1980.

Produksjonstap i Kjela kraftverk.

Sløyfe seks bekker .. 42 · 0,42 = 17,6 GWh/år
Sløyfe «7 bekker» .. 48 · 0,42 = 20,2 GWh/år

Hertil kommer tap p. g. a. eventuelle krav til minstevannføring, se ovenfor.

Strekningen Hyljelihyl — innløp Grungevatn.

Oppstrøms utløp Haukeli kraftstasjon er restfeltet uregulert. Vi har tidligere oppgitt til NIVA at like oppstrøms samløpet med Bora er uregulert restfelt 33,2 km² med gjennomsnittlig avløp 0,86 m³/sek. Like oppstrøms utløpet fra kraftstasjonen er tilsvarende tall 27,2 km² og 0,77 m³/sek.

Nedstrøms samløpet Bora/Flothylelv (Edland):

	Km²	M³/sek.
Restfelt Flothylelv	33,2	0,86
Restfelt Bora	6,2	0,08
Haukli kr.st.	69,1	2,38
	108,5	3,32

Videre nedover mot Grungevatnet kommer ytterligere tilløp. Denne strekningen består stort sett av Tveitevatnet.

Produksjonstap i Vinje kraftverk.
«Vårflommen» er et upresist tidspunkt. Settes den til midt i mai, fås følgende tap:

16. mai—30. september .... 138 · 2,00 = 276,0

Oktober ..... 31 · 1,25 = 38,8

1. november—15. mai ..... 196 · 0,50 = 98,0

412,8 · 0,0864 = 35,7 mill. m³/år

35,7 · 0,54 = 19,3 GWh/år.

Eventuell vannslipping fra Hyljelihyl.
I Hyljelihyl varierer vannstanden mellom HRV kote 706,0 og LRV kote 702,4. En tappeventil må da reguleres i takt med vannstandvariasjonene for å holde konstant vannføring. Dette krever utstyr for fjernmåling og fjernstyring.
Vi har ikke på kort tid kunnet lage overslag, men dette koster minst 0,5 mill. kroner medregnet ventilen og bygningsmessige arbeider. Selv om dette er unøyaktig, må man huske at kostnaden er liten i forhold til energiverdien av det vann som tappes.

Haukeli kraftverk.
Haukeli kraftverk fikk reguleringstillatelse ved kronprinsregentens resolusjon 8. februar 1957. Vi har tillatelse til å kjøre helt fritt, men den trange installasjonen gjør at vi har kontinuerlig drift.
En eventuell utvidelse ville gjøre det mulig å øke vanntilskuddet til vassdraget i de tidsrom restvannføringen er lav. Etter vår mening burde dette utredes før man vurderer å slippe vann fra Hyljelihyl.»

Ved brev av 6. januar 1981 har Vinje kommune avgitt følgende tilleggsuttalelse:

«Dykkar oversending av 16. desember 1980, vedlagt korrespondanse med NVE. Me har endel merknader til opplysningane frå NVE.
Frå NVE er det opplyst gjennomsnittsvassføring ved at alle bekkar og restfelt Kjela renn fritt. Men ein veit ikkje kva som kan bli minimum. Dette er viktig for ikkje å tørrlegge vassdraget og dermed øydelegge fisket.
Me kunne tenke oss fylgjande:
1. Alle bekkar renn fritt.
2. Frå Kjela dam blir det på årsbasis slept vatn tilsvararande gjennomsnittsvassføringa for restfelt Kjela. Spørsmålet om jamn vassføring eller variasjon sumar/vinter må vurderast i prøveperioda.
3. Målt ved utløpet av Vågslidvatn skal vassføringa ikkje vera mindre enn 2 m³/sek. om sumaren og 1 m³/sek. om vinteren. Eventuelt tilleggsvatn for å oppretthalde dette blir slept frå Kjela dam.
4. Forbi terskel ved Hyljelihyl blir det slept 2 m³/sek. om sumaren og 1 m³/sek om vinteren.

Etter vår mening burde dette vera ei rimeleg ordning. Bekkane blir sparde, og det vil vel berre sjelden bli tale om ekstra vass-slepp for å oppretthalde minstevassføringa ved utløpet av Vågslidvatn. Forslaget til vass-slepp forbi Hyljelihyl utgjer ca. halvparten av gjennomsnitt ved Eikelihylen, og bør dermed representere eit brukbart kompromiss.»

I brev av 27. februar 1981 har Moljøverndepartementet uttalt følgende:

«Vi viser til Deres brev av 18. juli 1980.
Ved kgl. res. av 26. juni 1964 ble det fastsatt reguleringsbestemmelser for ytterligere statsregulering av Tokke-Vinjevassdraget. I bestemmelsene inngikk bl. a. inntak av 7 bekker med et samlet nedbørsfelt på 29,9 km² i forbindelse med utbygging av Kjela kraftverk (Tokke 4). Det ble ikke fastsatt bestemmelser om minstevassføringer.
I forbindelse med industrikomitéens budsjettbehandling vedrørende Kjela kraftverk i 1975 ble NVE og departementet oppfordret til «å finne fram til fullnøyande løysingar på dei problem Vinje kommune har peika på . .». Det var særlig at bestemmelser om minstevassføring manglet, og de problemene kraftutbygging har påført kommunen i miljøsammenheng som lå bak oppfordringen fra industrikomitéen.
Etter at undersøkelser i vassdraget var foretatt av NIVA og fiskerikonsulenten, sendte Statskraftverkene 24. januar 1979 søknad om justering av manøvreringsreglementet. Det ble søkt om å sløyfe 2 bekker med nedbørfelt på 2 km². I tillegg ble det foreslått minstevassføringer i hovedvassdraget. Tilsammen ville dette gi et tap på 3 GWh i Kjela kraftverk. Vinje kommune med tilslutning fra fylkesutvalget og fylkesmannen har krevet at alle de 7 bekkeinntakene sløyfes, og at det fastsettes minstevassføringer som ligger betydelig høyere enn det som ble foreslått av Statskraftverkene. I tillegg til minstevassføring ovenfor Hyljelihyl, krever kommunen også minstevassføringer videre nedover i vassdraget, noe som også vil berøre Vinje og evt. Tokke kraftverk.
Hovedstyret foreslår at 2 bekkeinntak (14,9 km²) utover de som Statskraftverkene foreslo å sløyfe, foreløpig utsettes og at minstevassføringen settes litt høyere enn foreslått av Statskraftverkene. Dette vil gi et tap på 14 GWh i Kjela kraftverk. Hovedstyret mener videre at den foreliggende saken må begrenses til bare å gjelde vassdraget ovenfor Hyljelihyl.
Miljøverndepartementet har behandlet saken etter lov om vern mot vannforurensning (se eget avsnitt nedenfor). Det viser seg at de krav til vannkvalitet som stilles etter denne loven, oppfylles av det forslag som Hovedstyret har kommet med. Denne loven dekker imidlertid ikke de krav som bør stilles til

vannføringer i vassdraget ut fra andre brukerinteresser, f. eks. friluftsliv, fiske, turisme. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk peker på at vassdragets beliggenhet like ved E 76 og det faktum at det inneholder en ren aurebestand, gjør det svært attraktivt som sportsfiskeområde. Direktoratet foreslår derfor at overføringen av de 7 bekkene sløyfes. Departementet vil framheve vassdragets landskapsmessige verdi med strykstrekninger imellom små vatn og loner. Et vassdrag med rennende vann har særlig stor verdi i dette området, der det fra før er foretatt omfattende reguleringer.

Departementet foreslår derfor at de 6 bekkene unntatt restfelt Kjela (den 7. «bekken») sløyfes. I tillegg foreslår vi at det slippes vann fra inntaket i Vesle Kjelavatn. En passende vannføring vil være 0,5 m³/sek. fra vårflommen til 1. september og 0,1 m³/sek. fra 15. september til vårflommen, med jevn overgang i første halvdel av september. Dette vil over året tilsvare avløpet fra restfelt Kjela. Produksjonstapet totalt vil derfor bli 20 GWh. Selv om departementet nedenfor fastsetter vilkår etter vannvernloven vedrørende overvåkingsundersøkelser nedenfor Hyljelihylen, mener vi det allerede nå kan være grunnlag for i en prøveperiode å slippe vann fra Hyljelihyl. Vi foreslår 2 m³/sek. i tiden fra vårflommen til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til vårflommen, med jevn overgang i oktober. Departementets forslag vil føre til et produksjonstap i Vinje kraftverk på 19 GWh. Departementet er enig med Hovedstyret for NVE i at manøvreringsreglementet tas opp til ny vurdering etter en prøveperiode på 5 år.

Tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning.

Overvåkningsundersøkelser (post I, 22).

Miljøverndepartementet mener at det bør foretas overvåkningsundersøkelser i vassdraget fra Kjelavatn til og med Grungevatn.

Begrunnelsen for dette er at strekningen nedenfor Hyljelihylen er sterkt berørt av tidligere reguleringer, og vassdraget mottar på denne strekningen kloakkavløp fra tettbebyggelsene ved Haukeli og Edland samt avløp fra bl. a. et meieri, i alt en belastning på ca. 500—1 000 personekvivalenter. Ved den nå planlagte regulering og utbygging vil tidligere tilfeldige slipp av vann til denne elvestrekningen bli redusert

Overføring til Førsvatn (reglementets post 1 f).

Departementet mener at Tyrvelibekken ikke bør tas inn på overføringstunnelen til Førsvatn. Dette er for å opprettholde en tilstrekkelig minstevassføring med mest mulig naturlig vassføringsvariasjon. Fra et lokalt forurensningssynspunkt er det også ønskelig at Tyrvelibekken ikke overføres, da området ved bekken er foreslått utnyttet til turistområde. Slik utnyttelse vil, selv med tilfredsstillende avkloakkering av bebyggelse m. v. føre til en viss belastning på vassdraget.

Dersom det senere er aktuelt å ta Tyrvelibekken inn på overføringstunnelen, bør spørsmålet forelegges Miljøverndepartementet.

Minstevassføringer (post 2).

Departementet slutter seg til Hovedstyrets forslag om at tidspunktet for overgang fra vinter til sommertapping blir endret fra 1. juni til «vårflommen».

Øvrige bemerkninger.

Forslaget om opprettelse av nytt vannmerke i Kjelavassdraget har kun sammenheng med kontroll av minstevassføring. Departementet er enig med Hovedstyret i at vannmerket fortrinnsvis bør opprettes ved Vågslivatn. Da det har vært en del diskusjon i saken, mener departementet det er mest hensiktsmessig at det tas inn et vilkår om dette. Departementet mener Vinje kommune bør fastsette plasseringen av vannmerket i samråd med Vassdragsdirektoratet.

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning §§ 4 og 10 på følgende vilkår:

— Reguleringsanleggenes eier skal etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelse bekoste overvåkingsundersøkelser i Kjelavassdraget på strekningen fra Kjelavatn til og med Grungevatn.
— Tyrvelibekken tillates ikke tatt inn på overføringstunnelen fra Bordalsvatn til Førsvatn. Dersom dette senere er aktuelt, skal saken forelegges Miljøverndepartementet.
— Minstevassføring i Kjelaelv ved utløpet av Vågslivatn skal være 2,0 m³/sek. i tiden fra vårflommen til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til vårflommen. I oktober avtar minstevassføringen jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek. Bestemmelsene om minstevassføring kan tas opp til ny vurdering etter 5 års driftstid.
— Det opprettes et nytt vannmerke i Kjelavassdraget.»

Departementet skal bemerke:

Innledning:

Ved Kronprinsregentens resolusjon 8. februar 1957 fikk Direktoratet for Statskraftverkene tillatelse til å regulere Bordalsvatnet, Ståvatn og Kjelavatnet i Telemark. Avløpet fra disse magasinene ble tillatt overført til Førsvatnet. Magasin og overføring er en del av statsreguleringen av Tokke-Vinjevassdraget. Ved kongelig resolusjon 26. juni 1964 ble det fastsatt reguleringsbestemmelser for ytterligere statsregulering av Tokke-Vinjevassdraget. I bestemmelsen inngikk bl. a. inntak av 6 bekker foruten at inntaket i Kjelavatnet ble flyttet ned til Vesle Kjelavatn. Det innvunne vannet skulle overføres til Førsvatn i forbindelse med utbygging av Kjela kraftverk (tidligere betegnet Tokke 4).

Manøvreringsreglementet, også det fastsatt ved kongelig resolusjon 26. juni 1964, har ingen bestemmelser om minstevassføringer i Kjelavassdraget.

Kjela kraftverk ble driftsklart i 1979 etter at det lenge hadde vært stilt i bero bl. a. ut fra økonomiske vurderinger. Allerede i begyn-

nelsen av 1970-årene ble det dog fra lokalt hold i Vinje kommune framsatt ønsker om en mer lengelig utbygging av Kjela kraftverk.

På grunn av krav fra Vinje kommune om å få fastsatt en minstevassføring i Kjelavassdraget ,eventuelt ved å holde de 6 ovennevnte bekkeinntak utenfor utbyggingen, ba Stortingets industrikomité (i forbindelse med budsjettbehandlingen vedrørende Kjela kraftverk i 1975) Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) og departementet legge vekt på å finne fram til tilfredsstillende løsninger for Vinje kommune, selv om man måtte akseptere en noe dårligere løsning for utbygging av Kjela kraftverk.

Utvidelsen i 1964 av statsreguleringen med inntak av 6 bekker og Vesle Kjelavatn omfatter et samlet nedbørfelt på 29,9 km². Statskraftverkene har gjort det klart at inntak av to av de minste bekkene sløyfes fordi disse inntakene økonomisk har vist seg å være ugunstigere enn tidligere antatt. Ca. 2 km² av nedbørsfeltene er derved utelatt.

Gjenstående inntak som vil omhandles nedenfor er etter dette Vesle Kjelavatn (også omtalt nedenfor som restfelt Kjela), Hestevollbekken, Tyrvelibekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken.

Hovedstyrets forslag:

Hovedstyret går i sin innstilling inn for at avløpet fra restfeltet Kjela, Hestevollbekken, Tyrvelibekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken tas inn på overføringstunnelen til Førsvatn. Inntaket av Tyrvelibekken og Hestevollbekken foreslås dog utsatt inntil videre. Videre foreslår Hovedstyret at det fastsettes en minstevassføring i Kjelaelv ved utløpet av Vågslivatn som i tiden fra vårflommen til 30. september skal være 2,0 m³/sek. og fra 1. november til vårflommen 0,5 m³/sek. I oktober foreslås minstevassføringen avta jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek. Bestemmelsene om minstevassføring er foreslått tatt opp til ny vurdering etter 5 års driftstid. Til slutt foreslås at regulanten skal bekoste overvåkingsundersøkelser i Kjelavassdraget på strekningen fra Kjelavatn til og med Hyljelihylen.

Dersom Tyrvelibekken og Hestevollbekken renner fritt og minstevassføring holdes som foreslått, fører Hovedstyrets forslag til en reduksjon i produksjonen i Kjela kraftverk på ca. 12,3 GWh i forhold til kraftverksdrift uten restriksjoner.

Hovedstyrets ovennevnte forslag skal sees mot følgende bakgrunn:

Når man fra lokalt hold i 1971 tok opp saken om å revurdere manøvreringsreglementet dreide det seg i hovedsak om å holde de 6 bekkene og restfelt Kjela utenfor reguleringen. Etter hvert har dog kravet om minstevassføring blitt mer og mer viktig for distriktet, noe som også går klart fram av Industrikomitéens innledningsvis nevnte anmodning til NVE og departementet. Reguleringsbestemmelsen for Tokke-Vinjeutbyggingen savner som nevnt bestemmelser om minstevassføring, noe som i hovedsak har sin grunn i at når utbyggingen ble vedtatt, var det ikke vanlig å vie miljøproblemene en slik oppmerksomhet som ble praksis i 1970-årene.

For å utrede vannkvalitet og fiske ble Norsk Institutt for Vannforskning (NIVA) og Fiskerikonsulenten for det Østenfjeldske engasjert av Statskraftverkene. De to utredningene konkluderte bl. a. med at en minstevassføring vil sikre allsidig bruk av vassdraget og gjennomføres best ved at bekkene får renne fritt. Minstevassføringen bør være minst 2,0 m³/sek. i tiden 1. juni—15. september og 1,0 m³/sek. resten av året, samt gjelde for en 5-års prøveperiode.

Videre har en annen fagetat, Statens forurensningstilsyn (SFT) uttalt seg til Hovedstyret i anledning saken. SFT fant bl. a., ut fra forurensningsforhold, ikke grunnlag for å kreve at Hestevollbekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken skulle renne fritt. Når det gjelder Tyrvelibekken foreslår SFT at den holdes utenom reguleringen. Grunnen er at Tyrvelibekken er tenkt utnyttet til fritidsaktiviteter m. v. og i forurensningssammenheng er det av betydning at bekken ikke får sterkt redusert vassføring eller blir tørrlagt. SFT foreslår videre en minstevassføring i Kjela elv som ved utløpet av Vågslivatn skal være 2,0 m³/sek. i tiden fra 1. juni til 30. september og 0,5 m³/sek fra 1. november til 31. mai. I oktober avtar minstevassføringen jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek. Nødvendig vann tas fra inntaket i Kjela elv. SFT har valgt å referere minstevassføring til utløpet av Vågslivatn ettersom en vesentlig del av forurensningen til vassdraget skjer til Vågslivatn. SFT har på linje med NIVA og fiskerikonsulenten gått inn for at minstevassføringen tas opp til ny vurdering etter 5 år og at det blir utført overvåkingsundersøkelser i Kjelavassdraget på strekningen fra Kjelavatn til og med Grungevatn.

Hovedstyret har i sitt forslag, med enkelte avvik, fulgt SFT's forslag til endringer i reglementet av hensyn til forurensningssituasjonen. Når det gjelder Tyrvelibekken mener Hovedstyret det ville være bedre for Tyrvelibekken, separat som for vassdraget som helhet, at det vesentlige av de forurensningene som måtte oppstå ved bekkens nedre del ble pumpet inn på overføringstunnelen til Førs-

vatn. På den måten ville man oppnå en langt bedre fortynning enn hva som kan påregnes i eget vassdrag. Ettersom reglementet ifølge eget forslag bare skal gjelde midlertidig, foreslår Hovedstyret at bekken får renne fritt inntil videre.

Hovedstyret anser strekningen nedenfor Hyljelihyl (vannet fra Kjela kraftverk renner ut i vatnet som også er inntakssted for overføringsunnelen til Vennemo) så ubetydelig påvirket av Kjelautbyggingen at man ikke har kunnet tilrå tatt inn bestemmelser om overvåkingsundersøkelser lenger enn til Hyljelihylen. I tillegg til SFT's forslag har Hovedstyret, som det går fram, foreslått at Hestevollbekken tas ut inntil videre. Begrunnelsen er at også den øvre strekningen fra og med Løyningsvatnet (vatnet nedenfor Vesle Kjelavatn) skal få et visst tilskudd av vatn der tilløpet følger naturlige variasjoner.

Innkomne uttalelser i anledning Hovedstyrets forslag.

I sin uttalelse har Vinje kommune ikke kunnet akseptere Hovedstyrets forslag til oppfølging av Industrikomitéens anmodning. Kommunen har satt fram krav som man mener er moderate og rimelige og som vil bety meget i et område som fra før er sterkt berørt av kraftutbygging, uten at miljømessige hensyn tidligere er tatt. Videre mener man at kravene er i samsvar med Industrikomitéens hensikt og forslagene fra NIVA, Fiskerikonsulenten og SFT. Endelig mener man at kravene også skal ses i lys av at det er 40 pst. større vannmengde i Kjela enn det som var antatt da utbyggingen ble vedtatt.

Vinje kommune krever at alle bekker skal renne fritt og at det fra Kjela dam på årsbasis skal slippes vatn tilsvarende gjennomsnittsvassføringen for restfelt Kjela. Videre skal det ved utløpet av Vågslidvatn holdes en minstevassføring på minst 2,0 m³/sek. om sommeren og 1,0 m³/sek. om vinteren. Eventuelt tilleggsvatn for å holde dette slippes fra Kjela dam. Tilsvarende vassføringer kreves også sluppet forbi terskel ved Hyljelihyl. Endelig krever kommunen at foreslåtte vannføringer skal prøves i en 5-årsperiode i hvilken regulanten også skal bekoste overvåkingsundersøkelser i Kjelavassdraget fra Kjelavatn til og med Grungevatn.

Telemark fylkeskommune slutter seg til Vinje kommunes fremlegg og rår til at kommunens og grunneiernes syn på endringer i manøvreringsreglementet blir godtatt.

Landbruksdepartementet viser til at Hovedstyrets forslag til endring av manøvreringsreglement i liten grad berører landbruksinteresser og aksepterer derfor Hovedstyrets forslag.

Miljøverndepartementet viser i sin uttalelse til at Hovedstyrets forslag oppfyller de krav til vannkvalitet som stilles etter lov om vern mot vannforurensning. Da denne lov ikke dekker de krav som bør stilles til vannføringer i vassdraget ut fra andre brukerinteresser, f. eks. friluftsliv, fiske og turisme, har Miljøverndepartementet foreslått at de 6 bekkeinntakene sløyfes. I tillegg foreslås at det fra inntaket i Vesle Kjelavatn slippes vann som over året tilsvarer avldøpet fra restfelt Kjela. Man foreslår her som pasende vannføring 0,5 m³/sek. fra vårflommen til 1. september og 0,1 m³/sek. fra 15. september til vårflommen, med jevn overgang i første halvdel av september. Totalt er forslagene beregnet å gi et produksjonstap på 20 GWh i Kjela Kraftverk.

Miljøverndepartementet mener at det er grunnlag for, i en prøveperiode, å foreslå at det også slippes vann fra Hyljelihyl. Konkret foreslås 2,0 m³/sek. i tiden fra vårflommen til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til vårflommen, med jevn overgang i oktober. Dette forslag har man beregnet vil føre til at produksjonstap i Vinje kraftverk på 19 GWh. Man er videre enig med Hovedstyret at de aktuelle endringene bør tas opp til ny vurdering etter en prøveperiode på 5 år.

Vilkårene for at Miljøverndepartementet skal gi tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning §§ 4 og 10 er som følger:

— Reguleringsanleggenes eier skal etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelse bekoste overvåkingsundersøkelser i Kjelavassdraget på strekningen fra Kjelavatn til og med Grungevatn.
— Tyrvelibekken tillates ikke tatt inn på overføringstunnelen fra Bordalsvatn til Førsvatn. Dersom dette senere er aktuelt, skal saken forelegges Miljøverndepartementet.
— Minstevassføring i Kjelaelv ved utløpet av Vågslivatn skal være 2,0 m³/sek i tiden fra vårflommen til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til vårflommen. I oktober avtar minstevassføringen jevnt fra 2,0 til o,5 m³/sek. Mestemmelsene om minstevassføring kan tas opp til ny vurdering etter 5 års driftstid.
— Det opprettes et nytt vannmerke i Kjelavassdraget.

Departementets vurdering.

Stortingets industrikomités anmodning gikk som nevnt ut på å finne fram til tilfredsstillende løsninger for Vinje kommune, selv

om dette skulle innebære en noe dårligere utbyggingsplan.

Fra berørte instanser og myndigheter er det enighet om at det bør fastsettes en minstevassføring som prøves i 5 år før endelig vurdering foretas. Det er uenighet om hvordan minstevassføringen bør skaffes tilveie og hvor mye vann som til enhver tid bør renne i vassdraget. Videre er det uenighet om hvilken betydning strekningen nedenfor Hyljelihyl har i forhold til Kjela kraftverk og hvilke tiltak som her bør settes inn.

Vesentlig med utgangspunkt i vassdragets forurensningssituasjon har Hovedstyret fremmet et forslag som man med henvisning til Industrikomitéens anmodning har funnet å måtte begrense til Kjelaområdet. Det går ikke klart fram i Hovedstyrets forslag, men en regner med at det er av hensyn til også andre almene interesser enn forurensning at Hestevollbekken er foreslått tatt ut inntil videre. I forhold til Hovedstyret har NIVA, Fiskerikonsulenten og Vinje kommune i større grad tatt hensyn til andre almene hensyn enn forurensningssituasjonen, noe som har vist seg i forslagene til endring av någjeldende manøvreringsreglement.

Siden den gang Kjelautbyggingen ble vedtatt i 1964 er det ikke bare hensynet til et vassdrags forurensningssituasjon (lov om vern mot vannforurensning vedtatt i 1970) som har endret seg. Parallelt har også andre almene interesser blitt viet tilsvarende mere oppmerksomhethet som forurensningsproblemer, om enn på noe mindre presist lovgrunnlag. Det kan, som Miljøverndepartementet har nevnt, være brukerinteresser som fiske, friluftsliv og turisme.

Departementet finner det derfor riktig i foreliggende revurdering av manøvreringsreglement å ta de hensyn til almene interesser som i dag er vanlig. Hensynet til almene interesser kommer først og fremst til uttrykk ved vurderingen av om bekkene skal renne fritt, slik kommunens hovedkrav er ved siden av kravet om minstevannføring. Ved å la bekkene som ligger i nær tilknytning til E-76, renne fritt tvil man bl. a. unngå en reduksjon i mulighetene for sportsfiske samtidig som man — om enn i liten målestokk — får beholde naturlige variasjoner i vannføringen. Imøtekommes kommunens krav vedrørende bekkene og restfelt Kjela vil det ha direkte betydning for minstevassføringen i vassdraget. Bekkene og restfelt Kjela gir i normale år nok vann til å holde de foreslåtte vannføringene ved Vågslivatn. Minimumsvassføringen ved Vågslivatn bør dog ikke under noen omstendighet tillates understige det som er foreslått av forurensningshensyn.

Når det gjelder kommunens krav om vannslipping fra Hyljelihyl, er Hovedstyret som tidligere nevnt av den oppfatning at vassdraget nedstrøms slippestedet i liten grad berøres av utbyggingen av Kjela kraftverk. Det samme gjelder også for Miljøverndepartementets krav om overvåkingsundersøkelser i vassdraget fra Kjelavatn til Grungevatn. Av den grunn mener Hovedstyret at foreliggende sak kun bør omfatte vassdraget oppstrøms Hyljelihyl.

Utbyggingen av Kjela kraftverk vil føre til at det blir mindre vanlig med flommer nedstrøms Hyljelihyl. Foreløpig er vannsituasjonen nedstrøms Hyljelihyl en konsekvens av overføring av Kjelavassdraget til Totak via Vennemo. Vassdraget nedstrøms Hyljelihyl følger stort sett E-76 og får tilførsel av vann fra avløpet av Haukeli kraftverk ved Haukeligrend. Det savnes faglige vurderinger for behovet av en minstevassføring på denne strekning, men en vil anta at det knyttes samme brukerinteresser til vassdraget nedstrøms Hyljelihyl som oppstrøms. Av den grunn vil det være naturlig at det her, sammen med at overvåkingsundersøkelser foretas, slippes en vannføring tilsvarende den minimumsvannføring som skal måles ved Vågslivatn.

Det er som nevnt enighet om at eventuelle tiltak bør prøves i en 5-års periode. Når det gjelder bepkkeinntakene, ønsker kommunen at dette spørsmål avgjøres allerede på nåværende tidspunkt. Til dette er å si følgende: Nærværende sak har sin opprinnelse i et initiativ fra Stortingets industrikomité. Videre vil en imøtekommelse av de fremsatte krav med all sannsynlighet få en presedensvirkning for de utbygginger som ikke har bestemmelser om at minstevassføring kan fastsettes eller hvor det tidligere er tatt lite hensyn til naturverdier. I kongelig resolusjon 26. juni 1964 er det forutsatt at departementet skal ha fullmakt til å godkjenne eventuelle mindre planendringer. En imøtekommelse av fremsatte krav slik departementet foreslår nedenfor vil dog føre til en så stor endring av manøvreringsreglement at dette sammen med de to tidligere nevnte grunner, tilsier at Stortinget bør ta den endelige avgjørelse.

Det skal bemerkes at departementets nedenfornevnte forslag til endringer har sitt utgangspunkt i at regulanten er statskraftverkene og at det er i kraft av departementets instruksjonsmyndighet at disse vil bli gjennomført. Departementet er i vil om tilsvarende endringer lar seg gjennomføre overfor andre enn statskraftverkene med hjemmel i det vanlige vilkåret om at Kongen i enkelte tilfeller kan foreta endringer i reglementet.

Etter dette vil departementet tilrå følgende der også vilkårene etter lov om vern mot vannforurensning §§ 4 og 10 er innarbeidet:

Reguleringsbestemmelsene for statsregulering av Tokke-Vinjevassdraget, fastsatt ved kongelig resolusjon 26. juni 1964 får ny post I, 22:

«Reguleringsanleggenes eier skal etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse bekoste overvåkingsundersøkelser i Tokke-Vinjevassdraget på strekningen Kjelavatn til og med Grungevatn.»

Manøvreringsreglementet fastsatt samme dag endres til:

Pkt. 1, f endres til:

«Inntak for overføring til Førsvatn. Avløpet fra restfelta Kjela, Hestevollbekken, Tyrvelibekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken (Fossebekken) med et samlet nedbørfelt på 27,9 km², tas inn på tunnelen fra Bordalsvatn og overføres til Førsvatn. Inntaket av Hestevollbekken. Tyrvelibekken, Skåfonnbekken og Kvernhusbekken utsettes dog inntil videre. Etter 5 år kan inntak av nevnte bekker tas opp til endelig avgjørelse.»

Pkt. 2 gis følgende tillegg:

«Fra inntaket i Vesle Kjelavatn skal det slippes 0,5 m³/sek. i tiden fra vårflommen til 1. september og 0,1 m³/sek. fra 15. september til vårflommen, med jevn overgang i første halvdel av september.

Minstevassføring i Kjela elv ved utløpet av Vågslivatn skal være 2,0 m³/sek. i tiden fra vårflommen til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til vårflommen. I oktober avtar minstevassføringen jevnt fra 2,0 til 0,5 m³/sek.

Fra Hyljelihyl skal det slippes 2,0 m³ vann sek. i tiden vårflommen til 30. september og 0,5 m³/sek. fra 1. november til vårflommen, med jevn overgang i oktober.

Det oppsettes et nytt vannmerke i Kjelavassdraget.

Bestemmelsene om vannslipp og minstevannføring kan tas opp til ny vurdering etter 5 år.»

Departementets forslag vil redusere produksjonen i Kjela kraftverk med ca. 20 GWh og i Vinje kraftverk med ca. 19 GWh. Det nye vannverket forutsettes plassert i samråd med Vinje kommune.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

Reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement for statsregulering av Tokke-Vinjevassdraget, fastsatt ved kongelig resolusjon 26. juni 1964 endres i samsvar med forslag inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 8. april 1981.

8. Bergen Bank.

(Søknad om konsesjon på erverv av aksjer i A/S Union (Union Co.) og i Forenede Papir og Cellulosefabrikker A/S.)

Olje- og energidepartementets samtykke 14. mai 1981.

«Det vises til søknad av 23. desember 1980 fra Bergen Bank.

I med hold av lov av 14. desember 1917 nr. 16 § 36 og fullmakt gitt ved kongelig resolusjon av 11. januar 1978 meddeles Bergen Bank konsesjon på erverv av 165 555 aksjer à pålydende kr. 50 i Forenede Papir og Cellulosefabrikker A/S, og 74 476 aksjer à pålydende kr. 10 i A/S Union.

Konsesjonen gis uten spesielle vilkår.»

9. Mjøsa og Øyeren.

(Endring av manøvreringsreglement.)

Kongelig resolusjon 15. mai 1981.

I brev av 3. mai 1979 avga Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen innstilling i anledning søknad om endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa og Øyeren. Søknaden ble opprinnelig fremmet av Glommens og Laagens Brukseierforening, og omfattet både bedret magasinutnyttelse og flomsikring. Brukseierforeningen har senere trukket søknaden tilbake, mens staten v/ Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen istedet har trådt inn forsåvidt gjelder den del av søknaden som refererer seg til flomsikring.

Hovedstyrets innstilling hadde følgende ordlyd:

«Stortinget vedtok i 1972 at det skulle gjennomføres flomsikringsarbeider i Øyeren ved utsprenging i utløpselva nedenfor Mørkfoss. Disse arbeidene ble avsluttet i 1975.

Stortingsvedtaket bygget på Innst. S. nr. 307 for 1971—72 fra industrikomitéen, som bl. a. forutsatte

«at manøvreringsreglementet for Øyeren blir endret i samsvar med den nye situasjon og de forutsetninger som framgår av tilrådingen.»

Som kjent er Øyeren fra lang tid tilbake regulert av hensyn til kraftverksinteressene, og eksisterende reglement er følgelig fastsatt ut fra bestemmelsene i vassdragsreguleringslovens § 12, 12. NVE tok derfor allerede tidlig kontakt med regulanten, Glommens og

Laagens Brukseierforening, med tanke på at nødvendige endringer kunne innebygges i reglementet. Brukseierforeningen på sin side ønsket samtidig å få adgang til å ta i bruk den mulighet som senkingsarbeidene hadde skapt for en bedre utnyttelse av magasinet i Øyeren innen gjeldende reguleringsgrenser. Tidligere hadde såkalt tappesvikt ved lave vasstander vært til hinder for dette.

Brukseierforeningen la fram søknad datert 5. juli 1978 om endring av reglementet for Øyeren, utformet slik at både flomdempning og bedret magasinutnyttelse kunne oppnås. Man kommer tilbake til denne søknaden senere.

I innstillingen fra utvalget som i 1967 ble nedsatt for å utrede spørsmålene om sikring mot skadeflom i Glomma- og Lågenvassdragene (jfr. vedlegg til St. prp. nr. 114 for 1971—72), er påpekt mulighetene for reduksjon av flommer også i Mjøsa ved at gjeldende reglement for Mjøs-reguleringen fravikes. Også dette spørsmålet er drøftet med regulanten, men da kraftinteressene ikke er involvert i samme grad her som ved Øyeren, ble man enige om at NVE skulle ta seg av de aktuelle endringene/tilføyelsene. Redegjørelse om forholdene i Mjøsa ble utarbeidet 28. juli 1978.

Da endringene ved Mjøsa i noen utstrekning får virkning for forslaget vedrørende Øyeren, finner man det hensiktsmessig å referere fra Mjøsa-redegjørelsen først.

I denne er innledningsvis gjengitt gjeldende reglement, fastsatt ved kgl. res. av 9. juni 1961, hvor spesielt pkt. 3 er av interesse. Dette punktet angir detaljert hvordan de enkelte lukene i reguleringsdammen (ved Svanfoss) skal manøvreres under flomforhold. Ellers kan nevnes at reguleringsgrensene for Mjøsa, målt på Hamar VM, er henholdsvis 5,25 (HRV) og 1,64 (LRV).

I NVE's redegjørelse heter det videre:

«Ved utformingen av ovenstående reglement ble lagt vekt på at avløpet under flomstigning om våren skulle bli det samme som tidligere ved tilsvarende vasstander ved Svanfoss vegbru. De detaljerte manøvreringsanvisningene i pkt. 3 er således fastsatt ut fra modellforsøk ved Vassdrags- og havnelaboratoriet i Trondheim i forbindelse med bygging av ny dam ved Svanfossen.

Også elder reglementer for Mjøsa synes å ha hatt samme hovedsiktemål — uendret avløp under flom sammenlignet med tidligere etablerte forhold.

Etter flommene i 1966 og 1967 ble det gjennomført beregninger av de virkninger en forhåndstapping av Mjøsa ville ha hatt på flomkulminasjonen såvel i Mjøsa som i Øyeren. Med forhåndstapping menes her en sterkere tapping enn reglementet gir adgang til i den første fase av flommen, slik at Mjøsa på den måten ville ha noe lavere vasstand når vassføringsforholdene i de senere fasene blir mer kritiske såvel i Vorma som i Glomma. Beregningene gjør ikke krav på i ett og alt å være korrekte, men resultatene tyder på at slik tapping ville medføre ikke ubetydelige fordeler i begge sjøene. Dersom Mjøsa kunne tappes ned slik at vasstanden før hovedflommen var 40 cm lavere enn den ellers ville ha vært, viser beregningene at maksimalvasstanden i Mjøsa i 1966 ville ha blitt redusert med 22 cm, i 1967 med 10 cm. For Øyeren ville det blitt 16 cm reduksjon i 1966, 18 cm i 1967.

I 1966 og 1967 var avløpskapasiteten fra Øyeren begrenset til de ordinære tappeorganene i dammen ved Solbergfoss, og disse var såvidt knappe at det kunne være vanskelig å ha nødvendig kontroll. En forsert tapping fra Mjøsa på et tidlig stadium under flommen ville således medføre at vasstanden i Øyeren ble holdt høyere enn den på det tidspunkt ellers ville ha vært, og dette kunne under ugunstige omstendigheter føre til økte vansker og skader senere under den videre flomstigning.

Etter de to nevnte flommene er det gjennomført omfattende senkningstiltak nedenfor Øyeren. To tidligere omløpstunneler er gjenåpnet, og det er foretatt utsprengninger (kanalisering) på strekningen fra Øyerens utløp og ned til Solbergfoss. Flomforholdene langs Øyeren er derfor i dag under langt bedre kontroll enn tidligere. Av denne grunn er det at vi nå finner det forsvarlig også å ta opp Mjøsas problemer på mer permanent grunnlag i den utstrekning disse kan løses uten ytterligere fysiske tiltak.

Vi vil ikke unnlate å nevne at post 3 i gjeldende reglement for Mjøsa allerede har vært fraveket etter at omløpstunnelene ble gjenåpnet. Våren 1972 ble det således gjennomført sterkere tapping som medførte at flommen dette året kulminerte 23 cm lavere enn den ville ha giort ved ordinær manøvrering.

Vi har gjennom lengre tid drøftet med Glommens og Laagens Brukseierforening en endring av Mjøsreglementet som innebærer at forhåndstapping formelt kommer inn og at ansvarsforholdet ved slik tapping blir klargiort. Vi vil anbefale at reglementsendringen skjer i form av en egen post (post 11) med følgende ordlyd:

«Når snø- og/eller nedbørmålinger i Mjøsas nedbørfelt indikerer at vasstanden i Mjøsa om våren vil overstige 6,00 m målt på Hamar vassmerke, kan Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kreve at dammen om mulig skal åpnes mer enn angitt i pkt. 3 for å slippe flommen igjennom så fort som mulig, såfremt dette kan skje uten at skadevirkningene nedover i vassdraget blir vesentlig større enn ved manøvrering efter pkt. 3 alene. Ved inntredende regnflom om sommeren og høsten, kan NVE kreve at det forholdes på samme måte, når vasstanden i Mjøsa antas å ville stige over 6,00 m på Hamar vassmerke.

Mertapping utover det pkt. 3 tilsier skal bare kunne finne sted sålenge vasstanden i Øyeren er lavere enn 5,50 m målt på Mørkfoss vassmerke».

For ordens skyld vil vi tilføye at en forutsetning for at forhåndstapping fra Mjøsa skal kunne gi tilfredsstillende resultat, er at overvatnet ved Rånåsfoss blir senket tilstrekkelig slik at avløpet fra Svanfossdammen ikke blir hindret. Forhandlinger om permanent avtale med sikte på slik senking vil bli tatt opp med Akershus Elektrisitetsverk som eier Rånåsfoss kraftverk.»

Man kommer så tilbake til søknaden vedrørende Øyeren:

Også etter juli 1978 har det vært kontakt mellom brukseierforeningen og NVE, — bl. a. har spørsmålet om fordeling av eventuelt erstatningsansvar vært drøftet.

Brukseierforeningen har i denne forbindelse uttalt følgende i brev av 9. februar 1979:

«Fra NVE's side er det, efter at søknaden er sendt, uttalt at det ikke kan påregnes skades- og ulempeserstatninger i forbindelse med reglementsendringene for flomtappingen. Disse erstatningsrettslige oppfatninger som Brukseierforeningen ikke er enig i vanskeliggjør en felles behandling av Statens og Brukseierforeningens interesser i dette sakskompleks.

Glommens og Laagens Brukseierforenings styre har i møte idag vedtatt å trekke tilbake den nevnte søknad av 5. juli 1978.»

Etter dette faller den delen av søknad som vedrører bedre magasinutnyttelse uten videre bort. Her var situasjonen den at brukseierforeningen ønsket å få reglementet endret slik at dette også formelt ble i samsvar med den manøvrering som fra kraftverksinteressenes side nå ville være ønskelig. Endret manøvrering i denne henseende gikk ut på en vesentlig sterkere tapping om våren innen vasstanden nådde HRV, — det var regnet med at det på denne måten kunne innvinnes gjennomsnittlig 28 GWh pr. år. Gjeldende reglement synes i og for seg ikke å være til hinder for dette, men en slik tappemåte ble ikke lagt fram som skjønnsforutsetnnig ved erstatningsskjønnene i 1930-årene, og det er derfor heller ikke betalt erstatning for skader som måtte oppstå som følge av dette.

Det har heller ikke vært mulig med slik manøvrering før utvidelsen av elvetverrsnittet nedenfor Mørkfoss ble utført. Det antas at utnyttelse av disse nye muligheter først kan gjennomføres etter at manøvreringsreglementet er endret.

Den delen av Glommens og Laagens Brukseierforenings søknad som vedrører flomsikringen, kommer etter Hovedstyrets syn ikke i noen annen stilling om staten v/NVE trer inn i stedet for brukseierforeningen.

Fra foreningens søknad refereres følgelig bare det som har betydning for flomsenkingen. Først gjengis fra gjeldende reglement av 29. juni 1934 §§ 1—4, hvorav de tre siste omhandler flomforhold:

§ 1.

«For Øyeren gjelder følgende reguleringsgrenser:

Øvre reguleringsgrense 4,80 m på Mørkfoss vannmerke.

Nedre reguleringsgrense 2,40 m på Mørkfoss vannmerke.

Reguleringshøyde 2,40 m.

Vannstanden må ikke gå høyere enn til øvre reguleringsgrense før vannføringen fra Øyeren overstiger 1070 m^3/s.

Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige merker, godkjent av det offentlige.

Til kontroll av reguleringsgrensene tjener Vassdrags- og Elektrisitetsvesenets fastmerkebolt i fjell like ved Mørkfoss vannmerke. Boltens topp ligger i høyde med 9,501 m på vannmerket.

§ 2.

Under flomstigningen — inntil vannstanden i Øyeren har nådd 6,0 m på Mørkfoss vannmerke — manøvreres dammen således at forholdet mellom vannstand og avløp som det var ved den gamle Mørkfoss dam så vidt mulig opprettholdes.

§ 3.

Ved stigende vannstand fra 6,0 til 6,5 m på Mørkfoss vannmerke åpnes dammen suksessivt helt under iakttagelse av at vannstanden ved renneinntaket ved Solbergfoss ikke senkes under den for fløtningen nødvendige høyde, nemlig kote 99,428 etter Vassdragsvesenets generalplan. Dammen holdes deretter åpen til vannstanden etter kulminasjonen er sunket til 7,5 m på Mørkfoss vannmerke, hvoretter dammen ved suksessiv overgang atter manøvreres således at forholdet mellom vannstand og avløp som det var ved den gamle Mørkfoss dam så vidt mulig igjen oppnåes.

Hvis der skulle oppstå fare for større skade som følge av at dammen manøvreres etter de i dette punkt opptrukne bestemmelser kan dog Hovedstyret for Vassdrags- og Elektrisitetsvesenet på begjæring av noen interessert påby at avløpet så lenge Hovedstyret antar at denne fare er for hånden, reguleres således at forholdet mellom vannstand og avløp blir som det var ved den gamle Mørkfoss dam.

§ 4.

I år da kulminasjonen finner sted mellom en vannstand på 6,0 og 7,5 m på Mørkfoss vannmerke, manøvreres dammen etter kulminasjonen ved suksessiv overgang således at forholdet mellom vannstand og avløp som det var ved den gamle Mørkfoss dam så vidt mulig igjen oppnåes.»

Deretter gjengis §§ 2—5 i søknadens utkast til nytt reglement. Man gjør imidlertid oppmerksom på at § 2 ikke lenger er relevant.

«§ 2.
Under flomstigningen om våren, inntil vannstanden i Øyeren har steget til øvre reguleringsgrense (4,80 m på Mørkfoss vannmerke) manøvreres dammen slik at avløpet, i forhold til vannstanden, ikke er mindre enn det var ved den gamle Mørkfoss dam, men ikke større enn 1070 m^3/s. Vannstanden må ikke gå høyere enn til øvre reguleringsgrense før vassføringen fra Øyeren overstiger 1070 m^3/s. Det skal likevel påses at vannstanden når øvre reguleringsgrense innen 1. juni, såfremt dette kunne skjedd ved avløpsforhold som med den gamle Mørkfoss dam.
Vannstanden må ikke gå høyere enn til 5,00 m på Mørkfoss vannmerke før avløpet overstiger 1200 m^3/s.

§ 3.
Ved stigende vannstand over 5,00 m på Mørkfoss vannmerke åpnes dam og omløpstunneler suksessivt inntil kulminasjonen inntreffer, idet det tas hensyn til eventuell forsert tapping fra Mjøsa.
Det forutsettes at dam og omløpstunneler skal være helt åpne hvis vannstanden overstiger 6,00 m. Det skal iakttas at vannstanden ved renneinntaket ved Solbergfoss ikke senkes under den for fløtingen nødvendige høyde, nemlig kote 99,428 m i NVE's generalplan. Denne høyde tilsvarer kote 99,626 i NGO-systemet. (NN 1954). Ved åpning av dam og omløpstunneler skal det påses at avløpet fra Øyeren økes så jevnt som mulig.

§ 4.
Ved synkende vannstand efter kulminasjoner i Øyeren over øvre reguleringsgrense reguleres dam og omløpstunneler efter de samme retningslinjer som for stigende vannstand, dvs. at forholdet mellom vannstand og avløp skal søkes opprettholdt som bestemt i §§ 2 og 3, jfr. dog § 6.

§ 5.
Hvis det oppstår fare for at flomsenkingen (jfr. § 2, § 3 og § 4) vil medføre uforholdsmessige skader i vassdraget, kan Hovedstyret i NVE på begjæring av noen interessert påby, så lenge Hovedstyret antar at denne faren er til stede, at avløpet reguleres således at forholdet mellom vannstand og avløp blir som ved den gamle Mørkfoss dam.»

Om forbedret flomavledning er anført:

«Dette er hovedhensikten, idet det gjeldende reglement hindrer en god utnyttelse av de nye tiltak.
Da omløpstunnelene var klare til bruk i slutten av 60-årene, forelå det riktignok en generell tillatelse for NVE til å senke Øyeren, idet departementet i brev av 27.5. 1969 gav melding om dette ved at det ved Kgl. res. av 14. mai 1969 er bestemt:

«§ 3 og 4 i gjeldende reguleringsreglement for Øyeren, fastsatt ved Kgl. res. av 29. juni 1934 skal ikke være til hinder for at Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen med hjemmel i § 120, pkt. 2 i Vassdragsloven av 15. mars 1940 senker Øyeren for å forebygge eller begrense flomstigning.»

I samarbeid med Brukseierforeningen utarbeidet NVE retningslinjer for manøvreringen av omløpstunnelene datert 2.6 1969 som senere ble supplert med nye regler. Imidlertid pågikk utsprengningene i Mørkfoss slik at de hydrauliske forhold stadig ble forandret, og de retningslinjer man hadde fulgt ble efter hvert uaktuelle og måtte betraktes som midlertidige. Våren 1975 var arbeidet avsluttet. NVE henvendte seg samme år til Brukseierforeningen angående endring av reglementene for Øyeren og Mjøsa, idet man anså at Brukseierforeningen som konsesjonshaver burde stå som søker. Efter diverse kontrakter og skriftveksel med NVE, Vassdragsdirektoratet er man imidlertid blitt stående ved at NVE tar ansvaret for en tilføyelse om flomtapping i Mjøsreglementet.
Brukseierforeningen skal stå som søker til endring av Øyerenreglementet forutsatt at betingelsene for det ansvaret dette medfører, er akseptable for Brukseierforeningen.
Efter langvarige felles drøftelser mellom NVE og Brukseierforeningen har partene blitt stående ved foran anførte forslag til nytt reglement for Øyerenreguleringen.

Vi skal nedenfor beskrive virkningene av av endringen på vannstand og avløp.

«Den vesentligste forandring for flomavviklingen er omhandlet i § 3.
Paragrafens første punktum fastslår at ved vannstander fra 5,00 m og høyere, skal dammen efter hvert åpnes inntil kulminasjonen inntreffer, idet det tas hensyn til eventuell forsert tapping fra Mjøsa. Den siste henvisning vil vi komme tilbake til. Neste punktum bestemmer at dam og omløpstunneler skal være helt åpne, hvis vannstanden overstiger 6,00 m. Ved stigende vannstand mellom disse to grensevannstander, 5,00 m og 6,00 m, skal altså dammen gradvis åpnes fra å avlede 1200 m^3/s til alt står åpent i Solbergfossanlegget. Vi kjenner ikke avløpskapasiteten ved full damåpning. Foreløpige kurver utarbeidet av NVE antyder en vassføring på ca. 2850 m^3/s ved 6,0 m i Øyeren, men det er ikke kjent hvilken vassføring man samtidig regner med går gjennom turbinene i Solbergfoss. (En øking av turbinkapasiteten vil naturligvis øke flomavledningsevnen og vice versa.) Antar vi imidlertid at avlednigsevnen ved 6,00 m ialt er 2850 m^3/s, vil dette punkt være endepunktet for en s.k. «overgangskurve» mellom tapping efter «den gamle Mørkfosskurve» til de nye muligheter er tatt i bruk i full utstrekning.
Vi vil på dette punkt komme tilbake til *forsert tapping fra Mjøsa.* Ved tilstander som fryktes å føre til skadeflom i Mjøsa, vil NVE kunne forlange at avløpet herfra økes for å dempe flom i Mjøsa, sålenge vannstanden i Øyeren er lavere enn 5,50 m på Mørkfoss vm. (Dette i henhold til et forslag til endret flomtapping fra Mjøsa.) Størrelsen på denne forsering er avhengig av flere faktorer, bl. a. vannstander i Mjøsa og Glomma, men vi an-

tar at det kan dreie seg om en økning på mellom 50—100 m³/s. Slik Øyerens reglement er formet skal denne økning umiddelbart tappes ut av Øyeren, slik at vannstanden ikek heves p.g.a. forseringen fra Mjøsa. Vassføringen fra Øyeren vil da bli tilsvarende større enn det overgangskurven tilsier.

Virkning på vannstand og avløp ved flomdempingen:

Vannstander og avløp mellom 4,80 og 5,00 vil som nevnt stort sett bli som før. Ved flommer over 5,00 m vil *vannstanden* stige langsommere enn tidligere, den vil kulminere på et lavere nivå og vil efter kulminasjonen gå ned igjen i omtrent samme takt som før. Fordi kulminasjonen inntreffer på en langt lavere vannstand enn tidligere, vil man komme ned på HRV tidligere enn før.

Avløpet vil før flommens kulminasjon bli større og øke raskere enn tidligere, samt kulminere på et tidligere tidspunkt. Kulminasjonsvassføringen kan bli øket, såfremt ikke myndighetene p.g.a. fare for uforholdsmessige skader, griper inn og forhindrer dette, jfr. § 5. Efter kulminasjonen vil avløpet bli omtrent som før inntil vannstanden i sjøen atter når HRV. På det tidspunkt ville man før ennu måtte tappe flomvann ut av Øyeren noen tid til, inntil vannstanden var kommet ned til HRV.

Kort sagt vil varigheten av vassføringer lavere enn flommens kulminasjonsvassføring bli øket i perioden før kulminasjonstidspunktet. Efter dette tidspunkt blir flomvassføringene stort sett omtrent som før bortsett fra at flommens sluttfase avbrytes tidligere enn før.

Ved sommer- og høstflommer, som starter ved HRV, vil forholdene forsåvidt angår vannstands- og avløpsforhold bli likartede.

Fordi tappekapasiteten ved helt åpen dam i Solbergfoss ikke er endelig fastlagt etter tiltakene, kan man ikke beregne de absolutte forandringer på vannstand og avløp. NVE har foretatt en del beregninger under antatte forutsetninger, bl. a. at det kan avledes ca. 2850 m³/ ved 6,00 m i Øyeren når dammen står helt åpen. Beregningsresultatene viser følgende endring på noen store flommer: (Observert flom i 1910, 1916 og 1927 avledet efter reglement fra 1865.)

	Observert					
	Kulm.dato for vst.	Vst. m	Vf. m³/s.	Varighet i døgn av vf. større enn 2 000 m³/s.	2 500 m³/s.	3 000 m³/s.
1910	28/5	9,29	3212	24	16	6
1916	16/5	9,08	2978	30	9	0
1927	6/7	9,36	3051	57	23	3
1934	14/5	9,17	3325	18	13	5
1966	26/5	9,00	3224	17	9	6
1967	6/6	10,07	3543	28	16	11
Middel				29	14	2

	Beregnet efter forslaget til nytt reglement					
	Kulm.dato for vst.	Vst. m	Vf. m³/s.	Varighet i døgn av vf. større enn 2 000 m³/s.	2 500 m³/s.	3 000 m³/s.
1910	28/5	6,85	3187	22	15	6
1916	16/5	7,00	3248	27	9	6
1927	7/7	6,85	3186	53	27	11
1934	14/5	6,99	3243	16	9	5
1966	25/5	7,17	3313	15	10	7
1967	6/6	7,89	3598	28	17	12
Middel				27	15	9

Med hensyn til endring av flomvassføringer og flomvannstander sett over en lengre årrekke, henvises til nedenstående to tabeller. Tabell 1 viser midlere varighet pr. år i årrekken 1934—67 av vannstander over 5,00 m beregnet med reglementsendringen, samt tilsvarende for observerte forhold. Tabell 2 viser midlere varighet av vassføringer over 1200 m³/s i samme årrekke for de to alternativer.

Tabell 1

Antall døgn pr. år i årrekken 1934—67 med vannstander lik eller høyere enn (m målt på Mørkfoss vm.):

Meter	5,00	6,00	7,00	8,00	9,00	10,00
Observert	80,4	10,7	1,6	0,8	0,4	0,1
Beregnet	51,4	1,0	0,4	0	0	0
Differanse	29,0	9,7	1,2	0,8	0,4	0,1

Tabell 2

Antall døgn pr. år i årrekken 1934—67 med vassføringer lik eller større enn (m³/s):

M³/s.	1200	1500	2000	2500	3000	3500
Observert	56,2	28,8	7,2	1,4	0,6	0,1
Beregnet	51,8	28,5	7,1	1,5	0,8	0,1
Differanse	4,4	0,3	0,1	—0,1	—0,2	0

I tabell 3 er angitt median vannstand med de to alternativer sammenholdt med det stedfundne mediane tilløp til Øyeren i årrekken 1934—67 på forskjellige tidspunkter.

Tabell 3

Medianverdier pr./av	30/4	15/5	31/5	15/6	30/6
Observert tilløp	728	1340	1307	1339	1106
Observert vannstand	4,12	4,95	5,19	5,24	5,01
Beregnet vannstand	4,09	4,99	5,06	5,06	4,97

Tabell 1 og 2 viser hvordan varigheten av høye vannstander og vassføringer endres. Tabell 3 er ment å vise endringene i vannstandsforholdene i Øyeren ved store flomtilløp.»

Skader og ulemper som kan forventes ved reglementsendringen.

«Det har løpt inn melding fra Glomma fellesfløtingsforening om vanskeligheter ved Bingen lense under flommen 1978. På grunn av øket vannhastighet, greide man ikke å holde alt tømmeret tilbake. Ca. 2000 stokker slapp ut i Øyeren.

En del øket erosjon i Øyerens nordende vil såvidt vi kan forstå også måtte påregnes.

Alt i alt vil skadene og ulempene være forsvinnende små i forhold til de fordeler man vinner i Øyerenområdet.

Dette forhold mellom ulemper og fordeler, er efter vår mening avgjørende for valg av hvilken vannstand Solbergfossdammen skal stå helt åpne ved, dvs. valg av den s k. overgangskurven. Vi har som foran vist, efter inngående drøftelser med NVE, som har det avgjørende ord i dette spørsmål foreløpig kommet til at 6,0 m gir en brukbar avveining mellom fordeler og ulemper.

En senking av denne grense, til f. eks. 5,50 m har vært drøftet. Det man kan vinne er at små og moderate flommer avledes ved lavere vannstand. På store flommer vil det ha liten eller ingen betydning at grensevannstanden senkes. På den annen side vil vannhastigheten og falltapet mellom Mørkfoss og Solbergfoss kunne bli sjenerende stort både for fløtingen og kraftverkets drift. Dessuten vil vannhastigheten i tilløpselvene økes. Dette vil føre til øket erosjonsfare og vanskeligheter for fløtingen. Videre vil vassføringen nedenfor Øyeren måtte økes i enda raskere takt, med de ulemper dete måtte føre med seg i fallstrekningen nedenfor Mørkfoss og i elven nedenfor Solbergfoss.»

Dokumentene vedrørende Øyeren (og Mjøsa) ble lagt ut til ettersyn på kommunekontorene i samtlige kommuner som grenser til Øyeren og vassdraget nedenfor. Dokumentene vedrørende Mjøsa separat ble lagt ut til ettersyn på kommunekontorene i samtlige kommuner som grenser til Mjøsa og Vorma.

Utleggingen ble kunngjort i Norsk lysingsblad og i 15 lokalaviser.

Saksdokumentene ble sendt samtlige berørte kommuner, fylkeskommuner og fylkesmenn til orientering og eventuell uttalelse. Dokumentene ble også forelagt Miljøverndepartementet, Glomma Fellesfløtningsforening og jordbruksorganisasjonene i kommunene som grenser til Øyeren.

For Mjøsas vedkommende foreligger uttalelser fra de tre kommunene Ringsaker, Hamar og Gjøvik, som i formannskapsmøter henholdsvis 21. august, 13. september og 18. desember 1978 slutter seg til det framlagte utkastet. Hedmark fylkeskommune og fylkesmannen i Hedmark har i brev henholdsvis 22. desember 1978 og 30. januar 1979 heller ikke noe å bemerke.

Når det gjelder Øyeren, er de fleste uttalelsene avgitt før brukseierforeningen trakk sin søknad tilbake. Med få unntak går uttalelsene sterkt mot den lavere vårvasstanden som ikke lenger er aktuell. Hovedstyret har derfor på tilsvarende måte som for søknaden i stor utstrekning tatt ut de deler av uttalelsene som bare omtaler dette forhold. For så vidt angår de kommunale, fylkeskommunale og andre uttalelser som er innkommet via fylkesmannen i Akershus, finner man det imidlertid både hensiktsmessig, tilstrekkelig og mest opplysende å gjengi fylkesmannens sammendrag av uttalelsene.

Fylkesmannen i Akershus's brev er datert 19. februar 1979 og lyder:

«Fylkesmannen har innhentet en del uttalelser om ovennevnte sak, og disse oversendes herved.

Alle som har uttalt seg i forbindelse med Vassdragsvesenets søknad om nytt manøvreringsreglement for Øyeren og Mjøsa, har etterlyst en klargjøring av hvilke konsekvenser dette vil få for naturforholdene i og rundt Øyeren. Mange har påpekt at en forlengelse av den perioden om våren da vannstanden holdes lav, vil kunne få katastrofale følger såvel for gyteforholdene og beitemulighetene for flere fiskearter som for bunndyrfaunaen og dermed næringsforholdene for rastende trekkfugl.

I Rælingen kommune (bilag 1) har rådmannen påpekt at gjennomføringen av det omsøkte manøvreringsreglementet vil skape store jordbruksmessige skadevirkninger for berørte grunneiere i Rælingen. Erosjonsfaren for Elverøya og Årnestangen øker ytterligere og vil derved påskynde en allerede pågående prosess.

I formannskapet ble rådmannens forslag til merknader vedtatt, og i tillegg uttaler formannskapet at en motsetter seg en endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa. Glomma og Øveren før forbygning mot Elverøya og Årnestangen er tilfredsstillende utført.

I Fet kommune (bilag 2) har jordbruksforeningen uttalt at beredskapstapping før HRV bør startes når snømengdene tilsier muligheter for flom. Hver cm senking av flomtopper over ca. 5,40 m er av vesentlig betydning for jordbruket i området.

I 1977 kulminerte flommen ved ca. 5,5 m og da stod omtrent 300 da fulldyrka jord under vann. En har ingen sikre data, men antar at en flomøkning fra 5,5 m til 5,75 m betyr oversvømmelse av tusener av mål. Dersom ikke helt avgjørende momenter taler mot det, bør alt gjøres for å holde flomnivået under 5,5 m. Helst bør det bli full tapping ved 5,3 m.

Fet jordstyre har tiltrådt herredsagronomens innstilling hvor det påpekes at på grunn av jordbrukshensyn må full åpning av dam og avløpskanaler skje seinest ved vannstand 5,5 m. Videre bør det foretas registreringer av de jordreservene som ligger i de lavere områdene, der relativt små høydeforskjeller utgjør mye i jordvidde. Det bemerekt også at Landbruksdepartementet bør tas med på råd i denen saken.

Natur- og Miljøutvalget finner ingen grunn til å bemerke dette dokumentet som er så spekket med vitenskapelig/tekniske begrep at det trengs assistanse av teknisk ekspertise for å kunne uttale seg.

Fet kommunestyre slutter seg til konklusjonene i uttalelsene fra Fet jordbruksforening og Fet jordstyre og også uttalelser fra Zoologisk museum (bilag 8).

Kommunestyret er enig i at manøvreringsreglementet må endres for å skaffe bedre flomavledning, men går mot at vannstanden holdes kunstig lav ved normale vannføringer. HRV må nås seinest 15. mai. Dette begrunnes med de tildels store konsekvenser som kan oppstå for natur, fiske og rekreasjon — og for Nordre Øyeren naturreservat i det hele.

I Skedsmo kommune (bilag 3) har herredsstyret enstemmig vedtatt innstillingen fra formannskapet hvor det heter at en på grunn av de mange usikre momenter som er til stede må frarå økt tapping ved lav vannstand.

Formannskapet peker ellers på at de miljømessige konsekvenser ikke er tilstrekkelig klarlagt. En ber også om at eventuelle konsekvenser for Nedre Romerike vannverk blir utredet før en endelig avgjørelse blir tatt.

Akershus fylkesfriluftsnemnd (bilag 4) frykter at Brukseierforeningens omsøkte tappereglement for Øyeren vil medføre betydelige skadevirkninger for friluft- og naturverninteressene i området. Nemnda er særlig opptatt av virkningene av en forlenget tidsperiode med lav vannstand om våren. Tappereglementet må i første rekke bestemmes ut fra følgende hensyn:

1. Hindre unødig skadeflom.
2. Hensynet til formålet med den etablerte fredningen av Nordre Øyeren naturreservat — herunder hensynet til det rike og varierte plante- og dyrelivet i våtmarksområdet, særlig hensynet til de mange fiskeartenes gyte- og beitemuligheter.
3. Hensynet til båtlivet, fiskeinteressene og rekreasjonsmiljøet.
4. Hensynet til erosjonsfaren.
5. Hensynet til skadelige forurensningsvirkninger.
6. Hensynet til diverse vanninntak, industrien, fløtingen og andre brukerinteresser i vassdraget.

Akershus fylkesfriluftsnemnd mener det er rimelig å vente at søknaden blir trukket tilbake og returnert til søkeren, slik at manglende informasjoner og vurderinger av skadelige miljømessige konsekvenser blir tatt opp i sin fulle bredde.

Fylkesfriluftsnemnda henstiller for øvrig om at man ikke praktiserer noe nytt tappereglement før det hele er vurdert i en større sammenheng.

Norsk institutt for vannforskning (bilag 5) mener det er et klart behov for et nytt manøvreringsreglement. Det er nødvendig at et slikt reglement tar utgangspunkt i limnologiske forutsetninger og biologiske konsekvenser. Virkningen for vannkvaliteten og organismelivet bør utredes før fastlegging av et nytt reglement, og når det blir gjennomført endringer bør dette følges opp med overvåking av viktige vannbruksmessige forhold.

Dyno industrier A/S (bilag 6) hevder at en endring i manøvreringsreglementet vil medføre uheldige konsekvenser for bedriften. I tiden april/mai har bedriften i en rekke år hatt store vansker med kjølevannsinntaket. Dette vannet tas fra Nitelva ved hjelp av en pumpestasjon. Stasjonens innsugningsrør har diameter 800 mm. og toppkant av rør ligger på kote 98,90, mens LRV er 98,94.

Den foreslåtte endring av tappeinstruks vil bl. a. føre til en forlenget periode med bunn vann-nivå i Nitelva. I samme periode vil vannføringen og strømmen i elva være betydelig. Denne kombinasjonen frykter en vil øke erosjonen av elvesidene og også føre til oppbygging/flytting av slambanker.

Institutt for naturforvaltning v/Norges Landbrukshøgskole (bilag 7) mener at det foreslåtte tappereglementet er uakseptabelt. En anser det for å være i strid med fredningsformålet å endre den balansen som har utviklet seg mellom vannstandsvekslingene og økosystemkomponentene i deltaet i perioden etter reguleringen i 1860-åra.

Instituttet har innhentet datautskrifter for vannstandsvariasjoner i Øyeren fra Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen og har på bakgrunn av disse tallene framstilt kurver som viser vannstandsvekslinger ved Mørkfoss vannmerke på ukebasis (april-juli) for årene 1934—1975, med nåværende og foreslåtte reglement. En har så vurdert hvilke konsekvenser de foreslåtte endringene vil kunne medføre.

1. Forsinket vannstandsheving. Oppfyllingen av Øyeren vil gjennomsnittlig bli 4 uker forsinket. Dette vil medføre økt erosjon, uttørking av mudder-, silt- og sandbanker p.g.a. lenger tørrleggingsperiode, noe som vil resultere i økt dødelighet av bunndyrfaunaen og følgelig nedsatt produksjon. Dette får igjen følger for næringsforholdene for både fisk og fugl.
2. Raskere vannstandsheving vil medføre økt vannhastighet, større erosjon og reduksjon i bunndyrmengden for fugl på vårtrekk.
3. Forsinket flomkulminasjon vil virke forstyrrende på fuglenes reproduksjonssyklus og sannsynligheten for redusert hekkesuksess øker med forsinkelsen.
4. Flomkulminasjon på lavere vannstand.
   Kurvene viser at flommen når toppen 20 cm lavere enn tidligere, noe som resulterer i at 40 % mindre landareal blir oversvømmet. Gjennomsnittlig maksimalvannstand vil bli redusert med hele 70 cm, dvs. en arealreduksjon på ca. 50 %.

Sedimentasjonsmønsteret i deltaet vil bli forstyrret. Tilførselen av slam og næringsstoffer til sump- og fuktengvegetasjonen blir redusert. En må vente forstyrrelse i plantenes sonasjonsmønster og koloniseringsdynamikk.
Mindre gyteareal og dårligere oppvekstmuligheter for fiskeyngel vil kunne endre balanseforholdet mellom populasjonene av de enkelte artene. Feilslått reproduksjon og endrete konkurranse- og predasjonsforhold vil kunne medføre nedsatt fiskeproduksjon både av matfisk og andre arter.

5. Raskere senking av vannstand etter flomtopp vil stort sett virke negativt inn på de samme forhold som nevnt i pkt. 4.

Instituttet konkluderer sin uttalelse med at det nye reglementet må utformes slik at vannstandsvariasjonene i framtida vil resultere i en medikankurve som følger den nåværende.

Zoologisk museum v/ Universitetet i Oslo (bilag 8) påpeker at den økte erosjonen i Øyerens nordende og de lave vannstandene som har innvirkning på fiskefaunaen, begge er forhold som kommer i direkte konflikt med fredningsbestemmelsenes formålsparagraf.

Søknaden fra regulanten kan tolkes som et særlig ønske fra regulanten om å holde lav vannstand i Øyeren minst fram til 1. juni. Hvis dette gjennomføres, vil det få uante konsekvenser for fiskefaunaen i Øyeren. Det vil bli katastrofalt for reproduksjonen hos krøkle, gjedde, mort og brasme, dels også abbor. En negativ innvirkning vil det også med stor sannsynlighet bli for gjørs, id og stam, som også vil få sine gytearealer innskrenket.

Ut fra fiskeribiologiske forhold må det på det sterkeste frarådes å endre det eksisterende manøvreringsreglement for Øyeren på en slik måte at HRV nås seinere enn midt i mai.

Østlandske naturvernforening (bilag 9) mener at skadevirkningene ved en endring i manøvreringsreglementet er bagatellisert og påpeker at utleggelsen av Nordre Øyeren naturreservat ved kongelig resolusjon av 5. des. 1975 ikke er nevnt i søknaden.

Store deler av Nordre Øyeren naturreservat er områder som normalt står under vann, og uten vann faller fredningsgrunnlaget bort. En utsettelse av oversvømmelsen av Svelle på 14—20 dager ville kunne få uante konsekvenser. Allerede i 1978 har en kunnet observere betydelig økt erosjon og uteblivelse av gyting for gjedde og mort.

Deltaområdet i Nordre Øyeren er et komplekst økosystem, og det er umulig å si eksakt hva som vil skje hvis manøvreringsreglementet gjøres permanent. Østlandske naturvernforening har likevel pekt på en del sannsynlige konsekvenser.

Det er først og fremst konsekvensene for fiskefaunaen, så som gyte- og oppvekstforhold, en er opptatt av. I mai 1978 ble det registrert store mengder døde dammuslinger, og en frykter at andre bunndyr vil lide samme skjebne med flere døgns tørrlegging. Dette kan igjen medføre en reduksjon av fiskebestanden.

Ved en slik tørrlegging midt i vårtrekket vil områdets store verdi som rasteplass for vann- og vadefugl bli ødelagt.

Den økte erosjonen vil føre til større utglidninger og raskere forflytning av øyene i deltaet. Dette vil få katastrofale virkninger for de spesielle plantesamfunnene en finner her.

Kraftverkene kan tjene ca. 1,2 mill. kr. pr. år på en endring i reglementet, men naturvernforeningen bemerker at det er beregnet at fiskeressursene i Øyeren kan gi 30 000 mennesker middagsmat 2 ganger i uka.

Østlandske naturvernforening ber om at konsesjonssøknaden blir avslått og at kongelig res. av 14. mai 1969, som gir NVE hjemmel til å gå utenom någjeldende manøvreringsreglement for Øyeren, blir opphevet.

I en fellesuttalelse fra 7 båtforeninger, samt fra oppsynsmannen i Nordre Øyeren naturreservat (bilag 10) bemerkes det at det er med stor bekymring de har lest forslaget til nytt tappereglement for Øyeren. Det er uforståelig at det i det hele tatt kan søkes om slike ting. Det sies at det er å gå vel langt å spille på folks redsel for flom når meningen er mer kilowatt, kroner og øre.

Det nye tappereglementet er i strid med formålet for fredningen og ved en gjennomføring av dette vil området bli liggende som en stor sandørken på den tid da egg skal klekkes, rogn skal gytes og planter skal spire.

I fellesuttalelsen blir det framsatt et krav om at en kongelig resolusjon må bli respektert. En mener at 1. mai er den mest riktige dato ved Mørkfoss vannmerke, for hele reservatet.

De ansvarlige myndigheter blir bedt om å vise forståelse for et område det ikke finnes maken til i hele Norden.

Et likelydende brev ble sendt fra de 4 båtforeningene i Rælingen til kommunen.

Nordre Øyeren Fuglestasjon (bilag 11) ser det meget betenkelig at søknaden er skrevet uten at det på forhånd er undersøkt hvilke negative sider som eventuelt kan ha innvirkning på det berørte området. NØF kan ikke godta noen endring av det eksisterende reglementet før det er foretatt undersøkelser som bør ha til hovedhensikt å registrere positive og negative forhold i tilknytning til de berørte områdene. Det bør nøye undersøkes hvorvidt Nordre Øyeren naturreservat kan bli utsatt for skader, om fiskebestanden blir lidende på noen måte, betydningen for båthold m. m.

Først etter at slike undersøkelser er avsluttet og resultatet er vurdert og sammenholdt med virkninger en allerede kjenner til, vil det ha noe for seg å sende saken til høring.

Fylkesmannen er kjent med at Glommens og Laagens Brukseierforening nylig har vedtatt å trekke søknaden tilbake. En vil imidlertid anta at spørsmålet om et manøvreringsreglement for Øyeren m. v. likevel må tas opp av NVE i forbindelse med flomsikringsplanene.

De innkomne uttalelsene og synspunktene vil derfor fortsatt kunne være til nytte for NVE's videre arbeid med saken. Fylkesmannen finner det derfor uaktuelt å ta stand-

punkt til saken på nåværende tidspunkt. En vil imidlertid vise til de synspunkter som framkommer av Plan- og utbyggingsavdelingens notat den 10.2.79, som vedlegges.»

Plan- og utbyggingsavdelingens nevnte notat har som konklusjon:

«En må være svært forsiktig med å endre manøvreringsreglementet på en slik måte at balansen i økosystemet forrykkes. Plan- og utbyggingsavdelingen kan ikke akseptere påstander fra ansvarlig hold i Brukseierforeningen om at naturreservatet i Nordre Øyeren er dømt til å forsvinne uansett tappereglement. Slike uttalelser er meningsløse i denne sammenheng.

På bakgrunn av dette vil en anmode om at forslaget fra Institutt for naturforvaltning om at vannstandsvariasjonen i framtida bør følge nåværende medikankurve blir vurdert.

I alle tilfeller vil en av hensyn til Nordre Øyeren naturreservat, vannkvaliteten og øvrige brukerinteresser i vassdraget sterkt fraråde at man foretar prøving av det foreslåtte manøvreringsreglementet uten konsesjon.»

Fylkesmannen i Østfold har i brev av 30. januar 1979 uttalt:

«Jeg viser til de uttalelser som er innhentet om saken. Disse uttalelser er antakelig lite veiledende idet bare konkrete erfaringer kan si oss hvilke eventuelle skadevirkninger en kan få, og i uttalelsene er det heller ikke gjort noe forsøk på å kvantifisere de eventuelle ulemper en vil få.

Jeg går ut fra at man senere kan vurdere eventuelle skadevirkninger og herunder vurdere nye endringer i manøvreringsreglementet, eventuelt betale erstatninger.

Under diskusjoner om saken er jeg kommet til at fordelene ved det nye reglementet sannsynligvis er større enn ulempene, og med god margin.»

Blant de uttalelser fylkesmannens brev viser til, er vedtak i Eidsberg formannskap 28. august 1978 om at formannskapet ikke har noe å bemerke i saken.

Høyesterettsadvokat Kåre Ødegaard har 25. januar 1979 på vegne av Glomma Fellesfløtningsforening uttalt:

«Søknaden er foranlediget av de flomsikringsarbeider som er utført de siste år i utløpet av Øveren i henhold til Stortingets vedtak. Arbeidene har så vidt man kan se åpnet for en bedre og mere effektiv utnyttelse av magasinet.

Glomma Fellesfløtingsforening vil ikke motsette seg at reglementet endres slik det nå søkes om, og Fellesfløtingsforeningen har heller ikke noe å bemerke til den utforming av reglementet som er foreslått av Brukseierforeningen. De sikringstiltak som er utført er av så stor samfunnsmessig betydning at Fellesfløtingsforeningen ikke har villet gå imot hverken de utførte arbeider eller den foreslåtte endring av reglementet.

Det er helt på det rene at sikringsarbeidene og den endrede manøvrering vil forandre vannstander og vannhastigheter på en slik måte at Felelsfløtingsforeningen påføres betydelige skader og ulemper.

Glomma Fellesfløtingsforening har tidligere redegjort detaljert for disse virkningene og jeg viser til vedlagte brev av 22. mars 1968 til Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen og brev av 18. mars 1969 til Komitéen til undersøkelse av mulighetene for flomsikring i Glomma- og Laagen-vassdragene.

Jeg viser også i denen forbindelse til St. prp. nr. 114 for 1971—72 hvor virkningene for Fellesfløtingsforeningen er nærmere gjennomgått på s. 13 spalte 2. Jeg viser også til møte i Vassdragsdirektoratet 14/12 1978 hvor representantene for Glomma Fellesfløtingsforening redegjorde nærmere for situasjonen slik den hadde artet seg de siste år og særlig da våren 1978.

Glomma Fellesfløtingsforening forutsetter at det blir betalt full erstatning for de skader og ulemper endringene i vassdraget påfører fløtingen. Dersom det ikke oppnås avtale om økonomisk kompensasjon direkte mellom Glomma Fellesfløtingsforening og NVE/Glommens og Laagens Brukseierforening, må jeg be om at det i vilkårene for endringer av reglementet blir pålagt å holde skjønn til vurdering av skadevirkningene. Jeg viser i denne forbindelse til Innst. S. nr. 307 for 1971—72 hvor det på s. 586 1. spalte forutsettes at eventuelle skadevirkninger som følge av de tiltak som settes i verk på vanlig måte vurderes av erstatningsskjønn.»

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo har 21. februar 1979 gitt følgende uttalelse, etter at utvalget på NVE's anmodning har revidert en tidligere uttalelse av 8. s.m.:

«Etter at Brukseierforeningens søknad er trukket tilbake, står en igjen med følgende situasjon:

Forlenget lavvannstand på våren er ikke lenger aktuelt. Dette vil igjen si at vannstands- og vannføringsforholdene fram til flommen blir som før. Først når vannstanden i løpet av flommen når 5 m (HRV+20 cm), vil en foreta endringer i manøvreringsreglementet med det for øye å begrense skadeflommer i Øyerenområdet.

I og med de forslag som er tatt ut av planene, unngår en mange av de skadevirkningene som ble påpekt fra vår side. I det følgende vil en derfor bare komme inn på spørsmålet om flomdemping.

En vil understreke betydningen av vannstandsvekslingene, innbefattet flomvannstander, som en avgjørende miljøfaktor for deltaets og våtmarkenes utforming.

Store deler av deltaområdet vil bli blottlagt i lengre tid enn før. Dette vil sannsynligvis medføre sterkere lateral erosjon langs strendene.

Dersom flomdempingen utføres som foreslått i søknaden, vil flomtoppen ligge 20 cm lavere enn før (beregnet etter medianverdier på ukebasis). Dette betyr i praksis en reduk-

sjon i oversvømmet areal på 40 %. Tilførselen av slam og næringsstoffer til den øvre delen av strandengene blir derved fjernet eller sterkt redusert. Dagens særpregte sonasjonsbilde vil «innsnevres» betraktelig og skogen vil rykke lenger inn i våtmarksområdene. Indirekte får dette konsekvenser for sammensetningen av fuglefaunaen ved at biotopforholdene endres. De fiskeartene som er avhengig av oversvømmet vegetasjon ved gyting, vil antagelig gå tilbake.

Dersom flommen dempes i den grad det foreslås i Brukseierforeningens søknad, vil det altså medføre merkbare endringer i deltaets erosjons- og sedimentasjonsmønster og ikke minst sammensetningen av vegetasjonstypene i den nåværende strandsonen. Ideelt sett burde en ikke akseptere flomdemping innenfor et naturreservat, men i dette tilfelle er det sterke samfunnsmessige hensyn som taler for et slikt inngrep. Grensen for «skadeflom» i Øyeren ligger uvanlig lavt sammenlignet med andre vassdrag. I følge en utredning fra Vassdragsdirektoratets forbygningsavdeling bør denne grensen settes ved 7-7,3 m. Dette tilsvarer omtrent en 3 års flom.

En vil henstille om at de lavere og midlere flommer beholdes i størst mulig grad ved utformingen av et nytt reglement. Under forutsetning av at tappekapasiteten ved Solbergfoss viser seg å være stor nok, bør ikke reglementet endres før vannstanden nærmer seg 6,5 m. Videre bør ikke varigheten av flommen være vesentlig mindre enn den er i dag.»

Miljøverndepartementet har i brev av 9. februar 1979 uttalt:

«Søknaden om endring av manøvreringsreglement for Øyeren inneholder få opplysninger om de skader og ulemper en endring vil gi.

Den nordre delen av Øyern ble i desember 1975 fredet som naturreservat (64 km^2). Fredningsbestemmelsene fremgår av vedlegg. Nordre Øveren naturreservat omfatter Nordens største innlandsdelta og utgjør med sitt rike plante- og dyreliv et av Norges og Nordens mest verneverdige naturområder.

Ved endring av manøvreringsreglementet vil en kunne få følgende virkninger:

1. Endret vannhastighet og økt erosjon. Erosjons- og avleiringsdynamikken vil kunne endres over større deler av området.
2. Lavere vannstand i vårperioden vil kunne tørrlegge betydelige gytearealer i en kritisk periode for viktige fiskearter.
3. Produksjonen av næringsorganismer på grunntvannsarealene vil kunne endres. Dette vil i så fall kunne endre områdets betydning som hvileplass og næringskilde for fugler under vårtrekket. Områdets funksjon for fuglelivet er en av hovedårsakene til at reservatet ble opprettet.
4. Hvorvidt en vannstandsendring vil påvirke verneverdige botaniske forekomster i området er noe usikkert.

Etter departementets oppfatning vil omsøkte endring i manøvreringsreglementet komme i strid med fredningsbestemmelsenes pkt. 1.1 og 2.2.

Registreringer i området viser at deler av området er påført usedvanlig store erosjonsskader siste to år. Undersøkelser av fiskeyngel de to siste år kan tyde på at gytingen har vært mislykket for flere arter (gjedde, abbor, mort, brasme). I og med at det foreslåtte manøvreringsreglementet har vært praktisert i de to siste årene, synes det å være årsaksammenheng mellom manøvrering og erosjonsskader/mislykket gyting.

Med det kjennskap en i dag har til saken foreligger det stor sannsynlighet for at den foreslåtte endring av manøvreringsreglementet kan påføre verneområdet vesentlig skade.

Departementet er inneforstått med at en må unngå skadeflom og at Øyeren må reguleres med dette for øye. Ved kgl. res. av 14. mai 1969 er bestemt:

> «§ 3 og 4 i gjeldende reguleringsreglement for Øyeren, fastsatt ved Kgl.res. av 29. juni 1934 skal ikke være til hinder for at Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen med hjemmel i § 120, pkt. 2 i Vassdragsloven av 15. mars 1940 senker Øyeren for å forebygge eller begrense flomstigning.»

Departementet antar at det er mest praktisk at en ikke foretar noen endring av det bestående manøvreringsreglement, men at NVE hvert år vurderer flomfaren konkret og eventuelt nyter sin rett til å forebygge eller begrense flomstigning. Senkes Øyeren ut over gjeldende manøvreringsreglement i medhold av denne bestemmelse, bør dette ikke bli foretatt uten drøfting med Miljøverndepartementet.

Dersom NVE fortsatt skulle være innstilt på en endring av manøvreringsreglementet, kan departementet ikke ta stilling til endringen før det foreligger en oversikt over fordeler og skader/ulemper ved mulige alternative løsninger. Departementet vil i så fall sette krav om opplysninger som må foreligge for å vurdere skadene på naturreservatet.

En vil senere komme tilbake til søknaden om endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa.»

Hovedstyret vil bemerke:

Øyeren

Gjeldende manøvreringsreglement for Øyeren er fastsatt ved kgl. res. 29. juni 1934.

Glommens og Laagens Brukseierforenings reguleringsmagasin har som nedre grense 2,4 m og som øvre grense 4,8 m på Mørkfoss vassmerke.

Under flomstigning er det i reglementet bestemt at inntil vasstanden når 6,0 m skal manøvreringen av dammen foregå slik at forholdet mellom vasstand og avløp blir som ved den gamle Mørkfoss dam. (Denne dammen ble bygget i 1860-årene og i det vesentlige

fjernet ca. 30 år senere.) Under videre stigning skal lukene åpnes stadig mer, og ved vasstand 6,5 m og høyere skal dammen være helt åpen.

Slik forholdene ved Solbergfoss dam i elveløpet ovenfor var i perioden 1934—67, tilsvarte nevnte vasstand — 6,5 m på Mørkfoss vassmerke — et avløp på ca. 2100 m^3/sek. Under flomkulminasjonen i 1967 var vasstanden 10,07 m, og avløpet var da ca. 3550 m^3/sek.

Etter at senkingsarbeidene på strekningen Mørkfoss-Solbergfoss ble ferdige i 1975, er avløpskapasiteten økt i vesentlig grad. Tilnærmet kan det sies at man ved vasstander over 5 m antar at det nå kan avledes 8—900 m^3/sek. mer enn ved samme vasstand tidligere. Dette innebærer at det er mulig å avlede enhver flom av noen størrelse ved ca. 2 m lavere vasstand enn før 1975.

Hovedstyret vil for ordens skyld understreke at disse oppgavene er basert på vassføringskurver som er satt opp utelukkende ut fra teoretiske beregninger og modellforsøk. I den tid som er gått siden senkingsarbeidene ble avsluttet, har det nemlig ikke vært flommer av en slik størrelse at man har fått anledning til å foreta direkte vassføringsmålinger for kontroll av kurvene. Det må likevel tilføyes at kurvene anses relativt gode og at usikkerheten ikke vil være av betydning for fastleggelsen av reglementet.

Selv om man således i dag i og for seg behersker flomproblemene i Øyeren i langt større grad enn tidligere, er det likevel ikke dermed sagt at manøvreringsreglementet uten videre bør legges opp med det for øye at alle flommer skal reduseres så mye som det teknisk er mulig. Flere forhold taler nemlig mot dette.

Viktigst i denne forbindelse er etter Hovedstyrets syn faren for økt graving (erosjon) i tilløpselvene og i deltaområdet i Øyerens øvre del. I disse områdene består elvebreddene av svært finkornet materiale, og det har gjennom alle tider her forekommet en viss erosjon og massetransport. Erosjonens omfang avhenger i vesentlig grad av strømhastigheten, som igjen har sammenheng med elvens relative fall. Når flomvasstanden i Øyeren blir senket med 2 m, sier det seg selv at dette får innvirkning på fallforholdene ovenfor. Flomsenkingsutvalget behandlet problemet s. 87 ff. i sin innstilling i 1969, og det har senere vært fulgt opp under arbeidet i marken. Av de totalt ca. 46 mill. kr. som senkingsarbeidene har kostet, er således nær 4 mill. kr. gått med til sikring av tilløpselva fra Bingsfoss til nedenfor Fetsund.

Det var likevel noe usikkert i hvilken grad erosjonsforholdene kunne bli forverret. For å få bedre opplysninger om disse forhold er det i forsøksøyemed etter at senkingsarbeidene ble avsluttet foretatt manøvreringer av Øyeren ved vasstander over 5,0 m som avviker fra gjeldende reglement. Manøvreringen ble utført av brukseierforeningen etter oppdrag fra NVE's hydrologiske avdeling.

Etter dette ble det i samråd med brukseierforeningen utarbeidet et forslag til endret reglement som i utdrag er gjengitt foran. I flomsammenheng går forslaget ut på at den økte avløpskapasiteten skal tas i bruk ved vasstand 5,0 m og at såvel omløpstunneler som flomluker for øvrig skal være helt åpne først ved 6,0 m. Ved denne vasstand er avløpet fra Øyeren, inkl. driftsvatn i Solbergfoss kraftverk, antatt å utgjøre ca. 2850 m^3/sek.

Forslaget er blitt møtt med sterkt motstridende uttalelser fra ulike hold. På den ene side har grunneiere i Fet med tilslutning fra jordstyret og kommunestyret hevdet at forslaget ikke går langt nok med senkingen og at full tapping må iverksettes allerede ved 5,3 m. På den andre siden er det bl. a. fra naturvitenskapelig hold i forbindelse med naturreservatet ved Nordre Øyeren uttalt at flomdemping ideelt sett ikke burde aksepteres innen reservatet og at reglementet ikke bør endres før ved 6,5 m.

Når det gjelder kravet om *sterkere* flomsenking, vil man nevne at gjeldende reglement gir et avløp på 1500 m^3/sek. ved vasstand 5,5 m, det framlagte forslaget vil innebære ca. 2000 m^3/sek., mens kravet fra grunneierhold tilsvarer ca. 2550 m^3/sek. allerede ved 5,3 m. Kravet innebærer etter Hovedstyrets syn en svært uheldig kombinasjon av høy vassføring og samtidig relativt lav vasstand som vil utsette særlig delta- og øyområdet i nordre del av Øyeren for stor risiko for økt erosjon. Dette var da også en av grunnene til at NVE valgte å foreslå 6,0 m som laveste vasstand for full åpning av dam og omløpstunneler, slik det er gjort rede for i brukseierforeningens søknad.

Kravet om *redusert* flomsenking i forhold til utkastet, har som nevnt sammenheng med naturreservatet og ønsket om en mer «naturlig» flomavledning.

NVE har undersøkt hvordan samtlige observerte flommer over 6,0 m f.o.m. 1934 ville ha utviklet seg ut fra følgende 3 alternative manøvreringsreglementer:

A: Overgangstapping i området 5,0—6,0 m
B: Overgangstapping i området 5,5—6,0 m
C: Overkangstapping i området 6,0—6,2 m

(Overgangstapping betegner gradvis overgang fra tapping etter gjeldende reglement til full åpning på luker og omløpstunneler. Alt. A tilsvarer reglementsutkastet i brukseierforeningens søknad.)

Resultatene av undersøkelsene viste en del spredning, noe som også var å vente ettersom ingen flomsituasjoner er nøyaktig like m.h.t. tilløpsintensitet og varighet m. v. Likevel kan det trekkes visse slutninger av de utførte beregningene:

Flommer som etter gjeldende reglement kulminerte på ca. 6,0 m, ville etter det framsatte forslaget (alt. A) bli redusert med ca. 60 cm, etter alt. B bli redusert med 40 cm, mens man naturlig nok ikke ville få noen reduksjon i det hele tatt ved alt. C. Flommer som kulminerte rundt 6,5 m, vil bli redusert med 80 cm ved alt. A, 65 cm ved alt. B og 35 cm ved alt. C. Endelig vil en flom på 7,0 m få en reduksjon på 110 cm ved alt. A, 100 cm ved alt. B og 75 cm ved alt. C.

Antall flommer etter 1934 høyere enn 7,0 m er som kjent svært lite. Men både 1934-flommen (9,17 m) og 1966-flommen (9,08 m) ville ha kulminert ca. 180 cm lavere etter alt. A, og det ville være uvesentlig forskjell fra dette også ved alt. B og C. For flommen i 1967 som kulminerte på 10,07 m, ville alt. A, B og C gi nøyaktig samme resultat, nemlig ca. 220 cm reduksjon.

Konklusjonen på ovenstående betraktninger blir derfor at ved de helt store og mest skadevoldende flommene er det uten praktisk betydning hvilket av de tre alternativene som legges til grunn. Avgjørende for fastsettelsen av reglementet blir følgelig ikke hensynet til de egentlige skadeflommene, men en avveining av øvrige forhold.

Etter det som nå foreligger, er Hovedstyret kommet til at man vil anbefale en noe mer begrenset reduksjon av de mindre flommene enn etter det opprinnelige utkastet. Konkret vil man tilrå ovennevnte alt. B, som altså innebærer at det ikke blir iverksatt spesielle flomreduserende tiltak før vasstanden har nådd 5,5 m. Ved stigende vasstand åpnes luker og tunneler suksessivt slik at de er helt åpne ved vasstand 6,0 m.

Ved denne endringen regner Hovedstyret med at en stor del av problemene ved økt erosjon vil falle bort. Man mener at dette forhold bør tillegges større vekt enn at avlingen på endel svært lavtliggende arealer blir sikret i enkelte år når flommene er spesielt små. Man vil likevel fraråd å gå så langt i denne henseende som kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, som i sin uttalelse har anbefalt at det ikke gjøres endringer før ved 6,5 m. Selv om skadeflomforhold i egentlig forstand først antas å inntreffe fra og med 7,0 m, vil omfanget av markskader o. l. tross alt bli relativt omfattende langt under denne vasstand.

I forbindelse med erosjon finner ellers Hovedstyret grunn til å innskyte at NVE 2. januar 1974 i sin uttalelse om opprettelse av naturreservat i Nordre Øyeren påpekte at et vernevedtak ikke måtte bli til hinder for gjennomføring av forbyggingstiltak innen det foreslåtte området. Man anbefalte derfor at det i bestemmelsene ble tatt inn følgende unntak:

«Unntatt fra denne bestemmelse er forbygningsarbeider i tilløpselva Glomma for å redusere skadelig erosjon.»

Noe slikt spesifisert unntak er ikke tatt med i de endelige fredningsbestemmelsene. Hovedstyret går likevel ut fra at eventuelle forbyggingstiltak kan iverksettes i medhold av den mer generelle unntaksbestemmelsen i post 5.3.2 i fredningsvedtaket, der det bl. a. heter:

«Miljøverndepartementet kan gjøre unntak fra fredningsbestemmelsene — for — arbeider eller tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning, eller i særlige tilfelle når dette ikke er i strid med formålet med naturreservatet.»

Ved det reglementsforslag Hovedstyret har anbefalt, regner man også med at hensynet til reservatet vil være godt ivaretatt. Man vil således peke på Institutt for naturforvaltnings uttalelse som konkluderer med at vassstandsvariasjonene i framtida må følge samme medikankurve som nå. Kurvene som instituttet bygget sin uttalelse på, var sammensatt av ukemiddelverdier, og for perioden 1934—75 hadde mediankurven et maksimum på 5,35 m. Når forsterket tapping etter Hovedstyrets forslag først begynner ved 5,50 m, viser en gjennomgang av foreliggende data at instituttets krav vil være oppfylt.

Miljøverndepartementet har funent det «mest praktisk» at gjeldende reglement ikke endres, og at «NVE hvert år vurderer flomfaren konkret og eventuelt nytter sin rett til å forebygge eller begrense flomstigning» ved å senke Øyeren i medhold av en kongelig resolusjon av 14. mai 1969. Denne resolusjonen må etter Hovedstyrets syn ses ut fra den situasjon som dengang forelå. Det som da var aktuelt, var utelukkende åpning av to omløpstunneler, som for en 1967-flom ville ha senket kulminasjonsvasstanden ca. 40 cm. Da det senere ble tale om omfattende utsprengninger, forutsatte Stortinget (som nevnt inn-

ledningsvis i nærværende innstilling) at reglementet for Øyeren måtte endres.

Miljøverndepartementets syn innebærer at det hvert år må treffes avgjørelser som vil være bestemmende for flomavledningen, — avgjørelser som i stor utstrekning vil være basert på skjønn og på udefinerte forutsetninger. Ettersom det ved Øyeren er åpenbare motsetninger mellom jordbruks- og grunneierinteresser og reservatinteressene, vil et slikt opplegg i praksis lett føre til uholdbare forhold som ingen kan være tjent med. Hovedstyret kan ikke se noen rimelig grunn til ikke å treffe avgjørelse på det grunnlag man har i dag.

Mjøsa

De faktiske forholdene ved Mjøsreguleringen framgår av NVE's utredning som i gjengitt foran. Kort resymert vil flommvasstanden i Mjøsa kunne reduseres dersom det under stigende flom tappes sterkere enn gjeldende reglement gir anledning til.

I utredningen er foreslått at det under visse forutsetninger åpnes adgang til slik tapping, men bare så lenge vasstanden i Øyeren er lavere enn 5,50 m.

Samtlige som har uttalt seg, har gått inn for den foreslåtte endring, mens Miljøverndepartementet bare har opplyst at departementet vil komme tilbake til søknaden senere. I denen forbindelse vil Hovedstyret innskyte at Miljøverndepartementet vanskelig kan tenkes å ha innvendinger mot forhåndstapping, ettersom departementet 26. november 1976 vedrørende aksjon Mjøsa uttalte bl. a.:

«Under den første vårflom (lavlandsflom i mai) tilføres Mjøsa store forurensningsmengder ved overflateavrenning og jordbruksavrenning. Det er meget viktig at avrenningen fra Mjøsa er størst mulig i denne periode. Det er derfor sterkt ønskelig at oppfyllingen av Mjøsa utsettes i den utstrekning det er mulig så lenge lavlandsflommen vedvarer, og at den fylles opp først når høyfjellsflommen kommer.»

Hovedstyret vil slutte seg til distriktets uttalelser og i prinsippet tilrå forhåndstapping av Mjøsa, men finner grunn til å kommentere punktet om at slik tapping bare skal kunne skje ved lavere vasstand i Øyeren enn 5,50 meter.

Dette punkt må nemlig ses i sammenheng med brukseierforeningens søknad, der avløpet fra Øyeren ved vasstand 5,50 m ville ha vært ca. 2000 m³/sek. Ovenfor har Hovedstyret anbefalt en mer redusert tapping fra Øyeren på stigende flom enn det som var omsøkt, og dette fører med seg at avløpet ved 5,50 m ikke vil være høyere enn ca. 1500 m³/sek. På denne måten ville virkningen av forhåndstappingen av Mjøsa bli vesentlig redusert. For at effekten for Mjøsa skulle bli den samme som ved det opprinnelige forslaget, måtte tappingen derfor ha kunnet foregå til vasstanden i Øyeren hadde nådd ca. 5,70 m.

Hovedstyret kan imidlertid ikke se noen spesiell grunn til å knytte forhåndstapping av Mjøsa til en fiksert maksimumsvasstand i Øyeren. Man mener at det som i denne forbindelse er av betydning for Øyerenområdet, er at forhåndstappingen ikke på noe tidspunkt medfører vasstandsstigning i Øyeren ut over det som skyldes den alminnelige flomutviklingen. Hovedstyret vil derfor anbefale at forsert tapping fra Mjøsa bør kunne skje så lenge flomavledningskapasiteten ved Solbergfoss i henhold til Hovedstyrets reglementsforslag ikke er fullt utnyttet. Ekesmpelvis vil det etter forslaget være en ledig kapasitet på over 200 m³/sek. ved vasstand 5,80 m og ca. 100 m³/sek. ved 5,90 m. Først ved 6,00 m er det foreslått at alle luker m. v. skal være fullt åpne, og dette vil følgelig i realiteten bli øvre grense for slik forsert tapping fra Mjøsa.

En forutsetning for å oppnå full nyttevirkning av å åpne reguleringsdammen for Mjøsa (Svanfoss) er at overvatnet ved Rånåsfoss kraftverk blir senket. Ved forhandlinger med kraftverkets eier, Akershus Elekerisitetsverk, er man kommet fram til enighet om hovedpunktene i en avtale om kompensasjon i de perioder kraftverket må redusere sin fallhøyde. Krafttapet, som vil utgjøre ca. 100 000 kWh pr. døgn, er foreslått avregnet etter samkjøringsprisen i de aktuelle periodene.

Når det gjelder mulige skadevirkninger det iverksatte flomdempingstiltak måtte medføre for de ulike interesser som kan bli berørt (fløting, ferdsel, fiske m. v.), har som det vil framgå av det ovenstående flere interessegrupper allerede antydet at det kan bli aktuelt med krav om erstatninger for økonomiske tap disse mener de kan bli påført. I den forbindelse reises spørsmål om hvilken lovhjemmel som i tilfelle kan påberopes for slike krav. Så langt som tiltaket iverksettes bare til forebyggelse av flomskader og tiltaket ikke samtidig også medfører eller medvirker til en «regulering som fremmer utnyttelse av vandkraften ved at øke vasdragets vandføring eller lavvandføring», antas det tvilsomt om erstatningskrav kan reises i medhold av vassdragsreguleringsloven. Flomsikringstiltaket som sådant er ikke et reguleringsanlegg i vassdragsreguleringslovens forstand. Det vises i denne sammenheng til Olaf

Amundsens kommentar til vassdragsreguleringsloven (utgave 1928) side 19—20.

Heller ikke i vassdragsloven finnes bestemmelser som klart og entydig anviser erstatningsplikt overfor interesser som også har fordeler av det tiltak som iverksettes. For tilfeller av denne art er det i denne lov som hovedregel forutsatt tilskottsplikt eller avgift pålagt dem som benytter seg av fordelene. Eksempelvis nevnes § 68, post 2, § 77, post 2 og § 103, post 3. I mangel av minnelige ordninger inneholder loven anvisning på framgangsmåter for fastsetting av plikt til å yte vederlag for nytten av tiltaket, jfr. bl. a. §§ 31, 32 og 103. Ved vurderingen etter vassdragsloven antar en således utgangspunktet bør være at det sikringstiltak det gjelder også innebærer fordeler for fløtingen og de andre interesser i de skadeflomsituasjoner som må ventes vil inntreffe fra tid til annen. I samsvar med dette kan det derfor ikke ses bort fra at bl. a. fløtningsforeningen egentlig burde være med og ta sin forholdsmessige del av de refusjoner som det er vanlig i slike saker å kreve fra de grunneiere m. v. som får fordeler av tiltaket. Ved den inteersseavveining som i så fall og på denne måte kunne bli aktuell, må antas at det kan bli spørsmål om en kompensasjonsbetraktning der fløtingens økonomiske fordeler ved tiltaket blir å veie mot antatte skader og ulemper.

Fra rettspraksis kan ved analogiføring vises til en del rettsavgjørelser i saker der staten eksempelvis har iverksatt vegbygging med formål å bedre ferdselen i sin alminnelighet og hvor domstolene nokså konsekvent har lagt til grunn at erstatning ikke tilstås for ulemper eller rådighetsinnskrenkninger som de enkelte «i utviklingens medfør» må finne seg i, jfr. bl. a. dom i Rt. 1967 s. 1365, 1970 s. 67 og 1976 s. 117, samt RG 1978 s. 933. Det vises også til prinsippene som er fastlagt i ekspropriasjonserstatningsloven §§ 7 og 8.

Ut fra en helhetsvurdering av den rettslige og faktiske situasjon er Hovedstyret kommet til at det ikke uten videre kan erkjennes noen erstatningsplikt i anledning det iverksatte flomdempingstiltak.

Hvis det imidlertid skulle bli framsatt konkrete erstatningskrav under henvisning til skadevirkninger fra flomdempingstiltaket som sådant, oppstår det spørsmål om hvem slike krav skal rettes mot. Kommunene Skedsmo, Fet og Rælingen har i anledning tiltaket i Øyeren i samsvar med vanlig praksis i slike saker avgitt garantivedtak som også omfatter at det er disse kommuner som i tilfelle «ordner med eventuelle skjønn til fastsettelse av erstatninger og fordeling av distriktsandelen», jfr. om dette bl. a. St. prp. nr. 114 (1971—72) side 15, 1. spalte og St. prp. nr. 155 (1976—77) side 4, 2. spalte.

Da det i samband med behandlingen av erstatningskrav av denne art for en skjønnsrett må regnes med omfattende, tidkrevende og muligens til dels kostbare sakkyndige undersøkelser og utredninger, har Hovedstyret funnet å ville rå til at staten alene, eller eventuelt sammen med de nevnte kommuner, stiller seg som part ved eventuelle søksmål.

Høyesterettsadvokat Kåre Ødegaard har i brev til NVE 25. januar 1979 på vegne av Glomma Fellesfløtingsforening under henvisning til Innst. S. nr. 307 (1971—72) side 586, 1. spalte, anmodet om at det i vilkårene for endringer av manøvreringsreglementet blir pålagt å holde skjønn til vurdering av skadevirkningene. Under henvisning til det som ovenfor er anført om rettsreglene omkring et tiltak av denne art, har Hovedstyret ikke funnet grunnlag for å ta et slikt pålegg inn som vilkår i reglementet. De som mener seg skadelidende ved tiltaket vil i alle høve ha anledning til å få sitt krav vurdert av domstolene enten som vanlig erstatningssøksmål eller som avtaleskjønn etter skjønnslovens § 4.

Skulle det således mot formodning bli fremsatt krav om erstatning fra en eller flere interessegrupperinger som mener seg skadelidende, foreslås at det overlates Regjeringsadvokatembetet å vareta statens interesser i anledning slike krav.

For så vidt gjelder eventuelle krav om erstatninger for skader eller ulemper som angivelig skal være forårsaket av de senkinger som ble foretatt i 1977 og 1978 er å merke at manøvreringen av Øyeren også disse år er skjedd innen gjeldende manøvreringsreglement. Forskjellen er at for disse to år er den lave vasstand (på høyde ca. 3,00 meter i Øyeren) i første del av begynnende flomfase om våren holdt noen dager lengre enn ellers vanlig. Dessuten er det etter nådd vasstandsnivå 5,00 meter i Øyeren blitt en noe større strømhastighet i elva fra Bingsfoss ned til Øyeren som følge av økt tapping fra Øyeren. Disse forhold kan ha forårsaket økte masseforflytninger i øvre del av Øyeren. Det er videre opplyst i saken at angivelig på grunn av økt strømhastighet i elva greide man ikke å holde alt tømmeret tilbake ved lensene slik at ca. 2 000 stokker slapp ut i Øyeren.

Hvorvidt disse endrede forhold i og for seg og i den utstrekning de har medført økte skader og ulemper, kan sies å være erstatningsbetingende, er det vanskelig å uttale noe bestemt om. I tilfelle krav om erstatning skulle

bli framsatt, vil Hovedstyret for sitt vedkommende rå til at det også her overlates til Regjeringsadvokatembetet å vurdere på hvilken måte en slik sak bør behandles fra statens side.

Konklusjon:

Hovedstyret vil etter dette anbefale at det gjøres følgende endringer/tilføyelser i manøvreringsreglementene for Øyeren og Mjøsa:

Øyeren

§§ 2—4 endres til:

§ 2.

«Under flomstigningen — inntil vasstanden i Øyeren har nådd 5,50 m på Mørkfoss vassmerke — manøvreres dammen således at forholdet mellom vasstand og avløp som det var ved den gamle Mørkfoss dam så vidt mulig opprettholdes.

Ved stigende vasstand over 5,50 m på Mørkfoss vassmerke åpnes dam og omløpstunneler suksessivt inntil kulminasjonen inntreffer, idet det tas hensyn til eventuell forsert tapping fra Mjøsa.

Det forutsettes at dam og omløpstunneler skal være helt åpne hvis vasstanden overstiger 6,00 m. Det skal iakttas at vasstanden ved renneinntaket ved Solbergfoss ikke senkes under den for fløtingen nødvendige høyde, nemlig kote 99,428 m i NVE's generalplan. Denne høyde tilsvarer kote 99,626 i NGO-systemet. (NN 1954). Ved åpning av dam og omløpstunneler skal det påses at avløpet fra Øyeren økes så jevnt som mulig.

§ 3.

Ved synkende vasstand efter kulminasjoner i Øyeren over 5,50 m på Mørkfoss vassmerke reguleres dam og omløpstunneler efter de samme retningslinjer som for stigende vasstand.

§ 4.

Hvis det oppstår fare for at flomsenkingen (jfr. § 2 og § 3) vil medføre uforholdsmessige skader i vassdraget, kan Hovedstyret i NVE på begjæring av noen interessert påby, så lenge Hovedstyret antar at denne faren er til stede, at avløpet reguleres således at forholdet mellom vasstand og avløp blir som ved den gamle Mørkfoss dam.»

Mjøsa

Ny post 11:

Når snø- og/eller nedbørmålinger i Mjøsas nedbørfelt indikerer at vasstanden i Mjøsa om våren vil overstige 6,00 m målt på Hamar vassmerke, kan Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kreve at dammen om mulig skal åpnes mer enn angitt i pkt. 3 for å slippe flommen igjennom så fort som mulig, såfremt dette kan skje uten at skadevirkningene nedover i vassdraget blir vesentlig større enn ved manøvrering efter pkt. 3 alene. Ved inntredende regnflom om sommeren og høsten, kan NVE kreve at det forholdes på samme måte, når vasstanden i Mjøsa antas å ville stige over 6,00 m på Hamar vassmerke.

Mertapping utover det pkt. 3 tilsier skal bare kunne finne sted sålenge dette ikke medfører ekstra vasstandsstigning i Øyeren.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møte 23. april 1979.»

Oppland fylkeskommune har avgitt uttalelse i brev av 28. mai 1979 som følger:

«En viser til departementets brev av 14. mai 1979, jnr. 3425/79 V EE/LH.

Etter anmodning fra NVE i brev av 31. juli 1978 behandlet Oppland fylkesutvalg ovennevnte sak i møte 10. oktober 1978, og gjorde slikt vedtak:

> «Fylkesutvalget har ikke noe å bemerke til den foreslåtte endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa.»

Fylkesutvalgets vedtak ble meddelt Fylkesmannen i Oppland ved brev av 2. november 1978. En er imidlertid gjort kjent med at saken er blitt forlagt hos fylkesmannen.

Det forslag som Hovedstyret har fremmet kan ikke sees å avvike fra NVE's forslag i den grad at det skulle gi grunnlag for noen revurdering fra fylkeskommunens side.»

Vedlagt fylkeskommunens brev fulgte følgende skriv av 2. november 1978 til Fylkesmannen i Oppland med Fylkesrådmannens innstilling:

«En viser til brev datert 31. juli 1978 fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen vedrørende endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa.

Fylkesutvalegt behandlet saken i møte 10. oktober 1978 og gjorde slikt vedtak:

> «Fylkesutvalget har ikke noe å bemerke til den foreslåtte endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa.»

Fylkesrådmannens innstilling følger vedlagt.»

Fylkesrådmannens innstilling:

Ved brev av 31. juli 1978 har Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen oversendt til eventuelle merknader følgende notat vedrørende endring av gjeldende manøvreringsreglement for Mjøsa:

«Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen legger med dette fram utkast til endring av gjeldende manøvreringsreglement for Mjøsa for så vidt angår manøvreringen under flomforhold.

Gjeldende reglement er fastsatt ved kgl. res, av 9. juni 1961 og lyder:

1. «Øvre reguleringsgrense — H.R.V. — er 5,25 m på Hamar V.M. = k. 123,186 m.o.h.
   Nedre reguleringsgrense — L.R.V. — er 1,64 m Hamar V.M. = 119,576 m.o.h.
   Høydene refererer seg til Hamar V.M. med 0-punkt på 117,936 m.o.h. i reguleringens generalplan. Reguleringsgrensene skal betegnes med et fast og tydelig merke.
2. Magasinert vann i Mjøsa tappes etter behovet for de nedenforliggende bruk.
   Når vannstanden overskrider øvre reguleringsgrense skal dammen åpnes således at flommen slippes igjennom så fort som mulig, idet det dog has for øye at skadevirkningene nedover i vassdraget ikke blir større enn de ville ha vært uten regulering av Mjøsa, jfr. for øvrig de holdepunkter for manøvreringen som er gitt nedenfor i post 3 og 5.
   Ved flommens inntreden om våren skal magasinet så vidt mulig være nedtappet.
3. (De 4 luker i dammen betegnes nedenfor som luke I, II, III, og IV, regnet fra østre bredd.)
   Under flomstigningen om våren skal luke I, omløpstunnel og slusekanal være stengt, mens luke II og IV skal stå helt åpne, og toppen av luke III skal være innstillet på k. 118,41 inntil vannstanden ved «Svanfoss ovenfor» (O, i nærheten av innløpet til slusekanalen) stiger til k. 123,08.
   Ved høyere vannstand manøvreres luke III således:

Vannstand Svanfoss ovenfor m o. h.						Topp luke III m o. h.		
Når v.st.	stiger fra	123,08	til	123,38	senkes luke	III	suksessivt til	118,24
—»—	—»—	123,38	»	123,70	—»—	III	—»—	118,07
—»—	—»—	123,70	»	123,99	—»—	III	—»—	117,95
—»—	—»—	123,99	»	124,29	—»—	III	—»—	117,87
—»—	—»—	124,29	»	124,56	—»—	III	—»—	117,80
—»—	—»—	124,56	»	124,83	—»—	III	—»—	117,76

Luke II, III og IV er da helt åpne.

Ved ytterligere stigning av vannstanden manøvreres luke I således:

Når v.st.	stiger fra	124,83	til	125,09	heves luke	I	suksessivt 61 cm	
—»—	—»—	125,09	»	125,33	—»—	I	—»—	fra 61 til 67 cm

Ved høyere vannstander holdes lukestillingen uforandret.

Ved synkende vannstander etter vårflommens kulminasjon manøvreres lukene tilsvarende, så lenge vannstanden i Mjøsa er over 5,25 m på Hamar V.M.

4. Når vannstanden i Mjøsa etter flommen om sommeren er falt til 5,25 m på Hamar VTM., kan avstegning — eventuelt åpning — finne sted for å holde denne vannstand til tapping er nødvendig etter lavvannsperiodens inntreden.
   Hvis vannstanden kulminerer på lavere vannstand enn 5,25 m på Hamar V.M., kan avstengning foretas for å fylle magasinet før lavvannsperiodens inntreden.
5. Når vannstanden i Mjøsa ved inntredende regnflom om sommeren og høsten vil stige over 5,25 m på Hamar V.M., åpnes dammen litt etter litt og således at tappingen mest mulig blir i overensstemmelse med reglene i pkt. 3.
6. Der avgis nødvendig vann til den alminnelige fløting overstemmende med hva der måtte bli bestemt ved overenskomst eller i medhold av reguleringslovens § 19.
7. Det skal påsees at reguleringsanlegget er i god stand og at tømmer og isflak ikke sperrer foran flom- og tappeløp.
8. (Opphevet ved kgl. res. 23. november 1973 i forbindelse med nedleggelse av skipsslusen ved Svanfossdammen).
9. Til å utføre manøvreringen antas norsk statsborger som godtas av Kongen. Han skal ha fast bopel ved reguleringsanlegget og telefon i sin bolig.
   Der føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander, samt observeres og noteres om forlanges regnmengder, temperatur m. v. Avskrift av protokoll og noteringer sendes ved hver måneds utgang til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.
10. Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omgang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning for konsessjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer som finnes nødvendig.»

Ved utformingen av ovenstående reglement ble lagt vekt på at avløpet under flomstigning om våren skulle bli det samme som tidligere ved tilsvarende vasstander ved Svanfoss vegbru. De detaljerte manøvreringsanvisningene i pkt. 3 er således fastsatt ut fra

modellforsøk ved Vassdrags- og havnelaboratoriet i Trondheim i forbindelse med bygging av ny dam ved Svanfossen.

Også eldre reglementer for Mjøsa synes å ha hatt samme hovedsiktemål — uendret avløp under flom sammenlignet med tidligere etablerte forhold.

Etter flommene i 1966 og 1967 ble det gjennomført beregninger av de virkninger en forhåndstapping av Mjøsa ville ha hatt på flom kulminasjonen såvel i Mjøsa som i Øyeren. Med forhåndstapping menes her en sterkere tapping enn reglementet gir adgang til i den første fase av flommen, slik at Mjøsa på den måten ville ha noe lavere vasstand når vassføringsforholdene i de senere fasene blir mer kritiske såvel i Vorma som i Glomma. Beregningene gjør ikke krav på i ett og alt å være korrekte, men resultatene tyder på at slik tapping ville medføre ikke ubetydelige fordeler i begge sjøene. Dersom Mjøsa kunne tappes ned slik at vasstanden før hovedflommen var 40 cm lavere enn den ellers ville ha vært, viser beregningene at maksimalvasstanden i Mjøsa i 1966 ville ha blitt redusert med 22 cm, i 1967 med 10 cm. For Øyeren ville det blitt 16 cm reduksjon i 1966, 18 cm i 1967.

I 1966 og 1967 var avløpskapasiteten fra Øyeren begrenset til de ordinære tappeorganene i dammen ved Solbergfoss, og disse var såvidt knappe at det kunne være vanskelig å ha nødvendig kontroll. En forsert tapping fra Mjøsa på et tidlig stadium under flommen ville således medføre at vasstanden i Øyeren ble holdt høyere enn den på det tidspunkt ellers ville ha vært, og dette kunne under ugunstige omstendigheter føre til økte vansker og skader senere under den videre flomstigning.

Etter de to nevnte flommene er det gjennomført omfattende senkningstiltak nedenfor Øyeren. To tidligere omløpstunneler er gjenåpnet, og det er foretatt utsprengninger (kanalisering) på strekningen fra Øyerens utløp og ned til Solbergfoss. Flomforholdene langs Øyeren er derfor i dag under langt bedre kontroll enn tidligere. Av denne grunn er det at vi nå finner det forsvarlig også å ta opp Mjøsas problemer på mer permanent grunnlag i den ustrekning disse kan løses uten ytterligere fysiske tiltak.

Vi vil ikke unnlate å nevne at post 3 i gjeldende reglement for Mjøsa allerede har vært fraveket etter at omløpstunnelene ble gjenåpnet. Våren 1972 ble det således gjennomført sterkere tapping som medførte at flommen dette året kulminerte 23 cm lavere enn den ville ha gjort ved ordinær manøvrering.

Vi har gjennom lengre tid drøftet med Glommens og Laagens Brukseierforening en endring av Mjøsreglementet som innebærer at forhåndstapping formelt kommer inn og at ansvarsforholdet ved slik tapping blir klargjort. Vi vil anbefale at reglementsendringen skjer i form av en egen post (post 11) med følgende ordlyd:

«Når snø- og/eller nedbørmålinger i Mjøsas nedbørfelt indikerer at vasstanden i Mjøsa som våren vil overstige 6,00 m målt på Hamar vassmerke, kan Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kreve at dammen om mulig skal åpnes mer enn angitt i pkt. 3 for å slippe flommen igjennom så fort som mulig, såfremt dette kan skje uten at skadevirkningene nedover i vassdraget blir vesentlig større enn ved manøvrering efter pkt. 3 alene. Ved inntredende regnflom om sommeren og høsten, kan NVE kreve at det forholdes på samme måte, når vasstanden i Mjøsa antas å ville stige over 6,00 m på Hamar vassmerke.

Mertapping utover det pkt. 3 tilsier skal bare kunne finne sted sålenge vasstanden i Øyeren er lavere enn 5,50 m målt på Mørkfoss vassmerke».

For ordens skyld vil vi tilføye at en forutsetning for at forhåndstapping fra Mjøsa skal kunne gi tilfredsstillende resultat, er at overvatnet ved Rånåsfoss blir senket tilstrekkelig slik at avløpet fra Svanfossdammen ikke blir hindret. Forhandlinger om permanent avtale med sikte på slik senking vil bli tatt opp med Akershus Elektrisitetsverk som eier Rånåsfoss kraftverk.»

Saken har vært forelagt Oppland fylkes elektrisitetsverk og fylkesfriluftsnemnda til uttalelse. Ingen av disse instanser har noe å bemerke til den foreslåtte endring av manøvreringsreglementet. Det er heller ikk grunn til å anta at den foreslåtte endring vil ha non innvirkning på forurensningssituasjonen i Mjøsa.

Fylkesrådmannen rår til slikt

v e d t a k :

Fylkesutvalget har ikke noe å bemerke til den foreslåtte endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa.»

Glommens og Laagens Brukseierforening har avgitt følgende uttalelse i brev datert 30. mai 1979:

«Med Deres brev av 14/5-79 har vi mottatt kopi av innstilling av 3/5-79 fra Hovedstyret i NVE om endring av manøvreringsreglementene.

Efter at Glommens og Laagens Brukseierforening i brev av 9/2-79 til NVE trakk tilbake sin søknad av 5/7-78, har den delen av søknaden som angikk bedre magasinutnyttelse falt bort.

Det forslag som er anbefalt av Hovedstyret i NVE vedrører bare manøvrering for utnyttelse av de foretatte utvidelser av elveleiet nedenfor Mørkfoss til *flomsikring*, og vi går utfra at Staten v/NVE i denne del av søknaden trer inn i stedet for Brukseierforeningen.

Til de anbefalte endringer, §§ 2—4 for Øyeren og ny post 11 for Mjøsa, har Glommens og Laagens Brukseierforening ikke noe å bemerke. Brukseierforeningen finner det imidlertid nødvendig, på vegne av de berørte kraftselskaper, å ta forbehold vedrørende de erstatningsrettslige syn som er uttalt fra NVE's side i saken, idet vi forbeholder kraftverkene å kunen kreve full erstatning for de skader og/eller ulemper som kan påføres dem ved utøvelsen av de nye reglementer.»

Departementet har mottatt utskrift av møtebok for Fet formannskap av 11. juni 1979 og Fet kommunestyre av 18. juni s.å.:

Følgende forslag fra repr. Anna Kristine Jahr ble ens. vedtatt:

«Fet kommunestyre henviser til tidligere avgitte uttalelse. I tillegg til denne vil kommunestyret uttale:

1. Manøvreringsreglementet for Øyeren må utformes slik at de ulike interessers syn blir ivaretatt. Kommunestyret mener det vil være mulig å komme fram til løsninger som tjener både jordbruksinteressene og fugle- og fiskelivet.
2. Vannstanden om våren må ikke holdes kunstig lav, da dette har vist seg å ha uheldige følger bl. a. for gytingen. Kommunestyret sier seg glad for at dette er tatt ut av foreliggende forslag.
3. Den tapping som har vært praktisert det siste året har vist seg å ha uheldige følger både for jordbruksinteressene og for fugle- og fiskelivet. Forsert tapping først ved 5,5 m har medført at ca. 2 000 mål er blitt oversvømmet. Samtidig har vannstanden vært så høy at fuglereir er tatt av vannet og det er fare for at fiskerogn tørker ved at fisken har gytt for langt inne på land. På bakgrunn av siste års erfaring vil derfor Fet kommunestyre uttale at ved flomfare må forsert tapping starte ved 5,0 m. Full åpning bør skje ved 5,5 m. Dette vil være grenser som tjener både jordbruksinteresser og fugle- og fiskelivet. Forslag til § 2 og 3 bes endret i henhold til dette.
4. Forslag til § 4 må utgå i sin nåværbende form. Paragrafen bør i steden inneholde formuleringer om at dersom flomsenkingen viser seg å medføre uforholdsmessige skader i vassdraget, må manøvreringsreglementet tas opp til ny vurdering.»

Saken ble behandlet i Fet kommunestyre 18. juni 1979.

Av 35 repr. møtte 35, medregnet møtende vararepresentanter.

Sak 80/79.

Enst. vedtak: Formannskapets forslag vedtatt.

Rælingen kommune har avgitt uttalelse i brev av 19. juni 1979 som følger:

«Ovennevnte sak er behandlet av formannskapet i møte 11. juni d.å., sak 229/79, hvor det ble fattet slikt vedtak:

Formannskapet i Rælingen motsetter seg en endring av manøvreringsreglementene for Mjøsa, Glomma og Øyeren før forbygning mot Elverøya og Årnestangen er tilfredsstillende utført.

Utskrift av formannskapets møtebok følger vedlagt, og det vises denne.»

Vedlagt brevet fra kommunen fulgte følgende utskrift av Rælingens formannskaps møtebok datert 11. juni 1979:

«I ekspedisjon av 14. mai 1979 oversender Olje- og Energidepartementet innstilling fra hovedstyret for Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen av 3. mai 1979.

Dette dokumentet er på 32 maskinskrevne sider, og inneholder en del tekniske tall og data.

Frist for uttalelse er satt til 25. juni 1979. I foreliggende dokument er forskjellige uttalelser gjengitt, disse går i store trekk ut på de interesser den enkelte høringsinstans har i området.

Rælingen kommune har ved flere anledninger påpekt den tiltakende erosjon ved nordre Øyeren, nærmere bestemt ved Elverøya og Årnestangen, sist ved formannskapsvedtak i F sak. 566/78 av 11. desember 1978, hvor det bl. a. heter i selve vedtaket:

> «Formannskapet i Rælingen motsetter seg en endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa, Glomma og Øyeren før forbygning mot Elverøya og Årnestangen er tilfredsstillende utført.»

I forbindelse med spørsmålet om forbygning mot Elverøya og Årnestangen skal det foretas en befaring i området 7. juni 1979, hvor det møter representanter fra Miljøverndepartementet, fylkeslandbruksstyret, Vassdragsvesenet, fylkesmannen, fylkeslandbrukssjefen, Rælingen formannskap, grunneiere m. fl.

Dette understreker bare nødvendigheten av å realisere planene for forbygning som Rælingen formannskap så sterkt har gått inn for.

Rælingen kommunes standpunkt til spørsmålet om endring av manøvreringsreglementene for Mjøsa og Øyeren står fast.

Med henvisning til dette går saken til formannskapet med, forslag om at sålydende vedtak i F sak 566/78 fastholdes:

Formannskapet i Rælingen motsetter seg en endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa. Glomma og Øyeren før forbygning mot Elverøya og Årnestangen er tilfredsstillende utført.

v e d t a k :

Rådmannens forslag enstemmig vedtatt.»

Departementet har fått oversendt utskrift av møtebok for Skedsmo formannskap av 25. juni 1979 vedlagt innstilling fra teknisk rådmann av 20. juni s.å.:

«V e d t a k :

Teknisk rådmanns innstilling enstemmig vedtatt.»

«De forslag til nye manøvreringsreglementer som var utarbeidet av Glommen og Laagens Brukseierforening i samråd med Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen, behandlet i Skedsmo herredstyre 22. januar d.å., er trukket tilbake.

Nytt forslag er utarbeidet og dette er bl. a. oversendt Skedsmo kommune 14. mai d.å. fra

Olje- og Energidepartementet. Departementet ber om uttalelse innen 25. juni d.å.

Kommuneingeniøren har avgitt vedlagte uttalelse datert 12. juni d.å.

I det nye forslag er det tatt hensyn til de protester som innkom med henvisning til skadevirkningene av den tidligere foreslåtte forlengelse av lavvannsperioden om våren.

§§ 2—4 foerslåes nå å få denne ordlyd for Øyerens vedkommende:

§ 2.

«Under flomstigningen — inntil vasstanden i Øyeren har nådd 5,50 m på Mørkfoss vassmerke — manøvreres dammen således at forholdet mellom vasstand og avløp som det var ved den gamle Mørkfoss dam så vidt mulig opprettholdes.

Ved stigende vasstand over 5,50 m på Mørkfoss vassmerke åpnes dam og omløpstunneler suksessivt inntil kulminasjonen inntreffer, idet det tas hensyn til eventuell forsert tapping fra Mjøsa.

Det forutsettes at dam og omløpstunneler skal være helt åpne hvis vassstanden overstiger 6.00 m. Det skal iakttas at vasstanden ved renneinntaket ved Solbergfoss ikke senkes under den for fløtingen nødvendige høyde, nemlig kote 99,428 m i NVE's generalplan. Denne høyde tilsvarer kote 99,626 i NGO-systemet. (NN 1954). Ved åpning av dam og omløpstunneler skal det påses at avløpet fra Øyeren økes så jevnt som mulig.

§ 3.

Ved synkende vasstand efter kulminasjoner i Øyeren over 5,50 m på Mørkfoss vassmerke reguleres dam og omløpstunneler efter de samme retningslinjer som for stigende vasstand.

§ 4.

Hvis det oppstår fare for at flomsenkingen (jfr. § 2 og § 3) vil medføre uforholdsmessige skader i vassdraget, kan Hovedstyret i NVE på begjæring av noen interessert påby, så lenge Hovedstyret antar at denne faren er til stede, at avløpet reguleres således at forholdet mellom vasstand og avløp blir som ved den gamle Mørkfoss dam.»

Teknisk rådmanns forslag til

v e d t a k :

Skedsmo formannskap har ingen bemerkninger til forslag til Endring av manøvreringsreglementer for Mjøsa og Øyeren behandlet i Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesens hovedstyre 23. april d.å.»

Vedlagt ekspedisjonen fra Skedsmo kommune fulgte også brev fra kommunens tekniske etat til teknisk rådmann av 12. juni 1979:

«Glommens og Laagens Brukseierforening fremla 5. juli 1978 forslag til nytt manøvreringsreglement for Øyeren. Forslaget ble sterkt kritisert, spesielt fra naturvern, fiskeri og friluftsinteressenter. Brukseierforeningens styre trakk derfor tilbake søknaden den 9. fabruar 1979.

Det foreligger nå en innstilling fra hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen av 3.5.79 angående endring av manøvreringsreglementene for Mjøsa og Øyeren. Imidlertid skal Brukseierforeningen stå som søker til endring av Øyerenreglementet forutsatt at betingelsene for det ansvar dette medfører, er akseptabelt for Brukseierforeningen.

I søknaden av 5. juli 1978 var det spesielt den del av søknaden som gikk ut på en vesentlig sterkere tapping om våren innen vannstanden nådde HRV, som ble sterkest kritisert. Denen del av manøvreringsreglementet er nå tatt ut.

Reguleringsmagasinet har som nedre grense LRV 2,4 m eller kote 98,94 og som øvre grense HRV 4,8 m eller kote 101,34 målt på Mørkfoss vannverke.

I følge NVE's utredning konkluderes med at ved de helt store og mest skadevoldende flommer har det liten betydning om flomtapping starter ved 5,0 m eller ved 5,5 m. Avgjørende for fastsettelsen av reglementet er ikke hensynet til de egentlige skadeflommene, men en avveiing av øvrige forhold.

I forslag av 5. juli 1978 var det foreslått å starte tapping ved 5,0 m. Av hensyn til de innkommende protester anser NVE det som mest hensiktsmessig å starte tappingen ved 5,5 m (kote 102,04) og at luker og tunneler suksessivt åpnes slik at de er helt åpne ved vannstand 6,0 m (kote 102,54)..

Full tapping ved lav vannstand kan etter NVE's mening føre til økt erosjon i nordre del av Øyeren. Ved det foreslåtte reglement (tappestart 5,5 m og full tapping ved 6.0 m) antar NVE at en stor del av problemene ved økt erosjon vil falle bort.

En økning av vannstanden utover 6,0 m før full tapping igangsettes, vil i henhold til NVE gi relativt omfattende markskader.

Ingeniørvesenet kan bare uttale seg vedr. manøvreringsreglementets betydning for flomfaren i Skedsmo.

Ingeniørvesenet har en flomplan som går ut på å hindre elvevannet i å trenge inn i kloakknettet. Alle ledninger som ligger lavere enn vannstanden i Nitelva lukkes. Spillvannet går til RA-2. RA-2 har en del kummer som ligger så lavt at de enkelte år ligger under flomvannstanden. Disse kummene er spesielt sikret for å hindre at elvevann trenger inn gjennom kumlokkene. Ingeniørvesenets kummer ligger alle på ca. kote 104,5 eller høyere. Storflom, tilsvarende 1967 flom, antas å nå opp i kote 104,5.

Hvis det regner samtidig som det er flom kan vannmengdene bli så store at RA-2 ikke kan motta alt vannet. Ingeniørvesenet kan da sette ned pumper på kloakknettet og pumpe vannet ut i Nitelva.

Den laveste kjelleren i Lillestrøm ligger i Elvegt. på kote 102,88. Tappingen ved Mørkfoss er foreslått startet på kote 102,04 og full tapping fra kote 102,54. I flomsammenheng vil vi ha foretrukket at tappingen hadde startet tidligere (f. eks. 101,54) slik at ingeniørvesenet hadde bedre tid til å treffe nødvendige tiltak mot flom, da vannstanden ofte kan være 20—30 cm høyere i nordenden. Imidlertid vil ingeniørvesenet gjøre forbe-

redende arbeider slik at flomsikringstiltakene kan settes igang på kort tid, og vi vil således prøve å rette oss etter andre intressegrupper som måtte ønske å starte tappingen ved kote 102,04 (5,5 m).»

Hedmark fylkeskommune har avgitt uttalelse som følger i brev datert 26. juni 1979:

«Departementets ekspedisjon av 14. mai 1979. Fra Hedmark fylkeskommunes side er det ikke innvendinger til forslaget om endringer av manøvreringsreglementene.»

H.r.adv. Ødegaard har avgitt følgende uttalelse i brev av 5. juli 1979:

«Hovedstyret i NVE avga innstilling i ovennevnte sak 3/5 d.å. På vegne av Glomma Fellesfløtingsforening har jeg gjennomgått innstillingen med særlig henblikk på fløtningsinteressene.

Etter det som nå er uttalt, er det nødvendig å se noe nærmere på de erstatningsspørsmål som er tatt opp av Fellesfløtningsforeningen. Jeg viser i denne forbindelse til mitt brev til NVE av 25/1. d. å. som er inntatt på s. 18 i innstillingen:

1. Senkning av vannstanden i flomperioder vil øke vannhastighetene i elven og i nordre del av Øyeren i betydelig grad. Samtidig vil også dette øke avløpet fra Øyeren under flommen. Dette vil nødvendigvis påføre Fellesfløtningsforeningen omfattende skader og ulemper ,slik dette er påvist i Foreningens brev av 22. mars 1968 til NVE og i brev av 18. mars 1969 til Komitéen til undersøkelse av mulighetene av flomsikring i Glomma- og Laagen-vassdragene. Kopi av brevene vedlegges til orientering.

I særlig grad er det i denne forbindelse grunn til å understreke den økede belastningen på lenseinnretningene ved Bingen og Fetsund samt gravingen i innløpet til Øyeren som kan nødvendiggjøre årlig mudring i ganske stort omfang.

2. Hovedstyret har i sin innstilling på forskjellige punkter argumentert med at det her ikke kan komme på tale med erstatning blant annet til fløtningsinteressene. Hovedstyret har drøftet så vel faktiske som rettslige synspunkter og hevder også at tiltaket vil medføre fordeler for Fellesfløtningsforeningen som eventuelt må komme i betraktning i forbindelse med krav om erstatninger.

Når det gjelder de rettslige synspunktene, viser Hovedstyret i første rekke til den rettsutvikling som har skjedd på vegtrafikkens område uten å knytte vurderingene direkte til de rettsregler som gjelder for våre vassdrag.

Videre konkluderer Hovedstyret med at eventuelle erstatningskrav enten kan avgjøres som et ordinært erstatningssøksmål eller som avtaleskjønn etter skjønnslovens § 4.

3. Når det gjelder behandlingsmåte og avgjørelsesmyndighet har Stortinget uttrykkelig forutsatt skjønnsbehandling for påførte skader og ulemper.

I komitéinnstillingen, Innst. S. 307 for 1971—72 heter det blant annet på s. 586 1. spalte:

«Når det gjelder eventuelle skadevirkninger som følge av de tiltak som settes i verk, må disse på vanlig måte vurderes av erstatningsskjønn».

Hovedstyrets uttalelse er så vidt jeg kan se klart i strid med Industrikomitéens innstilling. At det s k a l holdes skjønn må derfor slås fast i vilkårene for endringer i reglementet, eller tas inn i foredraget til den Kgl. res.

4. Når det gjelder eventuelle erstatninger, er det selvsagt domstolene (skjønnsretten) som må ta standpunkt til realiteten og ikke Hovedstyret.

Det er derfor egnet til å forbause når Hovedstyret her prosederer på at det ikke skal betales erstatning. Det er også noe eiendommelig at det er reglene for vegtrafikk som trekkes inn og ikke vassdragslovens bestemmelser.

5. Det kan reises spørsmål om det her er vassdragsreguleringslovens eller vassdragslovens bestemmelser som danner utgangspunktet for inngrepene og dermed eventuelle erstatningskrav.

Nærværende sak gjelder endringer i reglementet fastsatt for en regulering av Øyeren i kraftproduksjonens tjeneste, jfr. vassdragsreguleringslovens § 12 nr. 12. Dermed skulle det være denne loven som angir den videre fremgangsmåten.

På den annen side har NVE fremholdt at senkningsarbeidene utføres med hjemmel i vassdragslovens §§ 30 og 31 og at det derfor er disse bestemmelser som må komme til anvendelse.

Dersom det er vassdragslovens regler som her er hjemmel for inngrepene, er det neppe til å komme forbi at det også i relasjon til disse bestemmelsene skjer ekspropriasjonsrettslige inngrep i de rettigheter som er knyttet til bruken av vassdraget på en slik måte at det kan utløse erstatningskrav, jfr. vassdragslovens § 30, § 126 og §§ 130 til 133.

Ellers vil vel også tiltaket måtte vurderes i relasjon til vassdragslovens § 8, jfr. § 104, som setter forbud mot endringer som kan medføre hindringer av noen betydning for ferdselen og fløtningen. Etter vassdragslovens § 112 hadde det forøvrig vært adgang til forhåndsvurdering av tiltakene, men selvsagt ikke med den virkning at eventuelle erstatningskrav ville falle bort.

Det er ikke nødvendig for Departementet å ta standpunkt til lovvalget og det rettslige grunnlaget for eventuelle erstatningskrav. Det må skjønnsretten avgjøre. Likeledes må skjønnsretten vurdere de synspunkter det er vist til fra vegtrafikkens område. Men plikten til å holde skjønn kan det etter Fellesfløtningsforeningens mening overhodet ikke være noen tvil om.

Jeg vil for øvrig tilføye at Fellesfløtningsforeningen gjerne ser at det blir forhandlet om et minnelig oppgjør i det man gjennom en avtale vil kunne trekke opp en mere fleksibel erstatnnigsordning enn det et skjønn kan gjøre.

6. Dt synes å herske en viss uklarhet om hvem som eventuelt skal påstevne et skjønn. Både NVE, Glommens og Laagens Bruks-eierforening samt de berørte kommuner har vært nevnt i denne forbindelse.

Så vidt jeg kan forstå må det være mest naturlig at Staten her står som saksøker. Særlig fordi Staten i det alt vesentlige også har finansiert de utførte tiltak. Dette spørsmålet bør også avklares i forbindelse med vedtaket om endring av manøvreringsreglementet.»

Vedlagt h.r.adv. Ødegaards brev fulgte Glomma Fellesfløtingsforenings brev av 22. mars 1968 til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

«Deres ref. BA/KG. Deres brev av 15/2-68. Senking av Øyeren. Åpning av omløpstunnelene ved Solbergfoss.

I medhold av vassdragsloven § 120, 2, akter M.V.I. å ta i bruk de to omløpstunnelene ved Solbergfoss kraftstasjon for å redusere flomvannstanden i Øyeren. M.V.I. har i den anledning oversendt en redegjørelse for dette tiltak. Ifølge skrivelsen av 14. februar 1958 hevdes det at bruken av omløpstunnelene ikke vil medføre flomsenkning av noen betydning nedenfor Solbergfoss. Til dette vil vi anføre følgende bemerkninger:

Solbergfoss — Glennetangen lense.

Flomøkningen i Glomma nedenfor Solbergfoss er helt avhengig av flomforløpet, spesielt av hvor lang tid flommen er under stigning før den kulminerer. Slik flommene artet seg i 1966 og 1967, da disse hovedsakelig skyldtes snesmelting og var av 3—5 ukers varighet, ville bruken av omløpstunnelene ha rukekt å øke tappingen forbi Solbergfoss i så lang tid at Øyerens høyeste flomvannstand ville blitt vesentlig redusert. For 1967-flommen er dette beregnet til ca. 40 cm. Maksimal vannføring forbi Solbergfoss ville bare blitt øket ca. 40 m³/sek., som ville gitt ca. 7—8 cm høyere vannstand ved Furuholmen (Glennetangen lense) og ca. 5 cm ved Sarpfossen.

Mange av de største flommene i Glomma har hatt en adskillig raskere stigning enn 1967-flommen, spesielt regnflommene om høsten, men også slike vårflommer som i 1910 og 1934. Hadde 1967-flommen hatt like rask stigning, ville en med omløpstunnelene i bruk ha risikert at den største vannføring nedenfor Solbergfoss hadde øket opptil 200 m³/sek., hvilket tilsvarer ca. 35 cm høyere vannstand ved Furuholmen og ca. 25 cm ved Sarpfossen. Hver cm i tillegg til den vannstand vi hadde i 1967 betyr økede skader og ulemper ved våre ledelenser og lagerskur på elvestrekningen Solbergfoss-Sarpsborg og ved våre sorteringsanlegg ved Glennetangen.

Fløtningsanlegget ved Solbergfoss.

Ved inntaket til tømmerrennen ved Solbergfoss vil vi få spesielle vansker, idet bruken av omløpstunnelene vil medføre store endringer. Vi har tidligere ved vannføringer mellom 1500—2000 m³/sek. hatt så lav vannstand at vi har måttet senke inntaksskuffen til nesten horisontal stilling for overhodet å få vann inn i skuffen. Solbergfossanlegget har da ved omstilling av lukene hevet vannstanden for å avverge stopp ved påstikningen av tømmer til rennen.

I det nå gjeldende manøvreringsreglement for Øyeren, § 3, første avsnitt, heter det:

> «Ved stigende vannstand fra 6,0 til 6,5 m på Mørkfoss vannmerke åpnes dammen helt under iakttagelse av at vannstanden ved renneinntaket ved Solbergfoss ikke senkes under den for fløtningen nødvendige høyde, nemlig kote 99,428 efter Vassdragsvesenets generalplan.»

Ovennevnte kotehøyde tilsvarer kote 100,802 etter Solbergfoss generalplan. Ved denne vannstand lar påstikningsarbeidet seg vanskelig utføre. Den nedre grense for påstikning ved tunnelen har i praksis vist seg å være ved vannstand kote 101,00.

Av vannstandskurvene på tegning SBP-20970 og SBP-20971 fremgår det at bruken av omløpstunnelene vil føre til at falltapet mellom Mørkfoss og Solbergfoss øker med 1,15 m ved vannføring 3.518 m³/sek., og med 1,25 m ved 3,012 m³/sek. Vannstanden ved Mørkfoss var da henholdsvis 9,70 m (kote 106.40) og 8.56 m (kote 105.20). Da omløpstunnelene forutsettes helt åpne allerede fra vannstand 6,50 m ved Mørkfoss, vil en i tilfelel få minst like store falltapsøkninger ved langt mindre vannføringer enn ovenfor nevnt. Vannstanden ved tømmerskuffen vil i tilfelle bli så lav at skuffen i laveste stilling må bli tørrlagt og påstikning av tømmer ikke bli mulig før Øyerens vannstand er kommet opp til en høyde som kompenserer falltapsøkningen.

Ett opphold i påstikning av tømmer ved Solbergfoss vil som regel ha til følge at alt nedenforliggende fløtingsarbeid, også sorteringen ved våre lenseanlegg, vil stoppe opp og hver dag vil påføre fløtingen store ekstra utgifter.

Bruken av omløpstunnelene vil dessuten øke vannhastigheten i lenseområdet ovenfor renneinntaket, spesielt langs vestre bredd. Påkjenningen på våre lenser vil øke vesentlig, slik at det kan bli nødvendig å forsterke disse.

Vi vil også påpeke at vi tidligere har hatt vansker med å holde inntaksskuffen nede ved vannføringer over 3200 m³/sek., idet strømmen har slått mot undersiden av skuffen og truet med å løfte den av bakre hengsel. Dette har vi avverget ved å løfte forkanten av skuffen over vann for å få større del av tyngden på bakre hengsel. Denne ulempe vil på grunn av denen større strømhastighet inntreffe ved lavere vannføring enn før, slik at tømmerfløtingen også av den grunn kan bli hindret i lengre tid enn tidligere. Dette forhold kan medføre at tømmerinntaket må bygges om.

Fløtingsanlegegt ved Vamma.

Her har våre lenser en meget stor påkjenning under flom. Påkjenningen blir større, og lensene bør forsterkes.

Fløtingsanlegget ved Kykkelsrud.

Dette anlegegt eies av Felelsanlegget Kykkelsrud-Fossumfoss.

Elvestrekningen Mørkfoss-Solbergfoss.
Den økte tapping ved Solbergfoss vil øke strømhastigheten ved slippetangen ovenfor Mørkfoss. Her legger fløtingen inn tømmerslepene. Hvorvidt økningen i strømhastigheten kan bli så stor at dette vil føre til ulemper har vi ingen oversikt over.

Elvestrekningen fra Bingsfoss til Øyeren.
Nedenfor Bingsfoss ligger fløtingens attholdslense. Ved Fetsund har fløtingen sitt sorteringsanlegg.
Den økte uttapping ved Solbergfoss og den derav følgende lavere vannstand i Øyeren vil føre til øket strømhastighet.
Ved Bingen, hvor vi har en rekke større tømmerkar for å fange inn tømmeret, vil enhver økning av strømhastigheten bety en øket påkjenning på disse.
Ved Fetsund hvor hele vårt anlegg er festet til tømmerkar og påler, vil påkjenningen øke, og man må gå ut fra at en senkning av Øyerens vannstand vil kreve spesielle tiltak.
Selv en mindre økning av den strømhastighet vi hadde under flommen 1967 og 1966 kan bevirke at vi ikke makter å holde tømmerbeholdningen ved Bingen på plass. Tømmeret kommer da i drift og kan bety en fare for jernbanebroen. Våre lensean'egg ved Fetsund vil for det alt vesentlige bli rasert.

Åpningen av de to omløpstunneler ved Solbergfoss vil, som det vil fremgå av foranstående, på strekningen fra Bingen lenser og ned til Sarpsborg påføre fløtingen ulemper på en rekke steder og dermed økede omkostninger. Vi må ta ethvert forbehold når det gielder å få refundert alle våre økede utgifter, og hvor det er mulig kreve at det blir satt i verk tiltak hvor dette kan komme på tale.»

Vedlagt h.r.adv. Ødegaards brev fulgte også Glomma Fellesfløtingsforenings brev av 16. mars 1969 til Komitéen til undersøkelse av mulighetene for flomsikring i Glomma- og Lågenvassdragene:

«*Flomsikring Øyeren.*
Vi har mottatt Deres brev av 10. februar d.å. Vi går ut fra at vi i denne omgang kun skal ta for oss strekningen i Glomma fra Bingsfoss til Øyeren.
Nedenfor Bingsfoss i området som omtrent omfatter Deres snitt 5, 6, 7 og 8 som er anmerket på Deres oversiktskart over profilenes beliggenhet, har vi våre attholdslenser ved Bingen bestående av i alt 56 større kar for å samle opp tømmerbeholdningen. I området som omfatter Deres snitt fra og med 21 til og med 25 ligger vårt sorteringsanlegg ved Fetsund. På begge disse steder er våre anlegg meget sårbare for en økning av strømhastigheten.
De hastigheter som fremgår av de oversendte kurver er å betrakte som gjennomsnittshastigheter i de enkelte profiler. Den opptredende hastighet på det enkelte sted kan variere meget sterkt innen hvert profil. De hastigheter som har størst betydning for vår virksomhet er hastigheten i elvens overflate. Disse hastigheter vil i hvert profil overstige gjennomsnittshastigheten betydelig.
Våre observasjoner fra årene 1927, 1930 og 1931, som vi vedlegger en fotostatkopi av, viser hastigheter som ligger betydelig høvere enn de som fremgår av Deres profiler. Vi holder oss allikevel til Deres profiler og setter opp nedenstående tabell:

Snitt		Senkning i meter				
		0	1,0	2,0	3,0	4,0
Vannføring 3 500 m³/sek.						
	Hastigheter m/sek.	0,69	0,77	0,86	0,95	1,03
8	Hastighetsøkning i % fra 0		11,6	24,6	37,6	49,4
	Hastigheter m/sek.	0,87	0,97	1,09	1,25	1,45
24	Hastighetsøkning i % fra 0		11,5	25,3	43,7	65,6
Vannføring 2 000 m³/sek.						
	Hastigheter m/sek.	0,70	0,78	0,83	0,86	0,87
8	Hastighetsøkning i % fra 0		14,0	18,6	22,8	24,2
	Hastigheter m/sek.	0,84	1,00	1,22	1,52	1,93
24	Hastighetsøkning i % fra 0		19,0	45,3	81,0	130,0

Som det fremgår av denne tabell, vil vi ved enhver senkning av vannstanden i Øyeren få en betydelig økning av hastighetene såvel ved Bingen som ved Fetsund lenser. Selv åpningen av omløpstunnelen ved Solbergfoss, som vil bety en senkning av Øyeren på omkring 40 cm, gir en økning i hastighetene på omkring 5 %. Dette vil bety at vi langt tidligere får vanskeligheter ved våre lenser enn vi har hittil med hensyn til sorteringsarbeidet.
Ved Bingen lenser stoppes alt tømmeret i første rekke av de store kar, men mellom karene er det spent lenser for å holde på tømmermassen, som i 1967 var på vel 1 mill. stokker. Tidligere år har denne tømmermasse under flom vært mer enn dobbelt så stor. Attholdslensen her er bygget så sterk at vi mener den skal holde for opptredende flommer og de strømhastigheter vi får uten senkning av Øyeren. Det viste seg også i 1967, men vårt inntrykk da var at det også hadde nådd grensen av hva lensen tålte. Betyr senkningen av Øyeren så store hastighetsøkninger at lensen ryker og tømmermassen kommer i bevegelse, er det i første rekke jernbanebroen som kan være i fare, men dernest er hele vårt anlegg ved Fetsund meget utsatt og

vil sannsynligvis bli rasert av tømmermassen selv om en ikke ubetydelig del kan bli liggende mot jernbanebroen. Ved Fetsund fra et stykek ovenfor jernbanebroen til et godt stykke nedenfor veibroen, til omkring Deres profil 25, ligger hele vårt sorteringsanlegg. Sorteringsarbeidet er avhengig av at strømhastigheten ikke går over en viss grense, hvis den så gjør, blir det stopp i arbeidet. Vi vedlegger en grafisk fremstilling over ved hvilke vannføringer og vannstander i Øyeren vi har vanskeligheter på grunn av for stor strømhastighet. Ved en senkning av Øyeren vil vi tidligere enn før merke vanskeligheter ved Fetsund lenser. Vi får derfor lengre stopp i vårt sorteringsarbeid med de meget uheldige følger det kan ha for våre arbeidsplasser lenger ned i vassdraget.

Også ved Fetsund lenser vil en økning av strømhastigheten medføre en betydelig økt påkjenning på anlegget. En rasering av våre anlegg her vil bety det samem som at fløtingen det angjeldende år vanskelig kan få gjennomført det sorteringsarbeid som her pågår, idet det ikke vil være mulig på en kort tid å få bygget opp igjen et nytt anlegg. Særlig ille vil det være hvis vårt store maskinanlegg blir skadet.

Ved en økt hastighet vil det kunne oppstå gravinger i elvebunnen. Ved Bingen lense hvor vi har våre store tømmerkar, kan disse bli undergravet og kantre. Ved Fetsund kan gravingen medføre at våre påler og kar samt bunnfester blir svekket.

De spør i Deres brev om det er mulig for oss å antyde størrelsesordenen av de skader som kan oppstå på våre anlegg her. Som De nok vil forstå er dette meget vanskelig. En økt uttapping av Øyeren må uvegerlig medføre økt strømhastighet som innebærer ikke alene risiko for lensene, men også risiko for en betraktelig økning av fløtingsomkostningene, og ethvert ansvar må selvfølgelig bæres av dem som foretar den økede uttapping.»

Østlandske Naturvernforening avga følgende uttalelse i brev av 19. juli 1979:

«Vi viser til brev av 3.5.79 fra NVE til OED.

Såvidt vår forening er i stand til å bedømme, virker nærværende forslag til reglement fra et naturvernsynspunkt adskillig mer tilfredsstillende enn det foregående forslag (som ble trukket tilbake).

Reglementet tillater dog et visst spillerom m.h.t. manøvreringen, og vi vil anmode om at man innenfor dette tar mest mulig hensyn til naturmiljøet i Øyeren, både fordi det er opprettet et naturreservat i nordre del av vannet, og fordi de fordeler man vil oppnå med en for naturmiljøet ugunstig manøvrering vil være forsvinnende små sett i forhold til de skader og ulemper som må påregnes.

Derfor vil vi også be om at grensen for overgangstapping settes høyt, helst over 6 meter. Dette skulle ikke ha noen betydning ved eventuell storflom, noe også Hovedstyret har anført i sine bemerkninger. Hovedstyret mener videre at det avgjørende for fastsettelse av reglementet ikke er hensynet til flomfaren, men «... en avveining av øvrige forhold.» blant disse «øvrige forhold» bør selvsagt naturverninteressene rangeres meget høyt.

Vi må erklære oss uenige med det som Miljøverndepartementet anfører i sitt brev av 9.2.79 om at «... NVE hvert år vurderer flomfaren konkret og eventuelt nytter sin rett til å forebygge eller begrense flomstigning.» Vi vil her støtte Hovedstyrets syn om at dette vil føre til uholdbare forhold som vil tjene få interesser.

Vi vil derfor fastholde vår anmodning, som anført i vårt tidligere brev av 21.12.78, om at den kongelige resolusjon av 14. mai 1969 blir opphevet. Skulle faren for skadeflom bli overhengende, vil allikevel de alminnelige nødrettsbestemmelser gi grunnlag for å kunne gå utenom reglementet.

Vi anser det videre for selvsagt at man holder seg til det fastsatte reglement.»

Miljøverndepartementet har avgitt følgende uttalelse i brev av 18. september 1979:

«Vi viser til brev av 14.5.79.

Departementet uttalte seg til søknaden fra Glommen og Laagens Bruksforening vedrørende Øyeren den 9. februar d.å. Vi har merket oss at den delen av endringsforslaget som vedrører forhåndstapping om våren er trukket tilbake i søknaden, noe som har stor betydning for verneinteressene i området.

Søknaden har vært forelagt fylkesmannen i Oslo og Akershus som er forvaltningsmyndighet for Nordre Øyeren naturreservat. Uttalelsen følger vedlagt. Departementet slutter seg til fylkesmannens uttalelse.

Vurdering i henhold til lov om vern mot vannforurensing.

Miljøverndepartementet anser det lite trolig at endringen av manøvreringsreglementet for Mjøsa og Øyeren vil føre til noen forverring av forurensningssituasjonen. Vi regner imidlertid med at det på vanlig måte inntas et vilkår i manøvreringsreglementet som hjemler endring av vilkårene som følge av endrede forhold eller uforutsette omstendigheter. Vi forutsetter at et slikt vilkår også vil hjemle endring av vilkårene som følge av en uforutsett forverring av forurensningssituasjonen.»

Vedlagt Miljøverndepartementets brev fulgte følgende skriv fra Fylkesmannen i Oslo og Akershus:

«En viser til Deres brev av 23. juli 1979 der fylkesmannen blir bedt om å uttale seg om Hovedstyret i NVE's innstilling vedrørende endring av manøvreringsreglementene for Mjøsa og Øyeren.

Denen saken berører Nordre Øyeren naturreservat der fylkesmannen er forvaltningsmyndighet. Fylkesmannen har tidligere uttalt seg i brev av 19. februar 1979 til NVE om søknaden av 5. juli 1978 fra Glommen og Laagens Brukseierforening. Dette brevet er

referert på s. 11—17 i Hovedstyrets innstilling.

Nordre Øyeren naturreservat ble opprettet med det formål å bevare Norges største innlandsdelta med dets varierte plante- og dyresamfunn. Nordre Øyeren naturreservat er av stor nasjonal interesse. Manøvreringsreglementet for Mjøsa og Øyeren bestemmer vannføringen i Øyerens innløp og utløp og vannstanden i Øyeren. Manøvreringsreglementet har derfor stor innvirkning på naturmiljøet i Øyeren. Fra naturvernsynspunkt er det ønskelig at vannføringen i Glomma, både ovenfor og nedenfor Øyeren, og vannstanden i Øyeren følger naturlige variasjoner, men at flomsikringstiltak settes inn når dette er nødvendig.

Institutt for naturforvaltning v/ Norges landbrukshøgskole konkluderer i sin uttalelse vedrørende søknaden fra Glommen og Laagens Brukseierforening med at det nye reglementet må utformes slik at vannstandsvariasjonene i framtida vil resultere i en mediankurve som følger den nåværende. Fylkesmannen vil på denne bakgrunn legge vekt på at en må være varsom med å endre manøvreringsreglementet.

Fylkesmannen slutter seg i hovedtrekkene til Hovedstyrets innstilling, men vil påpeke følgende særlig viktige forhold.

1. Vårvannstanden

Reglementet inneholder ingen klare bestemmelser om minstevannstand om våren. Forlenget lav vannstand om våren vil virke ødeleggende på naturforholdene og er ikke forenlig med fredningsformålet for Nordre Øyeren naturreservat. En vil derfor be om at det i reglementet tas inn en bestemmelse som garanterer at vannstanden ikke holdes unaturlig lav om våren. En vil foreslå at setningen:

«Oppfylling av Øyeren skal ta til senest 1. mai og høyeste regulerte vannstand skal være nådd senest 10. mai.»

føyes til som egen paragraf eller i § 2. § 2 inneholder også de særbestemmelser som gjelder fløtningen.

En bygger i dette forslaget på følgende enstemmig vedtak i Akershus fylkesfriluftsnemnd: «FriluftS- og naturvernkonsulenten bes skrive en uttalelse som i store trekk slutter seg til Hovedstyrets konklusjoner og som legger vekt på at høyeste regulerte vannstand nås så tidlig som mulig i mai.»

En støtter seg også til vedlagte uttalelse av 25. mai 1979 fra Fet kommunestyre, pkt. 2 og til de uttalelser som ble gitt da søknaden fra Glommen og Laagens Brukseierforening var ute til høring.

Det er ønskelig at oppfyllingen av Øyeren ikke skjer for raskt, og den bør derfor starte i midten av april. Dette er godt i samsvar med medianvannstand på ukebasis for perioden 1934—1975. 1. mai må sees på som absolutt siste frist for at oppfyllingen skal ta til.

2. Tapping ved flomstigning

I sin innstilling går Hovedstyret inn for at dam og omløpstunneler åpnes suksessivt ved stigende vannstand over 5,50 m og at dam og omløpstunneler skal være helt åpne ved vannstander er over 6,00 m. Dette innebærer en reduksjon av mindre flommer i forhold til det nåværende reglementet.

Fet kommunestyre sier i vedlagte uttalelse, pkt. 5, at en forsert tapping allerede ved 5,00 m ville være ønskelig av hensyn til jordbruksinteressene. Dette vil imidlertid føre til betydelig erosjon (jfr. Hovedstyrets innstilling s. 26) og vil kunne skade jordbruksinteressene i andre deler av Øyeren, især på Fautøya og Årnestangen.

Fra naturvernhold er det lagt vekt på at vannstanden skal holdes så nær det normale som mulig og at flommer er en del av det naturlige miljøet i Øyeren. Østlandske naturvernforening antyder i vedlagte brev av 19. juli 1979 at tappingen helst bør ta til ved vannstander over 6 m. Etter Hovedstyrets beregninger skulle dette alternativet gi like god sikring ved storflom som tapping ved vannstander over 5,50 m. Store jordbruksarealer vil imidlertid da bli oversvømmet. Ut fra dette har Hovedstyret etter fylkesmannens syn, kommet fram til et realistisk alternativ som tar rimelig hensyn til de ulike interessene.

3. Skader ved flomsenking

§ 4 i forslaget til nytt reglement sier at:

«Hvis det oppstår fare for at flomsenkingen (jfr. §§ 2 og 3) vil medføre uforholdsmessige skader i vassdraget, kan Hovedstyret i NVE på begjæring av noen interessert påby, så lenge Hovedstyret antar denne faren er til stede, at avløpet reguleres således at forholdet mellom vasstand og avløp blir som ved den gamle Mørkefoss dam.»

En antar at fylkesmannen som forvaltningsmyndighet for Nordre Øyeren naturreservat vil være en «interessert». Det er likevel ønskelig at reglementet inneholder bestemmelser om de hensyn som må tas til reservatet. Det er naturlig at slike bestemmelser tas inn i § 4.

Fet formannskap foreslår at § 4 erstates med formuleringer om at «dersom flomsenkningen viser seg å medføre uforholdsmessige skader i vassdraget, må manøvreringsreglementet tas opp til ny vurdering».

§ 4 bør etter fylkesmannens mening inneholde bestemmelser om at en både på kort og lang sikt kan gripe inn ved skader på naturmiljøet. En foreslår derfor følgende ordlyd:

> Hvis det oppstår fare for at flomsenkingen (jfr. §§ 2 og 3) vil medføre uforholdsmessige skader i vassdraget, kan Hovedstyret i NVE på begjæring av noen interessert påby, så lenge Hovedstyret antar at denne faren er til stede, at avløpet reguleres således at forholdet mellom vannstand og avløp blir som ved den gamle Mørkeofss dam. Dersom flomsenkingen medfører betydelige skader i vassdraget, må manøvreringsreglementet tas opp til ny vurdering. Særlig hensyn må tas til formålet med fredningen av Nordre Øyeren naturreservat og til de bestemmelser som gjelder for reservatet.»

Fylkesmannen vil legge stor vekt på at det i reglementet og i den praktiske gjennomføringen av dette tas hensyn til naturmiljøet i Øyeren. En ber om at virkningene av det nye manøvreringsreglementet vurderes nøye etter at det er trådt i funksjon og at reglementet tas opp til ny vurdering dersom det fører til vesentlige skader på naturmiljøet i reservatet.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har uttalt følgende i brev datert 22. oktober 1979:

«Vi viser til Departementes brev av 24. september 1979 m/vedlegg.

Som kjent trakk Glommens og Laagens Brukseierforening 9. februar 1979 tilbake sin søknad av 5. juli 1978 om reglementsendring, — en søknad som også omhandlet bedre utnyttelse av magasinet i Øyeren og følgelig ville influere på vasstandsforholdene om våren. Hovedstyret behandlet derfor i sin innsilling 3. mai 1979 bare den delen av den opprinnelige søknaden som gjelder flomavledningen og la fram forslag i samsvar med dette. Dersom disse forslagene blir vedtatt, vil det ikke bli noen som helst endringer av manøvreringen ved lavere vasstander enn 5,50 m på Mørkfoss vassmerke.

Vi kan derfor ikke se at det i forbindelse med flomavledningen kan være grunnlag for å ta opp forslag fra fylkesmannen i Oslo og Akershus vedrørende fyllingen av Øyeren om våren. Av fylkesmannens brev går det ellers fram at forslaget har klar sammenheng med det nyetablerte naturreservat ved nordre Øyeren.

Så vidt vi kjenner til, ble det i forbindelse med opprettelsen av reservatet ikke brakt fram tanker om endring av reglementet. Fra NVE's side ble det den gang — i brev til Departementet 2. januar 1974 — framholdt at det fra kraftutbyggingsinteressenes side ikke kan reises innvendinger av betydning mot fredningen, forutsatt at «nåværende regulering av Øyeren opprettholdes uhindret.»

Vi finner ellers grunn til å vise til Miljøverndepartementets brev av 9. februar 1979, inntatt s. 21—22 i Hovedstyrets innstilling. Av brevet går det fram at Departementet finner det «mest praktisk at en ikke foretar noen endring av det bestående manøvreringsreglement —».

Endelig vil vi nevne at det i nyere manøvreringsreglementer er vanlig med en generell passus om at reglementet kan endres uten erstatning til konsesjonæren dersom vasslinpingen viser seg å medføre skadelige virkninger for allmenne interesser. En slik passus er imidlertid ikke med i gjeldende reglement for Øyeren fra 29. juni 1934.

Fylkesmannens forslag til tilføyelser i § 4 anser vi som overflødige. Denne paragrafen er i sin helhet nærmest å betrakte som en sikkerhetsventil. Etter vårt syn vil den bare bli aktuell å bruke dersom den relativt svake vassføringsøkingen som vil oppstå nedenfor Øyeren mot formodning skulle vise seg å medføre så store problemer der at skadene kan bli av omtrent samme omfang som de som ellers ville inntreffe langs Øyeren. I den avveining som Hovedstyret forutsettes å måtte foreta før § 4 blir benyttet, vil selvsagt inngå alle relevatne momenter, herunder også hensynet til naturreservatet.»

I annen ekspedisjon av samme dato har Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen uttalt følgende:

Vedlagt oversendes brev av 9. ds. fra Fet jordbruksforening og vårt svar i dag.

Foreningens krav er i store trekk kjent fra før og er vurdert av Hovedstyret i dets innstilling 3. mai 1979. Vi har ikke noe å tilføye i denne forbindelse.

Når det gjelder foreningens anførsler om forholdene i 1979, kan opplyses at flommen kulminerte 30. mai på vasstand 5,86 m, som er ca. 15 cm lavere enn median kulminasjonsvasstand i perioden 1934—79. At vasstanden i år ikke ble høyere, skyldes imidlertid at Glommens og Laagens Brukseierforening på NVE's anmodning fravek reglementet fra 1934 og i stedet tappet etter Hovedstyrets forslag. Dersom det var blitt tappet etter 1934-reglementet, ville Øyeren ha kulminert med en vasstand rundt 6,70 m.»

Vedlags ekspedisjon fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen fulgte følgende brev fra NVE til Fet jordbruksforening datert samme dag:

«Vi viser til Deres brev av 9. ds.

Vassdragsvesenets hovedstyre ga 3. mai 1979 innstilling til Olje- og energidepartementet om endring av manøvreringsreglementene for Mjøsa og Øyeren. Til orientering vedlegges kopi av Hovedstyrets bemerkninger i saken, s. 23—33 i innstillingen.

Saken beror fortsatt i departementet, og vi har derfor i dag oversendt Deres brev dit. Kopi av vårt brev vedlegges.»

Vedlagt NVE's brev fulgte likeledes følgende skriv av 9. oktober 1979 fra Fet jordbruksforening:

«I forbindelse med avisskriveriene vedrørende årets vårflom fikk vi inntrykk av at erfaringene fra i vår skulle danne grunnlaget for ny vurdering av tappereglementet — og at berørte parter skulle bli bedt om å avgi uttalelse om saken.

I påvente av dette har vi nå latt denne saken ligge, men nå tillater vi oss likevel uoppfordret å avgi en uttalelse, og selv om vi fra tidligere har inntrykk av at landbruksinteressene ikke tillegges videre vekt når det gjelder denne saken, vil vi uttrykke vår forferdelse over at vi — som representanter for de berørte grunneierne — ikke er blitt kontaktet.

Anslagsvis 2000 dekar dyrket jord i Nordre Øyern området ble under årets vårflom satt under vann. Av dette var endel spesielt lavtliggende — som eierne rimeligvis regner med vil gå tapt ett og annet år — men mange

hundre dekar av det oversvømmede er jord som med hensyn til flom, blir regnet som relativ sikker — dvs. at det vil gå bra i alle år med «normal» vårflom.

Såvidt vi kan erfare, lå forholdene i år til rette for «under normal vårflom», og vi finner det svært bittert at de bestemmende myndigheter til tross for dette «lager» flom på denne måten gjennom å tappe etter et reglement hvor spesiell tapping ikke ble iverksatt før vannet allerede sto oppe i dyrket mark.

Vi krever at det endelige tappereglement blir fastsatt slik at det i rimelig grad tas hensyn til det berørte landbruk i området. Vi forstår at det er naturverninteresserte som har krevd større flom, og at det var grunnen til at årets tapping var langt svakere enn fjorårets. Såvidt vi kjenner til, har naturvernkonsulent Nesfeldt uttalt i forbindelse med årets flom at den ikke var ønskelig. De ønsker at normal sommervannstand (4,80) skal nås raskere enn før, noe som overhodet ikke er i konflikt med jordbruksinteressene, og som vi ikke har problemer med å akseptere.

At det av naturverngrunner skulle være behov for oversvømmelser ut over de ganger det nødvendigvis vil bli flom i alle fall, stiller vi oss meget uforstående til. Om det likevel fra enkelte grupper av «naturvernere» skulle ønskes mere flom, mener vi bestemt at dette ikke vil være av avgjørende betydning for naturvernet i området. Siden landbruket tidligere på alle felter har måttet vike for naturverninteressene i dette området, mener vi det heretter må være grunnlag for å prioritere landbruket fremfor lavere prioriterte eller tvilsomme/usikre, svakt funderte naturvernhensyn.

Vårt krav er derfor at det ved fastsetting — og senere ved praktiseringen av et nytt tappereglement for Øyeren tas sikte på:

1. Forsert tapping startes når vannstanden overstiger normal sommervannstand (4,80 målt ved Mørkfoss vannmerke).
2. Full tapping ved vannstand over 5,50.
3. Manøvreringen må ta sikte på at vannstand over 5,40 unngås i «normalår».
4. Vannstanden skal snarest mulig bringes tilbake til 4,80 etter «flom».
5. Når spesielle forhold tilsier det (store snømengder mye nedbør) må det foretas beredskapstapping av Mjøsa og Øyeren.»

Østfold fylkeskommune har avgitt uttalelse i brev av 2. november 1979 som følger:

«En vil bemerke følgende til hovedstyrets innstilling til endringer i manøvreringsreglementet for Øyeren og Mjøsa, fremsatt av Glommens og Laagens Brukseierforening.

Senere oppdemming og lavere kulminasjonshøyde vil både forsinke og redusere størrelsen på strandinfiltrasjonen på Sandstangen. Endringene i manøvreringsreglementet vil således få innvirkning på den naturlige «påfylling» av grunnvannsreservoaret og dermed øke behovet for kunstige infiltrasjonsarealer dersom Sandstangen skal benyttes som «rensemedium» for et større regionalt vannverk.

En viser forøvrig til Carl H. Knudsen A/S sluttrapport «Grunnvannsundersøkelse på Sandstangen» datert 16. oktober 1979.

En har forøvrig ingen merknader til hovedstyrets innstilling.»

Akershus fylkeskommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 12. november 1979:

«Fylkesrådmannen viser til Deres brev av 14. mai d. å. om ovennevnte sak.

Akershus fylkesutvalg behandlet saken i møte 5. ds. (sak nr. 382/79) og fattet følgende enstemmige vedtak etter forslag fra fylkesvaraordfører Sverre Krogh (SP).

«Saken utsettes og forelegges fylkeslandbruksstyret i Akershus og Østfold til uttalelse.»

Et eksemplar av fylkesrådmannens forelegg i saken følger vedlagt.

Fylkesrådmannen vil legge saken frem på nytt i fylkesutvalget, når uttalelsene fra fylkeslandbruksstyrene i Akershus og Østfold er innhentet. Til Deres orientering vedlegges kopi av fylkesrådmannens brev av idag til fylkeslandbrukssjefene i Akershus og Østfold.»

Vedlagt ekspedisjonen fra fylkeskommunen fulgte følgende brev fra Fylkesrådmannen til fylkeslandbrukssjefene i Akershus og Østfold av 12. november 1979:

«Innstilling fra Hovedstyret for Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen av 3. mai 1979.

Fylkesrådmannen har fra Olje- og energidepartementet fått oversendt ovennevnte innstilling til uttalelse. En kopi av innstillingen følger vedlagt. Departementet har også bedt om uttalelse fra:

— Miljøverndepartementet,
— Landbruksdepartementet,
— Rælingen kommune,
— Fet kommune,
— Skedsmo kommune,
— Østfold fylkeskommune,
— Hedmark fylkeskommune,
— Glommen og Laagens Brukseierforening.

Akershus fylkesutvalg behandlet saken i møte 5. ds. (sak nr. 382/79) og fattet følgende enstemmige vedtak etter forslag fra fylkesvaraordfører Sverre Krogh (SP):

«Saken utsettes og forelegges fylkeslandbruksstyret i Akershus og Østfold til uttalelse.»

Et eksemplar av fylkesrådmannens forelegg i saken følger vedlagt.

Fylkesrådmannen vil på denne bakgrunn be Dem legge saken frem for fylkeslandbruksstyret.

Fylkesrådmannen har i Olje- og energidepartementet fått opplyst at pr. idag har alle ovennevnte instanser, med unntak av Akershus fylkeskommune og Landbruksdepartementet, avgitt uttalelse i saken.

I telefonsamtale idag med førstekonsulent Bjørner Holager ved fylkesrådmannens kontor, reiste De spørsmål om jordstyrene i Rælingen, Fet og Skedsmo kommuner har uttalt seg i saken. Fylkesrådmannen har ikke mottatt slike uttalelser og antar at det er mest praktisk at De innhenter eventuelle slike direkte. Fylkesrådmannen vil forøvrig opplyse at Fet jordstyre har uttalt seg i en tidligere høringsrunde, se side 12 i innstillingen fra hovedstyret for NVE.»

Vedlagt samme ekspedisjon fulgte også et eksemplar av fylkesrådmannens forelegg i saken dattert 30. oktober 1979:

«Fylkesrådmannen har fra Olje- og energidepartementet fått oversendt til uttalelse innstilling fra hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) av 3. mai d. å. om endring av manøvreringsreglementene for Mjøsa og Øyeren. Innstillingen følger vedlagt til fylkesutvalgets medlemmer.

Manøvreringsreglementene er gitt ved kgl. res. iht. § 12,12 i Lov av 14. desember 1917 om vassdragsreguleringer. Reglementene gir regler om vannstanden i innsjøene og om hvor mye vann som skal kunne tappes ut. Tappingen reguleres ved luker ved utløpet av innsjøen. Regulering av vannstand og uttapping er av betydning for vannkraftproduksjonen langs Vorma/Glomma, innløpselvenes graving i breddene langs elven og innsjøen nærmest innløpet (erosjon), tømmerfløtingen, dyre- og plantelivet i og langs innsjøene og mulighetene for skadeflom.

Akershus Elektrisitetsverk (AEV) har på anmodning fra fylkesrådmannen i brev av 18. september d. å. lagt saken frem for energistyret (sak nr. 79/79). Kopi av fremlegget fra AEV følger vedlagt.

Energistyret behandlet saken i møte 2. oktober d. å. og fattet følgende enstemmige vedtak etter forslag fra administrerende direktør i AEV:

«Styret tar fremlegget til orientering.»

Administrerende direktør i AEV gir i fremlegget en oversikt over bakgrunnen for og behandlingen av saken. Som det fremgår av framlegget, har AEV og fylkeskommunens plan- og utbyggingsavdeling på anmodning fra fylkesrådmannen tidligere avgitt uttalelser i brev av 26. juli og 17. august d. å. Brevene følger som vedlegg til fremlegget i saken fra AEV.

AEV opplyser i sitt brev av 26. juli d. å. at flomdemningstiltakene for Øyeren ikke berører AEV som kraftprodusent. Endringene i manøvreringsreglementet for Mjøsa medfører redusert fallhøyde ved Rånåsfoss kraftstasjon utover våren. En avtale mellom NVE og AEV, slik at AEV får dekket sitt tap inklusive erstatningsansvar overfor tredjemann, er nå i orden. I brevet er det forøvrig gitt en kortfattet oversikt over de foreslått endringer i manøvreringsreglementene.

Plan- og utbyggingsavdelingen slutter seg i sitt brev av 17. august d. å .i hovedtrekkene til hovedstyrets innstilling, men ber om at det i § 2 i reglementet for Øyeren tas inn en bestemmelse som garanterer at vannstanden ikke holdes unaturlig lav om våren. Forlenget lav vannstand om våren vil virke ødeleggende på naturforholdene, bl. a. gytingen i innsjøen. Avdelingen viser her til en enstemmig uttalelse fra Akershus fylkesfriluftsnemnd i møte 5. juli d. å., der NVE's brev av 3. mai d. å. til Olje- og energidepartementet om endring av manøvreringsreglementene for Mjøsa og Øyeren ble referert.

««Frilufts- og naturvernkonsulenten bes skrive en uttalelse som i store trekk slutter seg til Hovedstyrets konklusjoner og som legger vekt på at høyeste regulerte vannstand nås så tidlig som mulig i mai.»

I fremlegget fra AEV til energistyret heter det at en slik tilføyelse i § 2 ikke kan foretas på formelt grunnlag fordi det ikke lenger foreligger søknad om endring av § 2. Med dette forstås at det ikke lenger foreligger søknad om endring av reglement for regulering av vannstanden u n d e r «høyeste regulerte vannstand» (4,8 m).

Fylkesrådmannens merknader:

Plan- og utbyggingsavdelingens forslag har sin bakgrunn i at de flomsikringstuneller som i den senere tid er sprengt ut ved utløpet av Øyeren gir større mulighet enn tidligere til å tappe vann bl. a. flomvannet om våren. I år med mindre flomvannmengder vil dette gi muligheter til å holde vannstanden om våren lenger under «høyeste regulerte vannstand» enn det som tidligere var mulig, dvs. at oppfyllingen av sjøen går langsommere. Etter plan- og utbyggingsavdelingens vurdering er både det någjeldende reglement og det foreliggende forslag til nytt reglement for lite presist til å sikre mot dette. Plan- og utbyggingsavdelingens forslag tar sikte på å sikre at vannstandsvariasjonene i framtiden skal være omtrent som de har vært til nå.

Et forslag tilsvarende plan- og utbyggingsavdelingens er også tatt opp gjennom fylkesmannen og Miljøverndepartementet. Avtrykk av fylkesmannens brev av 3/9-79 vedlegges.

Ut fra AEV's vurdering antar fylkesrådmannen at en tilføyelse i § 2 som foreslått av plan- og utbyggingsavdelingen vil fremstå som et n y t t forslag. Fordi et slikt forslag vil kunne innebære en begrensning i uttappingsmulighetene og dermed i kraftproduksjonsmulighetene nedenfor Øyeren, vil forslaget muligens måtte behandles som egen sak med ny høringsrunde. En forutsetter at NVE vurderer nærmere mulighetene for å ta inn i reglementet bestemmelser som sikrer de spesielle hensyn som bør tas til naturreservatet i Nordre Øyeren.

Fylkesrådmannen

i n n s t i l l e r :

Akershus fylkesutvalg har ingen vesentlige merknader til NVE's utkast til endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa og Øyeren.»

Vedlagt fylkesrådmannens forelegg fulgte følgende fremlegg fra administrasjonen i Akershus Elektrisitetsverk til styret:

«Sjefing. Fløtre's Fremlegg:
Glommen og Laagens Brukseierforening søkte 5.7.78 om endringen i manøvreringsreglementene for Øyeren og Mjøsa. Søknaden vedr. Øyeren gjaldt delvis endringer i reglementet § 2, magasindisponering om våren, samt § 3, manøvrering under flom. Endringen for Mjøsa gjaldt utelukkende tilføyelse av ny § 11, ekstraordinær flomtapping.
Søknaden om endring av § 3 var tilskyndet av NVE ut fra ønske om utnyttelse av de flomdempningstiltak som var utført siden 1967, mens endringen av § 2 var ønsket av kraftverkene nedenfor Øyeren for å bedre utnyttelsen av vannet om våren.
Etter tildels kraftige protester fra distriktet mot reglementendringen av § 2 ble denne del av søknaden trukket tlibake av Brukseierforeningen i febr. 1979. Tilbaketrekking av søknaden skyldes også delvis en dissens mellom Brukseierforeningen og NVE vedrørende fordeling av erstatningsansvaret.
Ut fra det foranstående har Hovedstyret i sin behandling kun vurdert søknaden om endring av § 3, manøvrering under flom.
AEV's bemerkninger til Hovedstyrets innstilling fremgår av brev av 26.7.79 til Fylkesrådmannen. (Kopi vedlagt).
Plan og utbyggingsavdelingen har i brev av 17.8.79 avgitt sin uttalelse til Fylkesrådmannen. (Kopi vedlagt).
Utbyggingsavdelingens merknader omtaler bl. a. under pkt. 1, vårvannstanden, og foreslår tilføyet til § 2 i reglementet visse restriksjoner vedrørende oppfyllingen om våren. En slik tilføyelse kan etter vår mening ikke foretas på formelt grunnlag i det det jo som nevnt tidligere ikke lenger foreligger søknad om endring av § 2.
Utbyggingsavdelingens merknader under pkt. 2., Tapping ved flomstigning, faller stort sett sammen med våre kommentarer i brev av 26.7.79.
Endringen av manøvreringsreglementet for Mjøsa betinger bl. a. en spesiell avtale mellom AEV og NVE vedrørende forlenget senkning ved Rånåsfoss om våren. Et utkast til slik avtale er utarbeidet og nå til endelig behandling i NVE. Denne avtalen vil senere bli lagt fram for styret som egen sak.
Hovedstyret har i sin innstilling sluttet seg til søknaden om endring av reglementet for Mjøsa.
Jeg viser til det foranstående og foreslår følgende

v e d t a k :
Styret tar fremlegget til orientering.»

Vedlagt fylkesrådmannens forelegg fulgte også følgende brev fra Akershus Elektrisitetsverk til Akershus fylkeskommune av 26. juli 1979:

«Ved deres brev av 23.7.79 har vi fått oversendt til uttalelse innstilling fra NVE's Hovedstyre vedrørende endring av manøvreringsreglementene for Mjøsa og Øyeren.

Våre kommentarer til søknaden om reglementsendringer ble gitt i vårt brev av 20.2.79.
Når det gjelder Øyeren har Hovedstyret i sin innstilling gått inn for at den økte tappekapasitet først skal taes i bruk når vannstanden i Øyeren har nådd 5,5 m på Mørkfoss vannmerke, mot omsøkt 5,0 m. Endringen medfører at små og mellomstore flommer vil bli mindre dempet enn ved omsøkte alternativ. Større skadeflommer som f. eks. 1966 og 1967 vil imidlertid få like stor dempning som etter søknaden dvs. ca. 2—2,2 m.
En begrenset reduksjon av de små og mellomstore flommer medfører mindre erosjonsfare og mindre inngrep i de naturlige forhold bl. a. ved naturreservatet.
På den annen side vil det bl. a. medføre større avlingskader i visse områder.
Hovedstyret har i sin vurdering funnet å ville legge større vekt på erosjonsfaren og de naturlige forhold enn på hensynet til avlingskader ved små og mellomstore flommer.
Hovedstyret har ut fra en helhetsvurdering av den rettslige og den faktiske situasjon kommet til at det ikke uten videre kan erkjennes noen erstatningsplikt i anledning de iverksatte flomdempningstiltak. Hvis det imidlertid skulle bli fremmet konkrete erstatningssaker rår Hovedstyret til at staten alene, eventuelt sammen med de berørte kommuner Skedsmo, Fet og Rælingen, stiller seg som part ved eventuelle søksmål.
Flomdemningstiltaket berører ikke AEV som kraftprodusent.
Når det gjelder Mjøsa har Hovedstyret sluttet seg til søknaden. Avtalen mellom NVE og AEV er nå iorden slik at AEV får dekket sitt tap inklusive erstatningsansvar ovenfor tredjemann.»

Vedlagt fylkesrådmannens forelegg fulgte videre følgende brev datert 17. august 1979 fra plan- og utbyggingsavdelingen til fylkesrådmannen:

«Vi viser til Deres brev av 23. juli 1979 der Plan- og utbyggingsavdelingen blir bedt om å uttale seg om Hovedstyret i NVE's innstilling vedrørende endring av manøvreringsreglementene for Mjøsa og Øyeren.
Plan- og utbyggingsavdelingen har tidligere i vedlagte notat av 10. februar 1979 uttalt seg om søknaden av 5. juli 1978 fra Glommens og Laagens Brukseierforening om endring av manøvreringsreglementene for Øyeren og Mjøsa. Notatets konklusjon står referert på s. 17—18 i Hovedstyrets innstilling.
Plan- og utbyggingsavdelingen vil legge vekt på den store innvirkningen manøvreringsreglementet har på naturmiljøet i Øyeren. Naturen i Øyeren har spesielle kvaliteter, og Nordre Øyeren naturreservat er opprettet med det formål å bevare Norges største innlandsdelta med dets varierte plante- og dyresamfunn.» En må derfor være særlig varsom med å endre manøvreringsreglementet. Plan- og utbyggingsavdelingen slutter seg i hovedtrekkene til Hovedstyrets innstilling, men vil påpeke følgende to særlig viktige forhold.

1. *Vårvannstanden.*
Reglementet inneholder ingen klare bestemmelser om minstevannstand om våren. Forlen-

get lav vannstand om våren vil virke øleleggende på naturforholdene og er ikke forenlig med fredningsformålet for Nordre Øyeren naturreservat. En vil derfor be om at det i reglementet tas inn en bestemmelse som garanterer at vannstanden ikke holdes unaturlig lav om våren.

En vil foreslå at setningen:

«Oppfyllingen av Øyeren skal ta til senest 1. mai og høyeste regulerte vannstand skal være nådd senest 10 mai.»

føyes til som egen paragraf eller i § 2. § 2 inneholder også de særbestemmelser som gjelder fløtningen.

En bygger i dette forslaget på følgende enstemmig vedtak i Akershus fylkesfriluftsnemnd: «Frilufts- og naturvernkonsulenten bes skrive en uttalelse som i store trekk slutter seg til Hovedstyrets konklusjoner og som legger vekt på at høyeste regulerte vannstand nås så tidlig som mulig i mai.»

En støtter seg også til vedlagte uttalelse av 26. mai 1979 fra Fet kommunestyre, pkt. 2 og til de uttalelsene som ble gitt da søknaden fra Glommen og Laagendalens Brukseierforening var ute til høring.

2. *Tapping ved flomstigning.*

I sin innstilling går Hovedstyret inn for at dam og omløpstunneler åpnes suksesivt ved stigende vannstand over 5,50 m og at dam og omløpstunneler skal være helt åpne ved vannstander over 6,00 m.

Dette innebærer en reduksjon av mindre flommer i forhold til det nåværende reglementet. Fet kommunestyre uttaler i vedlagte uttalelse pkt. 3, at en forsert tapping allerede ved 5,0 m ville være ønskelig av hensyn il jordbruksinteressene. Dette vil imidlertid føre til betydelig erosjon, jfr. Hovedstyrets merknader s. 26 i brev av 3.5.79, og vil kunne skade jordbruksinteressene i andre deler av Øyeren. Fra naturvernhold er det lagt vekt på at vannstanden skal holdes så nær det normale som mulig og at flommer er en del av det naturlige miljøet i Øyeren. Østlandske naturvernforening antyder i vedlagte brev av 19. juli 1979 at tappingen helst bør ta til først ved vannstander over 6 m.Etter Hovedstyrets beregninger skulle dette alternativet gi like god sikring ved storflom som tapping ved vannstander over 5.50 m. Store jordbruksarealer vil imidlertid da bli oversvømmet.

Hovedstyret har, etter plan- og utbyggingsavdelingens syn, kommet fram til et realistisk alternativ som tar rimelig hensyn til de ulike interessene.

Plan- og utbyggingsavdelingen vil legge stor vekt på at det i reglementet og i den praktiske gjennomføringen av dette, tas hensyn til naturmiljøet i Øyeren. Særlig hensyn må tas til verneinteressene i Nordre Øyeren naturreservat, til fredningens formål og til de bestemmelser som gjelder for reservatet.

En ber om at virkningene av det nye manøvreringsreglementet vurderes nøye etter at det er trådt i funksjon og at reglementet tas opp til ny vurdering dersom det fører til vesentlige skader på naturmiljøet i Øyeren.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har avgitt følgende uttalelse i brev datert 10. desember 1979:

Hovedstyret gav 3. mai 1979 innstilling om endring av manøvreringsreglementene for Mjøsa og Øyeren. I innstillingen er det på s. 28, siste avsnitt, uttalt at det er oppnådd enighet om hovedpunktene i en avtale med Akershus Elektrisitetsverk (AEV), om kompensasjon for krafttap i de perioder Rånåsfoss kraftverk må redusere sin fallhøyde av hensyn til flomavledningen fra Mjøsa. Forutsatt 1 m senking av overvatnet, ble krafttapet forenklet anslått til 4200 kW, som utgjør ca. 100 000 kWh pr. døgn.

Avtaleutkastet (som også fulgte saksdokumentene i innshillingen) vedlegges til orientering sammen med AEV's brev av 29. mars 1979. Vi vil tilføye at AEV pr. tlf. 25. april s. å. ikke hadde noe å innvende mot vårt ønske om at oppsigelsesfristen i post 6 endres til 2 år.

Ved månedsskiftet juli—august i år fant vi det nødvendig å gjøre bruk av adgangen til forsterket tapping, og overvatnet ved Rånåsfoss ble derfor senket 0,5 m i 5 døgn.

Fra AEV mottok vi med brev av 17. august 1979 faktura vedrørende produksjonstapet. Dette tapet er av Glommens og Laagens Brukseierforening beregnet til 432 000 kWh. Da dette langt oversteg det vi regnet oss til ut fra avtaleutkastet, nemlig ca. 250 000 kWh, ba vi om nærmere redegjørelse, som vi fikk med brev av 25. oktober 1979. Kopi av begge AEV's brev m/bilag følger vedlagt.

Etter de forklaringer som nå foreligger, er vi enig i brukseierforeningens uttalelse om at beregningsreglene i utkastet er for sterkt forenklet. Vi slutter oss derfor til AEV's forslag til ny formulering av utkastets post 3 og er innstilt på å utbetale fakturabeløpet med det første.»

Vedlagt brevet fra NVE fulgte følgende skriv fra Akershus Elektrisitetsverk datert 29. mars 1979:

Flomdemping i Mjøsa.
Avtale vedr. senkning av overvann Rånåsfoss.

Vi viser til tidligere brev fra AEV 7. mars 1979 vedrørende ovennevnte sak.

AEV's advokat har nå uttalt seg om avtalen. Dette har resultert i at vi vil foreslå en mindre endring av pkt. 6 der muligheten for oppsigelse taes inn. Et nytt utkast finnes vedlagt.

Avtalen skulle med dette være klar til underskriving fra AEV's side. Vi avventer NVE's behandling av saken.»

Vedlagt brevet fra Akershus Elektrisitetsverk fulgte følgende utkast til avtale mellom NVE og AEV:

«Avtale mellom Staten ved NVE og Akershus Elektrisitetsverk.

I forbindelse med at Staten ved NVE Vassdragsdirektoratet (NVE—V) ønsker å endre det gjeldende reglement for Mjøsa forsåvidt angår manøvreringen under flom, jfr. NVE—V's notat av 28.7.78, har Staten på den ene side og Akershus Elektrisitetsverk (AEV) på den

andre, inngått følgende avtale vedrørende overvasstanden i Rånåsfoss kraftverk (overvatnet).

1. *Generelt.*
I henhold til tillatelse meddelt ved kgl. res. av 28. aug. 1931, kan AEV ved regulert vassføring holde overvatnet på kote 119,15 (AEV's høydesystem), (mot tidligere kote 117,85). Når vassføringen når 1 000 m³/s kan vasstanden langsomt heves ytterligere inntil den som maksimum ved flom når kote 120,00. AEV praktiserer bestemmelsen slik at kote 120,00 nås ved en vassføring på 3 500 m³/s.
Tillatelsen er betinget av at AEV til enhver tid har ordnet seg i minnelighet med Glommens Brukseierforening og Glommens og Laagens Brukseierforening (Brukseierforeningen) slik at overvatnet ikke hindrer den fulle utnyttelse av daværende reguleringer i Mjøsa og Bygdin.

2. *Pålegg fra staten.*
Ved nærværende avtale kan staten for å oppnå demping av skadeflommer pålegge AEV å holde overvatnet nedtappet ca. 1 m ut over det som følger av vilkårene i tillatelsen av 28. august 1931.
Når det gjelder vårflommer skal det under vurderingen av om og når forhåndstapping skal settes i verk også has for øye de ulemper det medfører for AEV å sette i gang flere nedtappinger ved Rånåsfoss kraftverk.

3. *Erstatning.*
Pålegger NVE—V AEV å holde overvatnet nede i større utstrekning enn det som til enhver tid er avtalt med Brukseierforeningen eller som forøvrig er hjemlet i tillatelsen, skal staten holde AEV skadesløs for det krafttap AEV lider.
Med utgangspunkt i full driftsvassføring i Rånåsfoss kraftverk (p. t. 530 m³/sek.), settes AEV's samlede krafttap forenklet til 4 200 kW, som avregnes etter aktuell samkjøringspris (omsetningsprisen) for tilfeldig kraft i den perioden pålegget varer.
Dersom en av partene ønsker det, kan tapet beregnes mer eksakt. Brukseierforeningen foretar den forenklede beregning hvorpå AEV sender NVE—V krav om erstatning.

4. *Plikter.*
NVE—V plikter i så god tid som mulig før vedkommende flom å tilkjennegi for AEV at pålegg om senking av overvatnet av hensyn til flommen vil bli gjort gjeldende. AEV vil da på sin side melde fra om hvilken dag erstatningsplikten for staten begynner å løpe.

5. *Skader.*
I tilfelle søksmål fra tredjemann om erstatning i anledning den pålagte senking av overvatnet, trer staten inn som part i saken.

6. *Varighet/Forbehold.*
Avtalen gjelder for ubestemt tid, men med gjensidig adgang til oppsigelse for hver enkelt part med 1 års varsel. Avtalen skal kunne taes opp til revurdering dersom det skjer endringer i vassdraget, en av partene ønsker tallunderlaget justert. Mjøsreglementet endres eller praksis tilsier at avtalen bør endres.

7. *Tvister.*
Eventuelle tvister i forbindelse med denne avtalen skal med endelig virkning avgjøres av en voldgiftsrett bestående av 3 medlemmer hvorav formannen skal være jurist med samme kvalifikasjoner som høyesterettsdommere, mens de 2 øvrige medlemmer skal være teknisk kyndige. Blir partene ikke enige om oppnevnelsen av voldgiftsmennene, foretar høyesterettsjustitiarius oppnevnelsen av formannen, mens de 2 øvrige medlemmer oppnevnes av Norske Sivilingeniørers Forening. Om saksbehandlingen m. v. skal forøvrig bestemmelsene i tvistemålslovens kap. 32, om voldgift, komme til anvendelse.»

Vedlagt ekspedisjonen fra NVE fulgte følgende brev av 17. august 1979 fra Akershus Elektrisitetsverk:

«*Erstatning for tapt produksjon i Rånåsfoss p. g. a. flomdemping av Mjøsa.*
P. g. a. den ekstraordinære tapping av Mjøsa i perioden 28.6.—3.7. ble Rånåsfoss kraftverk påført et produksjonstap. Tapet er beregnet av Glommen og Laagen Brukseierforening som vist i vedlegg.
Vi har ingen bemerkninger til beregningene i det disse er i overensstemmelse med avtaleutkastet mellom AEV og NVE angående ovennevnte forhold. Avtalen ligger for tiden hos NVE for godkjennelse.
Vi vedlegger faktura på beløpet kr. 14 585,— m.v.a.»

Vedlagt brevet fra Akershus Elektrisitetsverk fulgte følgende beregning datert 8. august 1979 fra Glommens og Laagens Brukseierforening:

«*Mjøsreguleringen.*
Forsert tapping —79.
Vi viser til vårt brev av 29.6.79 til Vassdragsdirektoratet, som De har fått gjenpart av, samt til telefonsamtale med Deres overingeniør Landsnes idag.
Den ekstraordinære senking av Rånåsfoss overvann ble innledet den 28.6. og var avsluttet den 3.7.
Vi antar at den enkleste og kanskje mest korrekte måte å beregne produksjonstapet på, er å se på hvor meget produksjonen i Rånåsfoss sank mens overvannet ble holdt nede. Data som illustrerer dette, samt et veiet middel av Samkjøringens pris på tilfeldig kraft, er sammenstillet nedenfor. Rånåsfoss hadde hele tiden mer vann enn stasjonen kunne bruke.

Dato	Vannst. Rånåsfoss overvann Kote	Senking cm	Prod. Rånåsfoss MWh	Ant. prod. uten senking	Tap MWh	Middel pris kr./MWh	Tap kr.
28/6	119.27	0	1201	1201	—	—	—
29/6	118.80	0—ca. 50	1134	1198	64	50	3 200
30/6	82	« 50	1084	1198	114	30	3 420
1/7	82	« 50	1082	1198	116	30	3 480
2/7	80	« 50	1083	1198	115	30	3 450
3/7	119.30	« 50—0	1175	1198	23	45	1 035
Sum					432		14 585»

Vedlagt brevet fra Akershus Elektrisitetsverk fulgte også følgende faktura datert 17. august 1979:

«*Flomdemping i Mjøsa.*
Erstatning for tapt produksjon i Rånåsfoss etter Samkjøringspris kr. 14 585,—
+ 20 % m.v.a. « 2 917,—
kr. 17 502,—»

Vedlagt NVE's ekspedisjon fulgte følgende brev av 25. oktober 1979 fra Akershus Elektrisitetsverk:

«*Erstatning for tapt produksjon i Rånåsfoss p. g. a. flomdemping av Mjøsa.*
Vi viser til vårt brev av 17.8.79 og telefonsamtaler med Deres overing. Gudal.

Som bemerket fra NVE—V viste beregningen av produksjonstapet ved Rånåsfoss under senkningen av overvannet i år at dette ble større enn antatt i avtaleutkastet (brev 7.3.79 og 29.3.79). Vedlagt er brev fra Glommen og Laagen Brukseierforening om ovennevnte sak.

Brukseierforeningen og AEV har funnet at beregningene som angitt i brev av 17.8.79 fra AEV er korrekte og at oppgjør bør skje på grunnlag av dette. Vi anmoder derfor NVE—V å betale tilsende faktura.

Avtalen om senkningen av overvannet trenger følgelig en justering som tar hensyn til den erfaringen som ble gjort i år.

P. g. a. den vassføringsøkningen som skjer ved senkningen og bidrar til å heve undervannet, vil det være meget vanskelig å angi noen forenklet beregning av tapene. Vassføringsøkningen vil være helt avhengig av situasjonen i Mjøsa og lukestillingene i Svanfoss. En meter senkning av overvannet i Rånåsfoss kan gi fra 5—10 MW tap.

Vi foreslår der at pkt. 3: Erstatning i avtalen formuleres som følger:

«3. Erstatning.
Pålegger NVE—V AEV å holde overvannet nede i større utstrekning enn det som til enhver tid er avtalt med Brukseierforeningen eller for øvrig er hjemlet i tillatelsen, skal staten holde AEV skadesløs for det krafttap AEV lider. Krafttapet avregnes etter aktuell samkjøringspris (omsetningspris) for den tilfeldige kraft i den perioden pålegget varer.
Brukseierforeningen foretar beregningen av krafttapet ved Rånåsfoss i samråd med AEV hvorpå AEV sender NVE—V krav om erstatning.»

Vi håper at NVE—V kan godta den nye formuleringen og at den eventuelt tas inn i kontrakten før videre behandling av avtalen hos NVE.»

Bilagt brevet fra Akershus Elektrisitetsverk fulgte følgende skriv av 7. september 1979 fra Glommens og Laagens Brukseierforening.

«*Mjøsreguleringen.*
Forsert tapping —79.

I anledning vårt brev av 8.8.79 som De efter avtale har brukt som grunnlag for en regning til Vassdragsdirektoratet, har direktoratet ved overing. A. Gudal overfor oss anført at energitapet er større enn forutsatt i avtaleutkastet mellom AEV og NVE datert 7.3.79.

En nærmere undersøkelse av produksjonsforholdene i Rånåsfoss efter en senkning av overvannet, viser at reglene i avtalens pkt. 3 er forenklet for meget. Samtidig som overvannet er senket, stiger undervannet p. g. a. den økede vassføring — dessuten reduseres produksjonsvassføringen p. g. a. den reduserte fallhøyde. Det er de to siste faktorene det ikke er tatt nok hensyn til.

I den foreliggende situasjon i sommer ble overvannet senket ca. 50 cm, mens undervannet steg ca. 20 cm og produksjonsvassføringen sank fra ca. 545 m^3/s til ca. 520 m^3/s. Disse faktorer førte samlet til at ydelsen sank fra ca. 49,9 MW til ca. 45,1 MW, dvs. ca. 4,8 MW.

Vassføringsreduksjonen stemmer noenlunde bra med det vi kan regne oss frem til, men produksjonsforskjellen i MW ville beregningsmessig blitt litt lavere.

Vi antar imidlertid at de produksjonstall vi har fått oppgitt fra Dem kan gi det mest korrekte beregningsgrunnlag for det faktiske energitap AEV hadde ved senkningen av Rånåsfoss overvann d. å. og at oppgjøret bør kunne skje på grunnlag av vårt brev av 8.8.79.

Vi antar videre at det kan bli nødvendig å omarbeide avtaleutkastet av 7.3.79 forsåvidt angår pkt. 3.»

Landbruksdepartementet har avgitt uttalelse som følger i brev av 9. januar 1980:

«Det vises til Deres brev 14.5.79.
Som kjent er det investert betydelige beløp for å beskytte områdene langs Øyeren mot flom. Dette har medført en bedre utnytting av jordbruksarealene i den flomtruede sonen.
Etter Landbruksdepartementets mening bør man derfor ved fastsetting av nytt manøvreringsreglement for Øyeren ta sikte på en sterkest mulig tapping om våren, slik at en får maksimal nytte av de fordeler som flomsenkinga har gitt.
Landbruksdepartementet regner med at en tapping som nevnt vil ha størst betydning for arealene mellom kote 101.5 og 102.5. For arealene mellom kote 102.5 og 103.5 er betydningen avtakende.
Som det går fram av vedlagte arealoversikt, datert 19.11.79, er det i alt ca. 6 700 da mellom kote 101.5 og 103.5. Av dette er ca. 4 100 da udyrka jord som ligger innafor Øyeren naturreservat, og som derfor *ikke* kan omdisponeres uten tillatelse fra vernemyndighetene. Resten ca. 2 600 da (ca. 2 100 da dyrka og ca. 500 da udyrka) er arealer som kan nyttes som jordbruksarealer så langt flomsituasjonen i Øyeren gjør dette mulig.
På grunn av mangelfullt kartmateriale kan det ikke angis eksakt hvor store arealer som ligger på de forskjellige høydenivåer, men det må antas at det er 100—200 da dyrka og ca. 300 da udyrka (dyrkbart) mellom kote 101.5 og 102.5, når en ser bort fra de udyrka arealene innafor reservatet.
Mellom kote 102.5 og 103.5 antas de tilsvarende arealer å ligge på ca. 1500 da dyrka og ca. 500 dekar udyrka (dyrkbart). I tillegg kommer så ca. 4 000 dekar udyrka jord innafor reservatet som også vil oppnå en viss forbedring.
Ut fra dette vil Landbruksdepartementet gå inn for at tapping starter på så låg vannstand som mulig, helst ved 4,8 på Mørkfoss VM, men i hvert fall ved 5,0 på samme VM.
Full tapping bør tilsvarende skje ved vannstand 5,3, alternativt 5,5.
Departementet er kjent med at det bl. a. av omsyn til erosjonsfaren er ønskelig med en mindre forsert tapping om våren. Departementet er imidlertid av den oppfatning at det allerede nå er nødvendig med erosjonssikring i Glommadeltaet, slik at dette forholdet har mindre betydning. Det vises i den forbindelse til søknaden om forbygging ved Fautøya (Elverøya) og Årnestangen.»

Akershus fylkeskommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 26. februar 1980:

«Fylkesrådmannen viser til tidligere korrespondanse om ovennevnte sak, senest brev herifra av 12. november 1979 om behandlingen av saken i fylkesutvalget i møte 5. november 1979. Fylkesutvalget vedtok å utsette saken og forelegge denne for fylkeslandbruksstyret i Akershus og Østfold til uttalelse.
Uttalelser fra de to fylkeslandbruksstyrene er nå innhentet. Fylkesrådmannen vil legge saken frem på nytt i fylkesutvalget i møte 4. mars d. å. (sak nr. 50/80).

Kopi av fylkesrådmannens forelegg m/tillegg følger vedlagt.»

Vedlagt fylkeskommunens brev fulgte følgende forelegg fra fylkesrådmannen datert 18. februar 1980:

«Fylkesutvalget behandlet saken i møte 5. november 1979 (sak nr. 382/79) og fattet følgende enstemmige vedtak etter forslag fra fylkesvaraordfører Sverre Krogh: (SP):

«Saken utsettes og forelegges fylkeslandbruksstyret i Akershus og Østfold til uttalelse.»

Kopi av fylkesrådmannens forelegg følger vedlagt til fylkesutvalgets medlemmer og varamedlemmer.
På bakgrunn av fylkesutvalgets vedtak ba fylkesrådmannen i brev av 12. november 1979 fylkeslandbrukssjefene i Akershus og Østfold legge saken frem for de respektive fylkeslandbruksstyrene.
Akershus fylkeslandbruksstyre behandlet saken i møte 6. desember 1979 (sak nr. 1272/79) og tiltrådte følgende forslag til uttalelse fra fylkesagronom Ivar Falck:

«Fylkeslandbruksstyret viser til foranstående saksfremstilling og faglige uttalelse av fylkesagronom Ivar Falck. En vil understreke at manøvreringsreglementet for Øyeren har innvirkning på store arealer dyrket jord, og at en rel. beskjeden flom kan gjøre store skader som f. eks. våren 1979.
Fylkeslandbruksstyret vil anbefale at det forslag til endring i manøvreringsreglementet som er framsatt av Glommen og Laagens Brukseierforening blir gjennomført.
Det vises forøvrig til fylkeslandbruksstyrets uttalelse i sak 1006/79 der det anbefales at de planlagte forbygningsarbeider ved Tautøya og Årnestangen i Rælingen blir gjennomført snarest mulig.
Når dette prosjektet er gjennomført, bør manøvreringsreglementet tas opp til ny vurdering med tanke på å kunne imøtekomme det forslag til manøvreringsreglement som er framsatt av Fet jordbruksforening.»

Utskrift av møteprotokollen i saken og sak 1006/79 Forbygning mot Glomma ved Elverøya og Årnestangen, følger vedlagt til fylkesutvalgets medlemmer og varamedlemmer.
Fylkeslandbruksstyret sendte i brev av 12. desember 1979 underretning om vedtaket til fylkesmannen i Oslo og Akershus v/utbyggingsavdelingen. Avdelingen har i brev av 15. ds. kommentert behandlingen i fylkeslandbruksstyret.
Avdelingen uttaler at den «har etter gjennomlesning av Landbruksselskapets saksframstilling ikke funnet vesentlige momenter som tilsier at Hovedstyret i NVE's forslag til regulering burde endres utover de merknader utbyggingsavdelingen har gjort i brev av 17. august 1979.»
Kopi av brevet u/vedlegg følger vedlagt til fylkesutvalgets medlemmer og varamedlemmer.
Østfold fylkeslandbruksstyre behandlet saken i møte 22. ds. (jordsak nr. 384/1979 IA).

Fylkeslandbrukssjefen hadde i sitt forelegg i saken (kopi følger vedlagt til fylkesutvalgets medlemmer og varamedlemmer) foreslått følgende vedtak:

«I forbindelse med endret manøvreringsreglement for Øyeren vil fylkeslandbruksstyrett slutte seg til vedtak i Trøgstad jordstyre om at valg av høyde for overgangstapping og full åpning i området 5—6 m spiller liten rolle for landbruket. Videre vil en ha tilføyd følgende setning:

«Oppfyllingen av Øyeren skal ta til senest 1. mai og høyeste regulerte vannstand skal være nådd senest 10. mai.»

Dette på grunn av at lav vannstand i Øyeren om våren har bydd på problemer for jordbruksvanning i det sugeledningene ikke har gått så langt ut særlig på langgrunnet steder.»

Fylkeslandbruksstyret vedtok å utsette saken. Neste møte er 19. februar d. å. Melding om fylkeslandbruksstyrets vedtak vil bli ettersendt.

Fylkesrådmannens merknader:

Akershus fylkeslandbruksstyre anbefaler i sin uttalelse i saken forslaget fra Glommen og Laagens Brukseierforening til nytt manøvreringsreglement for Øyeren fremfor forslaget fra Hovedstyret i NVE.

Begge forslagene innebærer at lukene ved utløpet av Øyeren reguleres slik at forholdet mellom vannstand og avløp blir som ved den gamle Mørkfoss dam i perioden ca. 1860—1890, inntil vannstanden når en nærmere angitt grense. Ved videre stigning foregår «overgangstapping», dvs. at lukene åpnes stadig mer inntil de til slutt er helt åpne.

Forslaget fra Brukseierforeningen innebærer overgangstapping i området 5,0—6,0 m, istedenfor 5,5—6,0 m som foreslått av Hovedstyret i NVE. Overgangstapping i området 5,0—6,0 m istedenfor 5,5—6,0 m vil ifølge innstillingen fra Hovedstyret i NVE redusere høyeste vannstand ved små og middelsstore flommer med 15—20 cm.

En slik senkning av flommene medfører at store arealer av de flate jordbruksområdene ved Øyeren *ikke* oversvømmes. I innstillingen og de innhentede uttalelser er imidlertid størrelsen på arealene ikke nærmere angitt. Fra Fet jordbruksforening er det dog opplyst at allerede ved vannstand 5,5 m står 300 dekar fulldyrket jord under vann.

En slik senkning av flommene vil på den annen side komme i strid med naturverninteressene. Iflg. en uttalelse fra Institutt for naturforvaltning v/Norges Landbrukshøyskole er det i strid med fredningsformålet for naturreservatet «å endre den balansen som har utviklet seg mellom vannstandsvekslingene og økosystemkomponentene i deltaet i perioden etter reguleringen i 1860-åra» (se side 14 i innstillingen fra Hovedstyret i NVE).

Hovedstyret i NVE regner i sin innstilling (se side 26) med at en stor del av problemene ved at Glomma graver mer i breddene langs elven og Øyeren nærmest innløpet (økt erosjon) vil falle bort om overgangstapping i området 5,5—6,0 m velges. Hovedstyret mener at dette forhold bør tillegges større vekt enn at avlingen på en del lavtliggende arealer blir sikret i enkelte år, når flommene er spesielt små. Hovedstyret har imidlertid ikke opplyst om hvor mye gravingen antas å øke om overgangstapping i området 5,0—6,0 m istedenfor velges.

Det er således vanskelig å se hvilken vekt Hovedstyret i NVE har lagt på faren for graving ved utløpet av Glomma i Øyeren ved sitt forslag om overgangstapping i området 5,5—6,0 m, og hvilke hensyn som ellers er tatt til landbruks- og naturverninteressene.

Av uttalelser fra plan- og utbyggingsavdelingen synes det som om faren for graving er betydelig og at Hovedstyret i NVE i sitt forslag har foretatt en rimelig avveining mellom jordbrukets nytte av at mindre arealer oversvømmes mot øvrige interesser i saken.

Fylkesrådmannen finner etter dette ikke grunn til å endre sin innstilling i saken, som lød:

«Akershus fylkesutvalg har ingen vesentlige merknader til NVE's utkast til endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa og Øyeren».

Fylkesrådmannen vil samtidig nevne forutsetningen i forelegget i sak nr. 382/79 om at NVE vurderer nærmere mulighetene for å ta inn i reglementet bestemmelser som garanterer at vannstanden i Øyeren ikke holdes unaturlig lav om våren av hensyn til Nordre Øyeren naturreservat, fredet ved kgl. res. av 5. desember 1975.

Fylkesrådmannen legger med dette saken frem til behandling.»

Som vedlegg til fylkesrådmannens forelegg fulgte følgende innstilling fra fylkesagronomen:

«Endringer av manøvreringsreglementet for Mjøsa og Øyeren.

De flomsikringstuneller som er sprengt ut i utløpet av Øyeren gir betydelig større muligheter når det gjelder tapping og regulering av vannstanden i sjøen. Spesielt gjelder dette vårvannstanden og reduksjon av skadene ved små og moderate flommer. For jordbruket i området er det av meget stor betydning å få utnyttet de forbedrede reguleringsmuligheter.

Til områdene i Nordre del av Øyeren knytter det seg betydelige jordbruksinteresser. Etter de beregninger som Fet jordbruksforening har foretatt ble ca. 2000 dekar oversvømmet under den relativt moderate vårflommen i 1979. Terrenget i området er svært flatt så relativt små variasjoner i vannstanden kan medføre store skader på avlingen.

De arealene som oversvømmes hører til de mest lettdrevne og produktive som vi har på Romerike. I tidligere tider ble disse arealene i stor utstrekning nyttet som beite. Men i bygdene rundt Øyeren, som andre steder i Akershus, går utviklingen i retning av et stadig økende kornareal. I kornproduksjonen er det forsøksmessig bevist at tidlig såing gir det overlegent beste avlingsresultat. Ved tidlig såing vil man dessuten også som regel være sikret det beste bergingsværet tidlig på høsten. Men også som beite er det sjølvsagt en fordel å få tatt arealene i bruk tidligst mulig om våren.

Det er ellers grunn til å understreke at mange av de berørte eiendommer er små og

middels store bruk. Jorda kan derfor for en stor del betegnes som marginalarealer som er med å bærer hus, maskinkostnader m. v. Det er derfor av stor betydning å holde oppe og helst øke produksjonsverdien på disse arealene om eiendommene skal kunne opprettholdes som sjølvstendige jordbruk.

Primært er jordbruket interessert i en lav vannstand i sjøen om våren. Dette er avgjørende for å få nyttet arealene rasjonelt. Videre er jordbruket interessert i en raskest mulig tapping så flommens varighet blir så kortvarig som mulig. Fet jordbruksforenings forslag om fortest tapping når sjøen når sommervannstand 4,80 m på Mørkfoss vannmerke og full tapping ved vannstand 5,50 m vil være et gunstig tappereglement sett fra et jordbrukssynspunkt. Ved å følge et slikt tappereglement ville antagelig skadene på jordbruket i 1979 vært unngått.

Fra naturvernhold er det hevdet at en lav vårvannstand kan føre til skade på fuglelivet og fiskeproduksjonen i naturreservatet. Til dette kan det antagelig med like stor rett hevdes at en høy vannstand hindrer hekking av fugler med reir på bakken og lokker videre fisk til å gyte på områder som senere blir tørrlagt. Om fiskebestanden i Øyeren kan ellers sies at den er så stor og blir så lite utnyttet at noe reduksjon i gytemulighetene trolig vil virke som et gunstig kulturtiltak.

Det er ellers anført at forsert tapping ved lav vannstand kan øke erosjonsfaren. Til dette kan bemerkes at jorderosjon og flytting av masse og forandring av elveløpet har foregått i dette området gjennom uminnelige tider. I nyere tid vil en spesielt peke på forholdene på Elverøya og Årnestangen. I følge de opplysninger som er lagt fram av NVE — Forbygningsavdelingen i samband med forbygningsplanen for øyene har strandlinjen i perioden 1956—74 flyttet seg 58 m og forårsaket et jordtap på 40 dekar.

De meste av denne jorderosjonen må ha foregått før en fikk avløpstunnelene og øket strømhastighet. Det er ellers en kjent sak at det også kan bli jorderosjon ved høy vannstand særlig som følge av bølgeslag og spesielt i områder der det allerede er åpne brudd.

Uansett tappereglement er Elverøya og Årnestangen i faresonen og må forebygges snarest. Det vises her til fylkeslandbruksstyrets uttalelse og vedtak i samband med behandlingen av forbyggingsplanen sak 1006/79. Kopi vedlegges. Som det går fram rår fylkeslandbruksstyret til at de nødvendige midler stilles til disposisjon og forbygningsarbeidene settes i verk så snart som mulig. Når disse arbeidene er utført vil det neppe være særlig betenkeligheter med det forslag til tappereglement som Fet jordbruksforening har lagt frem.

I påvente av at forbygningsarbeidene blir gjennomført tør en henlede oppmerksomheten på den søknad som Glommen og Laagen Brukseierforening har fremmet om endring av reglementet for Øyeren. Som kjent er denne søknaden trukket tilbake uten at en kjenner den egentlige årsak. Det er opplyst i søknaden at forslaget er utarbeidet «etter langvarige drøftelser mellom NVE og Brukseierforeningen». Etter min vurdering er Brukseierforeningens forslag balansert og vel overveid og tar tilbørlig hensyn til alle interessegrupper i Øyerenområdet.

I henhold til § 3 i Brukseierforeningens forslag åpnes dammen og omløpstunneler ved 5,0 m på Mørkfoss vannmerke. Etter det foreliggende forslag fra NVE vil det samme skje ved 5,50 m på samme vannmerke. Denne forskjellen på 0,5 m kan under visse flomsituasjoner bli helt avgjørende for dyrkingsverdien av de flomtruede, flate arealene i Øyerenområdet.

Overfor fylkeslandbruksstyret vil en derfor tilrå at Glommen og Laagen Brukseierforenings forslag til reglement anbefales.

Det er ellers grunn til å minne om de vidtrekkende restriksjonene som landbruket i Øyerenområdet er pålagt i samband med opprettelsen av naturreservatet. Disse restriksjonene går på tvers av jordbruksinteressene som nå bør imøtekommes med et jordbruksvennlig tappereglement.

Forslag til uttalelse:

Fylkeslandbruksstyret viser til foranstående saksfremstilling og faglige uttalelse av fylkesagronom Ivar Falck. En vil understreke at manøvreringsreglementet for Øyeren har innvirkning på store arealer dyrket jord, og at en rel. beskjeden flom kan gjøre store skader som f. eks. våren 1979.

Fylkeslandbruksstyret vil anbefale at det forslag til endring i manøvreringsreglementet som er framsatt av Glommen og Laagens Brukseierforening blir gjennomført.

Det vises forøvrig til fylkeslandbruksstyrets uttalelse i sak 1006/79 der det anbefales at de planlagte forbygningsarbeider ved Tautøya og Årnestangen i Rælingen blir gjennomført snarest mulig.

Når dette prosjektet er gjennomført, bør manøvreringsreglementet tas opp til ny vurdering med tanke på å kunne imøtekomme det forslag til manøvreringsreglement som er framsatt av Fet jordbruksforening.

Uttal lse:

Forslaget tiltres.

Forbygning mot Glomma ved Elverøya og Årnestangen.

Ifølge de arealoppgaver som følger saken består jordbruksarealet på Elverøya og Årnestangen av 589 dekar dyrket jord og 811 dekar slåtteland. Arealet er fordelt på 35 eiendommer i Rælingen kommune. De fleste av disse er typiske jordbrukseiendommer. På hovedbølet har disse bruka tilsammen 3243 dekar dyrket jord og 210 dekar beite.

Gjennomsnittstørrelsen er således relativt beskjeden. Men her kommer jorda på øyene inn som en meget viktig faktor. Det dyrkede jordbruksarealet på øyene utgjør nemlig 18 % av innmarksarealet på hovedbølet og tar en også med slåttelandet kommer en helt opp i 42 %. Man står her overfor jordressurser av betydelig størrelse samtidig som denne jorda utgjør en meget viktig del av jordgrunnlaget på mange av bruka.

Jordarten på øyene består av elvesediment avsatt i flomperioder i Glomma. Jorda er flat, sjølvdrenerende, leirholdig siltjord av meget høy bonitet. Erfaringsmessig gir denne jorda meget gode avlinger, spesielt i tørreår.

Når det gjelder jorda på hovedbølet så består den nesten utelukkende av leire, med bakket og vanskelig arrondering og topografi. I de seinere åra er store arealer bakkeplanert, men jorda er allikevel minst like tørkesvak

som før. Men her kommer den råmesterke jorda på øyene inn og virker som en utjamnende faktor på avlingsnivået.

Det er ellers grunn til å understreke at jorda på øyene, som utgjør en betydelig del av jordbruksarealet, kan betraktes som marginalarealer som er med og bærer hus- og maskinkostnader m. v. Blir jordgrunnlaget på øyene redusert eller enda verre om det skulle gå tapt kan det bli vanskelig å opprettholde flere av disse eiendommene som sjølvsthendige jordbruk.

Ifølge Vassdragsvesenets brev av 9.3.77 går elveerosjonen og nedbrytningen av Elverøya i raskt tempo. I tidsrommet 1956—74 har strandlinjen flyttet seg ca. 58 m og forårsaket et jordtap på ca. 40 dekar. Fra 1974—76 har strandlinjen flyttet seg ytterligere 10 m. Dette er skremmende tall som tydelig viser at det ikke vil gå mange år før øya er erodert bort.

Men det foregår også en sterk jorderosjon og klart påviselig nedbryting av Årnestangen. Det er også fare for at jordrasjonen her vil komme til å gå enda raskere hvis det ikke snarest blir satt igang forbygning av Elverøya. Forbygningstiltak må derfor settes igang omgående om disse jordressursene skal kunne bevares.

Sett på bakgrunn av landets sparsomme jordressurser og hva det koster å dyrke ny jord bør det økonomiske grunnlaget for å forbygge og bevare øyene så absolutt være tilstede. En vil også peke på at jorda har en sentral beliggenhet i et av våre beste jordbruksstrøk. Uten å ta hensyn til marginalverdiene og etter et forsiktig anslag kommer jordverdien fort opp i 2,5—3 millioner kroner. Jordverdien vil dessuten kunne økes betydelig ved et hensiktsmessig jordbruksvennlig tappereglement. Det vil også være gode muligheter for å heve høydenivået ved innpumping av slam slik som jordstyret har pekt på.

Utover dette er det også grunn til å framheve øyenes store estetiske verdi. En skulle også tro at forbygning og bevaring av denne særpregede og viktige del av deltaområdet også er i naturvernets interesse.

Men skal øyene kunne bevares haster det svært med å komme igang med forbygningstiltak. De nødvendige midler må derfor snarest stilles til rådighet så de planlagte forbygningsarbeider kan settes i verk så fort som mulig.

Forslag til uttalelse:

Fylkeslandbruksstyret ser denne saken som et meget viktig jordvernspørsmål såvel for den enkelte grunneier som i samfunnsmessig sammenheng. Det vises til foranstående oppgaver og uttalelser fra fylkesagronom Falck og fra Rælingen jordstyre.

Fylkeslandbruksstyret henstiller til de involverte myndigheter at det snarest treffes tiltak for å sette de planlagte forbygningsarbeider i verk.

Uttalelse:

Forslaget tiltres.»

Som vedlegg til fylkesrådmannens forelegg fulgte også følgende brev fra fylkeskommunens plan- og utbyggingsavdeling datert 15. januar 1980:

«Vi viser til fylkeslandbruksstyrets brev av 12.12.79 som svar på fylkesrådmannens brev den 12.11.79.

Plan- og utbyggingsavdelingen har etter gjennomlesning av Landbruksselskapets saksframstilling ikke funnet vesentlige momenter som tilsier at Hovedstyret i NVE's forslag til regulering burde endres utover de merknader utbyggingsavdelingen har gjort i brev av 17. august 1979.

Landbruksselskapet anbefaler at det forslaget som ble framsatt av Glommens og Laagens Brukseierforening, blir gjennomført. Dette forslaget ble trukket tilbake 9. februar 1979. Ifølge NVE ble Brukseierforeningens søknad utformet for «å få reglementet endret slik at dette også ble i samsvar med den manøvrering som fra kraftverkenes side nå ville være ønskelig». (s. 4 i Hovedstyrets innstilling).

Fylkesmannen innhentet uttalelser til Brukseierforeningens søknad, og fylkesmannens brev av 19. februar 1979 er gjengitt på s. 11—17 i Hovedstyrets innstilling. Med få unntak går uttalelsene sterkt imot den lavere vårvannstanden, som Brukseierforeningens forslag ville medføre.

Vi ber om at fylkeslandbruksstyrets syn sees på bakgrunn av dette.

Når det gjelder erosjon vil vi henvise til Hovedstyrets innstilling s. 24—26. Det er især faren for økt erosjon som gjør at NVE foreslår mindre tapping ved lav vannstand enn Brukseierforeningens forslag innebærer.

Frilufts- og naturvernkonsulentens notat av 20. september 1979 vedrørende forbygning mot Glomma ved Fautøya og Årnestangen er vedlagt.

For å belyse forhold omkring fiskebestanden i Øyeren er uttalelsen fra Zoologisk Museum, Oslo av 15. november 1979 til Brukseierforeningens søknad vedlagt.

Vi vil ikke gå nærmere inn på fylkeslandbruksstyrets uttalelse, men henvise til vårt brev av 17. august 1979, til fylkesmannens brev av 3. september 1979 samt til ovenfor nevnte brev fra fylkesmannen av 19. februar 1979.»

Som vedlegg til fylkesrådmannens forelegg fulgte videre følgende innstilling fra fylkeslandbrukssjefen i Østfold datert 11. januar 1980:

«Det foreligger et forslag til endret reglement for manøvrering av Øyeren. Saken er oversendt landbruksselskapet til vurdering og er derfra igjen oversendt til Trøgstad som eneste berørte kommune i Østfold.

Saken ble behandlet i jordstyret 14/12 1979.

Herredsagronomens innstilling:

Manøvreringsreglementet for Øyeren er fra 1934. Etterat senkingsarbeidene ved Mørkfoss var ferdig i 1975 har NVE i samråd med Brukseierforeningen utarbeidet forslag til endret reglement og dette er prøvekjørt de siste 2 årene.

Hovedstyret i NVE ønsker at reglement som tilsier at det i flomperioder igangsettes overgangstapping i området 5,5—6,0 m målt ved Mørkfoss vassmerke.

I Fet ønsker man en forsert tapping ved 5,0 m og full åpning ved 5,5 m mens naturvernerne ønsker at overgangstapping først skal begynne når vannstander er over 6 m. I Fet er det hensynet til lavtliggende jordbruksarealer som gjør at man vil ha minst mulig

vann. Dette er av andre påpekt å føre til økt erosjon og skade for jordbruket andre steder. For naturverninteressene er det hensynet til Nordre Øyeren naturreservat som gjør at man først ønsker flomdemping ved 6,5 m.

Beregninger viser at det ikke blir særlige forskjeller på storflommene om overgangstapping settes iverk i området 5,0—6,0 eller 5,5—6,0 eller 6,0—6,2 m. Storflommen i 1967 ville kulminert 2,2 m lavere etter alle disse 3 alternativene enn hva den gjorde på 10,07 m. Mindre flommer vil få en noe mer begrenset reduksjon jo lenger man venter. Det kan nå avledes 8—900 m^3/sek. mer enn tidligere og følgelig kan flomproblemene beherskes i langt større grad enn før.

Flere innen administrasjonen i Akershus har ønsket tilføyet:

«Oppfyllingen av Øyeren skal ta til senest 1. mai og høyeste reguleringsvannstand skal være nådd senest 10. mai» i reglementet.

Det er Akershus fylkesutvalg som har sendt saken til Østfold og Akershus fylkeslandbruksstyrer til uttalelse. Fylkeslandbruksstyret i Østfold har sendt saken hit til behandling.

Herredagronomens forslag til vedtak:

Det var svært begrenset skade av flommen i Øyeren i 1966 og 1967 for landbruket i Trøgstad. Valg av høyde for overgangstapping og full åpning i området 5,0—6,— m spiller derfor liten rolle for landbruket her.

Lav vannstand i Øyeren om våren har bydd på problemer for jordbruksvanning idet sugeledningene ikke har gått så langt ut, særlig på langgrunne steder. Trøgstad jordstyre slutter seg derfor til ønsket om at setningen: «Oppfyllingen av Øyeren skal ta til senest 1. mai og høyeste regulerte vannstand skal være nådd senest 10. mai» føyes til i reglementet.

Vedtak:

Herredsagronomens forslag til vedtak enstemmig vedtatt.

Jeg tillater meg å innby fylkeslandbruksstyret til å fatte følgende vedtak:

«I forbindelse med endret manøvreringsreglement for Øyeren vil fylkeslandbruksstyret slutte seg til vedtak i Trøgstad jordstyre om at valg av høyde for overgangstapping og full åpning i området 5—6 m spiller liten rolle for landbruket.

Videre vil en ha tilføyd følgende setning:

«Oppfyllingen av Øyeren skal ta til senest 1. mai og høyeste regulerte vannstand skal være nådd senest 10. mai.»

Dette på grunn av at lav vannstand i Øyeren om våren har bydd på problemer for jordbruksvanning i det sugeledningene ikke har gått så langt ut særlig på langgrunnet steder.»»

Vedlagt fylkeskommunens brev fulgte følgende tilleggsforelegg fra fylkesrådmannen datert 26. februar 1980:

«I fylkesrådmannens forelegg (side 2) av 18. ds. i fylkesutvalgssak nr. 50/80 heter det at melding om Østfold fylkeslandbruksstyres vedtak i saken i møte 19. ds. vil bli ettersendt.

Fylkesrådmannen har nå mottatt følgende utskrift av protokollen fra møtet:

«Jordsak nr. 384/1980 IA

Manøvreringsreglement for Øyeren.

Det vises til protokollasjon for møte 22. januar 1980, hvor fylkeslandbruksstyret vedtok å utsette saken og anmodet om at det skulle tas kontakt med Akershus Landbruksselskap for å få deres uttalelse i saken.

Uttalelse fra Akershus Landbruksselskap er innhentet.

Fylkeslandbruksstyret fattet følgende enstemmige vedtak:

«Spørsmålet om endret manøvreringsreglement for Øyeren spiller liten rolle for landbruket i Østfold.

Det vises til uttalelse fra Akershus Landbruksselskap, og en vil understreke at nødvendig hensyn må tas til de totale landbruksinteresser rundt Øyeren.»»

Akershus fylkeskommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 14. mars 1980:

«Fylkesrådmannen viser til tidligere korrespondanse om ovennevnte sak, senest brev herifra av 26. februar d. å., der kopi av fylkesrådmannens forelegg m/tillegg i fylkesutvalgssak nr. 50/80 (utsatt sak nr. 382/79) ble oversendt.

Fylkesutvalget behandlet saken i møte 4. mars d. å. og vedtok igjen å utsette saken. Utskrift av protokollen fra fylkesutvalgets møte følger vedlagt.

Fylkesrådmannen vil legge saken frem på nytt i fylkesutvalget i møte 25. ds. (sak nr. 145/80). Kopi av fylkesrådmannens forelegg følger vedlagt.»

Vedlagt fylkeskommunens ekspedisjon fulgte følgende utskrift av protokollen fra fylkesutvalgets møte av 4. mars 1980:

«Fylkesutvalget behandlet saken i møte 4. ds. (sak nr. 50/80 (utsatt sak nr. 382/79)). Fra møtet er protokollert:

«1. Representanten Anna Kristine Jahr (SP) fremmet følgende forslag:

«Da en foreløpig har liten erfaring med den tapping som er praktisert for Øyeren de siste årene, vil Akershus fylkesutvalg tilrå at det foreløpig ikke vedtas noe endelig manøvreringsreglement.

Som en prøveordning for en 3 års periode vil Akershus fylkesutvalg anbefale følgende endringer i forslaget fra hovedstyret i NVE:

A. *Ny paragraf eller tillegg til paragraf 2.*
Oppfylling av Øyeren settes i gang i midten av april og normalvannstand må være nådd seinest 10. mai. Oppfyllingen må ikke skje for raskt.

B. *Paragraf 2.*
5,50 m endres til 5,00 m.

C. *Paragraf 3.*
5,50 m endres til 5,00 m.

D. *Paragraf 4.*
Denne anses ikke å være aktuell i en prøveperiode.

Det er en forutsetning at virkningene av den foreslåtte prøveordning følges nøye spesielt når det gjelder erosjon, forholdene for dyre- og fiskelivet og forholdene for jordbruket.

Akershus fylkesutvalg vil spesielt understreke betydningen av punkt A da det virker sannsynlig at de største erosjonsskadene oppstår ved stor vannføring ved lav vannstand. Fylkesutvalget vil anta at det er mindre fare for erosjonsskader ved å starte overgangstapping 50 cm lavere enn det hovedstyret i NVE har foreslått. Dette vil imidlertid medføre at betydelige areal dyrka mark spares for flomskade.»

2. Representanten Thorleif Løken (H) fremmet forslag om å utsette saken.

Votering:

Representanten Løkens utsettelsesforslag ble enstemmig vedtatt.»

Kopi av fylkesrådmannens forelegg følger vedlagt til fylkesutvalgets medlemmer og varamedlemmer.

Et notat fra plan- og utbyggingsavdelingen vil bli ettersendt.

Fylkesrådmannen legger med dette saken frem til behandling.»

Akershus fylkeskommune uttalte følgende i brev datert 19. mars 1980:

«Jeg viser til brev herifra av 14. ds. om ovennevnte sak og oversender vedlagt kopi av tillegg datert idag til fylkesrådmannens forelegg til fylkesutvalget i sak nr. 145/80.»

Vedlagt fylkeskommunens ekspedisjon fulgte følgende tillegg til fylkesmannens forelegg til fylkesutvalget av 19. mars 1980:

«I fylkesrådmannens forelegg (side 2) av 14. ds. i fylkesutvalgssak nr. 145/80 heter det at et notat fra plan- og utbyggingsavdelingen vil bli ettersendt.

Plan- og utbyggingsavdelingen har 14. ds. lagt frem følgende notat:

«Sak 50/80 — Endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa og Øyeren (utsatt sak 382/79).

Fylkestinget utsatte saken igjen etter at representanten Anna Kristine Jahr (SP) fremmet et avvikende forslag til fylkesrådmannens innstilling.

I praksis er den eneste forskjell mellom representanten Jahr's forslag og rådmannens (NVE's) at representanten Jahr foreslår at åpning av tunnelen og dam begynner ved vannstand 5,00 på Mørkfoss vannmerke mot NVE's 5,5.

I nåværende gjeldende reglement av 29. juni 1934 skal åpning begynnes ved vannstand 6,00.

På grunnlag av alle uttalelser, vurderinger og avveininger som er gjort, har NVE foreslått åpningene begynt ved 5,5, hvilket synes å være et kompromiss.

Plan- og utbyggingsavdelingen har igjen vært i kontakt med NVE for om mulig å få noe tallmateriale om forventet forskjell i erosjon ved startåpning ved 5,0, 5,5 eller 6,0, men noe slikt foreligger ikke og kan vanskelig beregnes.

I 1977 og 1978 foretok Brukseierforeningen en prøvemanøvrering av Øyeren med at flomtapping begynte ved ca. 5,0 og dette førte til økt erosjon i deltaområdet i Øyeren.»

Disse utfyllende opplysningene om faren for økt graving (erosjon ved utløpet av Glomma i Øyeren ved overgangstapping i området 5,0—6,0 m (tilsvarer forslaget fra representanten Jahr) istedenfor 5,5—6,00 m (forslaget fra NVE), skulle peke i samme retning som de opplysninger og vurderinger som tidligere er gitt i saken. I fylkesrådmannens forelegg i sak nr. 50/80 het det bl. a.:

«Av uttalelser fra plan- og utbyggingsavdelingen synes det som om faren for graving er betydelig og at Hovedstyret i NVE i sitt forslag har foretatt en rimelig avveining mellom jordbrukets nytte av at mindre arealer oversvømmes mot øvrige interesser i saken.»

Når det gjelder forslaget fra represenetanten Jahr om at nytt manøvreringsreglement for Øyeren bør utprøves i 3 år før endelig reglement fastsettes, forutsetter fylkesrådmannen at NVE og departementet i tiden fremover vurderer det nye reglement som nå vedtas, med tanke på eventuelle endringer.

Fylkesrådmannen vil også nevne forutsetningen i forelegget i sak nr. 382/79 om at NVE vurderer nærmere mulighetene for å ta inn i reglementet bestemmelser som garanterer at vannstanden i Øyeren ikke holdes unaturlig lav om våren av hensyn til Nordre Øyeren naturreservat, fredet ved kgl. res. av 5. desember 1975.

Fylkesrådmannen finner etter dette ikke grunn til å endre sin innstilling i saken, som lød:

«Akershus fylkesutvalg har ingen vesentlige merknader til NVE's utkast til endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa og Øyeren».»

Akershus fylkeskommune har avgitt følgende uttalelse i brev av 31. mars 1980:

«Fylkesrådmannen viser til tidligere korrespondanse om ovennevnte sak, senest brev herifra av 14. og 19. ds., der kopi av fylkesrådmannens forelegg m/tillegg i fylkesutvalgssak nr. 145/80 (utsatt sak nr. 50/80) ble oversendt.

Fylkesutvalget behandlet saken i møte 25. ds. Fra møtet er protokollert:

Representanten Anna Kristine Jahr tok opp igjen sitt forslag fra den tidligere behandling av saken i fylkesutvalgssak nr. 50/80.

Votering:

I Anna Kristine Jahrs forslag ble forkastet med 4 mot 11 stemmer.

II Fylkesrådmannens innstilling ble enstemmig vedtatt.

Fylkesrådmannen anser saken som ferdigbehandlet av fylkeskommunen med fylkesutvalget vedtak.»

Landbruksdepartementet har avgitt følgende uttalelse i brev av 11. juni 1980:

«Deres brev 13.5.80.
Som det går fram av brev herfra 9. januar 1980, er Landbruksdepartementet av den oppfatning at det allerede nå er behov for erosjonssikring i Glommadeltatet og departementet ser det som ønskelig at forbyggingsarbeider blir utført så snart som mulig. Behovet vil etter departementets mening også være til stede uansett manøvreringsreglement.
Etter det som går fram av Olje- og energidepartementets brev 13.5.80, er det imidlertid små sjanser for at de nødvendige forbyggingsarbeider kan finansieres i den nærmeste framtid.
I betraktning av at en forsert tapping om våren synes å være uheldig med hensyn til erosjon, vil dette departement ikke motsette seg at man i påvente av en løsning av finansieringsspørsmålet med hensyn til forbygging, fastsetter et manøvreringsreglement i samsvar med forslaget fra Norges Vassdrags og Elektrisitetsvesens hovedstyre. Det må imidlertid være en forutsetning at reglementet tas opp til ny vurdering når forbyggingssaken er løst.»

Departementet skal bemerke:
Etter storflommen i Glomma—Lågenvassdraget i 1966 og 1967 ble det nedsatt et utvalg som skulle undersøke mulighetene for sikring av skadeflom i vassdraget. Utvalget avga innstilling i 1969. På dette grunnlag fremmet Industridepartementet St. prp. nr. 114 for 1971—72 om flomsikringsarbeider i Øyeren. I Innst. S. nr. 307 for samme periode forutsatte Industrikomitéen at manøvreringsreglementet ble endret etter den situasjon som ville oppstå når flomsikringsarbeidene var gjennomført. Stortinget vedtok i 1972 at det skulle foretas en flomsenkning pv ca. 2 m i Øyeren ved utsprengning i utløpselven. Disse arbeider ble avsluttet i 1975. I senkningen inngikk åpning av to omløpstunneler ved Solbergfoss. Senere er det utført sikringsarbeider i tilløpselva, bl. a. bunnforsterkning nedenfor Fetsun bro og forbygning av utsatte elvekanter oppover til Bingsfoss. Flomsikringskomitéen viste også til mulighetene for reduksjon av flommer i Mjøsa og Øyeren ved endring av någjeldende reglement for Mjøsreguleringen.
Såvel Mjøsa som Øyeren har i lang tid vært regulert for kraftproduksjon. Manøvreringsreglementene er gitt i medhold av vassdragsreguleringslovens § 12, pkt. 12. Reglementet for Øyeren ble fastsatt ved kgl. res. av 29. juni 1934, mens det någjeldende manøvreringsreglement for Mjøsa ble gitt ved kgl. res. 9. juni 1961.
Etter kontakt mellom Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og regulanten i vassdraget, Glommen og Laagens Brukseierforening, var det enighet om at NVE skulle legge frem forslag om nødvendige endringer av Mjøsreglementet, ettersom kraftinteressene her var mindre berørt enn i Øyeren. For Øyeren fremla Brukseierforeningen søknad om endring i 1978. Søknaden omfattet både flomdepning og bedre magasinutnyttelse, ettersom senkningsarbeidene hadde åpnet muligheter for dette innenfor gjeldende reguleringsgrenser. Søknaden ble imidlertid trukket tilbake før Hovedstyrebehandlingen. Brukseierforeningen begrunnet dette med at det fra statens side ikke kunne påregnes erstatninger for tap i forbindelse med reglementsendringene for flomtappingen, noe som vanskeliggjorde en felles behandling av statens og Brukseierforeningens interesser i saken. Etter at søknaden var trukket tilbake, trådte så staten v/NVE inn i den del av søknaden som vedrørte flomsikring, mens den delen som refererte seg til bedret magasinutnyttelse falt bort.

Øyeren
I det eksisterende manøvreringsreglement for Øyeren er nedre reguleringsgrense fastsatt til 2,4 m og øvre grense 4,8 m målt ved Mørkfoss vannmerke nedenfor utløpet. Under flomstigning bestemmer reglementet at manøvreringen av dammen skal foregå slik at forholdet mellom vannstand og avløp blir som ved gamle Mørkfoss dam inntil vannstanden når 6,0 m. Ved fortsatt stigning skal lukene åpnes stadig mer, og ved vannstand 6,5 m og høyere åpnes dammen helt.
Etter at senkningsarbeidene i utløpselvene ble fullført i 1975 har avløpskapasiteten økt i betydelig grad. Ved vannstander over 5 m regnes det nå med at det kan avledes 800—900 m^3/sek. mer enn ved samme vannstand før senkningsarbeidene ble fullført. Økningen av avløpskapasiteten innebærer at enhver flom av noen størrelse kan avledes ved ca. 2 m lavere vannstand enn før 1975. Denne konklusjon bygger utelukkende på teoretiske beregninger og modellforsøk ettersom det ikke har vært flommer av stort omfang etter at senkningsarbeidene ble avsluttet.
Flomproblemene i Øyeren beherskes nå derfor i langt større grad enn tidligere. Ved tilpassing av manøvreringsreglementet til situasjonen etter den utførte flomsikring taler imidlertid flere forhold mot å redusere alle flommer ytterligere så langt som det er teknisk mulig.
Tapping ved vannstander ned mot HRV vil føre til økt graving eller erosjon i tilløpselvene og i deltaområdet i Øyerens øvre del. I disse områdene består breddene av finkornet materiale hvor det til alle tider har forekommet en viss erosjon og massetransport. Ved senkning av flomvannstanden i Øyeren med 2 m vil fall-

høyden ovenfor øke. Dette forhold påvirker strømhastigheten som igjen henger sammen med erosjonens omfang. Under senkningsarbeidene ble erosjonshensynet forøvrig søkt ivaretatt ved sikring av tilløpselven til nedenfor Fetsund.

For å bevare Norges største innlandsdelta med dets varierte plante- og dyreliv ble Nordre Øyeren naturreservat opprettet ved kongelig resolusjon 5. desember 1975. Ettersom manøvreringsreglementet regulerer vannføringen i Øyerens innløp og utløp samt vannstanden, vil det få stor innvirkning på naturmiljøet i området. Fra naturvernsynspunkt er det ønskelig at vannføringen i tilløps- og utløpselven og vannstanden i Øyeren følger naturlige variasjoner, men at flomsikringstiltak settes inn når dette er nødvendig.

På den annen side er det fra jordbrukshold uttrykt ønske om at tapping skal starte på en vannstand ned mot HRV på 4,8 m. Dette ville isåfall gi maksimal nytte av de fordeler som senkningsarbeidene har hatt for jordbruksarealene i den flomtruede sonen. En slik tapping måtte isåfall kombineres med nødvendig erosjonssikring i øvre del av deltaet.

For å få bedre opplysninger om eventuell forverring av erosjonsforholdet ved endret manøvrering er det foretatt forsøk med tapping ved vannstander over 5,0 m etterat senkningsarbeidene var utført.

På denne bakgrunn utarbeidet Glommens og Laagens Brukseierforening sin søknad om manøvreringsendring. I flomsammenheng gikk søknaden ut på at den økte avløpskapasiteten skulle tas i bruk ved en vannstand på 5 m og at såvel omløpstunneler som flomluker skulle være helt åpne ved 6 m. Forslaget ble møtt med sterkt motstridende uttalelser. Krav om sterkere flomsenkning ble reist av grunneiere i Fet med tilslutning fra kommunen. På den annen side var det motstand mot forslaget fra naturvern- og friluftsinteressene ettersom en så tidlig tapping kunne medføre skader og ulemper i naturreservatet i forhold til en mer naturlig flomavledning.

Etterat søknaden var trukket tilbake av brukseierforeningen, undersøkte NVE alternativer for endring av reglementet ved overgangstapping i området mellom 5,0 og 6,0 m på bakgrunn av samtlige observerte flommer over 6,0 m etter 1934. Ved de helt store og virkelig skadevoldende flommene vil det være uten praktisk betydning når overgangstappingen begynner innenfor det undersøkte området. Ved fastsettelse av reglementsendringen vil derfor ikke hensynet til skadeflommene være avgjørende. Det må istedet foretas en avveining av de øvrige interesser som er berørt ovenfor.

Hovedstyret har på denne bakgrunn tilrådd at det ikke iverksettes spesielle flomreduserende tiltak før vannstanden har nådd 5,5 m. Ved stigende vannstand åpnes luker og tunneler suksessivt slik at de er helt åpne ved en vannstand på 6,0 m. Forslaget innebærer en noe mer begrenset reduksjon av de mindre flommer enn etter det opprinnelige forslag fra brukseierforeningen. Forslaget gjør det nødvendig med en endring av §§ 2—4 i gjeldende manøvreringsreglement.

Olje- og energidepartementet gir sin tilslutning til Hovedstyrets forslag. Gjennom en slik endring vil en vesentlig del av problemene ved økt erosjon falle bort. Dette forhold er derfor tillagt større vekt enn at svært lavtliggende jordbruksarealer blir sikret i de år når flommene er spesielt små.

Det skal i denne sammenheng vises til den sikring av jordbruksarealer som vil være et resultat av de foretatte senkningsarbeider kombinert med det foreliggende endringsforslag, hvor overgangstapping vil begynne ved en vannstand på 5,5 m mot 6,0 m etter gjeldende reglement.

Departementet skal vise til at forslaget også ivaretar hensynet til Nordre Øyeren naturreservat på en forsvarlig måte, ettersom endringsforslaget ikke går ut over de naturlige vannstandsvariasjoner i Øyeren.

Ingen av de berørte fylkeskommuner Akershus og Østfold går imot forslaget til endring av manøvreringsreglementet.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus, som forvalter Nordre Øyeren naturreservat, slutter seg til forslaget om endring av bestemmelsene om tapping ved flomavledning.

Endringsforslaget berører i særlig grad kommunene Fet, Rælingen og Skedsmo. Skedsmo har ingen bemerkninger til forslaget. Rælingen går imot endring av manøvreringsreglementet inntil forbyggingsarbeider i den nordvestlige del av Øyeren er tilfredsstillende utført. Departementet vil her vise til kommentarene i forbindelse med Landbruksdepartementets uttalelse. Fet går inn for at overgangstapping begynner allerede ved en vannstand på 5,0 m og med full åpning ved 5,5 m.

Fra Akershus fylkeskommune, Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fet kommune er det bedt om at det i forbindelse med reglementsendringen også tas inn en bestemmelse om fastsettelse av vannstanden i forbindelse med oppfylling av Øyeren om våren.

Departementet skal bemerke at den omsøkte reglementsendring er begrenset til flomavledning ettersom Glommens og Laagens Brukseierforening trakk tilbake søknaden som omfattet bedre magasinutnyttelse, som også

ville berøre vannstandsforholdene om våren. Kravene til rask oppfylling om våren refererer seg til området innenfor reguleringsgrensen, mens forslaget til flomavledning er begrenset til området over HRV. Det vil derfor ikke være aktuelt å regulere vårvannstandene i denne forbindelse.

Landbruksdepartementet har ikke motsatt seg at det fastsettes et manøvreringsreglement i samsvar med Hovedstyrets forslag. Departementet forutsetter imidlertid at reglementet tas opp til ny vurdering når den nødvendige erosjonssikring i deltaet i Nordre Øyeren er foretatt.

Olje- og energidepartementet vil i den forbindelse vise til at den erosjonssikring som oppnås ved gjennomføring av Hovedstyrets forslag vil være av betydning for jordbruket i området, ettersom forbygningsprosjektet for Elverøya/Årestangen i Rælingen foreløpig befinner seg på planleggingsstadiet. Forøvrig vil manøvreringsreglementet kun gjelde inntil videre, og spørsmålet om revisjon forsåvidt gjelder flomsikring vil derfor kunne tas opp til ny vurdering senere. En slik mulighet til fornyet vurdering er dessuten i tråd med Fylkesmannens uttalelse i tilfelle reglementsendringen skulle føre til vesentlige skader på naturmiljøet i reservatet.

Miljøverndepartementet har ingen innvendinger mot endringsforslaget vedrørende tapping for flomsikring. Departementet har imidlertid forutsatt at det inntas vilkår som hjemler adgang til endringer som følge av endrede forhold eller uforutsette omstendigheter. Vilkåret forutsettes isåfall også å omfatte en uforutsett forverring av forlrensningssituasjonen.

Olje- og energidepartementet vil vise til at gjeldende manøvreringsreglement for Øyeren fastsatt i 1934 ikke inneholder noen generell bestemmelse om endring dersom vannslippingen skulle medføre skadelige virkninger for de almene interesser. Ettersom den foreslåtte reglementsendring er begrenset til flomavledning, vil den bestemmelse som foreslås inntatt om endring i § 4 tilsvarende være begrenset til skader for de almene interesser p. g. a. tappingen i forbindelse med flomsenkning. I den avveining som Hovedstyret forutsettes å måtte foreta før § 4 blir benyttet, vil også en forverring av forurensningssituasjonen inngå som et relevant moment.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har bedt om at hensynet til formålet med fredningen av Nordre Øyeren naturreservat særskilt blir nevnt i § 4.

Departementet skal bemerke at bestemmelsen på vanlig måte bør ha en generell utforming uten angivelse av en særskilt interesse. I den avveining som må foretas før bestemmelsen får anvendelse vil selvsagt hensynet til naturreservatet inngå som et viktig element. Spesifiseringen av dette ene hensyn i selve bestemmelsen skulle derfor være overflødig. Departementet forutsetter forøvrig at det ved praktiseringen av reglementet tas hensyn til formålet med fredningen av Nordre Øyeren naturreservat.

Mjøsa

I det gjeldende manøvreringsreglement for Mjøsa er nedre reguleringsgrense ved Hamar vannmerke fastsatt til 1,64 m og øvre grense 5,25 m. Manøvreringen under flomforhold er regulert i pkt. 3 hvor hovedsiktemålet er uendret avløp under flom sammenlignet med tidligere etablerte forhold.

Etter flommene i 1966 og 67 ble det gjennomført beregninger som viste at en forhåndstapping av Mjøsa ville medføre ikke ubetydelige fordeler for såvel Mjøsa som Øyeren i forbindelse med flomkulminasjon. Gjennom en sterkere tapping enn reglementet nå gir adgang til i første fase av flommen vil Mjøsa ha en noe lavere vannstand når vannføringsforholdene i de senere faser blir mer kritiske i Glomma og Vorma.

Adgang til forhåndstapping av Mjøsa er forøvrig muliggjort gjennom de senkningsarbeider som er gjennomført i Øyeren.

Hovedstyret har foreslått at det under visse forutsetninger åpnes adgang til forhåndstapping sålenge dette ikke medfører vannstandsstigning i Øyeren ut over det som skyldes den alminnelige flomutviklingen. Forsert tapping fra Mjøsa vil derfor kunne skje så lenge flomavledningskapasiteten ved Solbergfoss i henhold til endringsforslaget for Øyeren ikke er fullt utnyttet. Øvre grense for forsert tapping fra Mjøsa vil følgelig bli ved 6,0 m, da det er foreslått at alle luker skal være fullt åpne nedenfor Øyerens utløp.

Verken Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet, Hedmark eller Oppland fylkeskommuner har noen innvendinger mot Hovedstyrets forslag til endring av manøvreringsreglementet for Mjøsa.

Olje- og energidepartemente vil på denne bakgrunn tilrå at Hovedstyrets forslag blir lagt til grunn. Endringen vil isåfall bli gjennomført i form av et nytt pkt. 11 til det gjeldende manøvreringsreglement for Mjøsa.

I motsetning til manøvreringsreglementet for Øyeren inneholder Mjøsreglementet en generell bestemmelse om endring dersom vann-

slippingen skulle medføre skadelige virkninger for de almene interesser. Vilkåret vil i tilstrekkelig grad ivareta hensynet til en forverring av forurensningssituasjonen i forbindelse med den foreslåtte endring.

Forutsetningen for å oppnå full nyttevirkning av å åpne reguleringsdammen for Mjøsa er at overvannet ved Rånåsfoss Kraftverk i Glomma blir senket.

Det er oppnådd enighet om innholdet av en avtale mellom kraftverkets eier, Akershus Energiverk, og NVE. Energiverket vil gjennom en slik avtale få kompensasjon for krafttap i de perioder kraftverket må redusere sin fallhøyde av hensyn til flomavledningen fra Mjøsa. Forutsatt 1 m senkning av overvannet vil krafttapet utgjøre ca. 100 000 kWh pr. døgn i den aktuelle periode. Avtaleutkastet er forøvrig inntatt i denne tilråding til kongelig resolusjon.

Glommens og Laagens Brukseierforening som regulant i vassdraget har ingen bemerkninger til de foreslåtte endringer, men forbeholder seg rett til å kreve erstatning for de skader og ulemper som kan påføres kraftverkene ved utøvelsen av de endrede reglementer.

Glomma Fellesfløtningsforening forbeholder seg å kreve erstatning for de skader og ulemper som kan påføres medlemmene ved manøvrering etter de endrede reglementer.

Departementet finner det ikke i denne forbindelse nødvendig å ta standpunkt til det rettslige grunnlag for eventuelle erstatningskrav. Eventuelle skader og ulemper bør på vanlig måte vurderes av skjønnsretten dersom partene ikke kan komme fram til en avtale. Det kan her vises til Innst. S. nr. 307 for 1971—72 hvor Industrikomitéen forutsatte at manøvreringsreglementet ble endret i samsvar med den situasjon som ville oppstå når senkningsarbeidene var utført, samtidig som eventuelle skadevirkninger som følge av de tiltak som ble satt i verk på vanlig måte måtte vurderes av erstatningsskjønn.

Olje- og energidepartementet vil tilrå at staten står som saksøker i et slikt skjønn. Dette synes naturlig ettersom behandlingen av erstatningskrav av denne karakter for en skjønnsrett må antas å bli omfattende og tidkrevende, samtidig som det kan være nødvendig med kostbare sakkyndige utredninger og undersøkelser. Staten har dessuten finansiert 85 % av kostnadene til senkningsarbeidene som er bakgrunnen for forslaget til endring av manøvreringsreglementet, som forøvrig er fremmet av staten v/NVE.

Departementet vil etter dette tilrå at det gjøres følgende endringer/tilføyelser i manøvreringsreglementene for Øyeren og Mjøsa:

Øyeren

§§ 2—4 endres til:

§ 2.

Under flomstigningen — inntil vannstanden i Øyeren har nådd 5,50 m på Mørkfoss vannmerke — manøvreres dammen således at forholdet mellom vannstand og avløp som det var ved den gamle Mørkfoss dam så vidt mulig opprettholdes.

Ved stigende vannstand over 5,50 m på Mørkfoss vannmerke åpnes dam og omløpstunnelen suksessivt inntil kulminasjonen inntreffer, idet det tas hensyn til eventuell forsert tapping fra Mjøsa.

Det forutsettes at dam og omløpstunneler skal være helt åpne hvis vannstanden overstiger 6,00 m. Det skal iakttas at vannstanden ved renneinntaket ved Solbergfoss ikke senkes under den for fløtningen nødvendige høyde, nemlig kote 99,428 m i NVE's generalplan. Denne høyde tilsvarer kote 99,626 i NGO-systemet. (NN 1954). Ved åpning av dam og omløpstunneler skal det påses at avløpet fra Øyeren økes så jevnt som mulig.

§ 3.

Ved synkende vannstand etter kulminasjoner i Øyeren over 5,50 m på Mørkfoss vannmerke reguleres dam og omløpstunneler etter de samme retningslinjer som for stigende vannstand.

§ 4.

Hvis det oppstår fare for at flomsenkningen (jfr. § 2 og § 3) vil medføre uforholdsmessige skader i vassdraget, kan Hovedstyret i NVE på begjæring av noen interessert påby, så lenge Hovedstyret antar at denne faren er tilstede, at avløpet reguleres således at forholdet mellom vannstand og avløp blir som ved den gamle Mørkfoss dam.

Mjøsa

Ny post 11:

Når snø- og/eller nedbørsmålinger i Mjøsas nedbørsfelt indikerer at vannstanden i Mjøsa om våren vil overstige 6,00 m målt på Hamar vannmerke, kan Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kreve at dammen om mulig skal åpnes mer enn angitt i pkt. 3 for å slippe flommen igjennom så fort som mulig, såfremt dette kan skje uten at skadevirkningene nedover i vassdraget blir vesentlig større enn ved manøvrering etter pkt. 3 alene. Ved inntredende regnflom om sommeren og høsten kan NVE kreve at det forholdes på samme måte når vannstanden i Mjøsa antas å ville stige over 6,00 m på Hamar vannmerke.

Mertapping utover det pkt. 3 tilsier skal bare kunne finne sted sålenge dette ikke medfører ekstra vannstandstigning i Øyeren.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1912 fastsettes endringer og tillegg i manøvreringsreglementet for Øyeren fastsatt ved kongelig resolusjon 29. juni 1934 og for Mjøsa fastsatt ved kongelig resolusjon 9. juni 1961 i samsvar med det forslag som er tatt inn i Olje- og energidepartementets tilråding av 15. mai 1981, som gjeldende inntil videre.

10. Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap.

(Evanger kraftanlegg. Søknad om fristforlengelse.)

Olje- og energidepartementets samtykke 21. mai 1981.

«Det vises til Kraftselskapets søknad av 1. februar 1981.

I post 4 i konsesjonsvilkår fastsatt ved kongelig resolusjon 4. mars 1966 er det gitt bestemmelser om anleggets fullførelse. Ved departementets brev av 12. desember 1978 ble fullføringsfristen for gjenstående reguleringsarbeider forlenget med 5 år til 4. mars 1978.

I medhold av vassdragsreguleringslovens § 12 pkt. 1 og delegasjon meddelt ved kongelig resolusjon 28. juni 1946 forlenges fullføringsfristen for gjenstående reguleringsarbeider med ytterligere 5 år til 4. mars 1983.

Tillatelsen er i samsvar med uttalelser fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen og berørte fylker og kommuner.

11. Årdal og Sunndal Verk A/S – Høyanger Verk.

(Fornyet konsesjon på leie av inntil 14 MW/84 GWh fastkraft pr. år fra Statskraftverkene.)

Kongelig resolusjon 29. mai 1981.

Ved Kronprinsregentens resolusjon av 17. september 1971 fikk Årdal og Sunndal Verk A/S konsesjon på leie av inntil 14 MW/84 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av selskapets aluminiumsfabrikk i Høyanger. Denne konsesjon utløp 1. juli 1979. I brev av 2. april 1979 søker selskapet om å få fornyet denne konsesjon.

Tilrådingen er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjonen foreslås gitt på samme vilkår som tidligere.

Søknaden.

Søknaden lyder slik:

«Ved Kronprinsregentens resolusjon av 17. september 1971 ble vårt selskap meddelt konsesjon til bl. a. å leie fra Statskraftverkene inntil 14 MW og 84 GWh pr. år til drift av fabrikkanlegget i Høyanger.

Konsesjonen ble fastsatt å gjelde så lenge kraftleiekontrakten av 20. juni 1969 med Statskraftverkene står ved makt, dog ikke utover 1. juli 1979.

Den opprinnelige kraftleiekontrakt ble med virkning fra 1. september 1974 erstattet av en ny kontrakt av 5. august s. å. omfattende det samme kraftkvantum. Kopi av kontrakten vedlegges.

I henhold til kontraktens § 11 gjaldt denne med 5 års gjensidig oppsigelse, regnet fra utløpet av det driftsår hvori oppsigelsen finner sted. Kontrakten er ikke oppsagt.

I henhold hertil tillater vi oss å søke om fornyet konsesjon til fortsatt erverv av det omhandlere kraftkvantum så lenge kontrakten av 1974 står ved lag, også i det vesentlige samme vilkår som i den tidligere konsesjon av 1971. Eventuelle forslag til endrede vilkår tør vi be forelagt oss.

Vårt selskaps styre har sitt sete i Norge og styrets flertall består av norske statsborgere. Styrets erklæring ifølge konsesjonslovens § 24 vil bli ettersendt så snart den er undertegnet.»

Erklæringen fra selskapets styre ble sendt til departementet datert 3. mai 1979.

Avgitte uttalelser.

Høyanger kommunestyre har i møte 3. september 1979 enstemmig vedtatt følgende innstilling fra formannskapet:

«Høyanger kommunestyre rår til at Årdal og Sunndal Verk A/S vert gjeve fornya konsesjon på kraftleige av inntil 14 MW/84 GWh pr. år frå Statskraftverkene til drift av fabrikkanlegga i Høyanger.»

Sogn og Fjordane fylkeskommune v/fylkesutvalget har i møte 4. juli 1979 tilrådet søknaden.

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane har i brev til NVE av 23. oktober 1979 ingen særlige merknader og rår til at søknaden blir imøtekommet.

NVE, Statskraftverkene meddeler i brev av 29. juni 1979 at de ikke har noe å bemerke til den foreliggende søknad.

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 2. november 1979 avgitt følgende uttalelser:

«Som nevnt ble Årdal og Sunndal Verk A/S ved Kronprinsregentens resolusjon av 17. september 1971 bl. a. gitt tillatelse til å leie inntil 14 MW/84 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av sitt fabrikkanlegg i Høyanger. Tillatelsen er gitt med en tidsbegrensning til 1. juli 1979.

Tillatelsen er gitt med vilkår om styre m. v., om husrom, tomter m. v. og om veier, broer og kaier, samt med vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW beregnet etter formelen: kW/8 760. Avgiften er betalt til og med for året 1978 og var for dette året kr. 308 og for året 1977 kr. 6 955.

Søknaden av 2. april 1979 fra Årdal og Sunndal Verk A/S gjelder fornyelse av nevnte kraftleiekonsesjon.

NVE har for sin del ikke noe å bemerke til søknaden og vil anbefale at Årdal og Sunndal Verk A/S gis konsesjon på leie av inntil 14 MW/84 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av fabrikkanlegget i Høyanger.

Tillatelsen foreslås gitt for en 10-års periode som vanlig, dvs. til 1. juli 1979.

Likeledes foreslås konsesjonen gitt med de samme vilkår som tidligere, herunder om en avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW og med vilkår om husrom, tomter, veier, broer, kaier m. v.

For øvrig vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Industridepartementet har i brev av 9. november 1979 avgitt følgende uttalelse:

«Det vises til brev av 8. november 1979 med vedlegg.

Som kjent pågår det en betydelig utbygging ved Høyanger Verk. Den kraftmengde det her er tale om inngår i opplegget for den fremtidige kraftforsyning for verket. Industridepartementet vil anbefale at det gis konsesjon.»

Departementet vil bemerke:

I henhold til St. meld. nr. 27 (1979—80) Om modernisering av elektrolyseanleggene i Høyanger, som ble behandlet i Stortinget 13. desember 1979, jfr. Innst. S. nr. 75 (1979—80), er kraftbehovet for A/S Årdal og Sunndal Verks avdeling i Høyanger planlagt å bli dekket bl. a. ved levering av 14 MW/84 GWh pr. år fra Statskraftverkene.

Det totale kraftbehov forutsettes dekket på følgende måte i henhold til den nevnte stortingsmelding:

a)	Kraftstasjoner eiet av staten, men leiet av ÅSV	575 GWh
b)	Kontrakt Statskraftverkene ..	84 »
c)	Regulering av Gautingsdals-vassdraget	255 »
d)	Kontrakt Sognekraft	150 »
e)	Ombygging av gammel stasjon	24 »
	Tilsammen	1 088 GWh

Kraftmengden til Høyanger Verk nyttes hovedsakelig til produksjon av råaluminium. Endel av denne råaluminiumen blir videreforedlet ved fabrikken.

Den aktuelle kontrakt mellom Årdal og Sunndal Verk er gjort gjeldende fra 1. september 1974 med 5 års gjensidig oppsigelse. For kraftleveringen skal selskapet betale den til enhver tid gjeldende statskraftpris.

Høyanger Verk vil i forbindelse med moderniseringen av elektrolyseanleggene gjennomføre tiltak som vil kunne redusere det spesifikke elektrisitetsforbruket ved produksjon av aluminum. Ved bygging av en ny hall A vil det bli tatt i bruk lukkede ovner med forbrente anoder. Det spesifikke forbruket for produksjon av aluminium i disse ovnstypene vil kunne bli ca. 13,5 kWh/kg. Gjennomsnittsforbruket ved norske verk ligger i dag på ca. 17,0 kWh/kg. Også i forbindelse med den videre driften av hall C vil det bli gjennomført tiltak for å få redusert elforbruket. Det arbeides blant annet med å få tilpasset Sumitomo-teknologien til den typen Søderberg-ovner som finnes ved bedriften. ÅSV regner med at en ved bruk av denne teknologien vil kunne redusere forbruket med ca. 10 pst.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at selskapet gis konsesjon på samme vilkår som konsesjon av 17. september 1971. Konsesjonen foreslås gitt med bl. a. en årlig avgift til staten på kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, skal være norske statsborgere, vilkår om husrom, tomter, veier, broer m. v. Konsesjonen foreslås gitt for en 10-års periode, dvs. til 1. juli 1989.

Konsesjonsvilkårene er som følger:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Statskraftverkene måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1989.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av departementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røyskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 5 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Husrom, tomter m. v.*

Konsesjonæren er i fornøden utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe de ved fabrikkanlegget samt ved driften beskjeftigede arbeidere og funksjonærer og disses familier sunt og tilstrekkelig husrom og tomter til bygging av egne hjem med veger, vann, kloakk og elektrisitet samt grunn til fellesanlegg — alt etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement.

9. *Veger, bruer og kaier.*

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig økt ved anleggsarbeidet og ved transporten til og fra de bedrifter som tilhører konsesjonæren og som forsynes med kraft som leies i henhold til nærværende konsesjon.

I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse, ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

10. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemstemmelsermelser av Olje- og energidepartementet.

11. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 10 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 10.

Olje- og energidepartementet
t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Årdal og Sunndal Verk A/S fornyet konsesjon på leie av 14 MW/84 GWh fastkraft pr. år fra Statskraftverkene.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 29. mai 1981.

12. Frydenlund Schous Bryggeri A/S.

(Fornyet konsesjon på leie av inntil 3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker.)

Kongelig resolusjon 5. juni 1981.

Ved kongelig resolusjon av 7. februar 1975 fikk Frydenlunds Bryggeri tillatelse til å leie inntil 3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker. Konsesjonen er tidsbegrenset til 1. januar 1984.

Frydenlunds Bryggeri er nå en del av Frydenlund Schous Bryggeri A/S. Dette selskapet er derfor i brev av 20. mars 1980 fra NVE bedt om å søke ny kraftleiekonsesjon til erstatning for konsesjonen av 7. februar 1975. En eventuell fornyet kraftleiekonsesjon vil også være en forlengelse av konsesjonen gitt 7. februar 1975 som utløper 1. januar 1984. Den fornyede tillatelse foreslås å gjelde fram til 1. januar 1990.

Ved NVE's brev av 19. mars 1980 er selskapet gitt tillatelse til å leie fra Oslo Lysverker inntil 1 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele til drift av Schous Bryggeri i Trondheimsveien 2.

I brev av 9. april 1980 søker Frydenlund Schous Bryggeri A/S om fornyet kraftleiekonsesjon. Kraftkvantumet blir således det samme som tidligere.

Departementets tilråding er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjonen foreslås gitt på vesentlig samme vilkår som tidligere

Søknaden lyder slik:

«*Konsesjon for fast kraft og tilfeldig kraft for Frydenlund Schous Bryggeri A/S, produksjonssted Pilestredet 52.*

Med henvisning til vårt brev til Dem av i dag, søker vi om tillatelse til leie fra Oslo Lysverker:

3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft for elektrokjel.

Tillatelse er gitt tidligere Frydelunds Bryggeri A/S den 7. februar 1975.»

I annet brev samme dag er det gitt følgende tilleggsopplysninger:

«Vi har mottatt Deres brev av 20. mars. For ordens skyld vil vi først gi en liten orientering.

Frydenlund Schous Bryggeri A/S har to produksjonssteder: Frydelund Bryggeri i Pilestredet 52 og Schous Bryggeri i Trondheimsveien 2.

Aksjene i selskapet eies av Nora Industrier A/S. Styret i Frydenlund Schous Bryggeri A/S består av:

Direktør W. Platou (formann)
Direktør Dag Ø. Dvergsten
Bilsmører Karsten Hansen
Salgssjåfør Kaare Larsen
Direktør Leif Frode Onarheim
Ingeniør Øyvind Raanås
Direktør Tor Skåre

Produksjonen på Schous Bryggeri skal i løpet av 2 år overføres til Frydelunds Bryggeri. Det er ikke endelig bestemt hva som skal gjøres med Schous anlegg. Det er en mulighet for at vi fortsatt vil eie området, delvis til eget bruk og til bortleie til annen industri. Det vil i alle tilfelle bli industri på området da dette er regulert for industri. Konsesjonene må antagelig endres når ølproduksjonen opphører på Schous Bryggeris nuværende område.»

Avgitte uttalelser:

Oslo Lysverker har i påtegning av 7. mai 1980 til formannskapet meddelt:

«Frydenlund Schous Bryggeri A/S søker om fornyelse av nåværende konsesjon, til drift av produksjonsanleggene i Oslo.

Tidligere konsesjon er gitt for:

Pilestredet 52. 3 MW primakraft og 10 MW spillkraft.

Trondheimsveien 2. 1 MW primakraft og 10 MW spillkraft.

Oslo Lysverker har tariffmessig levering av primakraft og spillkraft til Frydenlund Schous Bryggeri A/S. Søknaden innebærer ingen utvidet kraftleveranse fra Oslo Lysverker.

Jeg innstiller på at søknaden godkjennes. Saken skal i henhold til lov nr. 16 av 14. desember 1917 med endring av 19. juni 1969, jfr. kgl. res. av 20. august 1971 behandles i Oslo formannskap og bystyre.»

Oslo bystyre har i møte 18. juni 1980 etter innstilling fra formannskapet enstemmig vedtatt innstillingen fra Oslo Lysverker.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus har i brev av 4. juli 1980 til NVE meddelt at han ikke har noen merknader til saken.

NVE har i brev av 10. juli 1980 avgitt følgende uttalelse:

«Som nevnt gjelder søknaden overføring til det nye selskap Frydenlund Schous Bryggeri A/S av den tillatelse som Frydenlunds Bryggeri tidligere hadde på leie fra Oslo Lysverker av inntil 3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele. Søknaden gjelder de samme kraftkvanta som før.

NVE har ingen innvendinger og vil anbefale at Frydenlund Schous Bryggeri A/S gis tillatelse til å leie fra Oslo Lysverker inntil 3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjele. Konsesjonen foreslås gitt samme tidsbegrensning som tillatelsen av 19. mars 1980 på leie av kraft til drift av Schous Bryggeri i Trondheimsveien 2, nemlig til 1. januar 1990.

For øvrig foreslås konsesjonen gitt med samme vilkår som tillatelsen av 19. mars 1980, herunder med vilkår om helt norsk styre. Likeledes foreslås inntatt vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes. Tillatelsen av 19. mars 1980 ble i samsvar med praksis gitt uten vilkår om en årlig konsesjonsavgift til staten, da leveringen av tilfeldig kraft til elektrokjelen gjorde det nødvendig med konsesjon. Hvis den foreliggende søknad innvilges, forutsettes imidlertid at det også blir å betale konsesjonsavgift på vanlig måte av den fastkraft som leveres i henhold til konsesjonen av 19. mars 1980. Det gjelder således kraft til ett og samme selskap fra én kraftleverandør. Vi foreslår derfor at det tas inn en forutsetning om dette i brevet til Frydenlund Schous Bryggeri A/S.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Industridepartementet har i brev av 30. september 1980 til Olje- og energidepartementet uttalt følgende:

«Frydenlund og Schous Bryggerier ble i 1962 sammensluttet til ett selskap med produksjonssteder i henholdsvis Pilestredet 52 og Trondheimsveien 2. I 1978 gikk de sammen inn i Nora Industrier A/S. En trinnvis overføring av produksjonen i Trondheimsveien 2 til Pilestredet 52 er igang. Den omtalte søknad gjelder konsesjon på kraft til sistnevnte sted, som vil være det nye selskaps fremtidige produksjonssted. Søknaden er nødvendig på grunn av eierskiftet, men vil i praksis være forlengelse av konsesjon gitt i 1975.

I den anledning vil Industridepartementet anbefale at kraftleiekonsesjonen (inntil 3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker) blir overført til Frydenlund Schous Bryggeri A/S. Departementet ønsker å slutte seg til NVE's forslag om forlengelse av konsesjonen til 1. januar 1990.»

Departementet skal bemerke:

I brev av 9. april 1980 søker Frydenlund Schous Bryggeri A/S om kraftleiekonsesjon på leie av inntil 3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker.

Denne konsesjonen er gitt tidligere Frydenlunds Bryggeri A/S ved kongelig resolusjon 7. februar 1975.

Frydenlunds Bryggeri er nå en del av Frydenlund Schous Bryggeri A/S. Dette selskapet er derfor i brev av 20. mars 1980 fra NVE bedt om å søke ny kraftleiekonsesjon til erstatning for konsesjon av 7. februar 1975. Produksjonsstedet er Pilestredet 52.

Ved NVE's brev av 19. mars 1980 er selskapet gitt tillatelse til å leie fra Oslo Lysverker inntil 1 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft til elektrokjel til drift av Schous Bryggeri i Trondheimsveien 2.

Bedriften har gjennomført en rekke tiltak for å redusere energibruken ved produksjon. Det er blant annet montert gjenvinner som gjør det mulig å gjenvinne varme og vann fra vørterkjølingen, varme fra avdampingen under bryggingen og varme i ventilasjonsluften. Videre har bedriften gjennom forskjellige tiltak forsøkt å få mest mulig økonomisk drift av dampkjelene. De har bl. a. installert

bedre kontrollutstyr og gjennomført opplæringstiltak for kjelpasserne.

Ved overføring av produksjonen fra Schous Bryggeri til Frydelunds Bryggeri regner bedriften med å oppnå en betydelig energisparing.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at tillatelsen tidsbegrenses til 1. januar 1990. Konsesjonen vil da bli gitt samme tidsbegrensning som tillatelsen av 19. mars 1980 på leie av kraft til drift av Schous Bryggeri i Trondheimsveien 2.

Departementet vil likeledes i tilslutning til NVE foreslå at Frydenlund Schous Bryggeri A/S gis konsesjon på vesentlig samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og om at aksjekapitalen til enhver tid skal være på norske hender.

Videre foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes.

Det forutsettes at konsesjonsavgift blir betalt på vanlig måte også av den fastkraft som leveres i henhold til konsesjonen av 19. mars 1980 gitt av NVE ettersom all fastkraft leveres av Oslo Lysverker til ett og samme selskap.

Vilkårene som foreslås gitt er som følger:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Oslo Lysverker måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1990.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10 må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre

om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kW/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepartementet
t i l r å r :

I medhold av lov nr. 6 av 14. desember 1917 kap. IV gis Frydenlund Schous Bryggeri A/S fornyet konsesjon på leie av inntil 3 000 kW fastkraft og inntil 10 000 kW tilfeldig kraft fra Oslo Lysverker.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 5. juni 1981.

13. Norsk Elektrokemisk Aktieselskap (NEA) og A/S Vafos Brug.

(Konsesjon i Kragerøvassdraget. Forskyvning av innløsningstidspunktet.)

Kongelig resolusjon 5. juni 1981.

Ved kongelig resolusjon 5. juli 1906 ble NEA meddelt konsesjon for erverv av fallrettigheter i Kragerøvassdraget. Endel av fallet i denne konsesjon ble overdratt til A/S Vafos Brug, og tillatelse til dette ble meddelt ved kongelig resolusjon 20. desember 1935. Begge konsesjoner er av staten bestemt innløst i henhold til konsesjonsvilkårene. Dette skal skje 5. juli 1981.

Av forskjellige årsaker har det oppstått enkelte problemer i forbindelse med innløsningen, og spørsmålet om en forskyvning av innløsningstidspunkt i 1—2 år ble tatt opp av NVE ved brev av 24. mars 1981 til Olje- og energidepartementet:

«Ved kgl. res. 5. juli 1906 ble meddelt Norsk Elektrokemisk Aktieselskab (NEA) konsesjon for erverv av fallretter i Kragerøvassdraget.

I medhold av denne konsesjon er av konsesjonæren bygget Dalsfoss kraftverk i 1908, Tveitereidfoss kraftverk i 1955 og Langfoss kraftverk i Solumfossen i 1955.

For så vidt gjelder Solumfoss ble dette fallet overdratt til A/S Vafos Brug og tillatelse til denne overdragelse meddelt ved kgl. res. 20. desember 1935.

Etter det opplyste har de to selskap i det vesentlige samme eier og samme driftsledelse.

De nevnte tillatelser er gitt for avgrenset tid og med felles utløpstidspunkt 5. juli 1981.

I de to tillatelser er tatt inn i hovedsak likelydende vilkår bl. a. om at ved konsesjonstidens utløp har staten rett til

«etter 75 — syttifem — år regnet fra 5. juli 1906 å innløse samtlige vannfall med dammer, kraftstasjoner med tilhørende maskineri og annet tilbehør og kraftledninger»,

jfr. post 6 og videre post 7:

«Den pris for hvilken staten skal være berettiget til å overta heromhandlede eiendommer, bestemmes til

a) enten kr. 150 pr. utbygget elektrisk hestekraft
b) eller ved betaling av en sum som av uvillige menns skjønn, opptatt på statens bekostning, bestemmes som billig pris.

Efter hvilket av disse alternativer staten, der har valget, akter å innløse eiendommene, meddeles selskapet senest samtidig med underretning om at staten vil benytte seg av sin rett til innløsning. Denne underretning skal være selskapet ihende senest 70 år etter bevilgningens datum.»

Post 9:

«Forsåvidt staten skrider til innløsning, er selskapet berettiget til å få leiet vannkraft av staten i et tidsrum av 20 år fra innløsningsdagen mot betaling av den på den for lignende anlegg gjeldende pris, dog ikke over kr. 50 pr. elektrisk hestekraft.

Hvis enighet om prisen ikke kan oppnås, fastsettes denne ved skjønn av uvillige menn, opptatt på selskapets bekostning.

Den leiede kraft gjelder kraften fra samtlige kjøpet vedkommende vannfall med fradrag av de 400 hk som etter selskapets kontrakt er forbeholdt Kragerø by, i forhold til hvilken staten fra innløsningstiden inntreder i selskapets rettigheter og forpliktelser.»

Post 10:

«Forsåvidt staten ved konsesjonstidens utløp ikke innløser vannfallet m. v., har eierne selv eiendomsrett og disposisjonsrett over dette, selvfølgelig dog kun under de vilkår og betingelser som ifølge dagjeldende lovgivning utkreves.»

Under henvisning til post 7 er som kjent av Industridepartementet i brev til konsesjonærene 1. juli 1976 gitt underretning om at staten vil benytte sin rett til innløsning av samtlige av de angjeldende vannfall og eiendommer.

Om de enkelte utbygde fall og etablerte kraftverk gis følgende opplysninger:

Dalsfoss utnyttes i Dalsfoss kraftstasjon.
Fallhøyde: ca. 20 m.
Bygd: 1908.
Ytelse: 3 aggregat — 6,1 MW.
Årlig midlere produksjon 35 GWh.

Tveitereidfoss utnyttes Tveitereidfoss kraftstasjon.
Fallhøyde: ca. 7,7 m.
Bygd: 1955.
Ytelse: 1 aggregat — 2,7 MW.
Årlig midlere produksjon 15,7 GWh.

Solumfossen som i hovedsak utnyttes i Langfoss kraftstasjon.
Fallhøyde: ca. 10,0 m, hvorav 6,5 m er konsesjonspliktig.
Bygd: 1955.
Ytelse: 1 aggregat — 2,4 MW.
Årlig midlere produksjon 13,9 GWh.

På anmodning har selskapet for tiden 1960—1979 gitt oppgave over årsproduksjonen i de 3 kraftverkene. Oppgaven er i kopi vedlagt som bilag 1.

Selskapet (konsesjonærene) har tilkjennegitt senest i brev til NVE 26. september 1980 at de ikke akter å søke om ny ervervskonsesjon for fallene i Kragerø-vassdraget. Brevet er i kopi vedlagt som bilag 2.

Etter det som således foreligger vil det bli aktuelt for staten å iverksette innløsning av de 3 ovennevnte kraftverk med fallretter og tilliggende eiendommer og rettigheter for øvrig med virkning fra og med 6. juli 1981.

Selskapene har tilbudt seg for kortere eller lengre tidsrom å forestå driften av de innløste kraftverk helt og fullt på statens ansvar. Dette tilbud har NVE ikke funnet å kunne akseptere.

Statskraftverkene er innstilt på å overta driften av disse kraftverk fra og med 6. juli d. å. og har for det høvet allerede truffet visse forberedelser. Det vil under alle omstendigheter bli funnet en ordning for driftspersonalet om disse ønsker fortsatt å være tilknyttet kraftverkene etter eierskiftet.

Når NVE har stilt seg så avvisende overfor tilbudet om at selskapene skal fortsette driften av kraftverkene, men på statens ansvar, skyldes dette først og fremst det forhold at selskapene etter innløsningen vil kreve det hele produksjonskvantum til hver tid stillet til disposisjon for seg uavkortet og uten hensyn til deres behov til hver tid. Eventuell overskottskraft fra disse kraftverk er av selskapene forutsatt solgt på det åpne kraftmarkedet. Dette forhold sett i sammenheng med at staten kan måtte bestride selskapenes rett til uttak av den hele produksjon til priser som angitt i konsesjonsvilkårene fra 1906 (jfr. ovenstående sitater) kan lett føre til at staten ikke får ønsket kontroll over driften av og produksjonen fra disse kraftverk.

Spørsmål om hvilket standpunkt staten bør innta til de nevnte mulige tvistespørsmål er tatt opp av NVE og vil bli fremlagt for departementet med det første.

Også spørsmålet om den videre disponering av de innløste kraftverk er tatt opp av NVE. Det kan bli tale om drift i egen regi som statskraftverk eller salg fortrinnsvis da til distriktet. Takst over de innløste eiendommene er berammet og ventes avhjemlet i april.

Selv om arbeidet med de ulike sider av denne sak er i gang, må en rekne med at lite eller intet kan være sluttbehandlet og avgjort innen 6. juli d. å. NVE har derfor funnet grunn til å forelegge spørsmål for departemen-

tet om å forlenge nåværende konsesjon på uendrede vilkår for en kortere tid. Spørsmålet er nevnt for konsesjonærene som ikke vil ha noe i mot dette forutsatt at forlengelsen skjer som en tilsvarende forskyvning av den konsesjonsfastlagte 20 års perioden med retten til kjøp av kraft på de angitte vilkår.

For NVE og departementet vil en utsettelse som antydet — eksempelvis for 1 à 2 år — innebære at man får noe bedre tid til saksbehandlingen samtidig som Statskraftverkene får utsettelse med overtakelse av driften. Også distriktet vil da få bedre anledning til å overveie alternative muligheter for eventuelt kjøp av disse kraftverk.

Under henvisning til ovenstående vil NVE rå til at nåværende konsesjoner fra 5. juli 1906 og 20. desember 1935 forlenges midlertidig på uendrede vilkår for et tidsrom av 1 à 2 år.»

Spørsmålet er også forelagt konsesjonærene som har gitt følgende svar i brev av 5. mai 1981 til Olje- og energidepartementet:

«Vi viser til Deres brev av 29. april 1981. Norsk Elektrokemisk A/S og A/S Vafos Brug er fortsatt innstilt på et samarbeide for å komme frem til en fornuftig løsning på denne sak.

Selskapene finner derfor å kunne gå med på en forskyvning av tidspunktet for innløsning slik det er foreslått fra Statens side, men da ut fra den uttrykkelige forutsetning at hele 20 års perioden forskyves — eksempelvis til tidsrommet 5. juli 1982—5. juli 2002.

Vi vil imidlertid ikke unnlate å gjøre oppmerksom på at denne utsettelse og den fortsatte usikkerhet den bringer med seg for våre selskaper og deres drift, betyr en ekstra belastning for oss.»

Norsk Elektrokemisk Aktieselskap ble meddelt konsesjon ved kongelig resolusjon 5. juli 1906. Konsesjonsvilkårene lyder som følger:

«1. Selskapets bestyrelse, som skal ha sæte og kontor i Norge, skal til enhver tid udelukkende bestaa av norske statsborgere.
2. Selskapet skal ved sine anlæg og sin bedrift her i riket anvende udelukkende norske funktionærer og arbeidere. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel, naar hensynet til speciel fagkunnskap eller øvelse gjør dette nødvendigt eller særlig ønskeligt.

   For hver dag, som en person i strid med foranstaaende bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlægges en daglig mulkt, stor kr. 5,00 — fem — kroner.
3. Selskapet forpligter sig til ved utbygningen av anlæggene og driften fortrinsvis at anvende norsk materiel.
4. Selskapet forpligter sig til ikke at eksportere elektrisk energi uten regjeringens samtykke.
5. Selskapet forpligter sig til at utbygge Dalsfos, Tveitereidfos og Solumfos inden 10 aar fra bevillingens datum.

   Til sikkerhet for denne forpligtelse vedtar selskapet en konventionalbot av kr. 100,00 — et hundrede kroner — for hver dag, som fristen overskrides.
6. Staten gives ret til efter 75 — fem og sytti — aar, regnet fra bevillingens datum, at indløse samtlige vandfald med damme, kraftstationer med tilhørende maskineri og andet tilbehør og kraftledninger samt de til utbygning og kraftanlæg sikrede i post IX nævnte tomter og servitutrettigheter.

   Hvis den tomt, hvorpaa servitut av 7de juli 1858, bekræftet under 5te mai 1906, overgaar i selskapets eie, medfølger ogsaa denne i overdragelsen til staten.
7. Den pris, for hvilken staten skal være berettiget til at overta heromhandlede eiendomme, bestemmes til
   a. enten kr. 150,00 — et hundrede og femti kroner — pr. utbygget elektrisk hestekraft eller
   b. ved betaling av en sum, som av uvillige mænds skjøn, optat paa statens bekostning, bestemmes som billig pris.

   Efter hvilket av disse alternativer staten, der har valget, agter at indløse eiendommene, meddeles os senest samtidig med underretning om, at staten vil benytte sig av sin ret til indløsning. Denne underretning skal være selskapet ihænde senest 70 aar — sytti aar — efter bevillingens datum.

   Anlægget med det installerte maskineri skal ved overdragelsen være i fuld driftsmæssig stand. Hvorvidt saa er tilfælde avgjøres ved skjøn av uvillige mænd.
8. De panteheftelser, som ikke maatte bli dækket av den eventuelle indløsningssum, bortfalder.
9. Forsaavidt staten skrider til indløsning, er selskapet berettiget til at faa leiet vandkraft av staten i et tidsrum av 20 — tyve aar — fra indløsningsdagen mot betaling av den paa den tid for lignende anlæg gjældende pris, dog ikke over kr. 50,00 — femti kroner — pr. elektrisk hestekraft.

   Hvis enighet om prisen ikke kan opnaaes, fastsættes denne ved skjøn av uvillige mænd, optat paa selskapets bekostning.

   Leieavgiften erlægges ukrævet efterskudsvis pr. halvaar, og leieretten forbrytes, hvis avgiften ikke betales i rette tid.

   Den leiede kraft gjælder kraften fra samtlige kjøpt vedkommende vandfald med fradrag av de 400 hk., som efter selskapets kontrakt er forbeholdt Kragerø by, i forhold til hvilken staten fra indløsningstiden indtræder i selskapets rettigheter og forpligtelser.
10. Forsaavidt staten ved koncessionstidens utløp ikke indløser vandfaldene m. v., har eierne selv eiendomsret og dispositionsret over disse, selvfølgelig dog kun under de vilkaar og betingelser, som ifølge dagjældende lovgivning utkræves.
11. Alle tvistigheter i anledning av nærværende koncession henhører under norske domstoles avgjørelse.
12. Idet vi vedtar foranstaaende betingelser som forpligtende for os og vore herom-

handlede eiendomme, indgaar vi likeledes paa, at nærværende dokument, til sikring av den fornødne tinglige ret, tinglæses.»

Konsesjoinsvilkårene til Vafos Brug A/S, meddelt 20. desember 1935, lyder slik:

«1.
Selskapets bestyrelse, som skal ha sete og kontor i Norge, skal til enhver tid utelukkende bestå av norske statsborgere.

2.
Selskapet skal ved sine anlegg og sin bedrift her i riket anvende utelukkende norske funksjonærer og arbeidere. Vedkommende regjeringsdepartement kan dog tilstede undtagelser fra denne regel når hensynet til spesiell fagkunnskap eller øvelse gjør dette nødvendig eller særlig ønskelig.
For hver dag som en person i strid med foranstående bestemmelser er i selskapets tjeneste, erlegges en daglig mulkt stor kr. 5 — fem — kroner.

3.
Selskapet forplikter sig til ved utbygningen av anleggene og driften fortrinsvis å anvende norsk materiell.

4.
Selskapet forplikter sig til ikke å eksportere elektrisk energi uten regjeringens samtykke.

5.
Selskapet forplikter sig til å utbygge Solumfoss innen 10 år fra bevillingens datum.
Til sikkerhet for denne forpliktelse vedtar selskapet en konvensjonalbot av kr. 100 — et hundre kroner — for hver dag som fristen overskrides.

6.
Staten gis rett til efter 75 — femogsytti — år regnet fra 5 juli 1906 å innløse Solumfoss med dam, kraftstasjon med tilhørende maskineri og annet tilbehør og kraftledninger.
Utbygges Solumfoss med Vafoss, kan staten innløse så stor del av det samlede vannfall med dam m. v. som foran nevnt som Solumfoss utgjør av det samlede vannfall. Benytter staten sig herav, plikter selskapet å drive det samlede kraftanlegg som før og levere den til Solumfoss svarende kraftmengde til staten for en godtgjørelse motsvarende en forholdsmessig del av de til drift og vedlikehold hatte utgifter, som i mangel av overenskomst fastsettes ved skjønn. Undlater selskapet å levere til staten den i nærværende post betingede kraft uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter det efter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 0,50 pr. dag for hver kW. som urettelig ikke er levert. Selskapets plikt efter foranstående bestemmelse til efter innløsning å levere den til Solumfoss svarende kraftmengde til staten gjelder kun så lenge selskapet av hensyn til dets øvrige kraftbehov holder anlegget i drift. I den tid dette ikke er tilfelle, skal det offentlige være berettiget til efter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

7.
Den pris for hvilken staten skal være berettiget til å overta heromhandlede eiendommer bestemmes til
a. enten kr. 150 — et hundre og femti kroner — pr. utbygget elektrisk hestekraft eller
b. ved betaling av en sum som av uvillige menns skjønn, optatt på statens bekostning, bestemmes som billig pris.

Efter hvilket av disse alternativer staten, der har valget, akter å innløse eiendommene meddeles selskapet senest samtidig med underretning om at staten vil benytte sig av sin rett til innløsning. Denne underretning skal være selskapet ihende senest 70 år — sytti år — efter bevillingens datum.
Anlegget med det installerte maskineri skal ved overdragelsen være i fullt driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle avgjøres ved skjønn av uvillige menn.

8.
De panteheftelser som ikke måtte bli dekket av den eventuelle innløsningssum, bortfaller.

9.
Forsåvidt staten skrider til innløsning, er selskapet berettiget til å få leiet vannkraft av staten i et tidsrum av 20 — tyve år — fra innløsningsdagen mot betaling av den på den tid for lignende anlegg gjeldende pris, dog ikke over kr. 50 — femti kroner — pr. elektrisk hestekraft.
Hvis enighet om prisen ikke kan opnåes, fastsettes denne ved skjønn av uvillige menn, optatt på selskapets bekostning.
Leieavgiften erlegges ukrevet efterskuddsvis pr. halvår, og leieretten forbrytes hvis avgiften ikke betales i rette tid.
Den leiede kraft gjelder kraften fra Solumfoss.

10.
Forsåvidt staten ved konsesjonstidens utløp ikke innløser vannfallet m. v., har eierne selv eiendomsrett og disposisjonsrett over dette, selvfølgelig dog kun under de vilkår og betingelser som ifølge dagjeldende lovgivning utkreves.

11.
Alle tvistigheter i anledning av nærværende konsesjon henhører under norske domstolers avgjørelse.

12.
Idet selskapet vedtar foranstående betingelser som forpliktende for sig og sine heromhandlede eiendommer, inngår det likeledes på at nærværende dokument til sikring av den fornødne tinglige rett, tingleses.»

Departementet skal bemerke:
Ved kongelig rseolusjon 5. juli 1906 ble Norsk Elektrokemisk Aktieselskap (NEA) meddelt konsesjon for erverv av fallrettigheter i Kragerøvassdraget.
Endel av fallstrekningen ble overdratt A/S Vafos Brug, og tillatelsen til dette ble meddelt ved kongelig resolusjon 20. desember 1935.

Begge tillatelser er gitt for avgrenset tid med innløsningstidspunkt 5. juli 1981. (Jfr. konsesjonsvilkårene pkt. 6, 7, 9 og 10).

Ved brev 1. juli 1976 ble konsesjonærene meddelt at staten ville gjøre sin innløsningsrett gjeldende. I tiden som har passert etter 1976 er ulike løsninger for den videre drift av verkene blitt drøftet. Konsesjonærene har ved brev 26. september 1980 til NVE gitt beskjed om at de ikke akter å søke ny konsesjon.

Det er for tiden uklart hvem som bør overta eiendomsretten og forestå driften av verkene i kommende år. De organisasjonsmessige forhold innenfor elforsyningen i regionen er ikke avklaret, og det er på det rene at den tid som gjenstår er svært kort med tanke på å finne frem til en praktisk løsning av saken.

NVE har i brev av 24. mars 1981 tilrådd at nåværende konsesjoner forlenges midlertidig på uendrede vilkår for et tidsrom på 1 à 2 år.

Konsesjonærene har ingen innvendinger mot den ordning NVE har foreslått for interimsperioden.

På denne bakgrunn har en funnet det hensiktsmessig at tidspunktet for innløsning av ovennevnte konsesjoner forskyves 1 år, med innløsning 5. juli 1982.

Olje- og energidepartementet
tilråår:

Tidspunktet for innløsning av fallrettighetene til Norsk Elektrokemisk Aktieselskap og A/S Vafos Brug meddelt henholdsvis 5. juli 1906 og 20. desember 1935, forskyves 1 år frem til 5. juli 1982.

14. Lyse Kraftverk.

(Tillatelse til erverv og regulering m. v. for utbygging av Tjodan Kraftverk i Lysebotn.)

Kongelig resolusjon 19. juni 1981.

Stortinget har i møte 21. mai 1981 gjort følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at det blir tillatt Lyse Kraftverk å foreta erverv m. v. for utbygging av Tjodan Kraftverk, i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 8. april 1981.»

Vedtaket var i samsvar med innstilling fra industrikomitéen i Innst. S. nr. 259 for 1980—81. Denne bygget på departementets tilråding i St. prp. nr. 108 samme år.

De av Stortinget vedtatte vilkår for tillatelsen lyder:

«1.
(Konsesjonstid, overdragelse.)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Dersom vassfall som ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i reguleringen eller blir medeiere i anlegget, gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 60 år fra konsesjonens datum. Ved konsesjonstidens utløp tilfaller disse vassfalleieres andeler i anlegget staten uten vederlag.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringS- og overføringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.
(Avgifter og fond.)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 3 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 10 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

Når konsesjon er gitt plikter anleggenes eier å innbetale til Forsand kommune et beløp på 4 mill. kroner som skal avsettes til næringsfond for kommunen. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelser av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter til fondet skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.
(Kontroll med betaling av avgift m. m.)
Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående angivelse av kraft, jfr. post 19 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.
(Byggefrister m. m.)
Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.
I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.
For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 1 000.

5.
(Bruk av norske varer.)
Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — til 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.
Olje- og energidepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser til EFTA-land vil dispensasjonsadgang bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.
For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.
(Forsikring.)
Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelsen.

7.
(Helsetjeneste, erstatning ved ulykker m. m.)
Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.
Det kan pålegges konsesjonæren, etter vedkommende departements nærmere bestemmelse, helt eller delvis å bære utgiftene til vedkommende kommunes alminnelige forebyggende helsetjeneste og alminnelige sosiale tiltak.
Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykker i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.
(Husrom for ansatte.)
Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.
(Forsamlingshus, almendannende virksomhet m. m.)
Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.
Konsesjonæren skal stille inntil kr. 50 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.
(Godkjenning av planer, tilsyn m. m.)
Godkjenning av planer og tilsyn med utfø-

relse og senere vedlikehold av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidig hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten Olje- og energidepartementets samtykke.

11.

(Offentlige veier, bruer m. m.)

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgiftene blir særlig øket ved anleggsarbeidene. I tvilstilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten medmindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

(Terskler, erosjonsskader m. m.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og almene interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE-Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeiderne skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

Dersom utbyggingen medfører økte isproblemer i fjorden utenfor kraftverket, må Lyse Kraftverk ta del i utgiftene til nødvendig isbryting.

13.

(Rydding av reguleringssonen.)

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. Gjenstående stubber skal være maksimalt 25 cm lange. I rimelig grad kan departementet pålegge ytterligere rydding.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Ryddingen av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

(Naturforekomster, fornminner m. m.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner, som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50,

eller andre kulturhistoriske lokaliteteer blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er igang at det kan virke inn på forminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

(Manøvreringsreglement m. m.)

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som Olje- og energidepartementet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000 for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

16.

(Hydrologiske observasjoner.)

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

(Fiske og vilt.)

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. sørge for fangst av stamfisk og dekke alle faste utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
d. å bekoste tiltak i den lakseførende del av Lyseelva for å sikre oppgang og fremme av fisket av laks og sjøaure hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
e. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
f. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IV.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

V.

Konsesjonæren plikter å innbetale til Forsand kommune et årlig tilskudd på kr. 10 000 som skal justeres etter tidsintervaller loven til enhver tid fastsetter. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fisket i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av Miljøverndepartementet.

18.

(Militære foranstaltninger.)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres beskyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

19.

(Konsesjonskraft.)

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 prosent av den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordeling av kraften bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelser i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelsene av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell angivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

Konsesjonæren er forpliktet til å samarbeide med andre kraftverker når dette finnes hensiktsmessig av hensyn til den alminnelige kraftforsyning. Bestemmelse herom treffes i mangel av minnelig overenskomst av et av Kongen oppnevnt skjønn, som også fastsetter de nærmere tekniske og økonomiske vilkår for sådant samarbeid.

Konsesjonæren plikter på egen bekostning å foreta de forandringer av anlegget som måtte finnes påkrevd av hensyn til sådant samarbeid. Bestemmelse herom treffes av Olje- og energidepartementet. Der tas ved avgjørelsen størst mulig hensyn til anleggets økonomiske forhold.

20.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren etter vedkommende departements nærmere fastsatte regler.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 15, 19 og 20, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er framsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

21.

(Forurensning m. m.)

Konsesjonæren tilpliktes etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevd for å av-

verge eller redusere virkningene av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen.

22.
(Varselsskilt.)

Regulanten skal ved hjelp av skilt satt opp lokalt orientere om usikre ispartier på de regulerte vatn og i sjøen utenfor kraftverket. Skiltet skal også inneholde kart der de usikre partiene er avmerket. Dersom det senere anses nødvendig skal slike partier markeres med peler og tau.

23.
(Andre vilkår.)

Konsesjonæren skal uten vederlag finne seg i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag som ikke forringer den tillatte reguleringseffekt.

24.
(Tinglysning.)

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringen og overføringene kan medføre forpliktelser.»

Stortinget har vedtatt følgende manøvreringsreglement for Tjodanvassdraget:

«1.

A. *Regulering.*

	Normal vasstand kote	Øvre reg.grense kote	Nedre reg.grense kote	Reguleringshøyde m
Andersvatn	862,5	875,0	851,0	24,0
Tjodanpollen	764,0	768,0	762,0	6,0
Lille Tjodanvatn	883,0	896,0	865,0	31,0
Store Tjodanvatn	934,0	957,5	934,0	23,5
Mellomvatn	940,0	957,5	939,0	18,5
Akslaråtjern	939,0	957,5	939,0	18,5
Låtervikvatn	876,0	876,0	868,0	8,0

Høydene referer seg til NGO-NN 1954.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige merker, som det offentlige godkjenner.

B. *Overføringer.*

Avløpet fra Akslaråtjern — oppgitt felt 3,18 km² — overføres til Mellomvatn—Tjodanvatn.

Til tunnelen fra Låtervikvatn føres 2 bekker fra Varmekrokhei, henholdsvis fra felt nr. II — oppgitt til 2,23 km² — og felt nr. III — oppgitt til 0,35 km².

Til tunnelen fra Tjodan føres bekk i Stølsdalen fra felt nr. IV — oppgitt til 0,26 km² — og 2 bekker i Stølsdalen fra felt nr. V — oppgitt til 1,19 km².

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes flomvassføring ikke forøkes. Forøvrig kan tappingen skje etter kraftverkets behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protoll over manøvreringen og avleste vasstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringene består.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

6.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsejonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Departementet skal bemerke:

Olje- og energidepartementet tilrår at det gis Lyse Kraftverk tillatelse til erverv og regulering m. v. for utbygging av Tjodan Kraftverk på de vilkår og med det manøvreringsreglement som er vedtatt av Stortinget. I tillatelsen inngår også nødvendig tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970 § 10, jfr. § 4.

Som et resultat av forhandlinger mellom kommunen, fylke og utbygger skal konsesjonæren yte 30 mill. kroner til eventuell veiutløsning. Industrikomitéen har tatt forhandlingsresultatet til etterretning og ser det som positivt at det kan bli mulig for Lysebotn å få veiutløsning. Komitéen vil tilrå at de beløp som skal til for å få veien fullført tas opp til drøftelse i forbindelse med forhandlingene om de ordinære veibevilgninger.

Departementet forutsetter at det er bemyndiget til å samtykke i mindre planendringer og til å foreta de endringer i manøvreringsreglementet som måtte følge av slike planendringer.

Spørsmålet om hensiktsmessigheten ved bestemmelsen i vilkårsposten om konsesjonskraft om at oppsagt kraft ikke senere kan forlanges avgitt, har vært reist av h.r.advokat Stang-Lund i brev av 4. juni 1981 i forbindelse med konsesjon for A/S Årdal og Sunndal Verk (Nyset-Steggjevassdragene). Departementet finner at dette spørsmål bør utredes nærmere. Dersom en etter endt utredning finner at nevnte bestemmelse bør sløyfes, forutsettes det at departementet har fullmakt til dette.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917, lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av samme dato og lov om vassdragene av 15. mars 1940 gis Lyse Kraftverk tillatelse til erverv og regulering for utbygging av Tjodan Kraftverk i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 19. juni 1981.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringer og overføringer i samsvar med utkast inntatt i ovennevnte foredrag.
3. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 § 62 gis Lyse Kraftverk tillatelse til å ekspropriere de fallrettigheter og grunnareal som er nødvendige for utbyggingen.

15. A/S Vigeland Brug.

(Tillatelse til erverv av bruksrett til Vennesla kommunes andel av fallene i Hallandsfoss.)

Kongelig resolusjon 19. juni 1981.

Ved ekspedisjon av 16. februar 1979 søkte A/S Vigeland Brug om tillatelse til erverv av bruksrett til Vennesla kommunes andel i Hallandsfoss i Otra.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 30. oktober 1980 redegjort for saken og avgitt følgende innstilling:

«Utløp av konsesjon for leie av Vennesla kommunes andel i Hallandsfoss i Otra.

Hovedstyret har ved departementets ekspedisjon av 16. februar 1979 mottatt følgende søknad av 6. februar 1979 fra A/S Vigelands Brug:

«A/S Vigelands Brug fikk ved Kongelig Resolusjon av 4. mai 1928 konsesjon i medhold av § 5 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 på leie av Vennesla Kommunes andel av Hallandsfossen. Leiekontrakten løper vedvarende, men konsesjonen utløp den 28. mai 1978.

Den energi som den leiede del av Hallandsfossen representerer, anvendes fortsatt for produksjon av elektrisk energi i A/S Vigelands Brugs kraftstasjon i Vigelandsfossen, og er en betingelse for full utnyttelse av kraftstasjonens maskininstallasjon.

Man tillater seg derfor med dette å søke om forlengelse av konsesjonen, idet man henviser til de opplysninger om vår produksjon av kraft som er gitt ved vår opprinnelige konsesjonssøknad.

Dersom det ærede Departement finner behov for ytterligere opplysninger skal vi med glede søke å fremskaffe disse.»

NVE har meddelt søkeren at før søknaden kan tas opp til sluttbehandling, må det foreligge en leieavtale med Vennesla kommune. Søkeren kom til enighet med kommunens forhandlere om en årlig leie på kr. 4 000 med rett til justeringer med passende mellomrom. Vennesla formannskap vedtok imidlertid på møte 29. april 1980 å utsette saken inntil spørsmålet om indeksregulering av leien i stedet for regulering «med passende mellomrom» hadde vært gjenstand for forhandlinger. Forøvrig ligger det i formannskapets vedtak en anbefaling av konsesjon. Søkeren sa seg villig til å etterkomme kommunens ønske med hensyn til justeringsnorm for leiebeløpet. Vennesla kommunestyre vedtok så på møte 19. juni 1980 å godkjenne forslaget til avtale om leie av kommunens andel i Hallandsfoss som kommunens forhandlere har fremsatt med nevnte endring vedrørende justeringsnorm.

Den endelige avtale mellom selskapet og Vennesla kommune er datert 28. august 1980, og lyder som følger:

«1. Vennesla kommune leier ved denne kontrakt ut resten av sin andel i Hallandsfossen til A/S Vigelands Brug.
2. A/S Vigelands Brug får derved rett til å utnytte fossen i sin helhet og kan i den anledning foreta den nødvendige oppdemning over den høyde som vannspeilet ifølge kontrakten av 2. mai 1901 kan holdes i.
   Denne oppdemningsretten gjelder for hele strekningen på vestsiden av elven mellom eiendomsgrensene for A/S Vigelands Brug og Hunsfos Fabrikker. Det forutsettes herunder at strandretten ikke i noe tilfelle har medfulgt ved salg av parseller på Moseidmoen.
3. Eventuelle klager og erstatningskrav forøvrig fra tredjemann som følge av oppdemningen, er kommunen uvedkommende.
4. Leien for ovennevnte rettigheter settes til kr. 4 000 pr. år med rett til justeringer hvert 5. år på grunnlag av levekostnadsindeksen med basis 15. januar 1980 og avrundet til nærmeste kr. 100.
   Leiebeløpet innbetales uoppfordret til kommunekassereren innen 1. juli hvert år, første gang 1. juli 1981.
5. Denne leieavtalen gjelder for et tidsrom av 60 år regnet fra den dato konsesjon meddeles.
6. Kommunen frafaller krav om konsesjonsavgift for den rettighet som omfattes av denne leiekontrakten.»

Vest-Agder fylkeskommune har etter å ha blitt forelagt søknaden, intet å bemerke til fornyet konsesjon, jfr. brev av 13. mars 1979 til fylkesmannen.

Fylkesmannen i Vest-Agder har etter å ha blitt forelagt søknaden, vist til uttalelsene fra Vest-Agder fylkeskommune av 13. mars 1979, og har heller ingen bemerkninger til søknaden, jfr. brev av 21. mars 1979.

Hovedstyret vil bemerke:

A/S Vigeland Brug ble ved kongelig resolusjon av 4. mai 1928 meddelt tillatelse til å leie Vennesla kommunes andel i Hallandsfoss. I henhold til konsesjonsbetingelsenes post 11 gjelder konsesjonen for en tid av 50 år fra konsesjonens dato, dvs. til 4. mai 1978. Den foreliggende søknad gjelder ny konsesjon i henhold til ervervslovens § 5 — bruksrettskonsesjon — på grunnlag av ny leiekontrakt med kommunen.

Totalt er det utbygde fall i Hallandsfoss 19,70 m hvorav den omsøkte del som tilhører Vennesla kommune er 1,05 m. De øvrige fallrettigheter som inngår i utbyggingen, eier A/S Vigeland Brug konsesjonsfritt.

I forbindelse med Vennesla kommunes bortleie av fallet til A/S Vigelands Brug ble det inngått en leiekontrakt mellom kommunen og selskapet med varighet på 50 år fra konsesjonens dato. Konsesjonen ble for øvrig også knyttet til leieavtalens varighet. Selskapet har nå kommet til enighet med kommunen om en leieavtale for ytterligere 60 år regnet fra en eventuell ny konsesjons datum.

Vennesla kommune har vedtatt å godkjenne leieavtalen, og det er ellers ikke kommet noen bemerkninger til søknaden.

Hovedstyret vil i henhold til ervervslovens § 5 anbefale at A/S Vigeland Brug meddeles ny bruksrettskonsesjon for Vennesla kommunes andel i Hallandsfoss på de vilkår som følger vedlagt. Om vilkårene vil Hovedstyret generelt bemerke at disse i hovedsak faller i tråd med de alminnelige vilkår ved bruksrettskonsesjoner samtidig som de bygger på det forhold at arbeidene allerede er fullført. Om de enkelte vilkår bemerkes:

Konsesjonstid, post 1.

Konsesjonstiden foreslås knyttet til leieavtalen, dog begrenset til 60 år fra den gamle konsesjons utløp, dvs. til 4. mai 2038, jfr. ervervslovens § 5, 4. ledd.

Årlige avgifter, post 2.

Hovedstyret vil foreslå at avgiftene fastsettes til kr. 1,50 pr. nat.-hk til staten. Til kommuner foreslås kr. 5,00 pr. nat.-hk som er ordinær maksimumsavgift i henhold til ervervslovens § 5, pkt. 2.

Avgiftsvilkåret er obligatorisk i henhold til nevnte lovbestemmelse og foreslås derfor oppstillet selv om kommunen i leiekontrakten har frafalt krav om konsesjonsavgift som vil utgjøre ca. kr. 3 800,00. Reguleringsavgiftene kommer til fradrag i beløpet.

Kraftavståelse, post 9.

Posten medtas i vanlig form. Det betinges kraftavståelse av inntil 10 pst. til kommuner og inntil 5 pst. til staten.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet på Hovedstyrets møte 28. oktober 1980.»

Forslag til vilkår for A/S Vigeland Brug til å erverve bruksrett til Vennesla kommunes fall i Hallandsfoss.

1.

Konsesjonen gis for den tid leiekontrakten angående Vennesla kommunes fall i Hallandsfoss varer, dog ikke utover 4. mai 2038.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens datum. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått under-

retning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr. 1,50 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 5,00 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 9, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Konsesjonæren skal ved eventuell ombygging og ved drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer for så vidt disse kan fåes like gode, tilstrekkelig hurtig — herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris (med tillagt toll), som de kan fåes for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.

Godkjenning av planer og tilsyn med eventuell ombygging og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidig hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidene.

I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten medmindre departementet treffer annen bestemmelse.

8.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner, som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

9.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde, som vassfallet etter den foretatte utbygging kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanleggene er beliggende eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonene eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvirke noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft, som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

10.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper og utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Såfremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i medhold av lov av 29. juni 1951 nr. 3 eller andre kulturhistoriskt lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

11.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver over-

tredelse såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4 eller 11, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med ervervslovens § 26, annet ledd.

12.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Hovedstyrets innstilling ble sendt Vest-Agder fylke og Vennesla kommune til uttalelse ved ekspedisjon av 26. november 1980.

Vest-Agder fylke har ikke kommet med noen merknader, men såvel fylkeskommunen som fylkesmannen har tidligere uttalt at de ikke har noen merknader til søknaden.

Vennesla kommune har avgitt følgende uttalelse ved brev av 23. februar 1981:

«*Bruksrettskonsesjon for leie av Vennesla kommunes andel i Hallandsfoss i Otra.*
Deres ref.: OED 8184/80 V MEr/BK.
Ark nr. 531.
Vi viser til Deres brev av 26. november 1980.
Vennesla formannskap behandlet saken i møte den 17. februar d. å.
Som det vil fremgå av vedlagte særutskrift av behandlingen, vedtok formannskapet å uttale at man ikke har noe å bemerke til at konsesjon gis på de foreslåtte vilkår.»

Av særutskrift fra formannskapsmøte 17. februar 1981 siteres følgende:

«*Vennesla kommunes andel i Hallandsfoss.*
Formannskapet godkjent i møte den 5. august 1980 avtale med Vigeland Brug om leie av kommunens andel i Hallandsfoss. Leien ble satt til kr. 4 000 pr. år, og i pkt. 6 i avtalen ble inntatt følgende:

> «Kommunen frafaller krav om konsesjonsavgift for den rettighet som omfattes av denne leiekontrakten.»

Ved brev av 26. november 1980 fra Olje- og energidepartementet ble kommunen bedt om å uttale seg om N. V. E.'s forslag til vilkår for bruksrettskonsesjon. I formannskapets møte den 2. desember 1980 ble det vedtatt å legge saken frem for adv. Vislie før uttalelsen ble avgitt.

I de foreslåtte konsesjonsvilkår er inntatt bl. a.:

> «Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr. 1,50 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet, og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 5 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.
> Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse.
> Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.
> Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.»

N. V. E. har kommentert denne bestemmelsen slik:

> «Hovedstyret vil foreslå at avgiftene fastsettes til kr. 1,50 pr. nat.-hk til staten. Til kommuner foreslås kr. 5,00 pr. nat.-hk som er ordinær maksimumsavgift i henhold til ervervslovens § 5, pkt. 2. Avgiftsvilkåret er obligatorisk i henhold til nevnte lovbestemmelse og foreslås derfor oppstillet selv om kommunen i leiekontrakten har frafalt krav om konsesjonsavgift som vil utgjøre ca. kr. 3 800. Reguleringsavgiftene kommer til fradrag i beløpet.»

Om forholdet mellom denne bestemmelsen og ovennevnte pkt. 6 i den inngåtte avtalen, uttaler adv. Vislie:

> «Såvidt jeg forstår, står det i den gamle overenskomsten at kommunen skal frafalle krav om konsesjonsavgift for den rettighet som omfattes av leiekontrakten. Denne bestemmelse har så partene uten videre overført til den nye overenskomsten.
> Her synes å foreligge en misforståelse: Som NVE, Hovedstyret, påpeker på s. 3 i sin innstilling, er vilkåret om konsesjonsavgift obligatorisk i henhold til ervervslovens § 5 pkt. 2. Konsesjonsavgifter er offentlig rettslig kompensasjon for de naturressurser som vekkføres fra lokalsamfunnet, en andel i utbyggerens gevinst og en kompensasjon for skadevirkninger som ikke kan erstattes ved skjønn. Konsesjonsavgifter forutsettes i loven og fastsatt og betalt uavhengig av om og eventuelt i hvilken utstrekning kommunen er eier av de fallrettigheter som erverves.
> Derfor må — som Hovedstyret påpeker — konsesjonsavgiftene fastsettes i konsesjonen. Derimot er det mulig at kommunen kan unnlate å i n n k r e v e avgiftene.
> Etter min oppfatning ville det være lite rimelig om kommunen skulle ansees forpliktet til å innkreve en lovhjemlet avgift som er betinget av samfunnsmessige sider ved utbyggingen, fordi kommunen tilfeldigvis står som eier av fallrettene.
> I nærværende tilfelle innebærer dette i realiteten at kommunen lar A/S Vigeland Brug få leie fallet praktisk talt gratis ved

at kommunen oppebærer en konsesjonsavgift som den i alle tilfelle ville hatt krav på.

Jeg vil råde kommunen til å ta opp forholdet med A/S Vigeland Brug.»

Dette er lagt frem for Vigeland Brug som i brev av 2. februar d. å. skriver:

«Vi referer til samtale med Deres kontorsjef Tellefsen samt til Deres skriv av 18. desember 1980, der spørsmålet angående konsesjonsavgift til kommunen i tillegg til den avtale leien for 1 m (ensidig) i Hallandsfossen tas opp. Denne ble som kjent ikke innkrevd så lenge den gamle leieavtalen sto ved makt.

Som nevnt for Dem, har vi ingen motforestilling til at Vennesla for fremtiden, også med hensyn til andre evt. fallrettigheter innen kommunen, evt. vil innkreve denne avgift i tillegg til den avtalte leie på kr. 4 000 årlig, selv om dette ikke var kjent da leieavtalen ble fornyet.

Konsesjonsavgiften er av myndighetene satt til kr. 5,00 pr. nat.-hk. Ved en vassføring på 114 m^3/s. utgjør Hallandsfossen (ensidig) $\frac{1}{2} \times 1520$ nat.-hk, lik 760 nat.-hk à kr. 5,00 tilsvarende 3800, fra dette beløp skal endelige reguleringsavgifter trekkes, stort kr. 500, slik at det skulle bli å betale i konsesjonsavgift for Vigelands Brug til Vennesla kommune kr. 3 300 årlig.

Vi avventer Deres avgjørelse i saken.»

Rådmannens kommentarer:

Det er på det rene at hverken administrasjonen eller formannskapet ved behandlingen av avtalen i august 1980 var klar over at det dreier seg om en obligatorisk avgift som ville bli pålagt i alle tilfeller. Spørsmålet blir da om en på bakgrunn av pkt. 6 i avtalen vil avstå fra å innkreve beløpet på kr. 3 300 pr. år. På bakgrunn av den senere tids diskusjoner i formannskapet om kommunens rettigheter og krav i slike og liknende saker, vil rådmannen tilrå at beløpet innkreves. Videre at formannskapet overfor Vigeland Brug gir uttrykk for ønske om at nevnte pkt. 6 i avtalen endres tilsvarende.

Adv. Vislie har i tidligere konferanse gitt uttrykk for at vilkårene i selve konsesjonen er standard vilkår og hadde ingen merknad til disse. Departementets henvendelse tilrås derfor besvart med at man ikke har noe å bemerke til at konsesjonen gis med de foreslåtte vilkår.

Formannskapets enstemmige vedtak:

Rådmannens forslag bifalles.»

Departementets bemerkninger:

Nærværende sak gjelder søknad om fortsatt bruksrettskonsesjon for A/S Vigeland Brug for leie av Vennesla kommunes andel i fallene i Hallandsfoss. Selskapet fikk i 1928 konsesjon på leie av kommunens andel av fallene. Konsesjonen er nå utløpet.

Av de totalt utbygde fall i Hallandsfoss (19,70 m) utgjør Vennesla kommunes del 1,05 m. Fallet er utbygget i forbindelse med A/S Vigeland Brugs kraftstasjon i Vigelandsfossen. Den leide del representerer 760 nat.-hk.

Det foreligger leieavtale mellom kommunen og A/S Vigeland Brug vedrørende fallene søknaden gjelder.

Som det fremgår av referatdelen, er det ikke kommet inn vesentlige merknader til foreliggende søknad.

Verken Vennesla kommune, fylkeskommunen eller fylkesmannen har noe å innvende.

Hovedstyret har anbefalt tillatelse gitt i medhold av ervervsloven 14. desember 1917 nr. 16 § 5.

Olje- og energidepartementet vil tilrå at tillatelse til bruksrett blir gitt til A/S Vigeland Brug. Tillatelsen foreslås gitt på de vilkår som er foreslått av Hovedstyret.

Om de enkelte vilkår bemerkes:

Konsesjonstid, post 1.

Det foreligger en avtale mellom A/S Vigeland Brug og Vennesla kommune der kommunen har frafalt krav om konsesjonsavgift for den rettighet som omfattes av denne leieavtalen.

Hovedstyret har likevel fastsatt avgifter til stat og kommune på henholdsvis kr. 1,50 og kr. 5,00 pr. nat.-hk.

Departementet finner — i likhet med Hovedstyret — at avtalen mellom kommunen og bedriften om fraskrivelse av konsesjonsavgift ikke er bindende for konsesjonsmyndighetene. Det er alene myndighetene som kan bestemme om en avgift skal pålegges eller ikke.

Departementet fastsetter avgifter til staten på kr. 2,50 pr. nat.-hk og til kommuner på kr. 5,00 pr. nat.-hk.

For øvrig vises det til Hovedstyrets uttalelser som departementet slutter seg til.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

I medhold av lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. § 5 gis A/S Vigeland Brug tillatelse til erverv av bruksrett til Vennesla kommunes fall i Hallandsfoss på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 19. juni 1981.

16. A/S Salten Kraftsamband.

(Tillatelse til erverv og utbygging av Sjønstå kraftverk i Sulitjelmavassdraget.)

Kongelig resolusjon 19. juni 1981.

Stortinget har i møte 29. mai 1981 fattet følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at det blir tillatt A/S Salten Kraftsamband å foreta erverv, ekspropriasjon og utbygging m. v. av Sjønstå kraftverk i Sulitjelmavassdraget, i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 10. april 1981.»

Vedtaket var i samsvar med innstilling fra industrikomitéen i Innst. S. nr. 278 for 1980—81. Denne bygget på departementets tilråding i St. prp. nr. 109 for 1980—81.

De av Stortinget vedtatte konsesjonsvilkår lyder:

1.

Selskapets styre skal ha sitt sete her i riket og skal til enhver tid utelukkende bestå av norske statsborgere.

Selskapets aksjer eller parter skal lyde på navn. De kan ikke med rettsvirkning tegnes, erverves eller eies av eller pantsettes til andre enn staten, norske kommuner, norske statsborgere, Norges Bank eller med vedkommende departements godkjennelse andre norske banker eller selskaper. Bestemmelse herom skal påføres aksje- eller partsbrevene. Dog skal selskapets kapital for den overveiende del eies av kommuner.

Selskapets vedtekter så vel som senere forandringer i disse blir å forelegge vedkommende departement til godkjennelse.

2.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonstiden begrenses imidlertid til den tid leieavtalen angående statens fall vil vare.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens datum. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

3.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr. 2,50 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vassfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 9,50 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

Når konsesejon er gitt, plikter anleggenes eier å innbetale til Fauske kommune kr. 1 500 000 som skal avsettes til næringsfond for kommunen. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondene skal være undergitt godkjennelse av vedkommende departement.

3 a.

Konsesjonæren plikter å innbetale et tilskudd på kr. 300 000 til Fauske kommune til planleggingsarbeide.

4.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 3 og kontroll med vassforbruket, samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 14, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

5.

Utbygging av vassfallet må påbegynnes innen 2 — to — år fra konsesjonens datum, og vassbyggingsarbeidene må fullføres og anleggets drift påbegynnes innen en ytterligere frist av 5 — fem — år.

Driften må ikke uten Kongens samtykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte, på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke iberegnet hva der måtte være avgitt til bruk for stat eller kommune etter post 14 og sådanne stansninger eller innskrenkninger må ikke noen sinne i løpet av 10 år samlet finne sted i så meget som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlegger selskapet en løpende mulkt stor kr. 200 — to hundre kroner — pr. dag hvori vedkommende frister oversittes.

6.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

7.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

8.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8 a.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom.

Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 25 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

10.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg som forutsettes å bli permanente skal planlegges med dette for øye. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

11.

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan departementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE — Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

12.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsetting av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten med mindre departementet treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter etter vegmyndighetenes nærmere bestemmelse å omlegge eller bekoste omlegging av de deler av riksveg 830 som berøres av utbyggingen.

13.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

14.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging og regulering kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år, regnet fra konsesjonens datum.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttak av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som tar ut kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major,, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

15.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen og driften av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å anordne sperregitter foran inntaket for driftstunnelen og utløpet fra kraftstasjonen hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
d. å lede avløpet fra kraftstasjonen ved Øvrevatn ut på dypt vatn dersom kostnadene med tiltaket står i rimelig forhold til det som oppnås,
e. å bekoste tiltak i den lakseførende del av Sjønståvassdraget for å sikre oppgang og fremme av fiske av laks og sjøaure hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
f. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen.

III.

Dersom det som følge av utbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IV.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

16.

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelse

1. å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevd for å avverge eller redusere virkninger av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen,
2. helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.

17.

De partier av isen på Øvrevatn som mister sin bæreevne på grunn av utbyggingen, skal markeres slik:

Så snart isen er farbar om høsten, innsirkles de svekkede partier med tau festet til påler som settes fast i isen med passende mellomrom. Tauet skal til enhver tid ha en fri høyde over is- eller snøoverflaten på mellom 0,5 og 1 m.

18.

Dersom Landbruksdepartementet finner det nødvendig, skal konsesjonæren sette opp og vedlikeholde reingjerde langs den tørrlagte elv.

19.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 3, 5, 14 eller 17, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med ervervslovens § 26, annet ledd.

20.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende.

Departementet skal bemerke:

Olje- og energidepartementet tilrår at det gis tillatelse til erverv, ekspropriasjon og utbygging m. v. av Sjønstå kraftverk i Sulitjelmavassdraget på de vilkår som er vedtatt av Stortinget.

Stortinget besluttet i forbindelse med behandlingen av industrikomitéens innstilling om saken å oversende følgende forslag, fremsatt av representanten Rolf Hellem på vegne av representantene Bjarne Mørk Eidem, Anne-Lise Steinbach, Per Karstensen, Karl Ingebrigtsen, Gudmund Grytøyr og Rolf Hellem, til Regjeringen:

«Det henstilles til Regjeringen å gå inn for varig vern av Junkerdalsvassdraget.»

Departementet vil vise til at vurderingsgrunnlaget er for dårlig til å kunne ta standpunkt til spørsmålet om varig vern av Junkerdalsvassdraget. Det kan derfor ikke tilrås at det tas standpunkt til dette spørsmålet nå.

Junkerdalsvassdraget hører med til de vassdrag som går inn under ett av de fem prosjektene i Svartis-Saltfjellutbyggingen. Det vil være naturlig at spørsmålet om fredning av Junkerdalsvassdraget tas opp i forbindelse med behandlingen av den nevnte utbyggingen. Saken er derfor sendt NVE til behandling og uttalelse i forbindelse med denne sak.

Olje- og energidepartementet forutsetter at det er bemyndiget til å samtykke i mindre planendringer.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

1) I medhold av ervervsloven av 14. desember 1917 gis A/S Salten Kraftsamband tillatelse til erverv av eiendomsrett og bruksrett til fall for utbygging av Sjønstå kraftverk på de vilkår som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 19. juni 1981.

2) I medhold av vassdragsloven av 15. mars 1940 §§ 62, 148, 104 og 105 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970 §§ 4 og 10, gis A/S Salten Kraftsamband tillatelse til ekspropriasjon av nødvendig grunn og fallrettigheter og til utbygging av Sjønstå kraftverk på de vilkår som er inntatt i ovennevnte foredrag.

17. Foreningen til Bægnavassdragets Regulering. Oppland Fylkes Elektrisitetsverk.

(Tillatelse til overføring av Øystre Slidrevassdraget til Slidrefjord og tillatelse til erverv av fallrettigheter og bruksrett til fall m. v. for utbygging av Lomen Kraftverk.)

Kongelig resolusjon av 19. juni 1981.

Stortinget har i møte 15. mai 1981 fattet følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at det blir tillatt Foreningen til Bægnavassdragets Regulering å overføre Øystre Slidrevassdraget til Slidrefjord og Oppland fylkes elektrisitetsverk å erverve fallrettigheter og bruksrett til fall m. vv. for utbygging av Lomen Kraftverk, alt i det vesentlige i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag 6. mars 1981 og Industrikomitéens innstilling.»

Vedtaket var i samsvar med innstilling fra flertallet i Industrikomitéen i Innst. S. nr. 240 (1980—81). Denne bygger på departementets tilråding i St. prp. nr. 84 (1980—81), men fravek proposisjonen når det gjaldt utkast til konsesjonsvilkår på følgende punkter:

1) I reguleringsvilkårenes post 2, 3. ledd og ervervsvilkårenes post 2, 2. ledd inntas følgende nye formulering:

   «Fastsettelse av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.»

   I St. prp. nr. 84 ((1980—81) var det foreslått at avgiftsfastsettelsen kunne tas opp til ny prøvelse etter 10 år.

2) Næringsfondet til Øystre Slidre kommune er hevet til 5 mill. kroner.

   Departementet hadde foreslått et næringsfond på 3 mill. kroner.

3) I reguleringsvilkårenes post 13, pkt. 4 inntas et nytt ledd om vassforsyningen i Ellestadbygda i Vestre Slidre, jfr. en nærmere omtale om dette under «Departementets bemerkninger».

Etter at de endringeer som er vedtatt av Stortinget er innarbeidet, får reguleringsvilkårene følgende ordlyd:

«1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonstiden begrenses imidlertid til den tid leieavtalen angående statens fall vil vare.

Konsesjonsvilkårene kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte

vilkår, jfr. vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Dersom vassfall som ikke tilhører staten eller norske kommuner deltar i overføringen eller blir medeiere i anlegget, gjelder konsesjonen for disses vedkommende i 60 år fra konsesjonens datum. Ved konsesjonstidens utløp kan staten kreve disse vassfallseieres andeler i anlegget avstått uten vederlag.

Det utførte anlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall nedenfor anlegget.

Anlegget må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

For den øking av vasskraften som ved overføringen tilflyter eiere av vassfall eller bruk i vassdraget skal disse erlegge følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 2,00 pr. nat.-hk. Til konsesjonsavgiftsfondet i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 9,00 pr. nat.-hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som overføringen antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet med de tidligere gjennomførte reguleringer i vassdraget. Ved beregningen av denne øking forutsettes det at magasinene utnyttes på en sådan måte at vassføringene i lavvassperioden blir så jevn som mulig. Hva der i hvert enkelt tilfelle skal anses som den ved overføringen innvunne øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som den ved overføringen innvunne vasskraft tas i bruk.

Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av departementet.

4.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist på 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra departementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 200.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Departementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av departementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Departementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for almenheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

9.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsetting av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten med mindre departementet treffer annen bestemmelse.

10.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

11.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan departementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesseer i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE-Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

12.

1. Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren søke å forebygge forurensning og tilslamming av vassdraget.
2. Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av vedkommende departement eller den dette bemyndiger
   a. å sette ut yngel og/eller settefisk av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid,

sted og måte som måtte fastsettes, og dekke alle utgifter forbundet med fangst av stamfisk, klekking, fôring og transport av den fisk som skal settes ut.

b. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen.
c. å dekke utgifter med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.
d. å bygge fiskesperrer.
e. å dekke utgifter til uttynning av fiskebestander.
f. å bygge fisketrapp ved utløpet av Volbufjorden.

3. Dersom det som følge av overføringen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som DVF bestemmer, såfremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.
4. Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av konsesjonæren.

13.

1. Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløpet fra tettsteder og øvrig bebyggelse som følge av reguleringen, og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende kloakktilknytting for de berørte tettsteder og annen bebyggelse enn det som ville ha blitt fastsatt uten at vedkommende regulering blir gjennomført.
2. Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelse å la utføre eller bekoste andre tiltak som skyldes forurensningsvirkninger som står i forbindelse med utbyggingen.
3. Konsesjonæren tilpliktes helt eller delvis å bekoste hydrologiske, kjemiske og biologiske overvåkingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt. Vedkommende departement fastsetter størrelsen av kostnadene som skal belastes konsesjonæren.
4. Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å betale kostnader forbundet med å utbedre de vannforsyningsforholdene som blir dårligere som følge av reguleringen. Vannforsyningsforholdene i Ellestadbygda i Vestre Slidre forutsettes ordnet ved avtale mellom konsesjonæren og de berørte parter. Dersom ikke enighet oppnås, avgjøres spørsmålet av vedkommende departement.

14.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som departementet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 5 000 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelser.

15.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges Geografiske Oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

16.

De vassfalls- og brukseiere som benytter seg av det ved overføringen innvunne driftsvatn er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner som departementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av

ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av departementet.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

17.

Eieren skal uten vederlag for de utførte anlegg finne seg i enhver ytterligere regulering i vedkommende vassdrag som ikke forringer den tillatte regulerings effekt.

18.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av departementet til kontroll med overholdelse av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4, 14, 16 eller 18, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake eller til at enkelte deltakeres rett til å bruke reguleringsvatn faller bort, i samsvar med vassdragsreguleringslovens § 12, post 17, annet og tredje ledd.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

19.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Departementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke overføringen kan medføre forpliktelser.»

Ervervsvilkårene blir sålydende:

«1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Konsesjonstiden begrenses imidlertid til den tid leieavtalen angående statens fall vil vare.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år fra konsesjonens datum. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras uten Kongens samtykke.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til statens konsesjonsavgiftsfond av kr. 2,00 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vassfall etter den foretatte utbygging og regulering kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 9,00 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

Når konsesjon er gitt, plikter anleggenes eier å innbetale til Øystre Slidre kommune kr. 5 000 000 som skal avsette til næringsfond for kommunen. Konsesjonsavgiftsmidler og

næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondene skal være undergitt godkjennelse av vedkommende department.

3.

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter etter post 1 og kontroll med vassforbruket, samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 13, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Utbygging av vassfallet må påbegynnes innen 2 — to — år fra konsesjonens datum, og vassbyggingsarbeidene må fullføres og anleggets drift påbegynnes innen en ytterligere frist av 5 — fem — år.

Driften må ikke uten Kongens samtykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte, på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke iberegnet hva der måtte være avgitt til bruk for stat eller kommune etter post 12 og sådanne stansninger eller innskrenkninger må ikke noen sinne i løpet av 10 år samlet finne sted i så meget som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlegger selskapet en løpende mulkt stor kr. 200 — to hundre kroner — pr. dag hvori vedkommende frister oversittes.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillinger — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 50 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

10.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for vassfallets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge , utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Opprydningen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

11.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsetting av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten med mindre departementet treffer annen bestemmelse.

12.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er igang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

13.

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som vassfallet etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år, regnet fra konsesjonens datum.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggets eier eller andre. Forårsaker kraftens uttak av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som tar ut kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles, kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anlegget for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

14.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av post 2, 4, 11 eller 13, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med ervervslovens § 26, annet ledd.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpantning.

15.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anlegget er beliggende, jfr. ervervslovens § 2.»

Stortinget har i samsvar med forslaget i St. prp. nr. 84 for 1980—81 vedtatt følgende manøvreringsreglement for Strandefjord, Øyangen og Volbufjord og overføring av Øystre Slidrevassdraget til Slidrefjord:

A) «1.

	Nat.vst.	Reguleringsgrenser Øvre	Reguleringsgrenser Nedre	Reg.høyde m
Strandefjorden:				
Nord for Ulnes bro (Granheimfjorden)	353,77	355,27	349,27	6,0
Syd for Ulnes bro	353,77	355,27	348,27	7,0
Øyangen	670,58	676,58	668,28	8,3
Volbufjord	432,23	434,23	431,23	3,0

Høydene refererer seg til NGO's høydesystem.
Reguleringsgrensene skal betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

B)
Avløpet fra Øyangen føres via Lomen kraftverks driftstunnel over til Slidrefjord.

2.

Etter lavvassperioden om vinteren skal magasinene søkes fylt så raskt som mulig, og de må senere ikke tappes lavere enn til 1,0 m under HRV før 1. september. Det skal likevel ved manøvreringen has for øye at magasinenes flomvasstander og vassdragets flomvassføring så vidt mulig ikke forøkes. Fra Øyangen skal det i tiden 1. mai—1. oktober tappes minst 2,0 m^3/sek. i Øystre Slidrevassdraget og i den øvrige tid minst 0,5 m^3/sek. Fra Volbufjord skal det i tiden 1. mai—1. oktober tappes minst 3,0 m^3/sek. og i den øvrige tid minst 1,0 m^3/sek. Fra Strandefjord skal avløpet, uavhengig av ovenstående fyllingsbestemmelser, i tiden 15. mai—15. september ikke underskride 10 m^3/sek. og i den øvrige tid ikke underskride 2 m^3/sek.

For øvrig kan vasslippingen skje etter konsesjonærens behov, dog slik at manøvreringen av Øyangen primært skal skje med hensyn på Lomen kraftverk.

3.

Det avgis det til den alminnelige fløting nødvendige vatn dersom ikke framføringen av tømmeret ordnes på annen måte.

4.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørmengder, temperatur, snødybder m. v. Hovedstyret for Nor-

ges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

5.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokterne skal bo og at de skal ha telefon i sine boliger.

6.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

7.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Departementet skal bemerke:

Olje- og energidepartementet tilrår at Foreningen til Bægnavassdragets Regulering gis tillatelse til overføring av Øystre Slidrevassdraget til Slidrefjord, samt at Oppland fylkes elektrisitetsverk gis tillatelse til erverv av fallrettigheter og bruksrett til fall m. v. for utbygging av Lomen kraftverk på de vilkår og med det manøvreringsreglement som fremgår av Stortingets vedtak. I tillatelsene inngår også nødvendig tillatelse etter vannvernlovens § 4, jfr. § 10.

Industrikomitéens flertall mener at utbyggeren må erklære seg villig til å foreta det som kan gjøres for å dempe mulighetene for skodde- og frostrøykvirkninger i Slidrefjorden i Vest-Slidre som følge av overføringen. Det understrekes fra komitéens side at de tiltak som kan komme på tale må bestrides av utbyggeren. Komitéen peker på at det er særlig viktig å få fastlagt den gunstigste plassering av utslippstunnelen i Slidrefjorden. Departementet forstår dette slik at det forutsettes at konsesjonærene søker å dempe slike skadevirkninger som nevnt, ved hjelp av tiltak som fasettes av skjønnet.

Flertallet i komitéen har ingen merknad til de endringer Lomen-utbyggingen vil medføre for Heggefjorden og mener endringen ikke vil komme i konflikt med det vernevedtak Stortinget gjorde i 1973.

I overføringstillatelsens post 13, 4. ledd er det i proposisjonen inntatt en bestemmelse om vannforsyningen i Øystre og Vestre Slidre. Flertallet i komitéen har ingen merknader til dette, men viser til en henvendelse komitéen har fått om vannforsyningen i Ellestadbygda i Vestre Slidre. Flertallet forutsetter at dette forhold blir tatt opp mellom partene og at en kommer fram til en løsning på problemet. Komitéflertallet ber likevel departementet ta inn en passus om dette i konsesjonsvilkårene.

Olje- og energidepartementet vil tilrå at det inntas et nytt 2. ledd i post 13, pkt. 4 som skal lyde:

«Vannforsyningsforholdene i Ellestadbygda i Vestre Slidre forutsettes ordnet ved avtale mellom konsesjonæren og de berørte parter. Dersom ikke enighet oppnås, avgjøres spørsmålet av vedkommende departement.»

Spørsmålet om hensiktsmessigheten ved bestemmelsen i vilkårsposten om konsesjonskraft om at oppsagt kraft ikke senere kan forlanges avgitt, har vært reist av h.r.advokat Stang-Lund i brev av 4. juni 1981 i forbindelse med konsesjon for A/S Årdal og Sunndal Verk (Nyset-Steggjevassdragene). Departementet finner at dette spørsmål bør utredes nærmere. Dersom en etter endt utredning finner at nevnte bestemmelse bør sløyfes, forutsettes det at departementet har fullmakt til dette.

Stortinget besluttet i forbindelse med behandlingen av industrikomitéens innstilling om saken å oversende følgende forslag fremsatt av representanten Åge Hovengen til Regjeringen:

«I forbindelse med utbyggingen av Lomen kraftverk er Øystre Slidre kommune sterkt i tvil om at en minstevannsføring på 0,5 m^3/sek. vinterstid er tilstrekkelig.

Under henvisning til manøvreringsreglementets § 7, bes Regjeringen være oppmerksom på forholdet, slik at det blir gitt mulighet til å vurdere minstevannsføringen på ny.»

Departementet vil vise til at manøvreringsreglementets post 7 gir hjemmel for endringer i reglementet dersom det viser seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for allmenne interesser. Det foreligger derfor en mulighet til å vurdere minstevassføringen på ny dersom det viser seg at det blir skadelige virkninger for allmenne interesser.

Olje- og energidepartementet forutsetter at det er bemyndiget til å samtykke i mindre planendringer herunder de endringer i manøvreringsreglementet som slike planendringer måtte betinge.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1) I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 gis Foreningen til Bægnavassdragets Regulering tillatelse til overføring av Øystre Slidrevassdraget til Slidrefjord på de vilkår og under de forutsetninger som er nevnt i Olje- og energidepartementets foredrag av 19. juni 1981.
2) Det fastsettes manøvreringsreglement for regulering av Strandefjord, Øyangen og Volbufjord og overføring av Øystre Slidrevassdraget til Slidrefjord i samsvar med det i ovennevnte foredrag inntatte utkast.
3) I medhold av lov om konsesjon for vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av 14. desember 1917 gis Oppland fylkes elektrisitetsverk tillatelse til erverv av fallrettigheter og bruksrett til fall for utbygging av Lomen kraftverk i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 19. juni 1981.
4) I med hold av lov om vassdragene av 15. mars 1940, §§ 62 og 148, gis Oppland fylkes elektrisitetsverk tillatelse til ekspropriasjon av fallrettigheter samt nødvendige grunnarealer og rettigheter for utbyggingen.

18. Bergen Lysverker.

(Tillatelse til regulering og til utbygging av Kvittingen kraftverk.)

Kongelig resolusjon av 26. juni 1981.

Ved brev av 1. februar 1979 har Bergen Lysverker søkt om tillatelse til ytterligere regulering av Svartevatn og diverse overføringer i Samnangervassdraget i forbindelse med utnytting av fallet Svartevatn—Kvittingsvatn i Kvittingen kraftverk.

I anledning saken har Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen avgitt følgende innstilling av 18. desember 1980:

Hovudstyret har motteke søknad frå Bergen Lysverker dagsett 1. februar 1979 om løyve til ytterligare oppdemming av Svartevatn og diverse overføringar i Samnangervassdraget i samband med utnytting av fallet Svartevatn—Kvittingsvatn i Kvittingen kraftverk. Søknaden lyder som følgjer:

«ORIENTERING

Bergen kommune kjøpte fallrettighetene og reguleringsrettighetene i Samnangervassdraget i 1898—1909. For Svartevatn gjaldt det rett til ubegrenset regulering. Konsesjon for regulering og utbygging ble gitt i Stortingsprop. nr. 118 av 21. juni 1912.

Det er hittil utført 6 reguleringsanlegg i vassdraget og bygget to kraftverk.

Regulerte vann	H.R.V.	L.R.V.	Reg.h. m	Magasin mill. m³
Svartevann	620,0 (619,0)	580,0	40,0	62,0
Øvre Dukevatn	823,2	804,5	18,7	9,5
Nedre Dukevatn	799,6	777,0	22,6	5,0
Kvittingsvatn	368,87 (368,40)	332,87 (332,40)	36,0	35,0
Grønsdalsvatn	200,87 (198,00)	178,87 (181,00)	22,0 (17,0)	(6,5)
Fiskevatn	178,05 (178,30)	163,20 (172,75)	14,85 (5,55)	(0,25)

Kotehøydene refererer seg til manøvreringsreglementet fra 7. desember 1928 med supplement 25. april 1931. Tallene i parentes () angir reguleringsgrensen som for tiden blir nyttet.

Høydegrunnlaget refererer seg til eget 0-punkt. Ved denne søknad er nyttet N.G.O.'s høyder for regulering av Svartevatn. Dette høydegrunnlag skiller seg +0,9 m fra det gamle, konferer forslag til endring av manøvreringsreglement for Svartevatn, punkt C.

Frøland Kraftverk ble satt i drift i 1912 og stasjonen var fullt utbygget med 6 aggregater i 1921. I 1962 ble de 4 eldste erstattet av 2 nye og større enheter. Ytelse 2 × 11,5 MVA + 2 × 6 MVA.

Brutto fallhøyde er 150 m mellom Fiske- og Frølandsvatn. Maksimal vannføring gjennom anlegget ca. 20 m³/s.

Grønsdal Kraftverk ble satt i drift i 1948 med 2 aggregat, ytelse 2 × 15 MVA. Brutto fallhøyde 136—187 m mellom Kvittings- og Grønsdalsvatn. Maksimal vannføring gjennom anlegget ca. 17 m³/s.

Kvittingen Kraftverk skal utnytte fallet mellom Svartevatn og Kvittingsvatn, brutto fallhøyde 236 m.

Konsesjonen fra 1912 omfattet også regulering av Herfangen. Den er ikke utført, og vil heller ikke komme til utførelse, men elven derfra vil bli tatt inn i driftstunnelen, likeledes elvene i Tjødnadalen og Gjetlo. Fallrettighetene mellom disse inntakene og Kvittingsvatn er ikke oppkjøpt tidligere. Det søkes separat om ervervskonsesjon for disse.

Bergen Lysverker forsyner Bergen by med elektrisk kraft. Praktisk talt all levering går

til alminnelig forsyning. Bergen Lysverkers egen produksjon begrenser seg til Samnangervassdraget og det dekket i 1977 ca. 11% av totalforbruket. Bergen kommune er medlem av BKK, og Bergen Lysverker som er en kommunal bedrift, får gjennom dette dekket sitt øvrige kraftbehov fra vannkraftkilder i distriktet. Fra 1979 regner man med et stadig økende underskudd i energibalansen til tross for at man har regnet med gjeldende statskraftkontrakter og sperrekraftavtaler. BKK's gjenværende kraftkilder er av beskjedent omfang, og vil bare kunne dekke en liten del av den forventede forbruksøkning.

Under henvisning til lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 med senere endringer skal vi nedenfor komme med de opplysninger og oppgaver over tekniske data som kreves etter lovens § 5, punkt a til h (kfr. rundskriv nr. 36 fra Vassdragsdirektoratet, datert 15. januar 1974).

a) *En fullstendig plan tillikemed fornødne målinger, grunnundersøkelser, forklaringer, tegninger, beregninger og omkostningsoverslag.*

Planen for utnyttelse av det øvre fall i Samnangervassdraget fremgår av vedlagte oversiktstegning bilag 1 (tegn. 14239).

Fallet mellom Svartevatn og Kvittingsvatn — 236 m — er tenkt utnyttet i en kraftstasjon, beliggende i fjell ved Kvittingsvatn. Svartevatn og Kvittingsvatn er reguleringsmagasin for de tidligere utbygde kraftverk Grønsdal og Frøland. Grønsdal Kraftverk har inntak i Kvittingsvatn.

Det nye kraftverk Kvittingen får inntak i Svartevatn og avløp til Kvittingsvatn. I tillegg vil det nye kraftverket utnytte eksisterende regulering i Dukevatn ved at avløpet fra dette sidevassdraget sammen med elvene fra Herfangen, Gjetlo og Tjødnadalen og noen mindre bekker, overføres til Svartevatn. Disse overføringene og en tilleggsregulering av Svartevatn ved påbygging av eksisterende dam med 5,0 m er det den foreliggende søknad gjelder.

Planer for prosjektet Kvittingen har vært utarbeidet ved flere anledninger tidligere. Utbyggingsplanen som er vist i skjematisk lengdesnitt på bilag 2, tegn. 14248, skiller seg egentlig bare ut fra de tidligere planer ved at overførings-driftstunnelen er lagt i et lavere nivå. Derved oppnår man en kortere tunneltrasé ved kryssing av Dukeelven og enklere adkomst til tverrslagene.

Driftstunnelen får inntak i Svartevatn i samme nivå som eksisterende senkningstunnel. Det er regnet med nytt inntak med luker, da det gamle anlegg ikke har tilstrekkelig kapasitet.

Den gamle senkningstunnelen vil bli plombert da lukeanlegget her er i dårlig forfatning.

Nåværende dam ved Svartevatn ble ferdig bygget i 1923, det er en gravitasjonsdam i betong. Dammens tilstand har i en del år vært dårlig p. g. a. frostskade, og man fikk derfor i 1972 pålegg om utbedring av dammen. Planene for forsterkning av dammen gir muligheter for en påbygging med inntil 5,0 m i forhold til tidligere reguleringsgrense. Planene for forsterkning av dammen som er godkjent av Vassdragstilsynet, framgår av bilag 3 og 4, tegn. nr. 12111 og 12138. Forsterkningsarbeidene er påbegynt ved at det sommeren 1976 ble lagt ut nedstrøms støttefylling opp til kote 615,4.

Oversikt over arrangementet av kraftstasjonsområdet fremgår av bilag 5, tegn. nr. 14245.

Hydrologiske data og beregninger.

Det har vært avløpsmålinger i Samnangervassdraget ved Kleivevatn i perioden 1903—1948. Midlere spesifikke avløp for perioden 1911—1950 er i Hydrologiske undersøkelser angitt til 102 l/s/km^2. På grunnlag av driftserfaringer fra Grønsdal og Frøland Kraftverker er det spesifikke avløp fra hele feltet satt lik 100 l/s/km^2.

I vedlagte bilag 6, tegn. nr. 14243, er de hydrologiske data for de forskjellige felt og magasin angitt. Kvittingen Kraftverk utnytter etter dette et felt på 70,4 km^2 med et midlere årlig avløp på 221,7 mill. m^3. Samlet magasin er 92,2 mill. m^3. Etter bestemmende års reguleringskurve er produksjonen beregnet til 109,3 GWh med produksjonsfordeling 50/50.

For kraftverkene Frøland og Grønsdal er tilsvarende data for felt og magasin angitt i bilag 7, tegn. nr. 14247. Det fremgår av dette at de interne overføringene i vassdraget sammen med magasinutvidelsen i Svartevatn medfører en økning av bestemmende års produksjon for disse verkene på tilsammen 4,2 GWh.

Magasinkart for Svartevatn følger med som bilag 8a, tegn. nr. 14260. Oppdemningsmagasinet er kartlagt på nytt, men senkningsmagasinet baserer seg på tidligere målinger. Magasinkurve er vist på bilag 8b.

Det er utarbeidet fyllingskurver for Svartevatn og Kvittingsvatn på grunnlag av driftsimulering på Jarsimprogram 1.8. Fyllingskurvene følger vedlagt som bilag 9, tegn. nr. 14479.

For Svartevatnsmagasinet foregår flomavledningen i en egen utsprengt kanal ved siden av dammen, konferer bilag 4. Overløpet har en lengde på 21,0 m og beregnet flomstigning 1,0 m. Dersom det blir gitt konsesjon på ytterligere 5,0 m's oppdemning vil det bli støpt en betongterskel i kanalen. Bekkeinntakene vil bli utformet slik at tilløpsflommene til Svartevatn fra overføringene ikke blir endret når Svartevatnsmagasinet er fullt. I tillegg vil det i alle bekkeinntak og overføringer bli installert avstengningsorgan.

Planene for Svartevatnsdammen har vært forelagt K.S.F. i brev av 1. februar 1978. På grunn av at den eksisterende dam må inngå som filter—støttefylling i den nye dammen, har man funnet konstruksjonen så spesiell at saken vil bli lagt frem for K.S.F.'s damkomité. Det foreligger foreløpig ikke noe resultat av denne behandling. Som før nevnt har vassdragstilsynet godkjent den tekniske løsning av damkonstruksjonen, både som reparasjon av eksisterende dam og eventuelt påbygningsalternativet.

Fra tidligere er det bygget anleggsveg, kraft- og telefonlinje frem til dam Svartevatn. For bygging av Kvittingen Kraftanlegg er det bare behov for mindre avgreninger fra disse traséer. På vedlagte oversiktstegning, bilag 11, tegn. nr. 14531, er disse anleggene inntegnet.

For anleggsarbeidene er det regnet med 3 arbeidssteder for utbyggingen:

1. Kraftstasjonsområdet blir felles riggplass for alle arbeider i driftstunnel, fordelingsbasseng, trykksjakt, kraftstasjon, adkomst- og avløpstunnel. Her blir også sentral brakkerigg. Arbeidene blir drevet fra tverrslag ved fordelingsbassenget og adkomsttunnelen påhugg.
2. Fra tverrslag i Dukeelven vil det vesentlige av overføringstunnelen bli sprengt. Det må bygges veg og kraftlinje frem til tunnelpåhugget.
3. Dam Svartevatn. Alternative damtyper har vært vurdert. Da den gamle dammen må inngå i den nye dammen må det velges en damtype med sentral tetning. Dersom det kan skaffes tilstrekkelig egnete morenemasser er en fyllingsdam med sentral morenetetning den teknisk beste og mest økonomiske damtype. Stein til plastring av dammen vil bli utsprengt i overløpskanalen inne i magasinet.
   De øvrige massene tas fra tunneltippen ved tverrslag, fordelingsbasseng og kraftstasjonsområdet, og morenetak i Klungerdalen. Det må bygges veg frem til morenetaket langs Klungerdalselven. Traséen blir fastlagt etter avtale med grunneieren. Arealbehovet for tippene er ikke endelig fastlagt, men tippeområdene er angitt på oversiktskartet, bilag 11. I tillegg til de avsatte tipper kan det bli aktuelt å legge en del stein i Kvittingsvatnet, blant annet ved Klungerdalselvens utløp for å forhindre graving og utrasinger ved flom og lav vannstand i Kvittingsvatn.

Installasjonen i kraftverket er satt til 40 MW, dette gir en brukstid på ca. 3 750 timer pr. år. Med den produksjonsfordeling anlegget har, vil det være muligheter for en del toppkraftproduksjon. Effektreserven er i dette tilfelle rimelig da kostnadene begrenses til rene aggregatkostnader i det de råsprengte vannveiene av sprengningstekniske årsaker er overdimensjonert.

Overføringslinjene fra anlegget vil bli tilkoplet BKK's 45 kV's linje Dale—Grønsdal. Det forutsettes at denne linjen blir ombygget til 132 kV innen Kvittingen Kraftverk kommer i drift. Tilknytningen fra kraftstasjonen blir ca. 1,5 km lang, traséen er ikke endelig fastlagt.

Med pris fra 4. kvartal 1978 er anlegget kostnadsregnet til kr. 142 500 000,— inklusive renter i byggetiden og investeringsavgift. Konferer vedlagte spesifiserte omkostningsoverslag, bilag 12.

Den innvunne kraftmengde i vassdraget (109,3 + 4,2) = 113,5 GWh bestemmende års produksjon gir en utbygningskostnad på kr. 1,26 pr. kWh. For Kvittingen Kraftverk eksklusiv reguleringskostnadene i Svartevatn er utbygningsprisen kr. 1,19 / kWh.

Byggetiden for anlegget er ca. 3 år fra oppstarting av tilriggingsarbeidene til idriftsettelse, se vedlagte tempoplan, bilag 13, tegn. nr. 14252. Det er videre antydet en utsettelse av overføringstunnelen fra Dukeelven til Herfangen. Arbeidene med overføringstunnelen kan drives parallelt med de øvrige arbeidene, men man vil av bevilgningsmessige årsaker gjerne holde åpen mulighetene for forlengelse av byggetiden.

b) *Oppgave over de fordeler som foretagendet antages at ville medføre og over størrelsen av den vannkraft, som derved vil kunne tilveiebringes eller utnyttes.*

Produksjonen fra Kvittingen Kraftverk vil i likhet med den øvrige produksjon fra Samnangervassdraget gå til forsyning av Bergen by, Kvittingen kraftverk vil som Frøland og Grønsdal kraftverker for optimaliseringen av driften samkjøres med BKK's nett. For de eksisterende anlegg foreligger det avtale om dette.

For driften av kraftverkene i Samnangervassdraget, vil utbygningen bety en bedre utnyttelse av ressursene for drift og vedlikehold. Tapping og regulering av magasinene vil forenkles.

De forestående meget omfattende reparasjonsarbeider på dam og tappeluke ved Svartevatn forenkles ved utbygningen, og forrentningen av de investeringer som må foretas i denne forbindelse, blir vesentlig bedre, idet den totale produksjon i Samnangervassdraget øker med ca. 50 %.

Den kraftmengde som kan utnyttes i det planlagte kraftverket vil til sammen bli:

$$N = \frac{221{,}7 \cdot 0{,}85 \cdot 106 \cdot 236}{31{,}5 \cdot 106 \cdot 75} = 18\,850 \text{ nat.-hk.}$$

Ved en midlere netto fallhøyde på 250 m og en produksjonsfordeling på 50 % vinter- og 50 % sommerkraft vil man i et bestemmende år få en regulert vannmengde 188,5 mill. m³ som gir en produksjon på 109,3 GWh.

Anlegget vil uten den foreslåtte tilleggsoppdemning av Svartevatn og overføringene få følgende sammenlignbare data:

$$N = \frac{118{,}1 \cdot 106 \cdot 0{,}87 \cdot 236}{31{,}5 \cdot 106 \cdot 75} = 10\,600 \text{ nat.-hk.}$$

Bestemmende års produksjon blir 59,5 GWh.

Tilleggsoppdemming av Svartevatn og de foreslåtte overføringer gir følgende produksjonsøkning i bestemmende år:

Kvittingen kraftverk 109,3 — 59,5 =	49,8 GWh
Grønsdal—Frøland kr.verk =	4,2 »
Tilsammen	54,0 GWh

Av den samlede produksjonsøkning utgjør tilleggsoppdemmingen av Svartevatn ca. 4,0 GWh.

Midlere års produksjon for Kvittingen Kraftanlegg fullt utbygget etter den foreliggende søknad blir 123 GWh.

Reguleringens og overføringenes betydning for samkjøringssystemet er beregnet ved driftsimulering på Jarsimprogram 1,8 med følgende produksjonsresultat. Alle tall i GWh:

	Kvittingen	Frøland	Grønsdal	Sum
Regulert vinterprod.	77,6	+3,9	+4,9	86,4
» sommerprod.	19,9	—2,6	—3,2	14,1
Regulert produksjonsøkning				100,5
Ureg. vinterprod.	17,6	—0,6	—0,7	16,3
» sommerprod.	9,6	—1,3	—1,4	6,9
Uregulert produksjonsøkning				23,2

Vinterperioden varer fra 1. oktober til 30. april.

Overføring av Herfangen, Tjødnadalen og Gjetlo vil føre til at de årlige flommer i Klungerdalselven reduseres vesentlig. Utrasinger og gravinger som man hittil har hatt ved elvens utløp i Kvittingsvatn vil dermed reduseres. Selv om man fortsatt må regne med samme maksimal flom som tidligere, vil skadevirkningen være betydelig redusert, da elven nå bare vil få flom ved fulle magasiner og da er ikke faren for gravning til stede.

Når det gjelder vegen til Svartevatn har grunneierne for utmarksområdene gitt uttrykk for at de er interessert i å få benytte vegen, men at den bør holdes stengt for vanlig ferdsel. En eventuell veg til massetak i Klungerdalen regner man med å få lagt slik at grunneierne kan nytte den som adkomst til sine nydyrkningsarealer i Klungerdalen. Veien langs Dukeelven derimot regner man ikke med vil få noen særlig betydning etter anleggsperioden.

c) *Opplysninger om hvorvidt og i hvilken utstrekning foretagendet kan antaes at medføre skade eller ulempe for almene interesser såsom færdsel fløting eller fiske forandring av naturforholedne eller lignende.*

1. FERDSEL

Bergen Turlag har 4 hytter i området Bergsdalen—Kvamskogen.

I sin uttalelse bilag 15 påpekes det at hyttene har stor trafikkøkning, og da det ferdes mange skiløpere i området anses det påkrevet med markering av de regulerte områder utover oppsetting av vanlige varselskilt. For denne søknadens del gjelder det magasinet i Svartevatn. Grunneierne har tatt generelt forbehold om at adkomsten til beiteområdene må opprettholdes. Videre er det nevnt at det muligens kan bli vanskelig å finne drikkevatn i beiteområdene. Det er ikke påpekt noen direkte ulemper ved inngrepene. Der hvor ferdselsveger og adkomstmuligheter blir berørt vil nye forbindelser bli opparbeidet. Forøvrig regnes med at for eksempel gjerdeplikt og eventuelle ulemper for jordbruksinteresser vil bli behandlet av skjønnsretten.

2. FLØTING

Det foregår ikke fløting i vassdraget.

3. FISKE

Vassdraget inneholder en del ørret som gir grunnlag for et visst hobby- og fritidsfiske. I 1975 ble det foretatt en fiskeribiologisk undersøkelse for å få fastlagt virkningen av utsetting av fisk i 1970 og om det eventuelt hadde noen hensikt å fortsette yngelutsetting. Denne undersøkelsen danner grunnlaget for den fiskerisakkyndige uttalelsen som følger vedlagt som bilag. Konklusjonen på undersøkelsen i 1975 var at videre utsetting av fisk i vassdraget ikke hadde noen hensikt. Dette bekreftes av det prøvefisket som nå er gjort. Fisket er blitt vesentlig bedre de siste par årene og man regner nå med at fiskebestanden ikke lenger påvirkes av utsettingene.

Den fiskerisakkyndige vurderer fisket i Svartevatn nå til å være nær det optimale for dette vatnet, alle forhold tatt i betraktning. Ytterligere 5 m's regulering kan vanskelig påpekes å ha noen skadelig innvirkning, men det kan bli aktuelt med utsetting av yngel p. g. a. reduserte gytemuligheter.

Vannsystemet mellom Svartevatn og Kvittingen egner seg godt for stangfiske og er rekreasjonsmessig verdifullt. Etter reguleringen vil gyte- og oppvekstområdene bli ødelagt, men fiskens vekstmuligheter i de små vannene vil neppe skades. Det kan derfor bli aktuelt med utsetting av yngel.

Rekrutteringsmulighetene i Kvittingvatn vil bli skadelidende med regulering av Klungerdalselven, videre vil produksjonen av dyr i denne elven bli sterkt redusert.

Der fiskerisakkyndige konkluderer med at det er nødvendig med kartlegging av gyte- og yngelforekomsten i tilløpsbekkene til Svartevatn og Klungerdalselven for å få fastlagt rekrutteringsmulighetene og eventuelle tiltak etter reguleringene. Disse undersøkelsene vil bli foretatt i løpet av høsten 1978.

4.—5. FAUNA

I området drives vanlig småviltjakt. Det er ingen fast hjort- eller reinstamme i distriktet og det er heller ingen utpreget våtmarksområder av betydning for fuglebestanden. Bortsett fra forbigående uheldige virkninger av anleggsdriften regner ikke viltnemnda i Samnanger med at utbygningen har uheldige virkninger på viltbestanden og jaktmulighetene. Viltnemnda har i sin uttalelse bilag 17 tatt med en vurdering av fisket på elvestrekningen Svartevatn—Kvittingen. Det henvises her til den fiskerisakkyndige uttalelse som faglig vurdering på dette felt.

6. FLORA

De foreslåtte inngrepene vil finne sted i området mellom 400 og 625 m. o. h. Den altoverveiende del av de berørte områder består av harde sure bergarter. Plantelivet er spredt og lite differensiert. I de berørte områder er det ingen spesiell interessant vegetasjon som

går tapt. Vegetasjonen repeterer seg på uberørte arealer.

På grunnlag av befaringer konkluderer den sakkyndige med at skadene på plantelivet er forholdsvis beskjedne og at den planlagte tilleggsregulering og overføringer kan gjennomføres uten ytterligere botaniske undersøkelser. Konferer bilag 18.

7. GEOLOGI

De geologiske forhold i området har tidligere vært undersøkt av prof. A. Kvale som også har utarbeidet et geologisk kart. Med dette som grunnlag og ved studier av flyfotos har Universitetet i Oslo uttalt at reguleringene ikke synes å berøre fluvialgemorfologiske interesser, bilag 21. I tillegg er faren for erosjon og utvasking av strandsonen vurdert av geolog etter befaring i området.

Konklusjonen er at det er lite eller intet av løsmasser i området og at neddemmingen ikke vil føre til større utrasinger der en har løsmasser. Bilag 19.

Geologen har videre vurdert mulige forandringer og skadevirkninger av geologisk karakter som følge av utlegninger samt skredfaren ved arbeidsstedene og i magasinene. Geologen konkluderer med at de foreslåtte reguleringer ikke har noen betydning for de geologiske forhold. Skred- og rasfaren ved dammen ved Svartevatn og i magasinet er vurdert. Det påpekes fare for steinsprang og snøskred i magasinet, men ikke av et slikt omfang at det kan tenkes å representere noen fare for større skader på damanlegget. I bekkeinntakene er de tekniske anlegg såvidt beskjeden og følgene av eventuelle skader så begrenset at tiltak for å sikre seg mot ras og steinsprang utover det som er nødvendig i byggeperioden ikke anses påkrevet.

Geologen har videre påvist rasfare ved den opprinnelig påtenkte brakkeplassen og tunnelpåhugget ved fordelingsbassenget. I den foreliggende riggplan er det tatt hensyn til geologens bemerkninger.

8. KULTURVERNINTERESSER

Man har ikke kjennskap til at spesielle kultur- eller fornminner berøres av utbygginger. Spørsmålet har vært forelagt Historisk Museum Bergen som ikke har noen bemerkninger til planen. Bilag 20.

9. LANDSKAPETS KARAKTER. FRILUFTSLIV

Det henvises til redegjørelse under pkt. 1 og de bemerkninger som er innkommet fra Bergen Turlag, bilag 15. De vanligste ferdselsveger og hytter som er inntegnet på kart, bilag 14.

10. KLIMA

De klimatiske forhold vil i liten utstrekning bli berørt. Nedenfor Kvittingsvatn blir forholdene omtrent som før. På strekningen Svartevatn—Kvittingsvatn vil den tapping man har hatt fra magasinet innstilles vinterstid vil det være en fordel å slippe å ha åpen elv med tåke og frostrøyk og det blir enklere å ferdes i terrenget vinterstid. Sommerstid blir gjennomstrømming i elven vesentlig redusert bortsett fra i flomperioder, da forholdene blir som tidligere. Tørrleggingen av elven har liten betydning for vekstforholdene da vegetasjonen for det meste får sin vanntilførsel fra fjellene omkring, og ikke fra elven. Dette gjelder også Klungerdalselven og Klungerdalsvatnet hvor en må regne med vannstanden det meste av året vil bli senket ca. 1,0—1,5 m under normalvannstanden, konferer bilag 18 (flora).

Utbyggingsplanene har vært forelagt Statens Forurensningstilsyn som har overlatt Utbygningsavdelingen hos Fylkesmannen i Hordaland å uttale seg om resipientforholdene i vassdraget. Utbyggingsavdelingen mener at reguleringene og overføringene ikke har noe vesentlig betydning for resipientforholdene, konferer bilag 23.

d) *Oppgave (i tilfelle med arealberegning) over den skade eller ulempe, som foretagendet antaes å ville volde på jord skog beite eller annen manns eiendom eller eiendomsherlighet eller på driftsforholdene uansett om denne skade eller ulempe voldes på egen eller andres eiendom eller eiendomsherlighet.*

De berørte jordbruksinteresser knytter seg til utmarksarealer i Klungerdalen og ved Svartevatn, samt områdene for kraftstasjonen. I Klungerdalen vil elven blir gradvis helt tørrlagt opp mot bekkeinntaket, og ved Svartevatnet vil det bli neddemt et areal på 313 da. Den jordbrukssakkyndiges uttalelse inneholder en oversikt over samtlige berørte eiendommer og en vurdering av skadene. Bilag 22.

Fjellgrunnen rundt Svartevatn består av harde bergarter og jordlaget er magert og tildels tynt. Fjellsidene er bratte og reguleringen vil derfor få liten innvirkning utover det arealet som blir neddemt. Området har ingen skogbruksverdi. Beiteområdet for småfe vil bli lite berørt. For Dyravadstølen vil regulering kunne medføre en reduksjon i produksjonsverdien pr. dyr, dersom dyretallet opprettholdes, i dag nyttes området som beite for 10—14 okser.

Klungerdalen er også benyttet som beite. Det hevdes at elven tidligere har vært selvgjerdende. Den jordbrukssakkyndige regner med at det fortsatt vil være nok drikkevatn for beitedyr. Reguleringen vil få liten eller ingen virkning på beite og skogbruk, men det forutsettes at det blir oppsatt gjerde på den del av elven som hittil har vært selvgjerende. Anleggsarbeidet blir i det vesentlige konsentrert om kraftstasjonsområdet. I anleggsperioden vil det bli beslaglagt et areal på ca. 35 da. Plantelivet er her trivielt og landskapet er dominert av en fattig beitet bjørkeskog og beitede myrpartier, konferer botanisk uttalelse, bilag 18. Det antaes at det blir liten igjen av den nåværende vegetasjon p. g. a. rasering og drenering. Ved at det taes vare på jord- og avdekkingsmassen regner man med at det kan anlegges nye vegetasjon på de arealer som ikke blir belagt med permanente anlegg.

e) *Forslag til manøvreringsreglement for ytterligere regulering av Svartevann.*

1. Svartevatn naturlig vannstand 595,9
   øvre reguleringsgrense 625,9
   nedre reguleringsgrense 580,9

   Høydene refererer seg til N.G.O.'s høydegrunnlag.

Overføringer.

Avløpet fra

Herfangen i Klungerdalselven	9,7	km²
Tjødnadalen »	7,0	»
Gjetlo »	4,6	»
Dukevatnene Dukeelven	9,4	»
2 bekkeinntak Sotabotnselv	2,2	»

Reguleringene markeres med faste og tydelige vannstandsmerker.

2. Ved manøvreringen skal det haes for øye at de naturlige flomvassføringer i elvene nedenfor magasinene og overføringene ikke forøkes. For øvrig kan vannslipping foregå etter Bergen Lysverkers behov.

f) *Fullstendig oppgave over de nyttbare fallhøyder i vedkommende vassdrag tillikemed oppgave over vannføringsforholdene.*

Med utlegning av Kvittingen Kraftverk vil de fall som idag, anses for å være økonomisk nyttbare, være utbygget.

Mellom Grønsdalvatn avløpet for Grønsdal Kraftverket og Fiskevatn inntaket for Frøland er det et unyttet fall på 19 m. Videre er fallet fra Frølandsvatn til sjøen ca. 27 m ikke utnyttet til kraftproduksjon, men her nytter Samnanger fabrikker endel av vannmengden.

De av Bergen Lysverker's utbygde fall er:

	Kotehøyde avløp	Kotehøyde inntak	Midl.vannf. m³/sek.	Reg. vannf. m³/sek.
Frøland	28	178	12,21	10,16
Grønsdal	198	368,4	9,90	8,41
Kvittingen	361,0	625,9	7,04	5,98

Den regulerte vannføring er beregnet etter bestemmende års reguleringskurve for Kleivevatn med 50/50 produksjonsfordeling. Øvrige data for produksjon og hydrologi fremgår av bilag 6 og 7.

g) *Opplysninger om at der har vært gitt alle eiere av nedenforliggende bruk og vannfall anledning til å ta del i foretagendet.*

Nedenforliggende fall utnyttes som tidligere nevnt av Samnanger Fabrikker. Fabrikken utnytter bare en liten del av den regulerte vannmengden. Bedriften er orientert om den planlagte utbygging og har ingen merknader til den.

Utlegningen i Samnangervassdraget dekkes av Bergen Lysverker og de nedenforliggende falleiere vil kunne nyttiggjøre seg reguleringene uten å ta del i kostnadene.

Bergen kommune har, som et alternativ planer for et større vannverk med inntak i Samnangervassdraget. Det regnes ikke med at det kan bli aktuelt med utbygging før etter år 2000. Vannverket vil eventuelt ta deler av driftsvannføringen til Frøland Kraftverk. I første byggetrinn dreier det seg om årlig ca. 50 mill. m³, ca. 15 % av den regulerte vannføring til Frøland. Fullt utbygget vil vannverket få en kapasitet på 90 mill. m³ pr. år. De foreslåtte reguleringer og overføringer vil kunne utnyttes i vannverket og er ellers uten tilknytning til vannverksplanene.

h) *Vurdering av uttalelser søkeren måtte ha fått etter § 4 a.*

Det er innkommet uttalelser til utbyggingen fra Samnanger formannskap og Kvam herad, bilag 24 og 25 samt fra noen grunneiere, bilag 26.

Ingen av uttalelsene går mot utbyggingen eller har merknader til den tekniske planløsning. Kommunene vil ta opp spørsmålet om konsesjonsavgiftenes størrelse også for de tidligere utbygninger, senest ved konsesjonsbehandlingene.

Også grunneierne er inne på det økonomiske oppgjør for tidligere solgte rettigheter og erstatning for inngrep. Videre er det nevnt en del tiltak for adkomst til beiteområder, gjerdehold langs vassdraget og fiske. Dette er et spørsmål som naturlig hører inn under skjønnsbehandlingen, og man vil foreslå at de henvises til skjønnsretten med henvisning til eventuelle faglige uttalelser og de retningslinjer departementet måtte fastlegge dersom man ikke oppnår minnelig overenskomst før skjønnsbehandlingen begynner.»

Frå bilag 1 til søknaden vert medteken kostnadsoverslaget:

«KVITTINGEN KRAFTANLEGG
Kostnadsoverslag 1. januar 1979.

1.	Eiendommer, erstatninger	kr.	1 050 000
2.	Svartevatn oppdemning (HRV 625,9)	»	7 300 000
3.	Tunneler, sjakter, luker, porter, inntak	»	48 100 000
4. a)	Kraftstasjon, sprengn., betongarb., innredn., utendørsanl.bygn.messig	»	9 600 000
b)	Kraftstasjon, maskin- og elektroinstallasjoner inkl. fjernstyring	»	34 200 000
5.	Veger, 20 kV, tlf.	»	2 000 000
6.	Prov.bygninger, brakker, verksted, lager, vann og kloakk	»	2 700 000
7.	Fellesutgifter, administrasjon etc.	»	12 700 000
8.	Inv. avgift	»	15 300 000
9.	Renter i anleggstiden	»	9 550 000
	Sum	kr.	142 500 000»

I tillegg til reguleringssøknaden av 1. februar 1979, søkjer Bergen Lysverker også om ervervskonsesjon ved søknad dagsett 12. februar 1979. Søknaden lyder som følgjer:

«Vi viser til vår søknad av 1. februar 1979 om reguleringskonsesjon i forbindelse med byggingen av Kvittingen Kraftverk.

Bergen Lysverker eier fra før hovedvassdragene fra Svartevatn til Kvittingsvatn og fra Dukevatnene til Kvittingsvatn.

I utbyggingsplanene inngår noen overføringer der rettighetene ikke tidligere er innkjøpt.

Det gjelder:

1. Fallrettighetene fra 2 bekkeinntak i Fagerdalen og Sotabotn til samløpet med hovedelven Svartevatn—Kvittingsvatn.
2. Fallrettighetene i Klungerdalselven fra bekkeinntakene i Herfangen, Tjødnadalen og Gjetlo i Kvittingsvatn.

Vi tillater oss å søke om ervervskonsesjon for disse fallrettighetene.

På vedlagte kart, bilag 1, tegn. nr. 14239, er eiendomsforholdene når det gjelder fallrettighetene avmerket.

Grunneierne til g.nr. 32, br.nr. 1—9 er forespurt om de er villige til å overdra sine rettigheter til Bergen Lysverker dersom det gis ervervskonsesjon. Det gjelder Klungedralselven, pkt. 2 ovenfor.

Det er i alt 19 grunneiere, fordelt på 9 bruksnumre, se vedlagte grunneierliste, bilag 2.

5 grunneiere har undertegnet en tilsendt erklæring, og 3 har skrevet sin egen erklæring, konferer bilag 3.

De øvrige grunneiere har satt visse betingelser for overdragelsen. Blant annet forlanges revisjon av gjeldende kontrakter for tidligere overdragelse av fallretter og erstatninger i forbindelse med eksisterende anlegg, samt at det leveres gratis kraft som delvis kompensasjon.

Vi forhandler videre med grunneierne for å komme frem til en avtale. Forhandlingene omfatter også rettighetene i Fagerdalen og Sotabotn, pkt. 1 ovenfor, og her gjelder det noen av de samme grunneierne.

Dersom forhandlingene ikke fører frem, vil vi komme tilbake med søknad om ekspropriasjonstillatelse for de manglende fallrettighetene som er nødvendige for den planlagte utbygging i henhold til vassdrags- og vassdragsreguleringsloven.»

H. r. a d v. E i v i n d R o l l har på vegne av Bergen Lyseverker søkt om ekspropriasjonsløyve i brev av 12. mars 1980. Søknaden lyder som følgjer:

«Nærværende søknad stiles til Olje- og Energidepartemetent, men fremsendes via N.V.E., Vassdragsdirektoratet.

Den 1. februar 1979 har Bergen Lysverker søkt om tillatelse til ytterligere oppdemning av Svartevann og diverse overføringer i Samnangervassdraget i forbindelse med utnyttelse av fallet fra Svartevann til Kvittingsvann i Kvittingen kraftverk.

Nærværende søknad tar sikte på å skaffe Bergen Lysverker ekspropriasjonsrett i forhold til grunneierne for alle anleggsdeler som inngår i prosjektet. Man har hatt kontakt med grunneierne om kjøp av nødvendig areal, men det har i alle fall til nu ikke vært mulig å få avtaler i stand. Det er ikke enighet om pris. Det vesentligste problem er kanskje at man får et klart svar som alle eiere enes om. I adskillig utstrekning bor eierne utenfor Somnanger og gjennom arvefall er eiendommene dels splittet opp på flere parthavere. Det har vist seg vanskelig å få frem standpunkter som alle enes om. Dertil er dels antydet krav som Bergen Lysverker vanskelig kan godta, eksempelvis at eldre avtaler av 1901 skal falle bort, at en vegavtale av 15. oktober 1973 skal endres og at erstatning skal ytes i form i kraftlevering.

Ekspropriasjonshjemmel er nødvendig da minnelig ordning ikke synes nærliggende. Ekspropriasjonstillatelse bør foreligge samtidig med konsesjon, ellers vil konsesjonen være nytteløs for utbyggeren.

Behovet for grunnerverv er skjematisk registrert i Bergen Lysverkers notat 30. november 1979 under 21 punkter. Disse 21 løpenummer er markert på vedlagte kart.

Det bør bemerkes at lnr. 21 er i Kvam herred, alle de andre lnr. ligger på gnr. 32 Kvittingen i Samnanger.

Bilag: 1. Bergen Lysverkers notat 30. november 1979.
2. Kart nr. 10878 — 1:5000.
Bilag: 3. Kart nr. 10879 — 1:5000.
4. Kart nr. 10880 — 1:1000.
5. Kart nr. 10881 — 1:5000.

Det må innskytes at gamle kontrakter i noen utstrekning gir Bergen Lysverker «ret til at tage fri grunn». For nærværende sak påberopes overhodet ikke disse kontrakter idet Bergen Lysverker er villig til å ekspropriere grunn og rettigheter for kraftverket med hjelpeanlegg som om ingen avtale om fri grunn forelå.

Behovet for ekspropriasjonstillatelse ble drøftet ved konferanse den 11. februar 1980 på Vassdragsvesenets kontor mellom fagsjef Hjelm-Hansen, avdelingsingeniør Østhus og h.r.advokat Roll, så vidt jeg da forsto aksepterte Vassdragsvesenets representanter min forståelse av problemet ekspropriasjonshjemmel som er følgende:

Hvis det blir gitt konsesjon på regulering og overføring slik som søknaden av 1. februar 1979 ber om overensstemmende med Vassdragsreguleringsloven vil dette innebære direkte ekspropriasjonshjemmel for alle tiltak som er nødvendige for regulering og overføring, dette følger av Vassdragsreguleringsloven § 16 nr. 1.

I denne konkrete sak vil ekspropriasjonshjemmel etter eventuell innvilget konsesjon foreligge slik:

Ekspraopriasjonsrett for bortføring av bekker (fallrett og/eller ulempe) lnr. 10, 11, 12, 13, 14, 15.

Ekspropriasjonsrett for inntak, tunneltipp, adkomst, kraftledning, lnr. 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 18, 20.

Ekspropriasjon for neddemming, lnr. 21.

Hvis en da ser på bilag 1, listen over inngrep vil ekspropriasjonshjemmel fortsatt mangle for lnr. 1 kraftstasjonsområdet, lnr. 3 lukehus og lnr. 19 kraftledning.

Spørsmålet om ekspropriasjonsrett for morenetak og veg til samme lnr. 16 og 17 står i en særstilling. Det er noe uklart om en kan si at dambyggingsmaterialer til Svartevannsdammen kan eksproprieres med hjemmel i § 16 nr. 1 på et sted temmelig langt fra dammen. For å eliminere denne uklarhet søker jeg spesielt om ekspropriasjonsrett for morenetak med veg.

Bergen Lysverker søker da med hjemmel i Vassdragslovens § 62, jfr. § 126 nr. 4 om ekspropriasjonstillatelse for lnr. 1, 3, 16, 17 og 19 slik som nedenfor spesifisert.

Grunneiere som berøres av søknaden er oppregnet i vedlagt liste:

Bilag: 6. Eierliste gnr. 32 Kvittingen med adresser.

Lnr. 1. Kraftstasjonsområdet.

Her søkes hjemmel til å ekspropriere 160 da som er mer eller mindre belagt med anleggsdeler. Selve kraftstasjonen blir dypt i fjell og antagelig utenfor privat eierinteresse, men de 160 da må brukes for «hjelpeanlegg» så som brakker, verksteder, utendørsanlegg, tipper, veger, kraftledninger, kloakkledninger, renseanlegg m. v.

Disse 160 da tilhører de eiendommer som er angitt med omtrentlige grenser med grønn farge på tegning nr. 10878, nemlig følgende regnet fra øst mot vest:

Bnr. 8 og 9	ca. 22 da.
Bnr. 3	ca. 51 da.
Bnr. 7	ca. 25 da.
Bnr. 4	ca. 50 da.
Bnr. 2	ca. 12 da.
	ca. 160 da.

På bnr. 3's teig står et stølshus (hytte?) hvor rettsforholdene ikke står meg helt klart. Byggverket tilhører etter det som er opplyst Edith Berge, adr. Berge, 5630 Strandebarm. Bergen Lysverker er villig til å holde utenfor ekspropriasjonen en rimelig tomt for denne bygning slik at den ikke behøver fjernes for Bergen Lysverkers skyld.

Bergen Lysverker er villig til å betale erstatning for full avståelse av de 160 da, men skal likevel ikke ha rett til å gjerde inne mere enn strengt nødvendig, eksempelvis kommer på tale inngjerdingen av verkstedområder, brakkeområder, utendørsanlegg og eventuelle farlige områder. Utenom det som på denne måten inngjerdes kan de tidligere eiere fortsatt få en viss nytte av beitet uten at dette skal telle ved fastsettelse av erstatning.

Lnr. 3. Lukehus.

Arealmessig sett gjelder dette en bagatell, ca. 100 m² med et mindre arbeidsområde.

Grunneier er bnr. 8 og 9.

Lnr. 16 og 17. Morenetak med veg.

Morenetaket forutsettes nyttet for dambygging Svartevann hvis massene er egnet og hvis man bestemmer seg for morenedam. Ekspropriasjonstillatelse søkes for lnr. 16 og 17, men kan teoretisk bli ubenyttet.

Grunneiere som berøres er bnr. 1, 2 og 6 (?).

Lnr. 19. Kraftledning.

Den opprinnelige plan var som permanent arrangement 2 ledninger på 132 kV frem til ledningen Dale—Grønsdal. Det er nu dukket opp nye alternativer slik at den permanente fremføring av kraftledning til Kvittingen kraftverk på ingen måte er avklaret, en kan bare i dag si at det foreligger forskjellige muligheter. Nærværende søknad gjelder da kun p r o v i s o r i s k 45 kV kraftledning for anleggskraft etter trasé som lnr. 19. Anslagsvis lengde på kraftledningstraséen er 950 m og her klausuleres midlertidig i maksimum 20 meters bredde. Grunneiere regnet fra øst mot vest er:

Bnr. 2	ca. 110 l. m
» 1	» 520 » »
» 2 eller 6	» 120 » »
» 1	» 200 » »
» 2	Trekant
	ca. 950 l. m

B e h o v e t for ekspropriasjon behøver vel i nærværende sak ikke begrunnes nærmere — jeg viser angående behovet bare til konsesjonssøknaden av 1. februar 1979.

S k a d e n for grunneierne er ved lnr. 1, 3, 16, 17 og 19 at det okkuperes arealer, vesentlig mellom kote 360 og 500. For lnr. 1, 3 og 19 berøres kun arealer som er nyttet som beite, produktiv skog finnes knapt. Som foran nevnt tillater Bergen Lysverker fortsatt beiting så langt dette er mulig.

For lnr. 17 berører vegutvidelsen noe dyrket mark, mens selve morenetaket lnr. 16 ligger i udyrket mark.

Skadevirkningene må anses små sammenlignet med nytten.

Saksbehandlingen.

Etter vassdragslovens § 125 nr. 3 skal «i alminnelighet» brukes offentlig kunngjøring. Dette synes uhensiktsmessig i nærværende sak. Alle grunneiere på Kvittingen er representert ved to advokater og søknad kan sendes herfra direkte til grunneierne. I tillegg antar jeg at søknaden bør sendes til Samnanger kommunestyre og Samnanger jordstyre/Hordaland fylkeslandbruksstyre. Jeg kan ikke se at det skulle være nødvendig å implisere flere instanser i behandlingen av nærværende ekspropriasjonssak da saken faktisk bare er en «utløper» av konsesjonssaken som allerede er undergitt ordinær behandling.

Søkeren ved advokat Roll kan om ønskes forelegges nærværende søknad for grunneierne og de nødvendige offentlige instanser, jfr. oreigningslovens system slik som dette er trukket opp i kgl. res. 2. juni 1960 VII 2, inntatt i Sandene: Oreigningsloven s. 294.»

Videre er frå h. r. a d v. E i v i n d R o l l på vegne av Bergen Lysverker kome følgjande søknad i brev av 12. mars 1980:

«Søknad 1. februar 1979 om tillatelse til regulering og overføring.
Søknad 12. mars 1980 om ekspropriasjonstillatelse.

Almannastevning.

Jeg refererer til de to foran nevnte søknader av henholdsvis 1. februar 1979 og av i dag og jeg søker om at det samtidig med konsesjon og

ekspropriasjonstillatelse blir gitt tillatelse til å utferdige stevning ved offentlig kunngjøring.

Både etter vassdragsreguleringslovens § 16 nr. 1 annet ledd og etter vassdragslovens § 130 nr. 4 er det adgang til å stevne til ekspropriasjonsskjønn på den måten som er foreskrevet i lov om almenningssaker av 9. juli 1851.

Jeg anmoder om at Bergen Lysverker får tillatelse til å utferdige slik «almannastevning» i saker om ekspropriasjon etter vassdragslovens § 62.

Jeg kan opplyse at Lysverkene har nedlagt et meget betydelig arbeid i å registrere grunneiere og vil selvsagt så langt det er mulig utferdige stevning til hver enkelt, men det kan likevel ikke utelukkes i dette store terreng at noen blir glemt. Det kan f. eks. finnes hytteeiere som ikke er registrert og særlig i Kvam kommune berøres en rekke større felles stølseiendommer med opptil 20 parthavere, i slike fellesskap er det en viss fare for at man ikke får frem en fullstendig liste over eiere og rettighetshavere.

De to nevnte lovbestemmelser stiller ingen særskilte vilkår for å tillate almannastevning. Jeg nevner at oreigningslovens § 20 tillater denne ordningen i «serhøve». Jeg oppfatter dette slik at alle vassdragssaker er det som oreign.l. § 20 kaller for «serhøve». Det karakteristiske er at man berører mere eller mindre et meget stort og eiendomsmessig uoversiktlig terreng. Behovet for almannastevning skulle således absolutt være til stede i denne saken som en sikkerhetsforanstaltning.»

Søknaden har vore kunngjort i Norsk lysningsblad og i lokalpressa og lagt føre distriktet til uttale med følgjande resultat:

S a m n a n g e r k o m m u n e s t y r e handsama saka på møte 3. juli 1980 og gav denne fråsegna:

«Innleiande merknader.

Den utbygginga det er søkt om, Kvittingen kraftverk og reguleringar i samband med denne, kjem på toppen av tidlegare store reguleringar av Samnangervassdraget med dei inngrep og fylgjer dette har hatt. Økonomisk har desse i liten utstrekning kome kommunen tilgode sett i høve til dei føremonar utbyggjaren har hatt. Særleg gjeld dette konsesjonsavgiften som på grunn av endringa i kroneverdien må seiast å ha vorte symbolske med åra.

Ved den utbygging det no er søkt om, i samband med Kvittingen kraftverk, vil kraftauken dels koma frå vassføringsauke frå tidlegare bygde magasin med låge avgifter, dels frå nye reguleringar og dels frå erverv av nye fallstrekningar (ervervskonsesjon).

Når nye konsesjonsavgifter no skal fastsetjast i samband med den vidare utbygginga, vil kommunen hevda at to faktorar må få avgjerande innverknad:

1. Skadeverknadene som utbygging medfører.
2. Korleis utbygginga løner seg og såleis har evne til å bera avgiftene.

Når det gjeld skadeverknadene den vidare utbygging medfører, må det takast omsyn til at resten av dei urørde ressursane som vassdraget representerar no vert tekne i bruk.

Skadeverknadene er difor særs store i mykje nytta friluftsområde. Særleg vil ein måtte sjå i augo at sportsfisket vert sterkt redusert i elvar og vatn som til denne tid ikkje har vore regulerte og i elvar og vatn som inntil i dag trass alt har hatt redusert, men likevel ei viss vassføring. Elvane vil no verta nær på turrlagde.

U t b y g g i n g s k o s t n a d e n e for Kvitingen kraftverk vil verta middels høg, eller heller noko i underkant av middels, (116 øre/kWh ved prisnivå 4. kvartal 1978).

Begge desse faktorane må medføra at avgiftene til kommunen på den kraftmengd som no kan utnyttast i alle høve ikkje må verta liggjande lågare enn ved andre nye utbyggingar.

Dette vil vera avgjerande for kommunen si stilling til utbygginga.

Det bør også takast omsyn til at Bergen kommune v/Bergen Lysverker har hatt disposisjonsrett over storparten av dei naturhestekreftene som no vert innvunne heilt frå 1912, utan å nytta dei og utan at kommunen har fått noko vederlag for denne unytta, men likevel bundne, ressursen.

Kommunen si stilling til konsesjonssøknaden.

Sjølv om kommunen tidlegare har stilt store kraftmengder til disposisjon for andre distrikt, vil ein ikkje setja seg mot utbygging i Kvitingen. Føresetnaden for ei slik innstilling er likevel at motytingar for utbygginga minst kjem på høgd med det som er vanleg ved andre nye utbyggingar. Såleis må k o n s e s j o n s a v g i f t e n e f o r K v i t i n g e n opp på eit gjennomsnittleg nivå på kr. 8,50 pr. naturhestekraft.. Dette vil seia at dei nye satsane som vil gjelda for ein del av kraftauken må vega opp for «tapet» på dei gamle satsane.

Ved sida av krav om økonomisk kompensasjon, er det også avgjerande for kommunen at skadeverknadane vert redusert ved konkrete tiltak. Dette gjeld til dømes terskelbygging, utslepp av lågvassføring og flaumdempingsmagasin. Slike tiltak må sjåast i samanheng med den totale utbygginga som vert gjennomførd for Samnanger vassdraget.

Kommunen sine krav er nærare utgreidd fylgjande:

1. *Konsesjonsavgifter.*

I vedlegg A er sett opp tal som viser innvunne kraftmengder. Utrekninga gjev litt for låge verdiar fordi «bestemmende» reguleringskurve er nytta for alle vassdrag, endå om det vil vera naudsynt med ervervskonsesjon for nokon av elvane, (mediankurve).

Ein ser at Svartavatn (Svartavatn, Holmavatn og Frostadvatn) og Dukaelva (nedre og øvre Dukavatn) med tidlegare reguleringar gav ei vassføring på (2,93+0,73) m^3/s= 3,66 m^3/sek. i sine fall som no skal utnyttast i Kvitingen. Etter oppstillinga i bilag A er total vassføring (avgiftsgrunnlag) 5,62 m^3/s. Fallhøgd i Kvitingen kraftverk er ca. 250 m.

Den kraftmengda som såleis skal utgjera grunnlaget for konsesjonsavgifter kan då vurderast som nedanfor vist, (tilnærma):

Kraftauke i Kvitingen frå Svartavatn og Dukaelva..	13,33 · 250 · 3,66	= 12 197 nat.-hk
frå øvrige elvar	13,33 · 250 · (5,62—3,66)	= 6 532 » »
Sum avgiftsgrunnlag for Kvitingen kraftverk		= 18 729 nat.-hk

(Grunnlaget er noko lågt avdi det er brukt «bestemmende» reguleringskurve.)

(Tilleggsreguleringa vil medføra auke for Grønsdal kraftverk med 320 nat.-hk og for Frøland kraftverk med 615 nat.-hk slik at total auke i nat.-hk vert 19 664.)

Etter tingingar om justering av konsesjonsavgiftene, fastsett i konsesjon frå 1913, vert sett til kr. 3,59 pr. nat.-hk frå og med 1980. Dette vil gjelda for omlag 12 000 av dei nat.-hk som vil verta nytta i Kvitingen kraftverk.

For å koma opp i ei gjennomsnittsavgift på kr. 8,50 pr. nat.-hk, som er kommunen sitt krav må satsane for dei øvrige omlag 7 000 nat.-hk setjast til omlag kr. 17 pr. nat.-hk.

Kommunen er klår over at dette er høgre enn den n o r m a l e maksimalsats som er nemnd i lova, men lova tillet at satsen kan setjast høgre i særlege tilhøve. Det kan etter kommunens si meining ikkje vera tvil om at det her er grunnlag for å nytta seg av lova sitt høve til unntak i s æ r l e g e t i l h ø v e.

Ein må vel dessutan kunna peika på at dersom maksimalsatsen hadde vore regulert etter engrosprisindeksen, ville den i dag vore minst 3—4 gonger så høg som han er.

2. *Næringsfond.*

Som innleiing vil ein peika på at det ikkje er stilt til rådvelde noko næringsfond i samband med tidlegare utbygging. Dette må det no takast omsyn til.

Næringsfondet skal gjeva ei viss godtgjersle til området for dei skader som vert påført og som stønad og godtgjersle til næringane i kommunen for dei verdier som vert ført bort.

Kommunen vil ikkje ha innvendingar mot at ein ved konsesjonshandsaminga vurderar næringsfond og konsesjonsavgifter i samanheng. Det som er avgjerande for kommunen er såleis at summen av alle avgifter (konsesjonsavgifter pluss avkastning av næringsfondet) minst kjem opp på eit gjennomsnittsnivå for nye utbyggingar.

Kommunen har sett på størrelsen av næringsfond fastsett i samband med konsesjonar gjevne i seinare tid og viser til fylgjande oversikt:

Utbyggingstiltak	Konsesjon gjeven	Næringsfond mill. kroner	Tiltaket sin middelprod. i GWh
Ulla-Førre	1974	20,0	omlag 5 000
Leirdøla	»	2,0	» 480
Osa kraftverk (Østerdalen)	1976	1,5	» 300
Åbjøra (Nordland)	»	3,5	» 480
Orkla	1978	12,0	» 1 150
Alta	1979	10,0	» 600

Sjølv om størrelsen på næringsfondet vert sett etter skjønn og fritt vurdert i kvart einskild tilhøve, vil det likevel vera ein viss samanheng mellom størrelsen på utbygginga og størrelsen av det fondet utbyggingstiltaket kan påleggjast. Om ein ser størrelsen av fonI høve til kraftproduksjonen ser ein at høvestala ligg mellom 0,4 til 1,7 mill. kroner pr. 100 GWh.

Til dette kan ein knyta slik merknad:

Lægste talet skriv seg frå 1974 og høgste frå 1979.

Kvitingen kraftanlegg får ein produksjon på 123 GWh. Kommunen ser det difor som rimeleg at næringsfondet vert på minst 2 mill. kroner. Dette under føresetnad av at konsesjonsavgiftene, gjennomsnitt for heile utbygginga i Kvitingen kjem opp på same nivå som for nye utbyggingar.

3. *Konsesjonsstraum.*

I samsvar med «Lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v.» frå 14. des. 1917 nr. 16, § 2 pkt. 12, krev kommunen at vedtekter om konsesjonsstraum vert tekne med i konsesjonen og at konsesjonæren må «avgi inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengde» til kommunen.

4. *Flaumdempningsmagasin.*

I Samnangervassdraget har det med visse mellomrom kome flaumar som til dels har ført til heller store skadar. Særleg er Langeland og Gåsdal utsett avdi det er sterk straum i dei overfløymde områda slik at dei ikkje ser seg råd med å pløya om enga der flaumfåren er størst. Flaumen vaskar bort jorda.

Også i Tyssedal og Frøland er plaga av overfløyming« Dessutan har også Samnanger fabrikker hatt store flaumskader, serleg i samband med storflaumen 10. og 77. oktober 1953.

På Langeland er flaumane i periodar årvisse og i periodar med mange års mellomrom. I dei storste flaumane vert 60—70 dekar dyrka jord sett under vatn. Det er sterk straum her, og sjølv om ein kjennar til fåren for flaum og ikkje pløyer om enga, gjer flaumen til dels stor skade ved gravin~ og utvasking av jordsmonnet. Ei berekning etter reguleringa i 1913 viste at fleumane etter reguleringa under visse forutsetningar kunne verta større enn før. På Frøland og Tysseland er overfløyming av dyrka jord årviss. Her står vatnet stillt og skaden på jordsmonnet er liten, men det kan til dels verta stor skade på avlingane. I dei største flaumane står ca. 80 dekar dyrka jord under vatn.

Kommunen ser det slik at det er mogeleg å redusera flaumskaden ved å halda eit høveleg flaumdempingsmagasin.

Observasjon ved orfallet i Kleivavatn for tidsrommet 1904—1948 viser maksimal vassføring på 97 m³/s. Dette var tilfelle 28. november 1934.

Ellers har flaumar på over 80 m³/s. vore registrert i 6 av observasjonsåra. Gj.sn. årleg maksimalflaum er 62 m³/s. Det var ein storflaum den 10. oktober og 11. oktober 1953 og den var den største folk kan minnast. Nedbørsmengd målt i Kvittingen var då 155,6 mm 10. oktober og 155 mm 11. oktober. Det var ei lukke at det ikkje var snø i fjellet, noko som ikkje er helt uvanlig på denne årstida.

Dei fleste flaumane må ein gå ut frå har vore haustflaumar, då magasina til vanleg er sterkt nedtappa om våren. Haustflaumane varar til vanleg ikkje lenge i høve til vårflaumane og dei kan difor i stor grad reduserast ved bruk av flaumdempingsmagasin.

Om ein går ut frå at flaumdemping bør medføra ein reduksjon på 30 m³/s og at flaumen er slutt etter eit døger vil naudsynt flaumdempingsmagasin måtta vera

30 m³/s. i 0,086 mill. s. = 2,6 mill. m³.

Ved å halda eit fribord på Svartavassdammen på 1 m oppnår ein eit flaumdempingsmagasin på omlag 3 mill. m³. Dette magasinvolum vil vera 16 % av tilleggsmagasinet over kote 619.

Men det er sannsynleg at eit alternativt flaumdempingsmagasin i Kvitingsvatnet vil gjera same nytten og kanskje vera meir tenleg for utbyggjaren.

Kommunen vil etter dette krevja at det alternativt vert teke omsyn til anten:

1. Flaumdempingsmagasin i Svartevatn på 3 mill. m³ tilsvarande 1 m reguleringshøgd. Det kan vera fulle magasin i Kvitingsvatn når Svartavatn vert nytta som flaumdempingsmagasin.
2. Flaumdempingsmagasin i Kvitingsvatn slik NVE finn det turvande for å minska faren for flaumskadar. Det kan vera fulle magasin i Svartavatn når Kvitingsvatn vert nytta som flaumdempingsmagasin.

Vedtaket om å nytta flaumdempingsmagasin må takast inn i manøvreringsvedtektene.

5. *Lågvassføring og tersklar.*

Det trengst særleg at det vert bygd tersklar i elva frå Svartavatn (gjennom Sotabotn) og i elva gjennom Klungerdalen.

Vassføringa i elva frå Svartavatn har også tidlegare vore låg. Når ho no vert redusert endå meir, ved inntak av to sidebekkar, vil ho verta nær turrlagd. I Klungerdalen har det tidlegare vore naturleg vassføring.

Kommunen er klår over at vedtak om terskelbygging til vanleg kjem inn i «standardvilkåra» for konsesjonar. Føresetnaden er at eit slikt vilkår vert teke med også ved utforming av denne konsesjonen og at det i si tid vert pålagd konsesjonæren å fylla dette vilkåret.

Ein torer ellers visa til fylgjande standardvilkår henta frå Orklakonsesjonen:

> «I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vannstand, kan departementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.
>
> Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.
>
> Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt om gå gjennomføres så snart som mulig.»

For at tersklane skal verka på tilfredsstillande måte er det naudsynt med ei viss lågvassføring i elva slik at terskeldammane er fulle til ei kvar tid. Ei viss lågvassføring er også naudsyn av omsyn til dei strekningane der det ikkje kan byggjast tersklar.

Det må gjevast pålegg om at det i elva frå Svartavatn og elva i Klungerdalen vert ei lågvassføring tilsvarande 5 % av naturleg middelvassføring. Dette vil utgjera:

I elva frå Svartavatn ..... omlag 0,2 m³/s.
I Klungerdalselva ..... » 0,1 »

Den naturlege, vanlege lågvassføringa ved Kleivavatn har lege på 12,5 % av middelvassføringa (observert 1903—12). For felt med lite sjøareal (Klungerdalen) vil ein likevel tru at lågvassføringa må ha lege ein god del lågare.

Dei lågvassføringar som det her er reist krav om må etter dette sjåast på som minimumskrav. Mellom anna må krava til «sjølvgjerding» og uendra risikotilhøve så langt råd er stettast ved vasslepping og terskelbygging.

6. *Steintippar.*

Steintippar skal plasserast slik i terrenget at dei er minst mogeleg synlege. Dei skal påkjørast jord og tilsåast. I det heile må all skjemmande verknad på landskapet påført i samband med anleggsarbeidet utbetrast så langt det let seg gjera.

7. *Kultiveringstiltak for å oppretthalda ferskvassfisket.*

I samband med tidlegare utbygging vart ikkje konsesjonæren pålagd tiltak for å oppretthalda fiske i vassdraget. Ved reguleringar vert gytetilhøva sterkt reduserte og tilgangen på næring for fisken i elvar, bekkar og vatn ringare.

For å motverka eit redusedt fiske i regulerte vatn og turrlagde elvar, vil kommunen krevja at konsesjonæren vert pålagd anten å:

1. Sjølv driva fiskekultiveringsarbeid og i samråd med grunneigarar, konsulent for ferskvassfiske og innlandsfiskenemnd setja opp ein plan for arbeidet.
   Planen må først og fremst omfatta det regulerte vassdraget, men som vederlag for det reduserte fiske, som det trass i alt vil verta i vassdraget, må det også drivast fiskekultivering i andre vassdrag innan Samnanger kommune.

2. Utbetala årlege tilskot til Samnanger kommune som skal gå til tiltaka nevnt under alternativ 1.
Tilskotet må i så fall regulerast i samsvar med kroneverdien.

8. *Arbeidskraft.*
Kommunen krev at arbeidskraft busett i kommunen og som er skikka til å utføra dei arbeidsoppgåvene som er aktuelle, skal ha førsteretten til arbeid.

9. *Styrking av lensmannstenesta.*
Samnanger lensmannskontor har berre lensmann og ein betjent. Det er difor alt no kapasitetsvanskar ved lensmannskontoret og visse vanskar med å få ei fullgod vaktordning.
Etter det ein skjønar vil talet på tilsette ved den planlagde vidare utbygginga av Samnangervassdraget koma opp i omlag 200. Samnanger kommune må difor krevja at kostnaden som naudsynt utviding av tilsette ved lensmannskontoret under utbygginga vil medføra, må dekkast av konsesjonæren.

10. *Regulering av konsesjonsavgiftene.*
Det er ein føresetnad at konsesjonsavgiftene vert regulert i samsvar med dei prinsipp Staten til ei kvar tid legg til grunn for regulering av konsesjonsavgifter i samband med Statskraftverka sine konsesjonar.

11. *Juridisk og teknisk hjelp.*
I medhald av «Lov om vassdragsreguleringer» av 14. des. 1917 nr. 17 § 6 pkt. 1 siste avsnitt, krev kommunen at konsesjonæren dekkar utgiftene til leigd juridisk og teknisk hjelp.
Kommunen har ikkje tilsette som kan ta seg av desse sakene og er såleis direkte påført ekstraordinære kostnader i samband med konsesjonssøknaden.
Kommunane Kvam og Samnanger har nytta felles sakkunnige for å halda kostnadene innan rimelege grenser.

Dersom dei krav og ynskjer som Samnanger kommune her har sett fram vert imøtekomne vil Samnanger kommune som kommune rå til at søknaden vert imøtekomen.»

K v a m h e r a d s t y r e handsama saka på møte 24. juni 1980 og gav denne fråsegna:

«*Innleiande merknader.*
Den utbygginga det er søkt om, Kvittingen kraftverk og reguleringar i samband med denne, kjem på toppen av tidlegare store reguleringar av Samnangervassdraget med dei inngrep og fylgjer dette har hatt. Økonomisk har desse i liten utstrekning kome heradet tilgode sett i høve til dei føremonar utbyggjaren har hatt. Særleg gjeld dette konsesjonsavgiftene som på grunn av endringa i kroneverdien må seiast å ha vorte symbolske med åra.
Ved den utbygging det no er søkt om, i samband med Kvittingen kraftverk, vil kraftauken dels koma frå vassføringsauke frå tidlegare bygde magasin med låge avgifter, dels frå nye reguleringar og dels frå erverv av nye fallstrekningar (ervervskonsesjon).
Når nye konsesjonsavgifter no skal fastsetjast i samband med den vidare utbygginga, vil heradet hevda at to faktorar må avgjerande innverknad:

1. Skadeverknadene som utbygginga medfører.
2. Korleis utbygginga løner seg og såleis har evne til å bera avgiftene.

Når det gjeld skadeverknadene den vidare utbygging medfører, må det takast omsyn til at resten av dei urørde ressursane som vassdraget representerar no vert tekne i bruk.
Skadeverknadene er difor særs store i mykje nytta friluftsområde. Særleg vil ein måtte sjå i augo at sportsfisket vert sterkt redusert i elvar og vatn som til denne tid ikkje har vore regulerte og i elvar og vatn som inntil i dag trass i alt har hatt redusert, men likevel ei viss vassføring. Elvavne vil no verta nær på turrlagde.
U t b y g g i n g s k o s t n a d e n for Kvitingen kraftverk vil verta middels høg, eller heller noko i underkant av middels, (116 øre/kWh ved prisnivå 4. kvartal 1978).
Begge desse faktorane må medføra at avgiftene til heradet på den kraftmengd som no kan utnyttast i alle høve ikkje må verta liggjande lågare enn ved andre nye utbyggingar.
Dette vil vera avgjerande for heradet si stilling til utbygginga.
Det bør også takast omsyn til at Bergen kommune v/Bergen Lysverker har hatt disposisjonsrett over storparten av dei naturhestekreftene som no vert innvunne heilt frå 1913, utan å nytta dei og utan at heradet har fått noko vederlag for denne unytta, men likevel bundne, ressursen.

Heradet si stilling til konsesjonssøknaden.
Sjølv om heradet tidlegare har stilt store kraftmengder til disposisjon for andre distrikt, vil ein ikkje setja seg mot utbygging i Kvitingen. Føresetnaden for ei slik innstilling er likevel at motytingar for utbygginga minst kjem på høgd med det som er vanleg ved andre nye utbyggingar. Såleis må k o n s e s j o n s a v g i f t e n f o r K v i t i n g e n opp på eit gjennomsnittleg nivå på kr. 8,50 pr. naturhestekraft.. Dette vil seia at dei nye satsane som vil gjelda for ein del av kraftauken må vega opp for «tapet» på dei gamle satsane.
Ved sida av krav om økonomisk kompensasjon, er det også avgjerande for heradet at skadeverknadane vert redusert ved konkrete tiltak. Slike tiltak må sjåast i samanheng med den totale utbygginga som vert gjennomført for Samnangervassdraget.

Heradet sine krav er nærare utgreidd fylgjande:

1. *Konsesjonsavgifter.*
I vedlegg A er sett opp tal som viser innvunne kraftmengder. Utrekninga gjev litt for låge verdiar fordi «bestemmende» reguleringskurve er nytta for alle vassdrag. endå om det vil vera naudsynt med ervervskonsesjon for nokon av elvane, (mediankurve).
Ein ser at Svartavatn (Svartavatn, Holmavatn og Frostadvatn) og Dukaelva (nedre og øvre Dukavatn) med tidlegare reguleringar gav ei vassføring på (2,93+0,73) m^3/s= 3,66 m^3/sek. i sine fall som no skal utnyttast

i Kvitingen. Etter oppstillinga i bilag A er total vassføring (avgiftsgrunnlag) 5,62 m³/s. Fallhøgd i Kvitingen er 250 m.

Den kraftmengda som såleis skal utgjera grunnlaget for konsesjonsavgifter kan då vurderast som nedanfor vist, (tilnærma):

Kraftauke i Kvitingen frå Svartavatn og Dukaelva..	13,33 · 250 · 3,66	=12 187 nat.-hk
Frå øvrige elvar	13,33 · 250 · (5,62—3,66)	= 6 532 » »
Sum avgiftsgrunnlag for Kvitingen kraftverk		=18 729 nat.-hk

(Grunnlaget er noko lågt avdi det er brukt «bestemmende» reguleringskurve.)

(Tilleggsreguleringa vil medføra auke for Grønsdal kraftverk med 320 nat.-hk og for Frøland kraftverk med 615 nat.-hk slik at total auke i nat.-hk vert 19 664.)

Etter tingingar om justering av konsesjonsavgiftene, fastsett i konsesjon frå 1913, vert desse sett til kr. 3,59 pr. nat.-hk frå og med 1980. dette vil gjelda for omlag 12 000 av dei nat.-hk som vil verta nytta i Kvitingen kraftverk.

For å koma opp i ei gjennomsnittsavgift på kr. 8,50 pr. nat.-hk, som er heradet sitt krav, må satsane for dei øvrige omlag 7 000 nat.-hk setjast til omlag kr. 17 pr. nat.-hk.

Heradet er klår over at dette er høgre enn den n o r m a l e maksimalsats som er nemnd i lova, men lova tillet at satsen kan setjast høgre i særlege tilhøve. Det kan etter heradets meining ikkje vera tvil om det her er grunnlag for å nytta seg av lova sitt høve til unntak i s æ r l e g e t i l h ø v e.

Ein må vel dessutan kunna peika på at dersom maksimalsatsen hadde vore regulert etter engrosprisindeksen, ville den i dag vore minst 3—4 gonger så høg som han er.

2. *Næringsfond.*

Som innleiing vil ein peika på at det ikkje er stilt til rådvelde noko næringsfond i samband med tidlegare utbygging. Dette må det no takast omsyn til.

Næringsfondet skal gjeva ei viss godtgjersle til området for dei skader som vert påført og som stønad og godtgjersle til næringane i heradet for dei verdier som vert førd bort.

Heradet vil ikkje ha innvendingar mot at desse avgiftene vert vurderte i samanheng ved konsesjonshandsaminga.. Det som er avgjerande for heradet er såleis at summen av alle avgifter (konsesjonsavgift pluss avkastning av næringsfondet) minst kjem opp på eit gjennomsnittsnivå for nye utbyggingar.

Heradet har sett på størrelsen av næringsfond fastsett i samband med konsesjonar gjevne i seinare tid og viser til fylgjande oversikt:

Utbyggingstiltak	Konsesjon gjeven	Næringsfond mill. kroner	Tiltaket sin middelprod. i GWh
Ulla-Førre	1974	20,0	om lag 5 000
Leirdøla	1974	2,0	» » 480
Osa kraftverk (Østerdalen)	1976	1,5	» » 300
Åbjøra (Nordland)	1976	3,5	» » 480
Orkla	1978	12,0	» » 1 150
Alta	1979	10,0	» » 600

Sjølv om størrelsen på næringsfondet vert sett etter skjønn og fritt vurdert i kvart einskild tilhøve, vil det likevel vera ein viss samanheng mellom størrelsen på utbygginga og størrelsen av det fondet utbyggingstiltaket kan påleggjast. Om ein ser størrelsen av fondet i høve til kraftproduksjonen ser ein at høvestala ligg mellom 0,4 til 1,7 mill. kroner pr. 100 GWh.

Til dette kan ein knyta slik merknad:

Lægste talet skriv seg frå 1974 og høgste frå 1979.

Kvitingen kraftanlegg får ein produksjon på 123 GWh. Heradet ser det difor som rimeleg at næringsfondet vert på minst 2 mill. kroner. Dette under føresetnad av at konsesjonsavgiftene, gjennomsnitt for heile utbygginga i Kvitingen kjem opp på same nivå som for nye utbyggingar.

3. *Konsesjonsstraum.*

I samsvar med «Lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v.» frå 14. des. 1917 nr. 16, § 2 pkt. 12, krev heradet at vedtekter om konsesjonsstraum vert tekne med i konsesjonen og at konsesjonæren må «avgi inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengde» til kommunen.

Heradet vil i denne samanheng peika på at Kvam ikkje er tildelt konsesjonsstraum av den tidlegare utbygginga, og ein bed no at heradet vert tildelt konsesjonskraft av h e i l e utbygginga i Samnangervassdraget. Det er til no disponert 5 % av den konsesjonskrafta som kan tildelast kommunane etter eldre utbygging og denne har i si heilheit gått til Samnanger kommune. Det er høve til å tildela 10 % og ein bed om at dei udisponerte 5 % vert tildelt Kvam i tillegg til det som fell på Kvam etter den no omsøkte utbygginga.

4. *Flaumdempningsmagasin.*

Kvam herad vil be om at flaumdempingsmagasin vert lagt til Kvitingsvatn, noko som er i samsvar med Samnanger kommune sitt syn. Ein viser elles til Samnanger kommune sin uttale. Vert flaumdempingsmagasinet lagt til Svartavatn, vert det kravt at konsesjonsavgifta vert rekna ut frå full reguleringshøgd, dvs. fribordet inkludert.

5. *Steintipper* skal plasserast slik i terrenget at dei er minst mogeleg synlege. Dei skal påkøyrast jord og tilsåast. I det heile må all skjemmande verknad på landskapet påført i samband med anleggsarbeidet utbetrast så langt det let seg gjera.

6. *Vern av fisket.*

Konsesjonæren må påleggjast å driva fiskekultiveringsarbeid og setja i verk andre tiltak

til vern om fisket. Skogen må fjernast i neddemt område, slik at fiskereidskap ikkje vert skadd.

7. *Maskininstallasjon.*
Kvam herad her merka seg at maskininstallasjonen er langt større enn det som er turvande for å produsera den krafta den nye utbygginga vil gje. Dersom det i denne overkapasiteten ligg ein føresetnad om seinare å ta inn Myklavatnet på same maskineriet, vil ein peika på at heradet sjølv har planar om å byggja ut dette vassdraget og at det i 1965 vart sendt konsesjonssøknad for utbygginga. Saka vart stilt i bero i påvente verneplanen for vassdrag. Myklavassdraget (Steinsdalsfossen) vart i 1973 mellombels verna for 10 år. Ein bed om at det i nærverande sak ikkje vert gjort noko som kan vera til hinder for at heradet sjølv kan byggja ut Myklavassdraget dersom verninga fell bort.

8. *Arbeidskraft.*
Heradet krev at arbeidskraft busett i heradet og som er skikka til å utføra dei arbeidsoppgåvene som er aktuelle, skal ha førsteretten til arbeid.

9. *Juridisk og teknisk hjelp.*
I medhald av «Lov om vassdragsreguleringer av 14. des. 1917 nr. 17 § 6 pkt. 1 siste avsnitt krev heradet at konsesjonæren dekkar utgiftene til leigd juridisk og teknisk hjelp.
Heradet har ikkje tilsette som kan ta seg av desse sakene og er såleis direkte påført ekstraordinære kostnader i samband med konsesjonssøknaden.
Kommunane Kvam og Samnanger har nytta felles sakkunnige for å halda kostnadene innan rimelege grenser.

Dersom dei krav og ynskje som Kvam herad her har satt fram vert imøtekomne, vil Kvam herad som kommune rå til at søknaden vert imøtekomen.»

Etter framlegg frå ordføraren vart fråsegna gjeve følgjande tillegg:

«Konsesjonsavgiftene må indeksregulerast i samsvar med Statskraftverka sin praksis.»

Hordaland fylkesfriluftsnemnd gjorde på møte 10. mai 1979 følgende vedtak:

«I dette vassdraget er det føreteke reguleringsinngrep fleire gonger tidlegare. Fylkesfriluftsnemnda finn ikkje å kunne gå mot dei reguleringsinngrep det no vert søkt om.»

Hordaland fylkeslandbruksstyre slutta seg i møte 20. september 1979 til fylkeslandbrukssjefen si fråsegn. Denne lyder som følgjer:

«Konsesjonssøknaden gjeld ytterlegare oppdemming av Svartevatn i Kvam og diverse overføringar i Samnangervassdraget i tilknytning til utnytting av fallet Svartevatn—Kvittingsvatn i Kvittingen Kraftverk i Samnanger kommune.
Det er hittil bygd 6 reguleringsanlegg i vassdraget og 2 kraftverk, som vart sette i drift i 1912 og 1948. Konsesjonen frå 1912 omfatta ikkje elvane i Tjødnadalen og Gjetlo som saman med elva frå Herfangen skal takast inn i driftstunnelen mellom Svartevatn og Kvittingsvatn. Det vert difor søkt om separat ervervskonsesjon for desse.
Bergen Lysverker som er konsesjonssøkjar, forsyner Bergensområdet med elektrisk kraft. Praktisk talt all levering går til alminneleg forsyning, Bergen Lysverker sin eigen produksjon avgrensar seg til Samnangervassdraget og det dekte i 1977 ca. 11 % av totalforbruket. Resten får Bergen Lysverker dekt gjennom Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap. Frå 1979 reknar ein med eit aukande underskott i energibalansen. Etter reguleringa med tilleggsoppdemming av Svartevatn vil samla produksjonsauke verte 54 GWh, av dette utgjer tilleggsoppdemminga ca. 4 GWh. Den totale produksjon i Samnangervassdraget vil auke med ca. 50 %.
Samnanger jordstyre meiner skadeverknadene for jordbruket vert små, men peikar på ulempene ved at elvane vert turrlagde og ikkje fungerar som gjerde og at ein reknar med at gjerdeplikt vert pålagt utbyggjaren. Dei peika vidare på faren for auka flaumproblem.
Jordstyret i Kvam vil heller ikkje setja seg mot ytterlegare oppdemming, men meiner oppdemminga vil valde større ulemper for eigarane enn dei allereie har, med reduserte beite- og skogsareal.
Fylkeslandbrukssjefen meiner det ligg store samfunnsmessige interesser bak trongen til meir elektrisk kraft. Ei vidare utbygging av Samnangervassdraget vil ha moderate skadeverknader for andre interessegrupper, også for landbruksinteressene. Av dei innkomne merknader knytter dei fleste innvendingane seg til vidare oppdemming av Svartevatnet, samstundes som denne delen av reguleringsplanen berre utgjer i underkant av 4 % av den føreslegne kraftproduksjonen i vassdraget. Fylkeslandbrukssjefen vil derfor oppmode Bergen Lysverker å vurdere om ikkje det etter ei samfunnsmessig vurdering er rett å halde ei ytterlegare oppdemming av Svartevatn utanfor utbyggingsplanane.»

På grunnlag av nemnde fråsegn gjorde fylkeslandbruksstyret følgjande vedtak:

«Fylkeslandbruksstyret seier seg samd i det som er nemnd ovanfor og rår Bergen Lysverker til å halda oppdemming av Svartevatn utanfor utbygginga av Samnangervassdraget.»

Hordaland fylkesskogråd har i brev av 5. juli 1979 sagt seg samd i fråsegnene frå heradskogmeister Myster og Samnanger skogråd. Heradskogmeister Myster viser i si fråsegn av 27. mars 1979 at det i området er ein del fjellbjørk og einer som har verdi som støls- og hytteved, men har ingen merknader til reguleringa. Samnanger skogråd har ingen merknader til søknaden.

Hordaland fylkesutval har i møte 9. september 1980 samrøystes gjort dette vedtak:

«Fylkesutvalet vil rå til at Bergen Lysverker får løyve til tilleggsoppdemming av Svarte-

vatn og overføring av felt i Samnangervassdraget i samband med utnytting av fallet Svartevatn og Kvittingsvatn i Kvittingen kraftverk i samsvar med søknad av 1. februar 1979.

Fylkesutvalet viser til Samnanger og Kvam kommunar sine fråsegner til konsesjonssøknaden og rår til at eventuelle skadebøtande tiltak også vert sett i samanheng med dei totale reguleringane i Samnangervassdraget. Ein vil her særleg peike på omsynet til flaumvassføring og framhjelp av fisket i vassdraget. Vidare føreset fylkesutvalet at næringsfond og konsesjonsavgifter til kommunane vert vurdert i samsvar med den praksis som er gjeldande ved nye konsesjonar, og at den gjennomsnittlege årlege auke i kraftproduksjonen som utbygginga medfører vert lagt til grunn.»

Fylkesmannen i Hordaland har i brev av 15. september 1980 sitert vedtaket i fylkesutvalet av 9. september 1980. Vidare er lagt ved saksførelegget til fylkesutvalet der det er gjeve eit samandrag av fråsegnene frå kommunane Samnanger og Kvam samt fråsegnene frå fylkesfriluftsnemnda, fylkeslandbruksstyret og fylkesskogrådet. I fylkesmannen si fråsegn heiter det vidare:

«Eg viser til dei faglege vurderingar og fråsegner som ligg føre i saka og rår til at Bergen Lysverker sin søknad om løyve til oreigning av fall og tilleggsreguleringar i Samnangervassdraget i tilknyting til utbyggingsplan for Kvittingen kraftverk vert imøtekomen. Vidare vil eg oppmoda om at dei vilkåra som kommunane har sett fram i høve tilleggsutbygginga vert nøye vurdert i tilknyting til reguleringsføresegnene.»

Statens forurensningstilsyn har i brev av 2. juli 1979 til Miljøverndepartementet gjeve følgjande fråsegn:

«Vi viser til Deres brev av 5.april 1979 vedrørende ovennevnte. SFT har mottatt søknadsdokumentene ved direkte ekspedisjon fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Bergen Lysverker har søkt om å utnytte det 236 m høye fallet mellom Svartevatn og Kvitingvatn i Kvittingen kraftverk og å regulere Svartevatn ytterligere med 5 m oppdemning. Svartevatn er regulert ca. 40 m fra før i forbindelse med utbyggingen av Frøland og Grønsdal kraftverker. Det søkes også om å ta avløpene fra Herfangen, Tjødnadalen, Gjetlo, Fagerdalen, Sotabotn og Dukevatna inn på driftstunnelen.

Midlere årsproduksjon i Kvittingen kraftverk er beregnet til ca. 123 GWh.

Frølandselva (fra Svartevatn), Dukeelva og Klungerdalselva vil få sterkt redusert vannføring etter utbygging. Det er ingen bosatte ved Frølandselva eller Dukeelva. Ved utløpet av Klungerdalselva er det to gårdsbruk. Klungerdalselva har et nedbørsfelt på ca. 29 km², og overføring av Herfangen, Tjødnadalen og Gjetlo, som tilsammen danner Klungerdalselva, til Kvittingen kraftverk gir et restfelt på ca. 7,5 km². I tørre perioder kan restvannføringen etter overføring komme ned i ca. 50 l/sek., ved utløpet mot ca. 200 l/sek. før overføring i samme tidsperiode. Med tilfredsstillende rensing av avløpene til Klungerdalselva, antar SFT at avløpene neppe vil påvirke restvannføringen i særlig grad.

SFT finner det riktig å ta med et generelt vilkår om tiltak mot forurensninger.

Samnangervassdraget er aktuelt som framtidig vannkilde for Bergensområdet. Vannverket vil eventuelt ta deler av driftsvannføringen til Frøland kraftverk som ligger nedstrøms det planlagte Kvittingen kraftverk. Utbygging av Kvittingen kraftverk vil således ikke berøre vannverksplanene.

Under henvisning til det ovennevnte og lov om vern mot vannforurensning (§§ 4 og 10) tilrår SFT at det medtas følgende vilkår i en eventuell tillatelse til utbygging av Kvittingen kraftverk.

— Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevd for å avverge eller redusere virkningene av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen.»

Direktoratet for vilt- og ferskvannsfisk har i brev av 28. september 1979 til Miljøverndepartementet gjeve følgjande fråsegn:

«Deres oversendelse av 30. mars 1979. Saken har vært forelagt fiskerikonsulenten i Vest-Norge og viltkonsulenten i Sør-Vest-Norge til uttalelse. I tillegg er det innhentet opplysninger fra Laboratoriet for ferskvannsøkologi og innlandsfisk (LFI) i Bergen.

Søknaden gjelder.

Bergen kommune kjøpte fallrettigheter og reguleringsrettighetene i Samnangervassdraget i 1898—1909. For Svartevatn gjalt det rett til ubegrenset regulering. Konsesjon for regulering og utbygging ble gitt i Stortingsprop. nr. 118 av 21. juni 1912. Det er hittil utført 6 reguleringsanlegg i vassdraget og bygget to kraftverk.

Regulerte vann	H.R.V.	L.R.V.	Reg.h. m	Magasin mill. m³
Svartevann	620,0 (619,0)	580,0	40,0	62,0
Øvre Dukevatn	823,2	804,5	18,7	9,5
Nedre Dukevatn	799,6	777,0	22,6	5,0
Kvittingsvatn	368,87 (368,40)	332,87 (332,40)	36,0	35,0
Grønsdalsvatn	200,87 (198,00)	178,87 (181,00)	22,0 (17,0)	(6,5)
Fiskevatn	178,05 (178,30)	163,20 (172,75)	14,85 (5,55)	(0,25)

Kotehøyden refererer seg til manøvreringsreglementet fra 7. desember 1928 med supplement 25. april 1931. Tallene i parantes ( ) angir reguleringsgrensen som for tiden blir nyttet.

Frøland kraftverk som utnytter fallet mellom Fiskevatn og Frølandsvatn ble satt i drift i 1912. Grønsdal kraftverk kom i drift i 1948. Det utnytter fallet mellom Kvittingsvatn og Grønsdalsvatn. Kvittingen kraftverk skal utnytte fallet mellom Svartevatn og Kvittingsvatn, brutto fallhøyde 236 m.

Den foreliggende søknad fra Bergen Lysverker omfatter overføring av vannet fra Herfangen, Gjetlo, Tjødnadalen, Dukevatn og noen mindre bekker til Svartevatn. Dessuten blir det søkt om en tilleggsregulering av Svartevatn på 5 m.

Vurdering av skader og ulemper ved den planlagte regulering.

Vilt.

Da det ikke er fast bestand av storvilt i nedslagsfeltet vil ikke neddemming av areal (ca. 320 da, delvis god beitemark) ha merkbar betydning for storviltets bruk av området.

Det neddemte arealet ved Svartevatnet vil heller ikke beslaglegge småviltområder i den grad at forekomsten av de ulike arter blir vesentlig endret eller redusert.

Ut fra dette vil skadene på viltet være knyttet til uro og forstyrrelser i anleggsperioden.

Fiske.

Fiskeribiologiske undersøkelser i området er utført av Laboratoriet for ferskvannsøkologi og innlandsfiske (LFI) i Bergen i 1975 og 1978. Det ble foretatt prøvefiske i Svartevatn i 1978. På de berørte elvestrekningene ble det foretatt innsamling av bunndyr. I tillegg ble aktuelle gyteområder for aure på de berørte elvestrekningene undersøkt høsten 1978.

For selve Svartevatns vedkommende vil skadevirkningene av en ytterligere regulering på 5 m bli små i forhold til de skader som allerede er påført vannet gjennom den tidligere regulering. Naturlige gyteområder nederst i tilløpsbekkene vil imidlertid bli skadelidende. Omfanget av slike skader er ikke kjent.

En annen faktor som muligens også kan få betydning er overføring av en dårligere vannkvalitet. I uttalelsen fra LFI, Bergen heter det imidlertid at praktiske konsekvenser neppe vil merkes.

Det foregår fritidsfiske i Svartevatn, og grunneierne driver husholdningsfiske.

I småvatna og elvelonene mellom Svartevatn og Kvittingen ble det funnet svært lite fisk. Det foregår sannsynligvis naturlig reproduksjon her på de nedre deler, men liten vannføring om vinteren virker sannsynligvis svært negativt inn på dette forhold. Dette område egner seg ypperlig som sportsfiskeområde, er lett tilgjengelig fra veg. Bratte fosser gjør at fisken har vanskelig for å vandre oppover. Den planlagte regulering vil forverre aurens reproduksjonsmuligheter, men utover dette få liten innvirkning på denne strekningen.

I Herfangenå er det fine gytemuligheter og fisken kan vandre fritt helt opp til det planlagte inntaksstedet. Elva egner seg godt for fritidsfiske, og dette foregår til en viss utstrekning. Den planlagte regulering vil ødelegge fisken gytemuligheter nedenfor inntaket. Fiskemulighetene vil også bli ødelagt.

I Tjødnadalselva og Gjetlo er det relativt bratt, men det er gytemuligheter for aure også i disse elvene nedenfor de planlagte inntakssteder. Disse mulighetene vil bli ødelagt ved regulering.

Også i elva som kommer fra Øvre Dukevatn, drives en del fritidsfiske. De største fisketetthetene i området ble funnet i denne elva. Også denne elva blir totalt ødelagt nedenfor inntaksstedet ved regulering.

Sett under ett er det relativt store fritidsfiskeinteresser knyttet til området. Vassdraget er i store deler lett tilgjengelig fra veg og det ligger i et tett befolket område idet det er lett å nå fra Bergen.

Fritidsfiskemuligheten vil bli skadelidende ved den planlagte regulering, og disse skadene kan ikke oppveies ved rimelige tiltak i selve vassdraget. Direktoratet tilrår derfor at regulanten pålegges å innbetale et årlig indeksregulert beløp til Samnanger kommune stort kr. 10 000 til opphjelp av fritidsfiske i andre deler av kommunen.

Konklusjon.

Den planlagte tilleggsutbygging i Samnangervassdraget gir relativt små skader på vilt og fiskeinteresser.

Vi tilrår følgende konsesjonsbetingelser for den omsøkte tilleggsregulering:

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
d. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
e. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III

Før reguleringene og overføringene tas i bruk plikter konsesjonæren å innbetale et årlig indeksregulert beløp på kr. 10 000 til Samnanger kommune. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fiske i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

IV

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelse av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av konsesjonæren.»

Historisk Museum ved Universitetet i Bergen har ingen merknader til søknaden, jfr. brev av 15. desember 1977 til Miljøverndepartementet.

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universitetet i Oslo har ingen merknader til søknaden, jfr. brev av 13. desember 1978 og 20. mars 1979.

Den Norske Turistforening har lagt føre søknaden for Bergen Turlag som i brev av 24. juli 1979 har gjeve denne fråsegna:

«Vi har gått gjennom konsesjonssøknad av 1. februar 1979 fra Bergen Lysverker om ytterligere regulering av Samnangervassdraget. Bergen Turlag har fire hytter og flere varde- og kvisteruter i området, som er meget benyttet som rekreasjonsområde. Dette gjelder ikke minst vinterstid. Vi må sterkt påpeke at dette området allerede er meget berørt av vassdragsregulering, og at ytterligere regulering vil måtte «kollidere» med regjeringens programforpliktede målsetting om varsom kraftutbygging.

Fra Høgabu har vi merket rute til Kvittingen. Denne ruten går gjennom Tjødnadalen og Klungerdalen. Ruten fra Dyrevad—Kvamskogen går om Øvre Dukevatn, og demningen ved Svartevatn. (Denne ruten kan være farefull vintersdag på grunn av eksisterende regulering.) Området benyttes selvsagt også utenom de merkede ruter. Skulle også dette naturinngrep bli konsesjonsgitt bør det legges meget stor vekt på sikring av bekkeinntak. Det ville også ut i fra naturvernhensyn være riktig og påkrevd å så til steintipper og veier etter at en eventuell anleggsdrift er over. Stengning av anleggsvei med bom bør også vurderes. Vi vil presisere at merking av regulerte vann er riktig vinterstid, og viser til de kart BKK har utarbeidet i samarbeid med Bergen Turlag.»

Øystese Jeger- og Fiskarlag meiner at den auka reguleringshøgda vil gje ein meir ujamn næringstilgang for fisken og at det bør vurderast å setje ut setjefisk. Vidare vert det peikt på at neddemmingsarealet er eit viktig vinterbeite for rype, og at tapet av dette området kan få negative verknader for bestanden, jfr. brev av 14. august 1979 til Hordaland fylkeslag av Norges Jeger- og Fiskerforbund.

Hordaland fylkeslag av Norges Jeger- og Fiskerforbund sluttar seg til betenkningane frå Øystese Jeger- og Fiskarlag og tilføyer at det i konsesjonsvilkåra må vera ein passus om midlar til kultivering, jfr. brev av 8. september 1979 til Norges Jeger- og Fiskerforbund.

Norges Jeger- og Fiskerforbund gjev uttrykk for støtte til dei to sistnemnde fråsegner, jfr. brev av 13. september 1979.

Hordaland Vegkontor har ingen merknad til søknad, jfr. brev av 18. mai 1979.

H. r. advokatene Erik Dahlen og Gunnar Torvund har i brev av 12. mai 1980 uttalt følgjande:

«Jeg viser til Vassdragsdirektoratets brev av 15. f. m. i ovennevnte sak.

Jeg representerer eierne av gnr. 32, bnr. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8 og 9. Samtlige grunneiere er skriftlig underrettet om at jeg selvsagt skulle være dem behjelpelig med å fremsette eventuelle innvendinger mot Bergen Lysverkers søknad om ekspropriasjonstillatelse. Møte i forbindelse med disse spørsmål ble avholdt her på kontoret i dag. Grunneierne var sparsomt representert. Det er mulig at en eller flere av grunneierne fremsetter separate innvendinger/kommentarer til ekspropriasjonssøknaden.

Jeg ber om at det i ekspropriasjonstillatelsen uttrykkelig blir presisert at tillatelsen til moréneuttak og vei — l.nr. 16 og 17 — blir gitt på det vilkår at vei og uttak bare skal kunne nyttes til den nå påtenkte bygging av Svartevannsdammen, jfr. vassdragslovens § 126, nr. 2.

Jeg bemerker forøvrig at moréneuttaket på kart nr 10878 er galt inntegnet. Området ligger like nord for der det nå er inntegnet.

Under henvisning til samme bestemmelse i vassdragsloven som ovenfor nevnt, ber jeg også om at det i ekspropriasjonstillatelsen settes de vilkår at tillatelsen også er betinget av at Bergen Lysverker setter opp terskler i Klungedalselven, at Lysverkene søker å opprettholde fiskebestanden i vassdraget, at grunneierne får full bruksrett til anlagte veier og at steintipper og fyllinger blir anrettet slik at de skjemmer minst mulig i naturen.

Dersom terskler i elveløpet likevel ikke greier å forhindre at elven går tørr må Bergen Lysverker forpliktes til å sette opp gjerde på i alle fall en av sidene i elven, av hensyn til beitende sauer og geiter i området.»

Grunneigarar ved Svartevatn v/Torgeir M. Bøvre bed om at erstatningane for det neddemma området og øvrege

ulemper vert fastsett prinsipalt ved minneleg skjøn, alternativt offentlig skjøn, jfr. brev av 2. april 1979 m/vedlegg.

Lars Arthur Olsen krev erstatningstomt for oppføring av hytte og bed om at ekspropriasjonssaka vert utsett, jfr. brev 13. mai 1980.

Bergen Lysverker har i brev av 26. november 1980 kome med følgjande merknader til dei innkomne fråsegner:

«Med Deres brev av 25. september 1980 fikk vi oversendt innkomne uttalelser i anledning vår søknad om reguleringskonsesjon datert 1. februar 1979 og vår søknad om ekspropriasjonstillatelse dater 12. mars 1980, sistnevnte søknad er fremmet av h.r.advokat Eivind Roll på våre vegne. Vi skal fremkomme med våre tilleggsbemerkninger, såvidt mulig i rekkefølge slik som de forskjellige uttalelser var ordnet ved oversendelse til oss.

I. *Generelt.*

Uttalelsene må generelt sies å akseptere at skadevirkningene ved Bergen Lysverkers prosjekt blir beskjedne og vi har merket oss at ingen går imot utbygningsplanene. Derimot reises det spørsmål om endringer av planene på visse punkter, dette blir behandlet nedenfor. Vi kan ikke se at endringsforslagene er tilstrekkelig begrunnet.

II. *Fylkesmannen uttalelse 15. september 1980.*

Denne uttalelse summerer opp anførsler fra andre offentlige organer og foranlediger derfor ikke noen separat kommentar.

III. *Samnanger og Kvam kommunestyrer.*

Kommunene har samarbeidet i saken og uttalelsene er såvidt like at det er naturlig å behandle disse sammen.

1. *Konsesjonsavgift.*

Foranlediget av den aktuelle konsesjonssøknad er det våren 1980 gjort avtale mellom Bergen Lysverker og de to kommuner om justering av gamle konsesjonsavgifter til 1979-nivå. Straks denne avtale er gjort, fremsettes det fra kommunens side langt videregående krav, man vil faktisk gå langt utover avtalen fra i vår.

Det kreves nå kr. 17,— pr. nat.-hk for å komme opp i et gjennomsnitt på kr. 8,50 for gammel og ny regulering under ett.

Bergen Lysverker kan ikke se at der er hjemmel for på denne måte å se hen til eldre reguleringer når konsesjonsavgift skal fastsettes for den nye regulering. Når det våren 1980 er truffet avtale om justering av konsesjonsavgiften for eldre reguleringer kan det ikke være riktig umiddelbart deretter å kreve en ny justering ved å gå vegen om den nye konsesjon. Konsesjonsavgiften må settes innen den ordinære maksimumsats og overensstemmende med det nivå som er etablert i praksis.

2. *Næringsfond.*

Spørsmålet om næringsfond må avgjøres ved vurdering av kun den nye konsesjon og vi har vanskelig for å se berettigelsen av kravet. Avgjørelsen må treffes etter de prinsipper og den praksis som har utviklet seg på dette felt.

3. *Konsesjonskraft.*

Ingen bemerkninger.

4. *Flomdempningsmagasin.*

Kravet er reist av begge kommuner, Samnanger ønsker flomdempningsmagasin i Svartevann mens Kvam ønsker at magasinet legges til Kvittingsvann. Kvam kommune berøres ikke av flom- og avløpsforholdene i vassdraget bortsett fra areal som settes under vann ved Svartevann.

Bergen Lysverker kan ikke se at utbyggingen fører til øket flomfare. Flom som måtte oppstå lenger nede i vassdraget skyldes for en stor del avløp fra lavereliggende og uregulerte felter. Svartevannsmagasinets selvregulering vil bli opprettholdt etter overføringene og tilleggsreguleringen.

Vi kan ikke akseptere at en stor del (16 %) av tilleggsmagasinet avsettes til flomdempningsmagasin.

5. *Lavvannsføring og terskler.*

I elven fra Svartevann forlanges 0,2 m^3/s og i Klungerdalselven 0,1 m^3/s. Elvestrekningen nedenfor Svartevann er fra tidligere regulert og den foreliggende søknad endrer i liten grad forholdene i magasineringsperioden. Avløpet fra de to overførte bekkene kommer fra snaufjellsområder og bidrar i liten grad til minstevannføringer.

I Klungerdalselven vil forholdene endres vesentlig, Klungerdalselven er ifølge fiskerisakkyndige gyte- og oppvekstområde for Kvittingsvann. Etter de sakkyndiges uttalelse kan skadene best bøtes på ved terskelbygging og utsetting av fisk. En beskjeden minstevannføring har liten betydning for forholdene i terskeldammer.

Minstevannføringene har heller ikke betydning for selvgjerde.

Vi har ikke foretatt noen beregning av produksjonstap ved et pålegg om minstevannføring. Vi må bare påpeke at her åpenbart må oppstå et produksjonstap og det man oppnår ved å holde minstevannføringer er svært lite. Et pålegg her synes ikke begrunnet.

6. *Steintipper.*

Utforming og «kamuflering» vil bli utført etter de retningslinjer som Vassdragsvesenets landskapsarkitekt gir. Påkjøring av jord er et uforholdsmessig krav.

7. *Fiske.*

Vi regner med at fiskespørsmålene blir gjenstand for vanlig behandling, dvs. at konsesjonen angir rammen for de tiltak som kan forlanges og konkrete pålegg gis som vanlig av vedkommende myndighet.

8. *Arbeidskraft.*

Spørsmålet må behandles etter den praksis som er vanlig.

9. *Styrking av lensmannsetaten.*

Selv om det av uttalelsen fremgår at etaten allerede er underbemannet, må Bergen Lysverker avvise kravet. Vi finner det uheldig at dette spørsmål knyttes til anleggsdriften.

10. *Regulering av konsesjonsavgift.*

Spørsmålet må behandles etter vanlige regler i dag.

11. *Juridisk og teknisk hjelp.*
Også dette avgjøres etter gjeldende regler.

12. *Samarbeidsorgan.*
Etter forslag fra representanten Jan Hisdal har Samnanger kommunestyre uttalt ønske om interkommunalt samarbeid for industriarbeidsplasser. Bergen Lysverker anser dette spørsmålet som oss uvedkommende idet vår oppgave er kun å levere elektrisk kraft til alminnelig forsyning.

13. *Myklavannvassdraget.*
Dimensjonering av aggregat i Kvittingen kraftverk er bestemt ut fra magasinstørrelsen og påregnede tappetider med den regulering og overføring som det søkes om i dag.

IV. *Hordaland landbruksselskap.*
Det bes vurdert spørsmålet om å unnlate oppdemningen av Svartevann. Her må vurderes fordel og skade.
Vi viser i den forbindelse til konsesjonssøknadens Bilagsmappe 2, bilag 22, der den jordbruksakkyndige Agrikonsult blant annet uttaler:

«Fjellgrunnen kring Svartevatnet er oppbygd av harde bergslag (kvartsitt, granitt, grannlitt og gneis). Det er mange til dels høge fjell kring vatnet og fjellsidene er brattlente. Jordsmonnet er skrint og tildels svært grundt.
Ei regulering vil etter dette få svært liten eller ingen verknad utover det arealet som vert neddemt.»

Og som slutning:

«På grunnlag av utgreiinga, må ein kunna sei at den planlagte oppdemninga vil få svært liten verknad for jordbruk/beite, og skogbruk i område.»

Tilleggsoppdemningen representerer en produksjonsøkning på 6,7 GWh (fordeling s/v= 50/50). Tilleggskostnadene ved påbyggingen av dammen i forbindelse med de pålagte forsterkningsarbeidene, er kalkulert til 2,5 mill. kr.): 0,37 kr./kWh. Vurdert opp mot skadene for jord- og skogbruket vil det være en klar samfunnsmessig fordel å plassere et tilleggsmagasin i Svartevatn.

V. *Bergen Turlag.*
Det bes om bom på anleggsvegen til Svartevann og merking av vinterruter på regulerte vann.
Anleggsvegen til Svartevann er bygget i forbindelse med reparasjonsarbeider på Svartevannsdammen. Etter avtale med grunneierne er det i dag bom på vegen. I anleggsperioden regner vi med at vegen må være åpen. Senere er vi innstilt på å holde vegen stengt med bom etter avtale med grunneierne.
Merking av vinterruter på regulert vann er vanskelig og Bergen Turlag foreslår selv at det utarbeides kart over regulerte vann med angivelse av spesielle fareområder. Dette kan vi gjerne være behjelpelig med.

VI. *Advokatene Dahlen og Torvund på vegne av de fleste grunneiere på Kvittingen.*
Det påpekes at morenetaket er feil inntegnet på tegning nr. 10878. Dette er nå korrigert og hermed følger den korrigerte tegning rettet 24. juli 1980. Det presiseres at søknaden om ekspropriasjonstillatelse endres til å gjelde det korrigerte alternativ.
Videre blir det foreslått vilkår om at veg til morénetak bare skal kunne nyttes til den påtenkte bygging av Svartevannsdammen. Vi ser muligheten av at vi kan få bruk for vegen til terskelbygging og til vedlikehold i reguleringsområdet. Kort sagt må vegen kunne nyttes for Bergen Lysverkers behov både nå og i fremtiden.
Til slutt fremkommer da krav om gjerde «dersom terskler i elveløpet likevel ikke greier å forhindre at elven går tørr». Bergen Lysverkers standpunkt som vel antagelig også deles av grunneierne er at spørsmålet om gjerdehold og erstatning for gjerde må avgjøres ved skjønn.

VII. *Lars Arthur Olsen.*
Her fremsettes krav om erstatningstomt for oppføring av hytte. Lars Arthur Olsen opptrer på vegne av Leif A. Olsen som er eier av bnr. 8 og 9 i fellesskap med en rekke slektninger. Leif A. Olsen's andel er så vidt vi kan se 12 % av bnr. 8 og 9. Det påberopes ulemper som har vært, og som antagelig da må stå i sammenheng med den tidligere regulering. Henvendelsen kan neppe gi grunnlag for noe konsesjonsvilkår.
Eierne av bnr. 8 og 9 må fremme sine krav ved skjønnet som må holdes for ekspropriasjon av de nødvendige rettigheter.

VIII. *Øvrige uttalelser.*
Disse foranlediger ikke noe ytterligere fra Bergen Lysverkers side og nevnes derfor ikke spesielt.»

Bergen Lysverker har vidare i brev av 26. november 1980 kome med følgjande ajourførte kostnadsoverslag:

«Kostnadsoverslag pr. 4. kvartal 1980.

1.	Eiendommer, erstatninger	kr.	1 200 000
2.	Svartevatn oppdemning (HRV 625,9)	»	8 250 000
3.	Tunneler, sjakter, luker, porter, inntak	»	56 650 000
4a.	Kraftstsjon, spreng., betongarbeid, innredning, utendørsanlegg, byggningsmessig	»	11 150 000
b.	Kraftstasjon, maskin- og elektroinstallasjoner inkl. fjernstyring	»	35 700 000
5.	Veger, 20 kV, tlf.	»	2 400 000
6.	Provisoriske bygninger, brakker, verksted, lager, vann og kloakk	»	3 200 000
7.	Utbedring veg Frøland—Kvittingen inkl. eiendomsutg.	»	10 000 000
8.	Fellesutgifter, administrasjon etc.	»	14 500 000
9.	Inv.avgift	»	17 400 000
10.	Renter i anleggstiden	»	11 950 000
	Sum	kr.	172 400 000»

Hovudstyret sine merknader:

Bergen Lysverker vart ved kongeleg resolusjon av 11. april 1913 gjeven reguleringskonsesjon for Samnangervassdraget. I medhald av nemnde konsesjon har Bergen Lysverker regulert desse vatn i vassdraget: Svartevatn, Øvre og Nedre Dukevatn, Kvittingsvatn, Grønsdalsvatn og Fiskevatn. Vidare er i medhald av same konsesjon også bygd kraftverka Grønsdal og Frøland som nyttar falla mellom Kvittingsvatn og Grønsdalsvatn og mellom Fiskevatn og Frølandsvatn.

Bergen Lysverker har no fremma konsesjonssøknad for Kvittingen kraftverk i same vassdraget for å nytte fallet mellom Svartevatn og Kvittingsvatn. Søknaden omfattar løyve etter reguleringslova av 14. desember 1917 til ytterlegare oppdemning av Svartevatn til kt. 625 som er 5 m høgre enn det er høve til etter den tidlegare gjevne reguleringskonsesjon av 11. april 1913. Det vert også søkt i medhald av same lov om løyve til overføring av avlaupet frå felta Herfangen, Tjødnadalen og Gjetlo som alle høyrer til Klungerdalselva, forutan Dukeelva og 2 bekker tilhøyrande Sotabotnselv. Då det ikkje har lukkast søkjaren å koma fram til minnelege avtalar med grunneigarane for kjøp av dei areal og rettar som er turvande for gjennomføring av utbyggingsprosjektet, er det søkt om ekspropriasjonsløyve i medhald av § 62 i vassdragslova. I samband med ekspropriasjonssøknaden er det søkt om løyve til å stevne til ekspropriasjonsskjønet på den måten som er føreskreve i lov om almenningssaker av 9. juli 1851. Sistnemnde søknad er grunngjeven med at utbygginga berører felles stølseigedomar med opptil 20 partseigarar og der det kan vera fare for at ein ikkje har fått ei fullstendig liste over eigarar av grunn og rettar.

Søkjaren eig fallrettane i hovudvassdraga frå Svartevatn til Kvittingsvatn og frå Dukevatna til Kvittingsvatn konsesjonsfritt medan det for fallrettane i Fagerdalen, Sotabotn og Klungerdalen vert søkt ervervskonsesjon. Då dei sistnemnde falla imidlertid ikkje kan byggjast ut separat utan i samband med falla i hovudvassdraga, vil desse bli oppgjorde ved ein ekspropriasjon etter § 16 i vassdragsreguleringslova av 14. desember 1917.

Kvittingen kraftverk nyttar det ca. 236 m høge fallet mellom Svartevatn og Kvittingsvatn. Desse vatna er regulert for dei tidlegare utbygde kraftverka Grønsdal og Frøland. Kvittingen kraftverk vil nytte tilleggsreguleringa saman med den eksisterande regulering i Svartevatn. I tillegg vil kraftverket nytte den eksisterande regulering i Dukevatn ved at avløpet frå dette sidevassdraget vert overført til Svartevatn saman med elvane frå Herfangen, Gjetlo og Tjødnadalen og nokre mindre bekker frå Fagerdalen og Sotabotn.

Driftstunnelen får inntak i Svartevatn på same nivå som den eksisterande senkningstunnel. Det vil bli bygd nytt inntak med luker og den gamle senkningstunnelen vil bli plombert.

Den noverande gravitasjonsdammen ved Svartevatn vart bygd ferdig i 1923. Etter at dammen vart pålagt utbetra har det blitt aktuelt med ei påbygging på inntil 5 m i høve til tidlegare reguleringsgrense. Dei planane som ligg føre, går ut på at det vert bygd ein ny fyllingsdam med sentral morenetetning og der den eksisterande dam inngår som filter- og støttefylling.

Med den omsøkte tilleggsregulering på 5 m vil Svartevatn bli regulert 45 m mellom kote 625,0 og kote 580. Magasinvolumet vil dermed auke frå 62,2 mill. m^3 til 77,7 mill. m^3. I tillegg kjem magasina i Dukevatna på 14,5 mill. m^3 slik at kraftverket totalt nyttar eit magasinvolum på 92,2 mill. m^3. Med eit midlare årleg avlaup på 221,7 mill. m^3 blir magasinprosenten dermed 41,6. Samla nedbørfelt er 70,4 km^2. Midlare årsproduksjon er rekna til 123 GWh som med ein planlagt installasjon på 40 MW gjev ei brukstid på 3 075 timar pr. år. Produksjonsfordelinga mellom vinter- og sommarhalvåra er 50/50. Forutan produksjonen i Kvittingen kraftverk vil overføringane i vassdraget saman med magasinutvidinga i Svartevatn gje ein auke i produksjonen i bestemmande år for Grønsdal og Frøland kraftverker på 4,2 GWh.

Dei samla anleggskostnader er rekna til 172,4 mill. kroner (4. kvartal 1980). Dette gjev ein midlare utbyggingspris på ca. 140 øre pr. kWh.

Søknaden er grunngjeven med omsynet til det aukande kraftbehovet. Bergen Lysverker som forsyner Bergen by med elektrisk kraft, dekkjer ca. 11 pst. av totalforbruket ved sine eigne anlegg i Samnangervassdraget. Det resterande vert dekt gjennom Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) der Bergen kommune er medlem. Frå 1979 reknar søkjaren med aukande underskott i kraftbalansen og dei kraftkjelder som BKK har att å byggja ut dekkjer berre ein mindre del av den forbruksauken som er venta.

Med dei kraftverdiar som Vassdragsdirektoratet meiner bør leggjast til grunn for produksjon i det aktuelle området, ligg prosjektet innafor ei teknisk/økonomisk ramme med god margin. Den same konklusjonen går også fram av vurderinga frå Elektrisitetsdirektoratet som vil tilrå at prosjektet vert gjennomført. Elektrisitetsdirektoratet understrekar samstundes behovet for krafta.

Som det går fram av dei dokumenta som ligg føre, har søknaden vore til uttale i fleire berørte organ.

Skadene på fisket i Svartevatn ved ei ytterlegare regulering er venta å bli små i høve til dei skader som alt er påført gjennom den tidlegare reguleringa. Naturlege gyteplassar nedst i tillaupsbekkene vil imidlertid bli skadelidande. Ein annan faktor som kan få betydning er overføring av ein dårlegare vasskvalitet. Sjølv om det teoretisk kan skje ein skade, er det ikkje venta praktiske konsekvensar. Det vert dreve fritidsfiske ved Svartevatn i nokon grad av grunneigarane.

Elva mellom Svartevatn og Kvittingsvatn er i dag påverka av ei monaleg regulering med ein stor grad av tørrlegging. Skadeverknadene på fisket i den samanheng er ikkje kome nærare til uttrykk i den sakkunnige fråsegna. Det er i dag rekna med ein viss naturleg reproduksjon på dei nedre delar av elvestrekninga. Den planlagte reguleringa er vurdert å ha negative verknader for den naturlege reproduksjonen, men ut over dette er utbygginga ikkje rekna med å ha nemnande verknader.

I Herfangenå er det fine gyteplassar og fisken kan vandre heilt opp til det planlagte inntaket. Utbygginga vil gjere det umogleg å gyte nedanfor inntaket og fisket vil bli heilt øydelagt. Elva eignar seg godt for sportsfiske, noko som også går føre seg i eit visst monn.

I Tjødnadalselva og Gjetlo vil gyteplassane for aure verta øydelagde nedanfor inntaket. Også elva som kjem frå Øvre Dukevatn vil bli øydelagd som fiskeelv nedanfor inntaket. I denne elva vert det i dag dreve ein del fritidsfiske.

Hovudstyret kan ikke sjå at utbygginga berører monaleg fiskeinteresser. Dei skader på fisket som utbygginga medfører, kan så vidt Hovudstyret kan sjå, i eit visst monn avhjelpast ved tiltak.

Skadene på viltet vil i hovudsak vera knytt til uro under anleggsverksemda, men for øvrig er ikkje utbygginga rekna å ha negative verknader korkje for små- eller storviltet.

Bergen Turlag har fire hytter og fleire varde- og kvisteruter i utbyggingsområdet som er mykje nytta til rekreasjonsføremål særleg i vintersesongen. Av dei innkomne fråsegner er det imidlertid ikkje peikt på faktiske skadeverknader for ferdsla i området.

Det er frå fagleg hald peikt på faren for steinsprang og snøras i magasinet, men dette er ikkje av eit slikt omfang at det vil representere nokon fare for større skader på damanlegget. Ved den opphaveleg påtenkte brakkeplass og tunnelpåhogg vil det vera ein viss rasfare, noko som det er teke omsyn til ved den riggplan som no ligg føre.

På strekninga frå Svartevatn til Kvittingsvatn vil tåke- og frostrøykdanninga reduserast ved at vassføringa i elva opphøyrer i vintersesongen. I sommarsesongen blir vassføringa ytterlegare redusert i høve til no bortsett frå i toppflaumperiodar då tilhøva blir som tidlegare. Tørrlegginga av elva vil ha lite å bety for veksttilhøva då vegetasjonen for det meste får si vasstilførsel frå fjella ikring og ikkje frå sjølve elva. Dette gjeld også Klungerdalselva og Klungerdalsvatnet der ein må rekne med at vasstanden det meste av året vert senka ca. 1,0—1,5 m under normalvasstanden.

Dei jordbruksinteresser som vert berørt, knyter seg til utmarksareal i Klungerdalen og ved Svartevatn, samt områda for kraftstasjonen. I Klungerdalen vil elva verta på det meste tørrlagt opp til inntaket. Frå jordbrukssakkyndig hald reknar ein med at det framleis vil vera drikkevatn for beitedyr.

Skadene for jordbruket rundt Svartevatn er avgrensa til det ca 313 da store arealet som vert neddemma ved tilleggsreguleringa. Fjellgrunnen rundt vatnet består av harde bergartar med tynt og magert jordlag. Då fjellsidene skrånar bratt ned mot vatnet vil reguleringa få liten verknad utover det arealet som vert neddemma. Etter Havudstyret si oppfatning vil dei beiteinteresser som knyter seg til reguleringsområdet vera av beskjedent omfang, noko som også går fram av den sakkunnige vurderinga.

Av dei innkomne fråsegner går fram at Samnanger kommune ikkje vil setje seg imot utbyggingsplanane under føresetnad av at kommunen får motytingar for utbygginga som svarer til det som i dag er vanleg ved nye utbyggingar. Kommunen sine krav omfattar mellom anna konsesjonsavgifter, næringsfond, konsesjonsstraum, flaumdempningsmagasin, minstevassføring og fiskekultiveringstiltak. Fråsegna frå Kvam kommune er bygd over same leist som fråsegna fra Samnanger og kommunen sine krav fell i det vesentlegaste saman med krava frå Samnanger.

Hordaland fylkesfriluftsnemnd finn ikkje grunn til å gå mot utbyggingsplanane. Hordaland fylkeslandbruksstyre går mot tilleggsoppdemminga i Svartevatn utan imidlertid å peika på faktiske skadeverknader ved reguleringa. Elles har fylkeslandbruksstyret ingen innvendingar mot utbyggingsplanane. Hordaland fylkesskogråd har ingen innvendingar mot utbyggingsplanane. Hordaland fylkesutval rår til at søknaden vert stetta og viser til fråsegnene frå Samnanger og Kvam kommunar. Fylkesutvalet meiner at eventuelle skadebøtande tiltak må sjåast i samanheng med dei totale reguleringane i vassdraget og peikar

særleg på flaumvassføringa og omsynet til fisket. Fylkesmannen i Hordaland viser til fråsegnene frå Samnanger og Kvam kommunar samt frå fylkesfriluftsnemnda, fylkeslandbruksstyret og fylkesskogrådet og rår til at søknaden vert stetta. Statens forurensningstilsyn og Direktoratet for vilt og ferskvannshar ved eventuell konsesjon kome med framlegg til konsesjonsvilkår. Historisk Museum ved Universitetet i Bergen og Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer ved Universiteta i Oslo har ingen merknader til søknaden. Bergen Turlag peikar på at utbyggingsområdet er sterkt berørt av vassdragsreguleringen og at ytterlegare regulering vil kome i konflikt med Regjeringa si målsetting om varsom kraftutbygging. Øystese Jeger- og Fiskarlag meiner at den auka reguleringshøgda vil påverka næringstilgongen for fisken og peiker ellers på at neddemmingsarealet er eit viktig vinterbeite for rype. Hordaland fylkeslag av Norges Jeger- og Fiskerforbund slutter seg til merknadene frå Øystese Jeger- og Fisøarlag. Norges Jeger- og Fiskerforbund stør dei to sistnemnde fråsegner. Vegsjefen i Hordaland har ingen merknader.

Etter Hovudstyret si meining kan ein ikkje sjå at utbygginga medfører monalege skadeverknader i høve til føremonene og Hovudstyret vil rå til at det vert gjeve løyve til den omsøkte regulering og ekspropriasjon. Hovudstyret finn det ikkje naudsynt å knytte særskilde vilkår til ekspropriasjonsløyvet.

Om dei einskilde vilkåra for reguleringa vil Hovudstyret merka:

Konsesjonstid, post 1.

Konsesjonen av 1913 gjeld fram til 11. april 1993. Det er ikkje betinga heimfallsrett til staten på reguleringsanlegga. Dei kan berre då krevjast fjerna dersom almene omsyn tilseier det, eller det kan verta gjeve ny konsesjon, eller staten kan driva anlegga vidare mot refusjon av kostnader. Ut frå dette finn Hovudstyret å kunne vurdere konsesjonstida uten samanheng med den gamle konsesjonstida. Ei nedlegging av anlegga reknar ein som urealistisk.

Hovudstyret gjer framlegg om uavgrensa konsesjonstid i medhald av § 10 i reguleringslova og med atterhald om høve til revisjon av vilkåra etter 50 år.

Årlege avgifter, post 2.

Vassdragsdirektoratet har pårekna at med tilleggsreguleringa og overføringane representerer auken i regulert vassføring ei kraftmengde på 9 144 nat.-hk i Kvittingen kraftverk, 328 nat.-hk i Grønsdal kraftverk og 48,7 nat.-hk i Frøland kraftverk, i alt 9 959 nat.-hk. Ein tek atterhald om seinare justeringar av avgiftsgrunnlaget.

Samnanger kommune peikar i si fråsegn på at det for ca. ⅔ av den kraftmengde som vert produsert i Kvittingen kraftverk vert det svara avgifter etter den tidlegare reguleringskonsesjonen for Samnangervassdraget. Avgiftssatsen for denne konsesjonen vart fastsett til kr. 0,30 pr. nat.-hk til kommunar og er frå 1. januar 1980 justert opp til kr. 3,59 pr. nat.-hk. Kommunen viser til at avgiftene ved nye utbyggingar i dag er ca. kr. 8,50 pr nat.-hk og krev fastsett ein avgiftssats som gjev at gjennomsnittet for den kraftmengde som vert produsert, kjem opp på dette nivået. Dette tilseier ein avgiftssats på kr. 17 pr. nat.-hk for den kraftmengde som tilleggsreguleringa og overføringane gjev. Sjølv om denne avgiftssatsen er høgre enn maksimalsatsen i reguleringslova, meiner kommunen at det her er grunnlag for å nytte lova sitt høve til unntak i «særlege tilhøve».

Hovudstyret er fullt klar over at det økonomiske vederlag for kommunar er blitt sterkt redusert ved konsesjonar der det ikkje er innteke reglar for justering av avgiftene. Inflasjonsproblemet er imidlertid etter Hovudstyret si meining så pass generelt og omfangsrikt, at ein i denne konkrete saka ikkje kan sjå at det er tilhøve som tilseier særskild handsaming.

Hovudstyret vil difor vurdere avgiftssatsen på vanleg grunnlag. Ein legg her m. a. vekt på at det gjeld tilleggskader som etter måten er små, men at utbyggnadskostnadene er rimelege. Hovudstyret er blitt ståande ved å tilrå kr 3 pr. nat.-hk til staten og kr. 10 til kommunar.

Byggefristar, post 4.

Det er brukt dei vanlege byggefristar i samsvar med § 12, post 1 i reguleringslova, dvs. 2 år for å byrje på arbeidet og ytterlegare 5 år for fullføring etter dei utbyggingsplanar som ligg føre.

Forsamlingslokale, post 9.

Spørsmålet om forsamlingslokale er ikkje teke opp i distriktet, men Hovudstyret har funne det rett å ta med posten i vanleg form.

Tilsyn og godkjenning av planar, post 10.

Det er føresetnaden at dammen ved Svartevatn vert bygd som fyllingsdam med sentral morenetetning. Stein til plastring av dammen vil bli utsprengt i overlaupskanalen inne i magasinet medan dei øvrige massar vert tekne frå tunneltippen ved tverrslag, fordelingsbas-

seng og kraftstasjonsområdet i tillegg til morenetaket i Klungerdalen.

Ut frå det vanlege innhald i denne posten vil inngrepa i naturen bli planlagt og utført i samråd med Vassdragsdirektoratet i NVE, som også fører kontroll med utføring og med opprydding etter at arbeida er fullførde. Dei aktuelle kommunar vil få høve til å uttale seg om planane for plassering av anleggsvegar, massetak og overskuddsmassar før dei nemnde planar vert godkjende. Teknisk tilsyn vert ordna på vanleg måte også i samsvar med reglane i denne post.

Vegar og bruer, post 12.

Bergen Turlag har bede om at anleggsvegen til Svartevatn vert vurdert stengt. Etter avtale med grunneigarane, er det i dag bom på vegen. I anleggstida meiner søkjaren at vegen bør haldast open.

Hovudstyret har ingen merknader til dette. Hovudstyret føreset imidlertid at søkjaren gjer avtale med grunneigarane om ei eventuell stenging med bom etter at anleggstida er over.

H.r.advokatane Erik Dahlen og Grunnar Torvund har på vegne av fleire grunneigarar kravd at vegen til morénetaket berre skal nyttast til den planlagte bygging av Svartevassdammen. Søkjaren meiner at ein vil ha bruk for vegen også til mellom anna terskelbygging og vedlikehald i reguleringsområdet. Hovudstyret finne ikkje grunn til å leggja restriksjonar på bruken av vegen og meiner det vil vere trong for vegen til vedlikehald både no og i framtida.

Kraftavståing, post 15.

Posten er medteken i vanleg form. Det vert betinga kraftavståing av inntil 10 pst. til kommunar og inntil 5 pst. til staten.

Vilt og fiske, post 17.

Hovudstyret viser til framlegga til konsesjonsvilkår frå Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk og vil gjere framlegg om at desse vert inntekne. Her inngår mellom anna vilkår om yngelutsetting, fangst, klekking, oppforing og transport av stamfisk, ordning av sperregitter samt fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser. I tillegg er medteke pålegg om årleg innbetaling av et indeksregulert beløp på kr. 10 000 til Samnanger til opphjelp av fritidsfisket i andre delar av kommunen.

Forureining, post 18.

Pålegget omfattar utføring og dekking av kostnader ved tiltak mot forureining som står i samband med utbygginga i samsvar med SFT sitt framlegg.

Tersklar og sikringsarbeid, post 19.

Samnanger kommune har peikt på at det er naudsynt med terskelbygging i hovudvassdraget frå Svartevatn samt i Klungerdalselva av estetiske omsyn og omsynet til fisket. Hovudstyret meiner at dei nemnde omsyn tilseier at terskalbygging må vurderast og gjer framlegg om at posten vert medteken i vanleg form. Planlegging av tersklar blir i tilfelle gjort av Vassdragsdirektoratet i samråd med distriktet og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

Næringsfond, post 20.

Samnanger kommune har reist krav om at det vert oppretta eit næringsfond på 2 mill. kroner. Kommunen viser til at næringsfondet skal gjeva ei godtgjerdsle for dei skader som vert påført samt gjeva ei godtgjerdsle til næringane i kommunen for dei verdier som vert ført bort. Vidare meiner kommunen at det må takast omsyn til at det ikkje vart stilt til rådvelde noko næringsfond ved den tidlegare konsesjonen.

Hovudstyret finn at føresetnadene er til stades for oppretting av næringsfond i medhald av § 12, post 18 i reguleringslova og vil gjera framlegg om at næringsfond vert oppretta for Samnanger kommune. Hovudstyret vil rå til at storleiken på fondet vert fastsett til 0,5 mill. kroner. Avgjerande for Hovudstyret sitt framlegg er at utbygginga gjev god lønnssemd samstundes som kraftressursane i stort mon vert ført ut av kommunen. Hovudstyret vil ikkje i denne omgang reise spørsmål om å endra vilkår — eller sette nye — for den tidlegare konsesjonen ut frå tanken om å tilføra kommunen del av verdiar som denne har ført med seg for kraftverka, jfr. og Hovudstyret sine merknader under pkt. 2.

Kvam kommune har også sett fram krav om næringsfond på 2 mill. kroner med same grunngjeving som Samnanger. Hovudstyret finn ut frå at Svartevatn i det vesentlegaste ligg innan kommunen sine grenser, at også Kvam bør få 0,5 mill. kroner til næringsfond.

Utkast til manøvreringsreglement ligg ved.

Samnanger kommune har reist krav om at det vert etablert eit flaumdempingsmagasin i Svartevatn alternativt i Kvittingsvatn. Kommunen peikar på at det med visse mellomrom kjem flaumar med til dels store skadeverknader. Særleg utsette område er Langeland, Gåsdal, Tysseland og Frøland. Kravet frå kommunen er at det vert halde eit fribord i Svartevassmagasinet på 1 m, noko som representerer eit magasin på 3 mill. m^3. Under føresetnad av at flaumen tek slutt etter eit døger, tilsvarer dette ein flaumreduksjon på ca. 35 m^3/sek.

Vassdragsdirektoratet har i 1971 utarbeidd ein senkingsplan for Frølandsvatn for å betre jordbruksareala på dei nemnde stadene. Det er imidlertid usikkert kor vidt jordbruksinteressene er store nok til å forsvare etablering av flaumdempningsmagasin. Når det gjeld interessene rundt Frølandsvatn som har eit uregulert felt på 45 pst. av det totale nedbørsfeltet, vil behovet for den planlagte senkinga i Frølandsvatnet vere uavhengig av ei eventuell flaumdemping i Svartevatn.

Hovudstyret vil peika på at den etablerte reguleringa normalt har ein flaumdempande effekt. Tilleggsreguleringa vil bety ei ytterlegare betring i så måte. Hovudstyret finn difor ikkje grunn til å gje ytterlegare pålegg om flaumdempande tiltak ut over det generelle vilkår om at den naturlege flomvassføringa ikkje skal bli auka på grunn av reguleringa. Hovudstyret kan heller ikkje finna kravet berettiga av omsyn til dei store produksjonsmessige konsekvensar eit flaumdempingsmagasin av den nemnde storleiken vil få.

Vassdragsdirektoratet har pårekna at eit flaumdempingsmagasin i Svartevatn på 3,0 mill. m^3 representerer eit årleg krafttap på 118 000 kroner. Alternativt vil eit flaumdempingsmagasin i Kvittingsvatn av same storleik representere eit årleg krafttap på 206 000 kroner.

Hovudstyret vil gjere framlegg om ei fri regulering av omsyn til størst mogleg samkjøringsgevinst.

Flaumen frå Svartevatn er planlagt avleia i ein eigen utsprengt kanal ved sida av dammen. I kanalen vert støypt ein betongterskel. Bekkeinntaka vil bli utforma slik at tillaupsflaumane til Svartevatn frå overføringane ikkje vert endra når magasinet i Svartevatn er fullt. I tillegg vert det i alle bekkeinntak og overføringar installert avstengningsorgan.

Posten inneheld elles pålegg om oppretting av vasstandsmerker og protokollering av manøvreringa under NVE sin kontroll.

Høgdegrunnlaget for det gamle manøvreringsreglement for Svartevatn fastsett ved kongeleg resolusjon av 7. desember 1928, refererer seg til eit eige 0-punkt. I utkastet til manøvreringsreglement for den ytterlegare reguleringa av Svartevatn er imidlertid nytta NGO sitt høgdegrunnlag som skil seg frå det gamle.

Øvrige merknader.

Hovudvassdraget frå Svartevatn til Kvittingsvatn vil få sterkt redusert vassføring. Det same vil Dukeelva og Klungerdalselva få. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har ikkje funne grunn til å gjere framlegg om vassslepping i nokon av dei berørte elvane. Heller ikke Statens forurensningstilsyn finn at forureiningssituasjonen skulle gjere det naudsynt med vasslepping. Samnanger kommune har imidlertid reist krav om vasslepping og gjer framlegg om ei vasslepping på 0,2 m^3/sek i hovudvassdraget (Frølandselva) og 0,1 m^3/sek i Klungerdalselva. Kommunen viser til at dette tilsvarer om lag 5 pst. av midlare vassføring. Etter kommunen si oppfatning vil vassleppinga vere naudsynt for å oppnå ei tilfredsstillande verknad av dei tersklar som måtte bli bygd. Kommunen grunngjev vidare kravet med estetiske omsyn samt omsynet til fiske og til at vassdraget sin sjølvgjerande verknad så langt som råd må haldast ved like. Vassdragsdirektoratet har rekna at dei vassleppingskrav kommunen har sett fram, representerer eit årleg produksjonstap på 5,5 GWh. Med dei kraftverdiar Vassdragsdirektoratet legg til grunn, inneber dette eit årleg produksjonstap på 885 000 kroner.

Etter Hovudstyret si oppfatning er det viktig at dei tersklar som eventuelt måtte bli bygd, vert sikra det naudsynte tillaup for å oppnå ein tilfredsstillande estetisk effekt og for å sikra ei rimeleg utskifting av vatnet. Så vidt Hovudstyret kan sjå, vil imidlertid det naturlege tilsig frå restfelta normalt sikra denne vasstilførsla. Spørsmålet om vasslepping frå magasinet og frå inntaka vil difor etter Hovudstyret si oppfatning berre unntaksvis bli aktuelt. Hovudstyret vil vidare peike på at tilhøva på elvestrekninga frå Svartevatn til Kvittingsvatn i magasineringsperioden ikkje vert nemnande endra. Sjølv om tilhøva vert endra monaleg i Klungerdalselva, kan Hovudstyret vanskelig sjå at den minstevassføringa som det er gjort framlegg om, vil betre tilhøva vesentleg. Hovudstyret vil også peike på at korkje Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk eller Statens forurensningstilsyn har funne grunn til å gjere framlegg om minstevassføring. Hovudstyret har difor kome til, ut frå ei samla vurdering, å ville rå frå at kravet vert stetta.

Samnanger kommune har kravd at arbeidskraft frå kommunen som er skikka til aktuelle arbeidsoppgaver, skal ha førsteretten til arbeid. Hovudstyret reknar med at det i eit visst monn vert aktuelt å nytta arbeidskraft frå distriktet, men finn ikkje grunn til å ta med noko eiga vilkår om dette. Vidare krev Samnanger kommune kostnadene dekka til naudsynt utviding av lensmannsetaten og peikar på at talet på tilsette ved utbygginga vil kome opp i om lag 200. Hovudstyret kan imidlertid ikkje sjå at utbygginga er av ein slik storleik at det gjer kravet berettiga.

H.r.advokatane Erik Dahlen og Gunnar Torvund har på vegne av fleire grunneigarar reist

krav vedrørande mellom anna terskelbygging, fiske og gjerdehald. Havudstyret vil vise til tidlegare merknader samt til søkjaren sine merknader i brev av 26. november 1980.

Saksdokumenta ligg ved.

Handsama på Hovudstyremøte 11. desember 1980.

Hovedstyrets forslag til vilkår for Bergen Lysverker til regulering i Samnangervassdraget m. v.:

1.

Konsesjon gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringsloven § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte regulerings- og overføringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 3,00 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging, regulering og overføring, kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 10,00 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Etter 10 år kan fastsettelsen av avgiften tas opp til ny prøvelse.

Pilkten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter, inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 15 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av vedkommende departement.

4.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært mulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra vedkommende departement, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfalles statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Det kan pålegges konsesjonæren, etter vedkommende departements nærmere bestemmelse, helt eller delvis å bære utgiftene til vedkommende kommunes alminnelige forebyggende helsetjeneste og alminnelige sosiale tiltak.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av vedkommende departement pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelig vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemelse om dette.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

10.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidig hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

11.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som vedkommende departement godtar, skal foreta manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 10 000 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

12.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsetting av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig økt ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Konsesjonæren plikter å bekoste nødvendig omlegging av de riks-, fylkes- og øvrige veger som blir berørt.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger, skal kunne benyttes av allmennheten med mindre departementet treffer annen bestemmelse.

13.

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet, og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

14.

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for spreng-

ing i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

15.

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget er beliggende eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Fordelingen av kraften bestemmes av vedkommende regjeringsdepartement. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessent tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningen tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordeling avgjøres av departemenet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingende kraft.

16.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonææren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 29. juni 1951 nr. 3, eller andre kulturhistoriske lokaliteter bli berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er igang at det kan virke inn på fortidsminner som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

17.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestanden som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til ekstraodrinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelser av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,

b) å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppforing og transport.
c) å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
d) å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
e) å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III.

Før reguleringene og overføringene tas i bruk plikter konsesjonæren å innbetale et årlig indeksregulert beløp på kr. 10 000 til Samnanger kommune. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fisket i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

IV.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestanden i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelse av ovenfor nevnte vilkår eller pålegge gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av konsesjonæren.

18.

Konsesjonæren tilpliktes etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevd for å avverge eller redusere virkningene av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen.

19.

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføringer eller vassstand, kan departementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprensninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE-Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

20.

Når konsesjon er gitt, plikter anleggenes eier å innbetale til hver av kommunene Samnanger og Kvam kr. 500 000 som avsettes til næringsfond for kommunene.

Fondet anvendes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for næringsfondet skal være undergitt godkjennelse av vedkommende departement.

21.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren etter vedkommende departements nærmere fastsatte regler.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 11, 15 og 21, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

22.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Vedkommende departement kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene og overføringene kan medføre forpliktelser.

Hovedstyrets forslag til manøvreringsreglement for ytterligere regulering av Svartevatn:

1.

A. *Reguleringer.*

	Normal sommer-vasstand kote	Øvre reg.-grense kote	Nedre reg.-grense kote	Opp-demming m	Senkink m	Reg.-høyde m
Svartevatn	595,9	625,9	580,9	30,0	15,0	45,0

Høydene referert seg til NGO's høydesystem NNN.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

B. *Overføringer.*

Til Svartevatn overføres avløpet fra Herfangen (9,7 km²), Tjødnadalen (7,0 km²), Gjetlo (4,6 km²) samtlige tilhørende Klungerdalselven samt Dukeelva (9,4 km²) og 2 bekker (2,2 km²) fra Sotabotnselv.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragets naturlige flomvassføringer ikke forøkes. For øvrig kan vasslippingen foregå etter kraftverkenes behov.

3.

Det skal påses at flombeløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørsmengder, temperatur, snødybder m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringene består.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo og at han skal ha telefon i sin bolig.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres av departementet.

6.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Innkomne uttalelser i anledning Hovedstyrets innstilling:

I brev av 19. februar 1981 har Samnanger kommune uttalt følgende:

«I ekspedisjon frå Det Kgl. Olje- og Energidept. dagsett 9. januar 1981, motteke 12. januar 1981, fekk Samnanger kommune tilsend Hovedstyret i NVE sitt utkast til vilkår for Bergen Lysverker til regulering i Samnangervassdraget m. v. til fråsegn. Frist for å gjeva fråsegn var sett til 1. mars 1981.

I samråd med kommuneadvokaten, h.r.adv. Erik Dahlen, vart det utarbeidd utkast til fråsegn frå Samnanger kommune vedrørande det utkast til vilkår som hovedstyret i NVE har lagt fram.

På møte 12. februar 1981 vart framlegget handsama i nemnda som er nedsett til å førebu sakene vedrørande konsesjonssøknaden frå Bergen Lysverker.

Eit avsnitt i framlegget var endra og etter den endringa vart det samrøystes vedteke å rå formannskapet til å nytta framlegget som fråsegn.

VEDTAK:

Framlegg til fråsegn vert vedteke og send Det Kgl. Olje- og Energidepartement med vedlegg.»

Vedlagt uttalelse fra Samnanger formannskap:

«*Pkt. 2. Storleiken på konsesjonsavgifta.*

Ein legg ved fotostatkopi av skriv frå NVE til Olje- og Energidept. dagsett 20. november 1978 og frå NVE til Samnanger formannskap dagsett 19. mars 1979.

I konsesjonssøknaden, dagsett 1. februar 1979 var kotehøgd for høgste regulering av Svartavatn oppgjeve til 620 og eit magasin på 62,0 mill. m³. Reguleringshøgda som har vore nytta er kotehøgd 619. Det er ikkje søkt om «fristforlengelse» for denne differansen.

Dette må etter kommunen si oppfatning få verknad for fastsetjing av ny konsesjonsavgift for den delen av reguleringa etter konsesjon av 11. april 1913 som ikkje er teken i bruk, men som det no er aktuelt å nytta.

Avgifta for denne delen kan ikkje setjast lågare enn den nye avgifta. Ein går ut frå at NVE har oversikt over kor mykje det her er tale om. Ein går ut frå at denne delen ikkje er med i det talet naturhestekrefter som hovedstyret har nevnt i sine kommentarar på

side 52 under «årlege avgifter, post 2».

Utover dette viser ein ellers til det som er sagt i tidlegare merknader.

Bergen Lysverker sin merknad til kommunane sitt krav om kr. 17,— pr. naturhestekraft for tilleggsreguleringar, for å koma opp i gjennomsnittleg kr. 8,50 for den auke i kraftproduksjon som ein oppnår ved dei konsesjonar det er søkt om i samband med Kvitingen kraftverk, verkar misvisande.

Avtala mellom Bergen Lysverker/Kvam og Samnanger kommunar omfatta den alt utbygde kraft i samsvar med tidlegare konsesjon av 11. april 1913 og det Bergen Lysverker utnyttar i dag ved kraftverka på Frøland og i Grønsdal har vi ikkje kravd høgre konsesjonsavgift for enn det som er avtala med Bergen Lysverker.

Det som vi krev høgre konsesjonsavgift for er den tilleggsutnyttinga Bergen Lysverker får i Kvitingen kraftverk, delvis på grunn av ein ressurs som Bergen Lysverker har disponert frå 11. april 1913, men som kommunane ikkje har fått konsesjonsavgift for til denne tid fordi den ikkje har vorte nytta.

Vi meiner at kommunane har både moralsk og juridisk grunnlag for dette og i den samanheng vil vi få visa til fylkesutvalet si fråsegn, attgjeven på side 34 der det står:

> «Vidare føreset fylkesutvalet at næringsfond og konsesjonsavgifter til kommunane vert vurdert i samsvar med den praksis som er gjeldande ved nye konsesjonar, og at den gjennomsnittlege årlege auke i kraftproduksjonen som utbygginga medfører vert lagd til grunn.»

Fylkesmannen viser også til fylkesutvalet si fråsegn.

I hovedstyret sine merknader heiter det:

> «Inflasjonsproblemet er imidlertid etter hovedstyret si meining så pass generelt og omfangsrikt, at ein i denne konkrete saka ikkje kan sjå at det er tilhøve som tilseier særskild handsaming.»

Det er ikkje tvil om at statskraftverka har gått føre med eit godt eksempel når det gjeld å bøta på den uheldige verknaden inflasjonen har hatt på konsesjonsavgiftene,i heilt og fullt samsvar med Stortinget sine intensjonar.

NVE har, etter det vi har fått opplyst, også gjeve ei innstilling til lovendring slik at den øvre satsen for konsesjonsavgift pr. naturhestekraft, i dag under vanlege tilhøve kr. 10,—, kan hevast.

I samband med nye konsesjonar må det kunne takast omsyn til misstilhøve som utviklinga har medført når det gjeld konsesjonsvilkåra i eldre konsesjonar.

Reguleringsintervall for konsesjonsavgifter.

Etter det kommunen har fått opplyst, har NVE gjeve ei innstilling til lovendring slik at reguleringsintervallet vert 5 år.

Kommunen finn det ikkje rett at reguleringsintervallet vert fastlåst i konsesjonsvilkåra og finn å kunna endra føresetnaden i pkt. 10 til fylgjande:

> Det er ein føresetnad at konsesjonsavgiftene vert regulerte etter dei retningsliner som er gjevne i den til ei kvar tid gjeldande lov.

Næringsfond.

I samband med vårt krav på kr. 2 mill., viste vi til ein del tilfelle der næringsfond vart gjeve. Vi vil utvida denne oversikta med tal kr. pr. GWh.

Konsesj.-år	Utbyggingstiltak	Næringsfond i mill. kr.	Tiltaket sin mid prod. i GWh	Kroner pr. GWh
1974	Ulla-Førre	20	5 000	4 000,00
»	Leirdøla	2	480	4 167,00
1976	Osa kraftverk (Østerdalen)	1,5	300	5 000,00
»	Åbjøra (Nordland)	3,5	480	7 292,00
1978	Orkla	12	1 150	10 434,80
1979	Alta	10	600	16 666,67
1981	Samnanger	1	123	8 130,08

For «Samnanger» er det samla næringsfond for Kvam herad og Samnanger kommune som er 1 mill.

I tillegg til at utviklinga skulle tilseia minimum kr. 20 000,— pr. GWh, er det ikkje teke omsyn til at det i samband med konsesjonen gjeven 11. april 1913 ikkje vart stilt næringsfond til disposisjon for kommunane.

Næringslivet i Samnanger er diverre svakt utbygd. Omlag 48 pst. av den yrkesaktive delen av innbyggjarane er pendlarar. Særleg den tidlegare utbygginga, men også den det no vert søkt om, gjev eit godt økonomisk resultat. I hovedstyret sine merknader står det at den nye utbygging ligg innanfor ei teknisk/økonomisk råma med god margin. (Side 49, andre avsnitt.)

Det er såleis ikkje nokon tvil om at føresetnaden om eit næringsfond på kr. 2 000 000,— må oppretthaldast.

Arbeidskraft (pkt. 8 i kommunen si fråsegn).

I hovedstyret sine kommentarar, side 58 siste avsnitt, står det at hovedstyret ikkje finn grunn til å ta med noko eige vilkår om dette.

Ein stor del av dei nær på 50 pst. av yrkesaktive i Samnanger som er pendlarar er anleggsarbeidarar. I hovedsak har desse vore tilsette i Vegvesenet, NVE og BKK.

Då det er ei nedskjering av aktiviteten på alle desse arbeidsplassane har Samnanger aukande arbeidsløyse.

Då ein må rekna med at utbygginga i sam-

band med Kvittingen kraftverk kan verta sett bort til entreprenørar som sjølv har arbeidarar som dei ynskjer å nytta, kan dette gå utover fullt kvalifisert og ledig arbeidskraft frå Samnanger. Dette vil i såfall vera svært uheldig og kommunen kan ikkje gå med på at vilkåret i pkt. 8 ikkje vert stetta.

Vi vil får visa til vilkåra for at øvrige konsesjonar skal kunna gjevast, dvs. at våre vilkår for ny reguleringskonsesjon vert innfridde.»

Følgende har Kvam herred uttalt i brev av 24. februar 1981:

«Viser til Dykkar brev dagsett 9. januar d.å. Kvam heradstyre vedtok samrøystes i møte 17. februar 1981, sak 20/81 H, å gje uttale i saka slik vedlegg til dette brev syner.»

Vedlagt uttalelse fra Kvam heradstyre:

«Pkt. 2. Storleiken på konsesjonsavgifta.

I konsesjonssøknaden, dagsett 1. februar 1979 var kotehøgd for høgste regulering av Svartavatn oppgjeve til 620 og eit magasin på 62,0 mill. m^3. Reguleringshøgda som har vore nytta er kotehøgd 619. Det er ikkje søkt om «fristforlengelse» for denne differansen.

Dette meiner ein må få verknad for fastsetjing av ny konsesjonsavgift for den delen av reguleringa etter konsesjon av 11. april 1913 som ikkje er teken i bruk, men som det no er aktuelt å utnytta.

Avgifta for denne delen kan ikkje setjast lågare enn den nye avgifta. Ein går ut frå at NVE har oversikt over kor mykje det her er tale om. Ein går ut frå at denne delen ikkje er med i det talet naturhestekrefter som hovedstyret har nevnt i sine kommentarar på side 52 under «å r l e g e a v g i f t e r, post 2».

Utover dette viser ein elles til det som er sagt i tidlegare merknader.

Bergen Lysverker sin merknad til kommunane sitt krav om kr. 17,— pr. naturhestekraft for tilleggsreguleringar, for å koma opp i gjennomsnittleg kr. 8,50 for den auke i kraftproduksjon som ein oppnår ved dei konsesjonar det er søkt om i samband med Kvittingen kraftverk, verkar misvisande.

Avtala mellom Bergen Lysverker/Kvam og Samnanger kommunar omfatta den alt utbygde kraft i samsvar med tidlegare konsesjon av 11. april 1913 og det Bergen Lysverker utnyttar i dag ved kraftverka på Frøland og i Grønsdal har vi ikkje kravd høgre konsesjonsavgift for enn det som er avtala med Bergen Lysverker.

Det som vi krev høgre konsesjonsavgift for er den tilleggsutnyttinga Bergen Lysverker får i Kvittingen kraftverk, delvis på grunn av ein ressurs som Bergen Lysverker har disponert frå 11. april 1913, men som kommunane ikkje har fått konsesjonsavgift for til denne tid fordi den ikkje har vore nytta.

Vi meiner at kommunane har både moralsk og juridisk grunnlag for dette og i den samanheng vil vi få visa til fylkesutvalet si fråsegn, attgjeven på side 34 der det står:

> «Vidare føreset fylkesutvalet at næringsfond og konsesjonsavgifter til kommunane vert vurdert i samsvar med den praksis som er gjeldande ved nye konsesjonar, og at den gjennomsnittlege årlege auke i kraftproduksjonen som utbygginga medfører vert lagd til grunn.»

Fylkesmannen viser også til fylkesutvalet si fråsegn.

I hovedstyret sine merknader heiter det:

> «Inflasjonsproblemet er imidlertid etter hovedstyret si meining så pass generelt og omfangsrikt, at ein i denne konkrete saka ikkje kan sjå at det er tilhøve som tilseier særskild handsaming.»

Det er ikkje tvil om at statskraftverka har gått føre med eit godt eksempel når det gjeld å bøta på den uheldige verknaden inflasjonen har hatt på konsesjonsavgiftene, i heilt og fullt samsvar med Stortinget sine intensjonar.

NVE har, etter det vi har fått opplyst, også gjeve ei innstilling til lovendring slik at den øvre satsen for konsesjonsavgift pr. naturhestekraft, i dag under vanlege tilhøve kr. 10,—, kan hevast.

I samband med nye konsesjonar må det kunne takast omsyn til misstilhøve som utviklinga har medført når det gjeld konsesjonsvilkåra i eldre konsesjonar.

Reguleringsintervall for konsesjonsavgifter.

Etter det kommunen har fått opplyst, har NVE gjeve ei innstilling til lovendring slik at reguleringsintervallet vert 5 år.

Kommunen finn det ikkje rett at reguleringsintervallet vert fastlåst i konsesjonsvilkåra og finn å kunna endra føresetnaden i pkt. 10 til fylgjande:

> Det er ein føresetnad at konsesjonsavgiftene vert regulerte etter dei retningsliner som er gjevne i den til ei kvar tid gjeldande lov, og elles etter dei retningsliner som statskraftverka til ei kvar tid nyttar.

Næringsfond.

I samband med vårt krav på kr. 2 mill., viste vi til ein del tilfelle der næringsfond vart gjeve. Vi vil utvida denne oversikta med tal kr. pr. GWh.

Konsesj.-år	Utbyggingstiltak	Næringsfond i mill. kr.	Tiltaket sin mid.prod i GWh	Kroner pr. GWh
1974	Ulla-Førre	20	5 000	4 000,00
1974	Leirdøla	2	480	4 167,00
1976	Osa kraftverk (Østerdalen)	1,5	300	5 000,00
1976	Åbjøra (Nordland)	3,5	480	7 292,00
1978	Orkla	12	1 150	10 434,80
1979	Alta	10	600	16 666,67
1981	Samnanger	1	123	8 130,08

For «Samnanger» er det samla næringsfond for Kvam herad og Samnanger kommune som er 1 mill.

I tillegg til at utviklinga skulle tilseia minimum kr. 20 000,— pr. GWh, er det ikkje teke omsyn til at det i samband med konsesjonen gjeven 11. april 1913 ikkje vart stilt næringsfond til disposisjon for kommunane.

Næringslivet i Kvam må utbyggjast. Dei to største verksemdene A/S Bjølvefossen (smelteverk for ferrosilicium) og Fjellstrand Aluminium Yacts A/S er begge særleg sårbare for konjunktursvikt. I dei 2—3 siste åra har tapet av arbeidsplassar ved Bjølvefossen vore om lag 130 og samla for heradet har avgangen vore om lag 300. Heradet må difor gjera ein større innsats for å skaffa nye arbeidsplassar og utvikla næringslivet i meir allsidig lei.

Det er såleis ikkje nokon tvil om at føresetnaden om eit næringsfond på kr. 2 000 000,— må oppretthaldast.

Arbeidskraft (pkt. 8 i kommunen si fråsegn).

I hovedstyret sine kommentarar, side 58 siste avsnitt, står det at hovedstyret ikkje finn grunn til å ta med noko eige vilkår om dette.

Arbeidsløysa i Kvam har auka urovekkande, og det vil ha mykje å seia at utbyggingsarbeidet i Kvitingen kan utførast med lokal arbeidskraft i den mon dette er mogeleg.

Då ein må rekna med at utbygginga kan verta sett bort til entreprenørar som sjølve har arbeidarar som dei ynskjer å nytta, kan dette gå utover kvalifisert og ledig arbeidskraft frå Kvam. Dette vil i så fall vera svært uheldig og kommunen kan ikkje gå med på at vilkåret i pkt. 8 ikkje vert stetta.

Vi vil får visa til vilkåra for at øvrige konsesjonar skal kunna gjevast, dvs. at våre vilkår for ny reguleringskonsesjon vert innfridde.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har avgitt følgende tilleggsuttalelse i brev av 25. februar 1981:

«Hovedstyret har i innstilling datert 18. desember 1980 vedr. ovenstående tilrådd den omsøkte regulerings- og ekspropriasjonstillatelse i Samnangervassdraget. Ved en inkurie er imidlertid uteblitt Hovedstyrets stillingstagen til Bergen Lysverkers søknad av 12. mars 1980 om adgang til å stevne til ekspropriasjonsskjønn på den måte som er foreskrevet i lov om almenningssaker av 9. juli 1951. Hovedstyret vil vise til at det ikke er innkommet merknader til nevnte søknad av noe slag og vil rå til at søknaden imøtekommes.»

Følgende har Miljøverndepartementet uttalt i brev av 27. februar 1981:

«Vi viser til Deres brev av 9. januar 1981.

Kvittingen-prosjektet vil gi ca. 123 GWh i midlere produksjon (ca. 114 GWh fastkraft).

I Miljøverndepartementets gruppering av vassdrag etter utbyggingslønnsomhet og brukerinteresser som kan være i konflikt med utbyggingen, jfr. s. 52 i «Energimeldingen», er Kvittingen-prosjektet plassert i klasse C, dvs. kontroversielle prosjekt med vesentlige brukskonflikter. Det opereres med 4 klasser, A, B, C, D som samtidig angir hva som hadde vært ønsket rekkefølge i planlegging og konsekvensbehandling.

Departementet regner med at enkelte av prosjektene i klasse C vil være så kontroversielle at de ikke bør realiseres.

På bakgrunn av en konkret vurdering av prosjektet er departementet kommet til at dette ikke bør gjelde for Kvittingen-prosjektet. Departementet vil derfor ikke frarå utbygging.

Vilkår i medhold av lov im vern mot vannforurensing.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i sin innstilling vedrørende utbyggingen av Kvittingen kraftverk tatt med vilkåret som Statens forurensningstilsyn tidligere har foreslått. Departementet ser ikke behov for å fastsette ytterligere vilkår etter lov om vern mot vannforurensing. Det kan derfor gis tillatelse til utbygging av Kvittingen kraftverk dersom følgende vilkår tas med i tillatelsen:

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.»

Landbruksdepartementet har i brev av 17. mars 1981 avgitt følgende uttalelse:

«Landbruksdepartementet viser til uttalelser fra landbruksetatene i kommunene og fylket.

Vi mener den omsøkte regulering i vassdraget har moderate skadevirkninger for landbruket. Landbruksdepartementet vil ikke motsette seg en tilleggsoppdemming av Svartevatn. I likhet med jordstyret og kommunestyret i Samnanger vil vi peke på behovet for et flomdempingsmagasin også ved eksisterende regulering.

Ved flom er det med visse mellomrom oppstått store skader på jordbruksarealene nedover vassdraget. Større arealer dyrka mark er satt under vann og matjord er vasket bort.

I Hovedstyrets merknader står det at vannføringen i sommersesongen vil bli ytterligere redusert bortsett fra toppflomperioder da forholdene blir som tidligere. Landbruksdepartementet vil derfor støtte kravet fra Samnanger kommunestyre om å nytte henholdsvis Svartevatn eller Kvittingsvatn som flomdempingsmagasin for å hindre flomskader, spesielt om høsten.

Et vedtak om flomdempingsmagasin må innarbeides i konsesjonsvilkårene og manøvreringsreglementet.»

Hordaland fylkeskommune har i brev av 19. mars 1981 uttalt følgende:

«Ein viser til departementet sitt brev av 9. januar 1981 vedlagt Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen sitt brev av 18. desember 1980 vedk. ovannemnde regulering.

Etter handsaming i fylkeskommunen sitt Nærings- og miljøstyre, gjorde Hordaland fylkesutval i møte 20. mars 1981 slikt samrøystes vedtak i saka:

«Fylkesutvalet viser til Hovudstyret for NVE si innstilling av 18. desember 1980

vedkomande Bergen Lysverker sin søknad om tilleggsregulering og oreigning i Samangervassdraget og har ikkje særleg å merka til dei konklusjonar som er komne fram.

Fylkesutvalet finn heller ikkje grunn til merknader til Hovudstyret sitt forslag til vilkår for reguleringskonsesjonen, eller dei vurderingar og føresetnader desse er bygd på. Ein reknar her med at Hovudstyret sitt forslag til næringsfond er kome fram på grunnlag av kriteriar som er vanleg å leggja til grunn i slike saker.»»

I brev av 29. april 1981 har Kommunaldepartementet uttalt følgende:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 21. januar 1981.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til at Bergen Lysverker gis konsesjon for ovennevnte regulering på de vilkår som er foreslått ov hovedstyret i NVE.

Vi vil imidlertid be om at det presiseres at konsesjonsavgiftene og næringsfondet som henholdsvis er nevnt i vilkår nr. 2 og 20 sammen med øvrige konsesjonsavgifter kommunene mottar, skal inngå i ett og samme fond i hver av kommunene. Fondet skal nyttes til fremme av næringslivet i kommunene og disponeres etter vedtekter som skal godkjennes av Kommunaldepartementet.»

Departementet skal bemerke:

Innledning.

Bergen Lysverker har ved brev av 1. februar 1979 søkt om tillatelse etter vassdragsreguleringsloven til ytterligere regulering av Svartevatn i Samnangervassdraget. Videre tillatelse til å overføre avløpet fra øvre deler av Klungerdalselva (feltene Herfangen, Tjødnadalen og Gjetlo), Dukeelva og 2 bekker tilhørende Sotabotnelv. Endelig er det søkt om ekspropriasjonstillatelse etter vassdragslovens § 62.

Det har vært søkt om ervervstillatelse for fallrettighetene fra de to bekkeinntak i Fagerdalen og Sotabotn til samløpet med hovedelven Svartevatn—Kvittingsvatn og for fallrettighetene i Klungerdalselven fra bekkeinntakene i Herfangen, Tjødnadalen og Gjetlo til Kvittingsvatn. Det er dog ikke nødvendig med slik ervervstillatelse ettersom vannet ifølge planen skal overføres til Svartevatn og således omfattes av en reguleringstillatelse.

I Samnangervassdraget har Bergen Lysverker fra før (ved kongelig resolusjon av 11. april 1913) regulert Svartevatn, Øvre og Nedre Dukevatn, Kvittingsvatn, Grønsdalsvatn og Fiskevatn. Vassdraget er bygd ut med to kraftverk, Grønsdal kraftstasjon, som nytter fallet mellom Kvittingsvatn og Grønsdalsvatn og Frøland kraftstasjon som nytter fallet mellom Fiskevatn og Frølandsvatn.

Nærmere om planen.

Planen går ut på å utnytte det ca. 236 m høye fallet mellom Svartevatn og Kvittingsvatn i en ny Kvittingen kraftstasjon. Svartevatn tilleggsreguleres ved at vatnet demmes opp ytterligere 5 m. Dette er tenkt gjennomført ved at det blir bygd en ny fyllingsdam med sentral morenetetning og der den eksisterende dam inngår som filter- og støttefylling. Med tilleggsreguleringen på 5 m vil Svartevatn bli regulert 45 m (opp 30 m og ned 15 m) slik at magasinvolumet vil øke fra 62,2 mill. m^3 til 77,7 mill. m^3. I tillegg til magasinet i Svartevatn vil kraftverket, som en følge av ovennevnte overføringer også nytte eksisterende magasiner i Dukevatnene slik at det totalt nytter et magasinvolum på 92,2 mill. m^3. Dette volumet sammen med et midlere årlig avløp på 221,7 mill. m^3 gir en magasinprosent på 41,6.

Den midlere årsproduksjon er beregnet til 123 GWh (50 pst. vinterkraft) forutsatt en installasjon på 40 MW. Foruten denne produksjon i Kvittingen kraftverk vil overføringene i vassdraget sammen med magasinutvidelsen i Svartevatn gi en økning i produksjonen i bestemmende år for Grønsdal og Frøland kraftverker på ca. 4,2 GWh. Anleggskostnadene er beregnet til ca. 172,4 mill. kroner (4. kvartal 1980) som gir en midlere utbyggingspris på ca. kr. 1,40 pr. kWh.

Kraftbehovet.

Bergen Lysverker, som forsyner Bergen by med elektrisk kraft, dekker ca. 11 pst. av totalforbruket ved sine anlegg i Samnangervassdraget. Det resterende dekkes gjennom Bergenshalvøens Kommunale Kraftselskap (BKK) der Bergen kommune er medlem. Søkeren regner med økende underskudd i kraftbalansen, og de kraftkilder som BKK har igjen å bygge ut dekker bare en mindre del av den forbruksøkning som ventes.

Skader og ulemper.

Den største ulempen ved prosjektet knytter seg i hovedsak til de relativt små skader som påføres fisket i berørte elver og vatn.

I Herfangenå, Tjødnadalselva og Gjetlo vil det bli umulig for fisken å gyte nedenfor inntakene, og fisket vil bli helt ødelagt. Elva, som kommer fra Øvre Dukevatn, vil også bli ødelagt som fiskeelv nedenfor inntaket. Skadene på fisket i Svartevatn, som følge av tilleggsreguleringen, ventes å bli små. Det samme gjelder for elvestrekningen mellom Svartevatn og Kvittingen. Idag drives det en del fritidsfiske i Svartevatn, Herfangenå og i elva som kommer fra Øvre Dukevatn.

I Svartevatn driver grunneierne husholdningsfiske.

Det er ikke regnet med skader på viltet ut over det som knyttes til uro og forstyrrelser i anleggsperioden. Jordbruksinteressene påføres en del skader som knytter seg til utmarksareal i Klungerdalen og ved Svartevatn samt området for kraftstasjonen. Rundt Svartevatn er det ca. 313 da som blir demmet ned ved tilleggsreguleringen. I Klungerdalen blir elva på det meste tørrlagt opp til inntaket, men det regnes med at det fremdeles vil være drikkevatn for beitedyr. I Klungerdalsvatnet regner en med at vasstanden som følge av tørrleggingen det meste av året vil bli senket med 1,0—1,5 m under normalvassstanden.

I forbindelse med tidligere utbygginger i vassdraget er det bygget anleggsvei og kraftlinje fram til Svartevatn. For bygging av foreliggende prosjekt er det bare behov for mindre avgreninger for disse traséer.

Vurderinger.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (Hovedstyret) kan ikke se at utbyggingen fører til betydelige skadevirkninger i forhold til fordelene og går til at det blir gitt tillatelse til den omsøkte regulering og ekspropriasjon.

Kommunene Samnanger og Kvam går til at konsesjonssøknaden blir imøtekommet på enkelte vilkår som vil bli omtalt nedenfor.

Hordaland fylkeskommune har ikke merknader til Hovedstyrets tilråding og forslag til vilkår.

Kommunaldepartementet har ingen merknader til at Bergen Lysverker gis omsøkt konsesjon.

Miljøverndepartementet fraråder ikke omsøkt utbygging. Heller ikke Landbruksdepartementet fraråder utbygging, men man peker på behovet for et flomdempingsmagasin, noe som vil bli omtalt nedenfor.

Olje- og energidepartementet har sammenholdt ulempene ved utbyggingen med de fordeler den gir slik som reguleringslovens § 8 forutsetter og finner å kunne tilrå at Bergen Lysverker gis omsøkt reguleringskonsesjon. I konsesjonen inngår også nødvendig tillatelse etter vannforurensningslovens § 10, jfr. § 4. Videre tilrår departementet at det blir gitt tillatelse etter vassdragslovens § 62 til ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter.

Departementets bemerkninger til enkelte vilkår. Vilkår som ikke er omtalt i vanlig form:

Konsesjonstid, post 1.

Bergen Lysverker har konsesjon fram til 11. april 1993 for de eksisterende reguleringer og installasjoner i Samnangervassdraget. I konsesjonen av 1913 er det ikke vilkår om hjemfallsrett til staten på reguleringsanleggene.

Hovedstyret har funnet å kunne vurdere konsesjonstiden for omsøkte konsesjon uten sammenheng med den konsesjonstid som gjelder for eksisterende anlegg og foreslått at konsesjonen gis på ubegrenset tid med adgang til revisjon av vilkårene etter 50 år.

Begrunnelsen er at man regner det som urealistisk med en nedlegging av anleggene når den gamle konsesjonen løper ut, samtidig som de to øvrige alternativer (ny konsesjon i 1993 eller videre drift ved staten mot refusjon av kostnaden) lar seg kombinere med en ubegrenset tid for tilleggsreguleringen i Svartevatn.

Reguleringslovens ordlyd og gjeldende praksis gir god grunn til å anta at Bergen Lysverker ville blitt gitt konsesjon på ubegrenset tid for de eksisterende anlegg og reguleringer dersom man nå hadde søkt om det. Det var adgang til å gi konsesjon på ubegrenset tid i det lovverk som gjaldt i 1913, noe som også departementet den gang hadde foreslått. Stortinget gikk dog, uten begrunnelse, imot forslaget idet man fastsatte en konsesjonstid på 80 år.

Departementet er ikke uenig med Hovedstyret i at det må ansees som usannsynlig at den gamle regulering blir opphevet når konsesjonstiden går ut. Man kommer imidlertid ikke utenom det faktum at den gamle reguleringskonsesjon opphører i 1993 i h. t. det vilkår som Stortinget fastsatte.

For at den regulering som nå foregår i vassdraget skal være gyldig utover 11. april 1993, kreves det ny konsesjonsbehandling, og det er i dag ikke riktig uten videre å forutsette noe om denne regulering før konsesjonsbehandlingen er avsluttet. Departementet vil derfor tilrå at den nå omsøkte regulering får en konsesjonstid som til enhver tid svarer til konsesjonstiden til den eldre regulering. Samtidig vil departementet foreslå for Bergen Lysverker at de allerede nå søker om ny konsesjon for de eksisterende reguleringer.

Vilkårenes post 1, første ledd vil da få følgende ordlyd:

«Konsesjonen skal foreløpig gjelde til 11. april 1993. Deretter gjelder samme bestemmelser om varighet og revisjon av vilkår som måtte bli fastsatt for den konsesjon som ev. etterfølger konsesjonen av 11. april 1913.»

Årlige avgifter og næringsfond, post 2.

Med forbehold om senere justeringer er avgiftsgrunnlaget av Vassdragsdirektoratet beregnet til i alt 9 959 nat.-hk.

Kommunene Samnanger og Kvam krever at avgiften settes til kr. 17,— pr. nat.-hk til kommuner. Bakgrunnen for dette er følgende: Avgiftssatsen etter reguleringskonsesjonen fra 1913 er fastsatt til kr. 0,30 pr. nat.-hk til kommuner. Fra 1. januar 1980 har Lysverket gått med på å justere disse opp til kr. 3,59 pr. nat.-hk. Kommunen vil ha avgiftene opp til et gjennomsnitt på kr. 8,50 for den kraftmengde som vil bli produsert i hele vassdraget, noe som tilsier en avgiftssats på om lag kr. 17,— for den kraftmengde som tilleggsregulering og overføringer gir.

Kommunens krav går langt over maksimalsatsen i reguleringsloven, men man mener at det er grunnlag for i denne sak å benytte seg av lovens hjemmel for unntak i «særlige tilfelle».

Hovedstyret har i sin vurdering pekt på at inflasjonsproblemet er såpass generelt og omfangsrikt at man ikke kan se at det i denne sak er forhold som tilsier en særbehandling. Hovedstyret har foreslått en avgift på kr. 3,— pr. nat.-hk til staten og kr. 10,— til kommuner som er reguleringslovens maksimalgrenser.

Departementet kan ikke se at denne sak er et slikt tilfelle loven forutsetter for å sette avgiftene høyere enn maksimalgrensen. Departementet er videre av den oppfatning at det ikke er hjemmel for i en ny konsesjon å søke å kompensere økonomisk ugunstige vilkår i en annen og eldre konsesjon. Etter dette vil departementet tilrå de avgiftssatser som Hovedstyret har foreslått. Fastsettelsen av avgiftene foreslås tatt opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

De to kommunene har også krevd at det skal opprettes et næringsfond på kr. 2 mill. til hver av kommunene. Kommunene har begrunnet kravene med bl. a. at næringslivet er dårlig utbygd og at det er behov for nye arbeidsplasser. Videre at de bør godtgjøres for de verdier som føres ut av kommunen, spesielt da den tidligere utbyggingen og den omsøkte ventes å gi god økonomi. Kommunene mener det må tas hensyn til at det ved den tidligere konsesjonen ikke ble opprettet noe fond.

Hovedstyret har funnet at forutsetningene er tilstede for å opprette næringsfond og har foreslått et næringsfond på 0,5 mill. kroner til hver av kommunene.

Departementet er enig med Hovedstyret hva gjelder forutsetningene for næringsfond, men vil tilrå at de to kommunene hver får et næringsfond på 1,0 mill. kroner. Departementet anser det rimelig med lik størrelse på fondene ettersom Svartevatn, som skal tilleggsreguleres, ligger i Kvam kommune, mens øvrige inngrep skjer i Samnanger kommune.

Forsamlingslokale, post 9.

Spørsmålet om forsamlingslokale er ikke tatt opp i distriktet, men departementet slutter seg til Hovedstyret, som har foreslått posten tatt med i vanlig form.

Tilsyn og godkjenning av planer, post 10.

Det forutsetes at dammen ved Svartevatn blir bygd som fyllingsdam med sentral morenetetning. Stein til plastring av dammen vil bli utsprengt i overløpskanalen inne i magasinet, mens de øvrige masser tas fra tunneltippen ved tverrslag, fordelingsbasseng og kraftstasjonsområdet i tillegg til morenetaket i Klungerdalen.

Inngrep i naturen vil bli planlagt og utført i samråd med Vassdragsdirektoratet som også vil føre kontroll med utføring og med opprydding etter at arbeidene er fullførte. Berørte kommuner vil få anledning til å uttale seg om planene for plassering av anleggsveier, massetak og overskuddsmasser før disse godkjennes. Teknisk tilsyn blir ordnet på vanlig måte.

Veier m. v., post 12.

Veien opp til Svartevatn er i dag stengt med bom etter avtale med grunneierne. Hovedstyret har ikke noen merknad til søkerens ønske om at denne vei skal holdes åpen i anleggsperioden, selv om Bergen Turlag har bedt om at veien blir vurdert stengt.

Flere grunneiere har krevd at veien til morenetaket i Klungerdalen bare skal brukes til den planlagte utbyggingen. Søkeren mener at det også vil bli bruk for veien til bl. a. terskelbygging og vedlikehold i reguleringsområdet. Hovedstyret finner ikke grunn til å foreslå restriksjoner på bruk av veien, idet man mener det vil bli bruk for den til vedlikehold.

Departementet vil peke på at hovedprinsippet er at veier som anlegges i forbindelse med reguleringen i utgangspunktet skal være åpne, men at utbyggeren, kommunene, grunneierne eller andre interesserte kan søke departementet om stenging. Dette prinsipp gjelder også i denne sak. Departementet ser imidlertid ikke bort fra at grunneierne har fått rett til å ha veien opp til Svartevatn stengt med bom. Av hensiktsmessighetsgrunner finner departementet i samsvar med Hovedstyrets forslag og etter søkerens ønske at denne veien holdes åpen i anleggsperioden. Dersom grunneierne ønsker det, bør imidlertid veien stenges når anleggstrafikk ikke foregår f. eks. i helger og eventuelle fellesferier. Departementet har dess-

uten merket seg at Bergen Lysverker etter anleggstiden er innstilt på igjen å holde veien stengt med bom etter avtale med grunneierne.

Konsesjonskraft, post 15.

I møte mellom departementet og kommunene ble bl. a. drøftet om en ikke kunne sløyfe bestemmelsen om at oppsagt kraft ikke senere kan forlanges avgitt. Det samme spørsmål har vært reist i andre konsesjonssaker i den senere tid, og departementet har funnet at dette spørsmål må utredes nærmere. Dersom en etter endt utredning finner at nevnte bestemmelse bør sløyfes, forutsettes det at departementet har fullmakt til dette.

Vilt og fiske, post 17.

Vilkåret i denne post er i samsvar med forslag fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk unntatt på ett punkt. Istedenfor et årlig tilskudd til fiskefond på kr. 10 000,— til Samnanger kommune, som er indeksregulert, foreslår departementet et årlig tilskudd på kr. 10 000,— som skal justeres etter tidsintervaller loven til enhver tid fastsetter.

Forurensning, post 18.

Vilkåret er i samsvar med forslag fra Statens forurensningstilsyn og det som Miljøverndepartementet krever for å gi tillatelse i medhold av lov om vern mot vannforurensning.

Manøvreringsreglementet.

Det er foreslått fri regulering av hensyn til størst mulig samkjøringsgevinst. Flommen fra Svartevatn vil avledes i et eget løp ved siden av dammen. Bekkeinntakene vil bli utformet slik at tilløpsflommene til Svartevatn fra overføringene ikke blir endret når magasinet i Svartevatn er fullt. Alle bekkeinntak og overføringer får installert avstengningsorgan.

Høydegrunnlaget for det gamle manøvreringsreglementet for Svartevatn (kongelig resolusjon av 7. desember 1928) refererer seg til et eget 0-punkt. I det nye reglementet for manøvrering av Svartevatn er høydene referert til NGO's høydesystem som ikke er helt likt det gamle.

Det forutsettes at departementet kan samtykke i mindre planendringer og foreta de endringer i manøvreringsreglementet som kan følge av dette.

Øvrige merknader.

Samnanger kommune krevde opprinnelig at det ble etablert et flomdempningsmagasin i Svartevatn alternativt Kvittingsvatn. Kommunen viste til at det med visse mellomrom har kommet flommer som til dels har ført til store skader. Kravet fra kommunen var at det skulle holdes et fribord på 1 m, noe som representerer et magasin på 3 mill. m³. Et flomdempningsmagasin på denne størrelse er av Vassdragsdirektoratet beregnet å representere et årlig krafttap på ca. kr. 118 000,— i Svartevatn eller ca. kr. 206 000,— hvis det skulle etableres i Kvittingsvatn.

Idet man viser til reguleringens normalt flomdempende effekt og til de store produksjonsmessige konsekvenser et slikt flomdempningsmagasin ville få, har Hovedstyret ikke kunnet finne grunn til å gi pålegg om flomdempende tiltak utover det generelle vilkår om at den naturlige flomvassføringen ikke skal øke p. g. a. reguleringen. I sin uttalelse til Hovedstyrets innstilling har Samnanger kommune ikke opprettholdt sitt krav om flomdempningsmagasin. Landbruksdepartementet har dog i sin uttalelse støttet kommunens opprinnelige krav om et flomdempningsmagasin, idet man viser til tidligere flomskader.

Med et vilkår om at vassdragets naturlige flomvassføringer ikke skal forøkes og det årlige krafttap tatt i betraktning, kan Olje- og energidepartementet ikke se at det er grunnlag for å etablere et flomdempningsmagasin i forbindelse med omsøkte utbygging.

Samnanger kommune har i sin opprinnelige, men ikke i sin uttalelse til Hovedstyrets innstilling, krevd en minstevassføring i hovedvassdraget (0,2 m³/sek.) og Klungerdalselva (0,1 m³/sek.). Kommunen mener vannslippingen vil være nødvendig for å få en tilfredsstillende virkning for de terskler som måtte bli bygd. Videre ønskes vannslippingen av hensyn til elvestrekninger som ikke får terskler, fisket og til elvene som naturlig gjerde.

Vassdragsdirektoratet har beregnet at kravet representerer et årlig produksjonstap på ca. 5,5 GWh eller ca. kr. 885 000,—.

Hovedstyret har ikke kunnet tilrå kravet om minstevassføring bl. a. på grunn av at forholdene på elvestrekningen nedenfor Svartevatn ikke endres i noen større grad og at den foreslåtte vasslippingen i Klungerdalen ikke vesentlig vil forbedre ulempene som påføres ved utbyggingen. Videre at verken Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk eller Statens forurensningstilsyn har framsatt krav om minstevassføring.

Departementet vil slutte seg til Hovedstyrets forslag om at det ikke fastsettes vassslipping. Dersom det bygges terskler, forutsetter dog departementet at tersklene sikres nødvendig vann. Når det gjelder gjerdehold langs tørrlagte elver, mener departementet det må være en sak for skjønnet.

Samnanger og Kvam kommuner har krevd at arbeidskraft fra kommunene skal ha førsteretten til arbeid på anlegget. Departementet slutter seg til Hovedstyret som regner med at det i en viss utstrekning vil bli aktuelt å bruke arbeidskraft fra distriktet, men som ikke har funnet grunn til å foreslå noe vilkår om det.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 gis Bergen Lysverker tillatelse til regulering for utbygging av Kvittingen kraftverk i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 26. juni 1981.
2. Det fastsettes manørerringsreglement for regulering og overføringer i samsvar med utkast inntatt i ovennevnte foredrag.
3. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 § 62 gis Bergen Lysverker tillatelse til å ekspropriere grunn og fallretter som er nødvendig for utbyggingen.

19. Årdal og Sunndal Verk A/S.

(Tillatelse til erverv og regulering av Nyset-Steggjevassdragene i Årdal kommune.)

Kongelig resolusjon 26. juni 1981.

Stortinget har i møte 29. mai 1981 gjort følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i at det blir tillatt Årdal og Sunndal Verk A/S å foreta erverv og regulering av Nyset-Steggjevassdragene, i alt vesentlig i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 24. april 1981 og industrikomitéens innstilling.»

Vedtaket er i samsvar med innstilling fra industrikomitéen i Innst. S. nr. 307 for 1980—81. Denne bygger på departementets tilråding i St. prp. nr. 125 samme år men fravek proposisjonen når det gjaldt utkastet til reguleringsbestemmelser på følgende punkt:

Konsesjonsavgiftssatsen til kommuner er hevet til kr. 9,00 pr. nat.-hk. I St. prp. nr. 125 for 1980—81 var avgiften foreslått fastsatt til kr. 8,50 pr. nat.-hk til kommuner.

Etter at endringen som er vedtatt av Stortinget er innarbeidet, får vilkårene for tillatelsen følgende ordlyd:

«1.
(Styre m. v.)

Selskapets styre skal ha sitt sete her i riket, og flertallet, innbefattet formannen, skal til enhver tid bestå av norske statsborgere.

2.
(Saksøker ved skadelig innvirkning på omgivelsene.)

For så vidt konsesjonæren anvender energien til bedrift som ved røyk, giftige gassarter eller på annen måte virker skadelig på omgivelsene, skal Miljøverndepartementet, såfremt det av allmenne hensyn finner grunn til å gripe inn, anerkjennes som rett saksøker i anledning av mulige overtredelser av nabolovgivningen.

3.
(Byggefrister m. v.)

Arbeidet må påbegynnes innen 2 — to — år fra konsesjonens datum, og vassbyggingsarbeidene, reguleringene og overføringene må fullendes og full drift påbegynnes innen en ytterligere frist av 5 — fem år.

Driften må ikke uten Kongens samtykke i så lang tid som 3 år kontinuerlig stanses eller kontinuerlig innskrenkes til mindre enn en tredjepart av det i den forløpne tid innsatte, på regelmessig drift beregnede maskineris energi, heri ikke iberegnet hva som måtte være avgitt til bruk for stat eller kommune etter post 11 og slike stansninger eller innskrenkninger må ikke noensinne i løpet av 10 år samlet finne sted i så mye som 5 år.

Ved tidsberegningene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For overtredelse av de i nærværende post omhandlede bestemmelser erlegger selskapet en løpende mulkt, stor kr. 200 pr. dag, dersom vedkommende frister oversittes.

4.
(Bruk av norske varer.)

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen — samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale, selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ikke ovennevnte

prisforskjell 10 — ti — pst. i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges.

Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske vares pris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette, avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetninger av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsen i nærværende post betaler konsesjonæren for hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 — femten — pst. Mulkten tilfaller statskassen.

5.
(Forsikring.)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper, hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.
(Helsetjeneste, erstatning ved ulykker.)

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Sosialdepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.
(Husrom for ansatte.)

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelig vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelse om dette.

8.
(Forsamlingshus.)

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

9.
(Veier m. v.)

Konsesjonæren er forpliktet til å erstatte utgiftene til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidene. I tvilstilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren anlegger skal kunne benyttes av allmennheten med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

10.
(Eksport og import av produkter.)

Anvendes vasskraften til industriell produksjon, skal eksport av produktene ikke uten samtykke fra Olje- og energidepartementet finne sted til priser som ligger under de vanlige priser på verdensmarkedet. Videre bestemmes at import til produksjonen ikke uten departementets samtykke må finne sted til priser som ligger over de vanlige priser på verdensmarkedet.

Avtaler om vederlag for økonomisk, teknisk og merkantil assistanse skal være undergitt departementets godkjennelse.

11.
(Konsesjonskraft.)

Konsesjonæren er forpliktet til å avgi inntil 10 pst. av den gjennomsnittlige kraftmengde, som vassfallet etter den foretatte utbygging kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet, til den kommune hvor kraftanleggene er beliggende, eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, idet fordelingen bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til å erholde inntil 5 pst. av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessent tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører anleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av

ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy, fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av departementet.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel. Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 2. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 1,00 pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften for anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

12.

(Konsesjonsavgiften.)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 2,50 pr. nat.-hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging, regulering og overføring kan frambringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 9,00 pr. nat.-hk, beregnet på samme måte.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervallet som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å erlegge de ovenfor omhandlede avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk.

Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

13.

(Godkjenning av planer, opprydding m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt Olje- og energidepartementet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å forelegge NVE/Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og omkostningsoverslag vedkommende reguleringsog overføringsanleggene og vassdragets utbygging slik at arbeidet ikke kan iverksettes før planene er godkjent. Anleggene skal utføres på en solid måte og skal til enhver tid holdes i fullt driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidig hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget. Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVE/Vassdragsdirektoratets samtykke.

14.

(Konsesjonstid, hjemfall.)

Når 60 år er forløpt fra konsesjonens datum, tilfaller vassfallet med alle de innretninger, hvorigjennom vatnets løp og leie forandres, så som damanlegg, kanaler, tunneler, bassenger, rørledninger m. m., de til utbyggingen og kraftanlegget erververde grunnstykker og rettigheter, kraftstasjoner med tilhørende maskineri og annet tilbehør samt arbeiderboliger og andre bygninger, som hører med til kraftanlegget, staten, med full eiendomsrett og uten vederlag. Hvilke bygninger og innretninger som hører med til kraftanlegget, avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn. Det som ikke tilfaller staten, kan den innløse for dets verdi etter skjønn på sin bekostning eller

forlange fjernet innen en av Olje- og energidepartementet fastsatt frist.

Anlegget med installert maskineri skal ved konsesjonstidens utløp være i full driftsmessig stand. Hvorvidt så er tilfelle, avgjøres ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Konsesjonæren plikter på egen bekostning å utføre hva skjønnet i så henseende måtte bestemme.

15.

(Konsesjonstid, hjemfall.)

Reguleringskonsesjonen gjelder i 60 år fra konsesjonens datum. Reguleringskonsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringS- og overføringsanlegg eller andel deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Ved utløpet av den i reguleringskonsesjonen fastsatte tid har staten rett til å kreve avstått uten godtgjørelse reguleringS- og overføringsanleggene med tilliggende grunn og rettigheter og med de bygninger og andre innretninger som er oppført av hensyn til reguleringen. Hvilke bygninger og innretninger staten kan forlange avgjøres i tilfelle av tvist ved skjønn.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

16.

(Bestemmelser om betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betalingen av avgifter og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

17.

(Fiske og vilt.)

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport av den fisk som skal settes ut,
c. å bekoste fiskeri- og vilbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
d. å dekke utgifter med utvidet jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden,
e. å regulere ferdselen på de planlagte veier i visse tider av året,
f. å anordne sperregitter ved utløpet av kraftstasjonen hvis kostnaden med tiltaket står i rimelig forhold til det som oppnås.

III.

Dersom der som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

IV.

Anleggenes eier plikter å innbetale et årlig beløp på kr. 40 000 til Årdal kommune. Beløpet skal benyttes til opphjelp av fisket i kommunen. Vedtekter for disponeringen av midlene skal godkjennes av Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger.

Tilskuddet skal justeres etter de tidsintervaller loven til enhver tid fastsetter.

V.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfor nevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av konsesjonæren.

18.

(Vannforsyning m. v.)

Konsesjonæren tilpliktes etter Miljøverndepartementets bestemmelse å bekoste omlegging av vassforsyning i Naddvik.

Konsesjonæren plikter å la planene for vassforsyningen til Naddvik bli forelagt for og godkjent av det lokale helseråd.

Konsesjonæren tilpliktes å slippe vatn til Nysetelva av hensyn til vassforsyningen til Naddvik. Størrelsen på vasslipping og hvorledes denne skal ordnes fastsettes av Miljøverndepartementet.

Konsesjonæren tilpliktes etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevd for å avverge eller redusere virkningene av forurensninger som står i forbindelse med utbyggingen.

19.

(Isulemper.)

Olje- og energidepartementet kan pålegge utbyggeren å bekoste undersøkelser angående eventuelle endrede isforhold i Årdalsfjorden som følge av reguleringen. Dersom det viser seg å være nødvendig, skal utbyggeren bekoste tiltak for å hindre isulemper dersom utgiftene står i et rimelig forhold til det som vinnes. Omfanget av tiltakene fastsettes ved avtale mellom havnemyndighetene og utbyggeren. Oppnås ikke enighet, skal spørsmålet om tiltak avgjøres av skjønnet.

20.

(Terskler, erosjonsskader m. v.)

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE/Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

21.

(Rydding av neddemte områder.)

De neddemte arealer ryddes for trær og busker som er over 1,5 m høye eller har over 5 cm stammediameter målt i en høyde av 25 cm over bakken. Gjenstående stubber skal ikke være over 25 cm høye. Høyden regnes vinkelrett mot bakken. Ryddingen skal være fullført senest 2 år etter første neddemming av vedkommende areal.

22.

(Isadvarsel.)

De partier av isen på magasinene som blir farlig svekket markeres slik:

Så snart isen er bærbar om høsten innsirkles de svekkede partier med et tau festet til påler som settes fast i isen med passe mellomrom. Tauet skal til enhver tid ha en fri høyde over is- eller snøoverflaten på mellom 0,5 og 1 m.

23.

(Militære foranstaltninger.)

Ved damanleggene skal der tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at anleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Anleggenes eier må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

24.

(Manøvreringsreglement.)

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et reglement som Kongen på forhånd utferdiger. En norsk statsborger som NVE/Vassdragsdirektoratet godtar skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før manøvreringsreglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonshaveren pålegges en tvangsmulkt til statskassen av inntil kr. 1 000 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

25.

(Hydrologiske iakttagelser.)

Anleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske iakttakelser som i det offentliges interesse finnes påkrevd og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige. De tillatte oppdemmingshøyder og de tillatte laveste tappingsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene skal tilstilles Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

26.

(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner, som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om disse bestemmelser gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

27.

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene.)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte betingelser.

De med kontrollen forbundne utgifter erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler, fastsatt av vedkommende departement.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av foranstående poster 3, 11, 12, 24 og 27 første og annet ledd medfører tap av konsesjonen slik at reglene i lov nr. 16 av 14. desember 1917 §§ 31 og 32 får tilsvarende anvendelse.

28.

(Heftelser m. v.)

For så vidt det måtte påhvile konsederte eiendommer eldre panteheftelser, servitutter av vesentlig betydning, leierettigheter og lignende heftelser, plikter konsesjonæren innen to år å få fjernet disse eller sørge for at de viker prioritet for de i konsesjonen pålagte forpliktelser, derunder mulkter, som måtte pålegges i henhold til denne. Heftelser av mindre betydning kan av Olje- og energidepartementet tillates å forbli stående. Alle heftelser som etter konsesjonens tinglysing (jfr. post 29) er påført vedkommende eiendommer og gjenstander, bortfaller når disse ifølge konsesjonen overgår til staten.

Hvis forholdet ikke er bragt i orden innen den fastsatte frist, kan departementet pålegge konsesjonæren en mulkt, stor kr. 100 pr. dag, som løper inntil saken er ordnet.

29.

(Overdragelse, tinglysing m. v.)

Idet konsesjonæren vedtar foranstående betingelser for konsesjon på vedkommende eiendomservervelser og reguleringsog overføringsarbeider som forpliktende for seg og de konsederte eiendommer, inngår han på at ervervs- og reguleringskonsesjonen, som ikke kan overdras uten kongelig tillatelse, på konsesjonærens bekostning tinglyses ved hans verneting og innen de jurisdiksjoner hvor de konsederte eiendommer og anlegg m. v. er beliggende.

Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringer og overføringene kan medføre forpliktelser.

Departementet kan når som helst forlange at konsesjonæren sender inn kart i 2 eksemplarer over samtlige ervervede eiendommer og rettigheter, opptatt av en landmåler som departementet godkjenner og etter departementets nærmere bestemmelse.»

Stortinget har vedtatt følgende manøvreringsreglement for regulering av Nyset-Steggjevassdragene:

«A. *Reguleringer.*

Vatn	Normal sommervasstand kote	Øvre reg.grense kote	Nedre reg.grense kote	Oppdemming m	Senking m	Reg.-høyde m
Riskallsvatn	945,3	980,3	945,3	35,0	0	35,0
Berdalsvatn	1 012,0	1 017,0	992,0	5,0	20,0	25,0

Høydene refererer seg til NGO's høydesystem NNN.

Dammene utføres med faste overløp. Under flom kan vasstanden stige til over øvre reguleringsgrense.

Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

B. *Overføringer.*

Avløpet fra følgende felt i Steggjevassdraget: Avdalen (8,1), Fossdalen (11,2) og Berdalsvatn (0,3), tilsammen 28,6 km², overføring gjennom et felles tunnelsystem til Riskallsvatn. Feltene for Småløyftevatn og Viervatn, som har avløp til Berdalsvatn, er regulert for utnytting i Tyin kraftverk. Vannet fra disse

felt tillates også utnyttet i Naddvik kraftverk.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes naturlige flomvassføringer ikke forøkes. Forøvrig kan vasslippingen foregå etter kraftverkets behov.

Det påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander samt observeres og noteres om det forlanges, nedbørsmengder, temperatur, snødybder m. v. Hovedstyret for Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringene består.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvikteren skal bo og at han skal ha telefon i sin bolig.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av NVE/Vassdragsdirektoratet.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.»

Departementet skal bemerke:

Olje- og energidepartementet tilrår at det gis Årdal og Sunndal Verk A/S tillatelse til erverv og regulering av Nyset-Steggjevassdragene på de vilkår og med det manøvreringsreglement som er vedtatt av Stortinget. I tillatelsen inngår også nødvendig tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970 § 10, jfr. § 4.

I konsesjonsvilkårene er det tatt med bestemmelse om bygging av terskler m. v. Nysetelva går for det meste i meget bratt terreng, men i den nederste del mener industrikomitéen at en bør vurdere bygging av terskler, slik at en kan få vannspeil som en del av naturbildet.

Spørsmålet om hensiktsmessigheten ved bestemmelsen i vilkårsposten om konsesjonskraft om at oppsagt kraft ikke senere kan forlanges avgitt har vært reist av h.r.advokat Stang-Lund i brev av 4. juni 1981. Departementet finner at dette spørsmål bør utredes nærmere. Dersom en etter endt utredning finner at nevnte bestemmelse bør sløyfes, forutsettes det at departementet har fullmakt til dette.

Departementet forutsetter at det er bemyndiget til å samtykke i mindre planendringer og til å foreta de endringer i manøvreringsreglementet som måtte følge av slike planendringer.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1) I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 og lov om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av samme dato gis Årdal og Sunndal Verk A/S tillatelse til erverv og regulering av Nyset-Steggjevassdragene i Årdal kommune i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 26. juni 1981.
2) Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringer og overføringer i samsvar med utkast inntatt i ovennevnte foredrag.
3) I medhold av vassdragene av 15. mars 1940 § 62 gis Årdal og Sunndal Verk A/S tillatelse til å ekspropriere de fallrettigheter og grunnareal som er nødvendige for utbyggingen.

20. Elkem A/S.

(Søknad om konsesjon på erverv av samtlige aksjer i Sauda Smelteverk A/S, A/S Saudefaldene og A/S Meråker Smelteverk.)

Olje- og energidepartementets samtykke 30. juni 1981.

«Elkem A/S's søknad av 6. mai d. å.

Olje- og energidepartementet har innhentet uttalelse fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, som i brev av 23. d. m. har avgitt følgende tilråding:

«I medhold av lov av 14. desember 1917 nr. 16 § 36 tillates
a) Elkem A/S å erverve inntil 90 pst. av aksjekapitalen i A/S Saudefaldene, Sauda Smelteverk A/S og A/S Meraker Smelteverk.
b) Atle Jebsen å erverve inntil 11¼ pst. av aksjekapitalen i de samme selskaper.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

Bestemmelsene i de tre selskapers løpende konsesjoner om styret endres til:

Styremedlemmer og varamenn skal være norske statsborgere.

Saken er behandlet etter instruksens § 10 og vil bli referert i førstkommende hovedstyremøte.»

Industridepartementet har i brev av 15. d. m. til Landbruksdepartementet bemerket følgende til selskapets søknad:

«Oppkjøpet av Union Carbides ferrolegeringsdivisjon vil befeste Elkems posisjon som ledende produsent av ferrolegeringer. Elkem vil dessuten få en betydelig markedsandel i Nord-Amerika som er et av ferrolegeringsindustriens hovedmarkeder. Nasjonalt sett vil oppkjøpet også styrke Norges rolle som produsent av ferrolegeringer. Norge er verdens største eksportør av ferrolegeringer og Industridepartementet anser tiltak som tar sikte på å opprettholde eller styrke konkurransesituasjonen for denne basisvirksomhet innen norsk industri som riktig industripolitikk.

For Sauda og Meråker vil Elkems overtagelse medføre en sterkere tilknytning til det norske ferrolegeringsmiljø. Industridepartementet ser dette som en styrke for disse verkene såvel som for norsk ferrolegeringsvirksomhet.

Elkem har i søknaden hverken oppgitt pris på ervervet av aksjene i de 2 bedriftene eller finansieringsplan. Industridepartementet finner likevel under forutsetning av at det finnes frem til tilfredsstillende løsninger på de forretningsmessige sider av transaksjonen å ville tilrå at den foreliggende søknad om aksjeerverv imøtekommes.»

Sauda kommunestyre fattet i møte 22. d. m. følgende vedtak i saken:

«Under henvisning til Landbruksdepartementets ekspedisjon av 20. mai 1981 skal Sauda kommunestyre få uttale at man ikke har merknader til at Elkem A/S og Atle Jebsen/ Bergen Bank gis konsesjon for erverv av aksjene i Sauda Smelteverk A/S og A/S Saudefaldene.

Kommunens forutsetning er at aksjeoverdragelsen ikke har innvirkning på kommunens standpunkt i kraftleiekonsesjonen og reguleringskonsesjonen som allerede er under behandling i departementet. Kommunen vil forøvrig beklage at behandlingen av disse sakene ennå ikke er sluttført.»

Meråker kommunestyre vedtok følgende i møte 25. d. m.:

«1. Meråker kommune anbefaler Elkems konsesjonssøknad vedr. overtagelsen av A/S Meraker Smelteverk.
2. Meråker kommune krever konsesjonsavgiften satt til det maksimalt tillatte, minst kr. 10 pr. natur-hestekraft.
3. Meråker kommune krever garanti for at virksomheten i Kopperå blir opprettholdt i henhold til uttalelser gitt av fagforeninger ved bedriften.
4. Meråker kommune krever endringer i vilkårene for feste av hus- og hyttetomter i henhold til uttalelser gitt av fagforeningene og Fjergen hytteeierforening.»

Fylkesrådmannen i Nord-Trøndelag har i brev av 25. d. m. uttalt følgende:

«På bakgrunn av de opplysninger som er gitt har vi ingen spesiell merknad til det planlagte salget da utenlandske eierinteresser kjøpes opp av norske firma. Det forutsettes herunder at de nye eierne opprettholder aktiviteten ved smelteverket, og at det ikke skjer endringer i forholdet til Nord-Trøndelag E-verk.

Det presiseres at dokumentasjonen har vært mangelfull og at tidsfristen har gjort det umulig å foreta behandling i politisk valgte organer slik saken skulle tilsi.»

Fylkesutvalget i Rogaland har i møte 29. d. m. avgitt følgende uttalelse i saken:

«Fylkesutvalget anbefaler at i henhold til lov av 14. desember 1917 om erverv av vannfall m. v. tillates:

a) Elkem A/S å erverve 90 pst. av aksjekapitalen i Sauda Smelteverk og A/S Saudefaldene.
b) Atle Jebsen/Bergen Bank å erverve inntil 11¼ pst. i de samme selskaper.

Enstemmig tilrådet i fylkesutvalget i Rogaland.»

Elkem A/S har i brev datert 30. d. m. uttalt følgende:

«*Søknad om konsesjon på erverv av samtlige aksjer i Sauda Smelteverk A/S, A/S Saudefaldene og A/S Meraker Smelteverk etter lov 14. desember 1917 nr. 16, § 36.*

V iviser til samtaler med statsråd Arvid Johanson's kontor igår.

Elkem's beslutning om å overta Union Carbide Corporation's smelteverk i Sauda og Meraker er forankret i selskapets tro på ferrolegeringensindustriens fremtid.

Når det gjelder Meraker Smelteverk vil vi bemerke at det på dette tidspunkt ikke er utarbeidet noen detaljert plan for utvikling og drift av smelteverket. Som kjent eies og drives Sauda Smelteverk og Meraker Smelteverk av Union Carbide frem til overtagelsesdato 1. juli 1981. Vi har således ikke hatt anledning til å gå i detalj i disse bedriftene med hensyn til å planlegge de fremtidige aktiviteter. På den annen side er det klart at vi har satt oss grundig inn i begge smelteverks driftsforhold. Disse driftsforhold har vi funnet så interessante at vi i sin tid traff beslutning om å overta virksomhetene.

Det vi på dette tidspunkt kan bekrefte overfor myndighetene med hensyn til fremtidig drift er:

1. Vår beslutning om å overta Meraker Smelteverk er foretatt i den bestemte hensikt å fortsette virksomheten etter de linjer og i det vesentlige i det omfang som eksisterer idag. Dette under forutsetning av at grunnlaget for virksomheten ikke endrer seg vesentlig.
2. Med de spesielle forhold som knytter seg til Meraker Smelteverk, på grunn av verkets geografiske beliggenhet og den tekniske utvikling som har funnet sted ved verket i de senere år, er det våre tanker å fortsette utviklingen av Meraker Smelteverk til et verk for spesialprodukter basert på silisium.

Når det gjelder vilkårene for festekontrakter for boliger og hytter på Meraker Smelteverk's eiendommer i Kopperå og Fjergen, er Elkem beredt til å revidere kontraktene til vilkår som er rimelige og vanlige for slike kontrakter og i samsvar med tomtefestelovens regler.»

Departementet vil vise til at det i henhold til ervervslovens § 36 vil være nødvendig med konsesjon ettersom Elkem A/S og Atle Jebsen skal erverve mer enn 1/10 av samtlige aksjer i de tre selskaper. Selskapene innehar eiendomsrett og annen rettighet som Elkem A/S og Atle Jebsen etter ervervsloven ikke kunne ervervet uten konsesjon.

I medhold av ervervslovens § 36, 3. ledd kan det fastsettes slike betingelser som finnes påkrevet av almene hensyn.

I henhold til lovens § 24, 4. ledd skal det som regel innhentes uttalelse fra de berørte kommuner og fylkeskommuner.

Sauda kommune forutsetter at aksjeoverdragelsen ikke har innvirkning på kommunens standpunkt i kraftleiekonsesjonen og reguleringskonsesjonen som allerede er under behandling i departementet. For øvrig er det ingen merknader til at konsesjon gis.

De saker Sauda kommune tar opp i sin uttalelse er for tiden til behandling i departementet. Aksjeoverdragelsen og konsesjonsbehandlingen i den forbindelse vil ikke ha noen innvirkning på den videre behandling av de konsesjonssaker Sauda nevner.

Meråker kommune anbefaler konsesjonssøknaden, men knytter enkelte vilkår til uttalelsen. For det første stilles krav om maksimale konsesjonsavgifter for reguleringskonsesjonene.

Midlere årsproduksjon i A/S Meraker Smelteverks egne kraftverk er ca. 210 GWh basert på vassdragskonsesjoner av 24. mai 1929 og 17. juni 1937. I konsesjonen av 1929 er konsesjonsavgiften til kommuner fastsatt til kr. 1,00 pr. nat.-hk, mens den tilsvarende avgift i 1937-konsesjonen er satt til kr. 0,50 pr. nat.-hk.

Elkem A/S har sagt seg villig til å justere avgiftene i de to konsesjoner etter samme prinsipp som følges av Statskraftverkene for eldre konsesjoner og med virkning fra overtagelsesdatoen 1. juli 1981. En slik endring vil føre til en betydelig oppjustering av konsesjonsavgiftene. Departementet finner derfor ikke å ville pålegge nye konsesjonsavgifter i forbindelse med denne konsesjonssak som gjelder hjemkjøp av bedriftene.

Meråker har videre krevd garanti for at virksomheten i Kopperå blir opprettholdt i henhold til uttalelser gitt av fagforeninger ved bedriften.

Det kan i den forbindelse vises til uttalelsene om den fremtidige drift som er inntatt i Elkems ovennevnte brev av 30. d. m. På bakgrunn av den erklæring som der er gitt, finner ikke departementet å ville gå nærmere inn på kommunens krav på dette punkt.

Kommunen har videre krevd endringer i vilkårene for feste av hus- og hyttetomter i Kopperå og Fjergen.

Departementet har tatt saken opp med Elkem, som i samme brev har sagt seg villig til å revidere kontraktene til vilkår som er rimelige og vanlige for slike kontrakter og i samsvar med tomtefestelovens regler. Departementet forutsetter at bedriften presenterer et forhandlingsopplegg for de berørte parter i den forbindelse.

Når det gjelder disponering av kraftproduksjonen fra bedriftenes egne verk, vil departementet vise til at ervervskonsesjonene til A/S Saudefaldene tidligere er hjemfalt til staten. Den fremtidige disponering av kraften vil derfor bli bestemt i forbindelse med konsesjonsmyndighetenes behandling av hjemfallsspørsmålene.

For A/S Meraker Smelteverks vedkommende finner hjemfall av samtlige vassdragskonsesjoner sted i 1989. Fram til hjemfallstidspunktet forutsetter departementet at en kraftmengde tilsvarende produksjonen fra egne verk skal utnyttes i kommunen dersom departementet ikke bestemmer noe annet.

Ettersom alle aksjer nå kommer på norske hender, finner departementet det hensiktsmessig å endre vilkårene slik at de tre selskaper i likhet med Elkem A/S får helt norsk styre.

Det kan ellers vises til at vilkårene i både vassdrags- og kraftleiekonsesjonene vil bli tatt opp til ny prøvelse ved den senere fusjon av de tre selskapene.

I medhold av lov av 14. desember 1917 nr. 16 § 36 og fullmakt gitt ved kongelig resolusjon av 11. januar 1978 meddeles Elkem A/S konsesjon på erverv av inntil 90 pst. og Atle Jebsen på inntil 11¼ pst. av 12 000 aksjer à pålydende kr. 1 000 i A/S Saudefaldene, 134 575 aksjer à pålydende kr. 1 000 i Sauda Smelteverk A/S og 18 000 aksjer à pålydende kr. 1 000 i A/S Meraker Smelteverk.

Tillatelsen gis under de forutsetninger som er bemerket av departementet i dette brev og på følgende vilkår:

Bestemmelsene i de tre selskapers løpende konsesjoner om styret endres til:

Styremedlemmer og varamenn skal være norske statsborgere.

21. Kobbelv-vassdraget m. v.

(Samtykke til statsregulering og utbygging.)

Kongelig resolusjon 10. juli 1981.

Stortinget har i møte 10. juni 1981 fattet følgende vedtak:

«Stortinget samtykker i statsregulering for utbygging av Kobbelv-vassdraget m. v. og i fastsettelse av reguleringsbestemmelser, i samsvar med Olje- og energidepartementets tilråding av 8. mai 1981 og industrikomitéens innstilling.»

Vedtaket var i samsvar med innstilling fra industrikomitéen i Innst. S. nr. 345 for 1980—81. Denne bygget på departementets tilråding i St. prp. nr. 135 for 1980—81, men fravek proposisjonen når det gjaldt utkast til reguleringsbestemmelser på følgende punkter:

1. Næringsfondene er hevet til 4,5 mill. kroner for Sørfold kommune og 3,5 mill. kroner for Hamarøy kommune.
   I St. prp. nr. 135 for 1980—81 var de egentlige næringsfondene foreslått satt til 2,5 mill. kroner til hver av kommunene.
2. Kraftøkningstillegget på grunn av overreguleringsmagasinene er hevet til 70 000 nat.-hk.
   I St. prp. nr. 135 for 1980—81 var kraftøkningstillegget foreslått satt til 60 000 nat.-hk.

Etter at de av Stortinget vedtatte endringer er innarbeidet får reguleringsbestemmelsene følgende ordlyd:

«1.
(Konsesjonstid.)

Reguleringsbestemmelsene gjelder i ubegrenset tid, men kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år.

2.
(Konsesjonsavgifter og næringsfond.)

For den øking av vasskraften som innvinnes ved reguleringene og overføringene skal det betales følgende årlige avgifter:

Til statens konsesjonsavgiftsfond kr. 3,00 pr. nat.-hk.

Til konsesjonsavgiftsfondene i de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer kr. 10,00 pr. nat.-hk.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Økingen av vasskraften for en magasinsum av inntil 500 mill. m^3 skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringene og overføringene antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinene utnyttes på en slik måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig.

For videre øking av magasinkapasiteten med ytterligere 976 mill. m^3 regnes den ytterligere kraftøking å bli 70 000 nat.-hk.

Hva som i hvert enkelt tilfelle skal anses som innvunnet øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet. Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som den innvunne vasskraft tas i bruk. Avgiften har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 pst. rente.

Når konsesjon er gitt, plikter anleggenes eier å innbetale 4,5 mill. kroner til Sørfold kommune og 3,5 mill. kroner til Hamarøy kommune som skal avsettes til næringsfond for kommunene. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondene skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.
(Kontroll med betaling av avgift m. v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 20 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.
(Bruk av norske varer.)

Reguleringsanleggenes eier skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 pst. overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 pst. — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 pst. av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere

fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler anleggenes eier hver gang etter avgjørelse av Olje- og energidepartementet en mulkt av inntil 15 pst. av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

5.
(Forsikring.)

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

6.
(Helsetjeneste m. v.)

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan kraftverket etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

7.
(Veier m. v.)

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvor disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på regulantens bekostning. Veger, bruer og kaier som anleggenes eier bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

8.
(Veifond.)

Konsesjonæren plikter etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse å innbetale 10 mill. kroner til et veifond som skal anvendes til finansiering av veiprosjektet Sommarset—Sørfjordmo.

Videre plikter konsesjonæren å innbetale 2,5 mill. kroner til hver av kommunene Sørfold og Hamarøy som forutsettes å gå inn i veifondet. Kommunenes bidrag er kun en forskottering og forutsettes ført over til næringsfondene når ordinære midler til veiprosjektet bevilges. Beløpene vil da komme i tillegg til innbetalingene til næringsfond som er nevnt i post 2.

9.
(Fiske og vilt.)
I.

Anleggenes eier plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal han i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Anleggenes eier plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å bekoste tiltak i de lakseførende deler av Kobbelva, Gjerdalselva og Veikdalselva for å sikre oppgang og fremme fiske av f. eks. laks, sjøaure og sjørøye, hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
d. å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen hvis kostnadene med tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
e. å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringene,
f. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
g. å bekoste planlegging, bygging, vedlikehold og drift av fisketrapper i Gjerdalselva opp til Rettfossen. Anleggets eier tilpliktes dessuten å anordne fisketellere og fiskefeller i trappene etter nærmere bestemmelser av DVF.

III.

Fra og med det år konsesjon er gitt, tilpliktes konsesjonæren å innbetale et årlig beløp til hver av kommunene Sørfold og Hamarøy på henholdsvis kr. 50 000,00 og kr. 25 000,00. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjelp av fisket i kommunene. Vedtekter for bruk av beløpene skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. Beløpene skal justeres etter tidsintervaller loven til enhver tid fastsetter.

IV.

Konsesjonæren plikter å bygge og drive et eget oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et oppdrettsanlegg for produksjon av settefisk/smolt dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner dette nødvendig.

V.

For å hindre spredning av røye til Sørfjordvassdraget plikter anleggenes eier å hindre overløp fra Langvatn til Sørfjordvassdraget, såfremt kostnadene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI.

Dersom det som følge av kraftubyggingen og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes anleggenes eier utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt kostnadene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VII.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av anleggenes eier.

10.

(Reindrift.)

Etter nærmere bestemmelse av Landbruksdepartementet plikter anleggenes eier av hensyn til reindriftsnæringen å utføre eller bekoste

a. rydding av nye flytteleier,
b. bygging av bruer og gjerder,
c. andre tiltak for å rerdusere eller hindre skader og ulemper for reindriften, f. eks. sperreanordninger for å hindre rein fra å komme inn i tunnelinntakene.

Når det måtte bli aktuelt med reindrift innen reguleringsområdet, plikter anleggenes eier etter Landbruksdepartementets nærmere bestemmelse å innbetale til reindriftsagronomen i Nordland et årlig beløp fastsatt av skjønnet til fremme av reindriften i de reinbeitedistrikter som blir berørt av reguleringen. Midlene disponeres av reindriftsagronomen i samsvar med planer som han utarbeider i samråd med distriktsformennene. Planene skal godkjennes av Landbruksdepartementet.

Beløpet justeres etter tidsintervaller loven til en hver tid fastsetter.

11.

(Terskler m. v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge anleggenes eier å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger. Spesielt plikter han å bygge en terskel i østre del av Fossvatnet dersom dette er nødvendig for å hindre overløp østover. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og almene interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE — Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge anleggenes eier å bekoste sikringsarbeidene eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

12.

(Rydding av reguleringssonen.)

Neddemmede områder skal ryddes for vegetasjon på en tilfredsstillende måte. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom vegetasjon over HRV dør som følge av reguleringen, skal den ryddes etter de samme retningslinjene som ellers er angitt i denne posten.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

13.
(Husrom for ansatte.)

Reguleringsanleggenes eier er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

14.
(Forsamlingslokale, allmenndannende virksomhet m. v.)

Reguleringsanleggenes eier plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Reguleringsanleggenes eier skal stille inntil kr. 50 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirkedepartementets nærmere bestemmelse.

15.
(Godkjenning av planer, tilsyn m. v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av anleggenes eier.

Utbyggeren plikter å legge fram for Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter utbyggeren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Anleggenes eier plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Utbyggeren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten Olje- og energidepartementets samtykke.

16.
(Manøvreringsreglement m. v.)

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til anleggenes eier, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE-Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

17.
(Hydrologiske observasjoner, kart m. v.)

Reguleringsanleggenes eier skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

18.
(Markering av trafikkfarlig is.)

De partier av isen på Kobbvatn — utenom selve strandområdene — som mister sin bæreevne på grunn av reguleringene og utbyggingen, skal markeres slik:

Så snart isen er farbar om høsten, innsirkles svekkede partier med tau festet til påler som settes fast i isen med passende mellomrom. Tauet skal til enhver tid ha en fri høyde over is- eller snøoverflaten på mellom 0,5 og 1 m.

Sikre løyper for skiløping skal anvises.

Gjennom oppslag ved de viktigste innfartspunktene til reguleringsområdene, skal det bl. a. ved kartskisser med tappetunneler inntegnet gjøres rede for hvor farlige isforhold kan oppstå på de forskjellige regulerte vann.

19.
(Tiltak mot isulemper.)

Olje- og energidepartementet kan pålegge utbyggeren å bekoste undersøkelser angående

eventuelle endrede isforhold i Leirfjorden som følge av reguleringen. Dersom det viser seg å være nødvendig, skal utbyggeren bekoste tiltak for å hindre isulemper dersom utgiftene står i et rimelig forhold til det som vinnes. Omfanget av tiltakene fastsettes ved avtale mellom havnemyndighetene og Statskraftverkene. Oppnås ikke enighet, skal spørsmålet om tiltak avgjøres av skjønnet.

20.
(Konsesjonskraft.)

Reguleringsanleggenes eier er forpliktet til å avgi til den eller de kommuner, derunder også fylkeskommuner som Olje- og energidepartementet bestemmer, etter hvert som utbygging skjer, inntil 10 pst. av den for hvert vassfall innvunne øking av kraften (beregnet som angitt i post 2). Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter Olje- og energidepartementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører reguleringsanleggenes eier eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av Olje- og energidepartementet.

Eieren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eeventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 1. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

21.
(Forurensning m. v.)

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i de berørte vassdragene.

22.
(Militære foranstaltninger.)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at reguleringsanleggenes eier har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anlegget eller dets benyttelse. Reguleringsanleggenes eier må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anlegget som skjer i krigsøyemed.

23.
(Naturforekomster, fornminner m. v.)

Reguleringsanleggenes eier plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av natur-forekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Reguleringsanleggenes eier skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fortidsminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978, nr. 50 eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fortidsminne som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt i foregående ledd sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

24.
(Planleggingstilskudd.)

Konsesjonæren plikter å innbetale et tilskudd på kr. 600 000 til Sørfold kommune til planleggingsarbeid.

25.
(Kontroll med overholdelse av vilkårene.)

Reguleringsanleggenes eier underkaster seg de bestemmelser som til en hver tid måtte

bli truffet av Olje- og energidepartementet til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av reguleringsanleggenes eier etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

26.

(Tinglysing.)

Reguleringsbestemmelsene skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av bestemmelsene skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene og overføringene kan medføre forpliktelser.

Stortinget har i samsvar med forslaget i St. prp. nr. 135 for 1980—81 vedtatt følgende manøvreringsreglement for regulering av Kobbelv og Sørfjordvassdragene:

1.

«A. *Reguleringer.*

	Nat.vst. m o. h.	Reg.grenser		Reg. høyde m
		Øvre m o. h.	Nedre m o. h.	
Livsejav'ri	710,1	710,0	670,0	40,0
Slæddovagjav'ri	650,5	652,5	648,5	4,0
Reinoksvatnet	664,3	680,0	615,0	65,0
Linnajav'ri	614,5	620,0	614,0	6,0
Fossvatnet	610,8	620,0	520,0	100,0
Varrevæjekajav'ri	598,9	598,8	565,0	33,8
Langvatnet, vestlige del			560,0	62,0
Langvatnet, østlige del	612,3	622,0	545,0	77,0
Litletindvatnet	691,0	690,9	687,0	3,9

Høydene referer seg til NGO's Normal null 1954 med utgangspunkt dels i NVE's nivellement, dels i NGO's høyder.

B. *Overføringer.*

a) Avløpene fra Livsejav'ri (31,4 km²), Slæddovagjav'ri (10,2 km²) og Reinoksvatnet (48,6 km²) tilsammen 90,2 km² nedbørfelt overføres til Linnajav'ri.

b) Avløpet fra nordre og søndre Gaskajav'ri, 1,8 km² nedbørfelt, overføres til Linnajav'ri.

c) Avløpet fra Langvatnet, 50,5 km² nedbørfelt, overføres til Kobbvatnet gjennom tilløpstunnelen for Kobbelv kraftstasjon.

d) Avløpene fra Litletindvatnet (10,4 km²) og øvre del av Tverrelva (3,2 km²), tilsammen 13,6 km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Kobbelv kraftstasjon. Avløpet kan lagres i et av inntaksmagasinene Fossvatnet/Linnajav'ri, Varrevæjekajav'ri eller Langvatnet.

e) Avløpene fra to bekkeinntak på Veikdalsisens sydside med nedbørfelter henholdsvis 1,4 km² og 2,0 km², tilsammen 3,4 km² nedbørfelt, overføres til tilløpstunnelen for Kobbelv kraftstasjon og kan lagres i ett av inntaksmagasinene Fossvatnet/Linnajav'ri, Varrevæjekajav'ri eller Langvatnet.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at naturlige flomvassføringer så vidt mulig ikke forøkes. For Veikdalsvassdraget må dette likevel ses i sammenheng med post 9, IV i reguleringsbestemmelsene.

For øvrig kan manøvreringen foregå etter kraftverkets behov.

3.

Det skal påses at flomløpene ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander. Dersom det forlanges, observeres og noteres regnmengder, temperatur m. v. Protokollen oppbevares ved Kobbelv kraftstasjon.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som tilsettes av Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

5.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Departementet skal bemerke:

Olje- og energidepartementet tilrår at det fastsettes reguleringsbestemmelser og manøvreringsreglement for utbygging av Kobbelv-vassdraget m. v. overensstemmende med Stortingets vedtak.

Industrikomitéen er enig med departementet i at spørsmålet om medeiendomsrett bør forelegges Stortinget som en generell sak. Komitéen mener imidlertid at det er rimelig at Nordland fylke blir medeier i Kobbelv kraftverk. Komitéen forutsetter at uansett størrelsen på fylkenes andel i Statskraftverkenes anlegg, må den nordlige landsdel prioriteres ved leveranser av kraft fra statskraftverk i landsdelen.

Industrikomitéen er enig med departementet i at eventuelle isulemper bør løses ved tiltak. Komitéen viser imidlertid til den avtalen som ble inngått mellom Statskraftverkene og Hemnes kommune i forbindelse med Røssåga-utbyggingen og mener det kan være et godt mønster for å løse organiseringen av tiltak og eventuelt erstatningssaker på. Komitéen mener videre at kommunen bør være med i en slik avtale.

Olje- og energidepartementet viser til komitéens bemerkninger vedrørende tiltak mot isulemper og forutsetter at Statskraftverkene, havnemyndighetene og kommunene gjennom forhandlinger kan finne fram til den mest hensiktsmessige løsning av dette spørsmålet.

Komitéen understreker at kraftlinje fra Ofoten til Kobbelv må stå ferdig når Kobbelv kraftverk settes i drift.

Olje- og energidepartementet vil vise til at dette er en forutsetning for utbyggingen av Kobbelv kraftverk.

Sørfold og Hamarøy kommuner har i forbindelse med konsesjonsbehandlingen sagt seg villige til å vurdere et økt engasjement i forskotteringen av veiutbyggingen rundt Leirfjorden dersom næringsfondene blir tilført midler utover tilsammen 10 mill. kroner, som var foreslått av departementet.

Stortinget har hevet næringsfondene med tilsammen 3 mill. kroner. Olje- og energidepartementet vil på bakgrunn av uttalelsene under konsesjonsbehandlingen ta opp spørsmålet om en økning av kommunenes bidrag til veifondet med kommunene. Departementet forutsetter at det er bemyndiget til å foreta de endringer i reguleringsbestemmelsenes post 2 og 8 som måtte følge av dette.

Olje- og energidepartementet forutsetter at det er bemyndiget til å samtykke i mindre planendringer herunder de endringer i manøvreringsreglementet som slike planendringer måtte betinge.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 fastsettes reguleringsbestemmelser for statsregulering for utbygging av Kobbelv-vassdraget m. v. i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 10. juli 1981.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for regulering av Kobbelv og Sørfjord-vassdragene i samsvar med det i ovennevnte foredrag inntatte utkast.

22. Foreningen til Bægnavassdragets regulering.

(Ny dam Strandefjord. Søknad om fristforlengelse.)

Olje- og energidepartementets samtykke 3. august 1981.

«Det vises til foreningens brev av 17. september 1980.

I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr. 3, § 111 nr. 3 bestemmer departementet:

«Den lovbestemte frist for å påbegynne arbeidet med ny dam ved Strandefjord forlenges med 2 år, dvs. til 3. oktober 1982.»»

23. Orkla Industrier A/S.

(Konsesjon på leie av ytterligere inntil 30 MW/222,5 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune.)

Kongelig resolusjon 11. september 1981.

Ved Kronprinsregentens resolusjon av 10. september 1971 har Orkla Grube-Aktiebolag, nå Orkla Industrier A/S, fått tillatelse til å leie inntil 25 MW eller 187,5 GWh pr. år fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune. Konsesjonen gjelder for den tid kraftleiekontrakten av 13. februar 1969 måtte stå ved makt, dog ikke lenger enn til 1. juli 2004.

I brev av 8. oktober 1980 søkte bedriften om konsesjon på leie av ytterligere inntil 30 MW/222,5 GWh pr. år. Samlet levering vil i så fall bli inntil 55 MW/410 GWh pr. driftsår fra Statskraftverkene. Av dette vil 300 GWh være fastkraft og 110 GWh tilfeldig kraft. Stortinget samtykket 5. juni 1978 i kraftleveringen ved behandlingen av St. prp. nr. 145 for 1977—78, jfr. Innst. S. nr. 326 for 1977—78.

Tilrådingen er i hovedsak i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjonen foreslås gitt på vesentlig samme vilkår som konsesjonen av 10. september 1971.

Søknaden lyder slik:

«Ved brev av 3. desember 1964 ble vi av Det kgl. Departement for Industri og Håndverk meddelt konsesjon på leie av inntil 20 000 kW elektrisk energi til drift av vårt ferrolegeringsverk på Thamshavn i Orkdal.

Ved brev fra samme departement av 1. oktober 1971 ble vi meddelt følgende:

«Ved Kronprinsregentens resolusjon av 10. september 1971 er bestemt:

«I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV tillates Orkla Grube-Aktiebolag å leie inntil 25 MW — 187,5 GWh pr. driftsår — fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune. Tillatelsen gis på de vilkår som er foreslått i Industridepartementets tilråding av 10. september 1971.»

Den 1. oktober 1974 endret Orkla Grube-Aktiebolag navnet til Orkla Industrier A/S.

5. juni 1978 gjorde Stortinget følgende enstemmige vedtak:

«Stortinget samtykker i at det inngås en kontrakt om langsiktig kraftleveranse fra Statskraftverkene til Orkla Industrier A.s og eventuelt samarbeidende selskap i samsvar med tilråding av 21. april 1978 fra Industridepartementet.»

I nevnte tilråding står det:

«Nødvendig kraftkjøp fra NVE blir således 410 GWh. Av dette dekkes 150 GWh ved nåværende fastkraftkontrakt. Regjeringen har med forbehold om Stortingets godkjennelse gitt tilsagn om 150 GWh ny fastkraft. Den gamle ikke garanterte kraft konverteres til ny ikke garantert kraft slik at selskapet får ialt 110 GWh ikke garantert kraft. Prisen og vilkårene for øvrig fastsettes i henhold til de retningslinjer som gjelder på det tidspunkt kontrakten inngås.»

Fra Statskraftverkene har vi fått meddelelser om at kraftkontrakten ikke kan bli utarbeidet før Stortinget har behandlet Energimeldingen og fastsatt den nye energiprisen.

Vi er klar over at det normalt ikke skal søkes om kraftleiekonsesjon før kraftleiekontrakten foreligger.

Vi viser imidlertid til vedlagte brev fra Statskraftverkene av 19. juni 1980, hvor det bekreftes at kraften vil stå til vår disposisjon fra det tidspunkt vi kan benytte den til driften av vår nye ovn, og tillater oss herved å søke om å få utvide vår kraftleiekonsesjon til å gjelde for leie av inntil 55 MW — 410 GWh pr. driftsår — fra Statskrafteverkene til drift av ferrolegeringsverket på Thamshavn i Orkdal kommune.

Orkla Industrier A.s er et norsk aksjeselskap med forretningskontor i Meldal kommune. Selskapets styre består av:

Skipsreder Niels J. Astrup, formann
Adm. direktør Jens-Halvard Bratz
Minerer John Hårstad
Direktør Per Palmer
Mekaniker Oddvar Reitan
Høyesterettsadvokat Gunnar Thommessen.

Samtlige styremedlemmer er norske.

Selskapets administrerende direktør er Jens P. Heyerdahl d. y.

Aksjekapitalen er 80 mill. kroner fordelt på 1 600 000 aksjer hver pålydende kr. 50. A/S Oslo Investment, som er et datterselskap av Den norske Creditbank, var ved årsskiftet eier av 541 839 aksjer tilsvarende 33,9 pst. og var den eneste aksjonær med en eierandel på over 20 pst. av aksjekapitalen. 6,5 pst. av aksjene var på utenlandske hender.

M. h. t. mer detaljerte opplysninger om selskapets ledelse og eiendomsforholdet henvises til vår trykte årsberetning og regnskap for 1979 som vedlegges. Vi henviser spesielt til oversiktene på side 2 samt note på side 15.

Da såvel årsberetning som regnskap er undertegnet av selskapets styre, tillater vi oss å gå ut fra at den i lov nr. 16 av 14. desember 1917, § 4 omtalte erklæring ikke er nødvendig vedrørende Orkla Industrier A/S.

Vi regner med å starte den nye ovn våren 1981 og tillater oss derfor å anmode om en rask behandling av søknaden.»

Kraftleiekontrakten.

Bedriften har i dag kontrakt på 150 GWh/år fastkraft og 40 GWh/år ikke garantert kraft. Søknaden av 8. oktober 1980 gjelder leie av ytterligere inntil 30 MW eller 222,5 GWh pr. år fra Statskraftverkene. Kraftkvantumet vil da utgjøre i alt inntil 55 MW eller 410 GWh/år til ferrolegeringsverket i Thamshavn. Av dette vil 150 GWh pr. år dekkes ved nåværende fastkraftkontrakt. Tilleggskontrakten vil omfatte de øvrige 150 GWh pr. år fastkraft og 110 GWh pr. år ikke garantert kraft (inklusive de tidligere 40 GWh ikke garantert kraft).

Leveringsvilkårene i tilleggskontrakten er tilpasset dagens vilkår etter kontraktene inngått i 1976. For fastkraftlevering skal kjøperen betale 6 øre/kWh (basispris pr. 1. januar 1976) + 12 pst. overføringstillegg. For det ikke garanterte kraftkvantum skal betales 75 pst. av ovennevnte basispris. Overføringstillegget for ikke garantert kraft settes lik

overføringstillegget for fastkraft i øre/kWh.

Basisprisen reguleres hvert år i takt med engrosprisindeksen. Justeringen skal likevel ikke for noe år føre til pristillegg på mer enn 5 pst. Bestemmelsene i St. prp. nr. 145 for 1979—80 om indeksregulering, jfr. Innst. S. nr. 342 for 1979—80 gjelder også denne knotrakt.

Tidspunktet for selgers leveringsplikt og kjøpers betalingsplikt fastsettes til den dato da kraftleiekonsesjonen blir meddelt.

Tilleggskontrakten skal gjelde til 1. januar 2000, men ikke utover konsesjonstiden.

For øvrig kan vises til utkast til tilleggskontrakt som vedlegges.

Avgitte uttalelser.

Orkdal kommunestyre har i møte 16. desember 1980 enstemmig vedtatt følgende innstilling fra formannskapet og kontorsjefen:

«Sanering og utbygging av ferrolegeringsverket på Thamshavn blir gjennomført med samtykke etter etableringsloven gitt ved kgl. res. 14. juli 1978.

I 1979 ga Røykskaderådet og Statens forurensningstilsyn tillatelse etter andre lover til utslipp i Orkdalsfjorden og til luft fra to ferrosilisiumovner på Thamshavn. Tillatelsen forutsetter bl. a. installering av renseanlegg for begge ovner.

Ovennevnte konsesjoner var på forhånd tilrådd av Orkdal kommunestyre.

I 1976 ga kommunestyret i et enstemmig vedtak sin uforbeholdne støtte til søknad fra Orkla Industrier om tildeling av el.kraft til drift av ny ovn ved ferrolegeringsverket.

Kontorsjefen viser til kommunens positive holdning til planene om utbygging og rår kommunestyret til å gjøre slikt vedtak:

«Orkdal kommune tilrår at Orkla Industrier A/S får konsesjon på kraftleie av ytterligere inntil 30 MW/222,5 GWh pr. år fra Statskraftverkene slik at samlet kraftleiekonsesjon blir utvidet til å gjelde leie av inntil 55 MW/410 GWh til drift av ferrolegeringsverket på Thamshavn.»»

Sør-Trøndelag Kraftselskap har i udatert påtegning til fylkeskommunen uttalt:

«Søknaden fra Orkla Industrier går ut på en økning av det årlige fastkraftkvantumet fra 150 GWh til 300 GWh og ikke garantert kraft fra 37,5 GWh til 110 GWh, ialt 410 GWh med en effekt på 55 MW.

Vi har ikke noen merknader til søknaden og rår til at den blir innvilget.»

Sør-Trøndelag fylkeskommune har i brev av 16. februar 1981 til fylkesmannen meddelt:

«En viser til fylkesmannens ekspedisjon av 31. oktober 1980.

Saken ble framlagt for Sør-Trøndelag fylkesutvalg på møte 5. februar 1981 (sak nr. 29/81), og det ble fattet følgende enstemmige vedtak:

«Sør-Trøndelag fylkesutvalg vil tilrå at Orkla Industrier A/S meddeles konsesjon på leie av inntil 55 MW 410 GWh/år fastkraft og ikke garantert kraft fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket på Thamshavn i Orkdal kommune.»»

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har i påtegning til NVE av 20. februar 1981 meddelt:

«Vedlagt oversendes innhentede uttalelser fra Orkdal kommunestyre og fra Sør-Trøndelag fylkesutvalg, samt fra Sør-Trøndelag Kraftselskap. Ingen har noe å bemerke til søknaden.

Fylkesmannen har for sin del heller ingen merknad og rår til at Orkla Industrier A/S meddeles konsesjon i samsvar med søknaden.»

Statskraftverkene — Produksjonsavdelingen har i brev av 23. oktober 1980 til Elektrisitetsdirektoratet meddelt:

«SP har intet å bemerke til at selskapet meddeles konsesjon overensstemmende med søknaden. Opplysningene om de etablerte og av de nye kraftleieforhold er korrekte.

Tallene for effekt angir momentanverdier.»

Industridepartementet har i brev til NVE av 10. november 1980 uttalt:

«Orkla Industrier A/S har søkt om kraftleiekonsesjon på 55 MW — 410 GWh pr. driftsår fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket på Thamshavn i Orkdal kommune. I dag har selskapet konsesjon på leie av kraft inntil 25 MW — 187,5 GWh pr. driftsår.

Økningen i kraftforbruket vil gå til drift av en ny ferrolegeringsovn som ventes igangsatt våren 1981.

Planene for utbyggingen er behandlet i St. prp. nr. 145 for 1977—78 som ble vedtatt i Stortinget den 5. juni 1978. For så vel kraftkvantum som tidspunkt for igangsettelsen av leveransene er det samsvar mellom foreliggende søknad og nevnte proposisjon.

Industridepartementet har derfor ingen innvendinger mot at konsesjon innvilges.»

Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 13. mars 1981 avgitt følgende uttalelse:

«Ved Kronprinsregentens resolusjon av 10. september 1971 har Orkla Grube-Aktiebolag, nå Orkla Industrier A/S, fått tillatelse til å leie inntil 25 MW eller 187,5 GWh pr. år fra Statskrafteverkene til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune. Konsesjonen gjelder for den tid kraftleiekontrak-

ten av 13. februar 1969 måtte stå ved makt, dog ikke lenger enn til 1. juli 2004.

Bedriften har i dag kontrakt på 150 GWh/år fastkraft og 40 GWh/år ikke garantert kraft. Søknaden av 8. oktober gjelder leie av ytterligere inntil 30 MW eller 222,5 GWh pr. år fra Statskraftverkene. Kraftkvantumet vil da utgjøre i alt inntil 55 MW eller 410 GWh/år til ferrolegeringsverket i Thamshavn. Av dette vil 150 GWh pr. år dekkes ved nåværende fastkraftkontrakt. For de øvrige 150 GWh pr. år fastkraft og 110 GWh pr. år ikke garantert kraft (inklusive de tidligere 40 GWh ikke garantert kraft) vil det bli inngått ny kontrakt så snart energiprisen er avgjort. Kraftleiekontrakten vil bli identisk med Statskraftverkenes standarformular når det gjelder vilkårene for øvrig.

Tilleggskraften skal nyttes til en ny ferrolegeringsovn som ventes igangsatt våren 1981. Dette vil øke kapasiteten fra 22 000 til 60 000 tonn pr. år. Sysselsettingen vil øke fra 200 til 240 mann. Investeringene er kostnadsberegnet til 185 mill. kroner som fordeler seg med 25 mill. kroner på miljøverntiltak, 65 mill. kroner på energigjenvinning og for øvrig 95 mill. kroner.

I brev av 24. juli 1980 fra Statskraftverkene til Orkla Industrier A/S vises det til at Stortinget har stadfestet selve tildelingen av kraften og at denne derfor er forutsatt å ville stå til disposisjon fra det tidspunkt den kan nyttes for driften av ren nye ovnen.

NVE viser i denne forbindelse til St. prp. nr. 145 for 1977—78 som ble vedtatt av Stortinget 5. juni 1978.

NVE vil etter dette anbefale at Orkla Industrier A/S gis tillatelse til å leie ytterligere inntil 30 MW/222,5 GWh — inklusive 110 GWh ikke garantert kraft — pr. år fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune.

Konsesjonene foreslås gitt med samme tidsbegrensning som konsesjonen av 10. september 1971, nemlig til 1. juli 2004. For øvrig forutsettes konsesjonen gitt på samme vilkår som konsesjonen av 10. september 1971. Bl. a. med vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Avgift etter konsesjonen 10. september 1971 er betalt til og med for året 1979. For 1979 var den kr. 33 928. Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Departementet skal bemerke:

Virksomheten ved Orkla Industrier A/S ble behandlet av Stortinget 5. juni 1978, jfr. St. prp. nr. 145 for 1977—78 og Innst. S. nr. 325 s. å.

Stortinget samtykket i at bedriften inngikk kontrakt om ytterligere kraftleveranse fra Statskraftverkene. For så vel kraftkvantum som tidspunkt for igangsetting av leveransene er det samsvar mellom foreliggende søknad og nevnte proposisjon.

På dette grunnlag har Statskraftverkene i brev av 24. juni 1980 til Orkla Industrier A/S stadfestet levering av ytterligere inntil 30 MW eller 222,5 GWh pr. år. Av dette vil 150 GWh pr. år dekkes av nåværende fastkraftkontrakt. For de øvrige 150 GWh pr. år fastkraft og 110 GWh pr. år ikke garantert kraft (inklusive 40 GWh tidligere ikke garantert kraft) har Statskraftverkenes utgangspunkt vært at tilleggskontrakten først inngås når Stortinget har fastsatt nye energipriser i samsvar med Energimeldingens forutsetninger.

Orkla Industrier A/S har forutsatt at tilleggskontraktene skal baseres på 1976-kontraktens betingelser med utgangspunkt i den kraftpris som gjelder ved kontraktsslutningen.

Samtykke til inngåelse av kontrakt for det aktuelle kraftkvantum ble gitt av Stortinget ved behandling av St. prp. nr. 145 for 1977—78, jfr. Innst. S. nr. 326 for 1977—78. Prisen og vilkårene for øvrig skulle fastsettes i henhold til de retningslinjer som gjelder på det tidspunkt kontrakten inngås. Under utarbeidelsen av Energimeldingen ble kraftmengden til Orkla Industrier behandlet under rubrikken «Kontrakt inngått i 1976 eller senere» uten at det ble nevnt noe om de vilkår kraften skulle leveres under. Energimeldingen kan imidlertid forstås slik at det legges opp til at all kraft i nevnte rubrikk skal tilpasses standardvilkårene for 76-kontraktene. I meldingen heter det bl. a. at »kraft som er tildelt etter 1976 (0,4 TWh) har vært basert på samme kontraktsmønster» som 76-kontraktene.

I Industrikomitéens innstilling til Energimeldingen, jfr. Innst. S. nr. 348 for 1979—80 er det forutsatt at kontrakter inngått i 1976 eller senere skal behandles under ett ved beregning av basispris for et eventuelt nytt prisreguleringssystem.

På denne bakgrunn vil Olje- og energidepartementet med tilslutning fra Industridepartementet tilrå at Orkla Industrier A/S leveres kraft fra Statskraftverkene til prisvilkår som er tilpasset dagens vilkår for leveranser etter 76-kontraktene. Det kan her vises til utkast til tilleggskontrakt som vedligger.

Tilleggskraften skal nyttes til en ny ferrolegeringsovn som ventes igangsatt 1. januar 1982. Dette vil øke kapasiteten fra 22 000 til 60 000 tonn ferrosilisium pr. år. Samtidig vil sysselsettingen øke fra 200 til 240 ansatte. Inkludert i investeringene til ny ferrosilisiumovn er et energigjenvinningsanlegg der ca. 25 pst. av kraftforbruket i produksjonsprosessen eller ca. 130 GWh vil gjenvinnes.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at Orkla Industrier A/s gis konsesjon til å leie ytterligere inntil 30 MW/222,5 GWh — inklusive 110 GWh ikke garantert kraft — pr. år fra Statskraftverkene til drift av ferrolegeringsverket i Thamshavn i Orkdal kommune.

Konsesjonen foreslås gitt til 1. januar 2000. For øvrig forutsettes konsesjonen gitt på samme vilkår som konsesjonen av 10. september 1971. Bl. a. med vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.

Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Vilkårene er som følger:

Konsesjonsvilkår for Orkla Industrier A/S for leie av ytterligere inntil 30 MW/2225, GWh pr. år fra Statskraftverkene:

«1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleiekontrakten av mellom partene måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 2000.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet.

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er likeså god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (en forutsetter da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkom-

mende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr. 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente.

De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr. 2 000 — kroner totusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917.

Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34, første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917, kap. IV gis Orkla Industrier A/S konsesjon på leie av ytterligere 30 MW/222,5 GWh pr. år fra Statskraftverkene.

Konsesjonen gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 11. september 1981.

Utkast til tilleggskontrakt mellom Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen Statskraftverkene, nedenfor kalt selgeren og Orkla Industrier A/S, nedenfor kalt kjøperen, om levering av elektrisk energi til kjøperens industrianlegg på Thamshavn, Orkanger:

§ 1. *Kraftleveringens omfang.*

1. Selgeren forplikter seg til for hvert driftsår å stille til disposisjon følgende kvanta for kjøperen, jfr. § 13:

	Fastkraft fra dato for kraftleie-konsesjonen	Ikke-garantert kraft fra dato for kraftleie-konsesjonen	Fra dato	Til dato
Totalt	150 GWh	110,0 GWh	.....	.....
MW				
Timemiddel	18,8 MW	13,8 MW	.....	.....
MW				
Momentanverdi	20,6 MW	15,1 MW	.....	.....

Kjøperen forplikter seg til fra de(t) angitte tidspunkt(er), eller så snart begge parters anlegg gjør det teknisk mulig å effektuere kontrakten, å betale for de respektive fastkraftkvanta selv om han i vedkommende driftsår ikke har tatt ut så meget (jfr. dog § 8, pkt. 1 og 2).

For det ikke-garanterte kraftkvantum betales kun for virkelig uttatt kraft til enhver tid.

Den kontraherte energi forutsettes uttatt mest mulig jevnt over driftsåret.

2. Kjøperen forplikter seg til på forhånd å oppgi et uttaksprogram for det effekt- og energikvantum som ønskes for minst en uke ad gangen.

Programmet oppgis med timeverdier i MWh/h senest siste virkedag før vedkommende periode (f. t. fredag kl. 22—fredag kl. 22) begynner.

Ovennevnte forhåndsanmelding gjøres gjensidig bindende i den utstrekning selgeren finner det nødvendig for å få et tilstrekkelig nøyaktig grunnlag for sine disposisjoner. Kjøperen kan dog endre programmet i løpet av uken. Ønske om slik endring for påfølgende døgn (kl. 07—07) må være meddelt senest kl. 12 dagen før uttaket skal effektueres. Såfremt forholdene ligger til rette for det, kan slik melding gis senere enn kl. 12. Dersom ønske om endring ikke fremkommer, fortsetter det oppgitte uttaksprogram for vedkommende uke med bindende virkning.

I mangel av rettidig oppgitt program fastsetter selgeren et antatt behov på kjøperens vegne.

For øvrig skal kjøperen på selgerens anmodning angi et preliminært og uforbindtlig uttaksprogram før hver av periodene 1. oktober —30. april og 1. mai—30. september.

Kjøperen må ikke overskride kvantumsgrensene i pkt. 1 for effekt og/eller energi uten selgerens samtykke. Ved eventuell overskridelse gjelder bestemmelsene i § 9, pkt. 2.

3. Denne kontrakt omfatter ikke levering av reaktiv effekt.

§ 2. *Leveringssted, strømart og spenning.*

Kraften skal leveres ved Orkdal transformatorstasjon som trefaset vekselstrøm med ca. 50 perioder pr. sekund og med nominell spenning av 132 kV, idet det ved reguleringen tas hensyn til kjøperens behov.

§ 3. *Måling.*

1. Kraftleveringen måles i Orkdal transformatorstasjon ved 132 kV nominell spenning, hvor selgeren setter opp kWh-måler (e) med impulsgiver for drift av måleapparater for registrering av den midlere effekt over 1 time. De anvendte kWh-målere skal være av nøyaktighetsklasse 0,5 (0,2), og måletransformatorene av nøyaktighetsklasse 0,2 (0,5). Måleapparater og måletransformatorer skal være godkjent av kjøper. Det påses at belastningen på måletransformatorene inklusive tap i ledningene er avpasset slik at den resulterende feil i måleinstallasjonen ikke overstiger ± 2 pst. For nødvendig kontroll av momentanverdier for aktiv og reaktiv effekt settes opp registrerende MW — MWAr metere.

2. Kjøperen kan på egen bekostning, dog innen rammen av måletransformatorenes ytelse, tilknytte de kontrollinstrumenter som anses påkrevd av hensyn til avregningen.

3. I forbindelse med idriftsettelsen foretas en kontroll av måleinstallasjonen. Måleinstallasjonen skal normalt underkastes kontroll i overvær av representanter for begge parter hvert 5. år. For øvrig kan begge parter når som helst kontrollere måleapparatene eller forlange disse kontrollert i overvær av representanter for begge parter. Oppnås ikke enighet om resultatet av en foretatt kontroll, skal måleapparatet kontrolleres av Norges tekniske høgskole eller annen instans som begge parter er enige om å nytte. Viser kontrollen at målerne har større feil enn svarende til det dobbelte av målerens nøyaktighetsklasse (= bruksfeilgrense), plikter selgeren å sørge for revisjon.

4. Utgiftene ved regelmessig fastsatt kontroll skal betales av den som eier måleutstyret. Ved forlangt kontroll deles utgiftene mellom partene.

5. Ved større resulterende feilvisning enn 2 pst. for måleinstallasjon skal feilen regnes tilbake til den tid den er oppstått, hvis dette kan påvises.

6. Hvis en av partene oppdager feil ved målingen, plikter han omgående å varsle den annen part.

§ 4. *Avregning.*

1. For kraftleveringen i henhold til § 1, pkt. 1, skal kjøperen betale: 6 øre/kWh (basispris pr. 1. januar 1976) + 12 pst. overføringstillegg. For det ikke-garanterte kraftkvantum under § 1, pkt. 1, skal dog kjøperen betale 75 pst. av ovennevnte basispris. Overføringstillegget for ikke-garantert kraft settes lik overføringstillegget for fastkraft i øre/kWh.

2. Den foran fastsatte basispris reguleres hvert år pr. 1. januar på følgende måte:

Basisprisen for kommende år justeres opp eller ned med den prosentvise endringen i den offisielle norske engros-pris-indeks. Endringen i engrosprisindeksen beregnes første gang på basis av gjennomsnittsindeksen for 1975

(192 pst. referert indeksen for 1961). Justeringen skal dog ikke for noe år føre til et pristillegg på mer enn 5 pst. Jfr. særbestemmelsene i § 13.

Hvis engros-prisindeksen i 3 påfølgende år i alt har steget mer enn 15 pst., skal ovennevnte indeksreguleringsbestemmelser tas opp til ny vurdering med virkning for det kommende og de derpå følgende år.

Under enhver omstendighet skal en ny vurdering av både basispris og indeksreguleringsbestemmelser skje med virkning fra 1. januar 1985.

3. Uttak av overforbruk utover fastkraft og ikke-garantert kraft fra selgeren skal bare skje etter forhåndsavtale og betales etter spesielt avtalt pris på tilfeldig kraft. Jfr. § 13.

Dersom kjøperen ikke fullt ut kan utnytte det kontraktsmessige fastkraftkvantum i driftsåret, skal selgeren være villig til å kjøpe energi tilbake til de priser som selgeren, til enhver tid, kan betale for tilfeldig kraft. Kjøperen kan også selge slik unyttet fastkraft til andre dersom ikke konsesjonsvilkår m. v. er til hinder for det.

4. Reaktiv effekt: Jfr. § 1, pkt. 3.

5. Som tillegg til prisen i nærværende kontrakt kommer konsesjonsavgift for kraftleien og generelle avgifter som er eller blir pålagt produksjon og/eller levering/uttak av elektrisk kraft. Selgeren dekker dog elektrisitetsavgift som kjøperen er pålagt i henhold til lov av 19. mai 1933 med senere endringer. Endring i eller bortfall av denne avgiften påvirker ikke kraftprisen ifølge § 4, pkt. 1.

6. Kraftleien skal betales månedsvis og etterskuddsvis, hver gang med et beløp svarende til den i vedkommende måned uttatte energi. Dersom det ikke kan foretas endelig avregning for hver måned, skal det korrigeres herfor i etterfølgende måned, eventuelt foretas endelig avregning ved driftsårets utløp.

Beløpet forfaller til betaling 30 dager etter fakturadato. Hvis den 30. dag er søndag eller helligdag, forfaller beløpet på nærmest etterfølgende virkedag. Betaling skjer mot kvittering fra bank/postgiro eller avsendelse av sjekk. Etter forfall svares en årlig rente av 3 pst. over Norges Banks vekseldiskonto.

7. Driftsåret regnes fra og med 1. juli til og med 30. juni.

§ 5. *Kjøperens disposisjonsrett.*

1. Kontrakten kan ikke overdras.

2. Kjøperen kan i sitt industrianlegg på Thamshavn anvende den uttatte energi i et hvilket som helst øyemed som ikke sjenerer selgerens drift. Jfr. for øvrig § 4, pkt. 3, 2. avsnitt.

§ 6. *Reparasjoner, vedlikehold.*

Den elektriske energi skal stå til kjøperens disposisjon såvel dag som natt, dog kan selgeren etter minst 14 dagers varsel innskrenke eller avbryte energileveringen i den strengt nødvendige tid for å foreta utvidelser eller reparasjoner og ettersyn som ikke kan skje under drift.

Innskrenkninger eller innstilling av drift skal skje i samråd med kjøperen og andre avtakere som antas berørt og gjennomføres på en slik måte at de samlede interesser ivaretas best mulig. Såfremt selgeren finner det teknisk og økonomisk forsvarlig, skal driftsinnskrenkninger henlegges til den tid av året og døgnet som kjøperen foretrekker, og arbeidene skal gjennomføres så raskt som omstendighetene med rimelighet tilalter.

§ 7. *Leveringsinnskrenkninger.*

1. Selgeren er fri ethvert ansvar for skade og tap ved avbrytelser eller innskrenkninger eller mangler ved leveringen som følge av vannmangel, driftsavbrudd, svikt i selgerens krafttilgang i henhold til faste kontrakter, samt streik, lockout eller andre begivenheter som selgeren ikke med rimelige midler kan forhindre.

Kjøperen plikter i slike tilfelle å foreta de nødvendige innskrenkninger, mens selgeren på sin side hurtigst mulig skal søke å avhjelpe enhver oppstått mangel og gjenoppta normal drift.

2. Selgeren forplikter seg til å innrette sitt salg og kjøp av kraft, fast som tilfeldig, og driften av sine kraftanlegg etter slike kriterier at en ved simulering av driften etter de samme kriterier og under tilløpsforholdene i perioden 1931—1960 ikke ville få større samlet innskrenkning i leveringen av fastkraft til kraftkrevende industri i simuleringsperioden enn 120 000 kWh for hver GWh årlig fastkraftforpliktelse. Herunder teller innskrenkninger utover 10 pst. av leveringen i de enkelte uker med følgende vekttall:

10—15 pst.	vekttall 2
15—20 pst.	vekttall 4
Over 20 pst.	vekttall 6

§ 8. *Redusert betaling ved innskrenkning i kraftleveringen.*

1. Ved innskrenkning i kraftleveringen i henhold til § 6 reduseres ikke betalingen med mindre driftsavbrudd hindrer kjøperen i å få tatt ut fullt energikvantum i vedkommende driftsår.

2. Ved hver innskrenkning i kraftleveringen i henhold til § 7 av mer enn 12 timers varighet bortfaller betalingsplikten for det

effekt- og energikvantum som reduseres. Det betales da bare for virkelig uttatt effekt og energi.

Kjøperen er under slike forhold ikke forpliktet til å ta ut det reduserte kvantum senere i vedkommende driftsår.

Det reduserte og ikke betalingspliktige kvantum beregnes i denne forbindelse som om energien hadde vært jevnt fordelt over vedkommende driftsår.

§ 9. *Ansvar.*

1. Selgeren og kjøperen plikter å anlegge, vedlikeholde og drive sine anlegg og sine virksomheter på fullt forsvarlig måte, og uoppholdelig rette alle feil og mangler som er eller kan bli sjenerende for den annen part.

Selgeren er ikke ansvarlig for ulemper som påføres andre på grunn av kjøperens anlegg og drift.

2. Oppstår det i kjøperens anlegg feil eller mangler som kan innebære fare for driften av selgerens anlegg, og herigjennom også for selgerens levering til andre avtakere, er selgeren berettiget til etter gitt eller forsøkt gitt telefonisk varsel å avbryte leveringen til disse anlegg inntil manglene er rettet.

Selgeren er videre berettiget til å avbryte leveringen hvis kjøperen uten selgerens godkjenning overskrider sitt kontraktsmessige effekt- og energikvantum, og etter påkrav ikke bringer overskridelsene til opphør. Kjøperen må godtgjøre at den nødvendige reduksjon vil finne sted før selgeren plikter å gjenoppta leveringen.

For disse driftsinnstillinger gjøres intet fradrag i betalingen.

3. For øvrig fritar partene hverandre gjensidig for ethvert ansvar for materiell skade som ikke med forsett er påført den annen.

§ 10. *Skyldig avgift.*

Såfremt kjøperen ikke betaler skyldig avgift, kan selgeren etter 2 måneders varsel avbryte leveringen uten å tape retten til skyldig avgift. Etter et ytterligere varsel av 4 måneder kan selgeren oppheve kontrakten, uten derved å tape retten til den skyldige avgift.

Varsel etter denne paragraf skal skje i rekommandert brev.

§ 11. *Varighet.*

1. Kontrakten gjelder til 1. januar 2000 dog ikke utover konsesjonstiden.

2. Hvis kjøperen ikke finner varig anvendelse for den energimengde som er angitt i § 1, pkt. 1, kan han dog si opp kontrakten med 5 års varsel, regnet fra utløpet av det driftsår hvori oppsigelsen finner sted. Den kan dog tidligst bringes til opphør 10 år etter leveringens begynnelse. Oppsigelse skal skje i rekommandert brev.

§ 12. *Voldgift.*

1. Såfremt det måtte oppstå tvist i anledning av denne kontrakt, skal tvisten, hvis den ikke kan løses gjennom forhandling eller ikke en av partene måtte ønske saken innbragt for domstolene, avgjøres av en voldgiftsrett bestående av 3 medlemmer.

2. Voldgiftsrettens formann skal være en jurist i dømmende stilling og oppnevnes av høyesterettsjustitiarius. Etter en foreløpig gjennomgåelse av tvistens gjenstand, avgjør formannen om de to øvrige medlemmer skal ha juridisk eller teknisk utdannelse.

3. De juridisk utdannede medlemmer av voldgiftsretten oppnevnes av høyesterettsjustitarius. De tekniske utdannede medlemmer oppnevnes av hovedstyret i Norske Sivilingeniørers forening.

4. For øvrig følges lov om rettergangsmåten for tvistemål av 13. august 1915, kapitel 32. Partene vedtar Oslo som verneting og voldgiftssted.

§ 13. *Særbestemmelser.*

Følgende særbestemmelser gjelder ved denne kontrakt:

Ad § 1, pkt. 1: Dette kraftkvantumet omfatter også konvertering av 37,5 GWh ikkegarantert kraft i henhold til kontrakt av 13. februar 1969. Den rett sistnevnte kontrakt gir til uttak av overforbruk opphører dermed fra 1. juli 1981.

Ad § 4, pkt. 2: Bestemmelsene i St. prp. nr. 145 (1979—80) og Innst. S. nr. 342 (1979—80) om indeksregulering gjelder også nærværende kontrakt.

Ad § 4, pkt. 3: Kjøperen kan fritt kjøpe tilfeldig kraft fra selgeren eller andre såfremt han også tar ut den kontraherte effekt for fastkraften og ikke-garantert kraft fullt ut.

Denne kontrakt er skrevet og undertegnet i to likelydende eksemplarer, hvorav hver av partene beholder ett.

Oslo, ...

Selgeren Kjøperen

24. L/L Sunnhordland Kraftlag.

(Tillatelse til å bygge ut fallet fra Opstveitvatnet til sjøen i Blåfalli I kraftverk.)

Kongelig resolusjon av 11. september 1981.

L/L Sunnhordland Kraftlag har i brev av 3. juli 1980 søkt om tillatelse til å heve Opstveitvatn og til å bygge ut fallet mellom Opstveitvatn og sjøen i Kvinneherad kommune, Hordaland.

I anledning søknaden har Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen i brev av 15. mai 1981 avgitt følgende innstilling:

«Ved brev av 3. juli 1980 ble følgende søknad av 3. juli s. å. fra L/L Sunnhordland Kraftlag oversendt Hovedstyret til uttalelse:

I. *Konsesjonssøknad.*

1.0. *Innledning.*

Oversikt i Blådalsvassdraget er vist i bilagene 1 og 2.

Blådalsvassdraget ligger Kvinnherad og Etne kommuner i Hordaland på sydvest-siden av Folgefonni. Blåelva har sitt utspring i Folkefonni og renner ut i sjøen innerst i Matrefjorden.

Kraftutbyggingen i vassdraget startet ca. 1950, og pr. i dag har L/L Sunnhordland Kraftlag bygget to kraftstasjoner i vassdraget, mens den tredje er under bygging. Denne søknad omhandler det nederste trinn i vassdraget, Blåfalli I Kraftverk, som utnytter fallet fra Opstveitvatn og til sjøen. Dette anlegget ligger i sin helhet i Kvinnherad kommune.

Ingeniør Chr. F. Grøner A.S har fungert som hovedkonsulent for planlegging av prosjektet og Sivilingeniør R. Bjerk A.S har vært maskinteknisk konsulent. L/L Sunnhordland Kraftlag har foruten å dekke elektrosiden deltatt i planleggingen generelt.

2.0. *Konsesjonssøker.*

L/L Sunnhordland Kraftlag er et aksjeselskap som eies av interkommunale/kommunale elverk og private partlag. Av aksjene er over 50 pst. på kommunale hender.

SKL's oppgave er å forsyne eierlagene med den nødvendige elektriske kraft. Forsyningsområdet omfatter 10 kommuner i Hordaland og 5 i Rogaland fylke.

3.0. *Eksisterende konsesjoner og utbygginger i Blåelvvassdraget.*

3.1. Konsesjoner.

De tidligere konsesjoner i vassdraget er sammenfattet i St. prp. nr. 86 av 1. april 1966. Disse omfatter de nødvendige tillatelser for utbygging av kraftverkene Blåfalli II, III og IV. Videre er det i kgl. res. av 12. august 1966 gitt ervervskonsesjon for fallet Opstveitvatn—sjøen, dvs. Blåfalli I Kraftverk. Sistnevnte konsesjon omhandler ikke regulering av Opstveitvatn.

3.2. Utbygginger.

Følgende anlegg er utbygd (kfr. bilag 2 og 3):

Blåfalli II, 74 MW: 4 aggregater satt i drift i 1953, 1957, 1960 og 1963.
Blåfalli III, 105 MW: 3 aggregater satt i drift i 1968, 1973 og 1976.
Blåfalli IV, 13,5 MW: Ventes å komme i drift høsten 1981.

Anleggene har magasiner dels ferdig utbygget, dels under bygging på tilsammen 297,5 mill. m³. Ytterligere 9,1 mill. m³ er konsedert.

4.0. *Konsesjonssøknadens omfang.*

4.1. Etter Vassdragsreguleringsloven.

I henhold til Lov om Vassdragsregulering av 14. desember 1917 søkes om tillatelse til regulering av Opstveitvatn. Vannet vil bli hevet fra nåværende normale vannstand K 26,4 til HRV K 27,5.

4.2. Etter Vassdragsloven.

I henhold til Lov om Vassdragene av 15. mars 1940 søkes om tillatelse til erverv av nødvendig grunn i forbindelse med utbyggingen. Dette gjelder grunn for adkomstvei, dam og inntak.

5.0. *Eiendomsforhold.*

De nødvendige fallrettigheter for Blåfalli I eies av L/L Sunnhordland Kraftlag. Likeså eier Kraftlaget grunnen i området hvor kraftstasjon og tunneler ligger. Ved dammen og på elvas sydside kommer andre grunneiere inn i bildet. I forbindelse med regulering av Opstveitvatnet vil endel grunn bli neddemmet. Grensene for de forskjellige grunneierne er vist på kartet på Bilag 3535—014.

Følgende eiendommer langs vannet blir berørt:

	Neddemmet grunn inkl. forsumpet område (omtrentlige arealer)	
	Dyrket (da)	Utmark (da)
Nedre Vik (G.nr. 253/2) ..	0	0,3
Øvre Vik (Gnr. 253/1)	4,0	1,0
Felles Øvre og Nedre Vik (Gnr. 253/1 og 2)	0	1,5
Opstveit (Gnr. 252/2)	5,0	5,0
Opstveit (G.nr. 252/1)	0	2,5
Åsen og Øvre Åsen (G.nr. 252/3 og 6)	0	2,5

Det dyrkede areal forutsettes hevet som beskrevet under pkt. 11.1.

6.0 *Kraftbehov.*

Sunnhordland Kraftlag er et aksjeselskap med 11 lokale fordelingsverk i Sunnhordland, Midthordland og nordre Rogaland som aksjonærer. Selskapets formål er å skaffe forsyningsområdet tilstrekkelig elektrisk kraft til alminnelig forbruk.

Forbruksøkningen har de senere år vært relativt sterkt, selv om året 1979 viste en

noe lavere stigning (6,5 pst. etter korreksjon for temperatur og tap), enn de foregående år.

SKL's egenproduksjon er på 735 GWh/år fastkraft. Statskraftkontrakten gir et tilskudd på 241 GWh/år fra 1. juli 1980 og 371 GWh/år fra 1. juli 1981. Forbruket i SKL's forsyningsområde var i 1979 på 1 072 GWh/år. Statskraftkontrakten er oppsagt fra 1984. Innen den tid har man fullført byggetrinn 8 i Blåfalli med et tilskudd på 68 GWh/år i fastkraft.

Den usikkerhet som ligger i den fremtidige tildeling av statskraft, og den økning man må forvente i det alminnelige kraftforbruk, gjør at man finner det riktig å tilstrebe størst mulig egendekning.

Blåfalli I vil gi et fastkraftbidrag på ca. 40 GWh. Anlegget har kort byggetid, og vil kunne være i drift 2½—3 år etter at en eventuell konsesjon er gitt.

På denne bakgrunn er det SKL's oppfatning at Blåfalli I bør utbygges så snart som mulig.

7.0. *Forhåndsmelding, innkomne merknader.*

Forhåndsmelding om konsesjonssøknad ble sendt Vassdragsdirektoratet ved brev av 27. april 1979 fra L/L Sunnhordland Kraftlag. I direktoratets svarbrev av 11. mai 1979 ble sperrefrist for innsendelse av søknad satt til 1. januar 1980. Frist for interesserte for innsendelse av utredninger vedrørende forhold som ønskes tatt hensyn til ved utredningen ble satt til 15. september 1979. Innkomne merknader er vedlagt under pkt. III.

II. *Teknisk utredning.*

1.0. *Innledning.*

1.1. Generelt.

Det henvises til oversikt i bilag 1 og 2.

Kraftverkene Blåfalli II og III er tidligere utbygget. Disse ble satt i drift i henholdsvis 1953—63 og 1968—76. Blåfalli IV er under bygging og vil bli satt i drift i 1981. Disse tre kraftverkene har en samlet installasjon på 192,5 MW. Blåfalli II Kraftverk overfører vannet i Blåelva til Opstveitvatn.

Blåfalli I Kraftverk som denne utredning omhandler, ligger ved Vik innerst i Matrefjorden og utnytter det ca. 27 m høye fallet fra Opstveitvatn og ned til sjøen. Kraftverket vil nytte den regulerte vannføring fra Blåfalli II og dessuten avløpet fra det 6,3 km² store feltet til Opstveitvatn.

1.2. Utbyggingsområdet.

Kfr. kartet på tegn. nr. 3535—014.

Opstveitvatn er knapt 2 km langt. Avstanden ned til sjøen er ca. 300 m. Det ligger to gårdsbruk ved ytre ende av vannet og ett ved indre enden. Inkludert kraftlagets personell er innbyggertallet i området nær vannet ca. 40.

I forbindelse med de tidligere utbygninger er det bygget vei fra Matre over til Rosendal. Veien er nå overtatt av fylket.

Terrenget rundt vannet er bratt og delvis bevokst av løvskog og kratt. Større partier ned mot vannet består av urmasser. Bare en svært liten del er dyrket mark.

2.0. *Grunnlagsdata for prosjekteringen.*

2.1. Kartmateriale.

Følgende kartmateriale har vært benyttet:
Fylkeskartkontoret i Hordaland: Økonomisk kartverk 1 : 5000.
Nerdrums Oppmåling: Kart over Opstveitvatn inkl. dybdekart 1 : 1000 (1970).
Kart over Vik: 1 : 1000.
Kart over Opstveit: 1 : 1000.
Gradteigkart: 1214—I 1 : 50 000.

Videre er benyttet flyfotos i målestokk 1 : 10 000.

2.2. Hydrologi.

Oppgaver over vannføring overført til Optveitvatn gjennom Blåfalli II Kraftstasjon samt flomtap fra Fjellhaugvatn er utarbeidet av L/L Sunnhordland Kraftlag for perioden 1960—1978. Det er her tatt hensyn til de eksisterende reguleringer og overføringer i Blådalsvassdraget.

Hydrologisk avdeling, NVE, har utarbeidet isohydatkart for Folgefonni-området datert 23. januar 1967. Kartet bygger på data fra 11 vannmålestasjoner.

Det har ikke vært foretatt målinger av avløpet fra Opstveitvatn's eget felt.

Følgende data er lagt til grunn:

Felt	Areal km²	Spesifikk avløp l/sek./km²	Midl. årlig avløp mill. m³	Magasin totalt mill. m³
Fjellhaugvatn	175,3[1])	137	759	297,5
Opstveitvatn	6,3	100	20	0

[1]) Inkl. overf. av Blomstølskardvatn fra 11. desember 1970.

Eventuelle fremtidige tilleggsoverføringer er ikke inkludert i tabellen ovenfor.

For beregninger av energiproduksjon er det foretatt simuleringsberegninger basert på VM nr. 962 Øyreselv for perioden 1921—1961.

Flommer:

Ved hjelp av Søgnens formel er maksimal påregnelig flom beregnet til ca. 3 000 l/sek./km².

Dette vil si at dammen må dimensjoneres for en flom på ca. 20 m³/sek. fra lokalfeltet i tillegg til en maksimal driftsvannføring fra Blåfalli II. Maks. flom blir da ca. 48 m³/sek.

2.3. Geologiske forhold.

Det er av Ingeniør Chr. F. Grøner A.S utarbeidet egen rapport datert 31. januar 1980 vedrørende rasfare og utglidninger som følge av hevning av vannstanden i Opstveitvatn. Erosjonsspørsmålet i Vik-elva er vurdert. Videre har Ing. Crd. F. Grøner A.S utarbeidet et notat datert 12. februar 1980 vedrørende de ingeniørgeologiske forhold i kraftstasjonsområdet.

Det er foretatt sjakting på damstedet for å undersøke grunnforholdene. Det er utført analyser av løsmassene for vurdering av fundamenteringsforholdene og permeabiliteten,

kfr. notat av 20. juni 1980 fra Ingeniør Chr. F. Grøner A.S.

Firmaet A/S Geoteam utførte i 1973 og 1978 seismiske undersøkelser på damstedet og i kraftstasjonsområdet for fastleggelse av dybden til fjell.

2.4. Befaringer.

Det er foretatt flere befaringer i området for vurdering av prosjektets utforming samt for studier av de geologiske forhold.

3.0. *Prosjektets utforming.*

3.1. Alternative plasseringer av kraftstasjonen.

På grunn av de geologiske og topografiske forhold må kraftverket legges på vestsiden av Vik-elva.

Flere alternative plasseringer av kraftstasjonen har vært vurdert. Det er utarbeidet skissemessige planer med kostnadsoverslag for alle disse. Vi skal i det etterfølgende kun presentere tre hovedalternativer. Disse representerer den gunstigste løsning for en kraftstasjonsplassering henholdsvis ved sjøen, oppe ved Opstveitvatn og ca. midt mellom sjøen og vannet.

Alternativ 1: Kfr. tegn. nr. 3535—001 og —002.

Kraftstasjonen er her plassert i fjell omtrent midtveis mellom Opstveitvatn og sjøen. Dette alternativet representerer svært små inngrep i naturen. Foruten dam og inntak vil det her kun bli adkomstveier og kabelutføring fra stasjonen som blir synlig.

Anlegget får følgende hoveddata:

— Tilløpstunnel .... L = ca. 170 m, F = 30 m²
— Avløpstunnel .... L = ca. 130 m, F = 30 m²
— Adkomstvei ..... L = ca. 300 m,
— Installasjon ..... N = 10 MW
— Kostnad ..... 54,9 mill. kr.

Alternativ 2: Kfr. tegn. nr. 3535—003.

Kraftstasjonen er her plassert i fjell nær inntaket i Opstveitvatn. Dam og inntak får samme utforming som ved Alt. 1. Det er dog forutsatt sprengt en omløpstunnel. Adkomstvei til kraftstasjonen vil følge eksisterende veitrasé, men veien må utvides og forsterkes. Adkomstveien neden ved sjøen bortfaller.

Hoveddata:

Tilløpssjakt	L = ca. 40 m	
Avløpstunnel	L = ca. 260 m,	F = 30 m²
Omløpstunnel	L = ca. 20 m	
Adkomstveier	L = ca. 260 m	
Installasjon	N = 10 MW	
Kostnad	55,7 mill. kr.	

Alternativ 3: Kfr. tegn. nr. 3535—005.

Kraftstasjonen er plassert i dagen helt nede ved sjøen. Den blir vesentlig synlig bare fra sjøen. Det er forutsatt en åpen kanal i tilløpet. Kanalen vil også tjene som svingekammer samt omløp i byggetiden. Dam og inntak blir utformet som i de øvrige alternativene.

Hoveddata:

Tilløpstunnel	L = ca. 250 m	
Tilløpskanal	L = ca. 70 m	
Adkomstveien	L = ca. 650 m	
Installasjon	N = 10 MW	
Kostnad	59,4 mill. kr.	

Det er også vurdert andre alternativer for utforming av prosjektet. Disse er forkastet på grunn av høyere utbygningskostnad og/eller på grunn av hensyn til naturinngrep.

Valg av kraftstasjonsplassering:

Som det fremgår ovenfor ligger alternativ 1 og 2 svært likt i kostnad. Det er følgelig andre forhold som må tas i betraktning ved valg av alternativ. Det kan her nevnes usikkerheter vedr. de geologiske forhold samt eventuelle naturinngrep.

Når det gjelder alternativ 3 så er dette 4—5 mill. kroner dyrere enn alt. 1 og 2. Det er dessuten lite ønskelig å plassere stasjonen ved sjøen på grunn av korrosjonsfare på turbin og luker som følge av saltvannets påvirkning.

Når det gjelder Alt. 2 så representerer de geologiske forhold i kraftstasjonsområdet en usikkerhet på grunn av observerte knusningssoner. Stasjonen må her plasseres nær vannet slik at fare for vannlekkasjer inn i denne kan oppstå. En sammenligning mellom Alt. 1 og 2 viser at Alt. 1 representerer minst naturinngrep i eller i nærheten av dyrket mark.

Vi har etter dette valgt en utforming som vist i Alt. 1.

3.2. Turbintyper, antall aggregater.

Av økonomiske grunner er det valgt å installere bare ett aggregat. Det er heller ikke noe vunnet med hensyn til driften av stasjonen eller når det gjelder energiproduksjon å installere mer enn ett aggregat.

Det er forutsatt installert en Kaplanturbin med vertikal aksling. En utførelse med horisontal aksling har også vært vurdert. Foreløpige kostnadsberegninger viser at denne kan bli ca. 2,5 mill. kroner billigere. Man har imidlertid liten erfaring med en slik utførelse for turbiner av denne størrelse og har derfor i forprosjektet valgt en vertikal maskin. Ved detaljprosjekteringen vil dette spørsmålet bli nærmere vurdert.

3.3. Dam (kfr. tegn. nr. 353—012).

Forskjellige damtyper har vært vurdert. På partiet mot østre landfeste er dybden til fjell så stor at det ikke er realistisk å fundamentere på fjell. På det vestre parti blir dammen fundamentert på fjell. Løsmassene i området har vært undersøkt. Det viser seg at disse er noe permeable. En må derfor gå relativt dypt med damfoten hvor denne ikke kommer på fjell.

Det anbefales å velge en damtype som vist på tegn. nr. 3535—012, dvs. en fyllingsdam men sentral tetningsvegg av betong. Det benyttes tunnelstein i fyllingen. Dammen får et fribord på 1,0 m over høyeste vannstand.

For å eleminere flomstigningen vil det bli installert en segmentluke i dammens midtparti. Luken dimensjoneres for å avlede en dimisjonerende flom på ca. 48 m³/sek. uten å heve vannstanden i Opstveitvatn over HRV (kfr. pkt. 2.2). Luken får en dimensjon på B×H = 9,0×1,8 m. Hvis luken ved et uhell ikke åpner i en flomsituasjon, må tilløpet fra Blåfalli II stoppes. Det vil da kunne avledes en flom tilsvarende et avløp på ca. 2 000 l/sek./km² fra lokalfeltet uten at vannstanden overstiger damkronens nivå.

4.0. *Valg av oppdemmingshøyde i Opstveitvatn.*

Nåværende normalvannstand i Opstveitvatn er K. 26,4. Undervannet i Blåfalli II Kraftverk, som løper ut i vannets indre ende, er ca. K. 30,0. Det foreligger således mulighet for å heve vannet med drøye 3 m. Det har vært foretatt ingeniørgeologisk kartlegging av forholdene rundt vannet med hensyn på rasfare som følge av en oppdemming. Det henvises til rapport av 31. januar 1980 fra Ingeniør Chr. F. Grøner A.S. En hevning av vannstanden med et par meter antas ikke å representere noen fare.

Det er økonomisk lønnsomt å heve vannet minst 2 m. Ved en ytterligere hevning vil fylkesveien langs vannet måtte løftes eller omlegges.

På grunn av neddemming av dyrket mark har man imidlertid besluttet å foreta en relativt moderat oppdemming. Følgelig er HRV satt til K. 27,5, dvs. ca. 1,1 m over nåværende normalvannstand.

5.5. *Reguleringsmuligheter i Opstveitvatn.*

Tilsiget til Opstveitvatn fra lokalfeltet er ca. 20 mill. m³ pr. år.

For å oppnå et magasin selv på bare ca. 10 pst. av tilsiget måtte man ha en reguleringshøyde på ca. 5 m. På grunn av bebyggelse og dyrket mark ved vannet synes selv en såpass liten regulering å representere utillatelig store inngrep. Noen sesongregulering vil derfor ikke komme på tale.

Mulighetene for døgnregulering har også vært vurdert. En senkning av vannstanden til 1 m under den valgte HRV på K. 27,5 vil gi et reguleringsmagasin på ca. 0,4 mill. m³. Med dagens forskjell i kraftpris dag—natt vil en døgnregulering av dette omfang kunne gi en gevinst på anslagsvis kr. 100 000—150 000 pr. år. Det må dog understrekes at disse beregningene er usikre. En slik hurtig pendling av vannstanden vil kunne forårsake erosjon i strandsonen. Spesielt i indre ende av vannet vil dette kunne bli et problem. En form for erosjonssikring ville trolig bli nødvendig. Videre ville en slik vannstandsvariasjon by på store praktiske og estetiske ulemper for befolkningen.

Det synes etter dette som at inntekten ved en døgnregulering neppe vil oppveie ulempene. følgelig forutsettes det intet reguleringsmagasin.

Endring av vannstanden i Opstveitvatn:

Normal vannstand i Opstveitvatn vil bli hevet ca. 1,1 m. Ved hjelp av lukeregulering vil man imidlertid ikke få noen flomstigning over HRV K 27,5. Nåværende vannstandforhold er vist i Bilag 4: Vannføringskurve Opstveitvatn.

6.0. *Valg av installasjonsstørrelse.*

Maksimal vannføring fra Blåfalli II Kraftverk er 28,0 m³/sek. Midlere tilsig fra Opstveitvatns eget felt er ca. 0,65 m³/sek. Det er foretatt beregninger av kraftproduksjonen i Blåfalli I ved forskjellige installasjonsstørrelser, kfr. pkt. 7.0. Videre er kostnadene for de forskjellige alternativer beregnet. Følgende tabell for utbygningskostnadene er da fremkommet:

Ytelse MW	Turbinens slukeevne m³/sek.	Tot. kostn. mill. kr.	Midl. årlig prod. GWh	Utbygningskostn. Totalt øre/KWh	Marginalt øre/KWh
8,0	32	51,86	46,7	111	
					160
9,0	36	53,30	47,6	112	
					206
10,0	40	54,90	48,4	113	
					310
11,0	44	56,76	49,0	116	

Den marginale produksjon som innvinnes ved å øke installasjonen ut over 8 MW er i det alt vesentlige tilfeldig kraft.

På bakgrunn av ovenstående tabell er det valgt å installere ett aggregat med slukeevne 35 m³/sek., dvs. en ytelse på N = 8,7 MW.

7.0. *Energiproduksjon.*

Beregning av energiproduksjonen er foretatt ved hjelp av EDB-program i NVE, Vassdragsdirektoratet, Kontor for vassdragsundersøkelser (VVU). Det er benyttet en flerverks simuleringsmodell hvor alle kraftverkene i Blåelv-vassdraget er inkludert. Det er forutsatt en bruk av magasinene som gir en optimal produksjon for kraftverkene i Blåelvvassdraget i sin helhet.

Som angitt i pkt. 2.2 er det totale årlige avløp fra Fjellhaugvatn 759 mill. m³ og fra Opstveitvatns delfelt 20 mill. m³. Simuleringen er basert på data fra VM Øyerselv for perioden 1921—1961, skalert til de ovenfor nevnte avløpsverdier. Beregningen bygger på månedsmidler.

For den valgte installasjon på 8,7 MW, dvs. en maksimal vannføring i kraftverket på 35 m³/sek. har vi fått følgende kraftproduksjon:

Total produksjon midlere år:

Sommer (1.4—30.9)	19,5 GWh
Vinter (1.10—30.4)	27,9 GWh
Året	47,4 GWh

Fastkraftproduksjonen er beregnet til:

Sommer	13 GWh
Vinter	26 GWh
Året	39 GWh

Ved beregningene er det foretatt en midlere aggregatvirkningsgrad på 0,89 og en midlere netto fallhøyde på 27,0 m, dvs. en energiekvivalent på 0,065 KWh/m³.

8.0. *Kostnader — Kraftpris.*

8.1. Kostnadsoverslag.

Detaljert kostnadsoverslag for de forskjellige alternativ er presentert i Bilag 5 og 6.

Hovedpostene for det valgte alternativ er gjengitt i det etterfølgende:

Blåfalli I
N = 8,7 MW:

	Mill. kr.
A. Bygningsmessige arbeider	17,00
B. Maskintekniske installasjoner	11,10
C. Elektrotekniske installasjoner	10,60
Sum	38,70
D. Konsulenthjelp, administrasjon m. v.	3,00
Sum	41,70
E. Investeringsavgift	5,42
F. Renter i byggetiden	6,13
Totalt	53,25

Prisnivå: medio 1980.

8.2. Kraftpris.

Total energiproduksjon i et midlere år ved en installasjon på 8,7 MW blir ca. 47,4 GWh.

Man får da en midlere utbygningskostnad på 112 øre/KWh.

9.0. *Beskrivelse av prosjektet.*

Kfr. tegn. nr. 3535—001, —002, —013 og —014.

Dammen ved utløpet av Opstveitvatn blir en fyllingsdam med sentral betongtetning fundamentert dels på fjell, dels på løsmasse. En segmentluke B×H = 9,0×1,8 m vil bli installert. Dammens største høyde blir ca. 5 m.

Inntaket blir forsynt med varegrind og en segmentluke.

Sjakt og tilløpstunnel får et tverrsnitt på 30 m². Tunnelen drives med en stigning 1 : 8 og blir ca. 170 m lang.

Fordelingsbassenget består av en vertikal sjakt, ca. 30 m høy og et kammer med tverrsnitt 150 m².

Foran inntaksdammen etableres et sandfang. Det er ikke funnet nødvendig å installere varegrind ved inngangen til stålrøret.

I kraftstasjonen som ligger med ca. 25 m fjelloverdekning, monteres et vertikalt Kaplanaggregat med ytelse 7,7 MW.

En kombinert nødutgang, ventilasjons- og kabelsjakt føres opp fra stasjonens oppstrøms vegg.

Svingebassenget i avløpet forsynes med bjelkestengsel. Avløpstunnelens lengde blir ca. 130 m og får et tverrsnitt på 30 m². Den er sprengt med et lavbrekk for å hindre at sjøvann trenger inn til turbinen.

Adkomstveien til stasjonen starter ved eksisterende kai. Den får en lengde på ca. 300 m. Den krysser Vikelva i bro ca. 20 m ovenfor sjøen. Adkomsttunnelen blir ca. 125 m lang.

Det er foreslått bygget en molo for småbåter like nord for eksisterende kai. Moloen bygges av sprengningsmasser fra anlegget. Overflaten beskyttes med større blokker som en regner med finnes i området langs Opstveitvatn.

Ved byggingen av anlegget er det forutsatt at det midterste parti av dammen etableres først når kraftverket er satt i drift, slik at dette tjener som omløp i byggetiden.

Total byggetid er anslått til ca. 2½ år.

10.0. *Kraftoverføring.*

Eksisterende 22 KV-linjer går like ved siden av kraftstasjonen. Det er forutsatt jordkabel frem til denne linje.

11.0. *Inngrep i eksisterende forhold.*

11.1. Neddemmet grunn langs Opstveitvatnet.

En heving av den permanente vannstand i vannet til K. 27.5 vil demme ned følgende arealer:

	Neddemmet	Forsumpet	Totalt
Dyrket mark .	6 da	3 da	9 da
Utmark	13 da	0 da	13 da

Det er forutsatt en forsumpningsgrense på 1,0 m over HRV for den dyrkede mark.

Byggherren akter å gjøre tiltak for å gjenvinne det meste av arealet av neddemmet dyrket mark. Terrenget vil bli løftet ved anvendelse av sprengningsmasser fra anlegget. Eksisterende matjord vil bli tat vtare på. På denne måte må antas at reguleringen ikke vil medføre noen reduksjon av dyrket areal. Kostnader for disse tiltak er inkludert i overslaget.

Utmarken langs vannet består dels av løvskog og dels av ubevokste arealer og urmasser.

11.2. Ras- og erosjonsfare langs Opstveitvatn og Vik-elva.

Geoteknisk rapport utarbeidet av Ingeniør Chr. F. Grøner A.S datert 31. januar 1980 konkluderer med at hevningen av vannet ikke vil medføre noen øket fare for erosjon eller ras langs vannet. Visse partier langs vannets østside er utsatt for snøras. Dette representerer imidlertid ingen fare for skadelige flodbølger i magasinet.

Etter at Blåfalli II-overføringen ble foretatt er det foregått en viss erosjon i Vik-elva. Når Blåfalli I kommer i drift vil denne erosjon foregå kun i flomperioder og perioder når vannet må ledes utenom kraftverket. En regner derfor med redusert erosjon i elva.

Flomløpet i dammen vil imidlertid medføre en øket erosjonsfare umiddelbart nedstrøms dammen. Her er det derfor forutsatt utført steinplastring.

11.3 Fremtidig vassføring i Vik-elva.

Elvestrekningen fra Opstveitvatnet til sjøen er ca. 300 m. Elva går for det meste i relative bratte stryk. Terrenget på begge sider er stort sett udyrket mark.

L/L Sunnhordland Kraftlag er innstilt på å beholde en viss minstevassføring i elva hvis dette skulle være ønskelig. Det foregår ingen fløtning i vassdraget.

11.4 Isforhold.

Da Opstveintvatn ikke får noe reguleringsmagasin og da vannføringen i vassdraget ikke blir endret, vil ikke isleggingsforholdene for Opstveitvatn bli endret. Ferskvannutslippet i sjøen vinterstid som følge av reguleringene

utgjør i dag ingen problemer med hensyn til islegging i Matrefjorden. Blåfalli I vil ikke endre dette forhold.

11.5 Fisk og vilt.
Det henvises til brev av 14. mai 1980 fra Zoologisk Museum ved Universitetet i Bergen, brev av 13. september 1979 fra Norges Jeger- og Fiskerforbund, brev av 8. september 1979 fra Hordaland Fylkeslag av NJFF, samt brev av 23. juli 1979 fra Kvinnherad Jeger- og Sportsfiskarlag. Alle disse instanser uttaler at reguleringen ikke medfører noen ulemper for fiske- og viltinteresser. Zoologisk Museum anbefaler dog utført prøvefiske for å få oversikt over fiskebestanden i vannet. Videre blir det foreslått å undersøke mulighetene for å få laks til å gå opp i vannet. Det foreslåtte undersøkelsesprogram vil bli utført i løpet av 1980.

11.6 Resipientforhold, vannforsyning.
Disse forhold, vil når det gjelder Opstveitvatn, forbli uendret også etter oppdemmingen.
Vik-elva vil imidlertid bli tørr. Det foregår i dag intet utslipp i den ca. 300 m lange elvestrekningen. Dette vil neppe bli aktuelt i fremtiden heller. Det er neppe noen gang aktuelt å benytte elva som vannkilde.

11.7 Veier, ferdsel.
Fylkesvegen langs vannet vil ikke bli berørt av utbyggingen. Det vises forøvrig til brev av 17. september 1979 fra Hordaland Vegkontor som ikke har noen bemerkninger til planene.
Oppdemmingen av Opstveitvatnet vil kanskje på enkelte punkter vanskeliggjøre eventuell driving av husdyr langs stranden. Det vil bli etablert stier for å bøte på dette.

11.8 Fornminner.
Historisk Museum ved Universitetet i Bergen har foretatt registrering av eventuelle fornminner omkring Opstveitvatnet og ned til sjøen. Det er funnet en steinalderboplass på sørsiden av Vik-elva 80—100 m opp fra sjøen. Funnet er avmerket på kartet i Bilag 7. Forøvrig er det ikke gjort noe funn i området. Det henvises til brev av 5. juli 1979 fra Museet. Utbygging vil ikke komme i konflikt med denne boplassen.

11.9 Landskapspleie, plassering av sprengningsmasser.
De utsprengte massene fra anlegget vil bli benyttet i inntaksdammen, til erosjonssikring langs elva, til hevning av terrenget i områder med dyrket mark og endelig kan det komme på tale å bygge en molo for småbåter. Landskapsrkitekt er allerede engasjert for å utarbeide forslag til utforming av tunnelpåhugg, terrengbehandling m. v.

11.10 Turisme.
Det finnes ingen campingplasser, hytter e. l. i området som vil bli berørt av utbyggingen.

11.12 Manøvreringsreglement
Fremtidig HRV i Opstveitvatn vil bli K. 27,5. Blåfalli I vil bli kjørt slik at vannstanden holdes konstant. Flommen vil bli avledet gjennom luke i dammen. Luken manøvreres automatisk. Man vil derfor ikke få noen flomstigning over K. 27,5.»

Søknaden har vært kunngjort på vanlig måte i Norsk lysingsblad og i lokalavisene, og dokumentene har vært lagt ut til gjennomsyn ved kommunekontoret i Kvinnherad kommune. Videre har søknaden vært forelagt distriktet, Miljøverndepartementet, Fiskeridepartementet, samt flere andre institusjoner til uttalelse.

Fylkesmannen i Hordaland har i sin uttalelse av 5. februar 1981 også gitt en oversikt over uttalelsene fra de kommunale og fylkeskommunale instansene som har fått seg forelagt saken. Uttalelsen er slik:

«Ein viser til Vassdragsdirektoratet sitt brev av 25. 8. 1980 vedk. ovannemnde konsesjonssøknad.
Saka er no ferdighandsama i kommunale- og fylkeskommunale instansar i Hordaland, og ein skal gje følgjande oversyn over dei fråsegner som ligg føre:

Kvinnherad kommunestyre gjorde i møte 15. desember 1980 (sak 255/80) slikt samrøystes vedtak:

«Kvinnherad kommune rår til at den omsøkte konsesjon vert gitt under føresetnad av at:

1. *Konsesjonsavgift.*
Konsesjonsavgift vert fastsett til maksimum og regulert etter gjeldande lover.

2. *Konsesjonskraft.*
Rett til å ta ut 10 pst. konsesjonskraft til primærkommunen. Krafta skal leverast til sjølvkost/rimeleg pris.

3. *Gitte konsesjonar.*
Tidlegare gitte konsesjonar skal justerast etter kvart 10-ande år.

4. *Næringsfond.*
Det må opprettast eit næringsfond.

5. *Minstevassføring/trapp.*
Det vert sikra ei minstevassføring og bygt trapp i elva, og nødvendig kultivering av fiskestamma i Opstveitvatnet vert utført.
Dersom det ikkje er lokalt elve- og grunneigarlag i området, skal Kvinnherad Innlandsfiskenemnd kvart år ha skriftleg rapport om dette arbeidet.

6.
SKL har ansvaret for brøyting av vegar og parkeringsplassar i «Blådalsområdet», inn til Ågotelv, eller lenger om praktisk mogeleg.

7.
SKL har ansvaret for at elvar som er ei naturleg grense mellom dei ymse beiteområda ikkje vert turrlagde ved regulering på ei slik måte at beitedyra kjem over.
I så fall må SKL syta for anna stengsle.»

Saka har vore lagt fram for kommunale instansar i Kvinnherad og utlyst i lokalavisene. Det er kome fråsegn frå jordstyre, skogråd, kulturstyre, innlandsfiskenemnda og Kvinnherad fiskarlag.

Innlandsfiskenemnda i Kvinnherad har stilt krav om at det vert bygd laksetrapp i utlaupselva og at den vert sikra ei minstevassføring slik at fisken kan gå opp i Opstveitvatnet.

Dei andre instansane som har gjeve fråsegn har ikkje noko å merka til konsesjonssøknaden. Jordstyret tilrår samrøystes den omsøkte utbygginga.

Hordaland fylkesfriluftsnemnd gjorde i møte 23. oktober 1980 (sak 76/80) slikt vedtak:

«Fylkesfriluftsnemnda har ikkje merknad til søknaden.»

Hordaland fylkeslandbruksstyre gjorde i møte 27. oktober 1980 (sak 353) slikt samrøystes vedtak:

«Fylkeslandbruksstyret rår til den omsøkte utbygginga under føresetnad av at søkjaren gjer tiltak for å vinna attende all dyrka jord som vert neddemt og forsumpa. Desse tiltaka må skje i samråd med heradsagronomen.»

Hordaland fylkesskogråd handsama saka i møte 7. oktober 1980 og sa seg samd i Kvinnherad skogråd si fråsegn i møte 29. september 1980 (sak 14/80) som lyder slik:

«Reguleringa vil medføra at 13 da skogsmark vert sett under vatn. Marka er i dag tilvaksen med lauvskog av heller liten verdi, og er for det meste driftsteknisk vanskeleg tilgjengeleg.

Samrøystes fråsegn: Ingen merknad.»

Ein viser elles til Vestlandske naturvernforening sitt brev til NVE, Vassdragsdirektoratet av 10. oktober 1980 der det er konkludert med følgjande:

«Vi har vurdert verneinteressene i dette vassdraget mot verneinteressene i Hattebergvassdraget og finner at vernestatusen i Opstveitvatn — utløpselva er liten i forhold til Hattebergsvassdraget.

Det er ingen spesielle verneinteresser m. h. t. vilt, resipient, naturvern, friluftsliv og fiske i Opstveitvatn. Den skisserte utbygging kommer i liten konflikt med de brukerinteresser som i dag måtte finnes, bortsett fra reduksjon i laksebestanden i utløpselva.

Ut fra landskapsmessige vurderinger vil utbyggingsalternativ I, med plassering av kraftstasjonen i fjell, gi minst landskaps- og naturinngrep. Det er spesielt positivt at en i konsesjonssøknaden også har gått inn for dette alternativ. Området er allerede en del skjemmet med kraftlinjetraséer og master. Landskapsmessige inngrep må derfor begrenses til et minimum.

Vestlandske Naturvernforening har ut fra dette ingen innvendinger til at utbyggingsprosjektet realiseres i henhold til konsesjonssøknaden. Vi vil imidlertid kreve at SKL får gjennomført en bestandsundersøkelse av laks i utløpselven og vurdere muligheten for bygging av en laksetrapp i elva, slik at laks kan gå opp i Opstveitvatn. For å opprettholde laksebestanden i utløpselva anser vi det som et rimelig krav at SKL blir pålagt å holde en restvassføring.»

Fylkeskommunen sitt kraftforsyningsutval (-fagutval) gav i møte 15. oktober 1980 slik fråsegn til utbyggingsplanen:

«Kraftforsyningsutvalet viser til at det er turvande å få auka eigendekkinga av elektrisk kraft i SKL sitt forsyningsområde og at ulempene ved den omsøkte utbygginga vil bli etter måten små. Utvalet vil difor rå til at SKL får konsesjon for bygging av Blåfalli I slik søkt om med brev av 3. juli 1980.»

Saka vart lagt fram for Hordaland fylkesutval i møte 29. januar 1981 (sak 49 A) som etter tilråding frå Nærings- og miljøstyret i møte 16. januar 1981 (sak 2/81) gjorde slikt samrøystes vedtak:

«1. Fylkesutvalet rår til at L/L Sunnhordland Kraftlag får løyve til å regulera Opstveitvatnet i Blådalsvassdraget og oreigna nødvendig grunn og rettar for bygging av Blåfalli I kraftstasjon slik søkt om med brev til Vassdragsdirektoratet av 3. juli 1980.
2. Fylkesutvalet viser til Kvinnherad kommune sitt vedtak av 15. desember 1980 (sak 255/80) og reknar med at dei krava som er reist i punkt 1—4 vert vurdert ut frå vanleg praksis og fastsett i konsesjonsføresegnene.
3. Fylkesutvalet vil oppmoda om at behovet for sikring av minstevassføring i utlaupselva frå Opstveitvatnet vert vurdert og pålagt i konsesjonsføresegnene.

Ein føreset at nærare pålegg om eventuell bygging av laksetrapp i Vikelva og nødvendig kultivering av fiskestamma i Opstveitvatnet vert avklåra i samband med dei undersøkingar som er — eller vert sett i verk. Bygging av tersklar i Vikelva må vurderast.

4. Eventuelle pålegg om sikringstiltak i samband med reguleringa bør avklårast.»

Eg viser til at Blåfalli I kraftstasjon har vore med i utbyggingsplanane i samband med tidlegare søknader om reguleringskonsesjonar i Blådalsvassdraget. Som det går fram av søknaden skal kraftverket nytta den regulerte vassføringa frå Blåfalli II og det uregulerte tilsiget frå Opsveitvatnet sitt felt. Fallrettane Opstveitvatnet—sjøen er tidlegare oreigna. Føreliggjande søknad gjeld reguleringsløyve for Opstveitvatnet og oreigning av nødvendig grunn for å kunne byggja kraftstasjonen.

Ifølgje dei fråsegner som ligg føre vil den omsøkte utbygginga koma i liten konflikt med dei brukarinteressene som gjer seg gjeldande i området, og dei skadebøtande tiltaka som er planlagt vil kunne redusera ulempene på ei rekkje punkt.

Eg viser til Hordaland fylkesutval si fråsegn til søknaden i møte 29. januar 1981 (sak 49 A) og rår til at L/L Sunnhordland Kraftlag får løyve til å regulera Opstveitvatnet i Blådalsvassdraget og oreigna nødvendig grunn og rettar for bygging av Blåfalli I kraftstasjon slik søkt om med brev til Vassdragsdirektoratet av 3. juli 1980.»

Fiskeridepartementet, uttalelse av 23. oktober 1980:

«Saken er forelagt Kystdirektoratet og Fiskeridirektoratet til uttalelse.

Kystdirektoratet viser i brev av 10. september 1980, jnr. 3081, 80, til at etter konsesjonssøknaden er det planer om bygging av molo i Matrefjorden av spengningsmasser fra anlegget. En ber at kraftlaget gjøres oppmerksom på at søknad om byggetillatelse i medhold av havnelovens bestemmelser blir innhentet fra Kystdirektoratet før moloarbeidet settes i gang. For øvrig har ikke Kystdirektoratet merknader. Fotostatskopi av Kystdirektoratets brev ligger ved.

Fiskeridirektoratet har i brev av 16. oktober 1980, jnr. 9814/80, meddelt at direktoratet ikke har merknader til konsesjonssøknaden. Fotostatkopi av Fiskeridirektoratets brev og fotostatskopi av vedlegg som fulgte brevet ligger ved.

Fiskeridepartementet har intet å bemerke utover det som er anført av direktoratene.»

Kystdirekoratet, uttalelse av 10. september 1980:

«På side 19 i konsesjonssøknaden, kfr. tegning 3535-001, framgår det at det er planer om bygging av molo i Matresfjorden av sprengningsmasser fra anlegget. Kraftlaget bes gjort oppmerksom på at søknad om byggetillatelse i medhold av havnelovens bestemmelser blir innhentet fra Kystdirektoratet før moloarbeidet igangsettes.

En har ellers merket seg at reguleringen ikke får noen innvirkning på isforholdene i Matresfjorden, jfr. side 20 pkt. 4 i konsesjonssøknaden.

Forøvrig foranlediger søknaden ingen merknader fra Kystdirektoratets side.»

Fiskeridirektoratet, uttalelse av 16. oktober 1980:

«Saken har vært forelagt Havforskningsinstituttet og Fiskerisjefen, i Hordaland, kopi av uttalelsene av henholdsvis 29. september 1980 og 10. oktober 1980 følger vedlagt.»

Fiskeridirektoratets Havforskningsinstitutt, uttalelse av 29. september 1980:

«Dette kraftverket utnytter den regulerte vannføring fra de øvrige kraftverk langs vassdraget. Det vil således ikke endre ferskvannstilførselen til fjordområdet og vi har derfor ingen merknader til den foreslåtte utbygging.»

Fiskerisjefen i Nordland uttaler i brev av 10. oktober 1980 at han ikke kan se at utbyggingen berører fiskeriinteressene, og har således ingen merknader i saken.

Det nasjonale kontaktutvalg for vassdragsreguleringer sier i sin uttalelse av 6. oktober 1980 at det ikke kan sees at naturvitenkapelige forhold av interesse vil bli berørt.

Vestlandske Naturvernforening, uttalelse av 10. oktober 1980:

«Saken har vært til behandling i våre faggrupper for miljø-, landskapsvern og forurensing. 20. august 1980 var representanter for disse faggrupper på befaring i vassdraget.

Reguleringsplanene.

L/L Sunnhordland kraftlag søker nå om å bygge ut det 28 meter høye fallet fra Opstveitvatn til sjøen ved en kraftstasjon på Vik. I denne forbindelse planlegges regulering av nevnte vatn. Det er tidligere foretatt reguleringer i vassdraget.

Utbyggingens forhold til fiske.

I Opstveitvatn finnes noe røye, men lite aure. Auren er av middels bra kvalitet. Blåfalli kraftstasjon slipper allerede ut store mengder slamholdig brevann fra Folgefonna i Opstveitvatn. Vatnet er derfor kraftig nedslammet og har lave temperaturer. Oppvekstmuligheter for aure er i dag trolig begrenset.

Laksen klarer ikke å gå opp i vannet på grunn av kraftige stryk — fossen. Utløpselva er ca. 200 meter lang, og det går likevel laks ca. 100 meter oppover i utløpselva fra sjøen. Ifølge SKL's planer vil utløpselva bli helt tørrlagt og muligheten for laksevandring blir ødelagt.

I likhet med Zoologisk institutt ved Universitetet i Bergen mener vi at det må være en minstevassføring i utløpselva for å opprettholde laksebestanden.

Zoologisk institutt mener at det er meget gode muligheter for å få laksen til å gå helt opp i Opstveitvatn. Dette må undersøkes nærmere, samtidig som det foretas en bestandskartlegging av laks. På bakgrunn av disse undersøkelser må en vurdere bygging av en laksetrapp i elva, og at SKL bekoster et slikt fiskeprosjekt: Vi ser det som et rimelig og generelt krav at kraftselskapene undersøker muligheten for kultivering i regulerte vassdrag og har ansvaret for en eventuell utførelse av dette i samarbeid med den kommunale Innlandsfiskenemnd.

Det er videre nødvendig med et enkelt prøvefiske i Opstveitvatn og en brukerundersøkelse m. h. t. næringsfiske og fritidsfiske i vassdraget.

Utbyggingens forhold til viltinteressene.

Omkring Opstveitvatn er det hovedsakelig bratte fjellskråninger, som noen steder er avbrutt av dyrkede flater. Områdene rundt Opstveitvatn har en fattig vegetasjon og er derfor av liten betydning som tilholdssted for hekkende fugl eller pattedyr. Viltkonsulenten har ikke kunnet påpeke at viktige viltområder blir berørt av reguleringen.

Vi kan ikke se at viltinteressene er av betydning i denne reguleringssaken.

Vi har vurdert utbyggingens innvirkning på vannkvaliteten i Opstveitvatn, utløpselva. Opstveitvatn er knapt 2 km langt. Avstanden ned til sjøen er ca. 300 m. Det ligger to gårdsbruk ved ytre enden av vatnet og ett ved indre enden. Inkludert kraftlagets personell er innbyggertallet i området ca. 40. Forurensingsbelastningen i Opstveitvatn er 864 kg BoF7 (org.stoff) pr. år, 172 kg total nitrogen pr. år og 36 kg total fosfat pr. år. Det foregår i dag ikke utslipp i den ca. 300 m lange elvestrekningen.

Opstveitvatn har et stort vannvolum, med god utskifting av vannmassene. Gjennomstrømmingen i innsjøen er god. Forurensingsbelastningene har ingen negative konsekvenser. Temperaturen i innsjøen er dessuten så lav at den hemmer primærproduksjon.

Etter vår mening vil den skisserte utbyggingen føre til liten konflikt med resipientinteressene og liten forurensingsmessig konflikt med øvrige brukerinteresser. Det er ikke aktuelt med tiltak på avløpssektoren. Det er ikke aktuelt med resipientundersøkelser.

Landskapsmessig vurdering.

Det fremgår av konsesjonssøknaden at Opstveitvatn vil bli hevet 1,1 meter. Dette vil umiddelbart føre til forsumping eller oversvømming av de dyrkete områder som går helt ut i vannkanten. En av grunneierne har protestert mot dette. SKL har sagt seg villig til å bruke stein og jord fra anlegget til å heve nederste delen av de aktuelle områder. En av grunneierne, som vi har vært i kontakt med, regnet med å få minst like mye dyrket areal igjen.

I søknaden er det redegjort for 3 utbyggingsalternativ, med plassering av kraftstasjon i fjell midtveis mellom sjø og Opstveitvatn, i fjell nær inntaket i Opstveitvatn og i dagen helt nede ved sjøen.

Ut fra landskapsmessige vurderinger foretrekker vi at kraftstasjonen plasseres i fjell. Området er allerede en del skjemmet med kraftlinjetraséen og master. Direkte landskapsmessige inngrep må derfor begrenses til et minimum. Alternativ 3 er således ikke tilrådelig. Av alternativ 1 og 2 ser vi at alt. 1 medfører bygging av en vei langs sjøen, mens alt. 2 medfører sprenging av en omløpstunnel og en forlengelse av gammel vei.

For å unngå landskaps- og naturinngrep, finner vi at alternativ 1 er best. Det er spesielt positivt at en i konsesjonssøknad har valgt en utforming etter alt. 1.

Etter vårt syn er det ingen utpregede friluft/turistmessige interesser i området.

Konklusjon.

Vi har vurdert verneinteressene i dette vassdraget mot verneinteressene i Hattebergvassdraget og finner at vernestatusen i Opstveitvatn—utløpselva er liten i forhold til Hattebergvassdraget. Det er ingen spesielle verneinteresser m. h. t. vilt, resipient, naturvern, friluftsliv og fiske i Opstveitvatn. Den skisserte utbygging kommer i liten konflikt med de brukerinteresser som i dag måtte finnes, bortsett fra reduksjon i laksebestanden i utløpselva.

Ut fra landskapsmessige vuderinger vil utbyggingsalternativ 1, med plassering av kraftstasjonen i fjell, gi minst landskaps- og naturinngrep. Det er spesielt positivt at en i konsesjonssøknaden også har gått inn for dette alternativ. Området er allerede en del skjemmet med kraftlinjetraséer og master. Landskapsmessige inngrep må derfor begrenses til et minimum.

Vestlandske Naturvernforening har ut fra dette ingen innvendinger til at utbyggingsprosjektet realiseres i henhold til konsesjonssøknaden. Vi vil imidlertid kreve at SKL får gjennomført en bestandsundersøkelse av laks i utløpselven og vurdere muligheten for bygging av en laksetrapp i elva, slik at laks kan gå opp i Opstveitvatn. For å opprettholde laksebestanden i utløpselva anser vi det som et rimelig krav at SKL blir pålagt å holde en restvassføring.»

Norges Jeger- og Fiskerforbund har i brev av 23. oktober 1980 støttet kravene fra Kvinnherad Jeger- og Sportsfiskarlag.

Kvinnherad Jeger- og Sportsfiskarlag har i møte 9. oktober 1980 gitt slik uttalelse:

«Kvinnherad Jeger- og Sportsfiskarlag har sett på konsesjonssøknaden og vil komma med følgende merknad. Utbyggjaren bør kultivere fiskestamma i Okstveitvatnet, og vidare bygge trapper i Vikelva slik at laks og sjøaure kan gå opp i vatnet. Det må og garanterast minstevannføring i utløpselva.»

Miljøverndepartementet, brev av 6. april 1981:

«Uttalelse fra Statens Forurensningstilsyn og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk er oversendt Dem underhånden.

Søknaden er ikke forelagt Historisk Museum, da Museet har uttalt seg på et tidligere stadium, jfr. Bilag til søknaden.»

Statens forurensningstilsyn, uttalelse av 14. oktober 1980:

«L/L Sunnhordland Kraftlag har søkt om tillatelse til å bygge ut det 27 m høye fallet mellom Opstveitvatnet og Matrefjorden i Blåfalli I Kraftstasjon. Det søkes også om å heve vannstanden i Opstveitvatnet med 1,1 m. Den nye vannstanden i Opstveitvatnet vil bli holdt konstant.

Kraftverket Blåfalli II har sitt utløp i Opstveitvatnet og nytter fallet fra Fjellhaugvatnet i Blåelvvassdraget. Kraftproduksjonen i et middels år i Blåfalli I er beregnet til 47,4 GWh hvorav 39 GWh er fastkraft.

Ved Opstveitvatnet er det 3 gårdsbruk og ca. 40 personer bosatt. Da Opstveitvatnet ikke vil bli regulert, antas resipientforholdene å bli uendret.

Elva fra Opstveitvatnet, Vikelva, har en lengde på ca. 300 m før det munner ut i Matrefjorden. Den vil bli tørrlagt etter utbygging. Vikelva nyttes ikke som resipient eller vannkilde.

Selv om resipientinteressene ikke synes å bli berørt i vesentlig grad, finner SFT det likevel riktig å ta med et generelt vilkår om tiltak mot forurensninger som har sammenheng med utbyggingen. Et slikt vilkår vil dekke både forurensningsmessige forhold som kan oppstå under anleggsfasen og senere driften av kraftverket.

SFT foreslår under henvisning til det ovennevnte at følgende vilkår etter lov om vern mot vannforurensning (§§ 4 og 10) tas med i en eventuell utbyggingstillatelse:

— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, uttalelse av 25. mars 1981:

«*Søknaden gjelder.*

L/L Sunnhordland Kraftlag søker om å få utnytte fallet mellom Opstveitvatn og sjøen. I den forbindelse søkes det om å heve Opstveitvatn fra kote 26,4 til HRV kote 27,5 med en dam i utløpet. Det vil ikke bli foretatt videre regulering av vannstanden i vatnet.

Neddemmet areal blir ca. 20 da, hvorav 6 da dyrket. Kraftverket som er tenkt plassert i fjell ved Vik, skal utnytte den regulerte vannføring fra Blåfalli II og det uregulerte tilsiget fra Opstveitvatnets nedbørfelt. Vikelva vil bli tørrlagt i lengere perioder.

Viltbiologiske undersøkelser.

Cand. real. Byrkjedal, Zool. mus. Bergen, har befart området sommeren 1980. I sin rapport konkluderer han med at området har svært liten betydning for viltet, og det anses derfor unødvendig med videre viltbiologiske undersøkelser.

Jaktinteressene er så vidt vi kan se ikke utredet i forbindelse med søknaden. Det er imidlertid rimelig å anta at disse er uvesentlige.

Fiskeribiologiske undersøkelser.

Fiskerikonsulenten i Vest-Norge har gjennomført et enkelt prøveregistreringsfiske i Opstveitvatnet for å få mer konkrete opplysninger om fisken i vassdraget.

Opstveitvatnet er et næringsfattig og kaldt vatn med stor gjennomstrømming. Vatnet har tett bestand av småfallen røye av under middels kvalitet. Ørreten i vatnet var gjennomgående større og av middels god kvalitet. Veksten var jevnt dårlig for begge arter.

Gyte- og oppvekstforhold for ørret er ved dagens fiske tilstrekkelig. Utløpselva er trolig ørretens viktigste gyteområde i dag. Med økt beskatning vil trolig rekrutteringa være begrensende.

Vikelva er fra Opstveitvatnet og ned til sjøen knapt 200 m. Den var tidligere laks- og sjøørretførende ca. 50 m. Et ras ved utløpet av elva gjør at laks og sjøørret i dag ikke kan gå opp i elva. Elva består av kulper og stor stein i den nedre del slik at produksjon av fiskeyngel har vært liten. Det foregår et utstrakt laksefiske i selve elveosen og sjøområdet utenfor både fra land og båter. Dette er trolig resultatet av utsettinger som Blåfalli på eget initiativ har foretatt i Vikelva og andre nærliggende elver .Produksjonen av lakseunger i Vikelva er i dag uvesentlig.

Virkninger på viltet.

Reguleringen ser ut til å ha liten viltmessig betydning, da det vesentlig er utmark av lav bonitet som blir berørt.

Virkninger på fisket.

1. Innlandsfiske — Opstveitvatnet.

En permanent heving av Opstveitvatnet med ca. 1,1 m vil på kort sikt ha en liten positiv effekt på produksjonsforholda for fisk i vatnet. Dammen i utløpselva vil redusere ørretens gytemuligheter. Dette vil sannsynligvis medføre rekrutteringssvikt for ørreten og økt dominans av røye i vatnet. Tiltak for å motvirke en slik utvikling vil være utfisking av røye og utsetting av settefisk av ørret.

2. Laksefiske — Vikelva.

Uten å slippe en viss minstevannføring i Vikelva, vil reguleringa medføre tørrlegging av elva i lengere perioder.

Da elva med de nåværende oppgangsmuligheter har ubetydelig naturlig produksjon av lakseunger, vil dette få liten betydning sett fra et fiskeribiologisk synspunkt. Elva kan ikke brukes som utsettingselv for settefisk av laks.

Det utstrakte fisket ved utløpsosen både fra land og båt kan ikke drives i samme omfang som før. Laksen vil etter at den nye kraftstasjonen blir tatt i bruk, trolig gå mot utløpskanalen. Det er heller ikke usannsynlig at laksen vil gå inn i selve kanalen. Det bør derfor lages en sperreanordning i utløpskanalen.

Konklusjon.

Direktoratet kan ut fra faglige vurderinger ikk gå inn for hverken bygging av laksetrapp eller slipping av minstevannføring. Slike tiltak vil få svært begrenset betydning og vil ikke medføre vesentlig økning i produksjonen av laks. Foruten vann til laksetrappa på ca. 0,5 m^3/sek., må det slippes ytterligere vatn for å få laksen inn mot og opp i Vikelva. Tiltaka vil bli kostbare, og kostnadene vil på ingen måte stå i forhold til begrenset produksjonsøkning og sportsfiskeverdi. L/L Sunnhordland Kraftlag har siden 1950 foretatt flere utbygginger/reguleringer i Blåelvvassdraget. Dette har medført svært reduserte fiskemuligheter i vassdraget og i Kvinnherad kommune generelt. Ved tidligere konsesjoner er konsesjonæren ikke pålagt å innbetale fiskefond. Det synes derfor rimelig at konsesjonæren i dette tilfelle blir pålagt å innbetale et årlig indeksregulert beløp som skal brukes til fiskefremmende tiltak i Kvinnherad kommune.

I sin rapport konkluderer viltkonsulenten i Sør-Vest-Norge med at den omsøkte regulering synes å ha liten viltmessig betydning. Faunaen av fugl og pattedyr blir trilig lite påvirket av reguleringen.

På grunnlag av de opplysninger som foreligger om vilt- og fiskeinteressene i området finner direktoratet ikke å kunne gå i mot den omsøkte regulering. Dersom søknaden blir godkjent, foreslår vi følgende vilkår m. h. t. vilt og fiske:

Forslag til konsesjonsvilkår.

I.

Konsesjonæren plikter at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anlegget. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdraget, samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å anordne sperregitter foran tappetunnel og utløpet av kraftstasjonen,
d. å bekoste fiskeri- og vilbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
e. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III.

Før reguleringene og overføringene tas i bruk plikter konsesjonæren å innbetale et årlig indeksregulert beløp på kr. 20 000 til Kvinnherad kommune. Beløpet skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til opphjelp av fisket i kommunen. Vedtekter for bruk av beløpet skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

IV.

Konsesjonæren plikter å bygge et eget oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et oppdrettsanlegg for produksjon av settefisk/smolt dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner dette nødvendig.

V.

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av konsesjonæren.»

Historisk Museum ved Universitetet i Bergen har i brev av 5. juli 1979 uttalt at det ikke er funnet fornminner omkring vatnet, men på sørsiden av elva er det funnet en steinalderboplass. Denne vil ikke bli berørt av de omsøkte planene.

Søker har i brev av 22. april 1981 kommenter de intnkomne uttalelsene slik:

«Til uttalelsene skal vi få fremkomme med følgende merknader:

Konsesjonsavgift, konsesjonskraft, næringsfond.

Disse spørsmålene forutsettes vurdert i tråd med gjeldende praksis.

Tidligere gitte konsesjoner.

Kvinnherad kommune fremmer krav om at SKL's tidligere gitte konsesjoner skal justeres hvert 10. år.

Vi mener det er uriktig at vilkår for tidligere meddelte konsesjoner skal endres som følge av den nå omsøkte utbygging, og vil rå til at dette krav ikke blir tatt til følge.

Spørsmålet om en frivillig ordning for regulering av tidligere fastsatte konsesjonsavgifter — noe i likhet med det Statskraftverkene har gått inn på — vil imidlertid blir forelagt SKL's styre og representantskap til nærmere vurdering.

Fisketrapp, minstevassføring, terskler.

Vikelvo har et løp på ca. 250 m fra Opstveitvatn og til sjøen. Fra gammelt av var det her bare en liten elv, hvor fisken ikke gikk opp.

Etter at Blåelva, som følge av SKL's utbygging omkring 1950, ble overført til Opstveitvatn, fikk Vikelvo en meget større vassføring. Laks og sjøaure kunne da gå opp i den aller nederste del av elven. Senere er det gått ras i nedre del, slik at fisken i dag ikke lenger går opp.

Det fremkommer i uttalelsene ulike syn på spørsmålet om bygging av fisketrapp.

Vi deler det syn på fisketrapp som kommer til uttrykk i konklusjonen fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfiske.

Etter vår vurdering, vil en ordning med fiskefond, som foreslått av Direktoratet, være mer tjenlig for fiskeinteressene, idet man da står friere når det gjelder hvor man vil gjøre en innsats for fisket.

Vi vil derfor foreslå at fisketrapp sløyfes til fordel for et fiskefond av rimelig størrelse.

Uten at fisketrapp bygges, blir også betydningen av en minstevassføring sterkt redusert. I tilfelle en slik vassføring blir pålagt oss, bør den ikke være større enn den alminnelige lavvassføring i Vikelvo før overføring av vann fra Blåelva.

Ved utløpet av lonen nedenfor Opstveitvatn (ved broen) finnes et egnet sted for terskel, og vi finner det rimelig at spørsmålet om bygging av terskel her blir vurdert.

Sjølgjerde.

Vikelvo danner nå, etter at det er blitt overført betydelige vannmengder gjennom kraftverket Blåfalli II, et effektivt gjerde for

beitedyr. Etter utbygging av Blåfalli I vil sjølgjerdet bli borte. SKL vil ikke motsette seg å anlegge et gjerde langs Vikelvo, dersom dette er ønskelig.

Brøyting av anleggsvei.

Spørsmålet om brøyting av tidligere bygde anleggsveier og parkeringsplasser i fjellet har etter vår oppfatning ingen sammenheng med den omsøkte utbygging.

Våre plikter med hensyn til anleggsveier er fastlagt i tidligere meddelte konsesjoner, og vi finner det urimelig om vi skulle bli pålagt ytterligere forpliktelser her.

Til orientering kan vi opplyse at anleggsveien frem til Blåfalli III på ca. kote 400 er blitt holdt åpen av oss, og vil bli holdt åpen i fremtiden av hensyn til driften av kraftverket. Vi har også, mot en beskjeden godtgjørelse fra kommunen, brøytet opp parkeringsplasser ved anleggsveien for den meget store biltrafikk som forekommer ved påsketider. I påsken 1981 var besøket av biler således opptil 1 500 pr. dag.

Gjenvinning av dyrket jord.

Som det er gjort rede for i vår konsesjonssøknad, har vi forutsatt at den dyrkede jord skal gjenvinnes ved å heve jordene ved hjelp av sprengningsmassene. Dette spørsmål har også vært diskutert med herredsagronomen i Kvinnherad og de berørte grunneie på Opstveit og Øvre Vik.

Småbåthavn.

I planene inngår bygging av en molo for småbåthavn. Søknad om byggetillatelse for moloen er sendt Kystdirektoratet i brev herfra av 31. mars 1981.

Adkomsttunnel.

Adkomsten til kraftstasjonen var opprinnelig lagt langs sjøen og i bro over elven. Dette er senere endret, slik at adkomsttunnelen nå skal drives med påhugg like ved den planlagte moloen. Dette skulle gi en løsning som også rent landskapsmessig er gunstig. Jfr. tidligere oversendte tegninger.

Fallrettigheter.

Vi vil til slutt nevne at utbyggingen av Blåfalli I har vært forutsatt også i forbindelse med tidligere gitte konsesjoner i Blådalsvassdraget, og den aktuelle konsesjonssøknad er således en videreføring av gamle planer.

Fallrettighetene eies i sin helhet av konsesjonssøkeren.»

Hovedstyret vil bemerke:

Blådalsvassdraget ligger i Kvinnherad og Etne kommuner i Hordaland på sydvestsiden av Folgefonni. Blåelva har sitt utspring i Folgefonni, og renner ut i sjøen innerst i Matrefjorden.

Kraftutbyggingen i vassdraget startet ca. 1950, og pr. i dag har L/L Sunnhordland Kraftlag bygget to kraftstasjoner i vassdraget — Blåfalli II og Blåfalli III, mens Blåfalli IV vil bli satt i drift i 1981.

Det er gitt flere tillatelser i forbindelse med kraftutbyggingen i vassdraget — første gang i 1948 — og nedenforstående oppstilling gir en oversikt over de reguleringene og overføringene som gjelder etter den siste gitte tillatelsen, datert 20. april 1977:

Reguleringer:

Magasin	Naturlig sommervst. m o. h.	Reguleringsgrenser Øvre m o. h.	Reguleringsgrenser Nedre m o. h.	Senking m	Oppd. m	Reg.høyde m
Fjellhaugvatn	347,2	374,8	345,2	2,0	27,6	29,6
Staffivatn	422,3	437,0	420,0	2,3	14,7	17,0
Jemtelandsvatn ...	424,2	437,0	424,2	0	12,8	12,8
Blådalsvatn	673,1	711,1	611,0	62,1	38,0	100,1
Botnavatn	727,8	730,0	710,0	17,8	2,2	20,0
Midtbotnvatn	735,5	750,5	700,0	35,5	15,0	50,5
Sandvatn	796,2	810,0	788,0	8,2	13,8	22,0
Ytre Møsevatn	845,0	873,0	851,7	0	28,0	21,3
Indre Møsevatn ...	851,7	873,0	820,0	31,7	21,3	53,0
Blomsterskardsvatn	1 034,1	1 034,1	1 004,1	30,0	0	30,0

Overføringer:

Avløpet fra Botnavatn — nedfbørfelt oppgitt til 3,7 km² — blir ført inn på driftstunnelen for Blåfalli III.

Avløpet fra Grønningenbekken ved kote 720 — nedbørfelt oppgitt til 2,2 km² — blir ført inn på driftstunnelen for Blåfalli III.

Avløpet fra Sandvatn — nedbørfelt oppgitt til 4,2 km² — blir overført til Vetrusvatn.

Avbløpet fra Vetrusvatn — nedbørfelt oppgitt til 9 km²+4,2 km² (Sandvatn) — blir overført til Blådalsvatn.

Avløpet fra Blomsterskardsvatn — nelbørfelt oppgitt til ca. 22 km² blir overført til Blådalsvassdraget.

Det er også gitt flere tillatelser til fristforlengelser for arbeidene i vassdraget.

Det søkes nå om tillatelse til å bygge ut det nederste fallet i vassdraget, som er fra Opstveitvatn til sjøen. Fallet er på ca. 27 meter, og vil bli utnyttet i kraftverket Blåfalli I. Dette anlegget ligger i sin helhet i Kvinnherad kommune. Det er tidligere i Kgl. res. av 12. august 1966 gitt ervervskonsesjon

for fallet Opstveitvatn—sjøen. Sistnevnte konsesjon omhandler ikke regulering av Opstveitvatn.

Det nå omsøkte prosjekt forutsetter en oppdemming av Opstveitvatn fra nåværende normalvasstand på ca. kote 26,4 til kote 27,5. Det blir ikke noe reguleringsmagasin i Opstveitvatn, og dammen ved vatnets utløpsos har flomløp med luke slik at det ikke blir noen flomstigning over kote 27,5. Opstveitvatn vil dermed få tilnærmet konstant vasstand på kote 27,5.

Det foreligger tre alternative plasseringer av kraftstasjonen, alle på vestsiden av Vikelva. Disse representerer løsninger for en kraftstasjonsplassering henholdsvis ved sjøen, oppe ved Opstveitvatn og ca. midt mellom sjøen og vatnet. Alle har den samme kraftproduksjon. Det søkes etter alternativet med en stasjonsplassering i fjell omtrent midtveis mellom Opstveitvatn og sjøen. Dette alternativet representerer svært små inngrep i naturen. Foruten dam og inntak vil bare adkomstveier og kabelutføring fra stasjonen bli synlig.

Alternativet med stasjonsplassering i fjell nær inntaket i Opstveitvatnet har den ulempen at det er fare for vasslekkasjer inn i stasjonen. Alternativet med stasjonsplassering i dagen ved sjøen er noe dyrere enn de andre alternativer. Det er dessuten lite ønskelig å plassere stasjonen ved sjøen på grunn av korrosjonsfare på turbin og luker som følge av saltvannets påvirkning.

Det omsøkte alternativ er vurdert å medføre minst inngrep i naturen.

Dammen er planlagt som en fyllingsdam med sentral tetningsvegg av betong. Det skal benyttes tunnelstein i fyllingen. Dammen får et fribord på 1,0 m.

Anlegget får en ca. 170 m lang tilløpstunnel og ca. 130 m lang avløpstunnel, begge på 30 m². Kraftverket nytter den regulerte vassføring fra Blåfalli II, som har sitt avløp til Opstveitvatnet, og dessuten det uregulerte tilsiget fra Opstveitvatnets eget felt (6,3 km²) på gjennomsnittlig ca. 0,65 m³/sek.

For Blåfalli I er regulert vassføring i et medianår beregnet til 20,43 m³/sek., mens økningen i regulert vassføring i bestemmende år er beregnet til 17,76 m³/sek.

Det er planlagt en installasjon på 8,7 MW, og beregnet kraftproduksjon i GWh blir da:

	Sommer	Vinter	År
Middelproduksjon ..	19	28	47
Fastkraft	13	25	38
Overskudd	6	3	9

Byggekostnaden pr. juni 1980 er beregnet til ca. 53,3 mill. kroner og utbyggingsprisen blir etter dette ca. 113 øre/kWh.

Prosjektet har en beregnet nyttefaktor på ca. 1,6 og er således et økonomisk svært godt prosjekt.

Når det gjelder antall naturhestekrefter i fallet fra Opstveitvatn til sjøen er dette i ervervstillatelsen av 12. august 1966 beregnet til ca. 8 000 nat.-hk. Det er senere foretatt planendringer i vassdraget, og beregningene viser nå at antall nat.-hk er 7 353 i det samme fall. Da det er gitt ervervskonsesjon, er avgiftene allerede bestemt.

Planendring.

Kraftselskapet har i brev av 20. februar 1981 gjort oppmerksom på at de på grunn av de foretatte grunnundersøkelser må endre noe på adkomsten til kraftstasjonen, samt justere traséen for avløpstunnelen noe. Vegen langs fjorden med bro over Vikelva vil bli sløyfet, og en vil heller gå hele stykket i tunnel omtrent fra den planlagte småbåthavnen. Dette vil også bety et mindre inngrep i landskapet. Avløpstunnelen vil munne ut ca. 35—40 m lengre inn i fjorden enn planlagt før.

Skader, ulemper og fordeler.

Vassdraget ble tidlig gjort gjenstand for kraftutbygging, og er derfor ikke omtalt i forbindelse med verneplanen for vassdrag. Det forelå på et tidlig tidspunkt planer for utbygging av hele vassdraget, og det har derfor lenge vært klart at søknad om Blåfalli I ville komme.

Opstveitvatn er i underkant av 2 km langt, og avstanden til sjøen er ca. 300 meter. Terrenget rundt vatnet er bratt og delvis bevokst av løvskog og kratt. Større partier ned mot vatnet består av urmasser. En svært liten del er dyrket mark. Det ligger to gårdsbruk ved ytre ende av vatnet, og ett ved indre enden. Hevningen av vasstanden i vatnet vil demme ned følgende arealer:

	Neddemmet	Forsumpet	Totalt
Dyrket mark .	6 da	3 da	9 da
Utmark	13 da	0 da	13 da

Når det gjelder den dyrkete marken, vil terrenget bli hevet ved bruk av sprengningsmasser fra anlegget, og matjorda vil bli lagt på toppen. En antar derfor at reguleringen ikke vil medføre noen reduksjon av dyrket areal.

Hevningen vil ikke medføre noen økt fare for ras eller erosjon langs vatnet, men visse partier kan bli utsatt for snøras uten at dette medfører noen fare.

I selve Vikelva har det foregått en viss erosjon etter at Blåfalli II-overføringen ble foretatt. Når Blåfalli I kommer i drift, vil denne erosjon foregå bare i flomperioder og i perioder når vatnet må ledes utenom kraftverket. Det vil derfor bli redusert erosjon i elva. Flomløpet i dammen kan medføre en øket erosjon umiddelbart nedstrøms dammen, og det forutsettes derfor steinplastring her. I elva nedstrøms vatnet er kraftselskapet villig til å slippe en minstevassføring dersom det er ønskelig. Det vil ikke bli noen endring i isforholdene i Matrefjorden, da ferskvassutslippet til fjorden ikke blir endret i forhold til nåværende situasjon.

Tippmassene fra anlegget vil bli benyttet i dammen, til erosjonssikring langs elva, til hevning av dyrket mark og muligens kan det komme på tale å bygge molo for småbåter.

Ingen campingplasser, hytter e. l. i området vil bli berørt. Heller ingen veger. Dersom det blir vanskeligere å drive husdyr langs stranden av vatnet, vil det bli etablert stier for å bøte på dette.

Kvinnherad kommune har bl. a. krevd at konsesjonsavgiften blir fastsatt til lovens maksimum, at avgiftene blir regulert etter gjeldende lover og at tidligere gitte konsesjoner skal justeres hvert 10. år. Søkeren (SKL) mener dette må vurderes i tråd med gjeldende praksis. Søkeren uttaler videre at når det gjelder kravet om at tidligere gitte konsesjoner skal justeres hvert 10. år, finner en dette uriktig og de tilrår at dette krav ikke blir tatt til følge. De vil imidlertid forelegge spørsmålet om en frivillig ordning for regulering av tidligere gitte konsesjoner for SKL's styre og representantskap for nærmere vurdering.

Hovedstyret vil for sin del uttale at det allerede i 1966 ble gitt ervervskonsesjon på fallet fra Opstveitvatn til sjøen, og avgiftene for ervervskonsesjon ble dengang fastsatt. En kan derfor ikke endre disse nå. Når 20 år er gått, vil lovens nye bestemmelse om 10 års justering tre i kraft. Det kan også nevnes at det nå arbeides med mulighetene for kortere justeringsintervaller enn 10 år.

Når det gjelder kommunens krav om 10 pst. konsesjonskraft, er dette tatt med i de tidligere tillatelser, og vil derfor gjelde for en eventuell tillatelse til utbygging av Blåfalli I.

Kommunen har videre krevd at det må opprettes et næringsfond, at det må sikres en minstevassføring og at det blir bygd fisketrapp i elva. Det er også satt fram krav om brøyting av veger og parkeringsplasser i området, samt at det blir sørget for stengsel der elva ikke lengre fungerer som selvgjerde.

Søkeren viser til at fisken først begynner å gå opp i elva etter at tidligere kraftutbygging var foretatt. Det er nå gått en ras i elva, slik at fisken ikke kommer opp. Når det gjelder fisketrapp, er søkeren enig med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, som ikke vil anbefale bygging av fisketrapp i elva. Søkeren foreslår derfor at fisketrapp sløyfes til fordel for et fiskefond av rimelig størrelse. Når det gjelder tiltak for opprettholdelse av stengsel der elva virker som selvgjerde, viser Hovedstyret til at dette er en sak for skjønnet.

Når det gjelder kravet om næringsfond, viser Hovedstyret til at dette er en sak etter vassdragsloven, og til at ervervskonsesjon allerede er gitt. Det kan derfor ikke gis noe vilkår om næringsfond ved den nå omsøkte utbygging.

Så vidt angår brøyting av anleggsveger, viser søkeren til at plikter med hensyn til anleggsveger er fastlagt i tidligere meddelte konsesjoner, og at de finner det urimelig om de nå skulle bli pålagt ytterligere forpliktelser her. Det ble videre opplyst at anleggsvegen fram til Blåfalli III på ca. kote 400 blir holdt åpen av kraftselskapet, og at den også i framtiden vil bli holdt åpen av hensyn til driften av kraftverket. Hovedstyret finner etter dette at det vil være urimelig å pålegge kraftselskapet brøyting av veger lengre innover i området enn dit det nå brøytes til Blåfalli III, og vil derfor i en evevntuell konsesjon for Blåfalli I ikke gi noe pålegg og ytterligere brøyting av veger.

Innlandsfiskenemnda i kommunen har krevd laksetrapp i Vikelva, og at det blir sikret en minstevassføring slik at fisken kan gå opp i Opstveitvatnet. Andre instanser i kommunen har ikke hatt merknader til saken.

Fylkesfriluftsnemnda og fylkesskogrådet har ikke hatt merknader til saken, mens fylkeslandbruksstyret tilrår utbygging under forutsetning av at all dyrket jord som blir forsumpet eller neddemmet blir gjenvunnet.

Fylkeskommunens kraftforsyningsutvalg viser til at det er nødvendig å få øket egendekningen av elektrisk kraft i SKL's forsyningsområde, og at ulempene ved den omsøkte utbyggingen er forholdsvis små.

Hovedstyret viser til at fastkraftbidraget fra Blåfalli I i det samkjørende system er beregnet til ca. 40 GWh/år, og at det i tillegg kommer en tilfeldig kraftmengde på ca. 8 GWh/år. Kraftverket er et lønnsomt prosjekt med nyttefaktor på ca. 1,6.

Fylkesutvalget tilrår at kraftselskapet får tillatelse til utbygging som omsøkt. Fylkesutvalget støtter kommunens uttalelse, og ber om at behovet for minstevassføring i elva, samt bygging av fisketrapp og terskler i Vikelva blir vurdert. Likeså må en vurdere kultivering av fiskestammen i Opstveitvatn, samt

eventuelle sikringstiltak i forbindelse med reguleringen.

Fylkesmannen har tilrådd at tillatelse blir gitt etter de omsøkte planene.

Fiskeridepartementet med underliggende instanser viser til at når det gjelder planene for bygging av molo i Matrefjorden, må søknad om byggetillatelse innhentes fra Kystdirektoratet før arbeidene settes i gang. Utover dette har de ikke merknader til saken.

Søkeren viser i sine kommentarer til at søknad allerede er sendt Kystdirektoratet om dette.

Både Norges Jeger- og Fiskerforbund, Kvinnherad Jeger- og Sportsfiskarlag og Vestlandske Naturvernforening ønsker minstevassføring og fisketrapp i elva, samt tiltak i selve vatnet som vilkår for at tillatelse skal bli gitt.

Det nasjonale kontaktutvalg for vassdragsreguleringer viser i sin uttalelse til at det her ikke kan sees at naturvitenskapelige forhold av interesse vil bli berørt.

Statens forurensningstilsyn viser til at forurensningsinteressene ikke synes berørt i vesentlig grad, men finner det riktig å ta med et generelt vilkår om tiltak mot forurensninger som har sammenheng med utbyggingen.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner ikke å kunne gå imot utbyggingen, og foreslår visse vilkår med hensyn på vilt og fisk. Direktoratet vil ikke gå inn for bygging av fisketrapp eller slipping av minstevassføring, da disse tiltak ikke vil stå i noe rimelig forhold til nytten av dem.

Historisk Museum ved Universitetet i Bergen har tidligere uttalt at planene ikke vil komme i konflikt med fornminner i området.

På bakgrunn av de forannevnte uttalelser og merknader finner Hovedstyret etter en samlet vurdering at skadevirkningene og ulempene ved denne utbyggingen er små i forhold til nytten, og tilrår derfor en utbygging som omsøkt.

Det er søkt om permanent heving av Opstveitvatn fra kote 26,4 til kote 27,5, samt om tillatelse til erverv av nødvendig grunn i forbindelse med utbyggingen. Dette gjelder grunn for adkomstvei, dam og inntak. Kraftlaget eier allerede grunnen i området hvor kraftstasjon og tunneler ligger, men ved dammen og på elvas sydside kommer andre grunneiere inn i bildet. Det søkes derfor etter vassdragslovens § 62 om tillatelse til å ekspropriere nødvendig grunn som nevnt. Hovedstyret tilrår at slik tillatelse blir gitt.

En utbygging som dette vil også kreve tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105, jfr. § 106, som angår de allmenne interessene i vassdraget. Hovedstyret tilrår at slik tillatelse blir gitt på vilkår som oppstilt i vedlagte utkast.

Til de enkelte poster i vilkårene vil Hovedstyret bemerke:

Oppdemmingshøyde og flommer, post 1.

Opstveitvatn demmes permanent til kote 27,5 som omsøkt. Flommene avledes gjennom kraftverk og luke i dammen slik at det ikke oppstår noen flomstigning i vatnet.

Byggefrister m. v., post 2.

Posten er utformet på vanlig måte.

Fiskefond, post 3.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har foreslått at konsesjonæren skal innbetale et årlig indeksregulert beløp på kr. 20 000 til Kvinnherad kommune, til opphjelp av fisket.

Hovedstyret viser til at beløpet er noe stort sett i forhold til den forholdsvis beskjedne utbygging dette er. Ved sammenligning med andre prosjekter, vil Hovedstyret tilrå at det årlige, indeksregulerte beløp settes til kr. 10 000. Hovedstyret finner det riktig at kommunen disponerer beløpet, men at vedtektene for fondet skal godkjennes av vedkommende departement. Indeksreguleringen bør følge konsumprisindeksen.

Fiske, post 4.

Denne posten er utformet i tråd med opplegget fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, med unntak av fiskefondet, se post 3.

Tiltak mot forurensning, post 5.

Posten er utformet i tråd med forslaget fra Statens forurensningstilsyn.

Terskler, post 6.

Det er bl. a. av søkeren opplyst at det finnes et egnet sted for bygging av terskel ved utløpet av lonen nedenfor Opstveitvatn. Hovedstyret vil foreslå at det generelle vilkår om terskler tas med, slik at også andre steder kan bli vurdert for terskelbygging.

Minstevassføring, post 7.

Det har fra kommunen sin side, samt fra bl. a. den lokale jeger- og fiskerforening og fra Vestlandske Naturvernforening blitt krevet en minstevassføring i elva, vesentlig av hensyn til fisket.

Hovedstyret har — i likhet med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk — ikke anbefalt bygging av fisketrapp i elva p. g. a. den begrensete nytte dette ville hatt som tiltak. Betydningen av en minstevassføring blir da sterkt redusert.

Hovedstyret mener imidlertid at dersom det blir bygget terskler i Vikelva, bør det slippes en minstevassføring fra dammen i Opstveitvatn, for å sikre utskifting av vatnet i terskelen. Denne minstevassføring bør tilsvare den alminnelige lavvassføring ut av Opstveitvatn, før overføring av vatn fra Blåelva ble gjennomført, dvs. kun fra Opstveitvatnets eget felt. Denne vassføring er beregnet til ca. 60 l/sek.

Sikringstiltak ved dårlig is, post 8.

Hovedstyret har funnet det nødvendig med påbud om merking av utsatt område.

Manøvreringsreglement.

Det blir ikke noen endring på postene i det gjeldende manøvreringsreglement for vassdraget. Det vil imidlertid komme en ny post som angår minstevassføring i Vikelva dersom det blir bygget terskler, og rekkefølgen på de siste poster blir derfor noe endret.

Forslag til manøvreringsreglement er vedlagt.

Andre merknader.

L/L Sunnhordland Kraftlag er et aksjeselskap som eies av interkommunale/kommunale elverk og privat partlag. Av aksjene er over 50 pst. på kommunale hender. SKL's oppgave er å forsyne eierlagene med den nødvendige elektriske kraft. Forsyningsområdet omfatter 10 kommuner i Hordaland og 5 i Rogaland fylke.

Elektrisitetsdirektoratet har vurdert prosjektet som er et gunstig prosjekt.

Hovedstyret har ingen ytterligere merknader.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Saken er behandlet i Hovedstyrets møte 11. mai 1981.

Hovedstyrets forslag til vilkår for utbygging av fallet Opstveitvatn—sjøen, Blåfalli I.

1.

Opstveitvatn heves permanent til kote 27,5. Flommene skal avledes gjennom kraftverk og luke i dammen slik at det ikke blir noen flomstigning i vatnet.

2.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra vedkommende departement, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100.

3.

Konsesjonæren skal betale et årlig indeksregulert beløp på kr. 10 000 til Kvinnherad kommune, som skal brukes etter kommunens nærmere bestemmelse til fremme av fisket. Vedtektene for fondet skal godkjennes av vedkommende departement.

4.

I.

Konsesjonæren plikter at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anlegget. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdraget, samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å anordne sperregitter foran tappetunnel og utløpet av kraftstasjonen,
d. å bekoste fiskeri- og vilbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
e. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III.

Konsesjonæren plikter å bygge et eget oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et oppdrettsanlegg for produksjon av settefisk/smolt dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner dette nødvendig.

IV.

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av konsesjonæren.

5.

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

6.

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand kan departementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprensninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og almene interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE — Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

7.

Dersom det blir bygget terskler i Vikelva, skal det slippes en vassmengde hele året på ca. 60 l/sek. fra dammen i Opstveitvatn til vassdraget.

8.

Konsesjonæren skal ved hjelp av skilt satt opp lokalt orientere om usikre ispartier på Opstveitvatnet. Skiltet skal også inneholde kart der de usikre partiene er avmerket.

Hovedstyrets forslag til manøvreringsreglement for regulering av Blådalsvassdraget m. v.

1.

Reguleringer:

Magasin	Naturlig sommervst. m. o. h.	Reguleringsgrenser Øvre m. o. h.	Reguleringsgrenser Nedre m. o. h.	Senking m	Oppd. m	Reg.høyde m
Fjellhaugvatn	347,2	374,8	345,2	2,0	27,6	29,6
Staffivatn	422,3	437,0	420,0	2,3	14,7	17,0
Jemtelandsvatn	424,2	437,0	424,2	0	12,8	12,8
Blådalsvatn	673,1	711,1	611,0	62,1	38,0	100,1
Botnavatn	727,8	730,0	710,0	17,8	2,2	20,0
Midtbotnvatn	735,5	750,5	700,0	35,5	15,0	50,5
Sandvatn	796,2	810,0	788,0	8,2	13,8	22,0
Ytre Møsevatn	845,0	873,0	851,7	0	28,0	21,3
Indre Møsevatn	851,7	873,0	820,0	31,7	21,3	53,0
Blomsterskardsvatn	1 034,1	1 034,1	1 004,1	30,0	0	30,0

Høydene referer seg til L/L Sunnhordland Kraftlags presisjonsnivellement. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer:

Avløpet fra Botnavatn — nedbørfelt oppgitt til 3,7 km² — blir ført inn på driftstunnelen for Blåfalli III.

Avløpet fra Grønningenbekken ved kote 720 — nedbørfelt oppgitt til 2,2 km² — blir ført inn på driftstunnelen for Blåfalli III.

Avløpet fra Sandvatn — nedbørfelt oppgitt til 4,2 km² — blir overført til Vetrusvatn.

Avløpet fra Vetrusvatn — nedbørfelt oppgitt til 9 km² + 4,2 km² (Sandvatn) — blir overført til Blådalsvatn.

Avløpet fra Blomsterskardsvatn — nedbørfelt oppgitt til ca. 22 km² blir overført til Blådalsvassdraget.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes flomvassføring ikke økes. For øvrig kan tapping skje etter L/L Sunnhordland Kraftlags behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander. Dersom det forlanges, observeres og noteres regnmengder, temperatur m. v. Av protokollen sendes ved hver måneds utgang avskrift til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo og at han skal ha telefon i sin bolig.

5.

Dersom det blir bygget terskler i Vikelva skal det slippes en vassmangde hele året på ca. 60 l/sek. fra dammen i Opstveitvatn til vassdraget.

6.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

7.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Innkomne uttalelser i anledning Hovedstyrets innstilling.

I brev av 4. juni 1981 har Fiskeridepartementet uttalt følgende:

«En viser til Olje- og energidepartementets brev av 29. mai 1981, jnr. 3943/81.

Fiskeridepartementet har intet ytterligere å bemerke til saken i og med at tidligere uttalelser fra Fiskeridepartementet og underliggende organer er tatt med i saksfremstillingen.»

Hordaland fylkeskommune har i brev av 16. juni 1981 uttalt følgende:

«Vi viser til departementet sitt brev m/vedlegg av 29. mai d. å.

På bakgrunn av føretekne undersøkingar i tilknyting til utbygginga og tidlegare handsaming av kosensjonssøknaden, finn vi for vår del ikkje grunn til merknader til Hovudstyret for NVE si tilråding og forslag til vilkår for utbygging av fallet Opstveitvatn—sjøen.»

Følgende uttalelse har Kvinnherad kommune gitt i brev av 13. juli 1981:

«Dykkar brev dagsett 29. mai 1981, ref. OED 3943/81 V JR/BK.

Kvinnherad kommunestyre hadde saka føre i møte 6. juli 1981, sak 111.

Ein legg med utskrift av møteboka og syner til vedtaket.

Vedlagt utskrift fra møte 6. juli 1981.

Olje- og energidepartementet har ved brev av 29. mai 1981 sendt over konsesjonssøknaden m/vedlegg for uttale og med svarfrist 3. august 1981. Saksdokumenta frå NVE følgjer som trykt vedlegg. Kommunestyrevedtaket av 15. desember 1980 (sak 255/80) er inntekne på s. 19 i vedlegget.

NVE, Hovedstyret sitt forslag til vilkår for utbygging av fallet går fram på s. 41—43.

Etter det som går fram av sakspapira, m. a. uttalen frå direktoratet for Vilt og ferskvannsfiske vil det vera lite realistisk å oppretthalda kravet om bygging av fisketrapp og krav om minstevassføring.

Når det gjeld kravet om konsesjonsavgift og konsesjonskraft så er det rett at desse er fastset tidlegare, men talet på NHK vil gå opp og utløysa krav om auka avgift og at det skal svarast 10 pst. konsesjonskraft av auken.

Vassdragsdirektoratet skal rekna ut denne auken som skal gjelda frå den tid fallet vert teke i bruk.

Kommunen har kravd Næringsfond, men dette går Hovedstyret i mot idet dei viser til at tillitelsen til utbygging skjer i medhald av vassdragsloven og ikkje vassdragsreguleringsloven.

Av søknaden frå SKL (s. 3) går det fram at dei også fremjar søknaden etter vassdragsreguleringsloven, og at dei søkjer om å heva HRV frå K 26,4 til K 27,5 som permanent ordning.

Hevinga av vatnet skjer såleis i medhald av vassdragsreguleringslova, og dermed utløysa rett til næringsfond. SKL har i sine kommentarar av 22. april 1981 (s. 31—33) til krava heller ikkje motsett seg næringsfond idet de til konsesjonsavgift, konsesjonskraft, næringsfond skriv at «Disse spørsmålene forutsettes vurdert i tråd med gjeldende praksis», (s. 32 — øverst).

Rådmannen tilrår at det vert sett fram krav om eit næringsfond på kr. 1 500 000.

For tidlegare gitte konsesjonar skriv SKL m. a. (s. 32) at spørsmålet om ei frivillig ordning for regulering av desse i samsvar med den ordninga Statskraftverkene har gått inn på vil verta lagt fram for SKL's styre og representantselskap. Saka har pr. i dag ikkje vore føre i desse organa, og kommunen må halda fast ved sitt krav, særleg sidan ei rekke av RL sine medlemmar har synt ei negativ haldning til slike frivillige ordningar.

Når det gjeld øvrige krav om brøyting m. v. så vert desse oppretthaldne.

L/L Sunnhordland Kraftlag. Utbygging av fallet frå Opstveitvatnet til sjøen.
Blåfalli I Kraftverk, framhald.
Formannskapet, møte 29. juni 1981, sak 230/81.

Forslag til innstilling:

Kvinnherad kommune rår til at konsesjon vert gitt på vilkår av at:

1. Konsesjonsavgiftene vert auka i samsvar med auken i utvunne NHK.
2. Konsesjonskrafta vert auka i samsvar med auka utnytting.
3. Tidlegare gitte konsesjonar skal justerast kvart 10-ande år, eller til den eventuelle lågare tidsfrist som lova til ei kvar tid fastset.
4. Næringsfond vert oppretta på kr. 1 500 000.
5. Brøyting av vegar og parkeringsplassar i «Blådalsområdet» fram til Åsotelv og om mogeleg lenger, vert utført og kosta av SKL.
6. SKL har ansvaret for at elvar som er ei naturleg grense mellom dei ymse beiteområda ikkje vert turrlagde ved regulering på ein slik måte at beitedyra kjem over. I så fal må SKL svta for anna stengsel.
7. Laksetrapp. Kvinnherad kommune meinar framleis at det må byggjast laksetrapp.
8. Fiskefond vert og oppretta. Indeksregulert beløp vert å innbetala til fiskefremjande tiltak i Kvinnherad kommune. Arbeidet skal gjerast i samråd med Kvinnherad innlandsfiskenemnd.

Formannskapet tar samrøystes opp pkt. 1 til 7, og pkt. 8 med 8 mot 3 røyster.

Kommunestyret, møte 6. juli 1981, sak 111/81.

Formannskapsinnstillinga pkt. 1, 2, 3, 4, 6 og 8 samrøystes vedteken.

Pkt. 5 vedteke med 42 mot 1 røyst.

Pkt. 7 vedteke med 37 mot 6 røyster.

Utgreiing frå Knut Sjøwall vedteke med 35 mot 8 røyster å leggja ved saka.

Vedlagt uttalelse fra Sjøwall:

Kvinnherad Kommune kan ikkje sjå at mhoglegheiten for lakseoppgang til Opstveitvatnet er vurdert, slik kommunestyret tidlegare har bede om. Kommunen vil særleg peika på at lakseoppgang til Opstveitvatnet vil skape moglegheit for utleigehytter og laksefiske. Dette vil igjen vere med på å sikra fortsatt drift av lokal forretning og småbruk også etter at anleggsarbeidet er avslutta.

Kommunen viser til Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk sin uttale av 25. mars 1981, sitat «L/L Sunnhordland Kraftlag har siden 1950 foretatt flere utbygginger/reguleringer i Blåelvvassdraget. Dette har medført svær reduserte fiskemuligheter i vassdraget og i Kvinnherad Kommune generelt», sitat slutt.

Kvinnherad Kommune ser det difor som eit rettkome krav at kraftutbyggjaren, no det er høve til det, vert pålagd å byggja laksetrapp.»

Følgende har Landbruksdepartementet uttalt i brev av 13. juli 1981:

«Landbruksdepartementet vil akseptere den foreslåtte utbygging med følgende merknader:

1. Den dyrka jorda ved Okstveitvatnet må heves slik at jorda fortsatt kan dyrkes. Ifølge merknadene til L/L Sunnhordland Kraftlag er dette tiltaket en del av anlegget. Landbruksdepartementet vil legge vekt på at arbeidet skjer etter anvisning fra herredsagronomen i Kvinnherad.
2. Reduksjon av vannføringen i Vikoelva vil kunne medføre at elvas nåværende gjerdeeffektivt for husdyr vil opphøre. Ifølge saks papirene har søker akseptert å sette opp gjerde dersom dette skulle bli nødvendig. Hovedstyret henviser til skjønnet. Landbruksdepartementet er prinsipielt uenig i en slik løsning. Vi vil derfor presisere at følgende vilkår tas inn under post V nr. 9:
   Dersom herredsagronomen i Kvinnherad finner det nødvendig, skal konsesjonæren sette opp og vedlikeholde gjerde langs Vikoelva.
3. Oppdemmingen av Okstveitvatnet kan medføre problemer med å drive husdyr langs vannet. Ifølge sakspapirene har søker akseptert å bygge husdyrstier dersom slike problemer oppstår. Landbruksdepartementet vil ha følgende formulering tatt under vilkårene i post V nr. 10:
   Dersom herredsagronomen i Kvinnherad finner det nødvendig, skal konsesjonæren anlegge og vedlikeholde husdyrstier langs Oksveitvatnet.
   En vil til slutt gjøre oppmerksom på at en har brukt navnet Okstveitvatnet, og ikke Opstveitvatnet. Okstveitvatnet stemmer med kart 12 14 Kvinnherad, og er rett ifølge landbrukskontoret i Kvinnherad.»

Kommunaldepartementet har i brev av 16. juli 1981 avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til brev fra Olje- og energidepartementet av 29. mai 1981.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til NVE's brev av 15. mai 1981.»

I brev av 22. juli 1981 har Miljøverndepartementet avgitt følgende uttalelse:

«Vi viser til Deres brev av 29. mai 1981.

Prosjektet vil gi ca. 48 GWh i midlere produksjon (ca. 40 GWh fastkraft).

Departementet har ikke merknader til at konsesjon gis.

Vilkår av hensyn til fisk, vilt m. v.

Hovedstyret har avveket fra anbefalingen til Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk på følgende punkt:

Hovedstyret tilrår at det årlige beløp til fiskefond settes til kr. 10 000 mens direktoratet foreslo kr. 20 000.

Departementet vil i likhet med Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk ikke foreslå laksetrapp eller minstevannføring, selv om dette er krevet fra annet hold. På denne bakgrunn synes det rimelig at fisket hjelpes opp andre steder i kommunen. Departementet støtter di-

rektoratets forslag om en årlig indeksregulert innbetaling på kr. 20 000 til et fiskefond. For øvrig forutsetter en at de andre forslagene til vilkår, som det er enighet om mellom direktoratet og Norges Vassdrags- og elektrisitetsvesen, blir fulgt opp.

Tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning.

Det kan gis tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning på følgende vilkår:

— konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.»

Finansdepartementet har i brev av 3. august 1981 uttalt følgende:

«Det vises til Olje- og energidepartementets brev med vedlegg, datert 29. mai 1981.

En har merket seg at det foreliggende prosjekt, etter de beregninger som er foretatt, økonomisk sett er et svært godt prosjekt samtidig som den valgte løsning representerer svært små naturinngrep. Finansdepartementet har ingen merknader til Hovedstyret i NVE's innstilling i sakens anledning.»

Departementet skal bemerke:

Innledning.

L/L Sunnhordland Kraftlag (heretter SKL) har 3. juli 1980 søkt om tillatelse til å bygge ut fallet mellom Opstveitvatn og sjøen i Kvinnherad kommune. Fallet, som er ca. 27 m, vil bli unyttet i kraftverket Blåfalli I.

Blådalsvassdraget ligger i Kvinnherad og Etne kommuner i Hordaland. Blåelva har sitt utspring i Folgefonni og renner ut i sjøen innerst i Matrefjorden. SKL har pr. i dag bygget to kraftstasjoner i vassdraget — Blåfalli II og III, mens Blåfalli IV vil bli satt i drift i inneværende år. Med disse tre anlegg vil SKL få en total maskininstallasjon på 192,5 MW.

Ved kongelig resolusjon av 12. august 1966 ble SKL gitt ervervskonsesjon for fallet Opstveitvatn—sjøen. SKL har i nærværende sak søkt om tillatelse etter vassdragsloven og vassdragsreguleringsloven. Som det vil gå fram blir ikke Opstveitvatn regulert og derfor skal det i det følgende kun dreie seg om en prøvning etter vassdragslovens §§ 104 og 105, jfr. § 106. SKL's ovennevnte søknad etter vassdragsloven gjelder tillatelse til å ekspropriere nødvendig grunn i forbindelse med utbyggingen.

Nærmere om planen.

Det omsøkte prosjektet (inkludert en mindre planendring av 20. februar 1981) forutsetter at Opstevitvatnet, som ligger ca. 300 m fra sjøen, demmes opp 1,1 m til kote 27,5. Dammen vil få flomløp med luke slik at det ikke vil bli noen flomstigning over nevnte kotehøyde. Kraftstasjonen plasseres i fjell midtveis mellom Opstveitvatn og sjøen og vil benytte den regulerte vassføring fra Blåfalli II som har sitt utløp til Opstveitvatnet i tillegg til det uregulerte tilsiget fra Opstveitvatnets eget felt (6,3 km^2) på gjennomsnittlig ca. 0,65 m^3/sek.

Regulert vassføring i et medianår er for Blåfalli I beregnet til 20,43 m^3/sek., mens økningen i regulert vassføring i bestemmende år er beregnet til 17,76 m^3/sek. Kraftverket vil få en installasjon på 8,7 MW og en middels kraftproduksjon på ca. 47 GWh (28 GWh i vinterkraft). Utbyggingsprisen er pr. juni 1980 beregnet til ca. 113 øre/kWh. Økonomisk er prosjektet svært godt med en nyttefaktor på ca. 1,6.

Skader og ulemper.

Hevningen på 1,1 m av Opstveitvatn vil føre til neddemming av totalt ca. 22 dekar mark. Av disse er ni dekar dyrket mark, og planen er at terrenget skal heves med sprengningsmasser og matjord slik at det ikke blir noen reduksjon av dyrket mark. Dersom det blir vanskeligere å drive husdyr langs vannet, er planen den at det skal etableres nye stier for å bøte på dette.

Vassdraget mellom Opstveitvatnet og sjøen (Vikelva) er ca. 300 m og vil bli tørrlagt unntatt i flomperioder eller når vannet ledes forbi kraftstasjonen. Konsesjonæren er dog villig til å slippe en viss minstevassføring hvis det er ønskelig. Selv om man regner med reduksjon av erosjonen i Vikelva, kan det bli en økt erosjonsfare umiddelbart nedstrøms dammen som følge av flomløpet. Planen er å bøte på dette med steinplastring.

Tippmassene vil komme til direkte anvendelse i dammen, til hevning av dyrket mark m. v.

Sett under ett vil utbygging av Blåfalli I føre til små skader.

Kraftbehov.

SKL er et aksjeselskap som eies med over 50 pst. av kommuner. Forsyningsområdet omfatter 10 kommuner i Hordaland og 5 i Rogaland fylke. Formålet er å skaffe elektrisk kraft til alminnelig forbruk. SKL har (1980) en egenproduksjon på 735 GWh/år fastkraft. Statskraftkontrakten gir et tilskudd på 241 GWh/år fra 1. juli 1980 og 371 GWh/år fra 1. juli 1981. Kontrakten er oppsagt fra 1984. Forbruket i SKL's forsyningsområde var i 1980 1 063 GWh.

Innkomne uttalelser.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen tilrår at SKL får tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105 til å bygge ut Blåfalli I kraftverk og etter lovens § 62 til å ekspropirere nødvendig grunn i den forbindelse. Bemerkningene til enkelte vilkår vil bli omtalt nedenfor.

Hordaland fylkeskommune, Fiskeridepartementet, Kommunaldepartementet og Finansdepartementet har ingen merknad til Hovedstyrets tilråding. Miljøverndepartementet har ingen merknad til at konsesjon blir gitt, men har merknader til vilkårene som vil bli omtalt nedenfor. Landbruksdepartementet aksepterer den foreslåtte utbygging med enkelte merknader som vil omtales nedenfor. Kvinnherad kommune rår til konsesjon på enkelte vilkår. Blant disse er det vilkår (om konsesjonskraft og konsesjonsavgifter) som ikke kan behandles i denne sak. Dette har sin grunn i at nærværende sak vurderes etter vassdragsloven. Som tidligere nevnt ble ervervskonsesjonen for det aktuelle fallet med vilkår om avgifter, konsesjonskraft m. v. gitt allerede i 1966. Kommunens øvrige vilkår vil bli omtalt nedenfor.

Olje- og energidepartementet antar etter dette for sin del at utbyggingen medfører slik nytte for samfunnet at skadene mer enn oppveies. Departementet vil derfor tilrå at L/L Sunnhordland Kraftlag gis tillatelse etter vassdragslovens §§ 104 og 105, jfr. § 106 til å bygge ut Blåfalli I kraftverk. Videre at det blir gitt tillatelse etter vassdragsloven § 62 til ekspropriasjon av nødvendig grunn i forbindelse med nevnte utbygging.

I samsvar med uttalelse fra Miljøverndepartementet foreslås også at det gis tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning § 10, jfr. § 4.

Bemerkninger til enkelte vilkår.

Post 1. Oppdemmingshøyde og flommer.

Opstveitvatn heves permanent til kote 27,5. Tekniske innretninger er laget slik at vannet ikke stiger i flomtider.

Post 2. Byggefrister m. v.

Posten er tatt i vanlig form.

Post 3. Næringsfond.

Kvinnherad kommune har krevd et næringsfond på kr. 1 500 000. Hovedstyret viser til at dette er en sak etter vassdragsloven og at det av den grunn ikke kan gis noe vilkår om næringsfond.

Ved tidligere gitte konsesjoner til erverv og regulering i Blåfallivassdraget er det ikke gitt vilkår om næringsfond. At saken vurderes etter vassdragsloven er ikke til hinder for at det settes vilkår som er påkrevd av hensyn til bl. a. samfunnets nytte av tiltaket. (Jfr. vassdragslovens § 106, pkt. 2.) Selv om foreliggende utbygging fører til små skader og kommunen ikke nærmere begrunnet sitt krav om næringsfond, finner departementet å kunne tilrå et næringsfond stort kr. 600 000, særlig fordi utbyggingen vil bli økonomisk meget gunstig.

Post 4. Fiskefond.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har foreslått at konsesjonæren skal innbetale et årlig indeksregulert beløp på kr. 20 000 til Kvinnherad kommune, til opphjelp av fisket. Forslaget er støttet av Miljøverndepartementet.

Hovedstyret har etter sammenligning med andre prosjekter funnet å kunne tilrå at beløpet settes til kr. 10 000. Kommunen har krevd at et fiskefond blir opprettet.

Departementet er enig med Hovedstyret i at beløpet bør settes til kr. 10 000. For å få en lik behandling av alle økonomiske ytelser foreslår departementet at beløpet justeres etter tidsintervaller loven til enhver tid bestemmer istedenfor et indeksregulert beløp slik som bl. a. Hovedstyret har foreslått.

Post 5. Fiske.

Vilkåret er i samsvar med forslag fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

Post 6. Tiltak om forurensning.

Vilkåret er slik som Miljøverndepartementet har krevd for å gi tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning.

Post 7. Terskler, erosjon m. v.

Vilkåret er tatt i vanlig form.

Post 8. Minstevassføring.

Kommunen samt lokale og regionale foreninger har krevd at det av hensyn til fisket må fastsettes en minstevassføring i Vikelva. Kommunen har også krevd at det bygges fisketrapp i Vikelva. Hovedstyret og Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF) har ikke kunnet anbefale bygging av fisketrapp p. g. a. den begrensede nytte dette ville hatt. Hovedstyret mener dog at det bør slippes en minstevassføring i Vikelva i tilfelle det blir bygget terskler. Vannslippingen bør i tilfelle være 60 l/sek. som tilsvarer avløpet fra Opstveitvatnets eget felt. DVF har ut fra en fag-

lig vurdering ikke kunnet gå inn for slipping av minstevassføring av hensyn til fisket.

Departementet vil for sin del slutte seg til Hovedstyret og DVF og foreslår at det kun i tilfelle av terskelbygging slippes vann i Vikelva slik som Hovedstyret har foreslått.

Post 9. Isadvarsel.

Det er funnet nødvendig med påbud om merking av utstatte isområder.

Post 10. Gjerdehold.

Landbruksdepartementet har krevd og foreslått vilkår om at det skal settes opp og vedlikeholdes gjerde langs Vikelva dersom elven p. g. a. redusert vannføring mister sin gjerdeeffekt. Kvinnherad kommune er opptatt av det samme når man krever gjerde der hvor elver blir tørrlagte. Hovedstyret mener dog at dette er en sak for skjønnet.

I praksis har denne type saker blitt avgjort av skjønnet. Denne sak gjelder imidlertid tillatelse etter vassdragsloven som ikke hjemler tiltaksskjønn. Konsesjonssøker har ikke villet motsette seg å anlegge gjerde langs Vikelva dersom dette er ønskelig. Olje- og energidepartementet finner i denne sak å kunne tilrå at gjerdehold avgjøres ved vilkår.

Manøvreringsreglement.

Foreliggende konsesjon fører ikke til noen endringer i postene i det gjeldende reglement for vassdraget. Ovennevnte bestemmelse om minstevassføring tas inn i manøvreringsreglementet .

Øvrige merknader.

Kvinnherad kommune kreved at tidligere gitte konsesjoner skal justeres hvert tiende år eller den kortere tidsfrist loven til enhver tid bestemmer.

De tidligere gitte konsesjonsvilkår kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år regnet fra 22. oktober 1948. Departementet antar dog at kommunen egentlig sikter til justering av avgifter i tidligere gitte konsesjoner. Disse har vilkår om at avgiftene kan tas opp til ny prøvelse etter 20 år fra konsesjonens datum. Departementet har derfor ikke hjemmel for i foreliggende sak å justere vilkår slik som kommunen ønsker.

Kommunen har også krevd at konsesjonæren skal brøyte veier og parkeringsplasser i Blådalsområdet fram til Ågotelv eller lenger. Plikten av hensyn til anleggsveier er fastlagt i tidligere gitte konsesjoner, og departementet har ikke i omsøkte utbygging kunnet finne grunner for å gi pålegg om ytterligere slike forpliktelser. Departementet slutter seg derfor til Hovedstyret som har foreslått at det ikke pålegges ytterligere brøyting av veier.

Landbruksdepartementet har bedt om at det i konsesjonen tas inn et vilkår om at konsesjonæren skal anlegge og vedlikeholde husdyrstier langs Opstveitvatnet dersom det finnes nødvendig. Oppdemmingen av vannet kan på enkelte punkter komme til å vanskeliggjøre eventuell driving av hysdyr langs stranden. Hvis dette skjer, er det i søknaden uttalt at det skal etableres stier for å bøte på dette. Olje- og energidepartementet forutsetter at dette blir gjort og finner det unødvendig å ta inn vilkår om dette.

Etter dette blir vilkårene slik som følger:

Vilkår for tillatelse for L/L Sunnhordland Kraftlag til å bygge ut fallet fra Opstveitvatn til sjøen i Blåfalli I Kraftverk.

1.

Opstveitvatn heves permanent til kote 27,5. Flommene skal avledes gjennom kraftverk og luke i dammen slik at det ikke blir noen flomstigning i vatnet.

2.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller locout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra Olje- og energidepartementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 100 pr. dag.

3.

Når konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Kvinnherad kommune et beløp på kr. 600 000 som skal avsettes til næringsfond for kommunen. Fondet skal etter nærmere bestemmelser av kommunestyret anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av Kommunaldepartementet.

4.

Konsesjonæren skal betale et årlig beløp på kr. 10 000 til Kvinnherad kommune, som skal brukes etter kommunens nærmere bestemmelser til opphjelp av fisket i kommunen. Vedtekter for disponeringen av midlene skal godkjennes av Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger.

Tilskuddet skal justeres etter de tidsintervaller loven til enhver tid fastsetter.

5.

I.

Konsesjonæren plikter at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anlegget. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdraget, samt dekke utgiftene til ekstraordinært jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a. å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b. å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c. å anordne sperregitter foran tappetunnel og utløpet av kraftstasjonen,
d. å bekoste fiskeri- og viltbilogiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
e. å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III.

Konsesjonæren plikter å bygge et eget oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et oppdrettsanlegg for produksjon av settefisk/smolt dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner dette nødvendig.

IV.

Dersom det som følge av kraftutbyggingen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovennevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår dekkes av konsesjonæren.

6.

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.

7.

I de deler av vassdraget hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskninger m. v. for å redusere skadevirkninger. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og almene interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE — Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

8.

Dersom det blir bygget terskler i Vikelva, skal det slippes en vassmengde hele året på ca. 60 l/sek. fra dammen i Opstveitvatn til vassdraget.

9.

Konsesjonæren skal ved hjelp av skilt satt opp lokalt orientere om usikre ispartier på Opstveitvatn. Skiltet skal også inneholde kart der de usikre partiene er avmerket.

10.

Dersom Landbruksdepartementet finner det nødvendig, skal konsesjonæren sette opp og vedlikeholde gjerde langs Vikelva.

Manøvreringsreglement for regulering av Blådalsvassdraget m. v.:

1.

Reguleringer:

Magasin	Naturlig sommervst. m o. h.	Reguleringsgrenser Øvre m o. h.	Nedre m o. h.	Senking m	Oppd. m	Reg.høyde m
Fjellhaugvatn	347,2	374,8	345,2	2,0	27,6	29,6
Staffivatn	422,3	437,0	420,0	2,3	14,7	17,0
Jemtelandsvatn	424,2	437,0	424,2	0	12,8	12,8
Blådalsvatn	673,1	711,1	611,0	62,1	38,0	100,1
Botnavatn	727,8	730,0	710,0	17,8	2,2	20,0
Midtbotnvatn	735,5	750,5	700,0	35,5	15,0	50,5
Sandvatn	796,2	810,0	788,0	8,2	13,8	22,0
Ytre Møsevatn	845,0	873,0	851,7	0	28,0	21,3
Indre Møsevatn	851,7	873,0	820,0	31,7	21,3	53,0
Blomsterskardsvatn	1 034,1	1 034,1	1 004,1	30,0	0	30,0

Høydene refererer seg til L/L Sunnhordland Kraftlags presisjonsnivellement. Reguleringsgrensene skal markeres med faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Overføringer:

Avløpet fra Botnavatn — nedbørfelt oppgitt til 3,7 km² — blir ført inn på driftstunnelen for Blåfalli III.

Avløpet fra Grønningenbekken ved kote 720 — nedbørfelt oppgitt til 2,2 km² — blir ført inn på driftstunnelen for Blåfalli III.

Avløpet fra Sandvatn — nedbørfelt oppgitt til 4,2 km² — blir overført til Vetrusvatn.

Avløpet fra Vetrusvatn — nedbørfelt oppgitt til 9 km² + 4,2 km² (Sandvatn) — blir overført til Blådalsvatn.

Avløpet fra Blomsterskardsvatn — nedbørfelt oppgitt til ca. 22 km² — blir overført til Blådalsvassdraget.

2.

Det skal ved manøvreringen has for øye at vassdragenes flomvassføring ikke økes. For øvrig kan tapping skje etter L/L Sunnhordland Kraftlags behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand.

Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vasstander. Dersom det forlanges, observeres og noteres regnmengder, temperatur m. v. Av protokollen sendes ved hver måneds utgang avskrift til Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godkjennes av Olje- og energidepartementet. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo og at han skal ha telefon i sin bolig.

5.

Dersom det blir bygget terskler i Vikelva skal det slippes en vassmengde hele året på ca. 60 l/sek fra dammen i Opstveitvatn til vassdraget.

6.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

7.

Forandringer i dette reglement kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Olje- og energidepartementet

t i l r å r :

1) I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 1940 §§ 104 og 105, jfr. § 106 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970 § 4, jfr. § 10 gis L/L Sunnhordland Kraftlag tillatelse til å bygge ut fallet fra Opstveitvatn til sjøen i Blåfalli I kraftverk på de vilkår som er inntatt i Olje- og energidepartementets foredrag av 11. september 1981.
2) Det gjøres endring i manøvreringsreglementet for regulering av Blådalsvassdraget m. v. i samsvar med ovennevnte foredrag.
3) I medhold av lov om vassdragene § 62 gis L/L Sunnhordland Kraftlag tillatelse til å ekspropriere nødvendig grunn for utbyggingen.

25. Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

(Statsregulering for utbygging av Savtso Kraftverk i Altavassdraget. Endring av manøvreringsreglement.)

Olje- og energidepartementets samtykke 18. september 1981.

«Olje- og energidepartementet viser til NVE's brev av 11. september 1981 og fastsetter følgende:

I pkt. 2 i manøvreringsreglementet for ovennevnte statsregulering, fastsatt ved kgl. res. 15. juni 1979, gjøres følgende tilføyelse:

«Slippingen skal ordnes slik at vasstanden i Ladnetjav'ri ikke påvirkes av reguleringen av Vir'dnejav'ri.»

Tilføyelsen blir å plassere som nytt avsnitt mellom 2. og 3. avsnitt i nåværende reglement.»

26. Sande Paper Mill A/S.

(Fornyet og utvidet konsesjon på leie fra Vestfold Kraftselskap av inntil 14 000 kW fastkraft til produksjon av halvkjemisk masse og bølgepapir samt inntil 25 000 kW tilfeldig kraft til drift av elektrokjele ved selskapets industrianlegg i Sande kommune.)

Kongelig resolusjon av 9. oktober 1981.

Ved kongelig resolusjon av 15. desember 1972 fikk Sande Paper Mill A/S tillatelse til å leie inntil 9 000 kW fastkraft og innstil 20 000 kW tilfeldig kraft til drift av elektrokjele ved selskapets industrianlegg i Sande kommune.

Konsesjonen ble tidsbegrenset til 1. juli 1981.

I brev av 25. mars 1981 søker selskapet om fornyelse og utvidelse av konsesjonen. Fastkraftkvantumet er søkt forhøyet med 5 MW, dvs. fra 9 MW til 14 MW. Den tilfeldige kraften er søkt forhøyet med 5 MW, fra 20 MW til 25 MW som tilsvarer kapasiteten på nåværende elektrokjel.

Departementets tilråding er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjonen foreslås gitt på vesentlig samme vilkår som tidligere.

Søknaden lyder slik:

«Under henvisning til Deres brev av 11. februar d. å. og senere konferanse med herr Finn Skagen, tillater vi oss å søke om fornyelse av vår kraftleiekonsesjon som utløper den 1. juli d. å. Samtidig tillater vi oss å søke om at prima-kraftkvantumet økes fra 9 MW til 14 MW og spillkraftkvantumet fra 20 MW til 25 MW hvilket tilsvarer kapasiteten på nåværende elektrokjele.

Årsaken til vårt økede kraftbehov er de ytre miljøvernkrav. For å kunne imøtekomme kravene fra Statens Forurensningstilsyn om reduksjon av utslippene, og samtidig sikre at bedriften fortsatt er levedyktig, må vi gå over til en ny produksjonsprosess — kalt KTM-prosessen. Det svenske firma, Energikonsult, som har vært engasjert som konsulent når det gjelder våre ytre miljøvernproblemer, har beregnet at bedriftens totale energiforbruk målt i MW ved den nåværende og nye prosess blir som følger:

	Nuv. prosess		Ny prosess	
Olje-energi				
Kokeri	6,3 MW		0,5 MW	
Papirmaskin	18,3 MW		18,3 MW	
Hetluft	0,8 MW		0,8 MW	
Returpapiranlegg	2,4 MW		2,4 MW	
Lokalvarme	0,9 MW		0,9 MW	
Avblåsning	0,3 MW	29,0 MW	0,3 MW	23,2 MW
Elektr.-energi				
Masseproduksjon	2,0 MW		5,9 MW	
Øvrig el. opp til konsesjonsgrense	7,0 MW	9,0 MW	8,1 MW	14,0 MW
Totalenergi		38,0 MW		37,2 MW

Som det framgår er det totale energiforbruk noe lavere ved den nye prosess, men den fører til et øket forbruk av elektrisk energi og et lavere oljeforbruk enn ved nåværende produksjon.

Til orientering vedlegges fotokopi av s. 1 i Energikonsults rapport som viser de økonomiske konsekvenser for bedriften ved overgang til KTM-prosessen, sammenholdt med konvensjonell kjemikaliegjenvinning, samt fotokopi av bilag 4 som viser økningen av forbruket av elektrisk kraft i massefremstillingen ved den nye prosess.

Som det framgår av vedlagte fotokopier av brev av 19. januar d. å. fra SFT og av 10. mars d. å. fra Miljøverndepartementet er myndighetene enige i at vi går inn for KTM-prosessen og har også stillet midler til disposisjon for de nødvendige eksperimentkjøringer.

Vi har også vært i kontakt med Vestfold Kraftselskap som er innforstått med å inngå kontrakt om leveranser av 14 MW primakraft — jfr. vedlagte fotokopi av brev av 19. februar d. å. fra Vestfold Kraftselskap.

Når det gjelder Sande Paper Mill A/S, kan vi forøvrig opplyse følgende:

Styret består av:

Arild Wahlstrøm, formann
Einar Wahlstrøm
Erik Wahlstrøm
Gunnar Lerfaldet
Odd Gisholdt
Jan Pedersen
Jan Westergaard
Erik Berg, Adm. direktør

Samtlige styremedlemmer er norske statsborgere.

Selskapets aksjekapital utgjør kr. 10 mill., som er fordelt slik:

Arild Wahlstrøm	kr.	400 000,—
Einar Wahlstrøm	kr.	3 200 000,—
Erik Wahlstrøm	kr.	3 200 000,—
Line Rieber	kr.	2 700 000,—
Vibeke Rieber	kr.	125 000,—
Hanne Rieber	kr.	125 000,—
Dag Rieber	kr.	125 000,—
Andreas Rieber	kr.	125 000,—

Hvis N.V.E. ønsker nærmere opplysninger for behandling av vår søknad, står vi gjerne til tjeneste.»

Avgitte uttalelser.

Sande kommunestyres møteprotokoll av 9. april 1981 lyder slik:

«Søknad fra Sande Paper Mill A/S av 25. mars 1981 om ny konsesjon på kraftleie av inntil 14 MW fastkraft og inntil 25 MW tilfeldig kraft til elektrokjele fra Vestfold Kraftselskap.

Saken er oversendt ved fylkesmannens eksp. 1. april 1981, jfr. vedl. Vedlagt saken følger avtrykk av rapport fra firma Energikonsult som viser økonomiske konsekvenser for bedriften ved overgang til KTM-prosessen m. v. samt en vurdering om forbruket av elektrisk kraft i massefremstillingen ved den nye prosessen, miljøtiltak m. v. Ordføreren i Sande har i skriv 2. april 1981 til Elektrisitetsdirektoratet, inntil saken er ferdig konsesjonsbehandlet, anbefalt at bedriften straks får en midlertidig tillatelse til å bruke inntil 14 MW fastkraft.

Sande elektrisitetsverk, driftsbestyreren, har ikke hatt noe å bemerke til søknaden.

Rådmannen har foreslått at formannskapet innstiller på at foreliggende konsesjonssøknad blir anbefalt overfor departementet.

Formannskapet behandlet saken i møte den 9. april 1981 (sak 100) og gjorde slik innstilling:

Rådmannens forslag vedtas.

Kommunestyrets vedtak:

Formannskapets forslag vedtas (enst.).»

Det er vist til brev av 2. april 1981 til NVE fra ordføreren i Sande kommune. Brevet lyder:

«Gjennom fylkesmannen i Vestfold har en i dag mottatt søknad fra Sande Paper Mill A/S om fornyelse og økning av kraftleiekonsesjonen.

Søknaden med bilag vil bli lagt fram for formannskap/kommunestyre formentlig i møter den 9. april fk.

Etter foreløpig vurdering av saken har ordføreren kommet til det resultat at det er av den største betydning for denne bedrift at den snarest mulig kan få utvidet sin kraftkonsesjon som omsøkt og at jeg derfor vil anbefale at inntil der foreligger en endelig behandlet og avgjort konsesjon, en midlertidig tillatelse til å bruke inntil 14.0 MW. En legger ved avtrykk av bedriftens søknad 25. mars 1981 og bekreftelse fra Vestfold Kraftselskap om forhøyelse av kontraktskvantum til 14 MW.

Ordføreren gjør oppmerksom på at Sande Tresliperi med over 100 arbeidstakere ble nedlagt med virkning fra 1. april d. å. Det er derfor av den aller største betydning for kommunen at forholdene blir lagt slik til rette for Sande Paper Mill A/S med nære 200 arbeidstakere at der ikke oppstår problemer og vanskeligheter her.

Så snart saken er behandlet av formannskap/kommunestyre vil saken med dokumenter bli sendt tilbake til fylkesmannen i Vestfold for ordinær behandling.»

Næringssjefen i Vestfold (Vestfold fylkeskommune) har i brev av 3. april 1981 til fylkesmannen meddelt:

«Vi viser til søknad fra Sande Paper Mill A/S datert 25. mars 1981 om ny konsesjon på kraftleie av inntil 14 MW fastkraft og inntil 25 MW tilfeldig kraft til elektrokjele fra Vestfold kraftselskap.

Næringssjefen har ingen bemerkninger til søknaden.»

Fylkesmannen i Vestfold har i brev til NVE av 22. april 1981 meddelt:

«Det vises til NVE's ekspedisjon hit den 27. mars d. å.

Fylkesmannen har forelagt søknaden for Sande kommune og Vestfold fylkeskommune. Fylkesmannen har for egen del ingen merknader til søknaden.»

Industridepartementet har i brev til NVE av 31. mars 1981 uttalt:

«Det vises til selskapets søknad av 25. mars 1981, oversendt til uttalelse med direktoratets brev av 27. mars 1981.

Sande Paper Mill A/S søker om å få økt det konsederte kraftkvantum primakraft fra 9 til 14 MW og spillkraft fra 20 til 25 MW, som tilsvarer kapasiteten på bedriftens elektrokjele. Årsaken til det økte fastkraftbehov er en omlegging av produksjonsprosessen som et ledd i løsningen av bedriftens miljøvernproblemer, jfr. brev av 19. januar 1981 fra Statens forurensningstilsyn til selskapet.

Det fremgår av søknaden at de deler av produksjonsprosessen som krever tilførsel av varme i form av elektrisitet eller olje vil få et behov tilsvarende 23,2 MW etter den nye prosessen, mens behovet for elektrisk drivkraft økes fra 9 til 14 MW. For elektrisitet og olje sett under ett vil imidlertid energibehovet gå litt ned.

Industridepartementet vil etter dette rå til at søknaden imøtekommes.»

NVE har i brev av 5. mai 1980 avgitt følgende uttalelse:

«Ved kgl. res. av 15. desember 1972 fikk Sande Paper Mill A/S tillatelse til å leie inntil 9 000 kW fastkraft og inntil 20 000 kW tilfeldig kraft til selskapets elektrokjele. Ifølge konsesjonen skulle de 9 000 kW fastkraft nyttes til produksjon av halvkjemisk masse og bølgepapir. Konsesjonsvilkårenes pkt. 4 om begrensning i arten av produksjon og det virke som skal brukes lød:

> «Sande Paper Mill A/S må ikke drive annen virksomhet enn produksjon av halvkjemisk masse og bølgepapir. All halvkjemisk masse som produseres ved anlegget, skal brukes til fremstilling av bølgepapir ved Sande Paper Mill A/S. Selskapet er forpliktet til ikke å anvende bartrevirke i produksjonen.»

Ifølge Industridepartementets brev av 11. mars 1977 til selskapet ble det ved kgl. res. av 4. mars 1977 bestemt:

> «Pkt. 4 i vilkårene i kraftleiekonsesjon gitt ved kgl. res. av 15. desember 1972 til Sande Paper Mill A/S endres til:
>
> Sande Paper Mill A/S må ikke drive annen virksomhet enn produksjon av halvkjemisk masse og bølgepapir. Selskapet er forpliktet til ikke å anvende bartrevirke i produksjonen.
>
> Ovennevnte vilkår fastsettes under de forutsetninger som er nevnt i Industridepartementets foredrag av 4. mars 1977.»

Vilkårenes pkt. 2 har bestemmelse om at styrets flertall, formannen innbefattet skal være norske statsborgere, pkt. 3 om aksjekapitalen og pkt. 5 om eksportpriser. For øvrig er konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder om en årlig avgift til staten av kr. 1.50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse er sløyfet i samsvar med praksis. Den årlige avgift til staten er betalt til og med for 1980. For 1980 var den kr. 8 112,—.

Konsesjonen er som nevnt tidsbegrenset til 1. juli 1981 og i brev av 25. mars 1981 har selskapet søkt om fornyelse. Samtidig er fastkraftkvantumet søkt forhøyet med 5 MW dvs. fra 9 MW til 14 MW. Årsaken til de økte fastkraftbehov er de ytre miljøvernkrav. For å kunne imøtekomme kravene fra Statens forurensningstilsyn om reduksjon av utslippene og samtidig sikre bedriftens fortsatte levedyktighet, har selskapet funnet å måtte gå over til en ny produksjonsprosess — kalt KTM-prosessen. Det er i den forbindelse vist til en rapport av 26. november 1980 fra Energikonsult, brev av 19. januar 1981 fra Statens forurensningstilsyn samt brev av 10. mars 1981 fra Miljøverndepartementet. Brevet fra Statens forurensningstilsyn lyder:

> «Vi viser til Deres brev av 14. ds., brev av 1. august 1980 til Miljøverndepartementet, møte 4. desember 1980 og rapport fra Energikonsult datert 26. november 1980.
>
> Statens forurensningstilsyn er enig i at Sande Paper Mill fortsetter arbeidet med første fase av den nye prosess for fremstilling av masse for bølgepapir.
>
> Ut fra de forutsetninger som foreligger må konvensjonell kjemikaliegjenvinning anses uaktuell. Den prosess det nå arbeides med gir imidlertid en vesentlig mindre reduksjon av vannforurensningene. SFT må derfor forbeholde seg seinere å kunne komme tilbake til en vurdering av mulighetene for renseanlegg med sikte på en reduksjon av utslippene målt som organisk stoff.»

I søknaden er det økte kraftbehov i sammenheng med den nye produksjonsprosessen nærmere behandlet. NVE viser til dette.

Vestfold Kraftselskap har i brev av 19. februar 1981 til selskapet sagt seg enig i at kontraktskvantumet forhøyes til 14 MW fastkraft.

I tillegg til fastkraftbehovet er den tilfeldige kraften til bedriftens elektrokjele søkt forhøyet med 5 MW — fra 20 MW til 25 MW. Dette er oppgitt å tilsvare kapasiteten på den nåværende elektrokjelen.

Industridepartementet, Sande kommune, Vestfold fylkeskommune samt fylkesmannen har anbefalt at søknaden imøtekommes.

N V E finner etter dette å kunne tilrå at Sande Paper Mill A/S gis ny tillatelse til å leie inntil 14 000 kW fastkraft til produksjon av halvkjemisk masse og bølgepapir samt inntil 25 000 kW tilfeldig kraft til drift av elektrokjele ved selskapets industrianlegg i Sande kommune.

Tillatelsen foreslås gitt for en ny 10-års periode som vanlig, regnet fra nåværende konsesjons utløp 1. juli 1981.

Hvorvidt vilkårene om aksjekapital, begrensning i arten av produksjonen og det virke skal brukes samt om eksportpriser og opplysningsplikt skal opprettholdes går vi utfra vil bli nærmere vurdert av departementet. Når det gjelder begrensningen i bartrevirke vises til midlertidig lov av 10. juni 1977 om begrensning av skogindustriens virkesforbruk.

For øvrig foreslås tillatelsen i det vesentlige gitt med samme vilkår som tidligere, bl. a. vilkår om at styrets flertall, herunder formannen skal være norske statsborgere, og om en årlig avgift til staten av kr. 1.50 pr. kW av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes og beregnet etter formelen: kWh/8760=kW.

Vilkår om kraftavståelse forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Ellers vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.

Sakens dokumenter vedligger.

Den någgjeldende kraftleiekontrakt med Vestfold Kraftselskap er oppgitt å gjelde til utgangen av 1981. Direktør Berg ved Sande Paper Mill A/S regner med at det deretter vil bli inngått ny kontrakt. Han er bedt om å ettersende denne såsnart den foreligger.»

Departementet skal bemerke:

I brev av 25. mars 1981 søker Sande Paper Mill A/S om fornyelse og utvidelse av konsesjonen gitt ved kongelig resolusjon av 15. desember 1972. Selskapet fikk ved denne konsesjonen tillatelse til å leie inntil 9 000 kW fastkraft og inntil 20 000 kW tilfeldig kraft tild rift av elektrokjele ved selskapets industrianlegg i Sande kommune.

Konsesjonen ble tidsbegrenset til 1. juli 1981.

Den någjeldende kraftleiekontrakt med Vestfold Kraftselskap er oppgitt å gjelde til utgangen av 1981. Den nye kontrakt vil bli ettersendt så snart den foreligger.

Når det gjelder bedriftens innsats innenfor energiøkonomisering og videre planer på dette feltet, gis følgende orientering om hva bedriften har gjort fram til nå og hvilke planer den har for videre innsats på dette området:

Siden 1972 har Sande Paper Mill A/S gjennomført en rekke ulike tiltak for å redusere oljebruken i forbindelse med papirproduksjonen. Blant de tiltakene som er gjennomført er utskifting av eldre kjelanlegg, bedre regulering av papir- og varmeproduksjonen og varmegjenvinning. Gjennomføringen av de ulike tiltakene har ført til en reduksjon av oljebruken pr. produsert tonn papir fra 310 kg/tonn i 1971 til 230 kg/tonn i 1981.

Blant de tiltakene bedriften arbeider med i dag er varmegjenvinning fra produksjon av masse. Dessuten arbeider bedriften med å få til en overgang til en ny prosess (KTM) for fremstilling av masse for bølgepapir. KTM-prosesen vil eventuelt føre til økt behov for elektrisitet. Totalt vil imidlertid energibehovet bli redusert noe p. g. a. mindre behov for olje.

Bedriften ønsker i størst mulig grad å bli uavhengig av olje. I den forbindelse vurderer bedriften i større grad å bruke eget og tilført avfall i ulike former.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at tillatelsen gis for en ny 10-årsperiode som vanlig, regnet fra nåværende konsesjons utløp 1. juli 1981.

Departementet vil foreslå at Sande Paper Mill A/S gis konsesjon på leie av inntil 14 000 kW fastkraft til produksjon av halvkjemisk masse og bølgepapir samt inntil 25 000 kW tilfeldig kraft til drift av elektrokjel ved selskapets industrianlegg i Sande kommune.

Begrunnelsen for å øke fastkraftkvantumet er hensynet til de ytre miljøvernkrav. Departementet vil vise til NVE's fremstilling på dette punkt i uttalelsen av 5. mai 1980.

Den tilfeldige kraften til bedriftens elektrokjele er søkt forhøyet med 5 MW. Dette er oppgitt å tilsvare kapasiteten på den nåværende elektrokjelen.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at konsesjon gis på vesentlig samme vilgår som tidligere, herunder vilkår om at styrets flertall, herunder formannen, skal være norske statsborgere og om en årlig avgift til staten av kr 1,50 pr. kW av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes.

Samtlige aksjer i selskapet er opplyst å være på norske hender. Det er derfor ikke behov for å opprettholde vilkåret om aksjekapital.

Etter kontakt med Industridepartementet har Olje- og energidepartementet heller ikke funnet det nødvendig å foreslå opprettholdt vilkårene om begrensning i arten av produksjon og virke og om eksportpriser. Begrensning i produksjon og virke reguleres for øvrig i midlertidig lov om begrensning av skogindustriens virkesforbruk av 10. juni 1977 nr. 70.

Vilkårene som foreslås gitt er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Vestfold Kraftselskap måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. juli 1991.

2. *Styre.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, herunder formannen, skal til enhver tid være norske statsborgere.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje- og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svares en løpende mulkt på opptil kr 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og

prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denen bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2, 4 og 11 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepratementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis A/S Sande Paper Mill fornyet og utvidet konsesjon på leie av inntil 14 000 kW fastkraft og inntil 25 000 kW tilfeldig kraft.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 9. oktober 1981.

27. Vigeland Metal Refinery A/S.

(Fornyet konsesjon på leie av inntil 26 000 kW fra A/S Vigelands Brug til drift av selskapets anlegg i Vennesla kommune.)

Kongelig resolusjon av 9. oktober 1981.

Ved kongelig resolusjon av 8. januar 1971 fikk Vigeland Metal Refinery A/S tillatelse til å leie inntil 9 000 kW fra 1. januar 1971 og inntil 26 000 kW fra januar 1973 fra A/S Vigelands Brug. Konsesjon ble gitt for tidsrommet fram til 1. januar 1981.

I brev av 30. september 1980 søker selskapet om fornyelse av konsesjon på uforandrede vilkår med samme kraftkvantum som tidligere.

Departementets tilråding er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjon foreslås gitt på vesentlig samme vilkår som tidligere.

Søknaden lyder slik:

«Jeg henviser til Deres brev av 27. fm. m. til Vigeland Metal Refinery og tillater meg herved på vegne av dette selskap å søke om forlengelse på uforandrede vilkår av den nu løpende konsesjon, gitt ved Kgl. res. av 8. jan. 1971. Jeg henviser i denne forbindelse til Industridepartementets brev av 27. jan. 1971, hvorav kopi vedlegges.

Jeg vedlegger likeledes kopi av min skrivelse av 10. september 1970 til Industridepartementet med den opprinnelige søknad om konsesjon.

Vigeland Metal Refinery A/S har på basis av den kraftleiekonsesjon som ble gitt, anvendt den leiede kraft til fremstilling av super purity aluminium i det omfang markedsforholdene til enhver tid har tillatt det. Totalt kraftbehov er 26 000 KW fast kraft. Det har ikke inntruffet noe i denne tid som i vesentlig grad endrer ved de forutsetninger det ble redegjort for i søknaden av 10. september 1970.

Fordelingsgodtgjørelsen er for tiden kr. 5 740,— pr. tonn.

Der vedlegges avskrift av den gjeldende kraftleiekontrakten med Vigeland Brug A/S av 10. september 1970, tgl. 1. februar 1971.

Aksjekapitalen er pr. 31. desember 1979 på kr. 20 000,— og reservefondet kr. 5 406 824,—. Et eksemplar av selskapets vedtekter vedlegges.

Aksjekapitalen innehas med kr. 10 000,— av The British Aluminium Overseas Investments Ltd (heleiet datterselskap av The British Aluminium Company Ltd), adresse 7 Baker Street, London W1M 1 AB og med kr. 10 000,— av Vereinigte Aluminium Werke A.G., adresse Postfach 626, 53 Bonn, Vest-Tyskland.

Selskapets styre består av:

Formann:
Direktør Kaare Engenes, Vennesla (selskapets daglige leder).

Medlemmer:
Rainer Sudhölter, Ludwig-Beck Str. 7, 4048 Grevenbroich 1, Vest-Tyskland.
Jochen Schirner, Vereinigte Aluminium-Werke AG, 53 Bonn, Postfach 626, Vest-Tyskland.
S. J. Ford, P.O. Box 12, Inverness, IVI, 1 TH, Scotland.
Svein Olsen, 4701 Vennesla.
Arly Erklev, 4701 Vennesla.
Georg Lous, Haakon VII's gt. 2, Oslo 1.

Erklæring m. h. t. eiendomsretten til selskapets grunnkapital i henhold til § 24, 2 i lov nr. 16 av 14. desember 1917 vil bli innsendt som vedlagte tekst viser når de nødvendige underskrifter er blitt innsamlet.»

Kraftleiekontrakt.

Ifølge kraftleiekontrakt inngått 10. desember 1970 påtar A/S Vigelands Brug seg å levere og Vigeland Metal Refinery A/S å motta all kraft fremstillet ved A/S Vigelands Brugs kraftstasjon i Vigelandsfossen.

Kraftleiekontraktens varighet er 30 år regnet fra 1. januar 1971.

Leieavtale.

Ved siden av kraftleiekontrakten er det inngått leieavtale mellom A/S Vigeland Brug og Vigeland Metal Refinery A/S om disponering av fabrikkområde i Vennesla.

Leieavtalen omfatter ikke kraftstasjon og vannrettigheter i Otra.

Leieavtalens varighet er 30 år regnet fra 1. januar 1971.

Vigeland Metal Refinery A/S ble meddelt konsesjon 8. januar 1971 for erverv av leierett til A/S Vigeland Brugs første eiendommer. Konsesjon ble gitt med hjemmel i lov nr. 16 av 14. desember 1917 § 20 jfr. § 19, jfr. kongelig resolusjon av 19. desember 1958.

I tillatelsen er bl. a. fastsatt vilkår om styre, kapital, virksomhet, foredlingsgodtgjørelse og import av produksjonsutstyr.

Avgitte uttalelser.

Vennesla kommunestyre har i møte 20. november 1980 etter innstilling fra formannskapet énstemmig vedtatt å anbefale at konsesjon blir gitt i samsvar med søknaden.

Vest-Agder fylkeskommune har i brev av 4. november 1980 til fylkesmannen

meddelt at den for sin del ikke har merknader til søknaden.

Fylkesmannen i Vest-Agder har i brev til NVE av 11. desember 1980 meddelt at heller ikke han har noen merknader til søknaden.

A/S Vigelands Brug har i brev til NVE av 22. oktober 1980 meddelt at det ikke har noe å tilføye ut over det som framgår av søknaden.

Industridepartementet har i brev til NVE av 21. oktober 1980 uttalt:

«Det vises til NVE's brev av 7. oktober 1980.
Vigeland Metal Refinery A/S har søkt om fornyelse av konsesjon på leie av kraft fra A/S Vigeland Brug.
Industridepartementet skal bemerke til søknaden:
Departementet ga allerede i brev av 27. januar 1971 uttrykk for at selskapet ved konsesjonstidens utløp ville kunne regne med å få konsesjonen forlenget med 10 år til 1. januar 1991. En gjør for ordens skyld oppmerksom på at saksdokumentene i forbindelse med dette brevet er overført Olje- og energidepartementet og at Industridepartementet derfor ikke har kjennskap til på hvilket grunnlag det er satt opp.
I punkt 2 i gjeldende konsesjon heter det bl. a.:

> «For øvrig skal de vilkår om styre, kapital, virksomhet m. v. som måtte bli inntatt i den konsesjon selskapet trenger for å erverve bruksrett til A/S Vigelands Brugs faste eiendommer også gjelde for kraftleiekonsesjonen.»

I konsesjonen for bruksretten heter det bl. a.:

> «Selskapet må ikke uten departementets samtykke drive annen virksomhet enn produksjon av høyraffinert aluminium (super purity aluminium) ut fra aluminium av renhet 99,5 pst. samt metallet gallium.»

Til dette skal bemerkes:
Vigeland Metal Refinery har søkt om tillatelse til å starte opp produksjon av natriumklorat. På grunn av hensynet til den allerede eksisterende norske industri på dette området og av generelle industripolitiske hensyn har Industridepartementet ikke funnet å kunne innvilge søknaden.
Departementet ser ikke at det foreligger hensyn som skulle tale for at virksomheten ved Vigeland Metal Refinery bør tas opp til ny vurdering og vil derfor anbefale at gjeldende kraftkonsesjon forlenges på hovedsaklig uendrete betingelser.»

NVE har i brev av 23. desember 1980 avgitt følgende uttalelse:

«På bakgrunn av dette finner NVE å kunne rå til at Vigeland Metal Refinery A/S gis tillatelse til fortsatt å leie inntil 26 000 kW fra A/S Vigelands Brug til drift av selskapets anlegg i Vennesla kommune.
Konsesjonen foreslås gitt så lenge kraftleieforholdet mellom partene måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1991.
Når det gjelder vilkår om styre, kapital m. v. forutsettes dette som tidligere å lyde:

> «Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere.
> For øvrig skal de vilkår om styre, kapital, virksomhet m. v. som måtte bli inntatt i den konsesjon selskapet trenger for å erverve bruksrett til A/S Vigelands Brugs faste eiendommer også gjelde for kraftleiekonsesjonen.»

For øvrig forutsettes konsesjonen gitt på de standardvilkår som nå gjelder.
Ellers vises til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Departementet skal bemerke:

I brev av 30. september 1980 søker Vigeland Metal Refinery A/S om å få fornyet sin konsesjon på leie av inntil 26 000 kW fra A/S Vigelands Brug til drift av selskapets anlegg i Vennesla kommune.

Denne konsesjon ble meddelt ved kongelig resolusjon av 8. januar 1971 og omfattet tillatelse til å leie inntil 9000 kW fra 1. januar 1971 og inntil 26 000 kW fra januar 1973 til 1. januar 1981.

Kraften fra A/S Vigelands Brug blir brukt til fremstilling av super purity aluminium.

Vigeland Metal Refinery A/S leier av A/S Vigelands Brug den kraft som produseres i Vigelands Brugs kraftstasjon i samsvar med foreliggende kraftleiekontrakt.

Når det gjelder bedriftens innsats innenfor energiøkonomisering, er det redegjort i brev til Olje- og energidepartementet av 13. mai 1981. Følgende sammendrag kan gis av de opplysningene bedriften har gitt:

I 1980 ble en av ovnshallene ombygd og modernisert bl. a. for å bedre energiutnyttelsen. Gjennom bedre isolering av raffineringsovnene regner bedriften med å redusere energibruken med ca. 4,3 GWh i denne hallen. Kostnadene ved dette tiltaket var ca. 10 mill. kroner.

Videre arbeider bedriften med å bedre utnyttelsen av olje gjennom modernisering av brennersystem, bedre driftsmetoder m. v. Tiltakene er beregnet å gi en reduksjon i oljeforbruket på ca. 30 pst.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at tillatelsen tidsbegrenses til 1. januar 1990.

Departementet vil likeledes i tilslutning til NVE foreslå at Vigeland Metal Refinery A/S gis konsesjon på vesentlig samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om at styrets flertall skal være norske statsborgere. For øvrig skal de vilkår som styre, kapital, virksomhet

m. v. som er inntatt i den konsesjon selskapet ble meddelt 8. januar 1971 for erverv av bruksrett til A/S Vigelands Brugs faste eiendommer også gjelde for kraftleiekonsesjonen.

Videre foreslår konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr 1,50 pr. kW av den fastkraft som gjennomsnittlig nyttes.

Vilkårene som foreslås er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjon gjelder så lenge kraftleieforholdet mellom partene måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1991.

2. *Styre, kapital m. v.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket. Styrets flertall, formannen innbefattet, skal være norske statsborgere.

For øvrig skal de vilkår om styre, kapital, virksomhet m. v. som er inntatt i selskapets konsesjon for erverv av bruksrett til A/S Vigelands Brugs faste eiendommer av 8. januar 1971 også gjelde for kraftleiekonsesjonen.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Olje -og energidepartementet.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en kroner — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kraftavståelse.*

Selskapet plikter å avstå inntil 10 pst. av den leide kraft til de kommuner som Kongen bestemmer — derunder også fylkeskommuner.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av vedkommende departement.

For øvrig leveres kraften så langt det passer på samme vilkår som etter leiekontrakten gjelder for konsesjonæren. Uenighet om leveringsvilkårene avgjøres av departementet.

Volder uttaket av kraften økede utgifter, bæres disse av den som tar ut kraften. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringer som ikke skyldes vis major, streik eller lockout må ikke skje uten samtykke av departementet.

Selskapet har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft tas ut.

Konsesjonskraft kan oppsies med 2 års varsel. Kraft som er oppsagt kan ikke senere forlanges avgitt.

9. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

10. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2 og 9 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 9.

Olje- og energidepratementet

tilrår:

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis Vigeland Metal Refinery A/S fornyet konsesjon på leie av inntil 26 000 kW fra A/S Vigeland Brug.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 9. oktober 1981.

28. Otteraaens Brugseierforening/ I/S Øvre Otra.

(Planendring vedrørende regulering av Skarjesvatn m. v.)

Kongelig resolusjon av 30. oktober 1981.

I/S Øvre Otra har ved søknad av 21. februar 1979 søkt om planendring vedrørende kongelig resolusjon av 15. november 1974 angående Otravassdraget.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har 25. august 1980 avgitt følgende innstilling:

«1. *Søknaden.*

1.1. Resymé av gitt konsesjon og søknad.

I konsesjon av 15. november 1974 er det bl. a. gitt tillatelse til:

a. Å regulere Store Urarvatn, Lille Urarvatn, Ytre Ratevatn og Reinevatn til øvre reguleringsgrense på kote 1185.

b. Å regulere Skarjesvatn og Djupetjønn til øvre reguleringsgrense på kote 1082.
c. Å overføre avløpet fra Skarjesvatn (28 km²) til Urarvatn ved pumping. I den tekniske beskrivelse til søknaden var angitt at pumpingen skulle besørges av Urar pumpekraftverk.

Det søkes nå om tillatelse til:

Vedr. a:
Å redusere øvre reguleringsgrense med 4,0 m til kote 1181.

Vedr. b:
Å redusere øvre reguleringsgrense med 3,0 m til kote 1079.

Vedr. c:
Å endre den tekniske løsning fra pumpekraftverk med slukeevne ca. 29 m³/sek., til ren pumpestasjon med maksimal slukeevne ca. 9,4 m³/sek. og med en annen beliggenhet.

Fordelene ved planendringen er:
Vedr. a:
Naturvernmessige og økonomiske fordeler fordi:
Neddemmet areal reduseres med ca. 2000 da., fra ca. 8100 da. til ca. 6100 da.
Antall dammer/anleggssteder reduseres fra 10 stk. til 4 stk., og de gjenværende 4 stk. blir lavere og kortere. Dermed blir det også mindre behov for anleggsveier, massetak etc.
Omkostningene vil bli redusert med ca. 14,3 mill. kr.

Vedr. b:
Naturvernmessige og økonomiske fordeler fordi:
Neddemmet areal vil bli redusert med ca. 230 da., fra ca. 440 da. til ca. 210 da.
Omkostningene vil bli redusert med ca. 6,0 mill. kr.

Vedr. c:
Naturvernmessige, driftstekniske og økonomiske fordeler fordi:
Tapping av vann fra Urarmagasinet vil foregå i sammenhengende tunnel helt til Bossvatn, og ikke dels åpent i dagen gjennom Skarjesvatn og Djupetjønn. Disse vann vil da beholde isen hele vinteren, og man vil unngå tåkedannelse her.

Hele fallet på ca. 630 m mellom Urarvatn og Bossvatn vil bli bygget ut i en kraftstasjon. I konsesjon av 15. november 1974 er forutsatt 1 kraftstasjon (Skarje, ca. 530 m fall) og 1 pumpekraftverk (Urar, ca. 100 m fall). Under drift måtte da begge disse forutsettes å gå samtidig hvis vanntap skulle unngås. I den nye løsning vil den maksimale ytelse i Skarje kraftverk bli ca. 20 % større, og det kan kjøres full produksjon her, selv om pumpestasjonen ikke skulle være driftsklar.
Omkostningene vil bli redusert med ca. 6,4 mill. kr.

Ulemper ved planendringen er:
Magasinet i Urar vil bli redusert med 90 mill. m³, fra 490 mill. m³, tilsvarende en magasinprosent på 271 %, til 400 mill. m³, tilsvarende en magasinprosent på 221. Magasinets verdi som tørrårssikring vil da bli en del mindre, men den samlede produksjon i Otra vil ikke bli redusert.

1.2. Søkerne.
Søkerne er:
Otteraaens Brugseierforening, senere kalt OB og Interessentskapet Øvre Otra, senere kalt ØO.

1.3. Søknaden.
Det vises til:

«Tillatelse for I/S Øvre Otra til erverv av fallrettigheter og for Otteraaens Brugseierforening til å foreta ytterligere regulering og overføringer i Otravassdraget.»

(Meddelt ved kongelig resolusjon av 15. november 1974. I det etterfølgende er denne kalt «Konsesjon av 15. november 1974.)

Søknaden gjelder planendring vedrørende pkt A og Bb2 i konsesjon av 15. november 1974.
Alle inngrep ligger i Bykle kommune.
Otteraaens Brugseierforening søker om tillatelse til:

1.3.1. Å redusere oppdemmingen i Urarmagasinet med 4,0 m og i Skarjesvatn med 3,0 m, til følgende reguleringsgrenser:
(Øvre reguleringsgrenser og reguleringshøyder i henhold til konsesjon av 15. november 1974 er angitt i parentes.)

	Nat. v.st.	Reg.grenser Øvre	Reg.grenser Nedre	Reg.hd. m
Store Urarvatn	1160,0	1181,0 (1185)	1141,0	40,0 (44,0)
Lille Urarvatn	1153,5	1181,0 (1185)	1151,0	30,0 (34,0)
Ytre Ratevatn	1180,4	1181,0 (1185)		0,6 (4,0)
Reinevatn	1171,7	1181,0 (1185)	1165,0	16,0 (20,0)
Skarjesvatn	1076,6	1079,0 (1082)	1075,0	4,0 (7,2)

1.3.2. For å pumpe avløpet fra Skarjesvatn (28 km²) til Urarmagasinet, søkes om anledning til å forandre Urar pumpekraftverk, med slukeevne 29 m³/sek. til ren pumpestasjon med maksimal slukeevne 9,4 m³/sek., og til å pumpe vannet inn på Skarje kraftverks sammenhengende tilløpstunnel fra Urarvatn til kraftstasjonen ved Holen.

ØO søker om tillatelse til:

1.3.3. Å bygge og drive en ca. 3,5 km lang 66 kV kraftledning bestående kraftledning mellom Holen og Hartevatn og frem til pumpestasjonen ved Skarjesvatn, og ekspropriere nødvendig grunn og rettigheter i den forbindelse.

1.4. Betingelser og rettigheter.
Vi regner med at de samme betingelser vedrørende grunn og rettigheter, fallrettigheter, iverksettelse og eiendomsinngrep etc. som gjelder for konsesjon av 15. november 1974 også vil bli gjort gjeldende ved eventuell tillatelse til å gjennomføre planendringen, såfremt ikke noe annet uttrykkelig er nevnt.

1.5. Begrunnelse for søknaden.
1.5.1. Vedrørende Urar-magasinet.

a. Tilløp. Reguleringsprosent.
Opprinnelig regnet man med et årlig tilløp til Urarmagasinet på 234 mill. m³, og ville da altså med et magasin på 500 mill. m³ ha fått en magasinprosent på 214. Et årlig tilløp på 53 mill. m³ fra Krokvatnfeltet som vi da regnet med skulle gå til Urar-magasinet, er det imidlertid gitt tillatelse til å overføre til Ulla-Førre, slik at tilløpet til Urar-magasinet vil bli 181 mill. m³/år. Uten endring av magasinet ville man da ha fått en magasinprosent på 276.
Ved at Krokvatn ikke blir med i Urarmagasinet, blir magasinvolumet redusert ca. 10 mill. m³.
Ved å redusere oppdemmingshøyden 4,0 m i resten av magasinet, vil magasinvolumet ytterligere bli redusert med ca. 90 mill. m³. Magasinet i Urar vil da altså bli på 400 mill. m³, tilsvarende en magasinprosent på 221. Et større magasin enn dette vil ikke kunne gi noen produksjonsøkning i Otra. Vi kan heller ikke økonomisk begrunne å øke reguleringen til mer enn 221 % med tanke på tørrårssikring.

b. Neddemte arealer.
I konsesjonssøknad av februar 1972 er angitt at neddemt areal vil bli på 9100 da. Da regulering av Krokvatn bortfaller, vil det neddemte areal dermed reduseres med ca. 1000 da. til 8100 da.
Ved å redusere oppdemmingen med 4,0 m i resten av magasinet, vil det neddemte arealet bli redusert ytterligere med ca. 2000 da. til 6100 da.
Fjellet i disse områdene er goldt, men det er viktig som beite- og trekkområde for reinsdyr. Det ferdes også en del fotturister i området.
Å få redusert neddemmingsarealet med ca. 2000 da., tilsvarende ca. 25 %, vil derfor ha en positiv naturvernmessig betydning.

c. Antall dammer/anleggssteder. Omkostninger.
Den opprinnelige planen omfatter en hoveddam, bygget som fyllingsdam ved utløpet av Lille Urarvatn, og utenom dette 8 sekundærdammer (her sett bort fra dammen ved Krokvatn) og to mindre terskler, alle bygget i betong. Dammene vil bli bygget spredt fordelt.
Ved den omsøkte planendring vil antallet bli redusert til hoveddammen + 3 sekundærdammer.
Det vil altså bli mindre byggevirksomhet og mindre transportbehov, og da også mindre behov for veier, riggområder etc. ved planendringen. Naturvernmessig vil altså planendringen også i denne forbindelse ha positiv virkning.
Planendringen vil også gi en besparelse på ca. 14,3 mill. kr. i anleggsomkostninger.

1.5.2. Vedrørende Skarjesvatn. Magasin.
I den plan som var presentert i konsesjonssøknad i februar 1972, hadde magasin Skarjesvatn en dobbel funksjon. Det skulle tjene både som buffermagasin for pumping av lokalt tilsig og som døgnreguleringsmagasin. Skarje kraftverk med en maksimal slukeevne på 29 m³/sek. Et magasin på 5 mill. m³ som det er gitt tillatelse til å etablere, ville da være tilstrekkelig til ca. 2 døgn full kjøring på Skarje kraftverk.
I den nye plan for Urar pumpestasjon vil det være behov for et magasin på ca. 1,5 mill. m³. Oppdemmingen vil dermed kunne reduseres med 3,0 m.
Det neddemte areal vil da kunne reduseres med ca. 230 da. til ca. 210 da.
Planendringen vil gi en besparelse på ca. 6,0 mill. kr. i anleggsomkostninger.

1.5.3. Vedrørende Urar pumpestasjon.
Fallet mellom Urarvatn og Bossvatn på maksimalt ca. 660 m, fordeler seg med ca. 105 m mellom Urarvatn og Skarjesvatn og ca. 555 m mellom Skarjesvatn og Bossvatn. I 1972 da konsesjonssøknad ble utarbeidet var 660 m for mye til å utnytte i et fall, og med den turbintypen (Francis) som var riktig å anvende med de store variasjoner man ville få i undervannet i Bossvatn. Dermed gikk den endelige plan ut på å bygge ut fallet i to deler hvorav den øvre del skulle bygges ut som en pumpekraftstasjon som om sommeren skulle pumpe vann fra Skarjesvatn til Urarvatn, med samme maskin som skulle produsere om vinteren.
Den nye planen går ut på å bygge hele fallet mellom Urarvatn og Bossvatn i en kraftstasjon og med sammenhengende tilløpstunnel fra Urarvatn, og i tillegg hertil en mindre pumpestasjon som pumper avløpet fra Skarjesvatn direkte inn i denne tunnelen.
Fordelene med en slik løsning er:

a. Driften av Skarje kraftverk vil ikke være avhengig av at Urar pumpestasjon eller forbislippingsanordning her skal være i drift, eller være driftsklar. Pumpestasjonen kan godt stå uten at dette forhindrer produksjon i Skarje kraftverk som vil bli et meget godt regulert toppkraftanlegg.
b. Pumpestasjonen vil få en mindre slukeevne. Nedtapping av Skarjesvatn vil gå langsommere, og det vil bare trengs ca. ½ så mye pumpeeffekt, ca. 8 MW mot ca. 25 MW uten planendring.
c. Uten planendring ville all tapping fra Urarmagasinet foregå gjennom Djupetjønn og Skarjesvatn i en lengde på ca. 2,5 km. På denne strekningen ville det da sannsynligvis gå åpent vann mesteparten av vinteren, og det ville dannes frostrøyk her. Med planendringen vil forholdene vedrørende åpent vann og frostrøyk ikke bli annerledes enn de er nå ved uregulerte forhold.
d. Ved planendringen vil pumpestasjonen bli liggende i friluft, uten drenasjeproblemer og fare for oversvømmelse. Uten planendring måtte den imidlertid bygges i fjell, med en lavere beliggenhet enn vannet utenfor, og med meget strenge krav til dre-

nasjeanlegg og sikker strømforsyning til dette, for å sikre mot oversvømmelse.

2. *Teknisk løsning. Detaljer.*

2.1. Dammer Urar-magasinet. Se bilag.

Av følgende tabell fremgår en del opplysninger om de planlagte dammene ved H.R.V. 1185 som det er gitt konsesjon på, til sammen 10 dammer. Det fremgår også hvilke dammer som utgår ved omsøkt planendring, som vil redusere antall dammer til 4.

Damsted	Damtype	Konsedert H.R.V. 1185		Omsøkt, H.R.V. 1181	
		kronelengde m	Maks. høyde m	kronelengde m	Maks. høyde m
1. Lille Urar utløp, damsted A	Fyllingsdam	175	42,5	165	38,5
2. Urevasskil I, » E	Betongdam	20	1,8	utgår	
3. » II, » E	»	5	0,8	»	
4. Urevasstjønn I, » F	»	70	10,0	49	6,0
5. » II, » F	»	13	1,8	utgår	
6. » III, » F	»	10	1,0	»	
7. Reinevatn utløp I, » I	»	104	18,5	77	14,5
8. » II, » I	»	94	9,0	40	5,0
9. Reinevatn nord I. » J	»	17	3,5	utgår	
10. » II, » J	»	49	4,0	»	

I de planer som lå til grunn for konsesjon av 15. november 1974 var dam nr. 4, 7 og 8 planlagt som platedammer. For de andre betongdammene forutsatte man massivdammer. Dam I ved Urevasstjønn var forutsatt utført med overløp på kote 1185, for bortledning av eventuelt flomvann gjennom Smalevatn—Djupetjønn—Skarjesvatn til Skarjeså. I omløpstunnelen ved hoveddammen ved utløpet av Lille Urarvatn var det forutsatt å sette inn tappeluke. Beregningsmessig ville man imidlertid aldri få flomtap fra Urarmagasinet med driftsklart produksjonsutstyr i Skarje kraftverk.

I den omsøkte planendring regnes fremdeles med at dam I ved Urevasstjønn skal utføres med overløp (på kote 1181), og at omløpstunnelen ved hoveddammen ved utløpet av Lille Urarvatn skal utstyres med tappeluke.

Damtyper er på ny vurdert. Hoveddammen forutsettes fremdeles utført som fyllingsdam, sannsynligvis med morenetetning som finnes i dammens nærhet. Når det gjelder betongdammene regner vi imidlertid med å utføre disse som massivdammer, da platedammer som dels var forutsatt i 1972, neppe ville bli godkjent. I omkostningsberegningene er da for sammenligningens skyld alle betongdammene beregnet som massivdammer, både for det konsederte og det omsøkte alternativ. Se pkt. 3.

Det vil bli bygget vei og anleggskraftledning frem til hoveddammen ved Lille Urarvatn og til dammene ved Reinevatn, men neppe til dam ved Urevasstjønn.

2.2. Dammer Skarjesvatn. Se bilag.

I den søndre delen av Skarjesvatn er det svært langgrunt. Det er derfor foreløpig litt uvisst hvor stor del av den konsederte senkning på 1,6 m det vil være praktisk mulig og lønnsomt å gjennomføre. Med en oppdemming på 2,4 m vil man oppnå et magasin på ca. 1,6 mill. m³, som sammen med det som er praktisk oppnåelig av senkning vil være tilstrekkelig som buffermagasin for pumping, med den pumpestørrelse som man tar sikte på. Flomtap vil da så godt som ikke forekomme.

Ved å gå ned 3,0 m med H.R.V. kan man velge annet og gunstigere damsted som gir vesentlig reduksjon i damvolumet.

Forholdet mellom den planlagte dammen ved H.R.V. 1182 som det er gitt konsesjon på, og den dam som trengs ved omsøkt H.R.V. 1179 fremgår av følgende:

Magasin Skarjesvatn. Planlagte dammer.

Damtype	Konsedert H.R.V. 1182		Omsøkt H.R.V. 1179	
	kronelengde m	Maks. høyde m	kronelengde m	Maks. høyde m
Dam I Betongdam	180	11	130	4,3
Dam II »	75	8,7	50	3,3

Dammene vil bli anordnet med overløp for eventuelle flommer fra Skarjesvatn, eller fra Urarvatn over dam ved Urevasstjønn.

Tidligere regnet man med platedammer her. Nå regnes med massivdammer, slik som for betongdammene ved Urarmagasinet. For sammenligningens skyld er da både det konsederte og det omsøkte alternativ beregnet som massivdammer. Se pkt. 3.

Dammene ligger lett tilgjengelige for forbindelse med vei og anleggskraftledning som må bygges for de andre anlegg (Skarje kraftverk, dammer Urar).

2.3. Urar pumpestasjon.

Denne har som nevnt som oppgave å pumpe det lokale tilløpet til Skarjesvatn, til sammen 48 mill. m³/år, opp til Urarmagasinet for regu-

lering her. Dette er det gitt tillatelse til i konsesjon av 15. november 1974.

I den søknad av februar 1972 som lå til grunn for konsesjon av 15. november 1974 hadde man funnet frem til følgende løsning med det maskinelle utstyr som da kunne skaffes:

Tunnel fra Urarvatn (H.R.V. 1185) til Djupetjønn (H.R.V. 1182), ca. 6,5 km lang. Ved enden av denne tunnel skulle Urar pumpekraftverk bygges i fjell, med en maksimal slukeevne på 29 m³/sek., d. v. s. den samme som for Skarje kraftverk.

Ved produksjon måtte man da kjøre de to kraftverkene i serie, Urar med maksimalytelse ca. 25 MW og Skarje med maksimalytelse ca. 130 MW. Avløpet fra Urar ville da gå gjennom Djupetjønn og Skarjesvatn i en lengde på ca. 2,5 km, frem til inntaket for Skarje kraftverk ved utløpet av Skarjesvatn, og herfra i tunnel ca. 4,0 km frem til Skarje kraftstasjon ved Bossvatn.

Skarje kraftverk vil bli et meget godt regulert toppkraftanlegg. Urar pumpekraftverk ville ha blitt liggende vanskelig tilgjengelig høyt til fjells. Å gjøre driften av Skarje kraftverke avhengig av vannslipping gjennom Urar, er derfor svært lite ønskelig.

Når det nå er mulig å skaffe turbinmaskineri for Skarje som kan utnytte hele fallet mellom Urarvatn og Bossvatn på en økonomisk måte, så er vi svært interessert i en slik løsning. Planendringen går da ut på følgende (se bilag).

Fra inntaket for Skarje kraftverk i Urarvatn sprenges en sammenhengende tilløpstunnel frem til Skarje kraftverk. Inn på denne tunnelen pumpes vann fra Urar pumpestasjon.

Tunnelen blir ca. 12,5 km lang, inkl. sjakter, og vil få et tverrsnitt på ca. 20 m². Den vil bli drevet fra 4 tverrslag, et ved inntaket ved Urarvatn, et ved Smalevatn, et ved Skarjesåni og et ved kraftstasjonsområdet ved Bossvatn, hvor tverrslaget er gjort ferdig i forbindelse med bygging av Holen kraftverk.

Selve pumpestasjonen vil bli liggende i friluft. Tilløpstunnelen fra Skarjesvatn vil bli ca. 150 m lang. I stasjonen vil bli installert 2 stk. horisontale pumper, med en pumpekapasitet på ca. 9,4 m³/sek. til sammen.

Veien til pumpestasjonen vil bli kombinert med vei til damstedene ved Urar. Kraft til pumpedriften vil bli tilført over en avgrening fra den 66 kV kraftledning som allerede er bygget fra Holen til Hartevatn, som skal forsyne pumpestasjonen ved Breive med kraft.

2.4. Anleggsveier.

Omfanget av anleggsveier ved planendringen vil bli omtrent det samme som ved konsedert løsning, da det i 1972 heller ikke var regnet med å bygge veier fram til en del av smådammene. Veitraséene er nå gått opp og til dels stukket. Følgende mønster har da avtegnet seg:

a. Vei til hoveddammen ved Lille Urar. Bygges som avgrening fra anleggsveien på sydsiden av Vatnedalsvatn, og føres langs Urarå.
b. Vei til pumpestasjon og til dam ved Reinevatns utløp og dam Reinevatn nord, og til tverrslag ved Smalevatn.
   Veiene hit bygges langs Skarjeså, som forlengelse av den vei som allerede er bygget i forbindelse med inntak av Skarjeså i tilløpstunnel til Holen kraftverk.
c. Vei til inntaket i Urarvatn.
   Den vei som foran er beskrevet under a eller b vil bli forlenget frem til inntaket. Sannsynligheten taler for at det vil bli vei b som blir forlenget.

2.5. Kraftledninger, 66 kV og 22 kV.

Pumpestasjonen må få tilført kraft ved 66 kV spenning for drift av pumpene. Alle anleggssteder med unntakelse av dam ved Urevasstjønn, forutsettes å bli tilført anleggskraft ved 22 kV spenning. Følgende ledninger må da bygges:

66 kV ledning.

En ca. 3,5 km lang ledning frem til pumpestasjonen. Denne bygges som avgrening fra den allerede bestående ledning mellom Holen og Hartevatn. Ledningen blir stående permanent.

Uten planendring ville ledningen ha blitt ca. 2,5 km lenger.

22 kV ledninger.

Ved pumpestasjonen ved Skarjesvatn transformeres ned til 22 kV, herfra bygges 22 kV ledninger frem til anleggsstedene ved dam ved utløp Reinevatn og ved Reinevatn nord, videre til tverrslag ved Smalevatn og Skarjesåni og til inntaket ved Urarvatn.

Herfra også videre til hoveddammen ved utløpet av Lille-Urarvatn.

Til sammen må bygges ca. 15 km 22 kV ledning.

Det er sannsynlig at hele 22 kV ledningsnett vil bli revet ned når anleggstiden er over.

3. *Omkostninger. Energi. Tørrårssikring.*

Se bilag 1 — 2 — 3, side 13.

Omkostningene vil beløpe seg til:

Anleggsdel	Konsedert løsning mill. kr.	Omsøkt løsning mill. kr.
Dammer Urar	51,5	37,2
Dammer Skarjesvatn	8,3	2,3
Pumpestasjon Skarje kraftverk, merpris	6,4	
Sum	66,2	39,5

I «Skarje kraftverk, merpris» inngår utgifter til større maskininstallasjon, slik at ytelsen i Skarje kraftverk alene skal bli like stor som summen av Skarje kraftverk og Urar pumpekraftverk, uten planendring. Se bilag 3.

Planendringen vil altså føre til at reguleringene i Urar totalt blir ca. 14,3 mill. kr. billigere, mens man får redusert magasinet med 90 mill. m³.

Pumpestasjonen, inkl. dammer Skarjesvatn og meromkostninger for Skarje kraftverk, vil bli ca. 12,4 mill. kr. billigere ved planendringen.

Det vil gå med ca. 14 mill. kWh/år til pumpingen, og dette er praktisk det samme for konsedert løsning som ved planendringen. Netto kraftproduksjon vil bli praktisk den samme, ca. 270 GWh/år mellom Urar og Bossvatn.

De 90 mill. m³ magasin i Urar som man gir avkall på ved planendringen, kunne tenkes å bli holdt som tørrårsmagasin. Hvis dette ma-

gasin ble benyttet en gang hvert 10. år, måtte den lagrede energi kjøres ut i en så vidt høy pris som 25—30 øre/kWh, for å kunne forsvare investeringene og tilbakeholdt produksjon i de 9 år oppsamling av vann måtte foretas.

Men med de magasinprosenter man her opererer med (214 % ved planendring, 271 % uten planendring), vil det ta så lang tid å få fyllt opp magasinet at vi heller ikke med tanke på tørrårssikring kan forsvare et større magasin enn 400 mill. m³, tilsvarende 214 %, i Urar.

4. *Fordeler.*

4.1. Naturvernmessig.

Ved Urar-magasinet vil det neddemte arealet reduseres fra ca. 8100 da. til ca. 6100 da. Omfanget av anleggsarbeid blir mindre ved at 6 mindre dammer vil bortfalle helt, og de 4 som må bygges blir en del mindre.

Ved Skarjesvatn vil det neddemte arealet reduseres fra ca. 440 til ca. 210 da., og volumet i de to dammene som må bygges blir vesentlig redusert.

Ved å endre planen for pumping fra Skarjesvatn til Urarvatn og tilløpssystemet for Skarje kraftverk, vil tilløpet til Skarje kraftverk bli ført sammenhengende i tunnel fra Urarvatn til Bossvatn, og altså ikke åpent i dagen den ca. 2,5 km lange strekningen gjennom Djupetjønn og Skarjesvatn. Forhold vedrørende is- og tåkedannelse vil derved bli som de er nå ved uregulert tilstand i vassdraget.

Den 66 kV kraftledningen som må bygges vil bli ca. 2,5 km kortere ved planendringen.

4.2. Driftssikkerhet.

Skarje kraftverk vil bli et meget godt regulert toppkraftanlegg med en maksimal ytelse på ca. 160 MW og en årlig produksjon på ca. 270 GWh. Ved planendringen kan dette kraftverket drives uavhengig av om pumpestasjonen ved Skarjesvatn er driftsklar. Driftssikkerheten vil derfor bli den maksimalt oppnåelige.

Uten planendring ville man for å drive Skarje kraftverk være avhengig av å få vann gjennom Urar pumpekraftverk. Ved eventuell feil her en vinterdag ville atkomsten over en veistrekning på ca. 9 km og en høydeforskjell på ca. 520 m opp til kote 1180 kunne bli svært vanskelig.

4.3. Økonomisk.

Reguleringsmagasinene i Urar vil bli ca. 14,3 mill. kr. billigere ved planendringen.

Skarje kraftverk, Urar pumpestasjon og dam Skarjesvatn vil til sammen bli ca. 12,4 mill. kr. billigere.

5. *Skader. Ulemper.*

Planendringen vil medføre behov for tippplass for ca. 80 000 m³ mer stein fra tunnel. For øvrig vil planendringen ikke medføre skader eller ulemper i forbindelse med:

a. Almene interesser, ferdsel, fløting, fiske, reinsjakt, naturvitenskapelige interesser, turistnæring, resipient etc.
b. Skog, jord, beite.
c. Arealer til riggplasser, veier, stasjonsområder.
d. Arealer til kraftledninger.

I anleggene vil det imidlertid bli lagt ned en del mindre kapital enn ved den konsederte planløsning. Videre vil magasinet i Urarvatn bli en del mindre. Dette vil føre til at skatter og konsesjonsavgifter til Bykle kommune vil bli en del mindre.

6. *Bruk av magasinene. Manøvreringsreglement.*

Vi foreslår samme manøvreringsreglement som tidligere for Urarmagasinet og Skarjesvatn, men med de nye øvre reguleringsgrenser og reguleringshøyder som fremgår av pkt. 1.3. foran i denne søknad.

7. *Varsel. Orientering.*

Bykle kommune v/formannskapet er orientert om planendringen, og er positiv til den naturvernmessige siden av planen.

Ved saksforberedelsen er det også konferert med Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, Vassdragsavdelingen.

Utenom dette er det ikke konferert med eller innhentet noen uttalelse fra naturvernhold, grunneiere, Direktoratet for Vilt og Ferskvannsfisk. Kontaktutvalget for Vassdragsreguleringer, Aust-Agder fylke eller andre, da vi har vanskelig for å forestille oss at noen av disse instanser kunne ha annet enn positivt å si om planendringen.

8. *Tidsfrister.*

Vi regner med å begynne utbyggingen av Skarje kraftverk i begynnelsen av 1980-årene. Av den grunn er det derfor ønskelig å få saken avgjort i løpet av 1. halvår 1980.

Vi har imidlertid nå skjønn gående for alle de områdene som omfattes av konsesjon av 15. november 1978. Det er derfor ønskelig å få denne planendringssøknad avgjort snarest mulig.»

Søknaden har vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i fire lokalaviser. Den har vært forelagt distriktet og Miljøverndepartementet, og søknadsdokumentene har vært lagt ut til ettersyn på kommunekontoret i Bykle.

Bykle formannskap gjorde i møte 21. august 1979 følgende vedtak:

«1. Kommunen ser det som ein føremon at oppdemminga av Urarvatn og Skarjesvatn blir redusert.
2. Kommunen kan ikkje utan vidare gå med på at pumpestasjonen ved Skarjesvatn vert lagt i dagen. Stasjonen må i alle høve plasserast og utformast slik at skadene på naturmiljø blir minimale.
3. Steintippen ved Smalevatn må, dersom det er mogeleg, leggjast heilt under vatn, og alle merker etter anlegget må så langt det er råd fjernast.
4. Anleggsvegane må leggjast med trasé som gjev minst mogeleg skjeringar og fyllingar. Trasé for alle anleggsvegar her må godkjennast som del av konsesjonsvilkåra etter serskilt tilråding frå kommunen. Samstundes må det i konsesjonsvilkåra fastleggjast om, og eventuelt kva for vegar som må fjernast heilt etter anlegg.

5. Lokale 22 kV-ledningar som blir bygde for å driva anleggsverksemda, må fjernast når anlegget er slutt.
6. Kommunen må ikkje tape konsesjonskraft eller konsesjonsavgifter på grunn av endringane.»

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre og Aust-Agder fylkesskogråd hadde på møter henholdsvis 7. og 16. mai 1979 ingen merknader til planendringene.

Aust-Agder fylkes friluftsnemnd fattet i møte 26. september 1979 slikt enstemmig vedtak:

«Aust-Agder fylkes friluftsnemnd slutter seg til de fremlagte vurderinger.»

Nevnte vurderinger består i sitat av Bykle formannskaps vedtak (som er gjengitt ovenfor) og av følgende:

«Fra søkerens sammendrag framgår intet om veitracéene og kraftledningstraséene. I etterfølgende kommentarer og vurderinger vil en også trekke inn disse forhold.

Vedr. endringsforslag for Store Uravatn m. v.

Generelt er det en fordel for såvel friluftsliv, naturvern og arealbruk generelt at HRV reduseres. Det neddemte areal reduseres med ca. 2000 da.

For å bygge fyllingsdammen ved lille Urar må det bygges ca. 1 km veg fram. Den vil bli ført fram til Urargjuvet med utgangspunkt fra vegen fram til Ormsavatnet. Massene til fyllingsdammen vil bli tatt ved Ugleflåtti hvortil det må bygges en ca. 2 km lang veg.

Vegen fram til Tverrslaget ved Urar er foreslått bygget enten som en ca. 2 km lang forlengelse av vegen til fyllingsdammen ved Lille Urar eller som en 5 km lang forlengelse fra inntaket i Reinevatn.

Befaring viste at vegbygging fra Lille Urar ville bli komplisert p. g. a. terrengets beskaffenhet. På den annen side kan det knyttes flere innvendinger til å forlenge vegen fra Reinevatnets inntak.

Det må også bygges en stikkveg fram til inntaket i Reinevatn, men neppe fram til Urevasstjørn.

Det er opplyst at det må bygges en 22 kv kraftledning fra Urar pumpestasjon til inntak i Reinevatn og fram til Tverrslag i Urar og fyllingsdam i Lille Urar. Det er videre opplyst at det er sannsynlig at ledningsnettet vil bli fjernet når anleggstiden er over.

En har følgende syn på anleggene ved Urar:

1. Vegen fra Urar pumpestasjon fram til Reinevatn bør stoppe ved inntaket i Reinevatn. Det bør heller ikke bygges veg fram til Urevasstjørn.
2. Vegen fra fyllingsdammen ved Lille Urar og fram til massetaket på Ugleflåtti bør hvis mulig fjernes og tracéen tilsåes etter at dammen er bygget.
3. 22 kv ledningen forutsettes fjernet.

Det antas at overnevnte løsning gir mindre skadevirkninger for de øvrige samfunnsinteressene spesielt friluftsliv og beite for rein, samt alminnelige naturvernhensyn.

Vedrørende endringsforslag for Skarjesvatn m. v.

En har de samme generelle fordeler som tidligere angitt. Neddemt areal reduseres med ca. 230 da.

En vesentlig fordel ellers er at siden hele vanntransporten fra Urar etter endringsforslaget vil foregå i tunnel. Skarjesvatn og Djupetjørn vil beholde isen hele vinteren samtidig som Djupetjørn ikke lenger berøres av reguleringen.

Etter det en kunne se ved befaringen betyr detaljene i vegtracévalget lite ut fra arealbruk og andre hensyn. Det synes som om terrengforholdene bør bli utslagsgivende for tracévalg.

Vedrørende endringsforslag for Urar pumpestasjon.

Pumpestasjonen vil bli liggende i friluft i motsetning til det tidligere omsøkte pumpekraftverket. Det må føres en ca. 3,5 km 66 kv linje fram til pumpestasjonen.

En kan ikke se at det vil bety særlige ulemper for friluftsliv, naturvern eller den generelle arealbruk o. l., pumpekraftverket bygges i friluft.

Om ulemper.

1. Det må skaffes plass til ca. 80 000 m³ mer stein fra tunnel.
2. Det vil bli utbetalt mindre støtte og konsesjonsavgifter til Bykle kommune.
3. Tørrårssikring vil bli med en magasinprosent på 214 % mot 271 % opprinnelig bli dårligere. Dette kan få konsekvenser for samkjøringen.»

Fylkesutvalget i Aust-Agder ga i møte 10. oktober 1979 denne uttalelsen:

«Fylkesutvalget anbefaler at det gis konsesjon for omsøkte endring. Det er lagt vekt på at skadene i naturmiljøet vil bli redusert.

Det henstilles til utbyggerne å utføre arbeidet på en slik måte at veg- og kraftlinjebygging får et så lite omfang som mulig, samt at kraftlinjene fjernes på de steder de ikke er nødvendig etter anleggsperioden.»

Fylkesmannen i Aust-Agder har med brev av 29. oktober 1979 oversendt innkomne distriktsuttalelser og bemerker:

«Fylkesmannen har ingen innvendinger til hovedtrekkene i søknaden om endring. Fylkesmannen har heller ingen innvendinger til hovedtrekkene vedrørende søknaden om bygging og drift av elektriske anlegg.

På bakgrunn av innkomne uttalelser vil fylkesmannen særlig framheve:

1. Planendringen synes ikke å medføre særlig nye ulemper for naturvern, friluftsliv og vilt.
2. Skadevirkningene ved reguleringen antas å kunne reduseres ytterligere dersom:
   a. Vegen fra Skarjesvatn stanser ved Reinevatn,

b. Vegen til massetaket på Uglevassflåtti fjernes,
c. Den økte mengde sprengstein plasseres under vann, ev. gis en god landskapsmessig tilpassing og behandling.

3. Det forutsettes at pumpestasjonen utformes og plasseres slik at naturmiljøet blir påført minst mulig skader.
4. Det forutsettes at lokale 22 kv ledninger fjernes.

Fylkesmannen kjenner ikke til detaljene for framføringen av 66 kv linjen til pumpestasjonen, men forutsetter at dette skjer under hensyntaken til at skadevirkningen i naturmiljøet blir minst mulig.»

Statens forurensningstilsyn har i brev av 6. juni 1979 uttalt:

«SFT antar at planendringene ikke vil medføre endringer i vannføring og resipientforhold nedstrøms Bossvatn, og at nødvendig minstevannføring i de berørte områder heller ikke endres. Forurensningsforholdene nedstrøms det berørte området antas derfor ikke å bli forverret. Videre anser SFT det som positivt at de neddemte arealer reduseres og at nedtappingen av Skarjesvatn vil skje langsommere, da dette antas å redusere en eventuell fare for erosjon og utvasking av jord og næringssalter. Ved at anleggsvirksomheten ved bygging av dammer m. v. reduseres, antas det også at forurensningstilførslene fra slik anleggsvirksomhet reduseres tilsvarende.

De mest uheldige konsekvensene av planendringen oppgis å være et behov for tippplass for 80 000 m³ mer stein fra tunnelarbeidene. SFT antar imidlertid at de forurensningsmessige ulempene ved en slik økning av tipp-massene vil være forholdsvis beskjedne om sprengsteinen legges i et område hvor de ikke er til skade eller ulempe for de øvrige brukerinteresser i området.

På bakgrunn av det ovenstående finner SFT i medhold av lov om vern mot vannforurensing §§ 4 og 10 ikke grunnlag for å tilrå særlige vilkår i forbindelse med de omsøkte planendringer.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har i sin uttalelse av 1. august 1979 følgende konklusjon:

«For fiskets del har planendringen liten betydning mens den for viltets vedkommende anses positiv. Direktoratet har derfor ingen innvendinger til den omsøkte planendring.

Direktoratet tilrår at de vilkår for vilt og fiske som er knyttet til den gitte konsesjon av 15. november 1974, «Tillatelse for I/S Øvre Otra til erverv av fallrettigheter og for Otteraaens brugseierforening til å foreta ytterligere regulering o goverføringer i Otravassdraget», også blir gjort gjeldende for den omsøkte planendring.»

Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer uttaler i brev av 5. september 1979:

«Eventuelle faglige forekomster av verdi utover de som allerede vil bli berørt ved den gitte konsesjon, er neppe av en slik dimensjon at det har betydning for saken.

Pga. den gitte konsesjon og manglende kapasitet finner utvalget ingen grunn til ytterligere vurdering.»

Den Norske Turistforening har i brev av 28. juni 1979 uttalt at saken har vært forelagt Kristiansand og Oppland Turistforening som har meddelt at den ikke har kommentarer til planendringen.

I/S Øvre Otra har med brev av 5. mai 1980 trukket tilbake den del av søknaden som vedrører reduksjon av oppdemningen av Urarmagasinet. Hovedstyret kommer i sine bemerkninger tilbake til bakgrunnen for denne beslutningen.

I/S Øvre Otra har i brev av 30. juni 1980 følgende kommentarer til de innkomne uttalelser for så vidt angår de deler av søknaden som fortsatt er akeuelle:

«Vedr. 1. *Bykle kommunes bemerkninger.*

1.1. Fordelene med å bygge pumpestasjonen ved Skarjesvatn i dagen er så store at vi ønsker sterkt å gjennomføre denne løsningen. Med en riktig utforming av stasjon og tilstøtende terreng vil skadene på naturmiljøet bli minimale.

1.2. Steintippene vil bli plassert i samråd med kommunen og NVE's landskapspleiekontor, og vi vil rette oss etter de direktiver som måtte bli gitt av landskapspleiekontoret. Sammen med de foran nevnte instanser kan vi da vurdere om det er riktig og mulig å legge steintippen ved Smalevatn under vann.

1.3. Vi er enig i at anleggsveiene må legges mest mulig skånsomt i terrenget. At kommunen vil bli tatt med på råd ved valg av veitracéer er vi innstilt på. Vi har heller ingen ting imot at det i konsesjonsvilkårene blir fastlagt om, og eventuelt hvilke veier som må fjernes etter anleggene er ferdige. Vi tror imidlertid at veiene helst bør bli liggende, da de utvilsomt representerer en verdi. De kan eventuelt sperres med bom.

Vi er imidlertid ikke enig i at det på det nåværende tidspunkt blir bestemt at «anleggsvegen til inntaket i Urarvatn må førast inn frå dam Urarvatn»,* hvis det med dette menes hoveddammen ved Lille Urarvatn. Veien måtte i tilfelle gjøre en meget lang sløyfe over et høyt fjellparti mot syd. Den endelige avgjørelse om tracé for denne veistrekningen bør som for de andre veiene utstå til vi har vurdert de forskjellige veialternativer, sannsynligvis i løpet av 1980.

1.4. De 22 kV-kraftledningene som blir bygget for anleggskraften, og som ikke er nødvendig for fremtidig drift av anleggene, vil bli fjernet etter endt anleggsdrift.

Vedr. 2. *Bemerkninger fra fylkesrådmannen i Aust-Agder.*

Her vises til foranstående kommentarer pkt. 1.3. og 1.4.

---

* Sitatet under pkt. 1.3. var med i tilrådningen fra Kontorsjefen i Bykle, men ble strøket av formannskapet.

Vedr. 3. *Bemerkninger fra fylkesfriluftsnemnda i Aust-Agder.*

Vi er enig med fylkesfriluftsnemnda i at omfanget av anleggsveier må bli minst mulig, og at veitracéene må velges med tanke på skånsomhet i naturen. Vi regner imidlertid med at vi fortsatt må få ha den anledning til å bygge anleggsveier som konsesjon av 15. november 1974 gir anledning til, og som synes nødvendig for å gjennomføre anleggene. Mer enn dette er vi ikke interessert i å bygge. De endelige veitracéene vil da bli valgt i samråd med Bykle kommune og NVE's landskapspleiekontor, og man skulle dermed være garantert en minst mulig naturskjemmende utførelse.

Forøvrig vises til kommnetarer som er gitt foran under pkt. 1.

Vedr. 4. *Bemerkninger fra fylkesmannen i Aust-Agder.*

Det vises her til bemerkninger som er gitt under pkt. 1.»

Hovedstyret vil bemerke:

Den foreliggende søknad fra Otteraaens Brugseierforening / I/S Øvre Otra gjelder endring av en del av de reguleringS- og utbyggingstiltak som det ble gitt konsesjon for ved kongelig resolusjon 15. november 1974.

Opprinnelig gjaldt planendringen tre forskjellige forhold:

1. Reduksjon av oppdemningen i Urarmagasinet med 4 m, tilsvarende en magasinreduksjon på 90 mill. m³.
2. Reduksjon av oppdemningen i Skarjesvatn med 3 m, tilsvarende en magasinreduksjon på 3,5 mill. m³.
3. Etablering av et pumpeverk for pumping av avløpet fra Skarjesvatn inn på driftstunnelen for Skarje kraftverk, som skal utnytte hele fallhøyden melom Urarmagasinet og Bossvatn. I den konsederte palnen var regnet med at fallet skulle utnyttes i to trinn, med et pumpekraftverk ved Skarjesvatn.

Når det gjelder pkt. 1, er det i søknaden (som i sin helhet er gjengitt foran) gitt uttrykk for at disse 90 mill. m³ magasin ikke vil medføre at Otras samlede produksjon vil bli redusert. Videre hevdes at det heller ikke med tanke på tørrårssikring kan forsvares økonomisk å etablere at større magasin i Urar enn 400 mill. m³, tilsvarende ca. 220 pst. av normalt årsavløp. (Konsedert magasin på 490 mill. m³ tilsvarer ca. 270 pst.)

Vassdragsdirektoratet stilte seg tvilende til disse påstandene og mente at verdien av tilleggsmagasinet ville langt iverstige kostnadene med etableringen. Dette ble framholdt overfor søkerne, som ble bedt om å legge fram materiale som eventuelt kunne støtte deres syn. I et notat (som følger saksdokumentene) fra I/S Øvre Otra 31. januar 1980 har selskapet gitt følgende konklusjon på beregninger utført på en simuleringsmodell ved EFI:

«En øking av magasinet i Urar fra 400 til 490 mill. m³ vil gi følgende økning av produksjonen i Otra:

A. Med nåværende slukeevne i Iveland—Nomeland—Steinsfoss kraftstasjoner (116—115—113 m³/sek.):
Middelproduksjonen øker med ca. 10 GWh/år.
Fastkraftproduksjonen øker med ca. 60 GWh/år.
B. Med antatt fremtidig slukeevne i Iveland—Nomeland—Steinsfoss kraftstasjoner (220—225—230 m³/sek.):
Middelproduksjonen øker med ca. 10 GWh/år.
Fastkraftproduksjonen øker med ca. 70 GWh/år.»

På denne bakgrunn vedtok I/S Øvre Otras styre å trekke punktet om Urarmagasinet tilbake fra søknaden.

Hovedstyret vil i denne forbindelse innskyte at ovenstående beregninger er basert på Otravassdraget utnyttet separat. Utnytting i samkjøring med resten av landet, vil nytten av flerårsmagasinet trolig bli enda større.

De to punktene av søknaden som gjenstår har nær tilknytning til hverandre, i og med at reduksjonen av Skarjesvatnmagasinet må sies å være en direkte følge av at fallet Urar—Bossvatn bygges ut under ett. Så lenge Skarjesvatn etter den konsederte planen skulle være inntakt for et kraftverk med installasjon på 130 MW, ville det være påkrevet å ha et inntaksmagasin av en viss størrelse. Ved planendringen reduseres Skarjesvatn til et rent flomdempningsmagasin, tilstrekkelig til at tilløpet med rimelig pumpeeffekt kan pumpes opp i driftstunnelen eller til Urarmagasinet. Etter Hovedstyrets syn må derfor de to punktene ses i sammenheng.

Planendringen medfører ingen endring i produksjonsforholdene eller i pumpekonsumet sammenlignet med den konsederte planen.

Fordelen ved planendringen ligger dels på det driftsmessige plan ved at det vare blir ett kraftverk på Urar-siden og at man ikke blir avhengig av at det ubetjente høyfjellsanlegget ved Skarjesvatn er driftsklar til enhver tid dette måtte være nødvendig.

Dels er fordelene av økonomisk art, idet den endrede planen vil falle vesentlig billigere ut. Etter søkerens oppgaver, som bygger på kostnadsnivået januar 1979 og som Hovedstyret ikke har noe vesentlig å bemerke til, vil kostnadsreduksjonen bli 12,4 mill. kroner.

Endelig vil planendringen medføre en reduksjon i reguleringshøyden i Skarjesvatn fra

7 m til 4 m, noe som igjen betyr at neddemmet areal reduseres med 230 dekar. I naturvernsammenheng vil det også måtte telle at 66 kV-linjen fra til Skarjesvatn blir 2,5 km kortere etter planendringen.

Skader og ulemper.

Etter Hovedstyrets syn vil den eneste ulempen ved planendringen være at samlet tunnellengde blir øket og at det derved vil bli ca. 80 000 m³ mer stein som må plasseres i tipp. Man antar imidlertid ikke at det vil by på særlige problemer å oppnå en tilfredsstillende tippløsning.

Fra distriktets side er det heller ikke pekt på ulemper av betydning. Bykle kommune synes rtiktignok ikke uten videre ville godta at stasjonen ved Skarjesvatn blir lagt i dagen, mens dette ikke blir tillagt vekt av fylkesfriluftsnemnda.

Ellers er det fra flere hold nevnt at det ved byggingen av anleggsvegen må vises nødvendig hensyn. Hovedstyret er uten videre enig i dette, men finner å måtte påpeke at den vegbygging som er omtalt i uttalelsene, er hjemlet allerede i reguleringstillatelsen av 1974. Den aktuelle planendringen vil ikke innebære endring av betydning i det tidligere vegopplegget som for øvrig er undergitt vanlig tilsyn m. v. i konsesjonsvilkårenes poster 14 og 17.

For ordens skyld vil Hovedstyret understreke at samtlige innhentede uttalelser er avgitt før endringssøknaden for Urarmagasinet ble trukket tilbake, og at uttalelsene derfor til en viss grad må ses i lys av de naturvernmessige fordelene dette ville ha innebåret.

Hovedstyret mener at fordelene ved planendringen — heri inkludert reduserte byggekostnader på ca. 12 mill. kroner — vil langt overstige mulige skadevirkninger. Man vil derfor anbefale at søknaden imøtekommes. Det antas unødvendig å oppstille spesielle vilkår for planendringen.

I gjeldende manøvreringsreglement må det gjøres enkelte endringer.

Under pkt. 1 A. Reguleringsmagasiner må øvre reguleringsgrense for Skarjesvatn endres til 1079,0 og reguleringshøyden endres til 4,0 m.

Pkt. 1 B. Overføringer b 3 endres til:

«Avløpet fra Urarvatn, inkl. avløpet under pkt. 1 (i alt 70 km²) overføres via Skarje kraftverk til Bossvatn.»

Øvrige bemerkninger.

I/S Øvre Otra har søkt om tillatelse til ekspropriasjon av nødvendige rettigheter og grunnareal i forbindelse med en 66 kV kraftledning fram til pumpestasjonen ved Skarjesvatn. Hovedstyret ser denne ledningen som en integrerende del av anlegget for overføring av avløpet fra Skarjesvatn og går ut fra at reguleringstillatelsen gir nødvendig hjemmel for ekspropriasjon. Som tidligere nevnt vil lengden av ledningen nå bli 2,5 km kortere enn det man tidligere regnet med.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møte 19. august 1980.»

Bykle kommune v/Teknisk utvalg har avgitt følgende uttalelse av 12. september 1980:

«Ein har sett igjennom forslag til planendring, og har ikkje noko spesielt å merkje til dette.

Med ny plan så vil både betydelege beiteareal vert sparde og anlegget vil verke mindre skjemmande i terrenget i og med redusera reguleringshøgde.

Ein tilrår at vegar og anlegg vert lagde omsynsfullt i terrenget og skikkeleg opprydda etter arbeidets slutt.»

Miljøverndepartementet har avgitt følgende uttalelse av 5. november 1980:

«Vi viser til Deres brev av 4. september 1980 vedlagt Hovedstyret for NVE's innstilling.

Departementet har ikke innvendinger til planendringen.

Vilkår i medhold av lov om vern mot vannforurensing.

Planendringen vil føre til at det blir behov for en tipp-plass for 80 000 m³ stein fra tunnelarbeidene. Med slik sprengstein vil det følge med en del steinstøv med høyt nitrogeninnhold og oljerester m. v. ut i vannet. Dette kan ha en viss uheldig innvirkning på vannforekomsten. Departementet ber om at det tas hensyn til dette ved plasseringen av tipplassen.

De planlagte utbyggingsarbeidene vil i noen grad kunne påvirke forurensningssituasjonen i vassdraget. Departementet finner det derfor nødvendig å stille opp generelle vilkår om forurensninger og vassdragsundersøkelser. Tillatelse til planendringen kan gis dersom følgende vilkår tas med:

— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverke eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
— Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i de berørte vassdragene/vannforekomstene.»

Bykle formannskap har avgitt følgende uttalelse av 11. november 1980:

«Vedtak:

Formannskapet sluttar seg samrøystes til framlegg til uttale utarbeid av Hallvard Jeiskelid/Olav Mandt.»

N
Delen
Tokke
Bykle
TELEMARK
45
AUST-AGDER
Valle
12
BRÖKKE
Bykle
Bykil
HOLEN
SKARJE
URAR
Bossvatn
Skarjesvatn
Reinsvatn
Vatnedalsvatn
ORMSA
Hasleme VM
Sarvsfoss
Gleiskelia
Løyningsa
Auervassa
Bortemannsbekk
Bykle
Valle
AUST-AGDER
VEST-AGDER
Veier
Fylkesgrenser
Kommunegrenser

«Referat frå befaring av ny veg frå Øystøyl til til Sandvodene ved Store Urevatn.

Deltakarar:
Dammerud — NVE
Svendheim — NVE
Nils Borge Romslo — I/S Øvre Otra
Gjermun Espetveit — I/S Øvre Otra
Torgeir Ryningen — Grunneigar
Sjur Vatnedalen — Grunneigar
Hallvard Jeiskelid — Bykle kommune
Olav Mandt — Bykle kommune

Deltakarne vart tekne inn til Sandvodene med helikopter. Ein gjekk deretter den stikka vegtraseen til Øystøyl. Det var små merknader til trasevalet mellom Sandvodene og Reinevatn.

Men frå Reinevatn langs Smalevatn var vegen lagt nede i ei sørvestvendt helling. Denne hellinga var dekt av grasvekster og var temmeleg frodig til å vere så høgt til fjells.

Det vart her halde fram av representantane frå NVE, grunneigarane og kommunen at vegen burde leggast noko høgare opp i terrenget. Årsaken til dette var at ein ved å legge vegen på «åsryggen» over skråninga ville få ein trasé som gleid mykje meir naturleg inn i terrenget. Vegen ville her verte lite synleg og mindre skjemmande.

Spesielt vil dette vere av stor betydning då Smalevatn er eit av dei få vatn i området som ikkje vert direkte berørt av reguleringa. Ein ynskjer difor at området rundt vatnet vert minst muleg øydelagt.

Av same grunn ber ein om at ein sideveg til påtenkt dam i sørenden av Store Urevatn vert flytta frå sørsida av Smalevasseggji til nordsida.

Denne er og tenkt lagt i ei bratt skråning mot Smalevatn. Dette ville medføre lange lett synlege skjeringar. Dessutan ville heile lia nedanfor verte strødd med skjemmande stein, då det er vanskeleg å hindre at stein og lausmassar trillar nedover ved sprenging og anna arbeid.

Dersom ein skal unngå dette må ein i så fall take omfattande og kostbare forholdsreglar.

Ein av grunnanne til å legge hovedvegen nede i skråninga, var for å kome lettare ned til eit tverrslag som er planlagt ved Smalevatn. Men det er ikkje ugjerleg å kome ned til dette tverrslaget om vegen ligg høgare opp. Det er bare å gjere ein sving eller to ekstra som ein av deltakarane sa.

Denne stikkvegen vil synast godt og sjølsagt meir til fleire svingar han får, men det er trass alt betre enn skjeringar i fleire hundre meters lengde.

Men det beste ville vere å sleppe tverrslaget ved Smalevatn. Ein ber difor om at alternativet med tverrslag ved Reinevatn vert grundig vurdert både praktisk og økonomisk.

Vert det vanskeleg ved Reinevatn vil vi gjerne ha framlagt kostnadsoverslag for begge alternativa og eventuelle praktiske innvendingar.

Vedr. vegen måtte denne ligge mest muleg i bratte skråningar då den ville verte lettare å halde oppe om vinteren iflg. I/S Øvre Otra.

Det er ikkje tvil om at vegen kan verte vanskeleg å halde oppe om vinteren, men me trur ikkje sola og skråninga for utslag av snøen vil ha noko positiv verknad for brøytinga.

Dette vil me gjerne grunngjeve litt:

Den perioden vegen blir verst å halde oppe blir frå jol til påske. I den tida har ikke sola noko smelteeffekt i det heile så høgt til fjells.

Utslag for snøen vil bli meir enn oppvegen av to faktorar i høve til om vegen vert lagt oppe på ryggen der snøen stort sett blæs vekk.

Det er i uvær ein må ut og brøyte. Då vil det i denne høgda med ope lende nesten støtt vere snøfokk og dårleg sikt. Det hjelper lite med utslag for snøen når brøytebilen må «føle seg fram» i snøfokket og ikkje får fart til å kaste snøen avstad. Den vil berre bli dytta mot og like over autovernet. Ja for vi går utfrå at det er tenkt autovern i slike skråningar med ein del køyring i liten og ingen sikt.

Det andre er at det er i skjeringane snøen legg seg så fort det blæs opp litt. Det vil her samle seg større mengdar fokksnø som må brøytast bort uansett kor godt utslaget er med snøfresar og godt utstyr, vil ein få høge brøytekantar på utsida etterkvart. Dess høgare kantane er dess lettare samlar snøen seg.

Jamfør vegen til Vatnedalen der høgaste brøytekantane og største problemar er ved dei høgaste skjeringane. Her er det og nesten rett ned på utsida utan at dette synest å hjelpe noko særleg.

Sjølv om ein ved å legge vegen oppe på ryggen, vil kome i eit område med ei stor fonn, trur vi likevel dette er betre for brøytinga enn ei skjering på fleire hundre meter.

Når det gjeld vegens lagnad etter at anlegget er slutt var det litt delte meiningar.

Enten I/S Øvre Otra har bruk for vegen etter anlegget er ferdig eller ikkje, meiner me det er heilt unødvendig sløsing med ressursane å grave vekke og slette vegen. Dette vert kostbart og det vert heller ikkje finare enn ein veg som er nøye planlagt og forsiktig bygd. Ein vil difor stø forslaget om å så til vegen etterpå.

Me er heller ikkje så redd for trafikken etterpå dersom det vert sett bom på ein høveleg stad, t. d. på brua over Skarjesåni. I tillegg kjem det vel og bom på vegen til Støyledalen.

Generalplanutvalet vil altså på det sterkaste tilrå at vegen vert lagt oppe på ristene ved Smalevatn. Dessutan at tverrslaget vert flytta til Reinevatn der det vert mykje anleggsarbeid likevel. Ved at sidevegen til dammen vert lagt på nordsida av Smalevasseggji vil området ved Smalevatn kunne verte temmeleg uberørt.

Når det gjeld kostnadane ved dei to vegalternativa kan me ikkje påstå noko, men vi trur nok ikkje øvste lina vert noko dyrare.»

Landbruksdepartementet har avgitt følgende uttalelse av 2. februar 1981:

«I konsesjon av 15. november 1974 ble det gitt tillatelse til blant annet regulering av Store og lille Urarvatn, Ytre Ratevatn, Reinevatn, Skarjesvatn og Djupetjønn.

I brev I/S Øvre Otra 21. februar 1979 er det søkt om tillatelse til å gjennomføre visse planendringer. Disse endringer vil medføre en del naturvernmessige og økonomiske fordeler (bl. a. ved at mindre areal enn forutsatt blir neddemt, og ved at en 66 kV kraftledning kan bygges 2,5 km. kortere).

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre behandlet søknaden i møte 7. mai 1979. Fylkeslandbruksstyret hadde for sin del ingen merknader til søknaden. En rekke andre høringsinstanser

«Referat frå befaring av ny veg frå Øystøyl til til Sandvodene ved Store Urevatn.

Deltakarar:
Dammerud — NVE
Svendheim — NVE
Nils Borge Romslo — I/S Øvre Otra
Gjermun Espetveit — I/S Øvre Otra
Torgeir Ryningen — Grunneigar
Sjur Vatnedalen — Grunneigar
Hallvard Jeiskelid — Bykle kommune
Olav Mandt — Bykle kommune

Deltakarne vart tekne inn til Sandvodene med helikopter. Ein gjekk deretter den stikka vegtraseen til Øystøyl. Det var små merknader til trasevalet mellom Sandvodene og Reinevatn.

Men frå Reinevatn langs Smalevatn var vegen lagt nede i ei sørvestvendt helling. Denne hellinga var dekt av grasvekster og var temmeleg frodig til å vere så høgt til fjells.

Det vart her halde fram av representantane frå NVE, grunneigarane og kommunen at vegen burde leggast noko høgare opp i terrenget. Årsaken til dette var at ein ved å legge vegen på «åsryggen» over skråninga ville få ein trasé som gleid mykje meir naturleg inn i terrenget. Vegen ville her verte lite synleg og mindre skjemmande.

Spesielt vil dette vere av stor betydning då Smalevatn er eit av dei få vatn i området som ikkje vert direkte berørt av reguleringa. Ein ynskjer difor at området rundt vatnet vert minst muleg øydelagt.

Av same grunn ber ein om at ein sideveg til påtenkt dam i sørenden av Store Urevatn vert flytta frå sørsida av Smalevasseggji til nordsida.

Denne er og tenkt lagt i ei bratt skråning mot Smalevatn. Dette ville medføre lange lett synlege skjeringar. Dessutan ville heile lia nedanfor verte strødd med skjemmande stein, då det er vanskeleg å hindre at stein og lausmassar trillar nedover ved sprenging og anna arbeid.

Dersom ein skal unngå dette må ein i så fall take omfattande og kostbare forholdsreglar.

Ein av grunnanne til å legge hovedvegen nede i skråninga, var for å kome lettare ned til eit tverrslag som er planlagt ved Smalevatn. Men det er ikkje ugjerleg å kome ned til dette tverrslaget om vegen ligg høgare opp. Det er bare å gjere ein sving eller to ekstra som ein av deltakarane sa.

Denne stikkvegen vil synast godt og sjølsagt meir til fleire svingar han får, men det er trass alt betre enn skjeringar i fleire hundre meters lengde.

Men det beste ville vere å sleppe tverrslaget ved Smalevatn. Ein ber difor om at alternativet med tverrslag ved Reinevatn vert grundig vurdert både praktisk og økonomisk.

Vert det vanskeleg ved Reinevatn vil vi gjerne ha framlagt kostnadsoverslag for begge alternativa og eventuelle praktiske innvendingar.

Vedr. vegen måtte denne ligge mest muleg i bratte skråningar då den ville verte lettare å halde oppe om vinteren iflg. I/S Øvre Otra.

Det er ikkje tvil om at vegen kan verte vanskeleg å halde oppe om vinteren, men me trur ikkje sola og skråninga for utslag av snøen vil ha noko positiv verknad for brøytinga.

Dette vil me gjerne grunngjeve litt:

Den perioden vegen blir verst å halde oppe blir frå jol til påske. I den tida har ikke sola noko smelteeffekt i det heile så høgt til fjells.

Utslag for snøen vil bli meir enn oppvegen av to faktorar i høve til om vegen vert lagt oppe på ryggen der snøen stort sett blæs vekk.

Det er i uvær ein må ut og brøyte. Då vil det i denne høgda med ope lende nesten støtt vere snøfokk og dårleg sikt. Det hjelper lite med utslag for snøen når brøytebilen må «føle seg fram» i snøfokket og ikkje får fart til å kaste snøen avstad. Den vil berre bli dytta mot og like over autovernet. Ja for vi går utfrå at det er tenkt autovern i slike skråningar med ein del køyring i liten og ingen sikt.

Det andre er at det er i skjeringane snøen legg seg så fort det blæs opp litt. Det vil her samle seg større mengdar fokksnø som må brøytast bort uansett kor godt utslaget er med snøfresar og godt utstyr, vil ein få høge brøytekantar på utsida etterkvart. Dess høgare kantane er dess lettare samlar snøen seg.

Jamfør vegen til Vatnedalen der høgaste brøytekantane og største problemar er ved dei høgaste skjeringane. Her er det og nesten rett ned på utsida utan at dette synest å hjelpe noko særleg.

Sjølv om ein ved å legge vegen oppe på ryggen, vil kome i eit område med ei stor fonn, trur vi likevel dette er betre for brøytinga enn ei skjering på fleire hundre meter.

Når det gjeld vegens lagnad etter at anlegget er slutt var det litt delte meiningar.

Enten I/S Øvre Otra har bruk for vegen etter anlegget er ferdig eller ikkje, meiner me det er heilt unødvendig sløsing med ressursane å grave vekke og slette vegen. Dette vert kostbart og det vert heller ikkje finare enn ein veg som er nøye planlagt og forsiktig bygd. Ein vil difor stø forslaget om å så til vegen etterpå.

Me er heller ikkje så redd for trafikken etterpå dersom det vert sett bom på ein høveleg stad, t. d. på brua over Skarjesåni. I tillegg kjem det vel og bom på vegen til Støyledalen.

Generalplanutvalet vil altså på det sterkaste tilrå at vegen vert lagt oppe på ristene ved Smalevatn. Dessutan at tverrslaget vert flytta til Reinevatn der det vert mykje anleggsarbeid likevel. Ved at sidevegen til dammen vert lagt på nordsida av Smalevasseggji vil området ved Smalevatn kunne verte temmeleg uberørt.

Når det gjeld kostnadane ved dei to vegalternativa kan me ikkje påstå noko, men vi trur nok ikkje øvste lina vert noko dyrare.»

Landbruksdepartementet har avgitt følgende uttalelse av 2. februar 1981:

«I konsesjon av 15. november 1974 ble det gitt tillatelse til blant annet regulering av Store og lille Urarvatn, Ytre Ratevatn, Reinevatn, Skarjesvatn og Djupetjønn.

I brev I/S Øvre Otra 21. februar 1979 er det søkt om tillatelse til å gjennomføre visse planendringer. Disse endringer vil medføre en del naturvernmessige og økonomiske fordeler (bl. a. ved at mindre areal enn forutsatt blir neddemt, og ved at en 66 kV kraftledning kan bygges 2,5 km. kortere).

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre behandlet søknaden i møte 7. mai 1979. Fylkeslandbruksstyret hadde for sin del ingen merknader til søknaden. En rekke andre høringsinstanser

har uttalt seg i samme retning. I/S Øvre Otra har i brev 30. juni 1980 kommentert enkelte merknader angående anleggsveier, — kraftledninger, steintipp m. v.

På Vassdragsdirektoratets foranledning ble det foretatt nye beregninger med hensyn på den omsøkte reduksjon av oppdemmingen i Urarmagasinet. På bakgrunn av konklusjonene har I/S Øvre Otra i brev 5. mai 1980 trukket tilbake denne del av søknaden. Fordelen ved at ca. 2000 dekar ikke skulle bli neddemt i medhold av planendringen, faller derfor bort.

De innhentede uttalelser var avgitt før endringssøknaden for Urarmagasinet ble trukket tilbake. Da fordelene ved planendringen likevel langt vil overstige skader og ulemper, slutter departementet seg til Hovedstyrets tilråding om at søknaden imøtekommes.»

I/S Øvre Otra har ved brev av 10. februar 1981 meddelt følgende:

«Det vises til telefonsamtale med overingeniør Guddal, og til hovdstyrets innstilling til Olje- og energidepartementet om denne sak, datert 19. august 1980 som vi fikk oversendt kopi av 2. februar 1981.

Som nevnt for overingeniør Guddal har geologiske undersøkelser avslørt at det meget vanskelig lar seg gjøre å plassere Urar pumpestasjon ved utløpet av Skarjesvatn, slik som det er angitt i pkt. 2.3. i vår planendringssøknad. Det ser nå ut for å være riktig å plassere pumpestasjonen i fjell ved Skarjesvatn, ca. 2 km lenger mot nord. Hermed vil Bykle kommunes ønske om ikke å få stasjonen beliggende i dagen bli etterkommet. Lengden på den 66 kV kraftledningen som må bygges for tilførsel av pumpekraft vil imidlertid bli forlenget med ca. 2 km. Pumpestasjonen vil da bli liggende omtrent på samme sted som det pumpekraftverk vi nå har konsesjon på var påtenkt bygd.»

NVE har 27. februar 1981 i tilknytning til I/S Øvre Otras meddelelse av 10. februar d. å: avgitt følgende uttalelse:

«Vi har ingen innvendinger mot at Urar pumpestasjon blir plassert i fjell ca. 2 km lenger nord enn det som går fram av planendringssøknaden, jfr. Hovedstyrets innstilling av 25. august 1980.»

Aust-Agder fylkeskommune v/fylkesutvalget har 6. april 1981 fattet følgende vedtak:

«Fylkesutvalget anbefaler at det blir gitt konsesjon for den omsøkte endring etter de senest foreliggende planer.»

Departementets bemerkninger:

Med Stortingets samtykke ble det ved kongelig resolusjon av 15. november 1974 bl. a. gitt tillatelse til:

a) Regulering av Store Urarvatn, Lille Urarvatn, Ytre Ratevatn og Reinevatn til øvre reguleringsgrense på kote 1185.
b) Regulering av Skarjesvatn og Djupetjønn til øvre reguleringsgrense på kote 1082.
c) Overføring av avløpet fra Skarjesvatn (128 km²) til Urarvatn ved pumping. I den tekniske beskrivelse til søknaden var angitt at pumpingen skulle besørges av Urar pumpekraftverk.

Otteraaens Brugseierforening/I/S Øvre Otra har i søknad av 21. februar 1979 søkt om tillatelse vedrørende:

1. Reduksjon av oppdemningen i Urarmagasinet med 4 m, tilsvarende en magasinreduksjon på 90 mill. m³.
2. Reduksjon av oppdemningen i Skarjesvatn med 3 m, tilsvarende en magasinreduksjon på 3,5 mill. m³.
3. Etablering av et pumpeverk for pumping av avløpet fra Skarjesvatn inn på driftstunnelen for Skarje kraftverk, som skal utnytte hele fallhøyden mellom Urarmagasinet og Bossvatn.

M. h. t. pkt. 1 så er denne del av søknaden den 5. mai 1980 trukket tilbake som følge av nye beregninger og magasinets betydning for kraftproduksjonen.

Planendringen medfører ingen endring i produksjonsforholdene eller i pumpekonsumet sammenlignet med den konsederte planen. Fordelene ved planendringen ligger dels på det driftsmessige plan ved at det bare blir ett kraftverk på Urar-siden og at man ikke blir avhengig av at det ubetjente høyfjellsanlegget ved Skarjesvatn er driftsklart til enhver tid dette måtte være nødvendig.

Dels er fordelene av økonomisk art, idet den endrede planen vil falle vesentlig billigere ut. Endelig vil planendringen medføre en reduksjon i reguleringshøyden i Skarjesvatn fra 7 m til 4 m, noe som igjen betyr at neddemmet areal reduseres med 230 dekar.

Det er fra distriktets side ikke kommet vesentlige innvendinger mot planendringen.

Aust-Agder fylkeskommune anbefaler at konsesjon gis.

Bykle kommune har gitt uttrykk for at pumpestasjonen bør legges i fjell. I/S Øvre Otra har med NVE's tilslutning besluttet å legge Urar pumpestasjon i fjell ca. 2 km lenger nord ved Skarjesvatn. Kommunens ønske skulle således være oppfylt.

Bykle kommune har innvendinger mot I/S Øvre Otras forslag om veitrase. Hovedstyret peker på at den veibygging som kommunen omtaler er hjemlet i konsesjonen fra 1974.

Planendringen vil ikke medføre noen endring av betydning for det tidligere veiopplegget. Bygging av veien er for øvrig under-

gitt vanlig tilsyn m. v., jfr. konsesjonsvilkårenes post 14 og 17. Departementet slutter seg for øvrig til Hovedstyret og finner ikke grunnlag for å gi nye pålegg i forbindelse med veibyggingen.

En ulempe ved planendringen er at samlet tunnellengde blir øket og at det derved vil bli ca. 80 000 m³ mer stein som må plasseres i tipp. Miljøverndepartementet har av denne grunn fastsatt vilkår i medhold av lov om vern mot vannforurensning.

Landbruksdepartementet slutter seg til Hovedstyrets tilråding, da fordelene ved planendringen langt vil overstige skader og ulemper.

Olje- og energidepartementet vil etter dette slutte seg til Hovedstyrets innstilling av 25. august 1980.

Olje- og energidepartementet tilrår således:

Manøvreringsreglementet gitt ved kongelig resolusjon 15. november 1974 endres således:

1 A: *Reguleringsmagasiner:*

Øvre reguleringsgrense for Skarjesvatn endres til 1079,0 og reguleringshøyde endres til 4,0 m.

1 B: *Overføringer:*

b) 3 endres til:

«Avløpet fra Urarvatn, inkl. avløpet under pkt. 1 (ialt 70 km²) overføres via Skarje kraftverk til Bossvatn.»

Det fastsettes følgende vilkår i medhold av lov om vern mot vannforurensning:

1. Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser å la utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
2. Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i de berørte vassdragene/vannforekomstene.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 gis Otteraaens Brugseierforening / I/S Øvre Otra tillatelse til planendring vedrørende regulering av Skarjesvatn m. v. i Otravassdraget i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 30. oktober 1981.
2. Det fastsettes vilkår i medhold av lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970 i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 30. oktober 1981.

29. Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk.

(Tillatelse til erverv og regulering m. v. for utbygging av Mosvik Kraftverk i Mossa.)

Kongelig resolusjon 4. desember 1981.

Den foreliggende sak gjelder en søknad fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk om tillatelse til regulering, overføring, erverv og ekspropriasjon for utbygging av Mosvik Kraftverk i Mossa.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i brev av 1. juli 1981 avgitt følgende innstilling i saken:

«Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk (NTE) har sendt inn følgende søknad datert 22. april 1980:

«Nord-Trøndelag fylke ved Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk søker med dette om:

1. Tillatelse til regulering av Meltingvatn i Mosvik og Leksvik kommuner i Nord-Trøndelag mellom LRV + 195,0 og HRV 216,0.
2. Utbygging av Mossa kraftverk fra Meltingvatn direkte ti lsjøen etter en trace til Kaldalen ved Trondheimsfjorden. Meltingvatnets tilløp forutsettes nyttet i sin helhet til kraftproduksjon i Mosvik kraftverk.
3. Innføring av Kaldalselvens avløp nedenfor Ålvatn på tilløpstunnelen til Mosvik Kraftverk og da slik at det innførte vann fritt nyttes til kraftproduksjon i kraftverket eller føres til Meltingvatn for lagring i dette magasin.

   Etter nærmere undersøkelser vil NTE eventuelt senere også søke om:
4. Tillatelse til å føre øvre del av Innerelven i Leksvik kommune gjennom tunnel til Lille Grønsjø/Meltingvatn for utnyttesle i Mosvik kraftverk (Trinn 2).

Forsåvidt angår Innerelven opplyses at fall i Innerelven er utbygget og nyttes i dag fortsatt for kraftproduksjon.

Etter meddelt tilsagn fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk er øvre del av tilløpsfeltet til Store Grønnsjø, Julvatnets tilløp, overført til Innerelven for bruk i kraftverk. Denne ordning oppheves fra det tidspunkt en utbygging som forutsatt i nærværende søknad taes i bruk. Den etablerte regulering i Julvatnet forutsettes imidlertid opprettholdt i forbindelse med gjennomføring av et eventuelt reguleringstrinn 2 slik som anført foran.

I overensstemmelse med vassdragsreguleringslovens § 4 a sendte Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk melding om planlegging datert 28.3.1978. Den konkrete plan for inngrep i vassdraget er i løpet av den videre planlegging endret vesentlig idet regulering Lille- og Store Grønsjø slik som forutsatt i meldingen nå er tatt ut av planen. Videre er som foran nevnt en eventuell overføring av Innerelvens øvre felt ikke medtatt i nærværende søknad.

Vassdragsrettighet og byggegrunn som må erverves for utbyggingen regnes i hovedsak ervervet gjennom frivillig ordning. Situasjonen er denne:

1. Vassdragsrettigheter i Mossa er i hovedsak ervervet av NTE og utgjør ca. 52 %

av max. utbygging (Trinn 2), ca. 64 % av trinn 1.
2. Vassdragsrett i Kaldalselven eies av Staten tilsvarende 28,6 % av max. utbygging ca. 33 % av trinn 1.

Etter forespørsel har Direktoratet for Statens Skoger gitt forhåndstilsagn om disponering av disse rettigheter.

Den nødvendige byggegrunn for trinn 1 regnes ervervet etter avtale idet rettighetshaverne etter forespørsel har gitt tilsagn om dette.

Utbyggingen er nødvendig for å dekke fylkets behov for elektrisk kraft til alminnelig forbruk. Herom vises til utarbeidet prognose pr. 1.1.1979 over kraftbehov i fylkets forsyningsområde og krafttilgang fra egne verk og etter kjøpskontrakter.

Nærmere redegjørelse for planens gjennomføring fremgår av vedlagt materiale.

Forholdene i vassdraget gir mulighet for å etablere en relativt høy reguleringsgrad. Bunnforholdene i Meltingvatn utgjør imidlertid en naturlig grense for fastleggelse av LRV + 195,0. Ved å etablere et magasin mellom dette nivå og en naturlig vannstand + 216,0 som HRV oppnås en reguleringsgrad med 68 %. Å heve HRV opptil + 218,0 som forutsatt i meldingen er forlatt, idet dette vil gi betydelige tilleggsulemper og skader. Teknisk-økonomiske beregninger viser positiv nytte av å etablere ytterligere magasinvolum i vassdraget. Med det valg som søknaden omfatter avgrenses imidlertid skadevirkningene vesentlig idet både Lille og Store Grønsjø forblir uregulert.

Av de skadevirkninger som inngrepene forårsaker nevnes: Vassføringen i Mossa elv blir betydelig redusert også i nedre del av elven. Senkningsreguleringen i Meltingvatnet gir ikke mulighet for avgivelse av minste vassføring, et tiltak som forøvrig heller ikke ville ha vært mulig med rimelig virkning uten å ødelegge objektets økonomi. I Mossa er laks- og sjøørretstammen sannsynligvis det største aktivum. Etter den tilrådning i saken som foreligger fra fiskerikonsulenten i Midt-Norge synes det mulig å opprettholde produksjonsmulighetene i rimelig grad gjennom enkelte tiltak som søkeren vil bearbeide videre etter rettledning fra faginstansen. Fra interesseorganisasjoner i distriktet er også pekt på eventuelle tiltak i nabovassdrag som en kompensasjon.

Ved Meltingvatn ligger ikke ubetydelige skogområder som etter tidligere driftsmønster har vært avhengig av isforhold for adkomst og fløting på sjøen. Det er søkerens oppfatning at moderne skogdrift betinger vegadkomst under slike forhold i dag. Inngrepet vil imidlertid vanskeliggjøre forholdene og søkeren er innstilt på å medvirke til rimelige løsninger etter nærmere tilråding fra faginstansene i fylket. Om dette er innledet et samarbeide med Fylkesskogsjefens kontor.

Kaldalselvens nedre del har steilt fall, og er ikke sjøørretførende. Elven går i skogland, uten tilliggende bebyggelse. Den øverste del av tørrlagt elv er forholdsvis flat med tjern og loner. Søkeren er innstilt på å treffe tiltak f. eks. ved terskelbygginger i samråd med vedkommende myndigheter på området fisk og landskapspleie.

Utbyggingens størrelse kan karakteriseres ved (kfr. vassdragsreguleringslovens § 2. 2. ledd):

Utbygget fallhøyde brutto 216 m.

Midlere vassføring 50 l/sek. km² for 135,4 km². Bestemmende år ca. 96 %:

Brutto størrelse:

$$216{,}0 \; \frac{50 \times 135{,}4}{75} = 19{,}498 \text{ nHk} \quad 18{,}718 \text{ nHk}$$

som fordeles slik:

Mossa	10,743 nHk
Kaldalselv	6,161 nHk
Innerelv	2,593 nHk

Effektiv størrelse:

$$209{,}0 \; \frac{50 \times 135{,}4}{75} = 18{,}810 \text{ nHk} \quad 18{,}111 \text{ nHk}$$

Trinn 1 utgjør ca. 87 % av angitt sum.

Det er søkerens målsetting å arbeide ut fra en igangsetting av anleggsarbeidene umiddelbart etter at eventuell tillatelse er gitt. Ut fra den foreliggende situasjon med hensyn til kraftdekningen i fylket, vil derfor de forberedende arbeider i planlegging måtte gå parallelt med behandlingen av nærværende søknad. Søkeren er derfor interessert i å bli meddelt antatt behandlingstid i saken.

Det regnes med en byggeid på 2½—3 år avhengig av tidspunkt for igangsetting av arbeidene.»

Av NTE's utredning som fulgte søknaden går det fram at verket i 1973 utarbeidet et forprosjekt for utbygging av Meltingen m. v., og at det senere har vært gjennomført omfattende undersøkelser og registreringer for å komme fram til den beste løsning. Allerede på et tidligere tidspunkt var skissert følgende alternative plan:

«Fallet mellom Stordalsvatn i Slira (Sørelv) og sjøen utbygges. Til Stordalsvatn overføres Mossa fra Lille Meltingen og Kaldalselva fra Torsvatnet. I tillegg overføres Kaldalselva fra Fugellangen til Meltingvatnet. Denne utbyggingen forutsetter reguleringer i Grønsjøene, Meltingvatnet, Katmagen, Langen og Lille Meltingen.

Denne utbygging anses ikke lenger aktuell da den vil medføre mindre kraftproduksjon og samtidig større naturinngrep enn i den foreliggende plan. Stordalsvatnet er forøvrig også vannkilde for tettstedet Mosvik.»

Om reguleringen av Meltingvatnet er uttalt bl. a.:

«Magasin etableres ved senkning av Meltingvatnet.

Vatnet er tidligere regulert med fløtningsdam ved utløpet. Fløtning i Mossa foregår ikke lenger. I senere tid er dammen blitt benyttet til å slippe «lokkevatn» for å bedre oppgangen av laks i elva. Etter vassdragsnivellement er bunnstokk i dammen på kote + 214,75 og damkrone på kote + 216,59. Ytterligere oppdemming ønskes unngått slik at eksisterende strandlinje ikke blir endret. Dette for å unngå skader på randskog og eventuelt på dyrket mark ved vannet.

For å fastlegge laveste regulerte vannstand (LRV) har en ved driftssimulering fått fram en sammenheng mellom LRV og produksjon i bestemmende år. Som forutsetning for simule-

ringen har en benyttet foreslått produksjonsplan med fordeling sommer/vinter = 11 %/ 89 %. Etter vurdering av bunnkart, (se bilag 1111) har en kommet til at kote + 195,0 er i nærheten av en praktisk nedre grense for LRV. Ved simuleringen har en undersøkt produksjonsøkningen ved å senke LRV fra kote + 205,0 til + 195,0. Resultatet er satt opp i diagram D.951.36.4., se bilag 1113.»

Diagrammet viser at ved denne senkning av LRV vil produksjonen i et bestemmende år øke fra 74,6 % til 92,1 % av midlere tilløpsenergi. Ved marginalbetraktninger har NTE deretter ut fra en kWh-pris på 6 øre og en rentefot på 10 % p. a. funnet at en nedre reguleringsgrense på kote 195 også ligger nær den økonomisk optimale, og har derfor konkludert med å velge denne kote som LRV. Magasinene vil etter dette utgjøre 125 mill. m^3.

I medianåret regner NTE etter sine driftsforutsetninger at 100 % av tilløpet vil kunne utnyttes, — dette tilsvarer 88 GWh. Det er antatt en energiekvivalent på 0,477 kWh/m^3.

NTE har utarbeidet diagrammer for magasinfyllingen, basert på tidligere angitt produksjonsplan der det bl. a. inngår full stans i kraftverket i månedene mai, juni og juli. I medianåret vil magasinet være ca. 6 m nedtappet 1. juni, 4 m 1. juli, 3 m 1. august og 3,5 m 1. september. I ugunstige år i 30-årsperioden 1931—60 ville tilsvarende tall være henholdsvis ca. 17 m, 14 m, 13,5 m og 13 m.

Fra beskrivelsen av tekniske anlegg tas med:

«*Reguleringsanlegg.* Se bilag 1111 og 1211.

I Meltingvatnet vil magasinet bli etablert ved 21 m senkning gjennom driftstunnelen til Mosvik kraftverk. Tunnelen har sitt inntak i sør-østre del av vatnet ca. 2,5 km sør for utløpsoset.

HRV vil bli kote + 216,00 som tilsvarer ca. «normal» sommervannstand. Hva som er «normalvannstand» i Meltingvatnet er vanskelig å fastslå, da det ved eksisterende dam på utløpet foregår en noe tilfeldig regulering ved at lukeløpene blir mer eller mindre tettet ved hjelp av plank. Eksisterende dam er ikke utstyrt med manøvrerbare luker.

LRV vil bli kote + 195,0. Bassenget ved reguleringsdammen, Åfjorden, blir da bare senket til terskel i innløpet.

I innløpet i Åfjorden bygges terskel/botnbru med kronehøyde tilnærmet lik HRV. Terskelen utstyres med fast åpning, slik at tilsiget fra Åfjorden overføres til resten av magasinet ved vannstander under HRV. Terskelen forutsettes overflødd under flom ved fullt magasin. LRV i Åfjorden kote + 215,0.

I utløpsoset av Meltingvatnet bygges betong overløpsdam med tappeluke. Overløpslengden vil bli ca. 18 m. Kronehøyde vil bli lik HRV = 216,0 m o. h. Tappeluken forutsettes brukt for å avlede vatn i byggetiden og for eventuelle senere inspeksjoner, reparasjoner.

Over dammen bygges bru for skogsbilveier. Eksisterende dam med kjørebane brukes som fangdam og adkomst i byggetiden. Etter bygging av ny dam med bru, fjernes eksisterende dam.

Reguleringsdammen ved utløpsoset pluss terskelen i innløpet til Åfjorden vil medføre at Åfjorden blir «selvregulert» med små variasjoner i vannstand.

Flomvassføring på fullt magasin avledes over reguleringsdammen. Maksimal planlagt flomstigning vil bli ca. 1,0 m.

Ved senkningsregulering av Meltingvatnet kan løsmasseforekomster i og under nåværende strandlinje bli utsatt for erosjon og ras. Nåværende strandlinje består for det meste av fjell slik at faren for ras i dette området ser ut til å være liten.

Stabilitetsproblemer av løsmasser i magasinet er vurdert av vår egotekniske konsulent, se bilag 362.

Bekkeinnføring av Ålvatn. Se bilag 1231.

Kaldalselva avskjæres med en dam ca. 600 m nedstrøms Ålvatn. Dammen bygges som en overløpsdam m/tappeinnretning i kombinasjon med bro for vei til bekkeinntaket. Bekkeinntak etableres ca. 1 km syd for utløpet av Ålvatnet. Området mellom dam, bekkeinntak og Ålvatnet består av myr og elva har svært lite fall. For å unngå oppdemming av Ålvatnet, må det graves en ca. 350 m lang kanal fra elva fram til inntaket. Bekkeinntaket er tenkt som tverrslag og skal i tillegg benyttes som svingekammer.»

Det går ellers fram at driftstunnelen vil få en lengde på 6300 m med tverrsnitt 16 m^2 og at tunnelen for overføring av Kaldalselva vil bli ca. 500 m. Videre vil avløpstunnel, adkomsttunnel og 2 tverrslag (ved inntaket i Meltingvatn og ved kraftstasjonen) bli ca. 250 m hver.

«Overskuddsmasser fra tunneldriving vil bli forsøkt utnyttet til forskjellige formål. Ved Meltingvatnet vil overskuddsstein bli benyttet til veibygging og til forsterking av riksvei 755 og forøvrig til anleggsformål. Steinen må mellomlagres i tipp. Ved bekkeinntak må overskuddsmasser legges i tipp.

I kraftstasjonsområdet må overskuddsmasser legges i tipp ev. dumpes i sjøen i den utstrekning de ikke kan benyttes til anleggsformål.»

I kraftstasjonen er planlagt installert en vertikal Francisturbin med en ytelse på 37 MW og en maksimal driftsvassføring på 19 m^3/sek.

Generatorytelsen blir 44 MWA. Aggregatet er dimensjonert for en brukstid på 2700 timer. Det er anført at denne relativt høye installasjonen er valgt med tanke også på framtidig utvidelse av kraftverkets nedbørsfelt, slik det er antydet under pkt. 4 i selve søknaden. Selv om de er presisert at en slik utvidelse ikke omfattes av den foreliggende søknaden, er likevel opplyst følgende:

«Planen går ut på å overføre 18 km² av nedbørsfeltet til Innerelva i Leksvik. Innerelva overføres via tunnel fra Elvvatnet til Lille Grønsjø. Inntaksmagasin etableres ved dam i Innerelva nedstrøms Elvtjønna.

Økningen av brutto tilløpsenergi til Mosvik kraftverk vil bli ca. 12,8 mill. kWh i medianår. I 4. ugunstigste år blir økningen ca. 6,4 mill. kWh.»

Det er planlagt bygget enkelte anleggsveger og en kai. Vegene vil bli bygget etter skogsbilvegstandard.

«Veg til inntak ved Meltingvatn.

Fra eksisterende vei til Kilen bygges ca. 800 m ny vei. I tillegg kommer forsterkning, toppgrusing av skogsbilvei fra RV 755 til Kilen, 3,5 km. Ny bru ved utløp Meltingvatnet bygges i forbindelse med ny dam.

Veg til bekkeinntak.

Fra eksisterende skogsbilvei til Ålvatn, bygges ca. 600 m nyvei med bru over Kaldalselva. Bru bygges i forbindelse med dam for bekkeinnføring.

Vei til kraftstasjonen i Kaldalen.

Eksisterende vei til Kaldalen må utbedres og forsterkes. Dette gjelder hele strekningen fra fylkesvei ved Slipra, i alt ca. 4,5 km. I kraftstasjonsområdet må det nybygges ca. 250 m veier.

Kai ved kraftstasjon.

For enkelt å kunne håndtere tungtransportene til kraftverket, bygges kai like utenfor påhugg for adkomsttunnel. Kaien utstyres slik at NVE's Elektron kan legge direkte til kai.»

Med søknaden fulgte kostnadsoverslag som bygger på prisnivået i desember 1979 og lyder på 138 mill. kr.

Om skader og ulemper er anført:

«SKADER OG ULEMPER FOR ALMENE INTERESSER

Generelt.

De almene interesser regnes her også å omfatte de interesser som ønsker å bevare et vassdrag uregulert.

De almene interesser omfatter videre mere almene nytteverdier som ferdsel, fløtning og fiske.

Ferdsel.

Utbyggingen forutsetter ingen oppdemming. Dermed vil den ikke influere på de ferdselsveier som i dag benyttes. Ved inntaket av Kaldalselva vil adkomsten til sydsiden av elva bli bedret i og med bygging av anleggsvei over elva.

Isvei på Meltingvatnet blir i noen grad utnyttet til tømmertransport. Dette er også i dag med det utstyr som benyttes en usikker transport. Ved reguleringen vil forholdene for tømmertransport over isen bli forverret. Spesielt vil isen i strandlinjen bli dårligere. Ved helt nedtappet magasin vil det i de trangeste sundene bli svekket is p. g. a. strømdrag. Ved inntaket vil en lokalt få dårligere is.

Fløtning.

I både Mossa og Kaldalselva er det rester etter mange fløtningsdammer. Den eneste som er intakt, er dammen ved utløpet av Meltingvatnet.

Det har i tidligere tider foregått en utstrakt fløtning av tømmer og ved i disse vassdragene, men dette er helt avsluttet nå og reguleringsanleggene ligger som sagt for det meste i ruiner.

Tømmertransporten i området foregår i dag med lastebil på et forholdsvis bra utbygd skogsbilveinett.

Fiske. Se bilag 3301 og 3302.

Det er foretatt fiskeribiologiske undersøkelser i vassdraget. Det er foretatt to undersøkelser der den ene tar for seg den lakseførende del av vassdraget. Den andre tar for seg sjøene.

Lakseførende del av Mossa er en utmerket produksjonselv for laks. Produksjon ser ut til å være fordelt over hele vassdraget. De fleste gyteplassene finnes i øvre del av elva.

En brukerundersøkelse som er gjennomført viser at det i stor grad er innenbygdsboende som fisker, men det kommer en del utenbygdsboende til Mosvik for å fiske i elva. Elva blir av de som benytter den ansett som en meget god lakseelv. Fisket foregår for det meste på strekningen mellom Lille Meltingen og sjøen. Det konkluderes her med at hvis fisket nedenfor Lille Meltingen til en viss grad kan opprettholdes, vil den totale skade på elva bli redusert.

Det antas at en i området nedenfor Lille Meltingen kan opprettholde fiskeplasser ved relativt små inngrep i elveleiet. Terskler eller innsnevringer i elveløpet antydes som mulig tiltak, men endelige tiltak må vurderes nærmere.

Ikke lakseførende del av Mossa.

I de øvrige deler av vassdraget og i Kaldalselva er den andre undersøkelsen utført. I denne undersøkelsen er også Lille Meltingen tatt med.

De undersøkte vatn har en bestand av røye, ørret, stingsild og ål. Lille Meltingen har i tillegg laks.

Undersøkelsene viser at vatna i dag har for tette bestander av fisk i forhold til dagens næringsgrunnlag. Alderssammensetning og fiskens vekst tyder på generelt liten beskatning i alle vatn. Fisken er tildels av dårlig kvalitet.

Det drives ikke næringsmessig fiske etter ørret og røye i vatna. I den senere tid er det blitt en viss næringsmessig interesse i ålfiske.

I rapporten blir virkningen av en eventuell regulering vurdert.

Reindrift.

Den planlagte utbygging ligger innenfor Fosen reinbeitedistrikt. Etter det lappefogden opplyser, er ikke området betraktet som særlig aktuelt som reinbeite. Det er ikke benyttet til dette formål siden 1910.

Den planlagte utbygging vil dessuten legge beslag på meget små arealer.

Fauna og flora.

Fauna.

Det er utført to undersøkelser angående fauna. Den ene tar for seg fuglefaunaen, den andre er en viltundersøkelse.

Fuglefaunaen. Se bilag 3511.

Det er i 1979 foretatt undersøkelse av sammensetning og tetthet av fuglefaunaen i de dominerende skogstypene i nedbørsfeltet. Undersøkelsen omfatter både trinn 1 og trinn 2.

Det er registrert totalt 113 arter i området. 58 av disse er med sikkerhet funnet hekkende, mens ytterligere 30 arter antas å hekke.

Rapporten har følgende konklusjon:

«Ingen av de undersøkte lokalitetene synes å ha ornitologisk verneverdi i større sammenheng. Fem våtmarks-områder/lokaliteter, Stryken, Koltjern i Kaldalen, Ålvatnet og myrområdene sør og vest for dette, Svellestjønnene og Langen, samt Elvtjern/Elvvatnet, ble imidlertid funnet å ha kvaliteter som fra et ornitologisk synspunkt gjør dem bevaringsverdige i lokal sammenheng. Ved en eventuell realisering av utbyggingsplanene bør disse søkes bevart.»

Det er her å bemerke at Elvtjern/Elvvatnet ikke vil bli berørt av trinn 1. Svellestjønnene og Langen vil heller ikke bli berørt ved utbygging etter trinn 2.

Vilt. Se bilag 3512.

Det er i 1979 foretatt en viltbiologisk forundersøkelse i forbindelse med utbyggingsplanene.

Det er foretatt registreringer av viktige viltbiotoper i nedbørsfeltene. Det er også utarbeidet et viltbiotopkart.

Det blir pekt på at området er viktig for både storvilt (elg, rådyr) og smvilt og fugl. Dette gjelder særlig området rundt Meltingvatnet, Stordalsvassdraget og Ålvatnet.

Jakt drives i nedbørsfeltene for det meste av grunneierne og andre innenbygdsboende. Jaktområdene i Leksvik—Mosvik har derfor stor betydning i rekreasjonssammenheng for de innenbygdsboende.

Det vises i rapporten til at den planlagte regulering vil medføre en rekke skadevirkninger på viltinteressene i Leksvik—Mosvik. Skadevirkningene er stort sett små. I rapporten blir mulige tiltak for å redusere skadevirkningene vurdert.

Flora. Se bilag 3521.

Det er utført botaniske undersøkelser i forbindelse med planene om utbygging. Undersøkelsene omfatter utbygging av trinn 1 og trinn 2.

Rapporten konkluderer med at de områder som berøres ved utbygging av trinn 1 har liten verneverdi i botanisk sammenheng.

Geologi og landskapsmessige forhold.

Se bilag 361 og 362.

Det er foretatt to undersøkelser for å klarlegge de geofaglige (geologiske, geotekniske og geomorfologiske) forhold i området.

Undersøkelsene konkluderer med at de geofaglige forhold ligger meget vel til rette for den planlagte utbyggingen. I området som berøres av den planlagte utbyggingen foreligger ingen verneverdige geofaglige forhold og de geofaglige konsekvensene vil bli begrensede. Det er heller ikke registrert forekomster eller forhold av berggrunnsgeologisk karakter som er av en slik beskaffenhet eller sjeldenhet at de bør vernes.

Kulturinteresse.

Arkeologi. Se bilag 3711.

Det er utført arkeologiske undersøkelser i området. Disse undersøkelsene konkluderer med at utbyggingen ikke berører vesentlige fornminneinteresser.

Kulturhistorie. Se bilag 3721.

Fylkeskonservatoren i Nord-Trøndelag har foretatt en registrering av kulturhistoriske objekter i området. Konklusjonen av disse registreringer er at ingen av objektene har slik antikvarisk verdi og/eller teknisk kvalitet at de kan være gjenstand for fredning.

Friluftsliv.

Det knytter seg friluftsinteresser til Mossa som lakselv. Vassføringen i Mossa blir sterkt redusert og laksefisket må antas å bli redusert. Betydningen av laksefisket er behandlet i pkt. 3.3.

Forøvrig er det friluftsinteresser ved Melingvatnet. Ved Meltingvatnet er det ca. 23 hytter. For disse vil reguleringen til tider medføre skjemmet utseende. De erfaringer en har fra andre reguleringsmagasin viser at området rundt og i magasinet også etter reguleringen er interessant i friluftsammenheng.

Området i Kaldalen ved sjøen er i dag benyttet som utfartsområde. De tekniske installasjoner som må komme her, antas å forringe disse mulighetene.

Klima.

Det antas at den planlagte utbygging ikke vil få merkbare virkninger på klimaet.

SKADE PÅ JORD, SKOG OG BEITE M. V.

Generelt.

Under de følgende avsnitt er skader og ulemper på næringsøkonomiske forhold behandlet. Foruten skader på jord, skog og beite, omtales skader og ulemper for bygninger samt vann- og avløpsanlegg.

Næringsgrunnlaget i reguleringsområdet er skogbruk og jordbruk.

Neddemmingsarealer og forsumpningsarealer.
Neddemte arealer:

Magasinet etableres ved 21 m senkning av Meltingvatnet. Høyeste regulerte vannstand (HRV) er lik «normalvannstand». Reguleringer vil derfor ikke sette nye arealer under vann ved Meltingvatnet.

Ved Ålvatnet føres Kaldalselva inn på tilløpstunnelen ved hjelp av dam i elva og kanal fram til inntaket. Dammen forutsettes ikke å forhøye vannstanden i området ved midlere avløp. Ved flom kan en del flate myrområder nedstrøms Ålvatn settes under vatn. Dette er også tilfelle i «naturtilstanden». Forholdet ventes ikke å bli forverret.

Forsumpningsarealer.

De samme forhold som er nevnt under avsnitt 41 gjelder også her. Reguleringen vil ikke medføre forsumpning av nye arealer.

Grunnskader.

I reguleringsmagasinet kan det oppstå erosjon i løsmasser som i dag ligger under vatn. Over eksisterende strandlinje, antas skader på omliggende terreng å bli svært små, da strandlinja i det alt vesentlige består av fjell.

Disse forhold er forøvrig vurdert av geoteknisk konsulent, se bilag.

Grunnskader som følge av grunnvannssenkning og klimaendring, ventes ikke.

Skader på bygninger.

I kraftstasjonsområdet i Kaldalen ligger en nedlagt gård. Denne gården eies av Statens Skoger og blir i dag utnyttet som fritidshus. Denne gården vil ved utbygging måtte rives. Forøvrig er det ingen bygninger som blir direkte berørt. Oppmåling og registrering er foretatt av fylkeskonservator, se bilag 3721.

Skjemmet utseende.

Ved Meltingvatnet er det 6 gårdsbruk og 23 hytter. For disse vil reguleringen til tider virke skjemmende. For å motvirke noe av dette, er kjøreprogrammet tilpasset slik at en får forholdsvis bra fylling i magasinet i den mest aktuelle ferietiden. Ved driftssimulering over en 30 årsperiode, viser det seg at det i m e d i a å r e t vil mangle 4 m fylling pr. 1.7.

Landskapets karakter rundt Meltingvatnet, med de bratte strendene gjør at det er forholdsvis små strandarealer som vil bli tørrlagt ved 4 m manglende fylling.

Skjemmet utseende kan det også bli Mossa i tørre perioder. Mest markert er dette like nedstrøms dammene. Kaldalselva får sterkt redusert vassføring og som følge av det vil det bli skjemmet utseende. Elva er meget bratt slik at tiltak for å holde vannstand vil stort sett ha liten virkning. Aktuelle tiltak er terskler i Kjerkegårdsvatna.

Vann- og kloakk-anlegg. Se bilag 451.

Det er utført en resipientundersøkelse i nedbørsfeltet, se bilag 452.

Vannforsyning.

I nedbørsfeltet til Mossa er det et bruk som tar vatn til husholdning og drift fra Meltingvatnet. For dette bruket må vannforsyningen ordnes ved utbygging. Grunnvannsbrønn må sannsynligvis anlegges for å ordne dette.

Ved utløpet av Mossa er det et gartneri som tar vatn til drift fra Mossa. I tillegg er det en gårdbruker som av og til tar vatn til jordbruksvatning fra Mossa. All vannforsyning forøvrig skjer fra egne brønner eller felles vannanlegg som ikke tar vatn fra Mossa.

Regulering av Mossa vil ikke skape noe problem for de som i dag tar driftsvatn fra elva.

Kloakkanlegg.

Mossa er resipient for kloakkavløp og avløp fra jordbruket i området. Den er lite belastet i dag og vil også etter utbygging bli lite belastet.

Avløpsanleggene i området er tildels av dårlig kvalitet.

Utbedringen av eksisterende avløpsanlegg ville bedre situasjonen hvis dette synes nødvendig.

Isproblemer.

Reguleringen vil som før nevnt øke problemene med ferdsel over isen på Meltingvatnet. Dette kan ha en viss betydning for skogbruket. Transport av tømmer over is er også i dag problematisk med det utstyr som nå benyttes. Transporten vil også etter reguleringen kunne foregå over isen, men det vil være større problemer med å komme utpå.

Det er ca. 300 da produktiv skog på sydsiden av Meltingvatnet som er avhengig av framdrift over Meltingvatnet.

Anleggsområdene.

Veier, rigg- og tipp-plasser, samt dam, inntak, bekkeinntak berører noe skog og myr.

Kraftstasjonsområde i Kaldalen vil legge beslag på den tidligere dyrka jorda der.

Det er interesse for utnyttelse av tunnelstein som kommer ut ved Meltingvatnet. Denne må derfor lagres i tipp slik at den senere er tilgjengelig. Ved Ålvatnet må steinmasser lagres i tipp nær bekkeinntaket.

I kraftstasjonsområdet må overskuddsmasser lagres i tipp eventuelt dumpes i sjøen.

Andre skader.

Gjerdehold. Utnytting av Meltingvatnet som gjerde mot dyrket mark blir vanskeliggjort.

Båthold.

Reguleringen vil medføre ulemper for båthold og båtopptrekk i Meltingvatnet.

Røstad Elektrisitetsverk.

Ved Innerelvas utløp i sjøen drives det er privat kraftverk. Dette leverer i dag den strøm som produseres inn på NTE's nett.

Dette kraftverk fikk i 1947 rett til å overføre vatn fra fjellvatna nord og vest for Hølåsseteren, dvs. øverste del av nedbørsfeltet til Mossa. Det overførte feltet er ca. 6 km^2.

Retten til overføring ble gitt under forutsetning om at den skulle oppheves i det øyeblikk NTE selv fikk bruk for vatnet.

Det er derfor i denne plan forutsatt at den eksisterende overføring med tilhørende reguleringer nedlegges.

Røstad Elektrisitetsverk vil med dette få redusert sin vasstilgang noe. Kraftverket har forøvrig reguleringsanlegg på flere steder i Innerelva med Elvtjønna og Elvvatnet som hovedmagasin.

Røstad Elektrisitetsverk har levert ca. 1,2 GWh pr. år siden samkjøringsavtalen ble opprettet i 1975.»

NTE har opplyst å eie alle fallrettighetene i Mossa med unntak av knapt 4 % som er fordelt på 4 private eiendommer.

Om eventuelle tiltak er uttalt:

«Det kan tenkes utført en del tiltak for å avhjelpe eller redusere skader og ulemper. Under forutsetning av at det er et rimelig forhold mellom kostnad og oppnåelige resultater, ser søkeren positivt på tiltak som f. eks. for:

Mossa: Etter rettledning fra faginstans, direktoratet, fiskerikonsulent, bygging av terskler og/eller innsnevringer for å øke restmulighetene for fiske.

Tilskudd til fiskekultivering i vatn som ikke

berøres av reguleringen som kompensasjon for de regulerte.

I samarbeid med kommunens tekniske etat kan det være aktuelt med sanering av kloakkanlegg i restfeltet til Mossa. Ved Meltingvatnet må søkeren bekoste omlegging av bestående vannforsyningsanlegg med inntak i Meltingvatn.

Kaldalselva: Bygging av terskler for å opprettholde vannstanden i Kjerkegårdsvatna og Koltjønna.

Skogsbilveier: Det har vært ført innledende forhandlinger om bygging av skogsbilveier ved Meltingvatnet. Det antas at skog på sydsiden av Meltingvatnet blir vanskeligere å drive fram etter reguleringen, kfr. avsn. 46. Det forutsettes ved eventuelle tiltak i form av vegbygging, at det blir foretatt en økonomisk vurdering av skogen i området. Viser en slik økonomisk vurdering at det kan bygges skogsbilveier etter vanlige retningslinjer med støtte fra staten, er regulanten villig til å dekke den del som faller på grunneierne helt eller delvis.

Det antas at tiltak blir gjenstand dels for minnelige overenskomster, dels fastsatt ved skjønn.»

NTE har til slutt i utredningen gitt en oversikt over antatt kraftbehov og krafttilgang fram til 1985. Det er regnet med en årlig stigning i de nåværende kraftavtageres forbruk på 1,6 % pr. år. Videre er lagt til grunn fylkesplanens målsetting om 240 nye arbeidsplasser pr. år innen bergverk/industri og 320 innen servicesektoren.

Krafttilgangen i et bestemmende år fra egne verk og fra fylkets andeler i Kraftverkene i øvre Namsen og Åbjøra har NTE på grunnlag av verdier for hvert kraftverk isolert angitt til 1393 GWh. Ut fra samkjøringsberegninger har imidlertid NTE funnet det forsvarlig å regne med en egenproduksjon på 1580 GWh med høy leveringssikkerhet, og har etter dette satt opp denne kraftbalansen:

«År	Behov	Egen produksjon	Kraft-balanse	Kontrakts-kjøp	Kraftbalanse etter kontraktskjøp
1980	2013	1580	— 433	660	+ 227
1981	2224	1580	— 644	790	+ 146
1982	2505	1580	— 925	990	+ 65
1983	2657	1580	— 1077	1060	— 17
1984	2739	1580	— 1159	1060	— 99
1985	2822	1580	— 1242	1060	— 182

Kraftdekningsmuligheter.

Av kraftbalansen framgår det at kraftproduksjonen i fylket dekker 78 % av behovet i 1980 og synker til 56 % i 1985.

Med de nåværende kraftleiekontrakter vil de beregnede kraftbehov kunne dekkes til og med 1982. Fra 1983 må krafttilgangen økes, enten ved økt kraftkjøp eller ved nye vannkraftutbygginger. Det er meddelt fra Statskraftverkene at ingen økning i leveransene fram til 1.7. 1984 kan påregnes.»

Søknaden har på vanlig måte vært kunngjort i Norsk lysingsblad og i tre lokalaviser. Den har vært forelagt distriktet, Miljøverndepartementet og Fiskeridepartementet. Søknadsdokumentene har vært lagt ut til alminnelig ettersyn på kommunekontorene i Mosvik og Leksvik.

I brev av 2. juni 1980 har NTE søkt om ervervskonsesjon for de fall som verket ikke eier fra tidligere. I alt dreier søknaden seg om 19,3 ensidige fallmeter, hvorav 3,2 m samtidig er søkt ekspropriert fra en enkelt grunneier som ikke har håndgitt sine rettigheter. Ekspropriasjonssøknaden er forelagt vedkommende grunneier, uten at innvendinger er innkommet.

Til regulerings- og utbyggingssøknaden er kommet inn følgende uttalelser:

Mosvik kommunestyre, vedtak i møte 9. mars 1981:

«1. Kommunestyret tilrår at søknaden fra Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk av 22.04. 1980 om tillatelse til å regulere Meltingvatn m. v. i Mosvik kommune blir imøtekommet.
2. Kommunestyret tiltrer i prinsippet arbeidsutvalgets forslag til konsesjonsvilkår m. v.»

Fra *arbeidsutvalgets* uttalelse hitsettes:

«3. *Generelle merknader.*

Etter en samlet helhetsvurdering på grunnlag av de avgitte uttalelser fra de ulike nemnder og råd i kommunen, vil arbeidsutvalget i prinsippet tilrå at konsesjonssøknaden fra NTE innvilges under forutsetning av at de vilkår og forutsetninger som er gjengitt nedenfor, blir etterkommet.

Utvalgets foreslåtte vilkår og forutsetninger må vurderes på bakgrunn av at reguleringen har store og varige konsekvenser for næringsgrunnlag, miljø og natur i kommunen.

Arbeidsutvalget vil særlig understreke de konsekvenser som utbyggingen vil få for jord- og skogbruk i området. Utvalget mener imidlertid at såfremt de vilkår og forutsetninger som er lagt til grunn under post 4 og 5 blir oppfylt, skulle det være mulig å avbøte de største skadevirkningene ved reguleringen. Arbeidsutvalget konstaterer imidlertid at reguleringen av Meltingvatn vil medføre store skadevirkninger for friluftsliv og utmarksnæring i reguleringsområdet. Utvalget forutsetter at det fastsettes et manøvreringsreglement, som minimum er i samsvar med konsesjonssøknaden.

Utvalget legger her særlig vekt på hensynet til jord- og skogbruksinteressene og dessuten naturvernhensyn.

Dessuten vil utvalget presisere at det er en ubetinget forutsetning at det bygges terskler og gjøres andre særlige tiltak for å forsøke å opprettholde laksefisket og reproduksjonen i Mossa. Arbeidsutvalget forutsetter at alternative kultiveringsplaner blir utarbeidet som ledd i konsesjonsbehandlingen.

Forøvrig er arbeidsutvalget klar over at det særlig i anleggsperioden vil oppstå et press på kommunen med hensyn til grunnlagsinvesteringer og kommunikasjonsforhold. Utvalget mener imidlertid at det forhandlingstilbud som er gjengitt under post 4, vil bidra til å lette det økonomiske presset m. v. for kommunen.

Når det gjelder det grunnlagsmateriale som konsesjonssøkeren har utarbeidet, vil utvalget påpeke at det var/er ufullstendig på en del punkter. I konsesjonssøknaden ble det ikke gitt noen nærmere orientering om selve anleggsvirksomheten. Etter anmodning fra arbeidsutvalget, avga NTE følgende uttalelse i notat av 22. september 1980:

«Mosvik Kraftverk — omfang av anleggsaktivitet.

Mosvik Kraftverk vil bli et oversiktlig anlegg med få arbeidssteder. Størsteparten av anleggsvirksomheten vil bli konsentrert i kraftstasjonsområdet i Kaldalen.

Med utgangspunkt i kraftstasjonsområdet får en følgende arbeidssteder:

1. Kraftstasjonsområdet.
2. Tverrslag tilløpstunnel ved Ålvatn.
3. Inntak tilløpstunnel ved Meltingvatn.
4. Dam med utløp Meltingvatn.
5. Diverse veiarbeider i forbindelse med de nevnte områder.

Når det gjelder bemanning i anleggstiden, kan det bare antydes omtrentlig størrelsesorden. Med utgangspunkt i to — 2½ — års byggetid forventes en bemanning på gjennomsnittlig ca. 75 mann.

Denne arbeidsstokken vil sannsynligvis bli forlagt i to anleggsrigger, en i kraftstasjonsområdet og en ved Meltingvatnet. Plassering av forlegninger vil bli tilpasset entreprenørens opplegg og ønske.»

Karl Arne Støvik
Avdelingsing.
(Sign.)

Dessuten har utvalget overfor konsesjonssøker ved ulike henvendelser og i møte påpekt at det bør foretas klimaundersøkelse. Konsesjonssøkeren har sagt seg villig til det, og forutsetter at dette blir gjort.

Forøvrig vil arbeidsutvalget hevde at det grunnlagsmateriale som konsesjonssøkeren har innhentet for jord- og skogbruk er mangelfullt. Det vises her særlig til uttalelsen fra skogrådet og jordstyret. Jfr. bilag 10 og 9.

Arbeidsutvalget beklager at fylkeslandbruksstyret og fylkesskogrådet foreløpig ikke har tatt hensyn til disse spørsmål ved sin behandling av saken. Arbeidsutvalget forutsetter derfor at reguleringens virkninger for jord- og skogbruk blir utredet og vurdert nærmere av sakkyndige før konsesjon blir gitt.

4. Forhandlingstilbudet om økonomisk kompensasjon til kommunen fra NTE.

I forhandlingsmøte 5. februar 1981 fremsatte NTE med forbehold om styrets godkjennelse, følgende forhandlingstilbud til kommunen:

1. Tilskudd til forsterkning av kommunal administrasjon, kommunal tjenestebolig, overnattingssted, tilskudd gang-, sykkelvei, diverse kommunale formål, tilskudd til veiformål, jordbruksfond, fiskefond, friluftsfond og skogbruksfond *kr. 1,8 mill.*
2. Næringsfond *kr. 1,2 mill.*

Tilbudet omfatter en kommunes sedvanlige krav på vegne av allmenheten i samsvar med lov om vassdragsreguleringer og sedvanlige konsesjonsvilkår med unntak for utgifter til «jakt- og fiskeoppsyn» i anleggsperioden, bygging av terskler og andre lignende tiltak, samt utgifter til geistlig betjening, eventuelt pålegg om tilskott til forsamlingslokale og annen allmendannende virksomhet.

Med de unntak som er nevnt, forutsetter tilbudet fra NTE følgelig å dekke alle kommunens «konsesjonskrav» og krav på vegne av allmenheten. Det må presiseres at tilbudet ikke omfatter privatrettslige krav som kan reise på grunnlag av innvilget konsesjonssøknad og ekspropriasjonssamtykke. I mangel av avtale, blir slike rettighetskrav avgjort ved rettslig skjønn.

«Konsesjonstilbudet» forfaller til betaling 1 — en — måned etter at konsesjonen er gitt. Forøvrig var det imidlertid enighet om at NTE etter nærmere avtale medvirker til at kommunen kan oppta et rentefritt lån på kr. 500 000,—, såfremt tilbudet forøvrig godtas og konsesjon anbefales av fylkesmyndighetene.

Forøvrig må det presiseres at det samlede tilbud fra NTE på i alt kr. 3 mill., kun er ment som et totalt rammetilbud til kommunen. NTE har ingen innvendinger mot at kommunen innen de angitte formål, foretar en annen fordeling av beløpene.

Såfremt kommunen ikke finner å kunne akseptere rammetilbudet fra NTE, vil kommunens økonomiske kompensasjon ved at konsesjon blir gitt, bli fastsatt av departementet i samsvar med lov om vassdragsregulering.

Forhandlingsutvalget vil enstemmig anbefale at kommunen aksepterer tilbudet fra NTE som konsesjonssøker. Utvalget legger da til grunn at det ikke er sannsynlig at kommunen vil få en så stor samlet økonomisk kompensasjon ved at spørsmålet avgjøres av departementet.

Forhandlingsutvalget har ved denne vurdering sammenholdt tilbudet med administrativ praksis i vassdragsreguleringssaker. Det er vanlig praksis at utgangspunktet for omfanget av økonomisk tilskudd fastsettes på basis av den kraftmengde som utbyggingen gir og hva den koster vurdert opp mot reguleringens omfang og antatte konsekvenser for et reguleringsområde. Utvalget har ved sin sluttvurdering lagt vekt på en sammenligning med de økonomiske stønader som departementet fastsatte i forbindelse med den såkalte «Åbjøra-reguleringen».

Konkret vil utvalget nevne at departementet fastsatte et næringsfond på kr. 3 mill. til Bindal kommune. Ut fra utbyggingens kraftproduksjon, tilsvarer dette 6 000 kr./GWh. Utbyggingen av Mosvik kraftverk antas å gi en samlet kraftproduksjon på 90 GWh.

Konsesjon ble gitt A/L Åbjørakraft v/kgl. resolusjon av 9.01. 1976.

Utvalget har i den sammenheng selvsagt tatt hensyn til at kjøpekraften etter konsumprisindeksen er redusert med ca. 100 % fra 1973 til utgangen av 1980. Utvalget vil imidlertid presisere at en selvsagt ikke uten videre kan sammenligne utbyggingen av Åbjøravassdraget med en regulering av Meltingvatn. Denne reguleringen griper inn i vassdrag som ligger sentralt i kommunen — både med hensyn til næringsgrunnlag, friluftsliv og miljø.

Arbeidsutvalgets innstilling og forslag når det gjelder de særlige merknader under post 5, er avgitt under den forutsetning at kommunen aksepterer tilbudet fra NTE. Utvalget har ikke funnet det hensiktsmessig å avgi en subsidiær uttalelse, såfremt kommunen ikke aksepterer tilbudet. Utvalget vil imidlertid presisere at det selvsagt er innforstått med dette. Såfremt kommunestyre og formannskap finner det ønskelig og hensiktsmessig, vil imidlertid utvalget selvsagt gjøre det etter eventuelt vedtak fra kommunestyret.

5. *Særskilte krav og merknader.*

5.1: Mosvang forsamlingslokale — Kirkestua og Kilen leirskole. Arbeidsutvalget mener konsesjonssøkeren må yte tilskott til restaurering og rehabilitering av Mosvang forsamlingslokale. Idrettslagets forsamlingslokale m. v. har ikke en slik standard at det vil være noe godt tilbud bl. a. til de som skal arbeide ved anlegget. Dette spørsmål forutsettes nærmere avklaret under konsesjonsbehandlingen.

Ut over dette mener arbeidsutvalget at NTE bør pålegges å yte tilskudd til restaurering av Kirkestua ut fra de samme hensyn og formål.

Når det gjelder Kilen leirskole, viser utvalget til uttalelsen fra Mosvik skolestyre. Av hensyn til driften og de planlagte restaureringsarbeider ved leirskolen, er det helt nødvendig at det gis pålegg om at anleggsvirksomheten drives på en slik måte at det blir til minst mulig skade og ulempe for leirskolen. Dette forutsettes avklaret nærmere under konsesjonsbehandlingen. Det kan opplyses at leirskolen benyttes både om våren/forsommeren samt om høsten. Skulle Kilen bli vesentlig forringet som leirskole, pålegges konsesjonssøkeren å yte bidrag til etablering av ny leirskole.

5.2: Terskler og settefisk.

Når det gjelder krav om terskler i vassdragene, viser utvalget til de avgitte uttalelser fra særnemndene. Utvalget viser særlig til uttalelsene fra Innlandsfiskenemnda og Mosvik Grunneierlag.

Spørsmålet om bygging av terskler og andre tiltak for å forsøke å bevare Mossa, forutsettes utredet nærmere under konsesjonsbehandlingen. Det samme gjelder tiltak ved Meltingen for å avbøte skadevirkningene for fisket. Det forutsettes at konsesjonssøkeren i samråd med sakkyndige utreder spørsmålet om skadevirkningene for ålfisket nærmere.

Generelt forutsetter utvalget at konsesjonæren gis sedvanlig pålegg om å treffe tiltak ved utsetting av settefisk m. v.

Utvalget forutsetter at det gis pålegg om at «Kulltjerndammen» skal bevares. Utvalget er enig med Mosvik fjellstyre i at den er et viktig kulturminne for bygda. Etter utvalgets mening kan dette gjøres ved at fløtningsdammen blir rehabilitert og nyttet som en terskel.

Utvalget forutsetter at departementet gir sedvanlig pålegg om nødvendig opprenskning m. v. strandsonen rundt Meltingvatnet.

5.3: Jakt og fiske.

Når det gjelder utgifter og tiltak til nødvendig oppsyn m. v. for jakt og fiske i anleggsperioden, forutsetter utvalget at det gis sedvanlig pålegg om dette. Utvalget viser her til de ulike uttalelser og vedtak fra friluftsnemnda. Utvalget mener at en må ta særlig hensyn til at anleggsdriften og forlegningene blir konsentrert på to steder. Etter utvalgets mening vil det her kunne oppstå særlige problemer på grunn av muligheten for intensiv jakt og fiske innenfor et forholdsvis begrenset område.

5.4: Legetjenesten.

Utvalget mener at NTE som konsesjonssøker bør medvirke til at Mosvik får egen lege. Spørsmålet forutsettes forelagt fylkeskommunale og sentrale helsemyndigheter. Etter utvalgets mening vil utbyggingen av Mosvik kraftverk gjøre det helt nødvendig at Mosvik får egen lege.

5.5: Sikring av veier.

Utvalget forutsetter at de fylkesveier og andre veier som vil bli benyttet i anleggsperioden og som er åpne for alminnelig ferdsel, blir utbedret og sikret på en forsvarlig måte i samsvar med gjeldende standardkrav. Det vises i den sammenheng til uttalelsen fra veinemnda.

5.6: Overskuddsmasser m. v.

Utvalget forutsetter at kommunen etter nærmere avtale med NTE kan få utnytte brukbare overskuddsmasser til knusing m. v. Forøvrig forutsettes massedepoter sikret på sedvanlig måte.

5.7: Jord-og skogbruk.

Når det gjelder disse spørsmål, viser utvalget til uttalelsene fra jordstyret og skogrådet. Utvalget forutsetter at de tiltak m. v. og andre forhold som er påpekt av disse organer, utredes nærmere og at det gis pålegg i samsvar med dette. Utvalget viser her særlig til skogrådets uttalelse om nødvendig tiltak for å hindre bl. a. erosjonsskader og produksjonsreduksjoner — særlig ved Meltingvatnet.

På dette punkt viser utvalget også til uttalelsen fra Mosvik beiteråd om særskilte tiltak for beitedriften.

5.8: Sikring av den kommunale vannforsyning.

Konsesjonssøkeren må pålegges å treffe nødvendige tiltak, slik at det ikke oppstår forurensningsskader m. v. i Røssvatn og Dalsvatnet. Disse vann er vannkilde for Mosvik vassverk.

5.9: Kommunikasjonsforhold.

Utvalget forutsetter at konsesjonssøkeren tar nødvendig hensyn til at kommunikasjonsforholdene for regionen ikke blir skadelidende i forbindelse med anleggsvirksomheten. Utvalget sikter her til ferjesambandet over Skarnsundet. Særlige transportbehov i anleggsperioden må løses ved at utbyggeren inngår særavtaler med «Innherredsferja».

Kommunens organer skal gis anledning til å uttale seg om valg av veitraseer.

5.10: Miljøtiltak m. v.
Utvalget forutsetter at fylkeskommunale og sentrale naturvernorganer vurderer og uttaler seg om særlige tiltak som reguleringen måtte medføre. Det forutsettes at det gis sedvanlige pålegg om at Statens naturvernråd skal uttale seg om saken.

5.11: Sysselsetting, varehandel m. v.
Utvalget forutsetter at konsesjonssøkeren bør inngå avtale med entreprenører om bruk av aktuell lokal arbeidskraft formidlet gjennom arbeidskontoret, i den grad det er behov for det. Likeledes bør inngå som anbudsforutsetning at lokale entreprenører og vareleverandører blir benyttet i anleggstiden.

5.12: Konsesjonsavgift.
Utvalget forutsetter at det pålegges konsesjonssøkeren å betale konsesjonsavgift med kr. 10,— pr. naturhestekraft.»

I ovenstående uttalelse har arbeidsutvalget vist til vedtak m. v. i følgende kommunale råd, styrer m. v.:

Mosvik skogråd:
«Konsesjon tilrås på følgende vilkår:
a. Det foretas nøyaktige arealoppmålinger av skogarealet i influensområdet.
b. Det igangsettes klimaundersøkelser i Meltingvannbassenget, Mossa og Kaldalsvassdraget fra dags dato.
c. Det opparbeides avlastningsveger i bassengområdet som følge av sterke endringer i transportforholdene:
   — det opparbeides skogsbilveg fra Kilen til Bjørvikdalen.
   — skogsbilveg opparbeides fra Rv 755 over Liaunnessa og fram til bebyggelsen på Øya.
   — NTE pålegges å delta i finansieringen av vegen Meltingen — Prestvågen for å kompensere bruksendringer og reduserte produksjonsmuligheter bl. a. på NV siden Meltingvatnet og på Sauøya.
   — utbyggeren pålegges å opprette et vedlikeholdsfond for erstatningsvegene.
   — overføringslinjer, kraftlinjer og evt. telefonlinjer linjeføres i samråd med landbruksfaglige myndigheter.
   — det tas forbehold overfor konsesjonæren om framtidige erstatninger for evt. klimaskader og jorderosjon i hele utbyggingsområdet.
   — uttalelsen er avgitt med utgangspunkt i foreliggende planer.
   — næringsfond for bruk i Meltingenområdet.»

Mosvik jordstyre:
«Jordstyret mener at en senking av Meltingvatnet på 21 meter er et alvorlig inngrep i bygde- og fritidsmiljøet ved innsjøen, og at den sterke redusering av vannføringen i Mossa vil føre til betydelig tapte fiskeinntekter for nærings- og fritidsinteressene.
Meltingvatnet må avskrives som vannkilde for et gårdsbruk og for hytteeiere ved vatnet.
Likeså vil området miste verdi ved at muligheten for utmarksnæringer/hytteleie blir vesentlig forringet. Tømmertransport over vannet blir umulig.
Jordstyret vil også peke på at man får tap i fiskemuligheter både Meltingvatnet og i Kaldalvassdraget. Selv om strandlinjen for det meste ligger i fjellgrunn, kan en ikke se bort fra at partier av jordbruksarealer kan rase ut.
Til slutt vil en bemerke at det kan oppstå forhold som det på nåværende tidspunkt ikke er mulig å ha oversikt over.»

Mosvik skolestyre:
«Det synes klart at en så omfattende regulering av vassdrag med senking av Meltingvannet med inntil 21 meter, tørrlegging av elva Mossa inntil en rest på 25 % av normal vannføring, tørrlegging av Kaldalselva og annen regulering av vannføringen i vassdrag, må få betydelige konsekvenser for totalmiljøet i de områder det gjelder. Det er fare for at reguleringen av Meltingvann kan få avgjørende betydning for framtidig busetting i Markabygda, og bare den ting at Mossa opphører som lakselv, vil ha klar miljømessig betydning. I løpet av sommeren er det flere hundre personer som gleder se gover å kunne delta i fiske eller annen rekreasjon ved elva og vatna her. Generelt må en derfor si at utbyggingen av vassdrag så nær bustadområder er meget betenkelig, og i dette tilfelle skulle en ønske at det ville bli ugjort. Ved regulering av vassdragene går en naturherlighet av meget stor betydning tapt for lokalmiljøet.
Den usikkerhet som knytter seg til framtidig busetting i Markabygda, gjør virkningen av reguleringen m. v. i forhold til skoleverket i bygda også noe usikker. Elevgrunnlaget er allerede så svakt at Mosvik skole nå bare har 4 klasser, og ytterligere reduksjon av elevtallet vil bare forverre situasjonen.
Usikkerhet om virkningen på skoleordningen er det også i forbindelse med byggeperioden for kraftverket. Dersom det blir tilflytting av familier med barn i anleggsperioden, kan bare 3—4 barn bety økning i klassetallet i skolen. Det trenges noe tid til å forberede et slikt øket behov for lærere og materiell, om det så bare blir for en overgangsperiode.
Av enda større betydning for skoleverket i kommunen vil det være at stedet Kilen for kortere eller lengre tid blir ubrukelig som sted for leirskole. Etter avtale med Vinje Bruk har Inderøy og Mosvik kommuner nå i flere år drevet leirskole på stedet. Hittil har til vanlig bare 6. og 7. klasser vært på stedet, men det foreligger konkrete planer for utbygging av stedet til fast leirskolested for grunnskolene i de to kommunene. Det er over en 3-årsperiode beregnet å bevilge omlag 490 000 kr. til utbygging av stedet. Dette er nyinvesteringer, og det er klart at den verdi som husene som står der representerer i tillegg, er ikke uvesentlig.
Kilen som leirskolested er vurdert over flere år, og en har funnet at stedet egner seg spesielt godt til formålet. Stedet kan ikke uten videre erstattes med et annet like godt egnet sted, og i alle fall vil det være forbundet med betydelige ekstra økonomiske utlegg til husleie eller investeringer i nybygg.
Det synes etter dette klart at reguleringen av vassdragene i kommunen i forbindelse med bygging av Mosvik kraftverk m. v. vil få betydning også for skolene i kommunen. Det er derfor nødvendig at det tas forbehold om kompensasjon hva angår de økede utgifter som

kommunen får ved dette, spesielt i forbindelse med at en mister Kilen som leirskolested for kortere eller lengre tid.»

Mosvik innlandsfiskenemnd:

«En slik utbygging vil få ubotelig skadevirkninger på Mossa som lakseelv, og fiskeproduksjonen i Meltingen vil bli redusert drastisk.

Innlandsfiskenemnda vil understreke at Mossa er en særlig god smålakselv, hvor det årlig blir tatt store fangster og hvor mange mennesker søker rekreasjon. Det må satses svært mye på å forebygge og redusere skadevirkningene for laksefisket.

Ved en eventuell utbygging må flg. tiltak iverksettes i samråd med fagfolk:

1) Nedbørsfeltet til Bjørkvatnet/Åfjorden må gå i Mossa.
2) Det må bygges terskler i elva.
3) Elva må innsnevres og det anlegges kulper for å lette lakseoppgangen.
4) Det må sørges for vasstilgang i laksesesongen. Det kan gjøres med å ha magasin i Åfjorden, Langen m. v. Årlige driftsutgifter på slike damanlegg må dekkes.

Nytteeffekten av slike anlegg må utredes grundigere.

Øvrige tiltak:

Det avsettes fond hvor den årlige avkastningen går til fiskekultivering av vatna i Mosvik. Fondet bør minimum gi 10 000 kr. årlig.

Det må ydes tilskudd til oppsyn, spesielt i annleggsperioden.

Det må sørges for at fisk fra Meltingen og Ålvatnet ikke får anledning til å gå ned i driftstunnelene.

Virkningen på ålfiske må utredes nærmere.

Det må bygges terskler i utløpet av Koltjern og Kjerkgårdsvatna.»

Mosvik Grunneierlag:

«Mosvik Grunneierlag hadde helst sett at Mossa — Meltingen hadde vært uberørt, men vil ikke gå imot at konsesjon blir innvilget. Mosvik Grunneierlag er det lag som blir mest berørt økonomisk av utbyggingen av Meltingen.

Vi driver som kjent kortsalg på laksefiske i elva, og med den utbygging som det er søkt konsesjon om, ser vi elva tapt som fiskeelv.

Vårt utbytte er på ca. 10 000—12 000 kroner på årsbasis. Når våre antakelser har fått en sådan konklusjon, er det på siste års resultater. For 1979 ble det fisket opp ca. 1600 kg laks mens det for 1980 ble fisket opp ca. 300 kg.

Resultatet har sikkert med vannføringen å gjøre, 1979 var et godt vannår med mye nedbør, mens 1980 var en tørr sommer med lite nedbør og lite vannføring i elva, tross bra med vann i Meltingen og vanlig regulering av dammene.

Vi tror vannføringen var større enn 40 % hele sommeren, og mere skal det jo ikke bli ved utløpet etter reguleringen. Oppdemningen av Langen Kattmagen vassdraget gir alt for lite vann som alternativ, og tjener kanskje bare til å lokke fisken opp i kulpene, og elv tørker ut og fisken dør.

Våre antakelser på dette er de beregninger som er gjort, og uttalelser fra gamle tømmerfløtere.

Konklusjonen er at Mossa er tapt for alltid som lakselv. Hva Mosvik Grunneierlag skal få i kompensasjon vil vi komme tilbake til siden.»

Mosvik fjellstyre:

Fjellstyret har merket seg det betydelige volum av faglige utredninger som angår fisk, fauna og botaniske interesser i det aktuelle område og omgivelser. Ingen slike utredninger foreligger for jord-, skog- og beiteinteresser.

Fjellstyret vil i tillegg bemerke følgende:

— Kommunen tilrås å gjøre krav på at det snarest settes i gang klimaundersøkelser i forbindelse med den aktuelle regulering. Man kan få verdifulle data fram til utbyggingen evt. tar til.
— I motsetning til fylkeskonservatorens syn finner fjellstyret stor verneverdi i Kulltjerndammen. Dette er den eneste fløtningsinnretning som er igjen i bygda.

Denne må man ta vare på og sette i stand og benytte, for å bibeholde en viss minimum vannmengde i Kaldalsvassdraget også etter reguleringen. Dammen er et verdifullt kulturminne for Mosvik.

— Jord-, skog- og beiteinteresser må utredes nærmere.»

Mosvik friluftsnemnd (etter fellesmøte med Leksvik friluftsnemnd):

«Friluftsnemndene er innforstått med at de generelle konsesjonsbetingelser ivaretar kravene til landsskapspleie og bruken av terrenget. Det skulle derfor ikke være behov for spesielle restriksjoner for terrengbruken i konsesjonssammenheng.

Det bør iverksettes diverse tiltak for å styre friluftslivet i den retning som er ønskelig. Det kan være preparering av skiløyper og opprusting av badeplasser. Det må drives opplysningsvirksomhet om hvordan friluftslivet bør drives (eks. hogst av tørre trær, bryting av bar o. l.).

Friluftsnemndene samordner videre arbeid.»

Mosvik beiteråd:

«Beiterådet anbefaler at konsesjon blir gitt på følgende vilkår:

1. Det bygges terskel, slik at vannstanden i Åfjorden blir lik normalvannstand.
2. NTE pålegges å bygge gjerder på følgende strekninger:
   a) Fra terskel til Øver-Straumen.
   b) Fra Dammene og til Lille-Meltingen.
   c) Ferist ved Dammene.
   d) Utmarkgjerder i tilknytning til eksisterende jordbrukseiendommer i Markabygda, slik at beiteforholdene ikke blir endret i området.
   e) I tilknytning til anlegget oppføres gjerde rundt lagerplassene for steinmasser, anleggsstasjoner, anleggsveier, tunnelinnslag og i Kaldalen.
3. Konsesjonæren oppretter et fond til framtidig vedlikehold av gjerde og tap av beitedyr som følge av reguleringen.»

Mosvik vegnemnd:

«Vegnemnda anbefalte oppført følgende krav i ovennevnte sak.

1. Utbedringer av F.v. 192 fra X R.v. 755 ved Grande til Sliper med arm til Saltvikhamn, og forlengelse til Leksvik, med spesielt hensyn til gang/sykkelveg gjennom Mosvik sentrum.
2. Tilskudd til veggjennomføring til Verrabotn.

3. Tilskudd til utbedringer og sikring av kommunale veger i det det mange steder mangler skrenserekkverk ved bratte skråninger.
4. I forbindelse med utvinning av fjell i tunnelen, bør kommunen kunne sikre seg en del masser for knusing, og i den forbindelse må det anskaffes et knuseverk, dette er det også behov for ved senere bruk bl. a. for en del grus/fjell/steinforekomster ellers i kommunen.»

Leksvik kommunestyre fattet i møte 26. februar 1981 følgende enstemmige vedtak i samsvar med innstilling fra hovedutvalget for teknisk sektor:

«Konsesjon for regulering av Mossavassdraget anbefales gitt under forutsetning av at følgende merknader blir tatt til følge:

1. Generelt må alle grunneiere og rettighetshavere få full erstatning for de skader som direkte blir påført som en følge av reguleringen, eller som senere måtte oppstå på grunn av langtidsvirkninger.
2. Utbyggeren dekker grunneiers andel i forbindelse med bygging av skogsbilveg fra kommunevegen ved Osen til Bjørvikdalen ved Mosviks grense i samsvar med de krav som er stilt av Leksvik bygdealmenning.
   Det avsettes midler til et fond for dekning av utgifter med vedlikehold av vegen.
3. Utbyggeren tar del i bygging av veg mellom Kammen og Kalldalen og bør primært dekke den delen av anleggskostnadene som ikke finansieres ved statlige tilskott.
4. For i noen grad å avhjelpe det tap det er for friluftsinteressene i Leksvik å miste Meltingvatnet og de nærmeste omgivelsene som rekreasjonsområde må utbyggeren ved avsetning av midler til vilt- og fiskefremmende tiltak være med på å bedre forholdene i andre områder i kommunen.
   Dessuten må skadevirkningene i vassdraget reduseres mest mulig ved at de tiltak som er foreslått i rapportene fra Universitetet i Trondheim og fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk gjennomføres i samsvar med disse forslag.
5. Det oppnevnes et utvalg som skal påse at utbyggeren etterkommer de pålegg som måtte bli stilt i den gitte konsesjon, og ivareta de friluftsinteressene som knytter seg til området.»

Hovedutvalget i Leksvik har gitt følgende sammendrag av innkomne uttalelser fra kommunale styrer og råd:

«*1. Leksvik Jordstyre:*

Forutsetter at landbruks- og fritidsinteressene ved Meltingvatnet får kompensasjon for de ulemper reguleringen medfører. Dessuten forutsettes det at jordstyret får seg forelagt søknad om tillatelse til overføring av vatn fra Innerelvas nedbørsfelt når dette eventuelt måtte bli aktuelt.

2. Leksvik Skogråd:

Viser til tidligere behandling da Sperstadutvalgets innstilling ble behandlet.

Dette vedtaket omfatter i vesentlig grad en eventuell regulering av Grønsjøene. Forøvrig vises til vedtak i Mosvik skogråd hvor det blant annet er anført følgende:

Skogrådet beklager at det ikke er utarbeidd rapporter for innvirkning på jord- og skogbruksforhold.

Konsesjon tilrås med endel merknader:

— arealoppmålinger av skogarealet i influensområdet
— klimaundersøkelser
— opparbeiding av endel skogbilveger som ligger i Mosvik, samt veg til Verrabotn
— opprettelse av et vedlikeholdsfond for erstatningsvegene
— forbehold om erstatning for klimaskader
— erosjon.

3. Leksvik friluftsnemnd:

peker i sin uttalelse på følgende:

— tiltak som er foreslått i rapportene fra Universitetet i Trondheim og fra Direktoratet for vilt- og ferskvannsfisk må gjennomføres i samsvar med disse forslag
— det oppnevnes et utvalg som skal påse at utbyggeren etterkommer de pålegg som måtte bli stilt i den gitte konsesjon, og ivareta de friluftsinteressene som knytter seg til området
— estetisk meget uheldig med en så sterk nedtrapping
— hytteeierne vil få store ulemper
— ferdsel på isen vil bli vanskelig og farlig
— fiske både fra land og fra isen vil bli vanskeliggjort, og flere viltarter spesielt elg og vannfugler vil få problemer
— rekreasjonsmessige verdier vil bli sterkt redusert.

4. Leksvik Bygdealmenning:

Leksvik bygdealmenning viser i sin uttalelse til tidligere brev av 30. okt. 1978 til NTE hvor det i fire punkter er tatt opp forhold som er viktige for bygdealmenningen som grunneier.

Pkt. 1 berører regulering av Grønsjøene som foreløpig ikke er aktuelt.

— forøvrig bes vurdert hva som skal skje med de nåværende damanlegg i Julvatnet, Rypvatnet og Fjellvatna
— Bygdealmenningen peker ellers på at det er nødvendig å få bygd skogsbilveg fra kommunevegen ved Osen til Bjørvikdalen og Mosvikgrensa
— forøvrig tas det forbehold om at hvis reguleringen fører til negative virkninger på fisket, så må det igangsettes nødvendige tiltak for å avhjelpe disse.

Det har senere vært kontakt mellom utbyggeren og almenningen for å komme fram til løsning av vegspørsmålet sør for Meltingvatnet.

5. Leksvik Jeger og Fiskeforening:

er sterkt betenkt over at Meltingvatnet skal bli nedtappet inntil 21 m. Det pekes på uheldig innvirkning på oppvektsplasser og gyteplassene for ørret og rør.

Forøvrig nevnes at området i dag er meget attraktivt som rekreasjonsområde. NTE bør pålegges å avsette midler til et generelt fond for fiskefremmende tiltak i Meltingen eventuelt i andre vann som ikke blir berørt av reguleringene. NTE bør også hvert år foreta prøvefiske i Meltingen for å undersøke utviklingen av fiskemengde og kvalitet.»

Nord-Trøndelag fylkeslandbruksstyre har i møte 2. og 3. september 1980 gjort dette vedtak:

«Nord-Trøndelag fylkeslandbruksstyre har tidligere i forbindelse med verneplanen for vassdrag foretatt en vurdering av de landbruksmessige konsekvenser ved en utbygging av Meltingvatnet m. v. Fylkeslandbruksstyret merket seg først og fremst de verneinteresser som er knyttet til laksefisket i Mossa. Fylkeslandbruksstyret mente likevel at objektet burde underlegges konsesjonsbehandling.

I forhold til de planer som forelå i forbindelse med uttalelsen til verneplanen synes de endelige planer å være noe bedre sett ut fra et landbruksmessig synspunkt. Først og fremst henger dette sammen med at Grønnsjøene etter de foreliggende planer ikke skal reguleres og at det ikke blir foretatt oppdemming i Meltingvatnet.

Når det gjelder konsekvensene for laksefisket i Mossa synes det imidlertid ikke å være foretatt noen endringer i planene som vil forbedre mulighetene for at dette fisket kan opprettholdes. Etter all sannsynlighet vil en her få store skadevirkninger.

Ut fra en totalvurdering av forholdet mellom behov for kraft og landbruksmessige skadevirkninger som følge av inngrepene finner Nord-Trøndelag fylkeslandbruksstyre å måtte tilrå en utbygging etter de planer som nå er lagt fram.»

Nord-Trøndelag fylkesskogråd, vedtak i møte 30. juni 1980:

«Nord-Trøndelag Fylkesskogråd mener at det er av samfunnsmessig betydning at de skogområdene som ikke blir drivbare etter reguleringen, blir utnyttet og kan bekrefte at en skogsbilvei på sørsida av Mellingvatnet og en skogsbilvei som forbinder den største øya med fastlandet, vil kunne få statsbidrag etter vanlige retningslinjer. Fylkesskogkontoret vil være behjelpelig med stikking og kostnadsberegning av disse veianleggene.

For andre veianlegg som vil bli benyttet under anleggsarbeidet og senere av regulanten, vil fylkesskogrådet be om at det lokale skogoppsyn, representert ved herredsskogmesteren i Leksvik og Mosvik, blir holdt løpende orientert om planene.»

Fylkesfriluftsnemnda i Nord-Trøndelag, vedtak i møte 20. oktober 1980:

«Fylkesfriluftsnemnda i Nord-Trøndelag har behandlet konsesjonssøknad for utbygging av Meltingen og Mossa i Mosvik/Leksvik kommuner.

Nemnda vil understreke at en regulering med regulering/senkingshøyde så vidt stor som 21 meter, vil til tider av året virke sterkt skjemmende og medføre således i nedtapping-s perioder et ødelagt landskapsbilde. Nemnda er i den forbindelse tilfreds med at Grønsjøene ikke blir berørt av reguleringsinngrepet. Etter at Meltingen eventuelt blir regulert vil verdiene av Grønsjøene for friluftsformål øke vesentlig, da de må betraktes som et erstatningsområde for det som blir regulert.

Fylkesfriluftsnemnda er også opptatt av den virkning reguleringen har på laksefiske i Mossa og på utviklingen av laksestammen der. Det ser ut til at den beste fiskestrekning er fra Lille Meltingen og nedover til sjøen og fylkesfriluftsnemnda mener at regulanten bør tilpliktes vesentlige tiltak for å avdempe skadevirkninger på fiske her. Nemnda vil i den forbindelse også peke på det press som den Nord-Atlantiske laksefiske totalt er utsatt for og vil prinsipielt hevde at de som planlegger tekniske inngrep hvor deler av laksestammer blir berørt, bør tåle betydelige pålegg i økonomisk forstand med tanke på å avdempe de skader inngrepet medfører for laksestammen og laksefiske.»

Fylkesutvalget i Nord-Trøndelag, vedtak i møte 10. april 1981:

«1. Fylkesutvalget viser til fylkestingets vedtak av 28/6 1979, sak nr. 48/79, der Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk ble gitt fullmakt til å fremme søknad om tillatelse til regulering av Meltingen m. v. i Mosvik og Leksvik kommuner.
2. Fylkesutvalget viser videre til stortingsbehandling av Verneplan II for vassdrag, der Mossa ble frigitt for konsesjonsbehandling. Det vises også til Fylkesplan for Nord-Trøndelag 1980—83, der det under handlingsprogrammet for energi forutsettes at konsesjonssøknad for Mossa innsendes i 1979 og bør kunne behandles raskt slik at anleggsarbeidene kan igangsettes i 1980. En behandling av regulering av Meltingvatn m. v. skulle derfor være i samsvar med tidligere overordnede vedtak.
3. Etter en totalvurdering av forholdet mellom behovet for elektrisk energi og de skadevirkninger som vil oppstå ved en regulering av Meltingen som foreslått, anbefaler fylkesutvalget i Nord-Trøndelag at Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk gis konsesjon for regulering av Meltingvatn m. v. i Mosvik og Leksvik kommuner. Fylkesutvalget ber om at:
   a) Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk utfører resipientundersøkelser i den perioden som gjenstår til utbyggingen finner sted samt oppfølgende undersøkelser etter at reguleringen er gjennomført.
   b) Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk utfører nærmere vurderinger av tiltak med tanke på at Mossa fortsatt kan være lakseførende.
   c) Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk klarlegger tiltak som kan gjøre at fisket i Meltingen blir minst mulig skadelidende ved gjennomføring av regulering som foreslått.
   d) Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk gjennomfører tilleggsundersøkelser for å søke å minimalisere skadevirkningene for jord- og skogbruksinteressene samt for naturvernet.»

Fylkesrådmannen i Nord-Trøndelag har i sin utredning for fylkesutvalget bemerket bl a.:

«Når det gjelder de fagutredninger og uttalelser som er innkommet i forbindelse med søknaden, bemerkes:

1. De undersøkelser som ligger til grunn for vurdering av resipientforholdene i Mossa, synes å være noe spinkle. Vannprøver for fysiske/kjemiske undersøkelser er uttatt under flom i Mossa den 8/10 1979. De fysiske/kjemiske

data samt resultat av undersøkelse av påvekstalger, må betegnes som lite representative. Bunndyrsundersøkelsen er noe mer representativ i og med at det er utført tre undersøkelser i løpet av sommeren og høsten 1979. Sommeren 1979 må imidlertid betegnes som et nedbørsrikt år, og det hadde vært ønskelig at resipientundersøkelser hadde vært gjennomført systematisk i en årrekke før utbygging, samt at oppfølging hadde funnet sted etter utbygging.

De fiskeribiologiske undersøkelser av Mossa synes å bygge på et spinkelt materiale. Gytemulighetene er bl. a. vurdert under slike forhold at undersøkelsene ble begrenset til å registrere mulige gytelokaliteter. Det fremgår av rapportene at de beste gytelokalitetene ligger på områdene ovenfor Lille Meltingen. Dette er det område av vassdraget som får størst reduksjon i vannføring. Etter reguleringen vil restfeltet ved tilløpet i Lille Meltingen ligge på ca. 3 % av uregulert vassdrag. Dette vil vel i praksis si at denne del av vassdraget vil være tørt de fleste somrene.

Det er heller ikke påvist typiske gyteplasser i tilløpselva fra Langenvassdraget, men elfiskeundersøkelsene viser at det etter alt å dømme har foregått gyting, idet en naturlig spredning av lakseunger til denne delen av vassdraget ikke er sannsynlig. Ut fra de opplysninger som fremgår av rapporten, synes det som om fremtidige gytemuligheter i Mossa etter en regulering vil bli redusert til områdene helt nederst i vassdraget.

Av rapporten fremgår at Mossa er best fiskbar i månedene juni/juli, hvor vassføringen stort sett ligger på 3—4 m^3/sek. I august har vannføringen på uregulert elv vanligvis ligget på 2—3 m^3/sek., noe som har vist seg å være i minste laget for å opprettholde et tilfredsstillende fiske i elva. Etter regulering vil vannføringen i elva ligge vesentlig under denne verdi. Vannføringen i juli er således anslått til 1,0 m^3/sek., og i august til 0,5 m^3/sek. målt ved Oppgrande bru. I rapporten slås det derfor fast at det ikke er sannsynlig at fiske ved slike vannføringer vil bli særlig attraktivt.

Dette bekreftes av de tall som fremgår av Statistisk Sentralbyrås laksestatistikk. Oppfisket kvantum laks i Mossa er registrert til 1 629 kg i 1979, som var et vått år, og til 300 kg i 1980, som var et tørt år.

I utredningene fra utbyggeren samt i fiskerikonsulentens rapport, vurderes mulighetene for å skaffe en minstevannføring til Mossa for å sikre tilstrekkelig vann for å opprettholde Mossa som lakselv. Regulering av sidevassdraget Langen synes ikke å kunne gi noen løsning. Utslipp av minstevannsføring fra Meltingen er vanskelig å gjennomføre rent teknisk med den utbyggingsmåte som er foreslått, og vil dessuten forrykke i vesentlig grad økonomien ved utbygging av vassdraget.

Med den store reduksjon av nedbørsfeltet som vil sogne til Mossa etter en regulering, vil det også med stor sannsynlighet bli en vesentlig økning i næringsstoffkonsentrasjonene i vannmassene, slik at man får en økning i biologisk vekst i vassdraget. Hvorvidt denne økning i biologisk vekst vil bli så stor at det vil føre til ubalanse i vassdraget i forhold til nåværende forhold, har man ikke data for å vurdere.

Det er overveiende sannsynlig at Mossa vil bli sterkt redusert som lakseelv etter at en utbygging som foreslått er gjennomført.

2. Om fisket i Meltingen etter at det er gjennomført en senkningsregulering på ca. 21 m, er det vanskelig å ha noen klar formening. Ørretbestanden vil med stor sikkerhet helt falle ut som nyttbar ressurs. Når det gjelder fiske av røye, opplyser Museet at det kan forventes en fiskeavkastning av betydning og stipulerer den i størrelsesorden 2—5 kg pr. hektar. Dette er en avkastning som er vanlig i gode, uregulerte røyevatn.

3. Konsekvensene for det naturlige dyre-, fugle- og plantelivet er stort sett begrenset. Særlig i viltrapporten er det pekt på mulighetene for å forbedre vannfuglbiotopene ved terskelbygging. De vanlige bestemmelser om mulig terskelbygging bør derfor også gjelde for denne utbyggingssaken.

Selve landskapsbildet vil for dette prosjektet i særlig grad bli påvirket i områdene rundt Meltingen. Meltingen-området fortoner seg i dag som et åpent skoglandskap enten en betrakter det fra RV 755 eller fra gårds- og jordbruksområdene på nordsiden av vatnet. Meltingen er meget sentral i dette landskapsbildet.

Beregnede vannstandsvariasjoner viser at i medianår kommer vannspeilet opp til ca. H = 214 i oktober/november, mens vannspeilet ligger på ca. H = 210 i mai/juni. Med HRV = normalvannstand på 216, vil det i år med lite nedbør bli svært skjemmende strender rundt Meltingen hele sommeren igjennom.

Fylkesrådmannen finner det imidlertid meget vanskelig å foreslå tiltak for å bedre dette forholdet, da en tidligere og sikrere fylling av Meltingen berører hele produksjonsopplegget.

4. Det framgår av de uttalelser som er innkommet fra fylkeslandbruksstyret i Nord-Trøndelag at den foreslått regulering ikke vil føre til noen direkte konsekvens for landbruket rundt Meltingvatnet. Fra Mosvik kommune blir det imidlertid pekt på at det grunnlagsmateriale som konsesjonssøkeren har innhentet for jord- og skogbruk, er mangelfullt. Kommunen forutsetter derfor at reguleringens virkninger for jord- og skogbruk blir utredet og vurdert nærmere av sakkyndige før konsesjon blir gitt.

5. På grunn av svært vanskelige trafikkforhold på fylkesvegen gjennom Mosvik sentrum, er det i soneplan for Mosvik skissert trafikksikre løsninger. Skolen ligger slik lokalisert at en svært stor del av barna må benytte denne vegen som skoleveg. Videre boligutbygging i Mosvik sentrum vil foregå sør for sentrum og ytterligere forsterke trafikken gjennom sentrum.

I soneplanen er det planlagt gang- og sykkelveg gjennom sentrum, denne er ennå ikke kommet med på Vegplanen og vil derfor ikke være bygd under anleggsperioden. Den trafikkøkning som vil oppstå i anleggsperioden samt ved gjennomføring av gjennomkjøring til Leksvik, vil ha store miljømessige konsekvenser for Mosvik sentrum. En slik gang/sykkelveg bør derfor være ferdig når anleggsperioden starter.

Finansiering av en slik gang/sykkelveg omfattes av de avtaler som skal inngås mellom Mosvik kommune og Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk. Denne avtale er allerede vedtatt av Mosvik kommune og styret for Nord-Trønde-

lag Elektrisitetsverk, og partene er innstilt på å få arbeidene realisert hurtigst mulig.»

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, som med brev av 15. april 1981 har innsendt innkomne uttalelser, viser til disse og fortsetter:

«Fylkesmannen viser spesielt til den fyldige uttalelse fra Nord-Trøndelag fylkeskommune og sier seg i det alt vesentlige enig i denne. Vedrørende ivaretakelse av almenhetens interesser generelt, forutsetter fylkesmannen at en vil få anledning til å komme tilbake til dette i forbindelse med skjønnssaken.»

Norske Turistforeningens Forbund har i brev av 23. desember 1980 opplyst at reguleringen ikke berører områder hvor turistforeninger har etablert noen virksomhet og at forbundet derfor ikke har merknader til saken.

Vegsjefen i Nord-Trøndelag har i brev av 15. januar 1981 ingen merknader.

Fiskeridepartementet har forelagt saken for Kystdirektoratet og Fiskeridirektøren og har i brev av 30. januar 1981 uttalt:

«Kystdirektoratet har etter bl. a. å ha innhentet uttalelse fra havnefogden i Levanger, i påtegning av 30. juni 1980 uttalt at reguleringen ikke vil ha uheldige virkninger for havneforholdene eller sjøverts ferdsel i Trondheimsfjorden.

Fiskeridirektøren har etter at innhentet uttalelse fra Fiskeridiktertoratets Havforskningsningsinstitutt og Fiskerisjefen i Trøndelag uttalt i påtegning av 15. januar 1981 at reguleringen ikke antas å føre til vesentlige biologiske endringer i fjorden.

Fiskeridepartementet har som Kystdirektoratet og Fiskeridirektøren intet å bemerke.»

Statens Forurensningstilsyn har 10. november 1980 uttalt at det ved den foreslåtte regulering av Meltingvatnet antas ikke å ville oppstå vesentlige forurensningsmessige ulemper.

Videre uttales:

«Det ble i 1979 utført en mindre undersøkelse av de biologiske og kjemiske forholdene i vassdraget nedstrøms Meltingvatn. Resultatene fra den biologiske delen av undersøkelsene tyder på at Mossa er lite påvirket av forurensninger. Både plante- og dyresamfunnene i Mossa er typiske for norske upåvirkede vassdrag, selv om det er observert et sterkere innslag av mer næringskrevende algearter i nedre del av Mossa. Analysene av næringssaltinnhold (fosfat og nitrat) viser en viss økning fra utløpet av Meltingvatnet og ned til utløpet i sjøen. Prøvene ble tatt under flomsituasjon i vassdraget, og prøvene kan derfor være lite representative for vannkvaliteten i nedre del av Mossa under andre vannføringer.

Selv om vannføringen i nedre del av Mossa reduseres sterkt som følge av reguleringen, vil den relative belastningen bare øke i liten grad på denne strekningen. Reguleringen antas derfor ikke å føre til vesentlige endringer i vannkvaliteten i nedre del av Mossa. SFT mener at det likevel bør tas med et vilkår om tiltak mot forurensninger som skyldes reguleringen. Forurensningsforholdene i nedre del av Mossa bør derfor følges opp med undersøkelser.

Vannforsyningen langs Mossa er stort sett basert på private brønner for de enkelte gårdsbruk. Et gartneri tar vann fra Mossa til driften. Ved Meltingen tar et gårdsbruk vann til husholdning og drift fra Meltingvatnet. I tørre år tar en del av de øvrige gårdsbrukene også vann fra Meltingvatnet. SFT mener at det derfor bør tas med et vilkår om tiltak for å sikre vannforsyningen for dem som blir berørt av utbyggingen.

Kaldalselva har et nedbørsfelt på 49 km^2 og en midlere vannføring ved utløpet i Trondheimsfjorden på ca. 2,4 m^3/s. 43 km^3 av nedbørsfeltet tas inn på driftstunnelen til Mosvik kraftverk, og restvannføringen ved utløpet reduseres med ca. 94 %. Det er ingen fast bosatte i nedbørsfeltet, og vassdraget nyttes ikke som drikkevannskilde.

Innerelva blir berørt av utbyggingen ved at 6 km^2 som tidligere ble overført fra Mossa tilbakeføres til Mossa. Dette vil bety en vannføringsreduksjon ved utløpet av Innerelva på ca. 11 %. Innerelva munner ut i Trondheimsfjorden ved tettstedet Laksvik.

Analyse av vannkvaliteten i Innerelva viser at næringssaltkonsentrasjoner ved utløpet i fjorden var høyere enn oppstrøms det meste av bebyggelsen. Dette kan tyde på økte tilførsler i nedre del av elva. Det er ikke tatt prøver av algesamfunnet.

Tilbakeføringen antas å få en viss betydning for vannkvaliteten i Innerelva. Da det i dette tilfellet dreier seg om en tilbakeføring, vil ikke SFT ta med vilkår om tiltak i Innerelvas nedbørsfelt. Tiltak kan imidlertid bli aktuelt i forbindelse med eventuell gjennomføring av byggetrinn 2, overføring av en del av Innerelva til Lille Grønsjøen.

Under henvisning til det ovennevnte tilrår SFT at følgende vilkår etter lov om vern mot vannforurensning (§§ 4 og 10) tas med i en eventuell tillatelse til utbygging:

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser.

— å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m. v. i de berørte kommuner, alt som følge av utbyggingen
— å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen
— helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å betale kostnadene med endret vannforsyning som følge av utbyggingen for dem som blir berørt. I mangel av minnelig overenskomst avgjøres bidragets størrelse og hvem som berøres av skjønnet.»

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har i en lengre utredning av 26. mai 1981 innledningsvis gjengitt de viktigste konklusjonene fra tidligere utførte vilt- og fiskeundersøkel-

ser. Her følger omtalen av lakseundersøkelsene:

«Fra Meltingen (216 m o. h.) og til utløpet i sjøen er Mossa ca. 10 km. Ca. 9,5 km av dette er lakseførende elv. Stokkleivvatnet (ca. 35 da) og Lille Meltingen (ca. 200 da) er mindre vatn i hovedvassdraget. Langenvassdraget er det største sidevassdraget og munner ut i Lille Meltingen. Det er bare hovedvassdraget som er lakseførende.

Ungfiskundersøkelsene viser at innslaget av laks er stort og at tettheten av fisk er god på alle strekninger i vassdraget. Det kan konkluderes med at Mossa er en god produksjonselv for laks, og at produksjonen ser ut til å være fordelt over hele vassdraget.

Gyteregistreringene foregikk under vanskelige forhold, og undersøkelsene ble begrenset til å registrere mulige gytelokaliteter. Registreringene i vassdraget viser at de beste gytelokalitetene ligger på områdene overfor Lille Meltingen. Vurdert sammen med ungfiskundersøkelsene ser det ut til at reproduksjonsforholdene er tilfredsstillende, vassdraget vurdert under ett.

Brukerundersøkelsen er basert på utsendte spørreskjema til 139 fiskere. Svarprosenten ligger på 93,5 %.

Undersøkelsen viser at Mossa er et ettertraktet laksevassdrag både av utenbygds- og innenbygdsboende. Elva betyr mye som et rekreasjonstilbud både for stedets befolkning og for folk fra nærliggende områder. Vassdraget blir betraktet som en god fiskeelv, og det går klart fram at det er laksefisket som har størst betydning. Fra først på 70-tallet har det vært en markert stigning i utbyttet med betydelige topper i 1973, 1976 og 1979 på henholdsvis 1,2 tonn, 2,2 tonn og 1,6 tonn kg laks fanget pr. år. Prisnivået på fiskekort er rimelig, det er lett å få kjøpt kort, og det synes å være lett å få fisk i vassdraget.

Det blir fisket mest på strekningen Oppgrande bru — Lille Meltingen. I 1979 foregikk så godt som alt fiske i de to siste ukene av juni og i juli. Fisket i august var dårlig; muligens kan dette settes i sammenheng med den lave vannføringen. Etter reguleringen vil vannføringen i juni—juli ligge *under* uregulert vannføring i august. Undersøkelsene konkluderte med at en vannføring i underkant av 3 m³/sek. er i minste laget til å opprettholde et tilfredsstillende fiske i elva.

Innerelva og Kalddalselva er ikke lakseførende.

Om den planlagte utbyggings virkninger på vilt og fisk konkluderer direktoratet:

Vilt.

For å opprettholde stabil vannstand i fugleområdene er det nødvendig med følgende tiltak:

Stryken: En terskel bygges langs strandlinjen til Meltingvatnet (sør for Rv 755 forbi Stryken).

Åfjorden: En terskel med nivå tilsvarende HRV bygges i innløpet og den nåværende demning i utløpet forbedres, slik at det kan holdes en stabil vannstand i dette grunne og smale området.

Koltjønna og *Ålvatn:* Vannstand bør holdes konstant, og dette kan skje uten større tiltak.

Ved regulering av vannstanden på Meltingvatnet vil elgstammen kunne bli skadelidende ved at trekkvegene over vannet blir hindret. Dersom dette viser seg å bli et problem, bør det treffes tiltak for å avhjelpe dette, f. eks. ved å lage en strandsone på sørsiden med slakk skråning.

Fisk.

Den planlagte utbygging av Mossavassdraget kommer i sterk konflikt med laksefiskeinteressene i Mossa. Mossa er en betydelig smålakselv, den eneste av betydning mellom Skauga i Rissa og Steinkjerelva. Verdien av dette laksefisket er vanskelig å måle, men direktoratet ser det som viktig å forsøke å opprettholde et laksefiske også etter regulering. De data som vi foreløpig sitter inne med tyder på at det er nødvendig med en vannføring på 3 m³/sek. målt ved Oppgrande bru for at laksefiske skal kunne utøves. I tillegg tyder erfaringene på at det må til visse variasjoner i vannføringen av hensyn til fisket. Elveleiet i Mossa er i nedre deler stort sett bredt og grunt. Det vil være nødvendig å foreta en del utbedringer i elveleiet både av hensyn til fiskens gang og av hensyn til utøvelsen av fisket. Direktoratet vil foreslå at regulanten i en prøveperiode på 5 år pålegges å sørge for en minstevannføring på 3 m³/sek. målt ved Oppgrande bru i perioden 15. juni—15. august. I tillegg pålegges regulanten etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk å slippe en lokkeflom på 3 m³/sek. av inntil 12 timers varighet inntil to ganger pr. uke i denne perioden. Tidspunktet for vannslipping avtales nærmere med fiskerikonsulenten.

Vi regner med at vannføringsforholdene på høstparten vil kunne bli slik at det vil kunne gå opp fisk for å gyte i Mossa. Av hensyn til den eventuelle restproduksjon vil vi foreslå at regulanten i prøveperioden pålegges å holde en minstevannføring på 1 m³/sek. i periodene 1.5.—15.6. og 15.8.—1.9., og en minstevannføring på 0,5 m³/sek. i perioden 1.9.—1.5.

I prøveperioden vil det i tillegg bli aktuelt å foreta biotopforberedende tiltak av hensyn til fisket.

Regulanten skal i tillegg bekoste de nødvendige undersøkelser i prøveperioden. Disse vil danne grunnlag for en eventuell revisjon av manøvreringsreglementet når prøveperioden er utløpt.

Etter den beregnede vannstandvariasjon i Meltingvatnet (driftssimulering for perioden 1931—1960) vil kravene til minstevannføring i Mossa nødvendiggjøre en pumpeanordning, slik at man kan pumpe vann fra Meltingbassenget over terskelen ved innløpet til Åfjorden. Dette vil bli en forholdsvis kostbar løsning. Langt bedre ville det være om man kunne få til en rask oppfylling av Meltingvatn til HRV på vårparten slik at man kunne bruke den naturlige avrenning pluss eventuelt pumpetilskudd for å oppfylle minstevannføringskravene i Mossa. En rask oppfylling av Meltingvatnet om våren vil også bidra til å minke skadevirkningene på innlandsfisket i sjøen, og dekke til reguleringssonen som ellers vil bli liggende tørrlagt til langt utpå sommeren. Overføring av øvre del av Innerelven i Leksvik kommune gjennom tunnel til Lille Grønsjø/Meltingen slik som NTE eventuelt senere vil søke om, vil kunne bidra til en raskere oppfylling av Mel-

tingvatnet, og dermed forenkle problemene med å opprettholde en minstevannføring i Mossa. Skadevirkningene i Innerelven ved en slik overføring er mindre enn de fordeler som oppnås dersom vannet brukes til å opprettholde fisket i Mossa. Direktoratet vil derfor be om at man av hensyn til laksefisket i Mossa og innlandsfiskeinteressene i Meltingvatn vurderer å ta med denne overføring og behandle denne sammen med den foreliggende søknad.

Av hensyn til den foreslåtte minstevannføring i vinterperioden vil det bli nødvendig med en pumpeanordning ved terskelen til innløpet av Åfjorden.

I perioden 15. juni—15. august er det viktig at tapping av vann for slipp av minstevannføring i Mossa skjer fra overflatelagene. Tapping av kaldt bunnvann vil være uheldig både for fiskegangen og for utøvelsen av fisket.

Av andre aktuelle tiltak av hensyn til laksefisket kan nevnes at regulanten vil bli pålagt årlig utsetting av et antall laksesmolt for å kompensere skader på ungfiskproduksjonen. Undersøkelser før regulering og i prøveperioden vil danne grunnlag for nærmere fastsettelse av antallet.

Dersom DVF's forslag til tiltak blir godtatt, med de samfunnsmessige konsekvenser som følger av bl. a. minstevannføring er det av vesentlig betydning at allmennheten sikres tilgjengelighet til vassdraget og laksefisket. DVF vil derfor foreslå at regulanten kan pålegges å innløse fiskerettighetene i Mossa nedenfor Lille Meltingen.

Av innlandsfiskeinteresser er det særlig fiskeinteressene i Meltingen som blir berørt. Ørretfisket vil bli svært skadelidende ved den planlagte regulering og båthold vil bli vanskeliggjort. Innlandsfisket i Meltingen er dårlig utnyttet i dag. Potensialet er imidlertid stort både på grunnlag av sjøens størrelse og dens lette tilgjengelighet fra bilveg. De verste ulempene ved reguleringen vil kunne unngås dersom sjøen manøvreres slik at den om mulig er oppfylt 15. juni. Åfjorden holdes utenfor reguleringen ved at man bygger en terskel ved innløpet til denne.

Direktoratet vil foreslå at konsesjonæren plikter å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom DVF finner dette nødvendig. Dette er først og fremst av hensyn til faren for sykdomsspredning. Man vil etter hvert få strengere restriksjoner med hensyn til overføring av fisk fra ett vassdrag til et annet.

Dersom den planlagte utbygging blir gjennomført har DVF følgende forslag til vilkår av hensyn til vilt og fisk:

Forslag til konsesjonsvilkår:

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b) å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c) å bekoste tiltak i Mossavassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske av f. eks. laks, sjøaure, sjørøye og innlandsfisk, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m. m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
d) å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
e) å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonene,
f) å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og regulreingene,
g) å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale årlige beløp til Mosvik og Leksvik kommuner på henholdsvis kr. 30 000,— og kr. 10 000,—.

Beløpene skal indeksreguleres med 10 års mellomrom. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjelp av fisket i kommunene. Vedtekter for bruk av beløpene skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

IV

For å opprettholde stabil vannstand i Stryken og Åfjorden plikter konsesjonæren å bygge terskler mellom disse og Meltingvatnet (hovedbassenget). Tersklene skal ligge på nivå HRV.

V

Konsesjonæren plikter å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner dette nødvendig.

VI

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VII

Konsesjonæren plikter av hensyn til fisket å slippe følgende vannmengder i Mossa, målt ved Oppgrande bru:

15. juni—15. august	3,0	m^3/sek.
15. august—1. september	1,0	«
1. september—1. mai	0,5	«
1. mai—15. juni	1,0	«

I tillegg plikter konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk i perioden 15. juni—15. august å slippe lokkeflom på 3,0 m^3/sek. av inntil 12 timers varighet inntil to ganger pr. uke. Endringer i vannføringen høst og vår skal skje med myke overganger. Ovenfornevnte vannslippingsbestemmelse kan tas opp til revisjon etter en prøveperiode på 5 år fra igangsetting av kraftverket, og etter forutgående fiskeribiologiske undersøkelser.

VIII

Tapping av vann, slipp av minstevannføring i Mossa skal i perioden 15. juni—15. august skje fra overflatelagene.

IX

Konsesjonæren kan pålegges av departementet å gjennomføre og betale utgiftene ved innløsning av fiskerettighetene i Mossa nedenfor Lille Meltingvatn. Den innløste fiskerett skal disponeres etter nærmere bestemmelse av DVF.

X

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.»

NTE har med brev av 6. mai 1981 oversendt en vurdering av reguleringens virkninger på klimaet, utarbeidet av cand. real. Carl A. Boe. Klimaundersøkelsene er foretatt fordi Mosvik kommune i sin uttalelse har forutsatt at dette måtte gjøres.

Cand. real. Carl A. Boe har oppsummert virkningene slik:

«Utbyggingsområdet er sterkt preget av vårt kystklima. Vindstille klarværsperioder som gir markante forskjeller i lokal- og mikroklimaet er derfor ikke så fremtredende, — hverken i hyppighet eller varighet.

Vi skal se litt på hvilke klimatiske utslag utbyggingen kan medføre og hvor dette eventuelt kan få konsekvenser for vekstforhold m. v.

Vurderingen vil imidlertid ikke omfatte eventuelle virkninger som utbyggingen kan få for klimaet på mer indirekte vis, som f. eks. hvorvidt vannstandssenkning i elver og vann vil senke grunnvannstanden og derved i neste omgang nedsette evapotranspirasjonen (fordunstningen fra marka og transpirasjonen fra plantene).

Ved Meltingvatnet

Om *vinteren* når isen på Meltingvatnet er snødekt, finner det sted et netto varmetap ved stråling fra den store snødekte flaten. I stille, klart vær resulterer dette i lufttemperaturfall. Luften nærmest snødekket blir kaldere enn den overliggende luften, og det dannes hva vi kaller en «bunninversjon» i luftsjiktningen. — Den «normale» fordeling er jo ellers at temperaturen er avtagende med høyden.

Om Meltingvatnet tappes ned, vil forholdene i ennå høyere grad ligge til rette for dannelse av bunninversjon over Meltingvatnet. Høydeforskjellen ved dammen vil gjøre at inversjonen både vil bli noe tykkere og også kan bli noe mer varig enn nå. Det kan også i noe høyere grad ventes en del flere tilfeller av lett strålingståke i de nederste par metrene over isen. Bunninversjonen vil imidlertid neppe nå opp i større høyde (over havet) enn nå og derfor heller ikke bety noe særlig fra eller til for klimaet over HRV.

I *sommer*halvåret vil innskrenket vannareal gi litt høyere dagtemperatur langs strendene, men også lavere nattetemperatur sensommers og tidlig høst.

Av dyrket mark er det meste brattlendt ned mot vannet. Bare den delen av Sigurd Meltings eiendom som ligger nærmest utløpet fra Stryken, kan bli noe påvirket av de beskjedne klimaendringene.

Langs Mossa

Langs Mossa synes det bare å være nær elva nederst i Mosvik at næringsmessige eller lign. aktiviteter ligger slik plassert at tørrlegging ved utbyggingen kan få klimatiske konsekvenser, — og da bare i sommerhalvåret.

Men selv om elva her blir frarøvet brorparten av vannet på den ca. 1 km lange og relativt flate elvestrekningen nede i bygda, så er det tross alt en vannflate av en helt annen størrelsesorden, nemlig Trondheimsfjorden, som betyr noe for graden av luftfuktighet i bygda.

Soloppvarmingen i sommerhalvåret skaper lavere lufttrykk over land enn over fjorden, så luft trenger inn mot land fra fjorden om dagen (sjøvind). Om natten når land avkjøles raskere enn fjorden og blir kaldere enn denne, går luftstrømmen motsatt vei, fra fjellet og skogsområdene omkring og ned gjennom bygda til fjorden (landvind).

Sett i forhold til denne — i lokalklimatisk sammenheng — storstilte prosessen blir nedsatt fordunstning og små temperatureffekter som følge av redusert vannføring i Mossa, av helt underordnet betydning for vekstklimaet m. v. nede i Mosvik-bygda.

Konklusjon

En utbygging av Mosvik kraftverk etter NTE's reguleringsplan av februar 1980 vil neppe påvirke klimaet i en slik grad at det får praktiske konsekvenser for vekstforhold, næringsliv, menneskelig trivsel m. v. i utbyggingsområdet.»

NVEs iskontor har 16. januar 1981 uttalt:

«Ved nedtrappingen av Meltingvatn vil isen langs land bli oppsprukken, i hvilken grad vil avhenge av strandens topografi og måten tappingen foregår på. Hvis bunnpartier som etter hvert blir tørrlagt under nedtappingen er svært bratte eller sterkt kupperte, vil isen bli mer oppsprukken enn hvis bunnen er slak og jevn. Videre vil en ujevn tapping, f. eks. ved stopp og medfølgende vannstandsstigning, kunne gi mer sprekker enn jevn nedtapping. Dertil vil en slik ujevn tapping lett føre til oppvatning. Videre vil det nært inntaket danne seg åpent

parti med svakere is rundt. Størrelsen på dette partiet kan bli fra noen få timetre til et par hundre meter i tverrmål. På innsjøen forøvrig ventes ikke at isdekket vil endres merkbart.

Elva, som renner ut av Meltingvatn, vil få betydelig redusert vassføring. Dette fører til en raskere avkjøling til frysepunktet om høsten, og derfor en noe tidligere islegging. Til tross for totalt sett mindre isproduksjon, kan det tenkes å bli bunnisproduksjon på strekninger som tidligere ikke hadde dette, da avkjøling til frysepunktet vil skje nærere utløpet. Grunnet til dels betydelig mindre vassføring vil eventuelt grunnvannstilsig til elva kunne få sterkere innvirkning på isforholdene, ved at landråker kan bli større og/eller hyppigere. Alt i alt vil disse endringene neppe bli av noen særlig betydning.

Fordi det blir mindre overflate åpent vann i elva blir det også mindre fordunstning. Eventuell tåke- og frostrøykdannelse skulle derfor bli mindre enn under naturlige forhold.

Der driftsvannet slippes ut i Trondheimsfjorden vil da ferskvannstilførselen om vinteren bli betydelig større enn under nåværende forhold. Men da maksimal vassføring gjennom kraftstasjonen vil bli bare 19 m^3/s, er det lite sannsynlig at denne ferskvannstilførselen vil føre til isproduksjon av noen betydning. Hvis det under naturlige forhold dannet seg is helt inntil stranden der det er planlagt utslipp fra Mosvik kraftstasjon, vil det under drift i stasjonen alltid være et åpent parti der.

Over dette åpne partiet vil det da kunne danne seg tåke eller frostrøyk, men det er ikke sannsynlig at dette får noen betydning for forholdene ved Trondheimsfjorden i sin helhet.»

Søkeren, som har fått seg forelagt de innkomne uttalelsene, har 3. juni 1981 gitt følgende kommentarer:

«Det synes grunn til å nevne at kommunene og fylkeskommunen anbefaler at det gis konsesjon for regulering og utbygging på den måte som søknaden angir.

Søkeren finner det naturlig først å gi bemerkninger til uttalelsene som er avgitt av kommunene og fylkeskommunen. I disse uttalelsene er også medtatt forslag til innhold i vilkår for tillatelse:

Mosvik kommunestyres vedtak i sak 28/81.

Kommunestyret tilrår at søknaden blir imøtekommet, i prinsippet tiltrer kommunestyret forslag til vilkår slik det foreligger i uttalelse avgitt av et utvalg særskilt oppnevnt av kommunestyret for bearbeidelse av saken.

I uttalelsen pkt. 3 nevner utvalget generelt mangler i søknadsmaterialet, dette er avhjulpet ved direkte opplysninger til utvalgets medlemmer.

Rapport om klimaforhold er foranlediget utarbeidet og ettersendt.

Hva angår grunnlagsmaterialet for jord- og skogbruk er det riktig at dette er meget begrenset. Årsaken til dette er at direkte skadevirkninger på jord- og skogbruksarealer helt klart er meget begrenset.

De indirekte virkninger blir bedømt av skjønn som på vanlig måte vurderer forholdene på grunnlag av detaljerte opplysninger om hvert enkelt bruk.

Den klare begrensning i skadevirkninger må antas å være bakgrunn for Fylkeslandbruksstyrets og -skogrådets behandling av søknaden.

I uttalelsen pkt. 4 omtaler inngått avtale med Mosvik kommune. I avtalen er ikke medtatt konkrete poster som er nevnt og som vanlig må finne sin løsning etter en gitt tillatelse og etter godkjennelse eller pålegg av vedkommende myndighet. Med de unntak som er nevnt forutsettes avtalen å dekke alle kommunens «konsesjonskrav.» Dette regner søkeren med blir lagt til grunn ved myndighetenes sluttbehandling av søknaden.

De særskilte krav og merknader utvalget har omtalt i uttalelsens pkt. 5, er for et flertalls vedkommende av den art som vanlig går inn under generelle vilkårspunkter i en reguleringstillatelse.

Arbeidstakere ved anlegg har i dag lite behov for midlertidig forsamlingslokale fordi det overveiende antall anleggsfolk reiser hjem i helgene. Vi har imidlertid anmodet eierne om å bearbeide en konkret plan for utbedring av Mosvang forsamlingslokale. Dette med tanke på en løsning i fellesskap.

Søkeren vil ta nødvendig hensyn til Kilen leirskole i anleggstiden. Mulighetene for skolen søkes forbedret, blant annet vil det bli fremtidig mulighet for elektrisk kraft til Kilen.

Forsåvidt angår terskler for opprettholdelse av vannspeil i rimelig nivå på flere steder i elver, med sterk reduksjon i vassføring, er den beste fremgangsmåte at det blir foretatt en felles bearbeidelse mellom de interesserte, søkeren og vedkommende faginstanser. Det samme gjelder spørsmålet om terskler ved Bjørkvatn og Stryken i Meltingvatn.

Søkeren har ikke særskilt merknad til utvalgets punkter 5.3 til 5.12, men vil forsåvidt angår gjennomføring være innstilt på et aktivt samarbeide om de praktiske løsninger.

Leksvik kommunestyrets vedtak i sak 22/81.

Kommunestyret har i sitt vedtak anbefalt at det gis tillatelse til regulering av Mossavassdraget. Til kommunens forslag til vilkår bemerkes:

1. Følger av lovbestemmelsene.
2. I samråd med bygdealmenningens representanter og fylkesskogsjefens etat er forholdene bearbeidet ved planlegging av vegdekning for området. Det regnes med å være i størrelsesorden 25 000 m^3 stående masse på det området en veg vil dekke. Terrenget er imidlertid meget dyrt å bygge veg i. Området må i dag i stor utstrekning formentlig regnes som nullområde.

   I drøftelsene har man hittil ikke kommet frem til avtale, og det må antagelig påregnes at det er riktig å nå frem til en endelig løsning gjennom skjønnsbehandling.
3. Distriktet har ikke foretatt noen konkret bearbeidelse av spørsmålet om veg på strekningen lar seg gjennomføre med rimelighet. NTE har behov for utbedring av bestående veg øst for Kaldalen og har i samarbeide med Statens Vegvesen forberedt at denne utbedring i størst mulig utstrekning skal inngå i en fremtidig fylkesvegtrasé på strekningen. Vest for Kaldalen er det ikke foretatt noen bearbeidelse, men det vil sommeren 1981 bli undersøkt om strekningen i

noen grad egner seg til bruk av eventuelle overskuddsmasser fra anlegget. Dette vil igjen ha sammenheng med driftsmåten for tunneler m. v. Søkeren er ikke innstilt på noen innsats på dette veganlegget utover den mulige kombinasjon med anleggsdriften som ovenfor er nevnt.

Punktene 4 og 5 betinger ikke merknad fra søkeren.

I saken foreligger også uttalelser fra Nord-Trøndelag fylkeskommune, gjennom vedtak i fylkesutvalget.

Søkeren anser det riktig å gjennomføre de undersøkelser fylkesutvalget ber om i vedtakets punkter 3 a til b. Den praktiske gjennomføring av undersøkelsene avtales nærmere med fylkeskommunen når reguleringstillatelse er meddelt.

Direktoratet for vilt- og ferskvannsfisk har i brev datert 26. mai d. å., gitt uttalelse til Miljøverndepartementet på grunnlag av departementets oversendelse av 20. juni 1980.

I sin konklusjon gir direktoratet premisser for det forslag til konsesjonsvilkår som er tatt inn i uttalelsens siste del.

Vi gir senere korte merknader til de enkelte punkter i forslag til vilkår. I konklusjonen omtales imidlertid en betydelig planendring for å muliggjøre avgivelse av minstevassføring til Mossa fra Meltingvatn. Denne problemstilling har ikke vært tatt opp til drøftelse i planleggingsfasen, og er heller ikke tatt opp fra distriktets side etter at søknad er utsendt. I planleggingsarbeidet har NTE lagt stor vekt på å finne løsninger som i størst mulig grad avdemper skadevirkninger for de berørte interesser. Utbyggingsplanens målsetting med hensyn til produksjonsfordeling gjennom året har imidlertid ikke gjort det mulig å finne en løsning som med rimelighet gir mulighet for avgivelse av vannføring fra Meltingvatnet til Mossa.

Avgivelse av minstevassføring til Mossa betinger ekstraordinære tekniske tiltak med betydelig kostnad. Med de variasjoner i vannmengde som forslaget forutsetter måtte Afjorden nyttes som utjevningsmagasin for periodevis pumping fra Meltingvatn i de tider minstevassføringer forutsatt å være 0,5 respektive 1,0 m^3/sek. Pumpen måtte dimensjoneres for de 3,0 m^3/sek. ved en representativ pumpehøyde i tiden 15. juni til 15. aug. Et slikt aggregat med tilhørende automatikk regnes å ville koste med bygningsmessige arbeider størrelsesorden 2,7 mill. kr. Ordningen ville dessuten betinge et midlere årlig produksjonstap med 6 GWh som etter 10 øre pr. kWh også ville bety et tap med ca. 0,6 mill. kr. pr. år.

I et tørrår vil produksjonstapet bli ca. fordoblet, dette tilsvarer ca. 17 % av produksjon i et tørrår. Det vises til vedlagt notat datert 4. d. m. vedr. beregnet vassforbruk, tapt energiproduksjon og kostnadsoverslag.

Tiltaket forutsetter bygging og montasje etter at reguleringen er gjennomført og en maksimal pumpehøyde på 12 m. Tilsvarende tiltak med pumping ved LRV vil bety total endring av planer med kostnader på anslagsvis 7 mill. kr.

Med kalkulerte kostnader ved foreliggende forslag om minstevassføring mener vi å ha belyst at tiltaket ikke står i rimelig forhold til det som ev. kan oppnås av avdemping av skadevirkning på laksefiske.

NTE har i sin søknad forutsatt at Meltingvatnes tilløp i sin helhet skal nyttes til kraftproduksjon i Mosvik Kraftverk. Den fiskerisakkyndige rapporten som vedligger søknaden drøfter situasjonen ut fra denne forutsetning og søkeren er innstilt på å medvirke til gjennomføring av tiltak som i rimelig grad medvirker til å opprettholde en størst mulig restmulighet for laks i Mossa. De foreslåtte minstevassføringsbestemmelser synes imidlertid ikke å være en rimelig løsning. De uttaletlser som foreligger fra distriktet oppfattes av søkeren å være avgitt på grunnlag av at tilløp til Meltingvatn skal disponeres for kraftproduksjon.

Direktoratet for vilt- og ferskvannsfisk fremmer forslag til konsesjonsvilkår i 10 punkter. Det gis nedenfor bemerkninger til de enkelte punkter i forslaget:

I

Vi foreslår «nødvendige hensyn» endret til «rimelige hensyn».

II a—g

Tiltakene forutsettes avgrenset til tiltak for avdempe skadevirkninger.

III

Det tør være rimelig å beramme første forfall til det tidspunkt reguleringen tas i bruk.

IV

Terskelnivå bør ikke bindes til HRV, men fastlegges etter nærmere bearbeidelse av hensyn til flomavledningsevne.

V

NTE er medeier i settefiskanlegg Lundamo, og har rimelig kapasitet her i et anlegg med meget gode driftsresultater.

VI

Ingen merknad.

VII

Det vises til omtale foran. Vi ber vurdert at en eventuell prøveperiode består i å fremme tiltak av den art som er foreslått i den sakkyndige rapport, ev. kombinert med utsettingsforsøk for opprettholdelse av en viss laksestamme i vassdraget. Teknisk løsning for å oppfylle det foreslåtte vilkår om minstevassføring vil være såvidt omfattende og kostbar at det ikke synes rimelig i seg selv, og enda mindre rimelig at det dessuten skal være en prøveordning.

VIII

Vi har intet forslag til løsning som kan imøtekomme dette forslaget.

IX

Det er vanskelig å overskue konsekvensene av en slik ordning. Spørsmålet må sannsynligvis eventuelt finne sin løsning gjennom behandling ved reguleringsskjønnet.

X

Ingen merknader.

Det synes naturlig avslutningsvis å peke på at en utbyggingsplan for Mosvik Kraftverk med tilhørende regulering av Meltingvatn m. v. er bygget opp for det formål å produsere størst mulig andel som vinterkraft. Dette ønske er bestemt av det forhold at behovstigningen i sin helhet angår kraft til alminnelig forsyning. Utviklingen viser at denne behovsstigning i hovedsak er vinterkraft. Utbyggingsplan for Mosvik Kraftverk gir et nødvendig tilskott til NTE'e øvrige produksjonsapparat for å møte en behovsstigning av den nevnte karakter.

De naturgitte forhold i planen gir gode muligheter for dette. En endring av planen som gir mulighet for å avgi minstevassføring til Mossa etter foreliggende forslag, vil samtidig endre produksjonsmønstret slik at objektet ikke vi ltjene det ønskede formål.

Vi har tillatt oss å regne med at de løsninger som er drøftet i rapport fra de fiskerisakkyndige, og som vi har stilt oss positive til, skulle være grunnlag for konkretisering og gjennomføring av tiltak. Vi håper dette er en løsning som en avsluttende behandling av søknaden kan bygge på.»

Hovedstyret vil bemerke:

«Den foreliggende søknaden fra NTE gjelder erverv av vassfall i Mossa, og regulering og overføring i forbindelse med bygging av Mosvik kraftverk. Hoveddelen av planen består i en utbygging av Mossa, med et nedbørfelt på ca. 75 km^2, fra Meltingvatnet på ca. kote 216 og ned til Trondheimsfjorden ved Kaldalen. Avløpet fra et felt på ca. 43 km^2 i Kaldalselva blir ført inn på driftstunnelen.

Meltingvatnet, som er prosjektets eneste magasin, er tenkt regulert ved 21 m senking. Derved blir det etablert et magasin på 125 mill. m^3, som utgjør ca. 106 % av Meltingvatnets naturlige årstilløp. Når også avløpet fra Kaldalselva regnes med, vil magasinprosenten for Mosvik kraftverk bli ca. 68.

Hovedstyret antar at regulert vassføring i et bestemmende år vil bli 5,57 m^3/sek. I det 209 m høye bruttofallet tilsvarer dette ca. 15 500 nat.hk, hvorav ca. 14 600 nat.hk er øking på grunn av reguleringen og overføringen.

Dersom Mosvik kraftverk betraktes isolert, vil midlere årlig produksjon bli ca. 88 Gwh, — av dette vil ca. 76 Gwh være fastkraft. Hovedstyret har også beregnet hvor stor fastkraftøking kraftverket vil gi i det samkjørte sydnorske kraftproduksjonssystemet slik dette antas å bli i midten av 1980-åra. Med installasjon som foreslått av søkeren (37 MW, 19 m^3/sek.) er økingen beregnet til 94 Gwh.

Kostnadsoverslaget i søknaden er basert på prisnivået desember 1979 og lyder på 138 mill. kr. Ut fra generell prisstigning m. v. i den mellomliggende tid antar Hovedstyret at overslaget bør heves til 156 mill. kr. for å komme opp på nivået pr. 1. januar 1981. Summen av produksjons- og effektverdi samme dato antas å ligge på ca. 232 mill. kr., hvilket vil si at kraftverket vil få en netto nytteverdi på 76 mill. kr., eller en nyttefaktor på 1,49.

Beregningene foran er basert på den installasjon som er foreslått av søkeren. For kontroll av dimensjoneringen er det også gjort beregninger med slukeevne 16 m^3/sek. og 22 m^3/sek. Disse beregninger tyder på at det ikke er grunn til å foreslå endringer av installasjonene.

Skader og ulemper.

Ettersom reguleringen av Meltingvatnet utelukkende skjer ved senking, vil det ikke bli neddemmings- eller forsumpingsskader ved magasinet. Heller ikke i forbindelse med sperredammen i Kaldalselva regner Hovedstyret med at slike skader vil oppstå.

Senkingen av Meltingvatnet er betydelig såvel i reguleringshøyde — 21 m — som når det gjelder reguleringsgrad. Fyllingsdataene som følger søknaden viser da også at det selv i et år med middels tilløp vil gjenstå å fylle 4 m pr. 1. juli. I et såkalt bestemmende år (4. ugunstigste år i en 30-årsperiode) vil vatnet være nedtappet ca. 12 m 1. juli, til tross for at alt tilløp i vårflommen er magasinert. Dette vil føre til skjemmet utseende, først og fremst for gårdsbrukene og hyttene ved vatnet.

Reguleringen vil forverre forholdene for tømmertransport over isen på vatnet. Særlig langs sydsiden er bunnen bratt, og ved nedtapping vil isen langs land sprekke opp, slik at det kan bli vanskelig å komme utpå. Videre vil det nær inntaket bli et parti med svakere is. På vatnet for øvrig antar Hovedstyret at isdekket ikke vil endre seg merkbart.

Vassforsyningen til et gårdsbruk som tar vatn fra Meltingvatnet blir ødelagt og må omlegges. Også vassforsyningen for hyttene må sikres.

Områdene langs Mossa og Kaldalselva blir påvirket ved at vassdragene blir tørrlagt henholdsvis ved utløpet av Meltingvatn og ved damstedet nedenfor Ålvatnet.

Av størst betydning er virkningen for smålaksefisket i Mossa. Statistikken for de siste 10 år viser en gjennomsnittsfangst på ca. 880 kg pr. år, — med variasjoner mellom 100 kg og 2 200 kg. Den lakseførende delen av vassdraget er ca. 10 km lang. Etter regulering vil det på de nederste 1,5 km være en restvassføring på ca. 40 % sammenlignet med naturlige forhold, — på de neste 5 km opp til Lille Meltingen vil den være 25—30 %. Ovenfor Lille Meltingen vil restvassføringen gradvis gå ned fra ca. 5 % til 0, slik at videre lakseoppgang på denne strekningen anses utelukket.

Også innlandsfisket vil i noen grad bli skadelidende, — dette gjelder både Meltingvatnet og de vassdragene som berøres. Innlandsfisket er imidlertid i dag av mindre betydning, fordi fisken til dels er av dårlig kvalitet, noe som kan ha sammenheng med at fiskebestanden er for stor i forhold til næringsgrunnlaget.

For øvrig regner ikke Hovedstyret med at nevneverdige skader vil oppstå. Man vil således nevne at NVE's grunnvasskontor etter synfaring har funnet at terrengforholdene er slik at redusert vasstand ikke vil påvirke jordbruksforholdene.

Flere hold innen Mosvik kommune synes å nære en viss frykt for en forverring av klimaet i bygda og har i sine uttalelser etterlyst klimaundersøkelser. Hovedstyret viser til den utredning som senere er lagt fram og som gir til kjenne at frykten er ugrunnet.

Det vil oppstå vesentlige skader for laksefisket, jfr. kommentar til post 19 i vilkårene, og ved skjemmet utseende ved tørrlegging av grunne partier av Meltingvatnet. Skadene synes stort sett å være akseptert av distriktet. For de fleste skaders vedkommende vil det være mulig å avbøte en god del ved hjelp av

forskjellige tiltak. Man vil ellers tilføye at generaldirektøren, vassdragsdirektøren og en tjenestemann fra Vassdragsdirektoratet foretok en synfaring av reguleringS- og utbyggingsområdene 14. mai 1981 og samme dag hadde møte med representanter for de to kommunene.

Hovedstyret antar at betingelsene i vassdrags — reguleringslovens § 8 er oppfylt og vil tilrå at søknaden imøtekommes på de vilkår som er oppstilt i vedlagte utkast. Man vil videre anbefale at det gis ervervskonsesjon for de ca. 19 ensidige fallmeterne som NTE ikke eier konsesjonsfritt og at det gis tillatelse til ekspropriasjon av ca. 3 av disse fallmeterne som NTE ikke har oppnådd minnelig ordning for. Da fylket blir enerådende i utbyggingssammenheng i vassdraget, har man på vanlig måte slått sammen vilkårene for reguleringsog ervervskonsesjonen. For ekspropriasjonstillatelsen anser man det unødvendig med særskilte vilkår.

Når det gjelder prosjektets tidsinnpassing kan nevnes:

NTE dekker i dag noe under 80 % av sitt forbruk ved egen produksjon. Denne andel ventes å synke da ingen nye prosjekter er under utbygging. Ut fra fylkesverkets kraftbalanse bør derfor Mosvik kraftverk bygges snarest mulig. Også sett i forhold til Energimeldingens forbruksprognose for landet som helhet bør kraftverket bygges snarest. I planen for oppdekking av denne prognose var Mosvik forutsatt å komme inn i 1983. På grunn av den sterke stigning i oljeprisene er det for øvrig grunn til å vente en sterkere vekst i elektrisitetsforbruket enn forutsatt i prognosen.

Ved tidsinnpassing av kraftverksprosjekter søker en så vidt mulig utfra beregnet fastkraftkostnad for de enkelte prosjekter, å oppnå en samfunnsøkonomisk optimal oppdekking av forventet forbruk. De beregninger som er foretatt tyder på at Mosvik kraftverk vil være et relativt rimelig prosjekt. Det vil således være riktig også samfunnsøkonomisk sett at kraftverket bygges tidligst mulig.

Til enkelte poster i utkastet til konsesjonsvilkår vil man bemerke:

Avgifter, post 2.

Mosvik kommune har krevet at årlig avgift til kommuner blir fastsatt til kr. 10,— pr. nat.hk.

Hovedstyret har ikke noe å innvende. Utbyggingen gir forholdsvis billig kraft, og det er rimelig at de berørte kommunene får en viss andel i den fordel utbyggeren oppnår.

Til staten foreslås kr. 2,— pr. nat.hk.

Allmenndannende virksomhet m. v., post 9.

Mosvik kommune ønsker at NTE skal yte tilskudd til restaurering av Mosvang forsamlingslokale. NTE har på sin side gitt til kjenne at de kan være interessert i en løsning i fellesskap med husets eier, Mosvik idrettslag.

Hovedstyret går etter dette ut fra at den vanlige formulering av vilkåret vil være dekkende, slik at sentrale myndigheter først kommer inn i bildet dersom ordning i minnelighet mot formodning ikke skulle oppnås.

Til allmenndannende virksomhet og geistlig betjening foreslås stilt til rådighet kr. 25 000.

Veger, bruer m. v., post 11.

Fra begge kommuner er reist krav om bygging av veger, til dels som tiltak for å avbøte skader for skogbruket som følge av at isveger over Meltingvatnet ikke vil kunne nyttes i samme utstrekning som før.

Hovedstyret ville ikke finne det urimelig om det i forbindelse med reguleringen ble pålagt NVE å bygge skogsbilveger. Man mener imidlertid at omfanget av slik vegbygging må fastlegges av skjønnet, som vil ha et langt bedre grunnlag enn konsesjonsmyndighetene til å foreta en avveining mellom nytten av tiltaket og kostnadene.

Fra Leksvik kommune er det krevet at utbyggeren tar del i bygging av veg mellom Kammen og Kaldalen, — et parti på ca. 2 km som gjenstår av en mulig forbindelse langs fjorden mellom Leksvik og Mosvik. Vegene vest for Kammen og øst for Kaldalen er i dag bygdeveger av varierende standard. På østsiden vil eksisterende veg bli opprustet idet den bl. a. skal tjene som atkomst til kraftstasjonen. Ved opprustingen blir det tatt hensyn til at vegen skal inngå i en framtidig fylkesveg. Ellers har NTE påpekt at mulige overskuddsmasser fra tunnelsprengning vil kunne stilles til disposisjon for videreføring av vegen.

Hovedstyret finner ikke å kunne pålegge NTE ytterligere vegbygging, særlig fordi parsellen fra vegmyndighetenes side er såvidt lavt prioritert at det ennå ikke foreligger konkrete planer eller overslag.

Terskler m. v., post 12.

Som ved de fleste vassdragsreguleringer vil det også i Mossa og Kaldalselva være mulig å avdempe forskjellige virkninger av inngrepene dersom det på egnede steder bygges terskler og foretas opprenskninger i vassdragene.

En fullstendig og endelig terskelplan vil det i regelen ikke være ønskelig å utarbeide før på et senere tidspunkt — etter at reguleringen er satt i verk —, men allerede nå er det flere enkeltobjekter som peker seg ut. Man vil her nevne Åfjorden og Stryken i Meltingbassenget, og Koltjønna og Kjerkgårdsvatna i Kaldalselva.

I Åfjorden er det i søknaden antydet en terskel ut mot selve hovedmagasinet med kronehøyde 1 m under HRV. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har på sin side framholdt at høyden bør være HRV.

Hovedstyret mener at en terskel til HRV vil komplisere flomavledningen og øke flomvassstanden i Meltingvatnet unødig. Høydespørsmålet bør derfor holdes åpent, og det vil under senere faglige overlegninger bli vurdert om ikke f. eks. 0,5 m under HRV kan være en mer passende løsning. Tilsvarende vil også gjelde for Stryken.

Mosvik kommune har pekt på at en gammel fløtningsdam ved Koltjønna må anses som et kulturminne og at den må bli rehabilitert og nyttet som terskel.

Fylkeskonservatoren i Nord-Trøndelag, som i forbindelse med registrering av kulturminner har vært på synfaring også ved Koltjønna, har imidlertid uttalt at dammen ikke har slik antikvartisk og/eller teknisk kvalitet at den kan være gjenstand for fredning. Hovedstyret kan derfor ikke anbefale at det pålegges NTE fullt ut å restaurere dammen, men vil i forbindelse med utarbeidelse og godkjennelse

av terskelplan se til at NVE's natur- og landskapsavdeling om mulig tar hensyn til kommunens ønske.

Vilt og fisk, post 19.

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF) har i sitt forslag til konsesjonsvilkår forutsatt at det må slippes så mye vatn fra Meltingen at det opprettholdes minstevassføringer ved Oppgrande bru, ca. 2 km fra sjøen. Det er foreslått min. 3,0 m^3/sek. i 2 sommermåneder (15. juni—15. august), 1,0 m^3/sek. i overgangsperioder vår og høst på til sammen 2 måneder, og 0,5 m^3/sek. i årets 8 øvrige måneder. I tillegg foreslås pålegg om lokkeflommer på 3,0 m^3/sek. av inntil 12 timers varighet inntil 2 ganger pr. uke i sommerperioden.

DVF synes å være klar over at forslaget vil falle kostbart dersom minstevassføringen må skaffes ved pumping av vatn fra hovedmagasinet i Meltingen og over terskelen til Åfjorden. DVF hevder imidlertid (med henvisning til NTE's driftssimuleringer) at det vil være «langt bedre» dersom Meltingvatnet raskt kunne bringes opp til HRV om våren. En måte å ordne dette på ville etter DVF's syn være umiddelbart å gjennomføre overføring av Innerelva til Mossas nedbørfelt, slik NTE har antydet som et mulig 2. byggetrinn. De skadevirkningene en slik overføring ville føre med seg for fisket i Innerelva, ville ifølge direktoratet være av mindre betydning enn de fordeler man ville oppnå i Mossa.

Hovedstyret vil innledningsvis peke på at det aktuelle nedbørfeltet i Innerelva bare er på 18 km^2 og følgelig bare utgjør ca. 15 % av Meltingmagasinets tilløp etter omsøkt plan. Overføring vil derfor i et relativt vassfattig år bare føre til en øking i vasstanden sommerstid på ca. 0,5 m, og det vil fortsatt mangle 10—12 m før HRV er nådd. En helt annen sak er at Leksvik kommune — ifølge uttalelser fra kommunens ledelse under NVE-representantenes synfaring — sterkt vil motsette seg overføring, — ut fra andre vurderinger enn skade på fiske. Det er derfor i dag et åpent spørsmål om slik tillatelse ville bli gitt, dersom konkret søknad i det hele tatt blir lagt fram.

DVF's antydning om endring av driftsstrategi er vanskelig å forstå. De fyllingskurvene som NTE har utarbeidet og som fulgte søknaden, har som utgangspunkt full stans i kraftproduksjonen fra vårflommens begynnelse og helt til midten av august, nettopp for å sikre best mulig fylling. Skulle derfor magasinet være fullt allerede pr. 15. juni i ugunstige år, vil dette i realiteten innebære at magasinet måtte skjæres så drastisk ned at Mossaprosjektet ikke lenger ville bli økonomisk nyttbart.

Konklusjonen på ovenstående vil derfor bli at det ikke gis annen mulighet for å skaffe tilskuddsvatn enn gjennom pumping. Hovedstyret må imidlertid presisere at det ikke er pumping i og for seg som faller kostbart i forbindelse med DVF's krav. Pumpingen i seg selv betyr bare en brøkdel av tapet som oppstår ved at de avgitte vassmengdene ikke kan nyttes til kraftproduksjon.

NTE har lagt fram oppgaver over dette tapet. Hovedstyret har foretatt en overslagsmessig beregning som bekrefter NTE's tall, når det gjelder et medianår, nemlig at det vil bli et produksjonstap på ca. 6 Gwh. I et ugunstig år antar Hovedstyret at tapet vil bli ca. 9 Gwh. I tillegg kommer kostnadene med selve pumpearrangementet, som ifølge NTE vil bli kr. 2 700 000 dersom pumpens løftehøyde kan begrenses til 12 m. Skal det kunne garanteres pumping helt fra LRV, vil kostnadene øke til kr. 7 000 000.

For å rettferdiggjøre pålegg av tiltak av slikt omfang, må også de interesser som skal tilgodeses, være betydelige. Om forholdene for laksefiske og lakseoppgang i Mossa etter regulering, har Hovedstyret gjort seg følgende refleksjoner:

Under omtalen av skader og ulemper er foran nevnt at gjennomsnittlig årlig oppfisket laksekvantum de siste 10 år ligger på ca. 880 kg. Etter Hovedstyrets syn vil det etter reguleringen neppe bli tale om at laksefisket vil bortfalle totalt, — i vassrike år vil det trolig alltid bli en viss oppgang selv om ingen fysiske forbedringstiltak i selve vassdraget blir iverksatt. Dersom terskelbygging og/eller opprensking blir gjennomført, vil dette kvantum utvilsomt øke noe. På den annen side må det klart innses at selv ikke med DVF's tappeforslag og tiltak for øvrig vil det være mulig å opprettholde samme utstrekning av fisket som under uregulerte forhold.

Det Hovedstyret ønsker å påvise med dette, er at forskjellen i gjennomsnittlig oppfisket kvantum etter regulering *med* og *uten* vasslipping ikke uten videre vil være 100 % og 0 % av før-reguleringsverdien. Snarere må resultatet antas å være noe i retning av henholdsvis 75 % og 25 %, hvilket innebærer at DVF's forslag om vasslipping skulle tilsi en forbedring av størrelsesorden 50 %, altså i gjennomsnitt ca. 500 kg pr. år.

Hovedstyret mener med dette å ha påvist at det ikke er noe rimelig forhold mellom det som kan ventes oppnådd ved vasslipping og kostnadene ved et slikt tiltak. Man går derfor mot pålegg om minstevassføringsbestemmelser. Konsekvensene av dette blir at Hovedstyret også tar ut to av de øvrige postene i DVF's forslag, idet man finner at disse ikke lenger vil være relevante. Dette gjelder pålegg om eget klekkeri/oppdrettsanlegg og om innløsning av fiskerettigheter nedenfor Lille Meltingen.

Også en post om terskelbygging ved Stryegen post 12. Det samme gjelder tiltak for sikring av oppgang og fremme av fisket. I tråd med vanlig praksis vil fiskesakkyndige bli kontaktet i forbindelse med utformingen av terskler og øvrige tiltak.

Resten av DVF's forslag er på det nærmeste bibeholdt uendret, bl. a. om utsetting av yngel og/eller settefisk og om årlige tilskudd til opphjelp av fiske med kr. 30 000 til Mosvik kommune og kr. 10 000 til Leksvik kommune. Tilskuddene er likevel foreslått først å skulle begynne å løpe fra det året reguleringen tas i bruk, — ikke fra det år konsesjonen blir gitt.

Forurensning m. v., post 20.

Posten følger i sin helhet fagetatens innstilling.

Næringsfond, post 21.

NTE har lagt fram et tilbud til Mosvik kommune om et kontant tilskudd på i alt 3 mill. kr. Beløpet er ment å dekke bl. a. forsterkning av kommunal administrasjon, tilskudd til diverse kommunale formål, jordbruks-, skogbruks-,

fiske- og friluftsfond på i alt 1,8 mill. kr., og et næringsfond på 1,2 mill. kr.

Hovedstyret går ut fra at NTE vil være bundet av hele sitt tilbud. I konsesjonssammenheng finner man likevel ikke grunn til å ta inn mer enn det foreslåtte næringsfond.

Hovedstyret har vært inne på tanken å tildele næringsfond også til Leksvik, men er kommet til at det ville bli så lite beløp at det mere praktisk kan ordnes ved at skjønnet ved vurderingen av krav om skogsbilveger etter vassdragsreguleringslovens § 16, post 3 plusser på den der nevnte pengeerstatning et beløp av størrelsesorden 1/2 mill. kr.

De øvrige postene og manøvreringsreglementet trenger formentlig ingen kommentarer.

Sakens dokumenter følger vedlagt.

Behandlet i Hovedstyrets møte 29. juni 1981.»

Hovedstyrets utkast til vilkår for tillatelse for Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til å erverve fallrettigheter og å foreta regulering av Mossa m. v. i Mosvik og Leksvik kommuner.

1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder eter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2. siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 2,— pr. nat. hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 10,— pr. nat. hk., beregnet på samme måte.

For den ved reguleringen innvunne øking av vasskraften i den øvrige del av vassfallene skal konsesjonæren betale en årlig avgift til staten av kr. 2,— pr. nat. hk. og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 10,— pr. nat. hk.

Økingen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av departementet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 % rente.

3.

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18 skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av departementet.

4.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra departementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 200,—.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 % overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 % — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 % av den utenlandske vadepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Vedkommende departement kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av vedkommende departement en mulkt av inntil 15 % av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når vedkommende departement forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av departementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten beregning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis departementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f .eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 25 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter vedkommende departements nærmere bestemmelse.

10.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt departementet. Utgiftene forbundet med dettte dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for departementet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidige hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten departementets samtykke.

11.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre departementet treffer annen bestemmelse.

12.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan departementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne inte-

resser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE — Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan departementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

13.

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. I rimelig grad kan departementet pålegge ytterligere rydding.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50, eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum. Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på fornminne som ikke har vært kjent, skal melding sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som departementet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 5 000 for hver gang etter departementets nærmere bestemmelse.

16.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av departementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18.

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Konsesjonæren plikter videre å avgi til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller til andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, inntil 10 % av den øking av kraftmengden som ved reguleringen innvinnes i den øvrige del av vassfallene, beregnet som angitt i post 2.

Fordelingen av kraften bestemmes av departementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av departementet. Konsesjonæren har rett til å forlange et varsel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,— pr. dag for hver kW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

19.

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b) å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c) å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
d) å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen,
e) å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringen,
f) å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III

Fra og med det år reguleringen tas i bruk plikter konsesjonæren å innbetale årlige beløp til Mosvik og Leksvik kommuner på henholdsvis kr. 30 000,— og kr. 10 000,—.

Beløpene skal indeksreguleres med 10 års mellomrom. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjelp av fisket i kommunene. Vedtekter for bruk av beløpene skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

IV

Dersom det som følge av kraftutbyggingen og reguleringen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

V

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

20.

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

— å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m. v. i de berørte kommuner, alt som følge av utbyggingen
— å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen
— helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.

Konsesjonæren plikter helt eller delvis å betale kostnadene med endret vassforsyning som følge av utbyggingen for dem som blir berørt. I mangel av minnelig overenskomst avgjøres bidragets størrelse og hvem som berøres av skjønnet.

21.

Når konsesjonen er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale til Mosvik kommune kr. 1 200 000 som avsettes til næringsfond for kommunen.

Fondet anvendes etter nærmere bestemmelse av kommunestyret til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for næringsfondet skal være undergitt godkjennelse av vedkommende departement.

22.

Dersom det skulle være behov for å benytte noe av reguleringsvatnet til annet formål enn kraftproduksjon utover det enhver grunneier til vassdraget normalt har rett til å bruke i henhold til vassdragslovens §§ 14 og 15, kan departementet bestemme at en del av reguleringsmagasinet skal stilles til disposisjon til annet nærmere bestemt bruk. Brukere av denne del av magasinvolumet betaler regulantens investeringsutgifter og driftsutgifter i forhold til det magasin de disponerer.

23.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 15, 18 eller 23, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000 pr. dag eller kr. 5 000 for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

24.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Departementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

Hovedstyrets utkast til manøvreringsreglement for regulering av Meltingvatn m. v.

1.

A. Reguleringsmagasin

	Reguleringsgrenser			
	Nat.vst.	Øvre	Nedre	Reg.høyde m
Meltingvatn	216	216	195	21

Høydene refererer seg til NVE's vassdragsnivellement.

B. Overføringer

Avløpet fra nedbørfeltet til Kaldalselva (42,8 km^2) tas inn på driftstunnelen og kan overføres til Meltingvatn for magasinering.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øye at vassdragets flomvassføring såvidt mulig ikke økes. Forøvrig kan tappingen skje etter Mosvik kraftverks behov.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges nedbørmengder, temperatur, snødybde m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å

få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

4.

Til å foreta manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av departementet.

6.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Nord-Trøndelag fylkeskommune har oversendt følgende utskrift av Nord-Trøndelag fylkesutvalgs møtebok i møte den 7. august 1981:

«Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk — erverv og regulering for utbygging av Mossa m. v. Innstilling fra hovedstyret for NVE.

Til fylkesutvalget.

Vedlagt forelegges fylkesutvalget:

1. Brev av 6.7. 1981 fra Olje- og energidepartementet.
2. Innstilling av 1.7. 1981 fra Hovedstyret for NVE ang. ovenfornevnte sak samt utkast til manøvreringsreglement for regulering av Meltingvatn m. v.

Ved brev av 6.7. 1981 oversender Olje- og energidepartementet et eksemplar av innstillingen fra hovedstyret for NVE angående ovenfornevnte sak. Olje- og energidepartementet ber om uttalelse til saken innen 20.8. 1981.

I brev av 1.7. 1981 til Olje- og energidepartementet, gir NVE et kort resymé av søknaden samt de uttalelser som er innkommet.

Av dette framgår at alle instanser går inn for at konsesjon blir gitt. Uttalelsene fra de enkelte instanser er stort sett slik de var kjent da fylkesutvalget behandlet saken i møte 10.4. 1981, sak 119/81.

Når det derimot gjelder uttalelsen fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk av 26.5. 1981, så inneholder denne krav som ikke var kjent ved siste behandling i fylkesutvalget. Disse krav går blant annet på:

Minste vannføring til Mossa i perioden 15.6.—15.8. med 3 m^3/sek. I tillegg kreves at det slippes en lokkeflom på 3 m^3/sek. av inntil 12 timers varighet inntil 2 ganger pr. uke i tidsrommet 15. juni—15. august. Tapping av vann, slipp av minstevannføring til Mossa skal i perioden 15. juni—15. august skje fra overflatelagene.

Konsesjonæren plikter å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner dette nødvendig.

Konsesjonæren kan pålegges av departementet å gjennomføre og betale utgiftene ved innløsing av fiskerettighetene i Mossa nedenfor Lille Meltingvann.

Det har vært konferert med administrasjonen for NTE under bearbeidelsen av saken. NTE er fra direktoratets side blitt forelagt innkomne uttalelser og har ved brev av 3.6. 1981 gitt sine kommentarer til uttalelsene, blant annet til uttalelsen fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk. I brevet påpeker NTE at Direktoratet med sine krav om minstevannsføring m. m. kommer med betydelige planendringer i forhold til det som er drøftet i planleggingsfasen. Det pekes på at NTE i planleggingsarbeidet har lagt stor vekt på å finne løsninger som i størst mulig grad avdemper skadevirkninger for de berørte interesser. Utbyggingsplanens målsetting med hensyn til produksjonsfordelingen gjennom året, har imidlertid ikke gjort det mulig å finne en løsning som med rimelighet gir mulighet for avgivelse av vannføring fra Meltingvatn til Mossa. Avgivelse av minstevannføring til Mossa betinger ekstraordinære tekniske tiltak med betydelig kostnad. Med de variasjoner i vannmengde som forslaget forutsetter, måtte Afjorden nyttes som utjamningsmagasin for periodevis pumping fra Meltingvatn i de tider minstevannføring er forutsatt å være 0,5 respektive 1,0 m^3/sek. Pumpen måtte dimensjoneres for 3,0 m^3/sek. ved en representativ pumpehøyde i tiden 15. juni—15. august. Et slikt aggregat med tilhørende automatikk regnes å ville koste med bygningsmessige arbeider i størrelsesorden 2,7 mill. kroner. Ordningen ville dessuten betinge et midlere årlig produksjonstap på 6 GWh som etter 10 øre pr. kWh også ville bety et tap med ca. 0,6 mill. kroner pr. år. I et tørrår vil produksjonstapet bli ca. fordoblet.

NTE har merknader til de konsesjonsvilkår i 10 punkter som Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk har fremmet, spesielt pkt. VII, som går på minstevannføring.

Avslutningsvis sier NTE:

«Det synes naturlig avslutningsvis å peke på at den utbyggingsplan for Mosvik kraftverk med tilhørende regulering av Meltingvatn m. v. er bygget for det formål å produsere størst mulig andel som vinterkraft. Dette ønsket er bestemt av det forhold at behovsstigningen i sin helhet angår kraft til alminnelig forsyning. Utviklingen viser at denne behovsstigning i hovedsak er vinterkraft. Utbyggingsplanen for Mosvik kraftverk gir et nødvendig tilskott til NTE's øvrige produksjonsapparat for å møte en behovsstigning av den nevnte karakter.

De naturgitte forhold i planen gir gode muligheter for dette. En endring av planen som

gir mulighet for å avgi minstevannføring til Mossa etter foreliggende forslag, vil samtidig endre produksjonsmønstret slik at objektet ikke vil tjene det ønskede formål.

Vi har tillatt oss å regne med at de løsninger som er drøftet i rapport fra de fiskerisakkyndige, og som vi har stilt oss positive til, skulle være grunnlag for konkretisering og gjennomføring av tiltak. Vi håper dette er en løsning som en avsluttende behandling av søknaden kan bygge på.»

Hovedstyret for NVE har behandlet saken i møte 29.6. 1981, og har satt opp utkast til vilkår i 24 punkter. Når det gjelder de vilkår som fylkesutvalget i Nord-Trøndelag har satt i sitt vedtak av 10.4. 1981, synes disse å være ivaretatt i de vilkår hovedstyret for NVE har satt. Dette gjelder for øvrig også de øvrige krav om er kommet fra de berørte kommuner samt lokale styrer og råd. Derimot, når det gjelder de krav som er kommet fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, blir disse bare delvis fulgt opp av hovedstyret. Blant annet er kravet om minstevannføring til Mossa ikke medtatt. Krav om innløsning av fiskerettighetene i Mossa nedenfor Lille Meltingen er ikke medtatt som konsesjonsvilkår, men konsekvensene av en slik innløsing forutsettes avklart under skjønnet. Krav om terskler ved Stryken og Åfjorden er ikke tatt med i konsesjonsvilkårene, men forutsettes avklart gjennom en samlet plan for terskelbygging i vassdraget.

Med dette legger jeg saken fram for fylkesutvalget med slik innstilling til

vedtak:

1. Fylkesutvalget viser til sitt vedtak av 10.4. 1981 sak 119/81.
2. Fylkesutvalget anbefaler at NTE gis tillatelse til å erverve fallrettigheter og å foreta regulering av Mossa m. v. i Mosvik og Leksvik kommuner på de vilkår som Hovedstyret for NVE har foreslått i vedtak av 29.6. 1981.

Denne sak ble behandlet i fylkesutvalgets møte 7. august 1981.

Representanten Åby fremmet følgende forslag:

Fylkesrådmannens innstilling vedtas med følgende tillegg til pkt. 2:

«... med den endring at kravet fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk om minstevassføring blir tatt til følge. »

Representanten Skogen foreslo at saken utsettes.

Skogens utsettelsesforslag ble først tatt opp til votering og falt mot 4 stemmer.

Ved alternativ votering ble fylkesrådmannens innstilling vedtatt med 10 stemmer, mot 1 stemme som ble avgitt for Åbys forslag.»

Fra Mosvik kommune har departementet fått oversendt følgende særutskrift fra kommunestyremøte den 20. august 1981:

«*Sak 67/81. Mosvik Kraftverk. — Hovedstyrets uttalelse og innstilling m. v.*

Saken ble behandlet i formannskapsmøte av 7.08.81, sak 213/81.

Følgende vedlegg legges fram:

Vedlegg 172/81. Skriv fra Olje- og energidepartementet av 6.07.1981.

Vedlegg 173/81. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens uttalelse- og innstilling av 1.07.81.

Vedlegg 174/81. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisks uttalelse av 26.05.81.

Vedlegg 175/81. Arbeidsutvalgets uttalelse fra møte av 27.07.81.

Vedlegg 176/81. Kontorsjefens utredning og innstilling av 30.07.81.

Formannskapets innstilling:

Kontorsjefens innstilling tiltres.

Vedtak:

Som innstillingen. Enstemmig vedtatt.»

NOTAT

fra møte i arbeidsutvalget for Mosvik Kraftverk i Kommunehuset, mandag 27. juli 1981, kl. 10.00.

Tilstede var: Jorid Berg, Arne Aasan, Jan Sandstad og advokat Per Sørum. Tore Hagen hadde meldt forfall, mens Olav Pedersen var fraværende uten at forfall var meldt.

Til behandling forelå:

1. Innstilling fra Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen vedr. erverv og regulering av Mossa m. v. — Mosvik kraftverk.
2. Eventuelt.

Innkalling og saksliste ble enstemmig godkjent. Innledningsvis redegjorde formannen for bakgrunnen for møtet, hvoretter advokat Per Sørum ble bedt om å lede møtet.

1. *Innstilling fra Hovedstyret m. v. — Mosvik Kraftverk.*

Det ble referert skriv fra Olje- og energidepartementet av 6.07.1981 vedr. erverv og regulering av Mossa for utbygging m. v. — Kommunens frist til uttalelse var satt til 20. august 1981.

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens uttalelse og innstilling lå ved som vedlegg til ovennevnte brev. Innstillingen ble gjennomgått av arbeidsutvalgets medlemmer, og man drøftet mange forhold både i uttalelsen og innstillingen.

En nevner bl. a.:

— Det mangler 5 uttalelser fra lokale lag/styrer. (Bondelaget, sauavlslaget, skogeierlaget, viltnemnda og tiltaksnemnda). — Utvalget antar at disse er utelatt da det disse har pekt på stort sett er tatt hensyn til og forøvrig inngår i andre uttalelser.
— Kr. 1 800 000,— bør framgå av konsesjonsvilkårene.
— Kr. 25 000,— til rådighet for allmenndannende virksomhet m. v. er for lite.
— Mosvang og forholdet til idrettslaget.

— Konsesjonsavgiften.
— Fornminner m. v.
— Næringsfondet.
— Jakt- og fiskerioppsyn.
— Uttalelse fra Direktoratet for vilt- og ferskvannsfiske av 26.05.81. — Herunder innbetaling av kr. 30 000,— årlig til opphjelp av fisket.
— Minstevassføring til Mossa og tiltak i den forbindelse.

Som nevnt ovenfor drøftet utvalget inngående Hovedstyrets uttalelse og innstilling. — Det gås her ikke i detalj vedr. de forhold som ble drøftet. En viser ellers til det tilsendte dokument fra olje- og energidepartementet, kfr. vedlegg.

Arbeidsutvalgets innstilling:

Arbeidsutvalget for Mosvik Kraftverk behandlet Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens uttalelse og innstilling til konsesjonsvilkår i møte 27. juli 1981.

Utvalget har følgende merknader:

a) Det mangler uttalelser fra Mosvik bondelag, Mosvik sauavlslag, Mosvik skogeierlag, viltnemnda og tiltaksnemnda i det tilsendte dokument fra Olje- og energidepartementet. — Utvalget antar at merknader her dekkes av fondet og senere skjønn.
b) Utvalget legger til grunn at Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk er bundet av sitt tilbud på kr. 1 800 000,— til diverse kommunale formål. — Det vises til Hovedstyrets bemerkninger, side 58.
c) Det forutsettes at NTE og Mosvik i.l. inngår avtale om restaurering av Mosvang, kfr. side 55 i innstillingen. — Utvalget forutsetter at dette blir gjort snarest av hensyn til arbeidstakerne og bygda.
d) Kr. 25 000,— til allmenndannende formål og geistlig betjening synes å være alt for lavt, kfr. side 4 pkt. 9 i forslag til konsesjonsvilkår.
e) Når det gjelder uttalelsen fra Direktoratet vedr. klimaet forutsetter utvalget at det gis egen uttalelse fra Miljøverndepartementet vedr. fisket i Mossa.
f) Klimarapporten fra cand. real. Carl A. Boe tas foreløpig til etterretning.
g) Utvalget forutsetter at kommunen blir informert om framdriften i det videre arbeide både fra utbygger og entreprenør, og at det fra alle parter legges opp til et godt samarbeide.
h) Utvalget konstaterer at Hovedstyret har tatt hensyn til de vesentligste merknader fra kommunens side, og vil uttale at dette er positivt.

Konklusjon:

Arbeidsutvalget foreslår for formannskapet at innstillingen fra Hovedstyret i Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen vedr. konsesjonsvilkår m. v. godkjennes med tillegg av merknadene i punktene a—h.

2. *Eventuelt.*

Under eventuelt ble følgende saker tatt opp:
— Medlemsskap i landssammenslutningen for vassverkskommuner.
— Erfaringer fra andre kraftverkskommuner.
— Forskottsutbetaling av kr. 500 000,—.
— Bosettingen i anleggstiden/kommunale boliger.
— Anbudsbefaring — kommunal deltakelse.

Medlemsskap i landssammenslutningen for vassverkskommuner.

Spørsmålet om medlemsskap i LVK ble tatt opp. — Arbeidsutvalget foreslår for formannskapet at kommunen melder seg inn i landssammenslutningen av vasskraftkommuner (LVK).

Erfaringer fra andre kraftverkskommuner.

Spørsmålet om å ta kontakt med andre kommuner som i den senere tid har hatt kraftverksutbygging ble tatt opp, bl. a. med sikte på et besøk/møte for å sette seg inn i forhold kraftverkskommuner kommer bort i under/etter utbyggingen. — Utvalget mener det kan være nyttig med en slik befaring for å bli informert, — helst før utbyggingen starter opp. — *Arbeidsutvalget* vil ta kontakt med 1—2 kommuner i denne forbindelse.

Forskottsutbetaling av kr. kr. 500 000,—.

Det vises til forhandlingsmøtet med NTE vedr. konsesjonsvilkårene. Her ble det antydet at NTE kunne yte et rentefritt lån på kr. 500 000,— som en forskottsutbetaling til kommunen. — *Arbeidsutvalget* mener dette nå må kunne utbetales såfremt formannskapet ønsker det. Advokat Per Sørum tar saken opp med NTE med det første og orienterer deretter formannskapet.

Bosettingen i anleggsperioden/kommunale boliger.

Da det ved enkelte anledninger har vært forespurt fra NTE' side om det finnes ledig husvære i kommunen, samt at det er en kjent sak at enkelte (noen få) som arbeider på anlegget ønsker å ha familien med seg. Disse er avhengig å bo utenfor «anleggsområdet». — Det kan være aktuelt å drøfte dette spørsmålet nærmere med utbygger/entreprenør, da kom-

munen kan ha en viss interesse. Det tenkes da på at boligene oppføres av utbygger/entreprenør, mens kommunen overtar dem såsnart de blir ledige. — *Arbeidsutvalget* fremmer ikke noe forslag i denne forbindelse, men peker bare på forholdet overfor formannskapet.

Anbudsbefaring — kommunal deltakelse.

Utvalget er orientert om at det skal være anbudsbefaring torsdag 13. august 1981. NTE har forespurt om kommunen ønsker å være representert ved denne anledning. — *Arbeidsutvalget* mener det må være riktig at kommunen deltar i anbudsbefaringen og møter i den forbindelse. Kommunen vli da bl. a. kunne kontakte entreprenørene og ta opp forhold av kommunal interesse som bl. a. forsyninger/leveranser til anlegget, inntak av lokale maskinholdere og lokal arbeidskraft m. v. Ordfører Jarle Aune, kommuneingeniør Tore Hagen, utvalgsmedlem Arne Aasan og utvalgsmedlem Jan Sandstad bør delta fra kommunen.

Arbeidsutvalget var enige i samtlige beslutninger.

Notatet er skrevet av undertegnede.

Vedlagte utredning og innstilling av 30. juli 1981 fra kontorsjefen lyder:

«Ved brev av 6. juli 1981 oversender olje- og energidepartementet innstillingen fra Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen av 1. juli 1981 vedr. erverv og regulering for utbygging av Mossa m. v. — Mosvik Kraftverk, kfr. vedlegg.

Kommunens uttalelsesfrist er satt til 20.08 1981.

Hovedstyrets uttalelse og innstilling er forelagt kommunens arbeidsutvalg vedr. utbygging av Mosvik Kraftverk. Utvalget har behandlet saken i møte den 27.07. d. å., kfr. vedlegg. — Som det fremgår her er det bare mindre merknader utvalget har til saken på nåværende tidspunkt.

Mosvik kommunestyre behandlet konsesjonssøknaden i møte den 9.03.81, sak 28/81. — Etter dette har konsesjonssøkeren, Nord-Trøndelag elektrisitetsverk, avgitt uttalelse før Hovedstyrets uttalelse og innstilling. — Det kan også nevnes at det etter kommunestyrets behandling er foretatt klimaundersøkelser, kfr. vedlegg. Likeså foreligger uttalelse fra direktoratet for vilt og ferskvannsfisk av 26.05.81, kfr. vedlegg.

Såsnart kommunestyret har avgitt uttalelse på nytt går saken til olje- og energidepartementet til avgjørelse.

En finner ingen grunn til å kommentere saken nærmere, men viser til sakens dokumenter.

Følgende vedlegg legges fram:

Vedlegg 227/81. Skriv fra Olje- og energidepartementet av 6.07.81.

Vedlegg 228/81. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens uttalelse- og innstilling av 1.07.81.

Vedlegg 229/81. Direktoratet for vilt og ferskvannsfisks uttalelse av 26.05.81.

Vedlegg 230/81. Arbeidsutvalgets uttalelse fra møte av 27.07.81.

En foreslår at formannskapet fremmer slik *innstilling for kommunestyret:*

«Kommunestyret tiltrer arbeidsutvalgets innstilling og konklusjon fra møte av 27. juli 1981, kfr. vedlegg 230/81.»»

Kommunaldepartementet uttaler i brev av 21. august 1981 følgende:

«Vi viser til Olje- og energidepartementets brev av 6. juli 1981.

Kommunaldepartementet har ingen vesentlige merknader til at Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk gis tillatelse til ovennevnte prosjekt på de vilkårene som er foreslått av hovedstyret i NVE.

Vi gjør imidlertid oppmerksom på at konsesjonsavgiften og næringsfondsmidler skal inngå i ett og samme fond som skal disponeres etter vedtekter godkjent av Kommunaldepartementet. Vi ber om at konsesjonsvilkårenes pkt. 2 og pkt. 21 blir endret slik at dette klart framgår.»

Fiskeridepartementet har i brev av 24. august 1981 avgitt følgende uttalelse i saken:

«Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens innstilling i overnevnte sak er forelagt Fiskeridirektoratet og Kystdirektoratet til uttalelse. Ingen av direktoratene hadde merknader til innstillingen. Fotostatkopi av Kystdirektoratets ekspedisjon av 21. juli 1981 og gjenpart av Fiskeridirektoratets brev av 11. august 1981 ligger ved. Fiskeridepartementet har ikke merknader.»

Vedlagte brev av 21. juli 1981 fra Kystdirektoratet lyder:

«Sendes med vedlegg Fiskeridepartementet gjennom Fiskeridirektoratet.

Kystdirektoratet vil for sin del vise til tidligere uttalelse av 20. juni 1980 om denne sak. Det foreliggende forslag til regulering og utbygging av nevnte vassdrag kan ikke sees å medføre endringer av negativ karakter for havneforhold og sjøverts ferdsel i Trondheimsfjorden.

Kystdirektoratet har derfor ingen innvendinger mot utbyggingen.»

Vedlagte brev av 11. august 1981 fra Fiskeridirektoratet lyder:

«En viser til ekspedisjon av 14.7.81 fra Fiskeridepartementet.

Fiskeridirektøren har ingen merknader utover de som er gitt i uttalelsen av 15.1.81.

Innstillingen fra Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen av 1. juli 1981 returneres vedlagt.»

Landbruksdepartementet uttaler i brev av 7. september 1981 følgende i anledning saken:

«Landbruksdepartementet har oversendt saken til reindriftsagronomen i Nord-Trøndelag, og behandlingen i departementet har derfor blitt noe forsinket. Uttalelsen fra reindriftsagronomen er vedlagt. Vi slutter oss til landbruksetatene i berørte kommuner og i fylket, og tilføyer:

Isveger

Dagens drift av tømmer på Storøya og langs sørenden av Meltingen må baseres på iskjøring. Reguleringen vil medføre at isen neppe kan brukes til tømmerkjøring. Til dette bemerker Hovedstyret:

«Hovedstyret vil ikke finne det urimelig om det i forbindelse med reguleringen ble pålagt NVE (trolig trykkfeil for NTE) å bygge skogsbilveier. Man mener imidlertid at omfanget av en slik vegbygging må fastlegges av skjønnet, som vil ha et langt bedre grunnlag enn konsesjonsmyndighetene til å foreta en avveining mellom nytten av tiltakene og kostnadene.»

Landbruksdepartementet er prinsipielt uenig i en slik framgangsmåte, og må be om konsesjonsvilkår omtrent som følger:

NTE pålegges bygging (og finansiering med grunneiernes andel) av skogsbilveger til Storøya og langs hele sørsiden av Meltingen.

Vegene bygges etter nærmere anvisning fra fylkesskogsjefen i Nord-Trøndelag.

Landbruksdepartementet vil også be om fond til vedlikehold av vegene, og forutsetter at fylkesskogsjefen i Nord-Trøndelag her blir tatt med på råd.

Gjerder

Mossa og Kaldalselva vil øverst bli tørrlagt, og videre nedover få sterkt redusert vannføring. Elvenes naturlige gjerdeeffekt vil derved endres. Senkingen av Meltingen vil også medføre økte gjerdebehov. Det er vanskelig å konkretisere gjerdebehovet på det nåværende tidspunkt. I stedet ber vi om mulighet for senere å pålegge NTE oppføring og vedlikehold av gjerder. Forutsetningen må være at deler av vassdragene tidligere har hatt gjerdeeffekter for husdyr og tamrein og at gjerdebehovet fortsatt er til stede. Vi ber om at konsesjonsvilkårene da åpner adgang til gjerdepålegg fra fylkeslandbrukssjef og reindriftsagronom.»

Vedlagte brev av 3. august 1981 fra Reindriftsagronomen i Nord-Trøndelag lyder:

«De utlånte saksdokumenter følger vedlagt i retur.

Saken har tidligere vært behandlet ved dette kontor ved brev av 10. juli 1978 til Landbruksdepartementet (Kontoret for reindrift) og 10. august 1978 til Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk. Saken gjaldt da spørsmålet om igangsetting av planlegging for regulering.

Reguleringsområdet ligger innenfor Fosen reinbeitedistrikt. Såvidt en kjenner til herfra, har det *ikke* vært reindrift i området etter 1910, og en kjenner ikke til konkrete planer for å ta området i bruk. I alle tilfeller har en ikke grunnlag for å fremme forslag om krav om tiltak i konsesjonssammenheng.

Siden området ligger i et reinbeitedistrikt må distriktet ved tillitsmannsutvalget saksøkes av regulanten i tilfelle av at konsesjon blir innvilget og regulering finner sted. (Vassdragsreguleringsloven, vassdragsloven og skjønnsloven.) Reinbeitedistriktet vil da kunne fremme krav om erstatninger og tiltak.

Såvidt en kan se herfra har ikke reinbeitedistriktet uttalt seg i saken etter 1978 da distriktsformannen erklærte at han ikke hadde merknader til at planlegging ble igangsatt.»

Leksvik kommune har oversendt følgende utskrift av Leksvik formannskaps møtebok den 8. september 1981:

«Sak nr. 221/81. Mosvik kraftverk. — Konsesjonssøknad — Ny behandling.

Etter første gangs behandling i kommunen har saken gått via fylkesmannen og NTE til hovedstyret for Norges Vassdrags- og Elektrisitetsvesen. Hovedstyret har gjennomgått uttalelsene og fremmet sin innstilling overfor departementet. Denne innstillingen er nå sendt de berørte kommunene til uttalelse. Saken ble første gang behandlet av teknisk styre som sak 19/81 og i kommunestyret som sak nr. 22/81, hvor det ble fattet slikt vedtak:

Konsesjon for regulering av Mossavassdraget anbefales gitt under forutsetning av at følgende merknader blir tatt til følge:

«1. Generelt må alle grunneiere og rettighetshavere få full erstatning for de skader som direkte blir påført som en følge av reguleringen, eller som senere måtte oppstå på grunn av langtidsvirkninger.
2. Utbyggeren dekker grunneiers andel i forbindelse med bygging av skogsbilveg fra kommunevegen ved Osen til Bjørvikdalen ved Mosviks grense i samsvar med de krav som e rstilt av Leksvik bygdealmenning.
   Det avsettes midler til et fond for dekning av utgifter med vedlikehold av vegen.
3. Utbyggeren tar del i bygging av veg mellom Kammen og Kalldalen og bør primært dekke den delen av anleggskostnadene som ikke finansieres ved statlige tilskott.
4. For i noen grad å avhjelpe det tap det er for friluftsinteressene i Leksvik å miste Meltingvatnet og de nærmeste omgivelsene som rekreasjonsområde må utbyggeren ved avsetning av midler til vilt- og fiskefremmede tiltak være med på å bedre forholdene i andre områder i kommunen.
   Dessuten må skadevirkningene i vassdraget reduseres mest mulig ved at de tiltak som er foreslått i rapportene fra Universitetet i Trondheim og fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk gjennomføres i samsvar med disse forslag.
5. Det oppnevnes et utvalg som skal påse at utbyggeren etterkommer de pålegg som måtte bli stilt i den gitte konsesjon, og ivareta de friluftsinteressene som knytter seg til området».

I samsvar med kontorsjefens tilråing innstiller formannskapet på at kommunestyret fatter følgende

v e d t a k :

Hovedutvalget for teknisk sektors innstilling vedtas.

Søkeren, NTE har kommet med følgende merknader til kommunestyrets vedtak:

1. Følger av lovbestemmelsene.
2. I samråd med bygdealmenningens representanter og fylkesskogssjefens etat er forholdene bearbeidet ved planlegging av vegdekning for området. Det regnes med å være i størrelsesorden 25 000 m³ stående masse på det området en veg vil dekke. Terrenget er imidlertid meget dyrt å bygge veg i. Området må i dag i stor utstrekning formentlig regnes som nullområde.
   I drøftelsene har man hittil ikke kommet frem til avtale, og det må antakelig påregnes at det er riktig å nå frem til en endelig løsning gjennom skjønnsbehandling.

3. Distriktet har ikke foretatt noen konkret bearbeidelse av spørsmålet om veg på strekningen lar seg gjennomføre med rimelighet. NTE har behov for utbedring av bestående veg øst for Kaldalen, og har i samarbeid med Statens Vegvesen forberedt at denne utbedring i størst mulig utstrekning skal inngå i en fremtidig fylkesvegtrasé på strekningen. Vest for Kaldalen er det ikke foretatt noen bearbeidelse, men det vil sommeren 1981 bli undersøkt om strekningen i noen grad egner seg til bruk av eventuelle overskuddsmasser fra anlegget. Dette vil igjen ha sammenheng med driftsmåten for tunneler m. v. Søkeren er ikke innstilt på noen innsats på dette veganlegget utover den mulige kombinasjon med anleggsdriften som overfor er nevnt.

Punktene 4 og 5 betinger ikke merknad fra søkeren.

Hovedstyret har ved gjennomgåelsen av konsesjonssøknaden berørt endel forhold som har betydning for Leksvik. Kommunens krav er også kommentert. Det synes å være klart at reguleringen av Meltingvatnet og byggingen av Mosvik kraftverk gir rimelig kraft i forhold til nødvendige innvesteringer. Nyttefaktoren er av hovedstyret beregnet til 1,49. Dette har vært mulig å oppnå vesentlig på grunn av en foreslått sterk nedtrapping av Meltingvatnet med inntil 21 m. En slik nedtrapping er det vanskelig å forestille seg omfanget av. På enkelte partier rundt vatnet går terrenget bratt ned under vassoverflata, men på andre partier vil store flater bli tørrlagt ved manglende fylling.

Søkeren har beregnet fyllingsgraden i Meltingvatnet etter en driftssimulering for perioden 1931—1960. Beregningen viser at i et medianår vil det pr. 1. mai mangle 12 m, pr. 1. juni 6 m, pr. 1. juli 4 m og pr. 1. aug. 3 m på full fylling.

I 4. ugunstigste år, noe som statistisk vil opptre noe oftere enn pr. 10. år vil en 1. mai mangle 19 m, 1. juni mangle 13 m, 1. juli mangle 12 m og 1. aug. mangle 11,5 m.

Dette betyr at i et 4. ugunstigste år pr. 1. juli vil få tørrlagte strandlinjer i den nordvestre enden av vatnet mot Leksvik på fra 40 m og opptil 400 m. Lenger øst i vatnet mellom Storøya og Meltingårdene vil hele vatnet i 1 km bredde med unntak av en stripe på ca. 80 m være tørrlagt.

Hovedstyret bemerker at det ikke vil bli forsumpingsskader.

Selv om nytt land ikke blir neddemmet er det rimelig å anta at endel grunnere viker og bukter vil bli svært sumpig.

Hovedstyret bemerker også i sin uttalelse at dette vil føre til et skjemmet utseende, først og fremst for gårdsbrukene og hyttene ved vatnet.

Dette er riktig, men det vil også bli særsærdeles skjemmende utseende for alle andre som ferdes i terrenget rundt vatnet og spesielt for alle som kjører på Rv 755 som går langs vatnet.

Meltingvatnet er i dag en perle i terrenget. Området benyttes som utfartssted for innbyggerne i Leksvik og Mosvik.

Når det gjelder forholdet til de grunneiere som direkte berøres av reguleringen, er tømmerdriften langs sydsiden av Meltingvatnet sterkt berørt.

Hovedstyret bemerker at reguleringen vil *forverre* forholdene for tømmertransport over isen på vatnet. Det må være helt klart at med de steile skråningene en vil få inn mot land så vil all tømmertransport på isen bli *umuliggjort*.

Leksvik kommune må derfor understreke at det er nødvendig at det oppnås enighet med de berørte grunneiere om bygging av skogsbilveg fra Osen til Bjørvikdalen. Leksvik bygdealmenning er største grunneier på strekningen.

Leksvik kommune har i pkt. 3 i sin uttalelse krevd at NTE skal dekke den del av veganlegget Kammen—Kaldal som ikke kan finansieres ved statlige tilskott.

Hovedstyret finner ikke å kunne pålegge utbyggeren dette.

Vegforbindelsen Kammen—Kaldal er av interesse ikke bare for Leksvik, men i like sterk grad for Mosvik. Den vegparsellen som gjenstår ligger så og si bare i Mosvik.

I dag har Mosvik og Leksvik felles veterinær- og legetjeneste, lensmann, herredsagronom og herredsskogmester og har forøvrig betydelig samkvem som vil tjene på en kortere vegforbindelse. Leksvik har også videregående skoletilbud som nyttes av elever fra Mosvik. En forbindelse over Kammen—Kaldal vil redusere reisetiden vesentlig.

Hele vegstrekningen fra enden av Fv. 89 i Leksvik til Fv. 192 i Mosvik må opprustes. Dette er arbeid som må tas på noe sikt. Leksvik kommune er derfor primært interessert i å få bygd veg på den vegløse parsellen mellom Kammen og Kalldal samt endel opprusting med sikte på bruk som offentlig veg.

Dette anlegget er av Vegkontoret i Nord-Trøndelag beregnet til 3,0 mill. kroner forutsatt at den bygges som skogsbilveg med fylkesvegstandard. Av dette vil 1,72 mill. kroner medgå til den vegløse parsellen.

Hovedstyret har pekt på at det ikke er utarbeidet planer for parsellen og at den ikke er prioritert. Vegvesenet har nå lagt fram stikningsdato med kostnadsoverslag. Plansjefen ved vegkontoret har dessuten i møte med Leksvik kommune og NTE uttalt at vegkontoret vil gi prosjekteringsarbeidet prioritet såsnart det er klart at anlegget skal gjennomføres. Vegvesenet mener derfor at en bygging ikke vil bli forsinket p. g. a. planlegging.

I vegvesenets brev av 21.8.81 er det også nevnt hvordan prosjektet står i forhold til prioriterte oppgaver i Norsk Vegplan.

Til dette kan bemerkes at av de tre fylkesveganlegg som er prioritert av Leksvik kommune, så er ett allerede fullført, ett er godt igang og det tredje krever små investeringer. Kammen—Kalldal står derfor for tur på beste prioritet fra Leksviks side.

Det samme kan også sies for Mosviks vedkommende.

Behovet for vegforbindelser er stort og skulle være tilstrekkelig begrunnet.

En mener også at kravet kan begrunnes vel ut fra forestående kraftutbygging.

NTE står overfor et utbyggingsprosjekt som økonomisk sett er svært fordelaktig.

For befolkningen i Mosvik og Leksvik vil imidlertid prosjektet medføre ubotelig skade. Når det gjelder fiske og skogsdrift kan skadene i en viss utstrekning måles.

Dette er imidlertid ikke tilfelle når det gjelder tapet av rekreasjonsområder. Leksvik/Mosvik-skogen er kjent for sine gode muligheter for utfart både sommer og vinter.

Meltingvatnet ligger i hjertet av dette området langs utfartsveien, Rv. 755. Denne skade

som dette medfører for befolkningen bør finne en eller annen form for kompensasjon.

I tråd med dette vil det være rimelig om NTE ble pålagt å legge grunnlag for bedre kommunikasjoner kommunene imellom slik at utbyggingen også kunne få *varig verdi* for distriktet.

Etter dette vil en finne det rimelig om NTE ble pålagt å yte et tilskott til veganlegget Øvre Dretvik—Kirkegårdsvann på 1,8 mill. kroner, tilsvarende 60 % av investeringene.

Kommunene venter ca. 20—25 % i skogsbilvegtilskott og er da villig til å dekke ca. 20 % selv av utbyggingen.

Det er ikke riktig oppfattet når hovedstyret på side 54 sier at skadene som påføres vassdraget *stort sett synes å være akseptert i distriktet.*

Årsaken til at det ikke er protestert sterkere er nok snarere at de lokale krefter i de to små bygdesamfunnene Mosvik og Leksvik ikke har maktet å gjøre seg så sterkt gjeldende som i de tilfelle hvor landsomfattende naturvernorganisasjoner har fattet interesse.

En tør gå ut fra at dette ikke vil være avgjørende for utmåling av de tiltak utbyggeren blir pålagt å utføre.

Viktig er det også å peke på at kommunene heller ikke ser det som riktig å iverksette tiltak som kan forsinke eller forhindre en utbygging som sett i større sammenheng, er nødvendig.

Når det gjelder de krav som kommunen har fremsatt i kommunestyrets vedtak pkt. 1, 4 og 5 så kan en ikke se at disse er imøtegått av hovedstyret.

Forøvrig er en enig i hovedstyrets merknader om at Leksvik kommune bør bevilges et næringsfond på kr. 500 000,—.

Til orientering kan en nevne at NTE har akseptert prinsippet om at denne bevilgning ikke skal ses i sammenheng med Leksvik bygdealmennings erstatningsoppgjør, men at beløpet tilkommer Leksvik kommune.

I tråd med dette er følgende protokoller fra møte 27. august 1981, avholdt mellom representanter for Nord-Trøndelag E-verk og Leksvik kommune:

«NTE innbetaler *kr. 500 000,—* til et Næringsfond for Leksvik kommune. Dette kommer i stedenfor et tilsvarende fond til Leksvik bygdealmenning, slik Hovedstyret for NVE har antydet i sin innstilling, side 58. Beløpet forfaller til betaling 1 måned etter at konsesjon er gitt.»

Da kommunestyret tidligere har uttalt seg i saken og det er av vesentlig betydning for NTE å få igangsatt anlegget i år, antar en at saken kan behandles i medhold av kommunelovens § 22.

Kontorsjefen tilrår at det fattes følgende

v e d t a k :

1. Leksvik formannskap vil påpeke at de beste friluftsområder i kommunen Leksvik blir meget skjemmet og varig ødelagt dersom Nord-Trøndelag E-verks planer for utbygging av Mosvik Kraftverk blir gjennomført.
   En mener videre at NVE's hovedstyre ikke i tilstrekkelig grad har maktet å få frem hvilke konsekvenser utbyggingen vil få for friluftsinteressene.
   En viser i den forbindelse til ovenstående premisser der de vesentligste spørsmål blir tatt opp.
2. For å gi adkomst til alternative rekreasjonsområder og samtidig skape bedre kommunikasjoner mellom kommunene Leksvik og Mosvik, ber en om at utbyggeren blir pålagt å ta del i veganlegget Øvre Dretvik —Kirkegårdsvann med 60 % tilsvarende 1,8 mill. kroner.
   Leksvik kommune sier seg villig til å påta seg driften av anlegget.
3. Videre aksepterer Leksvik kommune utbyggerens tilbud om et næringsfond, stort kr. 500 000,—.
4. Idet en viser til kommunestyresak 22/81 vil en — under forutsetning av at kravet under pkt. 2 blir imøtekommet, anbefale at søknaden om konsesjon for aktuelle utbygging blir innvilget.
   Formannskapet har ved sin vurdering lagt vekt vesentlig på utbyggingen — sett i større sammenheng — er nødvendig.
5. Vedtaket er fattet i medhold av kommunelovens § 22. Enst.

Utskrifta er rett.»

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har i brev av 11. september 1981 bemerket følgende til Landbruksdepartementets uttalelse:

«Deres ref. OED 5014/81 V, HSO/BK.

Landbruksdepartementets brev til olje- og energidep. ref. 1279/81 Ja/L ØSL/ASO datert 7.09.81., er oversendt NTE til bemerkninger.

På grunnlag av Hovedstyrets innstilling er det ført forhandlinger mellom Leksvik kommune/Leksvik bygdealmenning og NTE. Resultatet av disse forhandlinger meddeles Dem i egen ekspedisjon. Jfr. annet skriv herfra i dag.

Følgende opplysninger meddeles i tillegg til overnevnte:

Isveger.

Det er tatt utgangspunkt i at drift av tømmer fra Storøya og langs sørvest siden av Meltingen må baseres på iskjøring. Dette betyr at de vesentligste aktuelle områder i dag må betraktes som 0 områder da en rasjonell skogsdrift ikke kan baseres på istransport.

Etter at forholdet til Leksvik bygdealmenning er løst ved avtale gjenstår forholdet til Vinje bruk på sørvest siden øst for Bjørvikdalen. På denne strekning bygges anleggsveg fra Kilen til inntak for Kraftverket. Dette er en lengde ca. 0,9 km. På Meltingens sørvest side gjenstår da en strekning ca. 1 km fra inntak til Bjørvikdalen.

Vinje bruk har avgitt erklæring om avståelse av byggegrunn, bruk av bestående veg m. v. og en ordning basert på avtale eller skjønn . NTE har regnet med at eventuell forlengelse av veg til inntak skulle drøftes med bruket under forhandlinger om avtale eller behandles av skjønn.

Hva angår spørsmålet om veg til Storøya er det planlagt veg i ca. 1,8 km lengde etter rettledning fra Fylkesskogsjefen. Det er av NTE ikke tatt standpunkt til hva som er riktig omfang av vegbygging på Storøya. Hovedspørsmålet er imidlertid å etablere adkomst over de to sundene som skiller Storøya fra bestående vegforbindelse. Det har vært ansett riktig at den endelige løsning treffes av skjønnet.

NTE er innforstått med at fylkesskogsjefen

gir nærmere anvisning til skjønnets rettledning.

Hva angår vedlikehold av veger som blir bygget synest det rimelig å regne med at vegbyggingen eventuelt tilfører eiendommene så stor verdiøkning at fremtidig vedlikehold bør utføres og bekostes av skogeier.

Gjerder.

Generelt er de hydrologiske forhold i dette distrikt slik at elver av denne størrelse i liten grad utgjør sjølgjerde. Et visst unntak kan være tilstede for Mossa som i noen grad har hatt nytte av høy selvreguleringsevne i Meltingen og forsterket av en viss manøvrering av den gamle dammen.

Eiendomsforholdene er såvidt vi kjenner til ikke i større grad avgrenset av vassdragene. Hvorvidt elvene utgjør grense for bruksrett til beite vil først kunne klarlegges ved skjønnsbehandlingen. Vi antar gjerdetemaet er en av de sakskomplekser som best får sin avgjørelse ved skjønnet. Vi er enig med landbruksdepartementet i at forutsetningen må være at deler av vassdragene tidligere har hatt gjerdeeffekter for husdyr og tamrein og at gjerdebehov fortsatt er tilstede. Etter vår erfaring, og under hensyntagen til de hydrologiske forhold nevnt foran, er oftest den riktige løsning at eventuelle gjerdebehov avløses med erstatning fastsatt av skjønnet.

Vi håper våre nærværende kommentarer kan bidra til belysning av spørsmålene for departementets sluttbehandling i saken.»

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har i brev av 11. september 1981 gitt følgende meddelelse om en avtale om bygging av skogsbilveier:

«Leksvik kommune har tatt opp spørsmålet om minnelig ordning av krav fra kommunen og Leksvik bygdeallmenning i forbindelse med NTE's ovennevnte søknad.

Partenes representanter er enige om følgende som har fått sin tilslutning av NTE's styre i møte den 11/9 1981, hvor det ble fattet slikt vedtak:

«Styret godkjenner for sitt vedkommende det tilbud NTE's representanter har fremsatt overfor Leksvik kommune, Leksvik bygdeallmenning og private grunneiere i møte den 27/8 1981 i forbindelse med søknad om regulering av Meltingsvatnet og bygging av Mosvik kraftverk. Forsåvidt gjelder Leksvik bygdeallmenning og private grunneiere, forhøyes dog tilskuddet fra *kr. 1,5 mill.* til *kr. 1,8 mill.* på grunnlag av senere meddelt standpunkt fra bygdeallmenningens styre og de private grunneiere, mens tilsagn fra NTE om dekning av utgifter til teknisk bistand, jfr. protokollen fra møte mellom partene 27/8 1981, pkt. II, siste avsnitt, bortfaller.

Det samlede tilskudd, *kr. 2,3 mill.*, forutsettes dekket av de midler som i tilfelle blir bevilget til gjennomføring av utbyggingen.

Saken forutsettes forøvrig forelagt fylkets bevilgende myndigheter i forbindelse med utbyggingssaken.»

Kopi av protokollen fra forannevnte møte 27/8 1981 vedlegges.

Vi viser forøvrig til annet skriv herfra i dag vedr. uttalelse til de spørsmål som er reist i Landbruksdepartementets skriv av 7/99 1981 til Olje- og energidepartementet.»

PROTOKOLL

Regulering av Meltingen m. v.

Den 27/8 1981 ble det på NTE's hovedkontor i Steinkjer holdt møte mellom representanter for eksvik kommune og NTE til drøfting av krav fra Leksvik kommune i forbindelse med NTE's søknad om regulering av Meltingen m. v.

Sammen med representantene for kommunen møtte også bestyreren for Leksvik bygdeallmenning.

Til stede var:

For Leksvik kommune: Ordfører Olav Moholdt. Kontorsjef Jan E. Strand. Teknisk sjef Jarle Rotabakk.

For Leksvik bygdeallmenning: Bestyrer Bjørn Kalstad.

For NTE: Sjefingeniør Lars Juul. Underdirektør Carl Skaar.

Kommunens og bygdeallmenningens representanter viste til de krav som tidligere er fremsatt og til Hovedstyrets innstilling.

Man kom frem til følgende som de respektive representanter vil anbefale vedtatt av sine overordnede myndigheter:

I. *Leksvik kommune.*

NTE innbetaler *kr. 500 000,—* til et Næringsfond for Leksvik kommune. Dette kommer i stedenfor et tilsvarende fond til Leksvik bygdeallmenning, slik Hovedstyret for NVE har antydet i sin innstilling, side 58.

Beløpet forfaller til betaling 1 måned etter at konsesjonen er gitt.

Kommunens representanter forutsatte at Leksvik kommune skal kunne fremsette øvrige krav i samsvar med pkt. 3 i kommunestyrets vedtak i møte den 26/2 1981, sak nr. 22/81.

II. *Leksvik bygdeallmenning.*

1. NTE betaler et tilskudd på *kr. 1,5 mill.* for bygging av skogsbilvei på strekningen Osen —Bjørvikdalen. Tilskuddet forutsettes å dekke eventuelle krav fra samtlige rettighetshavere med skog ned til Sagtjønna og Meltingsvatnet på nevnte strekning. Dette er eksvik bygdeallmenning, Knut Lysvand og Tormod Aune.

   Beløpet stilles til fri disposisjon for rettighetshaverne og forfaller til betaling 8 måneder etter at reguleringstillatelsen er gitt. Det betales 10 % renter p. a. av beløpet fra datoen for reguleringstillatelsen til betaling finner sted.

   NTE dekker utgiftene til teknisk bistand til å få undersøkt mulighetene for veitrasé i strandlinjen langs Meltingvatnet på omhandlede strekning.

Etter anmodning fra departementet har konsesjonssøkeren oversendt følgende notat datert 8. oktober 1981 vedrørende minstevassføring fra Åfjorden:

«Avløp til Mossa.

Med en terskel ved Øverstraumen bygget slik at Åfjordens nedbørsfelt går til Mossa, blir avløpet fra det 2,9 km² større areal:

Midlere vannføring 2,9 km²
à 50 l/sek. km² = 145 l/sek.
Midlere årlig avløp ca. 4,6 mill. m³

Magasin, regulert vannføring:

Åfjordens sjøflate er på ca. 0,5 km². Den høyeste regulerte vannstand er satt til HRV = + 216,0. Dette er lavere enn en normal flomvannstand. Det synes derfor å være vanskelig å oppnå et magasin med regulert høyde over ca. 1,0 m uten å endre vannstandsforholdene av betydning i forhold til i dag.

Magasinstørrelse blir M = 0,5 × 1,0 = 0,5 mill. m³, eller 11 % magasin av midlere årlig avløp.

Etter bestemmende reguleringskurve for Foldavassdraget blir den regulerte vannføring på 56 %.

Antatt regulert vannføring 0,56 × 145 l/sek. = *80 l/sek.*

Terskel:

Terskelen bør legges slik at flomvannstanden ikke øker ved Meltingen. Dersom f. eks. terskelen legges på kote + 215,85 med lengde ca. 25 m regnes det ikke med en slik ekstra demningseffekt. Dette må kontrolleres nærmere.

Konklusjon:

1. Det kan bygges en fast terskel (i betong?) ved Øverstraumen med overløpskrone på kote + 215,85. Terskelen bygges etter at damfoten er tørrlagt ved første års senkning.
2. Det opprettes et magasin i Åfjorden mellom kote + 215,85 og + 214,85. Dette magasin kan brukes til en jevn tapping av minstevassføring til Mossa, og vil gi en regulert vannføring i bestemmende år på ca. 80 l/sek.»

I brev av 28. oktober 1981 har Landbruksdepartementet avgitt følgende tilleggsuttalelse:

«Vi viser til brev av 11.9.81 fra Nord-Trøndelag elektrisitetsverk til Olje- og energidepartementet, med kopi til Landbruksdepartementet, og brev av 2.10.81 fra Nord-Trøndelag elektrisitetsverk.

Av sistnevnte brev framgår det at NTE har inngått en avtale med grunneierene om at NTE skal betale et tilskudd på 1,8 mill. kroner til bygging av skogsbilvegen Osen—Bjørvikdalen. På denne bakgrunn vil Landbruksdepartementet frafalle konsesjonsvilkåret om bygging av denne vegen.

For strekningen tunellinntaket—Bjørvikdalen skriver NTE at eventuell vegbygging bør løses ved skjønn eller ved frivillig avtale. Landbruksdepartementet vil her fastholde kravet om at bygging av denne vegen tas inn som konsesjonsvilkår.

Vedrørende veg til Storøya vil Landbruksdepartementet peke på Iskontorets rapport. Det fastslås at i de trangeste sundene vil isen bli svekket p. g. a. økt strømdrag. Uten veg vil man derfor ikke kunne utnytte skogen på øya etter en eventuell utbygging. Landbruksdepartementet finner derfor å måtte fastholde konsesjonsvilkåret om bygging av veg til Storøya. Landbruksdepartementet er kjent med at Fylkeslandbrukskontoret i Nord-Trøndelag, Skogbruksetaten, har stukket en veilinje ut på Storøya, jfr. bl. a. brev av 11.9.81 fra NTE til Olje- og energidepartementet. Landbruksdepartementet antar at denne linje gir en tjenlig løsning, og kan tilrå at dette alternativ legges til grunn.

Vedrørende vegvedlikehold vil vi akseptere NTE sitt standpunkt om at dette bør utføres/bekostes av skogeier.

Vedrørende gjerdebehov fastholder vi vårt standpunkt om at regulerte elver som p. g. a. sin vassføring danner naturlige gjerder i terrenget, får kompensert endringer i vassføring med oppsetting av gjerder. Følgende vilkår må derfor tas inn i konsesjonsbestemmelsene:

1. NTE pålegges oppføring og vedlikehold av husdyrgjerder langs Mossa, Kaldalselva, Meltingen og Åfjorden etter fylkeslandbrukssjefens anvisning.
2. Ved reindrift i området, pålegges NTE oppføring og vedlikehold av reingjerder langs Mossa, Kaldalselva, Meltingen og Åfjorden etter reindriftsagronomens anvisning.»

Miljøverndepartementet har i brev av 13. november 1981 avgitt følgende uttalelse i saken:

«Vi viser til Deres brev av 6.7.81, og samtaler under befaringen og senere.

Prosjektet vil gi ca. 88 Gwh i midlere årlig produksjon uten vannslipp.

Fastkraftøkningen i samkjøringssystemet blir ca. 94 Gwh.

I Miljøverndepartementets gruppering av vassdrag og brukerinteresser som kan være i konflikt med utbyggingen, jfr. s. 52 i «Energimeldingen», er prosjektet plassert i klasse C. Det opereres med 4 klasser, A, B, C, D som samtidig angir hva som hadde vært ønskelig rekkefølge i planlegging og konsesjonsbehandling. Departementet regner med at enkelte av prosjektene i klasse C vil være så kontroversielle at de ikke bør realiseres.

Prosjektet forutsetter en betydelig regulering av Meltingen, noe som vil gå sterkt ut over ørretfisket og gi et skjemmende utseende. Laksefisket i Mossa, som er den viktigste lakselva på vestsiden av Trondheimsfjorden, vil bli sterkt skadelidende.

På bakgrunn av en nærmere vurdering av prosjektet og plasseringen i ovennevnte gruppering, er departementet likevel kommet til at det ikke vil frarå konsesjon, men med det utrykkelige forbehold at det slippes tilstrekkelig vann i Mossa til at et visst laksefiske kan opprettholdes. Departementet har nedenfor angitt hva en anser som et minimumskrav til vannslipp og tiltak.

A. VILKÅR VEDRØRENRE FISK, VILT M. V.

Hovedstyrets innstilling har vært forelagt DVF. Direktoratets remissuttalelse følger i kopi.

Departementet vil ta opp følgende punkter der Hovedstyret har avdekket fra direktoratets anbefaling:

1. Direktoratet foreslo at det pumpes vann fra Meltingen som slippes i Mossa slik at det, foreløpig i en prøveperiode, opprettholdes visse nærmere angitte minstevassføringer ved Oppgrande bru, bl. a. 3 m^3/S om sommeren.

Hovedstyret konkluderer ut fra sin egen vurdering av oppfisket kvantum før og etter regulering at det ikke er noe rimelig forhold mellom det som kan ventes oppnådd ved vassslipping og kostnadene ved et slikt tiltak. Hovedstyret går derfor mot pålegg om minstevassføringsbestemmelser.

Direktoratet hevder i sin remissuttalelse at Hovedstyrets vurderinger er klart i strid med rapporten fra den fiskerisakkyndige, og mener at Mossa sannsynligvis vil bli ødelagt som lakseelv uten spesielle tiltak som vass-slipping og biotopforbedrende tiltak.

Departementet har ovenfor forutsatt at det skal opprettholdes et visst laksefiske i Mossa. Det går også fram av flere uttalelser både til forhåndsmeldingen og til søknaden at dette anses som en hovedproblemstilling for de berørte parter. I flere av uttalelsene pekes det også på konkrete muligheter til vannslipp.

Den fiskeribiologiske rapporten av mars 1980 tar opp til detaljert drøfting slike muligheter, bl. a. pumping av vann fra Meltingen og regulering av Åfjorden og Langen. I konsesjonssøknaden vurderes likevel ikke de muligheter som foreligger for vannslipp.

Søkeren kommenterer i sine merknader av 3.6.81 til de innkomne uttalelser på samme måte som Hovedstyret bare forslaget om vannslipp via pumping, og avviser dette som altfor kostbart.

Departementet finner grunn til å beklage at et slikt viktig tiltak som vannslipp ikke er grundig behandlet fra søkeren og Hovedstyrets side. Dette resulterer i at spørsmålet nå må tas opp under tidspress under OED og MDs behandling av søknaden.

Direktoratets forslag til vannslipp krever pumping. Dette vil bli kostbart. Departementet finner det vanskelig å gå inn for et slikt kostbart tiltak uten at det på forhånd er utprøvd om lavere vannslipp kan gi akseptable resultater. Grunnen til at departementet i dette tilfellet kan gå inn for foreløbige vannslipp som ligger i nedre delen av det interval man tenker seg at det endelige vannslipp skal ligge innenfor, er at ytterligere vannslipp vil føre til et sprang i de kostnadene som er forbundet med dette. Generelt vil departementet påpeke at biologiske hensyn tilsier at man bør ha foreløbige vannslipp i øvre delen av intervallet.

Departementets forslag, som er utarbeidet i samråd med konsesjonssøkeren, er å anse som en minimumsløsning.

Departementet finner det derfor i denne saken absolutt påkrevet med en prøveperiode for vannslipp.

Departementets forslag går ut på å øke restfeltet til Mossa mest mulig (forslag a), etablere magasin for å kunne samle opp vann i flomperioder til bruk i perioder med mindre avrenning og/eller til lokkevann (forslag b), og å slippe vann til Mossa fra Meltingmagasinet når dette ikke krever pumping (forslag c).

a) Forslag til endring av post 1 A i manøvreringsreglementet:

«Meltingvatn» erstattes av «Meltingvatn ekskl. Bjørkvatnet/Åfjorden».

Det bygges terskel over innløpet til Bjørkvatnet (Øverstraumen) slik at avløpet fra Bjørkvatnet/Åfjorden (nedenfor kalt Åfjorden) går til Mossa. Midlere avløp fra dette 2,9 km^2 store felt er av konsesjonssøkeren antatt å være 0,145 m^3/S, noe som vil gi en minsket produksjon i kraftverket på 2,2 Gwh i gjennomsnitt pr. år. Terskelkronen legges på kote 215.85 slik at ikke flomavledningen svekkes. Avgivelse av vann til Mossa er viktig også for oterbestanden.

b) Forslag til nytt punkt i vilkårenes post 19:

«Det opprettes et magasin i Åfjorden mellom kote 215.85 og kote 214.60. Vannstanden skal være på kote 214.60 når det skal tappes fra Meltingmagasinet til Mossa. Manøvreringen av magasinet skjer for øvrig etter nærmere bestemmelser av DVF.»

Ved manøvreringen bør en ha for øye at Åfjorden er en god vannfuglbiotop.

c) Forslag til tillegg til post 2 i manøvreringsreglementet:

«Fra 1.4. og til 31.8. skal alt tilløp til kraftverket magasineres. Det slippes vann fra Meltingmagasinet til Mossa via Åfjorden i tidsrommet 1.8.—31.8. når vannstanden er over kote 214.60. Tappeløpene i terskelen i innløpet til Bjørkvatnet og i hoveddammen skal utformes slik at vannslippet til Mossa blir min. 1,5 m^3/S og 3,5 m^3/S ved vannstand i Meltingmagasinet på h.h.v. 214,75 og 215,5.

Når vannstanden i Meltingmagasinet overstiger kote 215.50, kan stasjonen kjøres inntil vannstanden igjen når dette nivå. Vannslippet etter dette reglementet tas etter forutgående fiskeribiologiske undersøkelser opp til revisjon etter 5 år.»

Det er trolig bare i vannrike år at vannstanden i Meltingenmagasinet vil nå så høyt at dette forslaget vil få noen praktisk betydning. Ifølge søknaden vil kraftstasjonen stå i mai, juni og juli og det meste av april og august. Den restriksjon forslaget legger på kjøringen i april og august, vil sikre en noe raskere oppfylling av magasinet og at vannstanden trolig holdes oppe litt lenger enn forutsatt. Dette vil foruten økt vannslipp til Mossa bety at magasinet ikke blir fullt så skjemmende. Det antas at den minskete produksjon p. g. a. dette forslaget vil bli uvesentlig. Det forutsettes at tappeløpene gis en utforming som vist på bilag 1211 i søknaden.

2. Hovedstyret har strøket Direktoratets forslag om klekkeri/oppdrettsanlegg da det finner at dette ikke har relevans dersom det ikke fastsettes minstevassføringsbestemmelser. Direktoratet peker på at det tvertimot vil være mer aktuelt med dette pålegget uten vannslipp enn med, da produksjonstapet i Mossa da vil bli større.

Direktoratet påpeker videre at man etter hvert p. g. a. faren for sykdomsspredning vil få strengere restriksjoner med hensyn til overføring av fisk fra et vassdrag til et annet. Faglig hensyn tilsier at hvert laksevassdrag av

betydning etterhvert bør få sitt eget anlegg for produksjon av fisk fra egen stamme.

Departementet vil peke på at forutsetningen for at departementet kan akseptere et såvidt lite vannslipp i prøveperioden er at det settes inn mest mulig av andre tiltak som kan sikre laksestammen. Departementet støtter derfor forslaget og viser til at dette innebærer at anlegge bare blir bygget dersom direktoratet finner det nødvendig etter en nærmere vurdering.

3. Hovedstyret har strøket Direktoratets forslag om evt. innløsning av fiskerettighetene i Mossa nedenfor Lille Meltingen. Departementet mener forslaget vil få liten praktisk betydning i denne saken, og støtter derfor Hovedstyret.

4. Hovedstyret går inn for at de årlige tilskudd til opphjelp av fiske som direktoratet har foreslått, først utbetales fra det år reguleringen tas i bruk, og ikke fra det år konsesjon er gitt.

Departementet mener det nå er avgjort på generell basis at tilskudd skal utbetales fra og med det år konsesjon er gitt. Vi viser bl. a. til konsesjonsvilkår for Kobbelv kraftverk, post 9 III.

5. Hovedstyret har tatt ut direktoratets forslag til egen underpost vedr. fysiske tiltak i vassdraget for å sikre oppgang og fremme av fisket, idet det vises til post 12. Departementet mener det i dette tilfelle, p. g. a. den lave restvannføringen er viktig med egen post vedr. slike tiltak. Vi viser i denne forbindelse bl. a. til post 9 II c i konsesjonsvilkårene for Kobbelv, som Hovedstyret ikke hadde merknader til.

6. Vedr. tiltak for viltet har Departementet ingen merknader til at Hovedstyret har tatt ut direktoratets forslag om egen underpost vedr. terskelbygging da dette dekkes av post 12. Departementet vil imidlertid allerede nå påpeke at terskelen ved Stryken bør bygges langs strandlinjen til Meltingvatnet. Videre må det bygges terskler ved Koltjønna og Ålvatn.

Vedr. andre tiltak viser vi til vilt- og fiskerapportene.

B. VILKÅR I MEDHOLD AV LOV OM VERN MOT VANNFORURENSING

Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen har i sin innstilling tatt med de vilkår som tidligere er foreslått av Statens forurensningstilsyn. Departementet kan ikke se at det er behov for ytterligere vilkår til vern mot forurensning.

Det er imidlertid ikke adgang til — etter vannvernloven å stille krav om skjønn ved forurensning av drikkevannskilde. Vilkåret erstatning for tap av drikkevannskilde sier derfor ikke noe mer enn de vanlige erstatningsreglene, og er derfor unødvendig.

Det kan derfor gis tillatelse til utbygging av Mosvik kraftverk dersom det i tillatelsen tas med følgende vilkår:

Konsesjonæren plikter etter vedkommende departements nærmere bestemmelser:

— å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsettes kortere gjennomføringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m. v. i de berørte kommuner, alt som følge av utbyggingen
— å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen.
— helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnittet.

C. VILKÅR VEDRØRENDE KULTURMINNER (POST 14)

Vi ber om at Hovedstyrets forslag til vilkår rettes opp i henhold til departementets brev av 13.10.81 til OED.

Uttalelser til søknaden fra fylkeskonservatoren og arkeologisk avdeling ved museet følger vedlagt da disse uttalelsene ble oversendt Vassdragsdirektoratet for sent.

Vedr. fløtningsdammen i Koltjønna har fylkeskonservatoren uttalt at den bør bevares selv om den ikke er direkte fredningsverdig etter kulturminneloven.

Departementet støtter derfor Mosvik kommune som mener den bør rehabiliteres og nyttes som terskel.

Vedr. våningshuset i Kalddalen bør foruten fylkeskonservatoren Riksantikvaren varsles dersom det vurderes å rive dette.»

Vedlagte brev av 3. september 1981 fra Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk lyder:

«Deres oversendelse av 19. juli d. å.

Saken har vært forelagt Fiskerikonsulenten i Midt-Norge, og kopi av hans uttalelse av 19. august d. å. følger vedlagt.

Hovedstyret har valgt å se bort fra DVF's forslag til minstevannføringer i Mossa av hensyn til laksefisket fordi:

«Etter Hovedstyrets syn vil det etter reguleringen neppe bli tale om at laksefisket vil bortfalle totalt, — i vassrike år vil det trolig alltid bli en viss oppgang selv om ingen fysiske forbedringstiltak i selve vassdraget blir iverksatt. Dersom terskelbygging og/eller opprensking blir gjennomført, vil dette kvantum utvilsomt øke noe. På den annen side må det klart innses at selv ikke med DVE's tappeforslag og tiltak for øvrig vil det være mulig å opprettholde samme utstrekning av fisket som under uregulerte forhold.

Det Hovedstyret ønsker å påvise med dette, er at forskjellen i gjennomsnittlig oppfisket kvantum etter regulering *med* og *uten* vasslipping ikke uten videre vil være 100 % og 0 % av førreguleringsverdien. Snarere må resultatet antas å være noe i retning av henholdsvis 75 % og 25 %, hvilket innebærer at DVF's forslag om vasslipping skulle tilsi en forbedring av størrelsesorden 50 %, altså i gjennomsnitt ca. 500 kg pr. år.

Hovedstyret mener med dette å ha påvist at det ikke er noe rimelig forhold mellom det som ventes oppnådd ved vasslipping og kostnadene ved et slikt tiltak. Man går derfor mot pålegg om minstevassføringsbestemmelser.»

DVF vil hevde at denne fiskeribiologiske konsekvensanalyse fra Hovedstyret er klart i strid med rapporten fra den fiskerisakkyndige, vi viser til vedlagte uttalelse fra Fiskerikonsulenten i Midt-Norge. Det går også klart fram av DVF's uttalelse av 26. mai d. å. at uten spesielle tiltak vil det mest sannsynlige resultat være at Mossa etter regulering vil bli totalt ødelagt som lakselv. Etter vår oppfatning er ikke de foreliggende data av en slik karakter at de kan danne grunnlag for prosentbereg-

ninger, og vi tar avstand fra Hovedstyrets «påvisning» av at DVF's forslag til vasslipping skulle tilsi en forbedring i gjennomsnitt på 500 kg pr. år. Vårt hovedpoeng er at det må settes inn spesielle tiltak for å sikre et laksefiske i Mossa etter regulering. Vårt forslag om vasslipping er satt så lavt som mulig etter de kunnskaper vi sitter inne med i dag. Hensikten med en prøveperiode er å undersøke dette nærmere kombinert med biotopforbedrende tiltak. Vi opprettholder vårt forslag til minstevannføringsbestemmelser.

Hovedstyret har også strøket post V (pålegg om eget klekkeri/oppdrettsanlegg) og post IX (ekspropriasjon av fiskerettighetene i Mossa) i DVF's forslag som en følge av at man går mot pålegg om minstevannføringsbestemmelser. Vi kan være enig i at post IX strykes dersom forslaget om minstevannføringsbestemmelser ikke blir akseptert, men vi kan ikke forstå hvilken begrunnelse man har for å styrke post V. Tvertimot vil det være mere aktuelt å pålegge regulanten å bygge klekkeri/settefiskanlegg uten minstevannføringsbestemmelser enn med, idet produksjonstapet i Mossa da vil bli større. Det er viktig å være klar over at det meste av laksungene som blir produsert i Mossa blir fanget i sjøen. Dette produksjonstapet vil måtte kompenseres ovenfor sjølaksefisket. Faglige hensyn tilsier ellers at hvert laksevassdrag av betydning etter hvert bør få sitt eget anlegg for produksjon av fisk av egen stamme. Av hensyn til faren for sykdomsspredning vil man etterhvert få strengere restriksjoner med hensyn til overføring av fisk fra ett vassdrag til et annet. Vi opprettholder derfor vårt forslag til post V. Likeledes opprettholder vi vårt forslag til post IX dersom forslaget om minstevannføringsbestemmelser aksepteres.

Hovedstyret går inn for de årlige tilskudd til opphjelp av fiske som DVF har foreslått, men foreslår at tilskuddene først skal begynne å løpe fra det året reguleringen tas i bruk, ikke fra det år konsesjon er gitt. Direktoratet er uenig i dette, og vi vil vise til en liknende sak vedr. Evanger kraftverk hvor Miljøverndepartementet og Olje- og Energidepartementet fastslo at første innbetalingsår skal settes til det året konsesjon er gitt.

Hva gjelder terskler i Åfjorden og Stryken har DVF framholdt at disse bør ligge på høyde med HRV. Hovedstyret mener at dette vil komplisere flomavledningen og øke flomvannstanden i Meltingvatnet unødig. Høydespørsmålet bør derfor holdes åpent, og det vil under senere faglige overlegninger bli vurdert om ikke f. eks. 0,5 m under HRV kan være en mer passende løsning. DVF har ingen innvendinger til dette, men vil be om at terskelhøydene blir lagt så nær HRV som praktisk mulig.

Forslag til konsesjonsvilkår:

I

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringene og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b) å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c) å bekoste tiltak i Mossavassdraget for å sikre oppgang og fremme fiske av f. eks. laks, sjøaure, sjørøye og innlandsfisk, herunder bygging av terskler, gjennomføre opprenskninger, hindre erosjonsskader m. m., for å redusere skadevirkninger på fisket,
d) å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
e) å anordne sperregitter foran tappetunneler, og utløpet av kraftstasjonene,
f) å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingene og reguleringene,
g) å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringene fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold.

III

Fra og med det år konsesjon er gitt, plikter konsesjonæren å innbetale årlige beløp til Mosvik og Leksvik kommuner på henholdsvis kr. 30 000,— og kr. 10 000,—.

Beløpene skal indeksreguleres med 10 års mellomrom. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjelp av fisket i kommunene. Vedtekter for bruk av beløpene skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

IV

For å opprettholde stabil vannstand i Stryken og Åfjorden plikter konsesjonæren å bygge terskler mellom disse og Meltingvatnet (hovedbassenget). Tersklene skal ligge på høyde med HRV, eller så nær HRV som praktisk mulig.

V

Konsesjonæren plikter å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner dette nødvendig.

VI

Dersom det som følge av kraftutbyggingene og reguleringene oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som departementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VII

Konsesjonæren plikter av hensyn til fisket å slippe følgende vannmengder i Mossa, målt ved Oppgrande bru:

15. juni — 15. august	3,0	m³/sek.
15. august—1. sept.	1,0	«
1. sept.—1. mai	0,5	«
1. mai—15. juni	1,0	«

I tillegg plikter konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk i perioden 15.juni—15. august å slippe lokkeflom på 3,0 m³/sek. av inntil 12 timers varighet inntil to ganger pr. uke. Endringer i vannføringen høst og vår skal skje med myke overganger. Ovenfornevnte vannslippingsbestemmelse kan tas opp til revisjon etter en prøveperiode på 5 år fra igangsetting av kraftverket, og etter forutgående fiskeribiologiske undersøkelser.

VIII

Tapping av vann, slipp av minstevannføring i Mossa skal i perioden 15. juni—15. august skje fra overflatelagene.

IX

Konsesjonæren kan pålegges av departementet å gjennomføre og betale utgiftene ved innløsning av fiskerettighetene i Mossa nedenfor lille Meltingvatn. Den innløste fiskerett skal disponeres etter nærmere bestemmelse av DVF.

X

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

Vedlagte brev av 2. desember 1980 fra Arkeologisk avdeling ved Museet i Trondheim lyder:

«Arkeologisk avdeling har ingen spesielle merknader til at omsøkte konsesjon blir innvilget.

En vil imidlertid presisere at *før* anleggsarbeidene igangsettes må avdelingen få mulighet til detaljert befaring/registrering av de forskjellige anleggsområder.

Utgiftene til disse undersøkelser dekkes av tiltakshaveren.»

Vedlagte brev av 3. juli 1981 fra fylkeskonservatoren i Nord-Trøndelag lyder:

«Jeg viser til brev datert 20. juni 1980 og til brev til Vassdragsdirektoratet datert 29. juni 1980.

Jeg beklager at brevet datert den 20. juni 1980 ikke er besvart, men jeg formoder at det bunner i en misforståelse, i det fylkeskonservatoren uttalte seg om utbygginga i Mosvik i brev til Nord-Trøndelag E.verk datert 20.11. 1979.

Fylkeskonservatoren hadde på det tidspunktet avsluttet registreringen av kulturminner i det aktuelle området av Mosvik. Bygningene i Kaldalen var blitt beskrevet, oppmålt og fotografert, og gårdene på nordsiden av Meltingen ble registrerte og fotografert etter prinsippene fra registreringa til Sekretariatet for registrering av fast kulturminner. Det innsamlete materialet ble arkivert på fylkeskonservatorens kontor.

Dessuten ble det registrert og fotografert fløtingsdammer eller rester av slike ved Koltjønna, Kattmagan og mellom Røssvatnet og Stordalsvatnet.

Fylkeskonservatorens konklusjon var:

Etter fylkeskonservatorens syn kan ingen av de registrerte bygninger og andre kulturminner ha en slik antikvarisk og/eller teknisk kvalitet at de kan være gjenstand for fredninger.

Imidlertid er våningshuset i Kaldalen, som vel står i fare for å forsvinne, i så god stand og inneholder så mange autentiske bygningsdeler i form av vinduer, dører, listverk, trapper etc. at fylkeskonservatoren vil bli tatt med på råd dersom huset blir fjernet, eller vesentlig forandret.

Fylkeskonservatoren mener at disse bygningsdelene bør tas ned, transporteres og lagres på en fagmessig forsvarlig måte, for eventuelt senere anvendelse på andre bygg. Nord-Trøndelag E.verk forutsettes å dekke nedtakende transport til lagersted.

Vi regnet med å bli tatt med på råd på et tidlig tidspunkt ved en slik operasjon.

Et forhold bør kanskje legges til.

Fylkeskonservatoren mener at det uavhengig av fredning etter Lov om kulturminne, bør arbeides for at en av fløtningsdammene kan bli tatt vare på. Vi har i den forbindelsen særlig merket oss Koltjønndammen. Denne dammen blir imidlertid ikke berørt direkte av utbygginga.

Konklusjon:

Utbygging av Mosvik kraftverk vil ikke berøre nyere tids kulturminner som er fredet etter Lov om kulturminner.

Deler av bygningene i Kaldalen bør tas vare på som reservedeler til andre verneverdige bygninger.

Ett eller flere representative kulturminner fra fløtningsaktiviteten i Mosvik bør søkes bevart uavhengig av utbygginga.»

Departementet skal bemerke:

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har i brev av 22. april og 2. juni 190 søkt om tillatelse til regulering, overføring, erverv og ekspropriasjon for utbygging av Mosvik kraftverk i Mossa. Regulerings- og utbyggingsområdet ligger i Mosvik og Leksvik kommuner.

Utbyggingsplanen omfatter regulering av Meltingvatn ved 21 m senking, noe som gjør at det blir etablert et magasin på 125 mill. m³. Videre forutsettes Kaldalselvas avløp ført inn på tilløpstunnelen til Mosvik kraftverk ved et bekkeinntak syd for utløpet av Ålvatn. Det innførte vann kan nyttes direkte i kraftverket eller kan føres til Meltingvatn for lagring. Når også avløpet fra Kaldalselva regnes med, vil magasinprosenten for Mosvik kraftverk bli ca. 68.

Mosvik kraftverk vil utnytte det 209 m høye bruttofallet fra Meltingvatn til sjøen ved Kaldalen. Søknaden forutsetter at Meltingvatns tilløp i sin helhet nyttes til kraftproduksjon slik at det ikke skal avgis minstevassføring til Mossa.

Regulert vassføring i et bestemmende år er av Hovedstyret anslått til 5,57 m³/sek. Med et fall på 209 m tilsvarer dette ca. 15 500 nat.hk, hvorav ca. 14 600 nat.hk er kraftøkning på grunn av reguleringen og overføringen.

Kraftstasjonen vil bli liggende i fjell vest for Kaldalselvas utløp. I kraftstasjonen installeres en vertikal Francisturbin med en ytelse på ca. 37 MW og en maksimal driftsvassføring på 19 m³/sek.

Midlere årsproduksjon er beregnet til ca. 88 GWh, mens fastkraftøkningen i det samkjørte syd-norske kraftproduksjonssystem er beregnet til 94 GWh.

De totale utbyggingskostnader er beregnet til ca. 156 mill. kroner (prisnivå pr. 1.1.81), dvs. en utbyggingspris på kr. 1,77 pr. kWh. Hovedstyret peker i sin innstilling på at Mosvik kraftverk vil være et relativt rimelig prosjekt. Prosjektet ligger med dette i øvre del av kostnadsklasse II B, men Hovedstyrets uttalelse må ses i sammenheng med at ca. 70 % av det gjenværende vannkraftpotensialet ligger i kostnadsklasse II B og III.

Kraften skal gå til dekning av alminnelig forbruk innen Nord-Trøndelag Elektrisitetsverks forsyningsområde. Hovedstyret har pekt på at ut fra fylkesverkets kraftbalanse bør Mosvik kraftverk bygges snarest mulig.

En utbygging etter den fremlagte plan vil medføre at Mossa blir tørrlagt ovenfor Lille Meltingen og vil få sterkt redusert vassføring nedenfor. På de nedeste 1,5 km vil det bli en restvassføring på ca. 40 % sammenlignet med naturlige forhold, og på de neste 5 km opp til Lille Meltingen vil restvassføringen være 25—30 %. Det vil etter dette bli vesentlige skader for laksefisket i Mossa. De fiskerisakkyndige hevder at Mossa er en god smålakselv, gjennomsnittsfangsten i de siste 10 år er 880 kg pr. år, men med store variasjoner mellom nedbørrike og nedbørfattige år.

Departementet har imidlertid foreslått pålegg om minstevassføring, noe som vil gi noe bedre forhold for laksefisket enn etter den fremlagte plan. Dette vil bli omtalt nærmere under bemerkningene til vilkårenes post 19.

Kaldalselva vil bli nærmest tørrlagt nedenfor inntaket ved Ålvatnet. Kaldalselva er ikke laks- og sjø-ørretførende, slik at det her bare vil bli skader for innlandsfisket. I Meltingvatn vil også innlandsfisket bli skadelidende. Innlandsfisket er imidlertid av mindre betydning, fordi fisken til dels er av dårlig kvalitet.

Senkningen av Meltingvatn er betydelig såvel i reguleringshøyde som når det gjelder reguleringsgrad, og selv i et år med middels tilløp vil det gjenstå ca. 4 m pr. 1. juli i forhold til fullt magasin. I et såkalt bestemmende år (4. ugunstigste år i en 30-årsperiode) vil vannet være nedtappet ca. 12 m pr. 1. juli. Dette vil naturligvis føre til skjemmet utseende, noe som først og fremst rammer de fastboende og hytteeierne ved vannet.

Reguleringen vil forverre forholdene for tømmertransport over isen på Meltingvatn, fordi isen langs land på sydsiden vil sprekke opp slik at det kan bli vanskelig å komme utpå.

Vassforsyningen til et gårdsbruk som tar vann fra Meltingvatn blir ødelagt og må omlegges. Det kan også bli skader på vassforsyningen til andre gårdsbruk samt enkelte hytter.

Bortsett fra det som er nevnt ovenfor regner en ikke med at nevneverdige skader vil oppstå. Det kan nevnes at NVE's grunnvannskontor har funnet at redusert vannstand ikke vil påvirke jordbruksforholdene. Klimaundersøkelser som har vært utført viser at det heller ikke er noen grunn til å frykte forverring av klimaet.

Mosvik kommune går inn for at konsesjon blir gitt, men har skriftlig og under møter fremmet krav som vil bli nærmere omtalt under bemerkningene til vilkårene.

Leksvik kommune anbefaler at søknaden om konsesjon blir innvilget under forutsetning av at utbyggeren blir pålagt å yte 1,8 mill. kroner til et veianlegg for etablering av ny veiforbindelse mellom Mosvik og Leksvik. Dette vil bli nærmere kommentert under vilkårenes post 11.

Nord-Trøndelag fylkeskommune, Fiskeridepartementet og Kommunaldepartementet har ingen innvendinger mot utbyggingen.

Landbruksdepartementet frarår ikke at konsesjon gis, men stiller krav om bygging av skogsbilveier og oppføring av husdyrgjerder. En viser til nærmere omtale under bemerkningene til vilkårene.

Finansdepartementet har bedt om en nærmere utdyping av Hovedstyrets uttalelse om kostnadene ved prosjektet, noe som er tatt til følge. Forslaget om å øke den årlige avgift til staten til kr. 3,— pr. nat. hk. er også tatt til følge.

Miljøverndepartementet vil ikke fraråd konsesjon, men har en del bemerkninger til vilkårene. En viser i den forbindelse til departementets bemerkninger til konsesjonsvilkårene. Miljøverndepartemente anser det ikke nødvendig med ytterligere vilkår for at det skal kunne gis tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning §§ 4 og 10.

Olje- og energidepartemente finner at skadene og ulmepene er små i forhold til nytten ved tiltaket slik at kravene i vassdragsreguleringslovens § 8 synes oppfylt. Departemen-

tet vil i likhet med Hovedstyret tilrå at søknaden om regulering og overføring imøtekommes.

I tillatelsen inngår også nødvendig tillatelse etter lov om vern mot vannforurensning i samsvar med Miljøverndepartementets uttalelse.

Videre tilrås at det gis tillatelse etter ervervslovens § 4 til erverv av de fallmetrene som Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk ikke eier konsesjonsfritt, samt tillatelse etter vassdragslovens § 148 til ekspropriasjon av fall.

Tillatelsen foreslås gitt i det vesentlige på vilkår som foreslått av Hovedstyret.

Da Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk blir enerådende i utbyggingssammenheng i vassdraget, er vilkårene for reguleringS- og ervervskonsesjonen på vanlig måte slått sammen.

Departementets bemerkninger til vilkårene:

Post 2. Årlige avgifter og Næringsfond:

Hovedstyret har lagt vekt på at utbyggingen gir forholdsvis rimelig kraft og har foreslått at den årlige avgift settes til kr. 10,— pr. nat. hk til kommuner og kr. 2,— pr. nat. hk til staten. Avgiften til kommuner er i samsvar med kommunenes krav.

Finansdepartementet har uttalt at avgiften til staten bør settes til kr. 3,— pr. nat. hk.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyrets forslag når det gjelder avgiften til kommunene. Når det gjelder avgiften til staten, legger departementet vekt på at avgiftsnivået lenge har ligget fast og vil derfor tilrå at avgiften settes til kr. 3,— pr. nat. hk.

Hovedstyret foreslår at næringsfondet til Mosvik kommune fastsettes til 1,2 mill. kroner. Dette er i samsvar med den avtale Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og kommunen har kommet fram til. Hovedstyret har ikke foreslått noe næringsfond til Leksvik kommune. Etter at Hovedstyret avga sin innstilling, er Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Leksvik kommune blitt enige om et næringsfond på kr. 500 000,— til kommunen.

Olje- og energidepartementet vil tilrå at næringsfondene fastsettes til 1,2 mill. kroner til Mosvik kommune og kr. 500 000,— til Leksvik kommune.

Post 9. Almendannende virksomhet m. v.:

Mosvik kommune krever at utbyggeren yter tilskudd til restaurering av Mosvang forsamlingslokale. Utbyggeren har uttrykt interesse for en løsning i fellesskap med husets eier, Mosvik idrettslag.

Hovedstyret forutsetter at det er tilstrekkelig at sentrale myndigheter kommer inn i bildet dersom ordning i minnelighet ikke oppnås og har utformet vilkåret på vanlig måte.

Olje- og energidepartementet viser til Hovedstyrets bemerkninger som en slutter seg til.

Hovedstyret foreslår et tilskudd på kr. 25 000,— til almendannende virksomhet og geistlig betjening.

Mosvik kommune mener at dette tilskuddet er for lite.

Olje- og energidepartementet vil peke på at sett i forhold til utbyggingens størrelse er beløpet i samsvar med vanlig praksis i senere saker. Departementet slutter seg til Hovedstyrets forslag.

Post 11. Veier, bruer m. v.:

Fra begge kommuner er det reist krav om bygging av skogsbilveier som følge av at isveier over Meltingvatn ikke vil kunne nyttes i samme utstrekning som før.

Hovedstyret har henvist spørsmålet om bygging av skogsbilveier til skjønnet.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk har senere inngått en avtale med grunneierne og Leksvik kommune om et tilskudd på kr. 1,8 mill. for bygging av en skogsbilvei og forutsetter at øvrige krav om skogsbilveier løses ved avtale etter skjønn.

Kommunene har i sine uttalelser til departementet ikke stilt krav om bygging av skogsbilveier.

Landbruksdepartementet krever at det fastsettes som vilkår at det skal bygges skogsbilvei på strekningen tunnelinntaket—Bjørkvikdalen samt vei til Storøya. Når det gjelder vei til Storøya, peker Landbruksdepartementet på at isen vil bli svekket p. g. a. senkingen og at man uten vei derfor ikke vil kunne utnytte skogen på øya etter en eventuell utbygging.

Olje- og energidepartementet mener i likhet med Hovedstyret at slik veibygging må fastlegges av skjønnet dersom ikke spørsmålene løses ved avtale mellom utbygger og grunneierne. En legger vekt på at skjønnet vil ha et langt bedre grunnlag enn konsesjonsmyndighetene til å foreta en avveining mellom nytten og tiltaket og kostnadene. Departementet vil forøvrig peke på at slike spørsmål som kun berører utbyggeren og berørte grunneierne bør høre under skjønnet.

Mosvik kommune har i møte med departementet tatt opp spørsmålet om opprustning av fylkesveien gjennom Mosvik sentrum i forbindelse med den økte belastning som anleggstrafikken til Kaldalen vil medføre.

Olje- og energidepartementet forutsetter at post 11 slik den lyder etter Hovedstyrets forslag vil gi tilstrekkelig hjemmel for den opprustning som er nødvendig som følge av anleggstrafikken.

Leksvik kommune har som tidligere nevnt satt som en forutsetning for å anbefale konsesjon at utbyggeren blir pålagt å yte 1,8 mill. kroner til veianlegget Øvre Dretvik—Kjerkegårdsvann for å skape bedre kommunikasjoner mellom kommunene og for å gi adkomst til alternative rekreasjonsområder. Mosvik kommune har i møter med departementet uttalt at de støtter Leksviks krav.

Hovedstyret har ikke funnet å kunne pålegge Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk ytterligere veibygging.

Olje- og energidepartementet legger vekt på at den ovennevnte veien ikke har noen tilknytning til kraftutbyggingen og at konsesjonæren ikke har noe behov for en slik vei. Departementet finner derfor ikke å kunne pålegge konsesjonæren å yte bidrag til veiprosjektet.

Post 12. Terskler m. v.:

Posten er tatt inn i sin vanlige form.

Som vanlig vil endelig terskelplan ikke bli utarbeidet før på et senere tidspunkt. Det er imidlertid flere enkeltobjekter som peker seg ut, som f. eks. Åfjorden og Stryken i Meltingvatn samt Koltjønna og Kjerkegårdsvatn i Kaldalselva. Når det gjelder terskelen mellom Åfjorden og hovedmagasinet, vil denne bli nærmere omtalt under bemerkningene til post 19.

Mosvik kommune har bedt om at en gammel fløtningsdam ved Koltjønna rehabiliteres og nyttes som terskel. Miljøverndepartementet støtter kommunen.

Hovedstyret har uttalt at en vil se til at NVE's natur- og landskapsavdeling om mulig tar hensyn til kommunens ønske ved utarbeidelse av terskelplan.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyrets uttalelse.

Post 14. Kulturminner m. v.:

Miljøverndepartementet ber om at vilkåret rettes opp i henhold til brev av 13.10.81 fra Miljøverndepartementet til Olje- og energidepartementet.

Olje- og energidepartementet vil tilrå at vilkåret endres i samsvar med dette.

Når det gjelder våningshuset i Kaldalen, uttaler Miljøverndepartementet at også Riksantikvaren varsles dersom det vurderes å rive huset.

Olje- og energidepartementet forutsetter at konsesjonæren sørger for å varsle Riksantikvaren.

Post 19. Fiske og vilt:

Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk (DVF) har krevd at det må slippes så mye fra Meltingen at det opprettholder bestemte minstevassføringer ved Oppgrande bru ca. 2 km fra sjøen. DVF har foreslått minimum 3,0 m³/sek. i perioden 15. juni—15. august, 1,0 m³/sek. i overgangsperioder vår og høst på tilsammen 2 måneder og 0,5 m³/sek. i årets 8 øvrige måneder. I tillegg har DVF foreslått pålegg om lokkeflommer på 3,0 m³/sek. av inntil 12 timers varighet inntil 2 ganger pr. uke i sommerperioden.

DVF's forslag til minstevassføringer vil gjøre det nødvendig med pumping.

Hovedstyret har pekt på at i tillegg til kostnadene med pumpearrangementet vil det bli et betydelig tap ved at de avgitte vannmengdene ikke kan nyttes til kraftproduksjon. Beregninger som er foretatt viser at det i et medianår vil bli et produksjonstap på ca. 6 GWh, og i et ugunstig år antas tapet å bli ca. 9 GWh. Dersom pumpens løftehøyde kan begrenses til 12 m, vil kostnadene ved selve pumpingen bli 2,7 mill. kroner, men dersom det skal kunne garanteres pumping fra LRV, vil kostnadene øke til 7 mill. kroner.

Hovedstyret uttaler at for å rettferdiggjøre pålegg av tiltak i et slikt omfang som nevnt må de interesser som skal tilgodeses være betydelige. Det gis deretter en redegjørelse for de berørte interesser, laksefisket, jfr. Hovedstyrets innstilling. Hovedstyret konkluderer med at det mener å ha påvist at det ikke er noe rimelig forhold mellom det som kan ventes oppnådd ved vannslipping og kostnadene ved et slikt tiltak og går derfor mot pålegg om minstevassføringsbestemmelser.

Kommunen har i sine uttalelser ikke satt fram noen krav om minstevassføringer. Mosvik kommune har imidlertid i møte med departementet bedt om at det klarlegges alternative muligheter til sikring av restvassføringen i Mossa. Det er konkret blitt nevnt utredninger om etablering av magasin i Åfjorden og/eller i Langen og Kattmagen for dette formål.

Miljøverndepartementet viser til DVF's uttalelse om at Mossa sannsynligvis vil bli ødelagt som lakseelv uten spesielle tiltak som vannslipping og biotopforbedrende tiltak og har som forutsetning at det skal opprettholdes et visst laksefiske i Mossa. Miljøverndepartementet har funnet grunn til å beklage at spørsmålet om vannslipping ikke er grundigere behandlet fra søkerens og Hovedstyrets side og peker i den forbindelse på alternativer som har vært nevnt bl. a. i den fiskeribiologiske rapporten. Når det gjelder DVF's forslag, uttaler Miljøverndepartementet at det finner vanskelig å gå inn for et slikt kostbart tiltak uten at det på forhånd er utprøvd om lavere vannslipp kan gi akseptable resultater.

Miljøverndepartementets forslag går ut på å øke restfeltet til Mossa mest mulig, etablere magasin for å kunne samle opp vann i flomperioder til bruk i perioder med mindre avrenning og/eller til lokkevann og å slippe vann til Mossa fra Meltingmagasinet når dette ikke krever pumping. Forslaget lyder som følger:

«a) Forslag til endring i post 1 A i manøvreringsreglementet:

«Meltingvatn» erstattes av «Meltingvatn ekskl. Bjørkvatnet/Åfjorden.»

Det bygges terskel over innløpet til Bjørkvatnet (Øverstraumen) slik at avløpet fra Bjørkvatnet/Åfjorden (nedenfor kalt Åfjorden) går til Mossa. Midlere avløp fra dette 2,9 km² store felt er av konsesjonssøkeren antatt å være 0,145 m³/s., noe som vil gi en minsket produksjon i kraftverket på 2,2 GWh i gjennomsnitt pr. år. Terskelkronen legges på kote 215.85 slik at ikke flomavledningen svekkes. Avgivelse av vann til Mossa er viktig også for oterbestanden.

b) Forslag til nytt punkt i vilkårenes post 19:

«Det opprettes et magasin i Åfjorden mellom kote 215.85 og kote 214.60. Vannstanden skal være på kote 214.60 når det skal tappes fra Meltingmagasinet til Mossa. Manøvreringen av magasinet skjer forøvrig etter nærmere bestemmelse av DVF.» Ved manøvreringen bør en ha for øye at Åfjorden er en god vannfuglbiotop.

c) Forslag til tillegg til post 2 i manøvreringsreglementet:

«Fra 1.4.—31.8. skal alt tilløp til kraftverket magasineres. Det slippes vann fra Meltingmagasinet til Mossa via Åfjorden i tidsrommet 1.8.—31.8. når vannstanden er over kote 214.60. Tappeløpene i terskelen i innløpet til Bjørkvatnet og i hoveddammen skal utformes slik at vannslippet til Mossa blir min. 1,5 m³/sek. og 3,5 m³/sek ved vannstand i Meltingmagasinet på h.h.v. 214.75 og 215.5.

Når vannstanden i Meltingmagasinet overstiger kote 215.50, kan stasjonen kjøres inntil vannstanden igjen når dette nivå. Vannslippet etter dette reglementet tas etter forutgående fiskeribiologiske undersøkelser opp til revisjon etter 5 år.»

Olje- og energidepartementet vil peke på at muligheten for å nytte Åfjorden som magasin for slipping av minstevassføring ble tatt opp under befaringen der det deltok representanter fra Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet, Mosvik kommune og konsesjonssøker. Det var enighet om at dette kunne være en brukbar løsning. Miljøverndepartementet har så i samarbeid med søkeren arbeidet videre med dette alternativet. Konsesjonssøkeren har underhånden opplyst at forslaget fra Miljøverndepartementet er akseptabelt bortsett fra bestemmelsen om tidspunktet for magasinering av alt tilløp. Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk mener det er urimelig at kraftverket må stanses så tidlig som 1. april og viser i den forbindelse til at vårflommen i Trøndelag begynner senere. Utbyggeren foreslår derfor at man setter «fra vårflommens begynnelse, dog senest 15. april».

Olje- og energidepartementet finner det riktig å ta utgangspunkt i søknaden. Søknaden gjelder tillatelse til 21 m senking av Meltingvatn. Åfjorden er en del av Meltingvatn og skulle således omfattes av reguleringssøknaden. I innløpet i Åfjorden er det imidlertid relativt grunt, og i søknaden er det forutsatt at det skal bygges en terskel i innløpet med kronehøyde tilnærmet lik HRV og med fast åpning slik at tilsiget fra Åfjorden overføres til resten av magasinet ved vannstander under HRV. Sammen med reguleringsdammen i utløpsoset ville dette medføre at Åfjorden ble «selvregulert» med små variasjoner i vannstand.

Miljøverndepartementets forslag til vannslipping vil medføre at vannstanden i Åfjorden i en lengre periode om sommeren vil ligge på kote 214.60 og således føre til noe skjemmet utseende. Bunnstokken i nåværende fløtningsdam er på kote 214.75, og damkronen på kote 216.59, denne dammen er i den senere tid blitt benyttet til å slippe «lokkevatn» for å bedre lakseoppgangen.

Olje- og energidepartementet finner å måtte legge mer vekt på å skaffe tilstrekkelig minstevassføring til Mossa enn på de estetiske forholdene ved Åfjorden. Når det gjelder spørsmålet om tidspunktet for stans i kraftproduksjonen, finner departementet å ville legge vekt på at en tidlig stans kan medføre at en får stigende vannstand mens det enda er vinterforhold med de uheldige virkninger dette vil ha, samt at en tidlig stans vil være uheldig også sett ut fra kraftproduksjonsforhold.

Olje- og energidepartementet finner etter dette å ville slutte seg til Miljøverndepartementets forslag til vannslipping, men slik at tidspunktet for stans i kraftverket settes til «fra vårflommens begynnelse, dog senest 15. april» og vil tilrå at manøvreringsreglementet og vilkår endres i samsvar med dette.

Hovedstyret har på bakgrunn av sitt forslag om ikke å pålegge minstevassføring også avslått DVF's forslag om eget klekkeri/oppdrettsanlegg. Søkeren har anført at en har

rimelig kapasitet i et settefiskeanlegg på Lundamo og anviser således eget anlegg i Mosvik.

DVF har påpekt faren for sykdomsspredning og uttaler at faglige hensyn tilsier at hvert laksevassdrag av noen betydning etter hvert bør få sitt eget anlegg. Miljøverndepartementet støtter direktoratets forslag og viser til at dette innebærer at anlegget bare blir bygget dersom direktoratet etter nærmere vurdering finner det nødvendig.

Olje- og energidepartemente vil bemerke at det er viktig at en søker å utnytte den produksjonsplass man har på Lundamo, da det blir det billigste. En mener også at det virker svært urasjonelt at hvert laksevassdrag, stort eller lite, som bygges ut skal ha sitt eget klekkeri og oppdrettsanlegg. Dersom imidlertid hensynet til faren for sykdomsspredning tilsier eget oppdrettsanlegg, vil ikke departementet motsette seg at det blir bygget. Olje- og energidepartementet finner således å ville tilrå at DVF's forslag tas inn.

Hovedstyret har foreslått årlige tilskudd til opphjelp av fisket på kr. 30 000,— til Mosvik kommune og kr. 10 000,— til Leksvik kommune, med utbetaling fra det året reguleringen tas i bruk.

De har ikke kommet innvendinger mot beløpenes størrelse. Miljøverndepartementet har imidlertid pekt på at det mener det er avgjort generelt at slike tilskudd skal utbetales fra og med det år konsesjon er gitt.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Hovedstyrets forslag når det gjelder beløpenes størrelse. I samsvar med praksis i senere saker forutsettes beløpene å forfalle til betaling på konsesjonsdato og vil kunne tas opp til revisjon etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Miljøverndepartementet peker på at Hovedstyret har tatt ut DVF's forslag til egen underpost vedrørende fysiske tiltak i vassdraget for å sikre oppgang og fremme av fisket. Miljøverndepartementet mener det i dette tilfelle p. g. a. den lave restvassføringen, er viktig med egen post vedrørende slike tiltak.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Miljøverndepartementets forslag.

Post 20. Forurensning m. v.:

Hovedstyrets forslag til vilkår er i samsvar med Statens forurensningstilsyns innstilling.

Miljøverndepartementet uttaler at det ikke er adgang etter vannvernloven til å stille krav om skjønn ved forurensning av drikkevannskilde og at vilkåret om erstatning for tap av drikkevannskilde ikke sier mer enn det som følger av de vanlige erstatningsregler og derfor kan sløyfes.

Olje- og energidepartementet slutter seg til Miljøverndepartementets forslag.

Landbruksdepartementet har krevd at det må pålegges konsesjonæren å oppføre og vedlikeholde husdyrgjerder langs de berørte elver og vann, idet det vises til at disse har dannet naturlig gjerde. Likeledes foreslår Landbruksdepartementet oppføring og vedlikehold av reingjerder ved reindrift i området.

Olje- og energidepartementet vil på bakgrunn av befaring i området anta at disse elvene i svært liten grad danner naturlige gjerder i terrenget og vil ikke tilrå at det tas inn vilkår om oppføring av gjerder. Spørsmålet må eventuelt tas opp konkret for hver enkelt strekning under skjønnet.

Når det gjelder kommentarene til manøvreringsreglementet, vises til bemerkninger under post 19.

Vilkårene blir etter dette sålydende:

Vilkår
for tillatelse for Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk til å erverve fallrettigheter og å foreta regulering av Mossa m. v. i Mosvik og Leksvik kommuner.

1.

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 50 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjonen innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jfr. konsesjonslovens § 4, 3. ledd, og vassdragsreguleringslovens § 10, post 2, siste ledd.

Konsesjonen kan ikke overdras.

De utførte reguleringsanlegg eller andeler deri kan ikke avhendes, pantsettes eller gjøres til gjenstand for arrest eller utlegg uten i forbindelse med vassfall i samme vassdrag nedenfor anleggene.

Anleggene må ikke nedlegges uten statsmyndighetenes samtykke.

2.

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten av kr. 3,— pr. nat. hk., beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 10,— pr. nat. hk., beregnet på samme måte.

For den ved reguleringen innvunne øking av vasskraften i den øvrige del av vassfallene skal konsesjonæren betale en årlig avgift til staten

av kr. 3,— pr. nat. hk. og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer av kr. 10,— pr. nat. hk.

Økingen av vasskraften skal beregnes på grunnlag av den øking av vassføringen som reguleringen antas å ville medføre utover den vassføring som har kunnet påregnes år om annet i 350 dager av året. Ved beregningen av økingen forutsettes det at magasinet utnyttes på en sådan måte at vassføringen i lavvassperioden blir så jevn som mulig. Hva som i hvert enkelt tilfelle skal regnes som innvunnet øking av vasskraften avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny prøvelse etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale disse avgifter inntrer etter hvert som vasskraften tas i bruk. Avgiftene har samme pantesikkerhet som skatter på fast eiendom og kan inndrives på samme måte som disse. Etter forfall svares 6 % rente.

Når konsesjon er gitt, plikter anleggenes eier å innbetale kr. 1 200 000,— til Mosvik kommune og kr. 500 000,— til Leksvik kommune som skal avsettes til næringsfond for kommunene. Konsesjonsavgiftsmidler og næringsfond danner ett og samme fond som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret skal anvendes til fremme av næringslivet i kommunen.

Vedtekter for fondene skal være undergitt godkjennelse av Kommunaldepartementet.

3.

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 og kontroll med vassforbruket samt angående avgivelse av kraft, jfr. post 18, skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4.

Arbeidet må påbegynnes innen en frist av 2 år fra konsesjonens datum og fullføres innen en ytterligere frist av 5 år. Under særlige omstendigheter kan fristene forlenges av Kongen.

I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av overordentlige tildragelser (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

For hver dag noen av disse fristene oversittes uten tillatelse fra departementet, betaler konsesjonæren en mulkt til statskassen av kr. 200,—.

5.

Konsesjonæren skal ved bygging og drift av anleggene fortrinnsvis anvende norske varer, for så vidt disse kan fås like gode, tilstrekkelig hurtig, herunder forutsatt at det er utvist all mulig aktsomhet med hensyn til tiden for bestillingen samt til en pris som ikke med mer enn 10 % overstiger den pris med tillagt toll, som de kan fås for fra utlandet. Er det adgang til å velge mellom forskjellige innenlandske tilbud, antas det tilbud som representerer det største innenlandske arbeid og produserte materiale selv om dette tilbud er kostbarere, når bare ovennevnte prisforskjell — 10 % — i forhold til utenlandsk vare ikke derved overstiges. Toll og pristillegg tilsammen forutsettes dog ikke å skulle overstige 25 % av den utenlandske varepris (eksklusive toll). I tilfelle av tvist om dette avgjøres spørsmålet av departementet.

Olje- og energidepartementet kan dispensere fra reglene om bruk av norske varer. Søknad om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranse fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

For overtredelse av bestemmelsene i denne post betaler konsesjonæren hver gang etter avgjørelse av Olje- og enetrgidepartementet en mulkt av inntil 15 % av verdien. Mulkten tilfaller statskassen.

6.

Forsikring tegnes fortrinnsvis i norske selskaper hvis disse byr like fordelaktige betingelser som utenlandske. Olje- og energidepartementet kan dispensere fra denne bestemmelse.

7.

Konsesjonæren er forpliktet til, når Sosialdepartementet forlanger det, på den måte og på de vilkår som departementet bestemmer, i anleggstiden helt eller delvis å dekke utgiftene til legehjelp for arbeiderne og funksjonærene ved anlegget og deres familier og til oppførelse eller utbygging av sykehus eller sykestue.

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

8.

Konsesjonæren er i nødvendig utstrekning forpliktet til på rimelige vilkår og uten bereg-

ning av noen fortjeneste å skaffe arbeiderne og funksjonærene og deres familier sunt og tilstrekkelig husrom. Kommunaldepartementet kan gi nærmere bestemmelser om dette.

9.

Konsesjonæren plikter før arbeidet påbegynnes å sørge for midlertidig forsamlingslokale til bruk for arbeiderne og den øvrige befolkning som er knyttet til anleggene, eller, hvis Olje- og energidepartementet måtte finne det mer hensiktsmessig og ikke vesentlig dyrere, å delta i oppføring, utbedring eller nedbetaling av permanent forsamlingslokale, f. eks. samfunnshus.

Konsesjonæren skal stille inntil kr. 25 000 til rådighet for allmenndannende virksomhet og geistlig betjening etter Kirke- og undervisningsdepartementets nærmere bestemmelse.

10.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE — Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for Vassdragsdirektoratet detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene og vassdragets utbygging. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Innen en rimelig økonomisk ramme plikter konsesjonæren å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det landskapsarkitektoniske resultatet blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg er satt i drift.

Midlertidig hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten Olje- og energidepartementets.

11.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er tilstede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning.

Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre Olje- og energidepartementet treffer annen bestemmelse.

12.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vassføring eller vasstand, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bygge terskler (grunndammer), foreta elvekorreksjoner, opprenskinger m. v. for å redusere skadevirkninger.

Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE — Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan Olje- og energidepartementet pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig.

13.

Neddemmede områder skal ryddes for trær og busker på en tilfredsstillende måte. Generelt gjelder at stubbene skal bli så korte som praktisk mulig, maksimalt 25 cm lange. Ryddingen må utføres på snøbar mark. Avfallet fjernes eller brennes.

Dersom intet annet blir pålagt konsesjonæren, skal reguleringssonen holdes fri for trær og busker som er over 1,5 m høye, eller har over 5 cm stammediameter målt 25 cm fra bakken. I rimelig grad kan departementet pålegge ytterligere rydding.

Rydding av reguleringssonen skal være gjennomført senest 2 år etter første neddemming og bør så vidt mulig unngås lagt til yngletiden for viltet i området.

Tilsyn med overholdelsen av bestemmelsene i denne post er tillagt Vassdragsdirektoratet. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

14.

Konsesjonæren plikter i den utstrekning det kan skje uten urimelige ulemper eller utgifter å unngå ødeleggelser av naturforekomster og områder, når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner, eller på grunn av områdets naturskjønnhet eller egenart. Så fremt slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal Statens naturvernråd underrettes i god tid på forhånd.

Konsesjonæren skal videre i god tid på forhånd undersøke om faste fornminner eller kulturminner fra nyere tid, som er fredet i henhold til lov av 9. juni 1978 nr. 50 Om kulturminner eller andre kulturhistoriske lokaliteter blir berørt, og i tilfelle straks gi melding om dette til vedkommende museum og/eller Riksantikvaren. Viser det seg først mens arbeidet er igang at det kan virke inn på kulturminner som ikke har vært kjent, skal melding som nevnt sendes med en gang og arbeidet stanses.

Om bestemmelsene i denne post gis vedkommende ingeniører eller arbeidsledere nødvendig underretning.

15.

Vasslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

En norsk statsborger som NVE — Vassdragsdirektoratet godtar, skal forestå manøvreringen. Ekspropriasjonsskjønn kan ikke påbegynnes før reglementet er fastsatt.

For så vidt vasslippingen foregår i strid med reglementet, kan konsesjonæren pålegges en tvangsmulkt til staten av inntil kr. 5 000,— for hver gang etter Olje- og energidepartementets nærmere bestemmelse.

16.

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet utføre de hydrologiske observasjoner som i det offentliges interesse finnes påkrevet og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

De tillatte reguleringsgrenser betegnes ved faste og tydelige vasstandsmerker som det offentlige godkjenner.

Kopier av alle karter som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Norges geografiske oppmåling med opplysning om hvordan målingene er utført.

17.

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18.

Konsesjonæren plikter å avgi inntil 10 % av den gjennomsnittlige kraftmengde som de konsederte vassfallene etter den foretatte utbygging og regulering kan frembringe med den påregnelige vassføring år om annet til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller andre kommuner, derunder også fylkeskommuner.

Konsesjonæren plikter videre å avgi til den kommune hvor kraftanlegget ligger eller til andre kommuner, derunder også fylkeskommuner, inntil 10 % av den øking av kraftmengden som ved reguleringen innvinnes i den øvrige del av vassfallene, beregnet som angitt i post 2.

Fordelingen av kraften bestemmes av Olje- og energidepartementet. Staten forbeholdes rett til inntil 5 % av kraften.

Pålegget om avgivelse av kraft kan etter begjæring av en interessert tas opp til ny avgjørelse etter 30 år.

Kraften kan kreves avgitt med en brukstid ned til 5 000 brukstimer årlig. Kraften avgis i den form hvori den produseres.

Elektrisk kraft uttas etter departementets bestemmelse i kraftstasjonen eller fra fjernledningene eller fra ledningsnettet, hva enten ledningene tilhører konsesjonæren eller andre. Forårsaker kraftens uttakelse av ledningene økede utgifter, bæres disse av den som uttar kraften, enten denne er staten eller en kommune. Avbrytelse eller innskrenkning av leveringen som ikke skyldes vis major, streik eller lockout, må ikke skje uten departementets samtykke.

Kraften skal leveres til vanlig pris i vedkommende forsynings- eller samkjøringsområde. Dersom det ikke er mulig å påvise noen slik pris, skal kraften leveres til selvkostende. Hvis den pris som således skal legges til grunn blir uforholdsmessig høy fordi bare en mindre del av den kraft vassfallene kan gi er tatt i bruk, skal kraften leveres til rimelig pris.

Uenighet om prisen avgjøres av departementet.

Konsesjonæren har rett til å forlange et var-

sel av 1 år for hver gang kraft uttas. Samtidig som uttak varsles kan forlanges oppgitt den brukstid som ønskes benyttet og dennes fordeling over året. Tvist om fordelingen avgjøres av departementet. Oppsigelse av konsesjonskraft kan skje med 2 års varsel.

Oppsagt kraft kan ikke senere forlanges avgitt.

Eventuell avgivelse av overskytende kraftmengder i henhold til endret pålegg etter 3. ledd kan bare kreves etter hvert som kraft blir ledig.

Unnlater konsesjonæren å levere kraft som er betinget i denne post uten at vis major, streik eller lockout hindrer leveransen, plikter han etter departementets bestemmelse å betale en mulkt til statskassen av kr. 2,— pr. dag for hver KW som urettelig ikke er levert. Det offentlige skal være berettiget til etter departementets bestemmelse å overta driften av anleggene for eierens regning og risiko så vidt nødvendig til levering av den betingede kraft.

19.

I.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeider og kraftverksdriften å gjøre, tar de nødvendige hensyn for å forebygge skader på vilt- og fiskebestandene som berøres av utbyggingen, reguleringen og den øvrige drift av anleggene. Herunder skal konsesjonæren i rimelig grad forebygge fare for tilslamming og annen forurensning av vassdragene, samt dekke utgiftene til nødvendig jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

II.

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk:

a) å sette ut yngel og/eller settefisk (herunder også smolt og annen flerårig fisk) av det antall, de arter og stammer, den størrelse og kvalitet, og på den tid, sted og måte som måtte fastsettes,
b) å sørge for fangst av stamfisk og dekke alle utgifter med klekking, oppfôring og transport,
c) å bekoste biotopforbedrende tiltak for viltet i det berørte området,
d) å anordne sperregitter foran tappetunneler og utløpet av kraftstasjonen,
e) å bekoste fiskeri- og viltbiologiske undersøkelser, herunder langtidsundersøkelser og å delta i fellesfinansiering av større biologiske undersøkelser som omfatter de populasjoner som berøres av utbyggingen og reguleringen,
f) å foreta utfiskinger (uttynninger) dersom reguleringen fører til overbefolkning eller forverring av de naturlige forhold,
g) å bekoste tiltak i Mossavassdraget for å sikre oppgang og fremme av fiske av f. eks. laks, sjøaure, sjørøye og innlandsfisk, hvis kostnadene ved tiltakene står i rimelig forhold til det som oppnås,
h) Det opprettes et magasin i Åfjorden mellom kote 215.85 og kote 214.60.

Vannstanden skal være på kote 214.60 når det skal tappes fra Meltingmagasinet til Mossa. Manøvreringen av magasinet skjer forøvrig etter nærmere bestemmelse av DVF.

III.

Fra og med det år reguleringen tas i bruk plikter konsesjonæren å innbetale årlige beløp til Mosvik og Leksvik kommuner på henholdsvis kr. 30 000,— og til 10 000,—.

Beløpene skal justeres etter tidsintervaller loven til enhver tid fastsetter. Beløpene skal nyttes etter nærmere bestemmelse av kommunestyrene til opphjelp av fisket i kommunene. Vedtekter for bruk av beløpene skal godkjennes av Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.

IV.

Konsesjonæren plikter å bygge og drive et eget klekkeri/oppdrettsanlegg, eller delta med partsinnskudd i et klekkeri/oppdrettsanlegg for produksjon av yngel/settefisk/smolt dersom Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk finner dette nødvendig.

V.

Dersom det som følge av kraftutbyggingen og reguleringen oppstår skader som berører vilt- og fiskebestandene i området, tilpliktes konsesjonæren utover det som er nevnt ovenfor å bekoste ytterligere tiltak som Miljøverndepartementet eller den dette bemyndiger bestemmer, så fremt omkostningene står i rimelig forhold til det som derved vinnes.

VI.

Alle utgifter forbundet med nødvendig kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenfornevnte vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

20.

Konsesjonæren plikter etter Miljøverndepartementets nærmere bestemmelser:

— å betale merkostnader forbundet med at det kan stilles skjerpede rensekrav til kloakkavløp og/eller fastsettes kortere gjennom-

føringsfrist og/eller mer omfattende tilknytning til felles kloakkrenseanlegg eller andre tiltak i forbindelse med forurensning for all bebyggelse m. v. i de berørte kommuner, alt som følge av utbyggingen
— å utføre eller bekoste tiltak som er påkrevet for å avverge eller redusere virkningen av forurensning som står i forbindelse med utbyggingen
— helt eller delvis å bekoste oppfølgingsundersøkelser i det berørte vassdragsavsnitt.

21.

Dersom det skulle være behov for å benytte noe av reguleringsvatnet til annet formål enn kraftproduksjon utover det enhver grunneier til vassdraget normalt har rett til å bruke i henhold til vassdragslovens §§ 14 og 15, kan Olje- og energidepartementet bestemme at en del av reguleringsmagasinet skal stilles til disposisjon til annet nærmere bestemt bruk. Brukere av denne del av magasinvolumet betaler regulantens investeringsutgifter og driftsutgifter i forhold til det magasin de disponerer.

22.

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av vedkommende departement til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av departementet.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av postene 2, 4, 15, 18 eller 22, første eller annet ledd, kan medføre at konsesjonen trekkes tilbake i samsvar med bestemmelsene i ervervslovens § 26 og vassdragsreguleringslovens § 12, post 17.

For overtredelse av de i konsesjonen inntatte bestemmelser påløper en tvangsmulkt på kr. 1 000,— pr. dag eller kr. 5 000,— for hver overtredelse, såfremt det ikke er fastsatt annen straff for overtredelse av vilkåret. Mulkten kan inndrives ved utpanting.

23.

Konsesjonen skal tinglyses i de tinglag hvor anleggene er beliggende. Olje- og energidepartementet kan bestemme at et utdrag av konsesjonen skal tinglyses som heftelse på de eiendommer eller bruk i vassdraget for hvilke reguleringene kan medføre forpliktelser.

MANØVRERINGSREGLEMENT FOR REGULERING AV MELTINGVATN M. V.

1.

A. Reguleringsmagasin.

	Reguleringsgrenser			
	Nat.vst.	Øvre	Nedre	Reg.høyde m
Meltingvatn ekskl. Bjørkvatnet/Åfjorden	216	216	195	21

Høydene refererer seg til NVE's vassdragsnivellement.

B. Overføringer.

Avløpet fra nedbørfeltet til Kaldalselva (42,8 km^2) tas inn på driftstunnelen og kan overføres til Meltingvatn for magasinering.

2.

Ved manøvreringen skal det has for øye at vassdragets flomvassføring såvidt mulig ikke økes.

Fra vårflommens begynnelse, dog senest 15.4. til 31.8. skal alt tilløp til kraftverket magasineres. Det slippes vann fra Meltingsmagasinet til Mossa via Åfjorden i tidsrommet 1.8.—31.8. når vannstanden er over kote 214.60. Tappeløpene i terskelen i innløpet til Bjørkvatnet og i hoveddammen skal utformes slik at vannslippet til Mossa blir min. 1,5 m^3/sek. og 3,5 m^3/sek. ved vannstand i Meltingmagasinet på h.h.v. 214.75 og 215.5.

Når vannstanden i Meltingmagasinet overstiger kote 215.50, kan stasjonen kjøres inntil vannstanden igjen når dette nivå.

Forøvrig kan tappingen skje etter Mosvik kraftverks behov.

Vannslippet etter dette reglementet tas etter forutgående fiskeribiologiske undersøkelser opp til revisjon etter 5 år.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende samt at reguleringsanleggene til enhver tid er i god stand. Det føres protokoll over manøvreringen og avleste vannstander samt observeres og noteres om det forlanges nedbørsmengder, temperatur, snødybde m. v. Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen kan forlange å få tilsendt utskrift av protokollen som regulanten plikter å oppbevare så lenge reguleringen består.

4.

Til å forestå manøvreringen antas en norsk statsborger som godtas av vedkommende departement. Hovedstyret for Norges vassdrags-

og elektrisitetsvesen kan bestemme hvor damvokteren skal bo, og at han skal ha telefon i sin bolig.

5.

Mulig tvist om forståelse av dette reglement avgjøres med bindende virkning av Olje- og energidepartementet.

6.

Viser det seg at vasslippingen etter reglementet medfører skadelige virkninger for almene interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendig.

Endringer i reglementet kan bare foretas etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Olje- og energidepartementet tilrår:

1. I medhold av vassdragsreguleringsloven av 14. desember 1917 og lov om konsesjon for vannfall, bergverk og annen fast eiendom m. v. av 14. desember 1917, gis Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk tillatelse til erverv, regulering og overføring for utbygging av Mosvik kraftverk i samsvar med Olje- og energidepartementets foredrag av 4. desember 1981 og på de vilkår som er inntatt i ovennevnte tilråding.
2. Det fastsettes manøvreringsreglement for reguleringen i samsvar med det i ovennevnte foredrag inntatte utkast.
3. I medhold av lov om vassdragene av 15. mars 9140 § 148 gis Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk tillatelse til ekspropriasjon av gjenværende privateide fallrettigheter.

30. A/S Norsk Jernverk.

(Fornyet konsesjon på leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik i Bergen.)

Kongelig resolusjon av 11. desember 1981.

Ved kongelig resolusjon av 28. februar 1975 fikk A/S Norsk Jernverk tillatelse til å leie inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik, Bergen. Konsesjonen ble gitt for tidsrommet 1. januar 1970 til 1. januar 1980.

I brev av 20. desember 1979 søker selskapet om fornyelse av konsesjonen med samme kraftkvantum som tidligere.

Departementets tilråding er i samsvar med NVE's innstilling, og konsesjonen foreslås gitt på vesentlig samme vilkårs om tidligere.

Søknaden lyder slik:

«Ved kgl. res. 28. februar 1975 ble A/S Norsk Jernverk i medhold av kap. IV i lov nr. 16 av 14. desember 1917, gitt konsesjon til leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik, Bergen.

Konsesjonen utløper 1. januar 1980, og vi tillater oss herved å søke om fornyelse av konsesjonen for leie av inntil 15 000 kW, alt som fast kraft, fra Bergen Lysverker.

Kopi av kraftleiekontrakten av 1. januar 1967 samt kopi av PM datert 28. juni 1973, vedlegges. Ifølge kontrakten er vårt energiuttak begrenset til 40 GWh pr. driftsår og med effektuttak inntil 16 000 kW. Vårt forbruk i 1978 var 55 528 000 kWh med en avregningsmarginal på 12 690 kW (alt i prima kraft).

Bergen Lysverker har forsterket nettet inntil den trafokiosk som ligger nær Blikkvalseverket, og effektgrensene på 15 000 kW må derfor overholdes. Bedriften har planer om utvidelser i sin Glødeavdeling. Blir disse planer satt i verk, vil man i løpet av kommende 5-årsperiode måtte komme tilbake med søknad om hevning av effektgrensen.

Over en 5-årsperiode vil også energiuttaket kunne komme til å øke, antagelig mot 80—90 GWh.

Industridepartementet ga 15. oktober 1964 samtykke til at vi overdro ca. 2 % av den leide kraft til Norsk Linton & Hirst A/S. Leieforholdet med NL&H er opphørt, og vi overdrar nå ikke noen del av den kraft vi leier.

Vedlagt følger selskapets vedtekter. A/S Norsk Jernverk har en aksjekapital på 260 mill. kroner, som i sin helhet eies av Den norske stat v/Industridepartementet. Styret består av 8 medlemmer, som alle er norske statsborgere. For tiden har styret denne sammensetning:

1. Direktør Bjarne Hurlen (formann), Myntgt. 43, 3600 Kongsberg,
2. LO-formann Tor Halvorsen (varaformann), Likollen 70, 1481 Li,
3. Tekn. direktør Gudleiv Harg, Gl. Drammensv. 70, 1320 Stabekk,
4. Varaordfører Ivar Refseth, Markavn. 18, 8612 Andfiskå,
5. Adm. direktør Bernt J. Grøndahl, Utsiktsvn. 7, 1320 Stabekk,
6. Adm. dir. Per Blidensol, Doktorbakken 1, 8600 Mo,
7. Jernverksarbeider Håkon Rennemo, Skyttervn. 7, 8600 Mo,
8. Reparatør Asbjørn Fagertun, Heiabakken 5, 8610 Grubhei.

Erklæring fra styret vil bli undertegnet i styremøte den 30. januar 1980 og ettersendt.»

Kraftleiekontrakten.

Ifølge den gjeldende kraftleiekontrakten har Bergen Lysverker forpilktet seg til fra 1. januar 1967 å levere og A/S Norsk Jernverk til å motta inntil 40 GWh pr. år med en effekt på inntil 15 000 kW. Kontrakten er datert 27. ja-

nuar/22. februar 1967. Kraften leveres i Simonsvik sekundærstasjon som trefaset vekselstrøm og i helhet med en spenning på 45 kV. Målingen foregår samme sted, hvor det er satt opp kWh- og kVArh-målere med 15 min. registreringsperiode.

I kontraktens § 4 pkt. 1 er prisen fastsatt til kr. 75 pr. kW/år og 2,5 øre/kWh for forbruk basert på de første 2 000 brukstimer og 2,0 øre/kWh for det overskytende forbruk. Hvis Bergenshalvøens kommunale kraftselskaps priser endres etter 1. januar 1968 kan partene kreve opptatt forhandlinger. I henhold til dette er prisen pr. i dag ifølge Bergen Lysverker kr. 139,95 pr. kW/år og 6,86 øre/kWh for de første 2 000 brukstimer og 5,92 øre/kWh for det overskytende.

Avgitte uttalelser.

Bergen Lysverker har overfor rådmannen i Bergen uttalt at det ikke har noe å bemerke til at søknaden blir imøtekommet.

Bergen bystyre har i møte 24. mars 1980 etter innstilling fra formannskapet enstemmig tiltrådt følgende innstilling fra rådmannen:

«A/S Norsk Jernverk har i brev av 20. desember 1979 søkt om fornyet kraftleie av inntil 15 000 kW fastkraft fra Bergen Lysverker. Kraften skal nyttes til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik.

Fylkesmannen har den 14. januar 1980 oversendt søknaden hertil idet han, etter anmodning fra Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, ber om at saken blir lagt fram for bystyret til uttalelse.

Saken er forelagt Bergen Lysverker som ikke har noe å bemerke til at søknaden blir imøtekommet.

Rådmannen skal bemerke at det foreliggende kraftleieforhold er konsesjonspliktig etter bestemmelsene i konsesjonsloven av 14. desember 1917 nr. 16. I denne lov er det blant annet bestemt at det som regel skal innhentes uttalelse fra vedkommende kommunestyre i forbindelse med søknad om konsesjon på kraftleie.

En har ikke noe å bemerke til at foreliggende søknad blir innvilget.

Forslag til innstilling til bystyret:

Bergen bystyre har ikke noe å bemerke til at foreliggende søknad fra A/S Norsk Jernverk imøtekommes.»

Hordaland fylkeskommune ved Plan- og utbyggingsavdelingen har overfor fylkesmannen meddelt at den ikke har noe å merke i saken.

Fylkesmannen i Hordaland har i brev til NVE av 20. mai 1980 rådt til at A/S Norsk Jernverk får fornyet sin konsesjon på kraftleie med inntil 15 000 kW fastkraft fra Bergen Lysverker.

Industridepartementet har i brev til NVE av 1. februar 1980 uttalt:

«Det vises til Deres brev av 4. januar 1980 hvor det bes om departementets uttalelse vedrørende søknaden fra A/S Norsk Jernverk om konsesjon for leie av kraft til Blikkvalseverket i Bergen.

Søknaden om konsesjon for kraftleie omfatter fornyelse av konsesjonen for leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker.

Jernverkets langtidsplan er for tiden til behandling i Industridepartementet. Fram til 1984 går planene for Blikkvalseverket ut på å eliminere flaskehalser samt løpende fornyelse av utstyret. Antydningen i søknaden om at energiuttaket over en 5-årsperiode vil kunne øke mot 80—90 GWh er ikke omtalt i langtidsplanen.

Blikkvalseverket har omlag 450 ansatte og produksjonen omfatter fortinnet blikk, elektroteknisk blikk, polstål samt diverse andre produkter. Produksjonen av blikk var nær 115 000 tonn i 1979.

Industridepartementet vil anbefale at A/S Norsk Jernverks produksjonsavdeling Blikkvalseverket får fornyet sin konsesjon for leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker.»

NVE har i brev av 17. juni 1980 avgitt følgende uttalelse:

«Ved kgl. res. av 28. februar 1975 fikk A/S Norsk Jernverk som nevnt fornyet konsesjon på leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik i Bergen.

Konsesjonen som er tidsbegrenset til 1. januar 1980 er gitt med vilkår om helt norsk styre og om at aksjene til enhver tid skal befinne seg på norske hender. For øvrig er konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes. Vilkår om kraftavståelse til kommuner er sløyfet i samsvar med praksis.

Den årlige konsesjonsavgift til staten er betalt til og med for året 1979. For 1979 var den kr. 9 667,50.

Under henvisning til at omhandlede søknad gjelder fornyelse av tidligere konsesjon av 28. februar 1975 på leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker, med samme kraftkvantum som tidligere, vil NVE på grunnlag av de foreliggende uttalelser anbefale at søknaden innvilges.

Konsesjonen foreslås gitt på samme vilkår som tidligere om helt norsk styre og om at aksjekapitalen til enhver tid skal være på norske hender. For øvrig foreslås konsesjonen gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW. Vilkår om kraftavståelse til kommuner forutsettes fortsatt sløyfet i samsvar med praksis.

Det vises ellers til vedlagte fullstendige forslag til konsesjonsvilkår.»

Departementet skal bemerke:

I brev av 20. desember 1979 søker A/S Norsk Jernverk om å få fornyet sin konsesjon på leie

av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker til drift av Blikkvalseverket i Simonsvik, Bergen.

Denne konsesjon ble gitt ved kongelig resolusjon av 28. februar 1975 for tidsrommet 1. januar 1970 til 1. januar 1980.

Bedriften har tidligere fått tillatelse til å overdra ca. 2 pst. av den leiede kraft til Norsk Linton & Hirst A/S. Leieforholdet med denne bedriften er nå opphørt.

Når det gjelder bedriftens innsats innenfor energiøkonomisering og videre planer på dette feltet, gis følgende orientering om hva bedriften har gjort fram til nå og hvilke planer den har for videre innsats på dette området:

Bedriften har i løpet av de siste årene gjennomført tre tiltak som har hatt vesentlig betydning for bedriftens energibruk. Disse er:

— forbrenning av spillolje fra oljespalte- og renseanlegget. Oljen gjenvinnes fra den vann/olje-emulsjon som benyttes ved valsing av stål,
— innføring av spesialutstyr i fortinningslinjen. Dette har ført til en nedgang i 2 stikks-valsing i temperverket,
— bedre isolasjon i taket i valsehallen.

Tiltakene er antatt å føre til en reduksjon i energibruken med ca. 4,3 GWh elektrisitet og 450 tonn olje.

Dessuten bør det nevnes at bedriften regner med å ha klar en ny beiselinje i august 1982. Ved å føre kondensvann fra denne tilbake til kjelanlegget regner bedriften med å kunne spare ytterligere 0,3—0,4 GWh energi.

I tillegg har bedriften innledet et samarbeid med et konsulentfirma for å få gjennomført enn ærmere analyse av ventilasjons- og varmeforholdene i hele valsehallområdet. En skal bl. a. se nærmere på mulighetene for utnyttelse av spillenergi fra ulike deler av produksjonen og tiltak for å bedre og effektivisere ventilasjonen og varmeproduksjonen.

Departementet vil i tilslutning til NVE foreslå at A/S Norsk Jernverk gis konsesjon på vesentlig samme vilkår som tidligere, herunder vilkår om helt norsk styre og om at aksjekapitalen til enhver tid skal være på norske hender. Videre foreslås konsesjon gitt med vanlige vilkår, herunder vilkår om en årlig avgift til staten av kr. 1,50 pr. kW av den kraft som gjennomsnittlig nyttes.

Vilkårene er som følger:

1. *Leietid.*

Konsesjonen gjelder så lenge kraftleieforholdet med Bergen Lysverker måtte bestå, dog ikke lenger enn til 1. januar 1990.

2. *Styre og kapital.*

Selskapet skal ha sitt sete her i riket og dets styre skal til enhver tid bare bestå av norske statsborgere.

Selskapets aksjer skal til enhver tid befinne seg på norske hender.

3. *Overdragelse av energi.*

Den kjøpte energi kan ikke overdras videre uten samtykke av Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Handler selskapet mot denne bestemmelse, skal det for hver gang svare en løpende mulkt på opptil kr. 1 — en krone — pr. kW pr. døgn etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet.

4. *Konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961 og lov om vern mot vannforurensning av 26. juni 1970.*

Dersom selskapet bruker energien til å drive slik virksomhet som omfattes av grannelovens § 19 og lov om vern mot vannforurensning § 10, må det foreligge tillatelse fra Miljøvernmyndighetene. Ny tillatelse er nødvendig dersom kraftleiekonsesjonen medfører at et tidligere utslipp økes vesentlig, at ulempene for omgivelsene av andre grunner blir vesentlig større enn tidligere, eller søknadsplikt følger av forurensningslovgivningen til enhver tid. Søknad om slik tillatelse skal sendes Statens forurensningstilsyn/Røykskaderådet

5. *Norsk arbeid og materiell.*

For så vidt angår anskaffelse av det til kraftens utnyttelse nødvendige elektriske materiell, maskiner m. v. skal norsk vare fortrinnsvis brukes såfremt den er like så god som den utenlandske, kan skaffes tidsnok (det forutsettes da at den blir tinget i tide) og prisen på den ikke ligger mer enn 10 pst. over prisen på den utenlandske vare inklusive toll. Forutsetningen er dog at toll og prisforskjell tilsammen ikke skal overstige 25 pst. av prisen på den utenlandske vare (eksklusive toll). Når det gjelder valg mellom innenlandske tilbud, skal det tilbud velges som representerer mest norsk arbeid og den største innenlandske produksjon av råvarer og halvfabrikata, selv om dette tilbud er dyrere, når det bare ikke ligger over den prisgrense som gjelder i forhold til utenlandsk vare.

Vedkommende departement kan dispensere fra regelen om bruk av norske varer. Søknaden om dispensasjon må på forhånd sendes til departementet med de opplysninger som er nødvendige. Hva angår leveranser fra EFTA-land, vil dispensasjonsadgangen bli praktisert i samsvar med de forpliktelser som foreligger

i forhold til disse land under forutsetning av full gjensidighet.

Ved overtredelse av bestemmelsene om bruk av norske varer kan vedkommende departement for hver gang ilegge konsesjonæren en bot til statskassen på inntil 15 — femten — pst. av den verdi som varen har.

Det forutsettes at konsesjonæren på alle måter søker å lette innkjøp av innenlandsk materiell f. eks. ved å dele opp ordrene når det er høve til det og ved lempninger med omsyn til leveringstid og andre vilkår.

Når det gjelder innkjøp for over kr. 100 000 av en vare som også blir laget her i landet, må anbudsinnbydelse sendes ut dersom det skal innhentes tilbud fra utlandet. I anbudsvilkårene skal det kreves at det i tilbud om norske varer må opplyses om det er brukt utenlandske råvarer eller halvfabrikata til fremstillingen av varene og eventuelt i hvor stor monn dette er gjort. Alle tilbud skal åpnes samtidig og det må settes opp protokoll over forretningen. Blir det tinget for over kr. 100 000 av en vare som er laget i utlandet, skal det straks sendes melding til vedkommende departement om det med alle de opplysninger som en må ha for å kunne avgjøre om konsesjonsvilkårene er fulgt. Når departementet finner grunn til det, kan det kreve opplyst på forhånd om konsesjonæren akter å kjøpe varer fra utlandet.

6. *Trygd.*

Trygd skal fortrinnsvis tas i norske selskaper, hvis disse byr like så gode vilkår som utenlandske. Vedkommende departement kan dispensere fra denne bestemmelse når særlige hensyn foreligger.

7. *Avgift.*

Av den kraft som gjennomsnittlig nyttes, erlegges til staten en årlig avgift av kr 1,50 pr. kW, beregnet etter formelen: kWh/8760 = kW.

Avgiften forfaller til betaling ved hvert års utgang. Erlegges den ikke til forfallstid, svares deretter 6 pst. årlig rente. De nærmere bestemmelser om avgiftens beregning og erleggelse fastsettes av vedkommende departement.

8. *Kontroll.*

Selskapet plikter å rette seg etter de bestemmelser som Olje- og energidepartementet måtte treffe til kontroll med at konsesjonsvilkårene blir holdt.

Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av selskapet etter nærmere bestemmelser av Olje- og energidepartementet.

9. *Overtredelse av konsesjonsvilkårene.*

For overtredelse av vilkårene fastsettes en løpende mulkt på kr 2 000 — kroner to tusen — pr. dag.

Gjentatte eller fortsatte overtredelser av de vilkår som er fastsatt i postene 2og 8 eller overskridelse av den maksimale effekt konsesjonen lyder på kan medføre at konsesjonen bortfaller, jfr. § 26, 2. ledd i lov nr. 16 av 14. desember 1917. Lovens §§ 31 og 32 kommer i så fall til anvendelse.

Det vises til vilkårenes post 4 om konsesjon etter lov om rettshøve mellom grannar av 16. juni 1961.

Kraftuttaket vil være undergitt de til enhver tid gjeldende rasjoneringsregler.

Den årlige avgift til staten som er fastsatt i vilkårenes post 7, bes innbetalt til hovedkassen for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen.

Selskapet plikter innen 1. april hvert år å sende Olje- og energidepartementet oppgave pr. 31. desember året før vedrørende selskapets styre, aksjekapital m. v.

I forbindelse med eventuell omsetning av selskapets aksjer henleder man særlig oppmerksomheten på de bestemmelser om meldeplikt m. v. som ved endringslov av 19. juni 1969 er tatt inn i § 30 i konsesjonsloven av 14. desember 1917 — jfr. lovens § 34 første ledd — samt på bestemmelsen i første ledd § 37 a, hvoretter erverv av aksjer eller parter som medfører konsesjonsplikt etter § 35 eller § 37 i intet tilfelle er gyldig uten samtykke av selskapets styre.

Olje- og energidepartementet forbeholder seg for øvrig rett til å treffe enhver bestemmelse som måtte anses påkrevd i anledning av konsesjonsvilkårenes post 8.

Olje- og energidepratementet

t i l r å r :

I medhold av lov nr. 16 av 14. desember 1917 kap. IV gis A/S Norsk Jernverk fornyet konsesjon på leie av inntil 15 000 kW fra Bergen Lysverker.

Konsesjon gis på de vilkår som er foreslått i Olje- og energidepartementets foredrag av 11. desember 1981.